REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007 - 2013

7. sprememba

1 NAZIV PROGRAMA ZA RAZVOJ PODEŽELJA *6*

2 DRŽAVA ČLANICA *7*

2.1 Geografsko območje, ki ga načrt pokriva **7**

2.2 Regije uvrščene pod "konvergenčni" cilj **7**

3 ANALIZA POLOŽAJA Z VIDIKA PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI, IZBRANA STRATEGIJA ZA SOOČANJE Z NJIMI IN PREDHODNO VREDNOTENJE *8*

3.1 Analiza položaja z vidika prednosti in pomanjkljivosti **8**

3.1.1 Splošne socioekonomske značilnosti 8

3.1.2 Značilnosti kmetijstva, živilstva in gozdarstva 21

3.1.3 Stanje okolja 31

3.1.4 Podeželje in kakovost življenja na podeželju 46

3.1.5 LEADER 53

3.2 Izbrana strategija za soočanje s prednostmi in pomanjkljivostmi **55**

3.3 Predhodno vrednotenje **59**

3.4 Vpliv iz prejšnjih programskih obdobij in druge informacije **69**

3.4.1 Predpristopni instrumenti 70

3.4.2 PRP 2004 - 2006 72

3.4.3 EPD 75

4 UTEMELJITEV IZBRANIH PREDNOSTNIH NALOG OB UPOŠTEVANJU STRATEŠKIH SMERNIC SKUPNOSTI IN NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA TER PREDVIDENEGA UČINKA IZ PREDHODNEGA VREDNOTENJA *78*

4.1 Utemeljitev izbranih prednostnih nalog ob upoštevanju strateških smernic Skupnosti in nacionalnega strateškega načrta **78**

4.2 Pričakovan učinek iz predhodnega vrednotenja ob upoštevanju izbranih prednostnih nalog **85**

5 INFORMACIJE O OSEH IN UKREPIH, KI SO PREDLAGANI ZA VSAKO OS, TER NJIHOV OPIS *88*

5.1 Splošne zahteve **89**

5.2 Zahteve glede vseh ali nekaterih ukrepov **91**

5.3 Informacije, potrebne za osi in ukrepe **95**

5.3.1 Os 1: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja 95

5.3.2 Os 2: Izboljšanje okolja in podeželja 134

5.3.3 Os 3: Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva 268

5.3.4 Os 4: Izvajanje pristopa LEADER 285

6 FINANČNI NAČRT *295*

6.1 Letni prispevek EKSRP **295**

6.2 Finančni načrt po oseh **295**

7 OKVIRNA RAZČLENITEV PO UKREPU ZA RAZVOJ PODEŽELJA *298*

8 DODATNO NACIONALNO FINANCIRANJE OB RAZLIKOVANJU ZADEVNIH UKREPOV, KOT DOLOČA UREDBA (ES) ŠT 1698/2005 *299*

9 ELEMENTI, POTREBNI ZA OCENO Z VIDIKA PRAVIL KONKURENČNOSTI IN SHEME POMOČI, ODOBRENE V SKLADU S ČLENI 87, 88 IN 98 POGODBE, KI SO UPORABLJENE ZA IZVEDBO PROGRAMA 300

10 INFORMACIJE O DOPOLNJEVANJU Z UKREPI, FINANCIRANIMI S STRANI DRUGIH INSTRUMENTOV SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE, S KOHEZIJSKO POLITIKO IN Z INSTRUMENTOM PODPORE SKUPNOSTI ZA RIBIŠTVO 302

10.1 Dopolnjevanje PRP 2007 - 2013 z dejavnostmi, politikami in prednostnimi nalogami Skupnosti 302

10.2 Skladnost PRP 2007 - 2013 s kohezijsko politiko 306

10.3 Razmejitev z razvojem ribištva 310

10.4 Skladnost PRP 2007 - 2013 z ostalimi politikami in instrumenti 311

11 DOLOČITEV PRISTOJNIH IN ODGOVORNIH ORGANOV 313

11.1 Organ upravljanja 313

11.2 Plačilna agencija 315

11.3 Certifikacijski organ 317

11.4 Opis upravljavske strukture in finančnih tokov za izplačilo pomoči končnim upravičencem 318

11.5 Opis kontrolnega sistema 319

12 OPIS SISTEMOV SPREMLJANJA IN VREDNOTENJA TER PREDVIDENA SESTAVA NADZORNEGA ODBORA 322

12.1 Opis sistemov spremljanja in vrednotenja 322

12.2 Predvidena sestava Nadzornega odbora 325

13 DOLOČBE ZA ZAGOTAVLJANJE OBVEŠČANJA JAVNOSTI O PROGRAMU 326

13.1 Predvideni ukrepi za obveščanje možnih upravičencev, strokovnih organizacij, gospodarskih, družbenih in okoljskih partnerjev, organov, udeleženih pri spodbujanju enakosti med moškimi in ženskami, ter nevladnih organizacij o možnostih, ki jih ponuja program, in predpisih za dostop do finančnih sredstev programa 327

13.2 Predvideni ukrepi za obveščanje upravičencev o prispevku Skupnosti 329

13.3 Ukrepi za obveščanje splošne javnosti o vlogi, ki jo ima Skupnost v programih, in o njihovih rezultatih 329

14 DOLOČITEV PARTNERJEV ZA POSVETOVANJE IN REZULTATI POSVETOVANJA 331

14.1 Določitev partnerjev za posvetovanje 331

14.2 Potek in rezultati posvetovanj 336

15 ENAKOST MED MOŠKIMI IN ŽENSKAMI TER NEDISKRIMINACIJA 350

16 TEHNIČNA POMOČ 352

16.1 Opis priprav, vodenja, spremljanja in ocenjevanja informacij in kontrolnih aktivnosti ter programov pomoči financiranih preko Tehnične pomoči 352

16.2 Nacionalna mreža za podeželje 352

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

AKTRP	Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
ARSO	Agencija RS za okolje
BDP	bruto domači proizvod
BDV	bruto dodana vrednost
CBI/FBI	Common Bird Index/ Farmland Bird Index (Indeks ptic kmetijske krajine)
CO_2	ogljikov dioksid
CRPOV	Celostni razvoj podeželja in obnova vasi
DG AGRI	Directorate-General for Agriculture and Rural Development (Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja)
DRP	Državni razvojni program
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EISA	European Iniciative for Sustainable Development in Agriculture (Evropska iniciativa za sonaravno kmetovanje)
EK	Evropska komisija
EKM	ekološko kmetovanje
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
EPD	Enotni programski dokument
ERG	Ekonomski računi gozdarstva
ERK	Ekonomski računi kmetijstva
ES	Evropska skupnost
ESR	Evropski sklad za ribištvo
ESS	Evropski socialni sklad
ESU	European Size Unit (Standardizirano pokritje)
ETA	Ohranjanje ekstenzivnega travinja
EU	Evropska unija
EUR, €	evro
EUR/SIT	menjalniški tečaj (evro/slovenski tolar)
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities (Statistični urad Evropske skupnosti)
FAO	Food and Agriculture Organisation (Organizacija za prehrano in kmetijstvo)
FFS	fitofarmacevtska sredstva
FIUR	Finančni instrument za usmerjanje ribištva
FURS	Fitosanitarna uprava RS
GEM	Global Entrepreneurship Monitoring (Globalni podjetniški monitor)
GERK	Grafična enota rabe KMG
GSO	Gensko spremenjeni organizmi
GVŽ	glava velike živine
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
ha	hektar
HDI	indeks človekovega razvoja
HGO	hribovska in gorska območja (mountain areas)
IAKS	integrirani administrativni in kontrolni sistem
idr.	In drugo
IKT	informacijska in komunikacijska tehnologija
INFO točka	Informacijska točka
IPS	integrirano sadjarstvo
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession (Predpristopni instrument za strukturno politiko)
IT	informacijska tehnologija
IVG	integrirano vinogradništvo
IVR	integrirano vrtnarstvo
JRC	Joint Research Centre (Skupni raziskovalni center)
k.o.	katastrska občina
kg	kilogram
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
km	kilometer
KMG	kmetijsko gospodarstvo
KMG-MID	Šifra kmetijskega gospodarstva
K-O	kmetijsko okoljski

KSS	Kmetijska svetovalna služba
kt ekv	kiloton ekvivalent
Ktoe	enota, ki predstavlja ekvivalent 1000 ton nafte
KZU	kmetijska zemljišča v uporabi
LAS	lokalna akcijska skupina
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale (Povezava med ukrepi za razvoj podeželja)
m	meter
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MF	Ministrstvo za finance
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
mio	milijon
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
mrd	milijarda
MSP	mala in srednje velika podjetja
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
MZ	Ministrstvo za zdravje
npr.	na primer
NSN	Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja RS
NSRO	Nacionalni strateški referenčni okvir
NUTS	Nomenklatura teritorialnih statističnih enot
NVO	nevladna organizacija
OAS	Obalna akcijska skupina
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj)
OMD	Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost
OP	Operativni program
OVE	obnovljivi viri energije
oz.	oziroma
OZS	Obrtna zbornica Slovenije
PDM	polnovredna delovna moč
PHARE	Program PHARE je eden izmed treh predpristopnih inštrumentov, financiranih s strani EU
PO	območja s posebnimi omejitvami (areas affected by specifics handicaps)
PP	planinska paša
PRP 2004 - 2006	Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006
PRP 2007 - 2013	Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007 - 2013
PVO	Presoja vplivov na okolje
REJ	sonaravna reja domačih živali
RPP	Razvojni program podeželja
RRA	Regionalna razvojna agencija
RRD	raziskovalno-razvojna dejavnost
RS	Republika Slovenija
s.p.	Samostojni podjetnik
SAPARD	Special Action for Pre-accession Measures for Agriculture and Rural Development (Predpristopna pomoč EU za področje kmetijstva in razvoja podeželja)
SIT	slovenski tolar
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SKOP	Slovenski kmetijsko okoljski program
SKP	skupna kmetijska politika
SLO	Slovenija
SO_2	žveplov dioksid
SOS	Skupnost občin Slovenije
SPA	Special Protection Area (Posebno območje varstva)
SURS	Statistični urad RS
SVLR	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj
SWOT	Strenghts, Weakneses, Oppurtunities, Threats (prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti)
št.	številka
t	tona
t.i.	tako imenovan
t.j.	to je
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange Office (Urad za izmenjavo informacij o

	tehnični pomoči)
UL L	Uradni list EU - serija L (Legislation) (Zakonodaja)
UL RS	Uradni list RS
UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
UNEP WCMC	United Nations Environment Programme - World Conservation Monitoring Centre (Program Združenih narodov za okolje - Svetovni center za spremljanje ohranitvenega stanja)
VT	Vodna telesa
VTC	Vinsko turistične ceste
VVO	vodovarstvena območja
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZOS	Združenje občin Slovenije

1 NAZIV PROGRAMA ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Naslov dokumenta: **Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007 - 2013** (v nadaljevanju PRP 2007 - 2013).

PRP 2007 - 2013 je pripravljen v skladu z Uredbo 1698/2005[1], Uredbo 1290/2005[2], Uredbo 1974/2006[3], Uredbo 1320/2006[4], Uredbo 1975/2006[5], Uredbo 1848/2006[6] in Sklepom Sveta 2006/144/EC[7].

[1] Uredba Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. septembra 2005 o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP (UL L 277, 21.10.2005, str. 1–40), (z vsemi spremembami)

[2] Uredba Sveta (ES) št. 1290/2005 z dne 21. junija 2005 o financiranju skupne kmetijske politike (UL L 209, 11.08.2005, str. 1–25), (z vsemi spremembami)

[3] Uredba Komisije (ES) št. 1974/2006 z dne 15. decembra 2006 o podrobnih pravilih glede uporabe Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP (UL L 368, 23.12.2006, str. 15–73), (z vsemi spremembami)

[4] Uredba Komisije (ES) št. 1320/2006 z dne 5. septembra 2006 o pravilih za prehod na podporo za razvoj podeželja, določeno v Uredbi Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 243, 6.9.2006, str. 6–19)

[5] Uredba Komisije (ES) št. 1975/2006 z dne 7. decembra 2006 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 glede izvajanja kontrolnih postopkov in navzkrižne skladnosti v zvezi z ukrepi podpore za razvoj podeželja (UL L 368, 23.12.2006, str. 74–84), (z vsemi spremembami)

[6] Uredba Komisije (ES) št. 1848/2006 z dne 14. decembra 2006 o nepravilnostih in izterjavi nepravilno plačanih zneskov v okviru financiranja skupne kmetijske politike ter organizaciji informacijskega sistema na tem področju in razveljavitvi Uredbe Sveta (EGS) št. 595/91 (UL L 355, 15.12.2006, str.56-62)

[7] 2006/144/ES: Sklep Sveta z dne 20. februarja 2006 o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja (programsko obdobje 2007–2013) (UL L 55, 25.2.2006, str. 20–29)

2 DRŽAVA ČLANICA

2.1 Geografsko območje, ki ga načrt pokriva

PRP 2007 - 2013 je enovit izvedbeni dokument politike razvoja podeželja, ki pokriva celotno območje RS.

2.2 Regije uvrščene pod "konvergenčni" cilj

Slovenija je ena regija na nivoju NUTS 2 in je v celoti upravičena do pomoči v okviru cilja konvergence.

3 ANALIZA POLOŽAJA Z VIDIKA PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI, IZBRANA STRATEGIJA ZA SOOČANJE Z NJIMI IN PREDHODNO VREDNOTENJE

3.1 Analiza položaja z vidika prednosti in pomanjkljivosti

3.1.1 Splošne socioekonomske značilnosti

Slovenija je z 20.273 km^2 površine ena manjših evropskih držav. Na severu meji na Avstrijo (dolžina meje 324 km), na zahodu na Italijo (235 km), na severovzhodu na Madžarsko (102 km) in na jugu in jugovzhodu na Hrvaško (546 km), kar je tudi zunanja meja Evropske unije. Slovenska obala Jadranskega morja na jugozahodu je dolga 47 km.

Leži na območju, kjer se stikajo različne klimatske in geomorfološke značilnosti ter različne kulture alpskega, mediteranskega in panonskega sveta. S svojo tranzitno lego na ožini med Alpami in najsevernejšim zalivom Sredozemskega morja, predstavlja enega pomembnejših evropskih prehodov iz jugovzhodne Evrope proti zahodu in iz osrednje Evrope proti jugu. Slovenski prostor je prepoznaven po veliki reliefni razgibanosti, raznovrstni kulturni krajini, stavbeni in naselbinski dediščini ter bogatih in raznolikih naravnih sistemih. Skoraj 90 odstotkov površine leži na nadmorski višini nad 300 m, ravninska območja v obliki sklenjenih dolin in kotlin pa predstavljajo le slabih 20 odstotkov vsega ozemlja (Priloga 1, slika 1). Posledica tega je bila težja prehodnost območij v preteklosti, težavne so bile razmere za poselitev in organizacijo gospodarskih dejavnosti.

Razmeroma neugodne a pestre naravne razmere neposredno vplivajo na:
- razpršeno poselitev in veliko število majhnih naselij,
- specifično strukturo rabe zemljišč,
- visoko stopnjo naravne in biotske raznovrstnosti,
- kulturno raznovrstnost,
- bogastvo površinskih in podzemnih voda,
- raznolikost kulturne krajine.

Upravno organizacijo Slovenije sestavljajo strukture na dveh ravneh: na nacionalni oziroma državni in na lokalni ravni. Osnovna enota lokalne samouprave je občina (NUTS 5). Ob začetku programskega obdobja 2007 - 2013 je v Sloveniji 210 občin. Slovenija je na ravni NUTS 3 razdeljena na 12 razvojnih regij. Slednje nimajo dodatne administrativno upravne funkcije, ampak so namenjene zgolj statistični uporabi in izvajanju programiranja ter dodeljevanja podpor v okviru nacionalne regionalne politike.

Slovenija se uvršča v krog držav članic EU z nadpovprečnim deležem podeželskih območij. Po kriterijih OECD[8] se v podeželska območja uvršča 67% vseh občin (NUTS 5) oziroma 77% celotnega ozemlja, v podeželskih občinah pa živi 41% vsega prebivalstva. Na ravni NUTS 3 je kar enajst od dvanajstih statističnih regij podeželskih, na ravni NUTS 2 pa je Slovenija ena regija in se v celoti uvršča v podeželsko območje.

[8] RS za namene izvajanja PRP 2007 – 2013 uporablja metodologijo OECD za določitev podeželskih območij.

Preglednica 1: Klasifikacija podeželskih območij v Sloveniji po OECD metodologiji na ravni NUTS 5 (občine) in NUTS 3 (statistične regije)

	VSE OBČINE			PODEŽELSKE OBČINE*					
Statistična regija	**Število občin**	**Površina (km^2)**	**Število preb.**	**Število občin**	**Delež (%)**	**Površina (km^2)**	**Delež (%)**	**Število preb.**	**Delež (%)**
Pretežno podeželske*									
Spodnjeposavska	3	885	69.826	3	100,0	885	100,0	69.826	100,0
Notranjsko-kraška	6	1.456	51.032	6	100,0	1.456	100,0	51.032	100,0
Jugovzhodna Slov.	16	2.675	139.095	15	93,8	2.377	88,9	97.661	70,2
Koroška	12	1.041	73.839	9	75,0	893	85,8	51.020	69,1
Goriška	12	2.325	119.622	10	83,3	2.001	86,1	77.127	64,5
Značilno podeželske*									
Pomurska	26	1.337	122.717	16	61,5	944	70,6	60.321	49,2
Savinjska	32	2.384	256.752	22	68,8	1.723	72,3	103.818	40,4
Podravska	34	2.170	319.114	21	61,8	1.492	68,8	117.445	36,8
Osrednjeslovenska	25	2.555	496.675	13	52,0	1.616	63,2	108.787	21,9
Gorenjska	17	2.137	198.342	10	58,8	1.528	71,5	65.351	32,9
Obalno-kraška	7	1.044	105.029	4	57,1	660	63,2	23.436	22,3
Pretežno urbane*									
Zasavska	3	264	45.547	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SLOVENIJA	**193**	**20.273**	**1.997.590**	**129**	**66,8**	**15.575**	**76,8**	**825.824**	**41,3**

* Občine, v katerih je gostota poseljenosti manjša od 98 prebivalcev/km^2

** OECD klasifikacija območij glede na delež prebivalstva, ki živi v podeželskih občinah:

- Pretežno podeželska območja: v podeželskih občinah živi več kot 50% prebivalstva
- Značilno podeželska območja: v podeželskih občinah živi med 15% in 50% prebivalstva
- Pretežno urbana območje: v podeželskih občinah živi manj kot 15% prebivalstva

Vir: SURS (Popis prebivalstva 2002), obdelava KIS

DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

Slovenija se z 2 milijonoma prebivalcev (0,5 odstotka prebivalstva EU) in gostoto poseljenosti 98 prebivalcev/km^2 uvršča med relativno redko poseljene države članice EU. Za poselitveni vzorec je značilna zgoščena poselitev dolinskih (ravninskih) delov, kjer na slabih 20 odstotkih ozemlja živi skoraj 60 odstotkov vsega prebivalstva. V hribovitem predalpskem ter dinarsko - kraškem svetu je poselitev redka, prevladujejo manjša razpršena naselja, kjer se prebivalstvo stara. Podobno pa velja tudi za območja ob državni meji.

Pri trajnem obnavljanju prebivalstva gredo demografske značilnosti v Sloveniji v smeri upadanja rodnosti in upočasnjevanja umrljivosti, kar je splošna značilnost tudi drugih držav EU. Zmanjšuje se delež otrok, povečujeta pa deleža delovno sposobnega in starega prebivalstva. Ta proces je še počasen zaradi relativno velikih demografskih izgub v času obeh svetovnih vojn, tako da Slovenija glede deleža starega prebivalstva še zaostaja za povprečjem EU. To pa se lahko spremeni že v naslednjem desetletju, ko bodo začele vstopati v kontingent starega prebivalstva številčne generacije, rojene po drugi svetovni vojni, kontingenti otrok ter delovno sposobnega prebivalstva pa se bodo začeli (zaradi nizke rodnosti v obdobju po letu 1980) zmanjševati.

Preglednica 2: Struktura prebivalstva Slovenije po starostnih skupinah (%) ter število žensk na 100 moških

31.12.	2000	2001	2002	2003	2004	2005
0-14 let	15,7	15,4	15,0	14,6	14,4	14,1
15-24 let	14,5	14,2	14,0	13,8	13,4	13,1
25-49 let	38,4	38,4	38,3	38,2	38,0	38,0
50-64 let	17,2	17,5	18,0	18,4	18,8	19,2
65-79 let	11,8	12,0	12,1	12,2	12,3	12,4
80 + let	2,4	2,5	2,7	2,9	3,0	3,2
Število žensk na 100 moških	104,6	104,5	104,5	104,4	104,5	104,1

Tudi spolna struktura prebivalstva je podobna kot v večini evropskih držav. Število žensk je večje od števila moških, se pa to razmerje postopoma oži.

Demografska struktura podeželskih območij v Sloveniji se v veliki meri razlikuje od splošne demografske slike. To velja tako za zaposlitveno kot tudi za starostno strukturo prebivalstva. Zaradi staranja prebivalstva in hkratnega odliva mladega prebivalstva s podeželja (beg možganov) je demografska struktura manj ugodna v pretežno podeželskih regijah.

Neugodna starostna struktura podeželskih območij je še posebej pereča v kmečkih gospodinjstvih. Več kot polovica nosilcev kmetijskih gospodarstev je starejših od 55 let, delež gospodarjev, mlajših od 45 let, pa znaša le slabih 19 odstotkov (preglednica 2). Nekoliko boljša je starostna struktura gospodarjev na večjih kmetijah, vendar je bilo poslabšanje starostne strukture gospodarjev kmetij večjih od 10 ha KZU še večje kot pri vseh kmetijah.

Povprečna starost kmečke ženske v Sloveniji je 50 let. Kar sedem od desetih kmečkih žensk je starejših od 45 let. Dve tretjini od njih ima končano ali nedokončano osnovno šolo, dobra tretjina pa ima doseženo srednješolsko izobrazbo. V povprečju so kmečke ženske, ki so delale v kmetijstvu v letu 2005, opravile skoraj 42 ur dela na teden. Poleg tega pa ženska, mlajša od 45 let, skrbi še za 1,3 otroka.

Migracijski tokovi na podeželju so dvojne narave. Beležimo povečanje prebivalstva na podeželju v bližini urbanih centrov, na drugi strani pa se oddaljenejša podeželska območja še naprej praznijo. Negativni demografski in gospodarski trendi so tako še posebej izraziti na odročnejših in oddaljenih podeželskih območjih. Ta območja izrazito zaostajajo tudi v infrastrukturni opremljenosti, ki je predpogoj za gospodarski in socialni razvoj.

GOSPODARSKA RAST

Slovenija se uspešno vključuje v evropski gospodarski prostor. Po treh letih razmeroma skromne gospodarske rasti je v letih 2004 in 2005 prišlo do njene ponovne pospešitve (na 4,2 oziroma 4,0 odstotka). Gospodarska rast je v povprečju obdobja 2000 – 2005 znašala 3,4 odstotka, kar je nad povprečjem EU-25. Slovenija je tako v letu 2004 dosegla 79 odstotkov bruto domačega proizvoda na prebivalca po kupni moči glede na povprečje EU, po letu 2005 pa je že presegla 80 odstotkov tega povprečja (EUROSTAT, 2006). Primerjavo bruto domačega proizvoda na prebivalca po kupni moči v državah članicah kaže preglednica 3

Preglednica 3: Bruto domači proizvoda na prebivalca po kupni moči v standardih kupne moči, indeksi obsega, EU-25 = 100

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU–15	**110.0**	**109.6**	**109.3**	**109.0**	**108.6**	**108.3**
Avstrija	125.8	122.1	120.0	120.3	121.7	122.5
Belgija	116.7	117.2	117.5	117.9	118.1	117.5
Ciper	80.9	82.8	82.0	79.8	82.6	83.3
Češka	64.9	65.8	67.7	68.3	70.5	73.8
Danska	126.2	124.9	121.4	120.8	121.5	124.2
Estonija	42.1	43.7	46.8	50.3	53.0	60.1
Finska	114.3	115.5	114.7	112.6	113.7	113.3
Francija	113.6	113.9	112.0	111.6	109.5	108.8
Grčija	72.9	73.2	77.2	80.9	81.8	82.0
Irska	126.3	128.5	132.3	133.7	135.8	137.5
Italija	113.3	112.0	110.0	107.6	105.5	102.6
Latvija	35.4	37.1	38.7	40.8	42.8	47.2
Litva	38.0	40.2	41.9	45.2	47.8	52.1
Luksemburg	222.4	214.6	220.7	232.7	237.5	247.5
Madžarska	54.0	56.9	59.1	60.1	60.9	61.4
Malta	78.7	74.6	75.6	73.7	70.2	69.5
Nemčija	111.9	110.0	108.5	108.1	108.0	109.3
Nizozemska	124.3	127.0	125.3	124.7	124.4	124.2
Poljska	46.8	46.1	46.3	46.9	48.7	49.8
Portugalska	80.5	79.9	79.4	72.7	72.3	71.2
Slovaška	47.5	48.5	51.0	51.9	52.9	55.0
Slovenija	72.9	73.9	74.5	75.9	79.2	80.6
Spanija	92.3	93.2	95.2	97.4	97.7	98.6
Svedska	119.0	115.2	113.6	115.6	117.1	114.5
Združeno kraljestvo	112.0	113.1	116.0	116.4	117.1	116.5

Vir: Eurostat, 2006

Konkurenčnost slovenskega gospodarstva se povečuje. Ključni kazalniki konkurenčnosti kažejo nadaljevanje postopnega izboljševanja na področju produktivnosti dela in tržnih deležev ter nihanja stroškovne konkurenčnosti. Rast produktivnosti dela se tako po relativno visoki rasti v drugi polovici devetdesetih let (4,8 odstotna realna povprečna letna stopnja) postopno umirja (3,1 odstotna v letih 2000 – 2005), vendar se zaradi precej nižje rasti produktivnosti dela v večini razvitejših članic EU zaostanek Slovenije za evropskim povprečjem zmanjšuje. Za hitrejše dohitevanje evropskega povprečja oziroma razvitejših članic EU, bi se morala že sedaj relativno visoka rast produktivnosti v prihodnje še okrepiti. Pri tem bo morala temeljiti na bolj izobraženi delovni sili in tehnološko zahtevnejši proizvodnji.

Preglednica 4: Izbrani kazalniki gospodarskega razvoja Slovenije

Kazalniki razvoja	Enota mere	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Prebivalstvo	(v 000)	1.990	1.992	1.996	1.997	1.997	2.001
Zaposlenost (nacionalni računu)	(v 000)	894,8	898,9	912,5	910,5	913,5	916,2
Bruto domači proizvod (BDP)	(v mio EUR)	20.974	22.099	23.673	24.876	26.257	27.626
Realna stopnja rasti BDP	(v %)	4,1	2,7	3,5	2,7	4,4	4,0
BDP/prebivalca	(v EUR)	10.543	11.094	11.866	12.461	13.103	13.677
BDP na prebivalca po kupni moči	EU-25 = 100	72.9	73.9	74.5	75.9	79.2	80.6
BDP na zaposlenega	(EUR)	23.440	24.585	25.944	27.322	28.743	30.153
Dodana vrednost na zaposlenega	(EUR)	20.320	21.403	22.482	23.727	25.021	26.277
Inflacija	Povprečje leta (v %)	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5
Produktivnost dela	Realna rast (v %)	3,3	2,2	3,8	2,9	3,9	3,7

Vir: SURS, EUROSTAT

Regionalna razporeditev BDP (2003) po dejavnostih kaže, da so razlike v razvoju po regijah precejšnje, pri čemer pa dosegata višji BDP na prebivalca od povprečja države le dve regiji (Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija), ki sta močneje urbanizirani oziroma imata nadpovprečni delež storitvenega sektorja.

Preglednica 5: Regionalni bruto domači proizvod (2003)

	Območje	BDP/prebivalca		**Struktura BDV (%)		
Statistična regija	(OECD)*	EUR	SLO=100	A in B	C do F	G do P
Spodnjeposavska	PPO	9.961	79,9	5,6	49,2	45,2
Notranjsko-kraška	PPO	9.523	76,4	5,5	43,8	50,7
Jugovzhodna Slovenija	PPO	11.234	90,2	4,7	50,0	45,3
Koroška	PPO	9.723	78,0	3,3	50,8	45,9
Goriška	PPO	11.892	95,4	2,7	39,6	57,7
Pomurska	ZPO	8.535	68,5	8,1	36,2	55,7
Savinjska	ZPO	11.062	88,8	3,1	47,0	49,9
Podravska	ZPO	10.382	83,3	3,1	35,5	61,4
Osrednjeslovenska	ZPO	17.954	144,1	1,0	25,2	73,8
Gorenjska	ZPO	10.830	86,9	1,8	43,8	54,3
Obalno-kraška	ZPO	12.882	103,4	1,3	23,6	75,1
Zasavska	PUO	8.937	71,7	1,6	49,1	49,3
SLOVENIJA		**12.461**	**100,0**	**2,6**	**35,6**	**61,9**

*PPO – pretežno podeželska območja; ZPO – značilno podeželska območja; PUO – pretežno urbana območja
**A+B Kmetijstvo, lov gozdarstvo in ribištvo, C+D Rudarstvo in predelovalne dejavnosti, E Oskrba z elektriko, plinom in vodo, F Gradbeništvo, G Trgovina, popravila motornih vozil, H Gostinstvo, I Promet, skladiščenje in zveze, J Finančno posredništvo, K Nepremičnine, najem in poslovne storitve, L Javna uprava, obvezno soc. zav., M Izobraževanje, N Zdravstvo in socialno varstvo, O+P Druge javne, skupne in osebne storitve; zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem.

Vir: SURS

Slovenija ima z EU primerljivo gospodarsko strukturo glede na velikost gospodarskih subjektov. Po podatkih za leto 2004 je mikro in malih podjetij 98,4 odstotka in zaposlujejo 43,4 odstotka vseh zaposlenih v Sloveniji, ustvarjajo pa 38,9 odstotka celotnega prihodka od prodaje.[9] Povprečno podjetje v Sloveniji zaposluje 6,4 delavca, mikro podjetje 1,9, malo podjetje pa 20,2 delavca[10]. EU kot celota in države, ki niso njene članice, imajo v podjetju zaposlenih povprečno 7 ljudi.

Slovenija se v mednarodnih primerjavah, kljub napredku v zadnjem letu, po stopnji podjetniške aktivnosti, pa tudi po dostopnosti do virov financiranja, uvršča zelo nizko. V obdobju 1999 – 2004 se je število podjetij v poslovnem sektorju povečalo le za 2,6 odstotka. Stopnja zgodnje podjetniške aktivnosti je s 4,6 odstotka v letu 2002 v letu 2004 upadla na 2,6 odstotka, vendar se je v letu 2005

[9] SURS: Statistične informacije št. 291/4.11.2005
[10] Rebernik, Miroslav, etc.: SLOVENSKI podjetniški observatorij. 2004. Del 1, nov. 2004

dvignila na 4,4 odstotka, kar pa je še vedno četrta najnižja stopnja med članicami EU. Obenem je za Slovenijo značilna razmeroma visoka smrtnost nastajajočih podjetij.
Neugodno podjetniško okolje v Sloveniji zaradi nizke stopnje zgodnje podjetniške aktivnosti in visoke stopnje smrtnosti nastajajočih podjetij vpliva na slabo ekonomičnost začetnih faz podjetniškega procesa. Prehod iz skupine nastajajočih podjetij v skupino novih podjetij je primerjalno med najmanj učinkovitimi, vendar se razmere v skupinah dlje delujočih podjetij izboljšujejo. Pri novih in ustaljenih podjetjih tako spadamo med države z najugodnejšim razmerjem med skupinama. V letu 2005 je bilo moč zaznati pozitivne premike v deležih podjetniško aktivnih prebivalcev, saj se je prekinila tendenca upadanja stopenj zgodnje podjetniške aktivnosti iz obdobja 2002-2004. Povečuje se tudi delež prebivalstva, ki se v podjetniške procese vključuje zaradi zaznane poslovne priložnosti, kar je ugodno z vidika obstojnosti podjetij in kakovosti podjetniškega procesa. Kljub temu je bila celotna zgodnja podjetniška aktivnost v letu 2005 še vedno na nižji ravni kot v letu 2002.

Napredek je opazen tudi pri vlaganjih v raziskovalno-razvojno dejavnost (RRD), saj se je v letu 2004 njihov delež v BDP povečal na 1,61 (v predhodnem letu je znašal 1,53 odstotka). S tem se je zaostanek za povprečjem EU-25 (1,90 odstotka BDP) zmanjšal na 0,29 odstotne točke, kar je najmanjše zaostajanje Slovenije doslej. Po vrednosti kazalnika se Slovenija še vedno uvršča pred vse nove države članice EU-25, kakor tudi pred mediteranske države (Grčija, Italija, Portugalska, Španija) in Irsko. Delež vladnega sektorja v strukturi virov financiranja znaša 35,3 odstotkov, pri tem pa je pozitivno, da poslovni sektor povečuje izdatke za naložbe v RRD, kar je skladno z razvojnimi dokumenti tega področja.

Na področju inovacij in inovativnosti ter patentnih prijav je Slovenija nekoliko napredovala. V strukturi slovenskega blagovnega izvoza je tako npr. v zadnjih letih najbolj rasel delež srednje in visoko tehnološko intenzivnih proizvodov, tako da se je Slovenija po deležu teh proizvodov v strukturi blagovnega izvoza z 55,9 odstotkov močno približala evropskemu povprečju. Pri tem je potrebno poudariti, da glavnino predstavljajo srednje tehnološko intenzivni proizvodi, delež visoko tehnološko intenzivnih proizvodov pa se le počasi povečuje in je relativno skromen.

TRG DELA

Slovenija se sooča z izrazitimi razvojnimi nesorazmerji v zaposlenosti med posameznimi gospodarskimi dejavnostmi. Kljub zaostrovanju strukturnih problemov v nekaterih delovno intenzivnih industrijskih panogah, se v zadnjih letih zaposlenost v Sloveniji zopet povečuje. Stopnja zaposlenosti oziroma delovne aktivnosti prebivalstva v starosti od 25-64 let se je z 71 odstotkov v letu 2000, dvignila na 73,5 odstotka v letu 2005, v starosti od 15-64 let pa z 62,8 odstotka na 66 odstotkov. Zaposlenost žensk je nižja od zaposlenosti moških, vendar že presega 60 odstotkov, kar je leta 2000 zastavljen Lizbonski cilj, ki naj bi ga članice dosegle leta 2010. Zadnji dve leti je skupna stopnja zaposlenosti v Sloveniji višja od povprečja Evropske unije, pri čemer je zaposlenost žensk nekoliko višja od povprečja EU (EU-25: 56,3%)

Preglednica 6: Stopnje zaposlenosti in brezposelnosti v Sloveniji (%)

Kazalnik	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stopnja zaposlenosti (15-64 let)	62,8	63,8	63,4	62,6	65,3	66,0
- Stopnje zaposlenosti moških (15-64 let)	67,2	68,6	68,2	67,4	70,0	70,4
- Stopnje zaposlenosti žensk (15-64 let)	58,4	58,8	58,6	57,6	60,5	61,3
Stopnja zaposlenosti (25-64 let)	71,0	72,6	73,0	71,2	73,6	73,5
- Stopnje zaposlenosti moških (25-64 let)	75,3	77,7	77,9	75,8	77,8	78,1
- Stopnje zaposlenosti žensk (25-64 let)	66,5	67,3	67,9	66,5	69,2	68,6
Stopnja brezposelnosti	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5
- Stopnje brezposelnosti moških	6,5	5,6	5,9	6,3	5,8	6,1
- Stopnje brezposelnosti žensk	7,0	6,8	6,8	7,1	6,8	7,0

Vir: SURS, EUROSTAT (2006)

Stopnja brezposelnosti se v Sloveniji v zadnjem obdobju počasi, vendar vztrajno znižuje. V letu 2005 je po anketi o delovni sili znašala 6,5 odstotkov, kar je pod povprečjem EU (EU-25: 8,7%). Stopnja brezposelnosti po regijah ne odstopa bistveno od državnega povprečja.

Vse do leta 2003 je bila stopnja zaposlenosti v Sloveniji nižja od povprečja EU 15, v letu 2003 pa tudi nižja od povprečja EU 25. Šele leta 2004 je postala stopnja zaposlenosti v Sloveniji zaradi visoke neformalne zaposlenosti višja od (obeh) povprečij EU in ostaja tudi v drugem četrtletju 2005. Pri tem je zaposlenost moških v Sloveniji ves čas nekoliko nižja, zaposlenost žensk pa nekoliko višja od obeh povprečij EU. Zaposlenost mladih (15 – 24 let) je v Sloveniji še vedno nižja kot v povprečju v EU, nižja je tudi pri starejših od 55 let (slika 1). Problematično nizka zaposlenost v starosti 55 - 64 let, ki jo Lizbonski cilj predvideva (50 odstotkov do leta 2010), se počasi popravlja. V letu 2004 se je povečala na 29 odstotkov (EU 25: 41 odstotkov), v letu 2005 pa na 30,5 odstotka[11]. Pri mladih nastaja razlika zaradi relativno visoke vključenosti mladih v srednje in terciarno izobraževanje ter relativno višje stopnje brezposelnosti mladih kot v povprečju v EU. Pri starejših pa ta razlika nastaja zaradi visoke strukturne brezposelnosti, ki zadeva zlasti starejše brezposelne osebe. Na nižjo stopnjo zaposlenosti v tej starostni skupini še vedno vpliva tudi relativno nizka starost ob upokojevanju. Povprečna starost ob upokojitvi se sicer povečuje, v letu 2005 je bila za starostne pokojnine 58 let in deset mesecev, za invalidske pa 52 let in tri mesece (leta 1995: 55 let in sedem mesecev, oziroma 47 let in en mesec), je pa še vedno nižja kot v povprečju v EU 25: 60,7 leta. Na nižjo zaposlenost starejših še vedno vpliva tudi množično predčasno upokojevanje v začetku devetdesetih let.

[11] Po neuradnem izračunu UMAR na podlagi objavljenih podatkov anket o delovni sili SURS za vsa štiri četrtletja 2005.

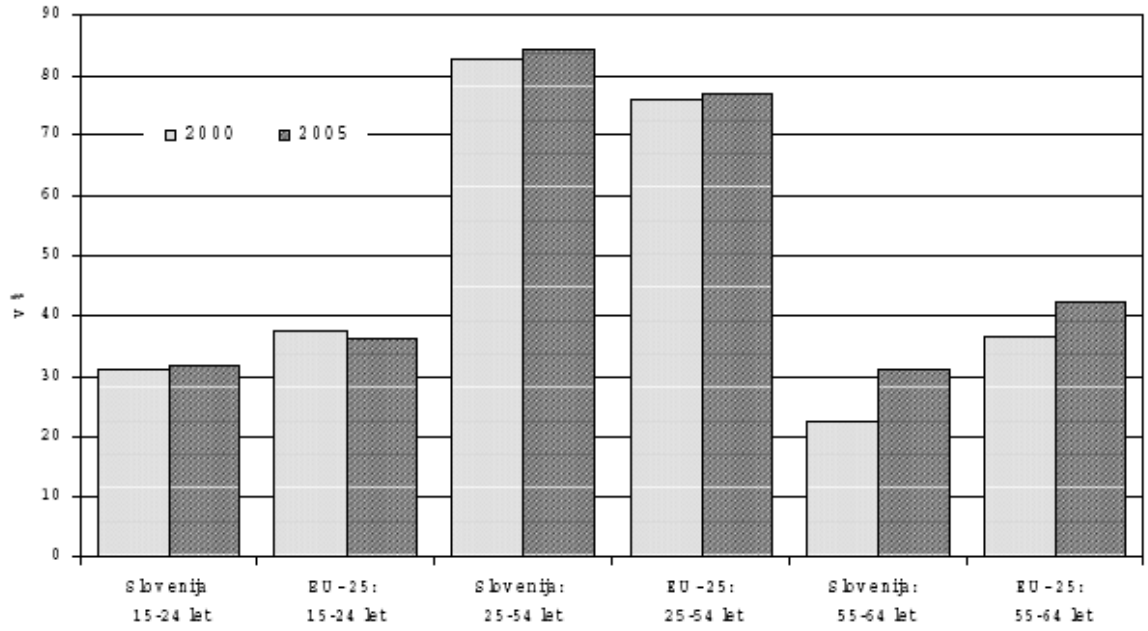

Slika 1: Stopnja zaposlenosti po starostnih skupinah za Slovenijo in EU-25, za leti 2000 in 2005.

Stopnja anketne brezposelnosti v Sloveniji se je v letu 2005 nekoliko zvišala, upadanje stopnje registrirane brezposelnosti pa se je upočasnilo (slika 2). V obdobju 1995–2000 se je stopnja anketne brezposelnosti gibala med 7 in 8 odstotkov, od leta 2001 dalje pa upada. V drugem četrtletju 2005 je dosegla najnižjo raven (5,8 odstotka) odkar jo merimo (1993), vendar se je v tretjem in četrtem četrtletju 2005 ponovno precej povečala, tako da je bila povprečna letna stopnja anketne brezposelnosti v letu 2005 (6,5 odstotka) višja kot leta 2004 (6,3 odstotka) (preglednica 7). Brezposelnost moških je v letu 2005 znašala 6,1 odstotka, žensk pa 7,1 odstotka. Število brezposelnih po anketi o delovni sili, ki se je v obdobju 1995–2000 gibalo na ravni okrog 70 tisoč in se do leta 2002 znižalo na 62 tisoč, ostaja od leta 2003 dalje na ravni 64 tisoč. Takšno je bilo tudi povprečno število anketno brezposelnih v prvih treh četrtletjih 2005. V četrtem četrtletju 2005 pa se je ponovno povečalo na 74 tisoč, tako da je bilo leta 2005 v povprečju 67 tisoč anketno brezposelnih.

Preglednica 7: Stopnje brezposelnosti (%).

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EU-25	**n.p.**	**8,6**	**8,4**	**8,8**	**9,0**	**9,1**	**8,7**
EU-15	**10,1**	**7,7**	**7,3**	**7,6**	**8,0**	**8,1**	**7,9**
EU-10	**n.p.**	**13,6**	**14,5**	**14,8**	**14,3**	**14,2**	**13,4**
Avstrija	3,9	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2
Belgija	9,7	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,4
Ciper	n.p.	4,8	3,9	3,6	4,1	4,7	5,3
Češka	n.p.	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9
Danska	6,7	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8
Estonija	n.p.	12,8	12,4	10,3	10,0	9,7	7,9
Finska	15,4	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4
Francija	11,1	9,1	8,4	8,9	9,5	9,6	9,5
Grčija	9,2	11,3	10,8	10,3	9,7	10,5	10,0
Irska	12,3	4,3	4,0	4,5	4,7	4,5	4,3
Italija	11,2	10,1	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7
Latvija	n.p.	13,7	12,9	12,2	10,5	10,4	9,0
Litva	n.p.	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,2
Luksemburg	2,9	2,3	2,1	2,8	3,7	4,8	5,3
Madžarska	n.p.	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2
Malta	n.p.	6,7	7,6	7,5	7,6	7,3	7,3
Nemčija	8,0	7,2	7,4	8,2	9,0	9,5	9,5
Nizozemska	6,6	2,8	2,2	2,8	3,7	4,6	4,7
Poljska	n.p.	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7
Portugalska	7,3	4,0	4,0	5,0	6,3	6,7	7,6
Slovenija	**7,4**	**6,7**	**6,2**	**6,3**	**6,7**	**6,3**	**6,5**
Slovaška	n.p.	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,4
Španija	18,8	11,4	10,8	11,5	11,5	11,0	9,2
Švedska	8,8	5,6	4,9	4,9	5,6	6,3	6,3
Združeno kraljestvo	8,5	5,4	5,0	5,1	4,9	4,7	4,7

Vir: Population and social conditions – Labour Market, Eurostat, 2005. Statistične informacije - Trg dela, Statistični urad RS.

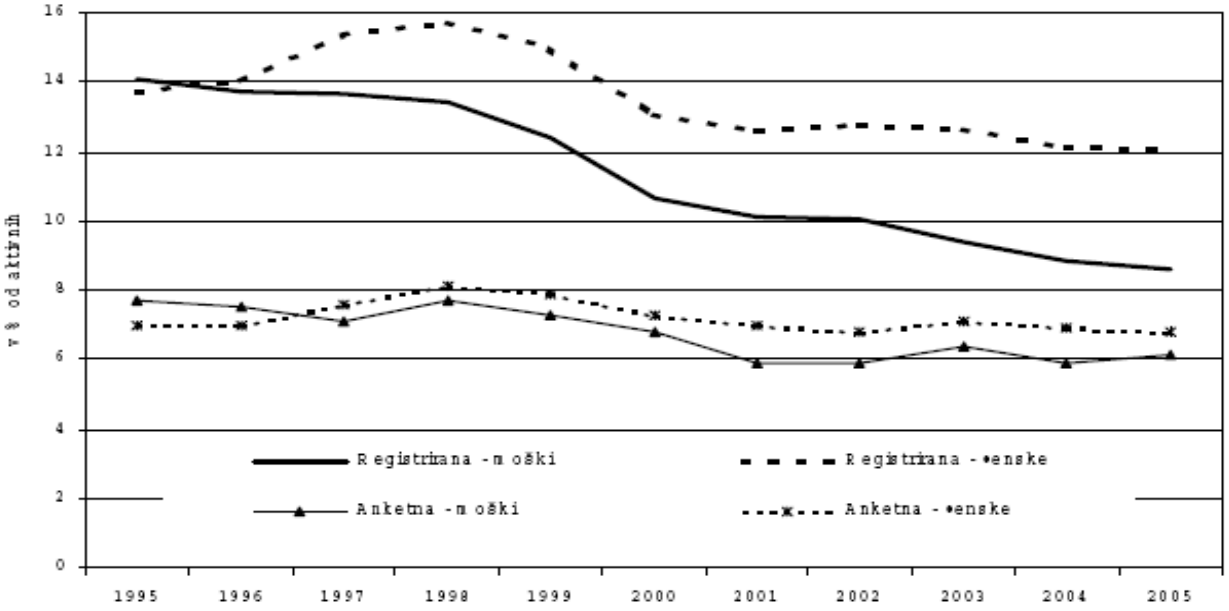

Slika 2: Stopnja anketne in registrirane brezposelnosti po spolu.

Slovenija nadaljuje s krepitvijo dejavnikov na znanju temelječe družbe. Izobrazbena struktura prebivalstva se izboljšuje in počasi približuje povprečju EU. Kljub povečanju deleža terciarno izobraženih prebivalcev na 20 odstotkov v letu 2005, se Slovenija le počasi približuje povprečju EU-25 (22,8 odstotka). Zaostanek je še posebej velik v primerjavi s skandinavskimi državami, medtem ko Slovenijo močno prehitevata tudi Estonija in Litva. Celotni izdatki za izobraževanje so sicer visoki (6 odstotkov BDP), vendar pa Slovenija zaostaja po izdatkih na udeleženca v terciarnem izobraževanju. Tudi razmerje med številom študentov in pedagoškim kadrom močno zaostaja za razvitimi državami, kar je sumarno prikazano v preglednici 8.

Preglednica 8: Izbrani kazalniki s področja izobraževanja in usposabljanja

	Slovenija	**EU-25**	**EU-15**
Delež terciarno izobraženih prebivalcev (25-64 let) v % (2. kvartal 2005)	20,0	22,8	24,0
Javni izdatki za izobraževanje v % BDP (2002)	5,98	5,22	5,22
Delež zasebnih izdatkov za izobraževalne ustanove na terciarni ravni v % (2002)	23,3	17,2	12,8
Letni izdatki za izobraževalne ustanove na študenta terciarnega izobraževanja, v € SKM (2002)	6.138	7.946	8.562
Število študentov na 1000 prebivalcev (2003)	50,9	37,0	35,6
Število diplomantov na 1000 prebivalcev v starosti 25-29 let (2003)	46,6	52,9	51,2

Viri: SURS, Eurostat, OECD, preračuni UMAR.

Razvoj storitvene družbe in globalizacija povečujeta izzive v obliki zmanjševanja poklicnih in izobrazbenih neskladij na trgu dela. Hitre spremembe v tehnologijah izpostavljajo potrebo po vseživljenjskem učenju in novih, manj tipičnih in bolj prožnih oblikah zaposlitvenih razmerij.

V letu 2005 se je strokovnih izobraževanj in usposabljanj udeležilo 172 tisoč oseb v starostni skupini 25 do 64 let, kar predstavlja 15,3 odstotka skupnega števila prebivalstva v tej starostni skupini. Obseg vseživljenjskega učenja se povečuje in presega povprečje EU-25, kjer je ta delež v letu 2005 znašal 10 odstotkov (EUROSTAT).

Življenjski standard se izboljšuje: po indeksu človekovega razvoja (HDI) Slovenija konstantno izboljšuje svojo uvrstitev v primerjavi z drugimi državami – tako je vrednost HDI v letu 2003 v Sloveniji prvič presegla mejo 0,90 (0,904), ki označuje zelo visoko stopnjo razvoja (povprečna vrednost HDI za EU 25 v letu 2003 je 0,907, v EU 10 pa 0,865); bruto plače kot pretežni vir dohodkov realno naraščajo (v obdobju 1995 – 2004 je povprečna bruto plača na zaposlenega realno porasla povprečno letno za 2,8 odstotka in je za 1,1 odstotne točke zaostajala za rastjo produktivnosti dela.

RABA TAL

V Sloveniji v strukturi rabe tal prevladujejo gozdovi, ki pokrivajo 59,8[12] odstotka celotnega ozemlja države, njihova površina pa se je doslej postopoma povečevala. Kmetijska zemljišča predstavljajo 32 odstotkov celotnega državnega ozemlja, 8,2 odstotka površin pa predstavljajo ostala zemljišča.

[12] Po zadnjih uradnih statističnih podatkih na evropski ravni (Forest Resources Assesment 2005 – FAO) ima Slovenija 62,8 odstotkov ozemlja prekritega z gozdovi (http://www.fao.org/docrep/008/a0400e/a0400e00.htm).

Preglednica 9: Dejanska raba zemljišč v Sloveniji 2005.

Raba zemljišč	Površina (ha)	Delež (%)
Gozd	1.213.424	59,8
Ostala zemljišča	165.837	8,2
Kmetijska zemljišča	648.113	32

Vir: MKGP, 2005

Preglednica 10: Dejanska raba kmetijskih zemljišč v Sloveniji 2005.

Raba zemljišč	Površina (ha)	Delež (%)
Njive in vrtovi	196.204	30,3
Travniki in pašniki	353.901	54,6
Trajni nasadi	54.649	8,4
Ostala kmet. zemljišča	43.360	6,7
Vsa kmetijska zemljišča	**648.113**	**100**

Vir: MKGP, 2005

V strukturi rabe kmetijskih zemljišč zavzemajo največji delež trajni travniki in pašniki (54,6 odstotkov), sledijo njive (30,3 odstotkov) ter trajni nasadi (8,4 odstotkov) (preglednica 10). Slabih 7 odstotkov kmetijskih zemljišč predstavljajo ostala kmetijska zemljišča. To so zemljišča, kjer je bilo gospodarjenje zaradi različnih naravnih, ekonomskih in socialnih vzrokov v preteklosti opuščeno.

Delež travinja v strukturi rabe kmetijske zemlje je skoraj dvakrat večji od povprečnega deleža v EU. Kljub velikemu deležu pa je za travnati svet v Sloveniji značilno, da je ekonomsko razmeroma slabo izkoriščen, saj ekstenzivni travniki še vedno predstavljajo večji delež kot intenzivni. Travniki in pašniki v Sloveniji pokrivajo skoraj dve tretjini vseh kmetijskih zemljišč. Razlogi za to so:

- razgibanost reliefa in členjenost površin,
- humidnost klime, ki z nadpovprečno vlažnostjo in razmeroma ugodno letno razporeditvijo padavin in temperatur nudi ugodne razmere za rast travniških rastlinskih vrst,
- nadmorska višina, ki skupaj z reliefno razgibanostjo, predvsem v hribovskih in gorsko višinskih območjih, onemogoča druge intenzivnejše rabe,
- kraški značaj površja v večjem delu države, ki zaradi plitvosti in slabše kakovosti tal pogojuje predvsem travniško rabo tal.

V zadnjih desetletjih prisoten trend povečevanja površin v zaraščanju se je po letu 2003 umiril, tako da se v zadnjih treh letih skupna površina kmetijskih zemljišč bistveno ne spreminja.

Značilnost kmetijskih zemljišč, katerih skupna površina v Sloveniji po zadnjih podatkih znaša nekaj manj kot 650.000 ha, je v velikem deležu absolutnega travinja in nasprotno razmeroma majhnem deležu njiv in trajnih nasadov. Razmerje med travniškimi in njivskimi površinami se je predvsem v zadnjem stoletju še posebej izrazito spremenilo v korist travinja.

Medtem, ko se po površini kmetijske zemlje na prebivalca (0,32 ha) Slovenija še lahko primerja z evropskim povprečjem, pa se glede na površino njiv na prebivalca (0,11 ha) nahaja na samem repu evropskih držav (slika 3). Slovenija nima večjih sklenjenih območij, primernih za poljedelsko pridelavo. Zaradi razgibanega površja so njivske površine v glavnem omejene na ravninske dele dolin in kotlin. Izjema je severovzhodni, panonski del, ki predstavlja najpomembnejše poljedelsko območje v državi.

Kot vinorodna in sadjarska dežela ima Slovenija povsem primerljivo površino trajnih nasadov na prebivalca kot EU (slika 3). Zaradi geografske lege, ki je deloma submediteranska in deloma

subpanonska, je delež območij, kjer bi lahko uspevala vinska trta, sadje in oljke, razmeroma velik. Vendar velja, da je tam relief zelo razgiban, območja so gričevnata ali celo hribovita, kar omejuje možnost postavitve nasadov. Vinogradi in sadovnjaki so večinoma omejeni na lege v nagibu – t.i. absolutne vinogradniške površine.

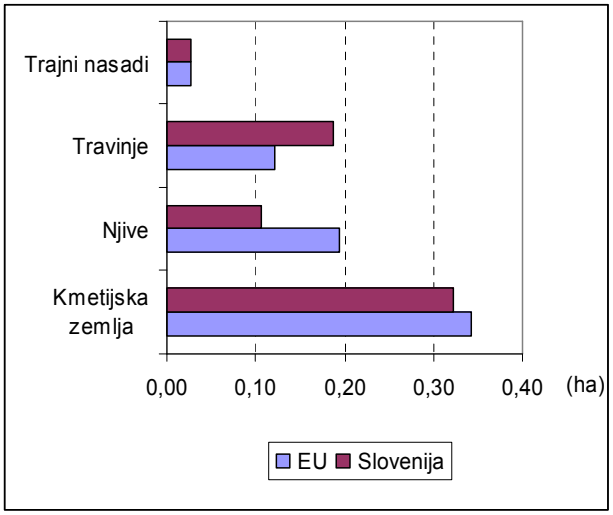

Slika 3: Povprečna površina kmetijskih zemljišč na prebivalca (SURS 2005)

Večina kmetijskih zemljišč (72,5 odstotkov) se nahaja v območjih z omejenimi možnostmi za kmetovanje skladno s PRP 2004 - 2006 (glej poglavje 5.3.2.1). Neugodne razmere kmetijske dejavnosti sicer ne onemogočajo popolnoma, vendar pa povzročajo manjšo proizvodno sposobnost kmetij, ožji izbor kultur, usmerjanje proizvodnje ter prilagoditev tehnologij, kar ima za posledico dražjo pridelavo. Kmetije v teh območjih so manj konkurenčne in zaradi odražanja specifičnih naravnih pogojev v strukturi rabe kmetijskih površin tudi manj prilagodljive. Kljub nižjim pridelovalnim potencialom za kmetijstvo pa ima kmetovanje na teh območjih zelo pomembno vlogo pri ohranjanju poseljenosti podeželskih območij in kulturne krajine ter vzdrževanju ekološkega ravnotežja.

Kmetijstvo v Sloveniji v glavnem sloni na družinskih kmetijah, ki predstavljajo 99,8% skupnega števila kmetijskih gospodarstev in obdelujejo 94,8% vse kmetijske zemlje v rabi (2005). Spremembe v devetdesetih so pospešile proces koncentracije in specializacije v kmetijstvu, vendar je povprečna velikost gospodarstev še vedno majhna (6,3 ha kmetijske zemlje).

Družinske kmetije in kmetijska podjetja, popisana v okviru popisa kmetijstva, so imela v letu 2000 skupaj v lasti 848.058 ha zemljišč. Preračunano na enoto gospodarstva imajo družinske kmetije v lasti povprečno skoraj 10 ha zemljišč, kar je več kot petkrat manj kot kmetijska podjetja. Razlike v obsegu zemljišč v lasti so razen iz povprečne velikosti razvidne tudi iz velikostne strukture gospodarstev. Pri družinskih kmetijah prevladujejo srednje velika gospodarstva, med katerimi sestavljajo največji delež (27,3 %) kmetije med 5 in 10 ha zemljišč v lasti. V okviru velikostne strukture kmetijskih podjetij zavzemajo skoraj polovico gospodarstva, ki imajo v lasti več kot 20 ha zemljišč. Kmetijska gospodarstva dajejo nekaj več kot 8.000 ha ali 9,3 % vseh zemljišč v lasti v najem drugim uporabnikom. Večino zemljišč (98,5 %) dajejo v najem družinske kmetije. Te v povprečju oddajajo 1,7 ha zemljišč na gospodarstvo. Skoraj 30 % kmetij oddaja v najem od 1 do 2 ha zemljišč v lasti. Tako z vidika števila gospodarstev kot tudi z vidika površin je obsežnejši najem zemljišč. Zanj se odloča skoraj 30 % vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Več kot četrtino vseh zemljišč jemljejo v najem kmetijska podjetja. Medtem ko družinske kmetije večinoma

najemajo manjše površine, pa pri kmetijskih podjetjih absolutno prevladujejo gospodarstva, ki najemajo 50 ali več ha zemljišč.

Preglednica 11:Družinske kmetije in kmetijska podjetja

	Število KMG (2005)
Vsa KMG	77.175
- družinske kmetije	77.042
- kmetijska podjetja	133

(Vir: Statistični urad RS)

Preglednica 12: Starostna struktura lastnikov KMG

	skupaj		mlajši od 45 let		45 let do manj kot 55 let		stari 55 let in več	
	2003	2005	2003	2005	2003	2005	2003	2005
skupaj	77.149	77.175	14.389	14.503	19.158	18.777	43.602	43.894

(Vir: Statistični urad RS)

Preglednica 13: Spolna struktura lastnikov KMG

Spol	Odstotek
Ženske	27,26
Moški	68,88
Neznano	3,86
Skupaj	100

(Vir: RKG)

Zasebna lastnina in razdrobljena posest prevladuje tudi v gozdarstvu. Lastniška struktura slovenskih gozdov se zaradi denacionalizacije še vedno precej intenzivno spreminja. Po ocenah bo po zaključeni denacionalizaciji v državni lasti ostalo okoli 20 odstotkov gozdov. Družinske kmetije imajo v lasti manj kot polovico zasebnih gozdov, zasebna nekmečka posest pa se v Sloveniji povečuje po skupnem deležu površine zasebnih gozdov, predvsem pa po številu posesti.

3.1.2 Značilnosti kmetijstva, živilstva in gozdarstva

Vstop Slovenije v EU je v slovensko kmetijstvo prinesel uveljavitev skupne kmetijske politike in ostalih pravil skupnega trga. Kljub vnaprejšnjemu usklajevanju nacionalne zakonodaje z evropskim pravom v predpristopnem obdobju, se v kmetijstvu še vedno pojavljajo določene težave pri implementaciji predpisov, ki pa se sproti odpravljajo. Na splošno pa članstvo Slovenije v EU v kmetijsko panogo ni prineslo večjih pretresov. Analize gibanj in glavnih dejavnikov dohodka v kmetijstvu ne kažejo na večje spremembe, ki bi jih neposredno lahko pripisali vključitvi Slovenije v EU.

S sprejetjem reforme Skupne kmetijske politike EU (SKP) na področju neposrednih plačil junija 2003 je Slovenija pristopila k pripravam na reformo. Vlada RS je 1. junija 2006 sprejela sklep o modelu izvedbe reforme SKP na področju neposrednih plačil za Slovenijo v obdobju 2007-2013, kjer je Slovenija obravnavana kot ena regija. Uredba o izvedbi neposrednih plačil v kmetijstvu podrobno določa plačilne pravice, ki predstavljajo vrednost plačila na hektar upravičene površine in so osnova za pridobitev neposrednih plačil od leta 2007 dalje. V Sloveniji ločimo tri vrste plačilnih pravic in sicer plačilno pravico, ki je sestavljena iz regionalnega plačila (lahko pa tudi iz dodatka za mleko in/ali dodatka za sladkor in/ali dodatka za sektor govedoreje in/ali posebne razmere), plačilno pravico, ki jo spremlja dovoljenje za pridelavo sadja, zelenjave in krompirja in plačilno pravico za praho. Višina regionalnega plačila se bo gibala od 133 EUR/ha za travinje, do 332 EUR/ha za obdelane površine.

Slovenija je v nacionalno zakonodajo prenesla vse EU predpise, ki uveljavljajo standarde na področju skupne kmetijske politike. Izpolnjevanje zahtev in pogojev iz standardov se bo preverjalo preko kontrolnega sistema navzkrižne skladnosti in rednih inšpekcijskih pregledov. V Sloveniji je bila sprejeta Uredba predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), ki je usklajena z zahtevami standardov Skupnosti in predstavlja pravno podlago za nadzor nad izvajanjem standardov v sklopu pridobivanja neposrednih plačil in ostalih plačil na površino iz naslova skupne kmetijske politike.

KMETIJSKA DEJAVNOST

Kmetijstvo, živilstvo in gozdarstvo v Sloveniji se soočajo s procesi prestrukturiranja. Nizka produktivnost ostaja problem zlasti v kmetijstvu, vzroke zanjo pa lahko iščemo predvsem v slabi zemljiški in posestni strukturi, nizki stopnji profesionalizacije ter razmeroma nizki delovni intenzivnosti. Po podatkih ekonomskih računov kmetijstva je bruto dodana vrednost kmetijstva v Sloveniji v povprečju 2004 – 2005 znašala 5.499 evrov na polnovredno delovno moč (PDM), kar je le slaba tretjina te vrednosti v EU-25.

Preglednica 14: Kazalniki gospodarskega razvoja slovenskega kmetijstva

Ekonomski računi kmetijstva (ERK)	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
BDV (mio €)	434,5	400,8	505,1	391,8	499,5	492,1
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	2,4	2,1	2,5	1,8	2,2	2,0
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	2,1	1,8	2,1	1,6	1,9	1,8
Zaposlenost (000 PDM)	103,8	107,1	106,0	95,6	90,2	90,2
- delež v skupni zaposlenosti (%)	11,6	11,9	11,6	10,5	9,9	9,8
BDV/PDM (€)	4.187	3.743	4.766	4.098	5.541	5.458
Indeks - BDV/zaposlenega vseh panog dejavnosti = 100	20,6	17,5	21,2	17,3	22,1	20,8
- BDV/zaposlenega EU-25 = 100	27,8	23,4	29,8	24,6	30,7	33,6
EU-25						
BDV/PDM (€)	15.047	16.028	15.971	16.648	18.033	16.233

Vir: SURS (Ekonomski računi za kmetijstvo, NR), EUROSTAT (EAA)

K nizki produktivnosti kmetijstva pomembno prispevajo številni dejavniki, med katerimi lahko poleg neugodne velikostne strukture, izpostavimo še starostno in izobrazbeno strukturo ter nizko stopnjo specializacije proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih.

Povprečna ekonomska velikost gospodarstev je v letu 2005 znašala le 4,6 ESU. Kljub procesu koncentracije je povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji še vedno skoraj tri-krat manjša kot v povprečju EU. Hkrati je vložek dela na slovenskih kmetijskih gospodarstvih, merjen s polnovrednimi delovnimi močmi (PDM) na ravni povprečja EU, kar kaže na nizko produktivnost oziroma slabo izkoriščenost delovnega potenciala v kmetijstvu.

Preglednica 15: Število in povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji.

Kmetijska gospodarstva	**Leto**			**Indeks**	
	2000	**2003**	**2005**	**2005/2000**	**2005/2003**
Število kmetijskih gospodarstev	86.467	77.149	77.175	89,3	100
Število GVŽ	470.498	456.167	421.587	89,6	92,4
Povprečna velikost glede na:					
• kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	5,6	6,3	6,3	111,9	100
• število glav velike živine (GVŽ)	6,2	5,9	5,5	88,7	93,2
• standardizirano pokritje (ESU)	4,7	4,6	4,6	98,5	100

Vir: SURS

Eden od vzrokov za nizko produktivnost kmetijstva je tudi neugodna starostna in izobrazbena struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev. Po podatkih strukturnega popisa (SURS-SKMG) je bila v letu 2005 več kot polovica gospodarjev na kmetijah starejših od 55 let, delež gospodarjev, mlajših od 45 let, pa znaša le 19 odstotkov.

Preglednica 16: Starostna struktura gospodarjev na družinskih kmetijah v Sloveniji

	2000		**2003**		**2005**	
	Število	**%**	**Število**	**%**	**Število**	**%**
Skupaj	86.336	100,0	77.037	100,0	77.042	100,0
< 45 let	17.709	20,5	14.341	18,6	14.461	18,8
45-55 let	19.779	22,9	19.117	24,8	18.703	24,3
>=55 let	48.648	56,3	43.579	56,6	43.877	57,0

Vir: SURS (Strukturni popisi kmetijskih gospodarstev)

Delež gospodarjev z vsaj poklicno ali višjo izobrazbo je v letu 2005 znašal 46,8 odstotka, kakršnokoli kmetijsko izobrazbo pa je imelo le 27,8 odstotkov nosilcev kmetijskih gospodarstev.

Preglednica 17: Kmetijska izobrazba gospodarjev na družinskih kmetijah v Sloveniji

	2000		2003		2005	
Izobrazba	**Število**	**%**	**Število**	**%**	**Število**	**%**
Gospodarji skupaj	86.336	100,0	77.037	100,0	77.042	100,0
Ni podatka	1.869	2,2	1.001	1,3	0	0,0
Samo praktične izkušnje	72.440	83,9	63.104	81,9	55.562	72,1
Tečaji iz kmetijstva	7.045	8,2	7.415	9,6	16.368	21,2
Poklicna ali srednješolska izobrazba	4.340	5,0	4.755	6,2	4.429	5,7
Višja, visoka, univerzitetna ali podiplomska izobrazba	642	0,7	763	1,0	681	0,9
Gospodarji s kakršnokoli kmetijsko izobrazbo	12.027	13,9	12.933	16,8	21.478	27,8

Vir: SURS (Strukturni popisi kmetijskih gospodarstev)

Mlajši nosilci kmetijskih gospodarstev imajo v povprečju višjo stopnjo formalne izobrazbe in so tudi bolje usposobljeni za delo v kmetijstvu in so se zato zmožni učinkoviteje prilagajati tehnološkim spremembam ter razmeram na trgu. Prenos kmetij na mlajše gospodarje ter usposabljanje in izobraževanje ob učinkovitejši izrabi že vzpostavljenih sistemov svetovanja, izobraževanja, informiranja in usposabljanja na celotnem območju države, lahko pomembno prispeva k večji inovativnosti, strukturnim spremembam in dvigu konkurenčnosti kmetijstva.

Za Slovenijo je značilna razdrobljenost enot rabe v kmetijstvu, ki so poleg tega po večini majhne in razpršene. Kmetijska zemljišča v rabi so razdeljena na okoli 720.000 enot rabe, ki se raztezajo na več kot 1.700.000 parcelah. Kmetijska gospodarstva imajo povprečno od 9 do 10 enot rabe, ki so razpršene na več lokacijah. Neugodna zemljiška struktura predstavlja pomembno strukturno oviro pri nadaljnjem razvoju kmetijstva. V zadnjih letih je sicer zaznati določen napredek, ki pa ga še vedno ovira nemobilnost trga kmetijskih zemljišč ter premalo učinkovita zemljiška politika. Prav to pa je eden ključnih pogojev za izboljšanje posestne strukture. Z nasprotnega vidika pa razdrobljenost kmetijskih površin pripomore pri ohranjanju biodiverzitete, habitatov in okoljskih posebnosti, kar predstavlja pozitivno karakteristiko v smislu ohranjanja okolja.

Obseg izvajanja komasacij, ki lahko učinkovito prispevajo k odpravljanju problema razdrobljenosti kmetijskih zemljišč, je bil v zadnjih letih zelo omejen. Tako je bilo v zadnjih 15 letih komasiranih samo okoli 5.000 ha, kar predstavlja le 1 odstotek vseh kmetijskih zemljišč v rabi. Izkušnje z dosedanjim izvajanjem podpor komasacijam kažejo, da so le-te lahko učinkovite le v primeru, da pobude za uvedbo komasacij prihajajo neposredno od kmetov. To velja še zlasti v primeru, če podpore vključujejo tudi izboljšanje zemljišč in ureditev prometne infrastrukture na komasacijskem območju.

Problem slovenskega kmetijstva, ki negativno vpliva na konkurenčnost, je tudi velika odvisnost pridelave od naravnih razmer. Problem je povezan predvsem z obsegom, kakovostjo in okoljsko sprejemljivostjo hidromelioracijskih sistemov. Podnebne spremembe in vse pogostejši pojav daljših sušnih obdobij na eni strani in preobilnih padavin na drugi strani, povzročajo velik izpad dohodkov v kmetijstvu. V Sloveniji je namakanih le nekaj odstotkov kmetijskih zemljišč. Izgradnja novih namakalnih sistemov z nadzorovano porabo vode je, poleg dolgoročnega prilagajanja rastlinske pridelave podnebnim spremembam, eden od učinkovitejših ukrepov zagotavljanja večje stabilnosti pridelkov in s tem tudi dohodkov v kmetijstvu, ki pa mora s stalnim izobraževanjem in ozaveščanjem uporabnikov teh sistemov prispevati tudi k večji okoljski primernosti rabe naravnih virov, ki ne obremenjuje okolja.

Slovensko kmetijstvo še zmeraj nosi breme preteklosti. Desetletja se je razvijalo v specifičnem politično-ekonomskem okolju, ki ni bilo naklonjeno zasebnemu kmetovanju. Zaradi decentraliziranega regionalnega razvoja, ki je omogočal bližino delovnih mest, se je izoblikovala posebna socioekonomska struktura kmetijskih gospodarstev, kjer prevladujejo mešane kmetije, ki

kombinirajo dohodke iz različnih virov in kjer je kmetijstvo pogosto predvsem dodatna ter ne glavna aktivnost. Spremembe v devetdesetih so pospešile proces koncentracije in specializacije, vendar v strukturi še vedno prevladujejo mešane kmetije. K tem je dodatno pripomogla majhnost kmetij.

Slovensko kmetijstvo se je dolgo časa razvijalo v povsem drugi smeri kot kmetijstvo večine drugih evropskih držav. To še posebej velja za agrarno strukturo in njen razvoj. Medtem ko se je v državah z razvitim kmetijstvom vzporedno z izboljševanjem kmetijske tehnologije razmeroma hitro povečevala velikost obratov ter koncentrirala specializirana pridelava, se je vse do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja v Sloveniji odvijal ravno obraten proces. Za njega je bilo značilno nenehno slabšanje zemljiške in posestne strukture, nizka stopnja profesionalizacije ter razmeroma nizka delovna intenzivnost.

Slovenija sodi v krog evropskih držav z najmanjšo stopnjo specializacije v kmetijstvu. Medtem, ko je v okviru EU-15 skoraj 85 odstotkov vseh kmetijskih gospodarstev usmerjenih v določeno vrsto rastlinske oziroma živinorejske pridelave, pa je v Sloveniji specializiranih gospodarstev po podatkih vzorčnega popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2003 le 43,5 odstotka. Za rastlinsko pridelavo je značilna razmeroma intenzivna specializacija na področju vrtnarstva in gojenja trajnih nasadov ter zmerna specializacija na področju poljedelstva. Živinorejska gospodarstva se specializirajo predvsem v prirejo mesa in mleka. Živinorejska usmerjenost slovenskih kmetij je bolj enostranska kot poljedelska. Govedorejo kot prevladujočo tržno proizvodno usmeritev narekujejo že naravne danosti ter posredno velik delež travinja v strukturi kmetijske zemlje. Specializirana gospodarstva v Sloveniji gospodarijo na več kot polovici kmetijskih zemljišč (55 odstotkov) in ustvarijo 62,7 odstotka celotne vrednosti standardnega pokritja kmetijske pridelave v Sloveniji. Proizvodna struktura slovenskih kmetij je neposreden odraz strukture rabe kmetijskih zemljišč. V rastlinski pridelavi je setvena sestava razmeroma zožena in poenostavljena. Tri vodilne kulture – koruza, pšenica in silažna koruza – zavzemajo skoraj dve tretjini vseh njivskih površin v Sloveniji. Visok delež kmetij, ki pridelujejo posamezne poljščine ter praviloma majhne povprečne površine kažejo na nizko stopnjo specializacije in veliko razdrobljenost poljedelske pridelave.

V zadnjem desetletju, še posebej pa po vstopu Slovenije v EU, se je vendarle pričelo obdobje izboljševanja agrarne strukture. Ta se kaže predvsem v pospešeni koncentraciji posesti in zemljišč in posledičnem povečevanju povprečne velikosti kmetijskih obratov.
Po rezultatih raziskav o strukturi kmetijskih gospodarstev (KMG) se je leta 2005 v Sloveniji s kmetijsko pridelavo ukvarjalo 77.175 kmetijskih gospodarstev, kar je za dobrih 10 odstotkov manj kot leta 2000 (preglednica 15). Kljub upadu števila kmetijskih gospodarstev v letu 2003 v primerjavi z letom 2000 je ostala površina kmetijskih zemljišč v rabi okvirno nespremenjena. Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji je po statističnih podatkih iz let 2003 in 2005 znašala 6,3 ha.

Strukturne spremembe se odražajo tudi v velikostni strukturi kmetij. Medtem ko je bilo še pred desetimi leti več kot polovica kmetij manjših od 2 ha in skoraj 70 odstotkov manjših od 5 ha in so te kmetije obdelovale več kot dve tretjini vseh kmetijskih zemljišč v Sloveniji, se v zadnjem obdobju težišče pridelave vendarle premaknilo v korist večjih, razvojno sposobnih kmetij. Delež majhnih kmetij (pod 2 ha KZU) znaša le še nekaj več kot 23 odstotkov, obdelujejo pa le še dobre 4 odstotke vseh KZU. Nasprotno se je samo v obdobju 2000-2005 število kmetij, večjih od 20 ha KZU povečalo za več kot 50 odstotkov. Na račun razmeroma hitrega povečevanja posesti te kmetije obvladujejo že več kot 23 odstotkov vsega kmetijskega prostora.

Kljub navedenim premikom je velikostna struktura kmetij v Sloveniji še vedno večinoma neprimerljiva z EU, kjer imajo podobno strukturo le še nekatere sredozemske države (Grčija, Italija) ter Portugalska.

Tako velikostna struktura kmetij, kot tudi proizvodna struktura pomembno vplivata na proizvodni tip kmetij v Sloveniji. Na splošno velja, da so strukturne razmere veliko bolj primerne za delovno in dohodkovno intenzivnejše živinorejske proizvodne usmeritve in manj za specializirane poljedelske oz. poljedelsko živinorejske usmeritve.

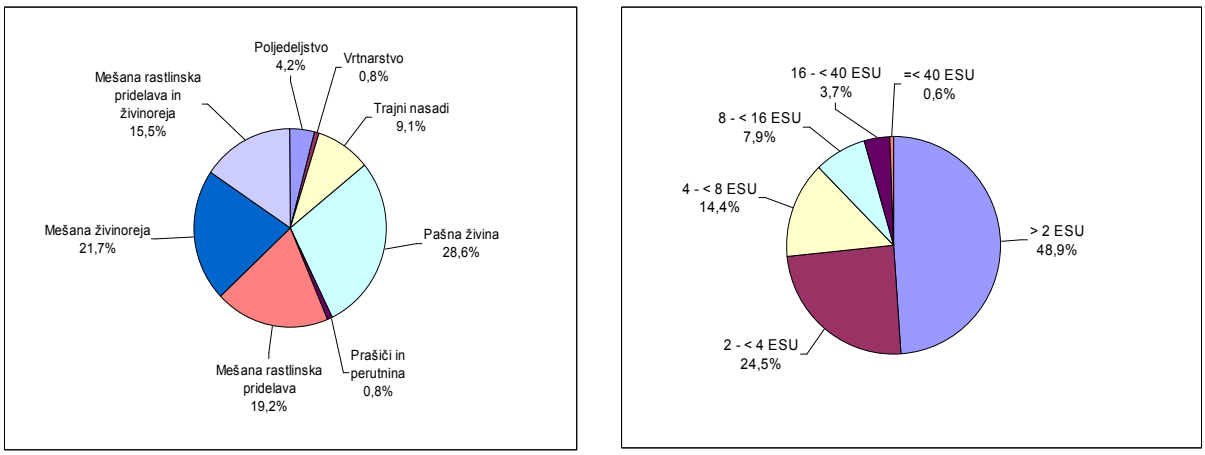

Slika 4: Proizvodni tipi in ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji (SURS, 2003).

Na kmetijah v Sloveniji sta prevladujoča predvsem dva proizvodna tipa in sicer tip reja pašne živine in tip mešana živinoreja (slika 4). Skupaj predstavljata dobro polovico vseh kmetij. V letu 2005 je bilo v določeno vrsto rastlinske ali živinorejske pridelave usmerjeno 51,2% kmetijskih gospodarstev (SURS – SKMG). Glede na leto 2004 se je ta delež sicer povečal skoraj za 8 odstotnih točk, vendar v primerjavi s povprečjem EU ostaja nizek (EU 25 2003: 72%). Najbolj se je povečal delež gospodarstev, usmerjenih v rejo pašne živine (govedo, drobnica) ter delež gospodarstev v tipu poljedelstvo.

Z obsegom in vrsto kmetijske pridelave je tesno povezana tudi povprečna ekonomska velikost kmetijskega gospodarstva. Po podatkih vzorčnega raziskovanja kmetijskih gospodarstev v letu 2005 ta znaša 4,6 ESU. Skoraj polovica kmetijskih gospodarstev ima ekonomsko moč manjšo kot 2 ESU, nadaljnja četrtina pa med 2 in 4 ESU. Nizko raven ekonomske moči slovenskih kmetij izkazuje podatek, da je le dobrih 4 odstotkov gospodarstev, ki razpolagajo z ekonomsko močjo, večjo od 16 ESU.

V letu 2004 je kmetijstvo in gozdarstvo prispevalo 2,2 odstotka k skupnemu BDP in zaposlovalo 10,5 odstotka vseh zaposlenih v državi. Prispevek kmetijstva v BDP v zadnjem desetletju stalno upada in je v letu 2005 je padel na 2,0 odstotka. V primerjavi z letom 1995 se je delež kmetijstva v BDP znižal za 1,4 odstotne točke, medtem ko se je zaposlenost znižala za 3,7 odstotne točke. Kljub vse manjšemu deležu, ki ga kmetijstvo predstavlja v slovenskem gospodarstvu, ostaja ekonomski pomen sektorja še vedno večji, kot je v povprečju v EU-25. Ob zmanjševanju gospodarskega pomena kmetijstva se povečujejo druge funkcije kmetijstva, ki vplivajo na razvoj - večnamenskost kmetijstva. Gospodarski pomen kmetijstva pa ostaja relativno visok v pretežno podeželskih območjih z manj razvitim gospodarstvom.

Iz neskladja med udeležbo kmetijstva v dodani vrednosti in strukturo zaposlenosti lahko sklepamo na nizko produktivnost panoge v primerjavi z drugimi dejavnostmi. K nizki produktivnosti dela

pomembno prispevajo številni dejavniki, med katerimi lahko izpostavimo neugodno starostno, izobrazbeno in posestno strukturo ter nizko stopnjo specializacije proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih. Po podatkih ekonomskih računov kmetijstva je bruto dodana vrednost kmetijstva v Sloveniji v povprečju 2002–2004 znašala 4.800 EUR/PDM, medtem ko je povprečje petindvajseterice v istem obdobju znašalo 16.478 EUR/PDM ali 3,4-krat več. Ob zmanjševanju števila zaposlenih v kmetijstvu se povečuje dodana vrednost na polnovredno delovno moč, ki pa je tudi v izjemno ugodnem letu 2004 dosegla le 20 odstotkov povprečne BDV na zaposlenega v Sloveniji.

Slovensko kmetijstvo ima izrazit dohodkovni problem. Dohodki v kmetijstvu zaostajajo za povprečnimi v gospodarstvu za okoli 50 odstotkov. Pomembno pa tudi zaostajajo dohodki, ki jih dosegajo kmetijska gospodarstva v starih članicah EU, predvsem tistih v sosednjih državah, s katerimi se slovensko kmetijstvo pogosto primerja. Raven agregatnega dohodka v zadnjem desetletju ostaja enaka, zaradi zmanjšanega obsega dela pa se izboljšuje dohodek na enoto dela. Spreminja se tudi struktura ustvarjenega dohodka. Zaradi vstopa v EU in padanja cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih se povečuje pomen podpor skupne kmetijske politike.

Podobo slovenskega kmetijstva in podeželja že 135 let sooblikuje zadružništvo. Konec leta 2005 je bilo v Sloveniji registriranih skupaj 497 zadrug, od tega 145 za področje kmetijstva, lova in gozdarstva in 9 za področje ribištva. Preko zadrug se izvaja oskrba kmetij in podeželskega prebivalstva, zlasti v oddaljenih krajih, odkupi več kot 90 odstotkov klavnega goveda, 81 odstotkov mleka, več kot 58 odstotkov grozdja in krompirja. Zadruge so pomembni odkupovalci vrtnin, žit, lesa, hmelja in drugih kmetijskih pridelkov. Najpomembnejšo vlogo pa imajo pri prodaji fitofarmacevtskih sredstev, semen, mineralnih gnojil in močnih krmil. Zadruge v okviru svojih dejavnosti združujejo tudi predelavo, kot na primer grozdja, mesa in mleka.

Zaradi neugodnega dohodkovnega položaja je lastna sposobnost kmetijskih gospodarstev za izvajanje naložb šibka. Naložbe v kmetijstvu so se v zadnjih letih povečale, vendar predvsem po zaslugi povečanih sredstev za prestrukturiranje iz evropskih in nacionalnih virov. Prav odziv kmetijstva na tovrstne razvojne podpore podpira tezo o pomenu javnofinančne podpore naložbam, pa tudi organiziranju in povezavi z živilskopredelovalno industrijo. To je še posebej pomembno v luči reforme neposrednih plačil v okviru I. stebra SKP, ki se bo v Sloveniji začela izvajati z letom 2007.

Model izvedbe reforme v Sloveniji sicer v omejenem dovoljenem obsegu ohranja nekatera proizvodno vezana plačila[13], večina neposrednih plačil pa bo vključena v regionalno enotno plačilo (v kombinaciji z različnimi zgodovinskimi dodatki)[14], ki je neodvisno od vrste proizvodnje. Enotno plačilo na hektar nadomešča različne dosedanje podpore na hektar zemljišč ali na žival in je enako za vsa kmetijska gospodarstva v Sloveniji. Obstajala bo le razlika v višini regionalnega enotnega plačila za zemljišča pod travinjem, ki do sedaj niso bila upravičena do neposrednih plačil, in za druga upravičena zemljišča (višja plačila).

Po pričakovanjih bo reforma spodbudila potrebo po prestrukturiranju in to v smeri večje tržne naravnanosti in konkurenčnosti kmetijstva na eni strani ter ekstenzifikacije in diverzifikacije

[13] Izmed dosedanjih proizvodno vezanih podpor bo Slovenija obdržala posebno premijo za bike in vole v višini 75 % plačil EU-15, plačilo za drobnico v višini 50 % plačil EU-15 in plačilo na hektar za hmelj v višini 25 % plačil EU-15.

[14] Zgodovinski dodatki na regionalno enotno plačilo bodo izračunani na individualni osnovi, izvirali pa bodo iz sredstev za mlečne premije, skupaj z dodatnimi plačili, iz sredstev za sladkorno peso ter iz nacionalne rezerve za reševanje rejcev v sektorju govedoreje, ki bi se zaradi prehoda na nov sistem neposrednih plačil sicer znašli v velikih težavah. Dodatki bodo pripadali posameznemu pridelovalcu do leta 2013, ob izpolnjevanju zahtev navzkrižne skladnosti in brez obveznosti ohranjanja zadevne kmetijske proizvodnje.

dejavnosti na drugi strani. Dodatne potrebe po prestrukturiranju narekuje tudi pogojevanje plačil z izpolnjevanjem zahtev navzkrižne skladnosti, ki se nanašajo na področje varstva okolja, ljudi, živali in rastlin kot tudi standarde za obdelanost zemljišč, da ne bi prišlo do zaraščanja in drugih okoljskih problemov.

ŽIVILSKO PREDELOVALNA INDUSTRIJA

Slovenija ima sorazmerno, v primerjavi z nekaterimi drugimi novimi članicami, gospodarsko in tehnološko razvito živilskopredelovalno industrijo. Ta člen v agroživilski verigi prispeva 2,1 odstotka v celotni strukturi BDP in 2,4 odstotka v strukturi zaposlenosti. Po prispevku dodane vrednosti je bila živilskopredelovalna industrija v letu 2004 četrta najpomembnejša predelovalna dejavnost in tretji največji delodajalec v agregatu predelovalnih dejavnosti. Po podatkih nacionalnih izračunov (SURS) je BDV na zaposlenega v proizvodnji hrane in pijač (brez proizvodnje tobaka) v letih 2004 - 2005 znašala povprečno 23.763 EUR kar je 93 odstotkov povprečja BDV na zaposlenega v Sloveniji in manj kot 50 odstotkov povprečja EU-25 (2003: 50.500 evrov na zaposlenega).

Preglednica 18: Kazalniki gospodarskega razvoja živilske industrije v Sloveniji

Proizvodnja hrane in pijač (DA 15)	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
BDV (mio €)	467,6	496,4	518,3	542,2	522,9	472,8
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	2,6	2,6	2,5	2,5	2,3	2,0
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	2,2	2,2	2,2	2,2	2,0	1,7
Zaposlenost (000)	22,6	22,2	21,9	21,5	21,3	20,5
- delež v skupni zaposlenosti (%)	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2
BDV/zaposlenega (€)	20.692	22.318	23.680	25.393	24.501	23.024
Indeks (BDV/zaposlenega vseh panog dejavnosti = 100)	101,8	104,3	105,3	107,0	97,9	87,6

Vir: SURS (Nacionalni računi)

V zadnjih letih panoga po številnih kazalnikih gospodarske učinkovitosti beleži stalno nazadovanje, kar je predvsem rezultat kasnejšega odpiranja trgov ter rastočih pritiskov in sprememb na strani sorazmerno visoko razvite trgovine. Pomen živilskopredelovalne panoge se v obeh temeljnih makroekonomskih agregatih zmanjšuje in lahko trdimo, da je glede na indekse obsega industrijske proizvodnje v stagnaciji (preglednica 19, slika 5). Govorimo pa lahko o trenutni in ne dolgoročni strukturni krizi. Zaostrile so se konkurenčne razmere na domačem tržišču in na izvoznih trgih.

Preglednica 19: Gibanje pomembnejših kazalnikov poslovanja živilskopredelovalne industrije v obdobju 2000 – 2004.

	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**Indeks 2004/2003**	**Indeks 2004/2000**
Št. podjetij	388	377	394	404	424	105,0	109,3
Št. zaposlenih	19473	19281	19.841	18.938	18.141	95,8	93,2
Sredstva (mrd SIT)	429,9	461,4	512,0	535,8	568,1	102,3	103,7
Prihodki od prodaje (mrd SIT)	355,4	391,1	418,3	432,1	434,9	97,2	96,0
Prihodki od izvoza (mrd SIT)	62,1	74,1	76,6	75,1	72,0	92,6	91,0
Izvozna usmerjenost	17,46%	18,94%	18,30%	17,40%	16,56%	91,9	74,4
Produktivnost (000 SIT)	18.252	20.284	21.083	22.816	23.974	101,4	103,0
Dodana vrednost na zap. (000 SIT)	5.105	5.450	5.910	6.407	6.206	93,5	95,4
Dobiček / izguba na zap. (000 SIT)	241,6	72,0	503,4	541,2	-119,8	-661,1*	-361,5*
Donosnost sredstev (ROA)	1,09%	0,30%	1,95%	1,91%	-0,38%	-2,3°	-2,0°
Donosnost prodaje (ROS)	1,32%	0,35%	2,39%	2,37%	-0,50%	-2,9°	-1,8°

Vir podatkov: Ajpes (2005); obdelava podatkov: Kuhar (2005)
Opomba: indeksi kazalnikov v tolarjih so revalorizirani
Opomba: * Absolutna razlika v tisoč SIT, ° Absolutna razlika v odstotnih točkah.

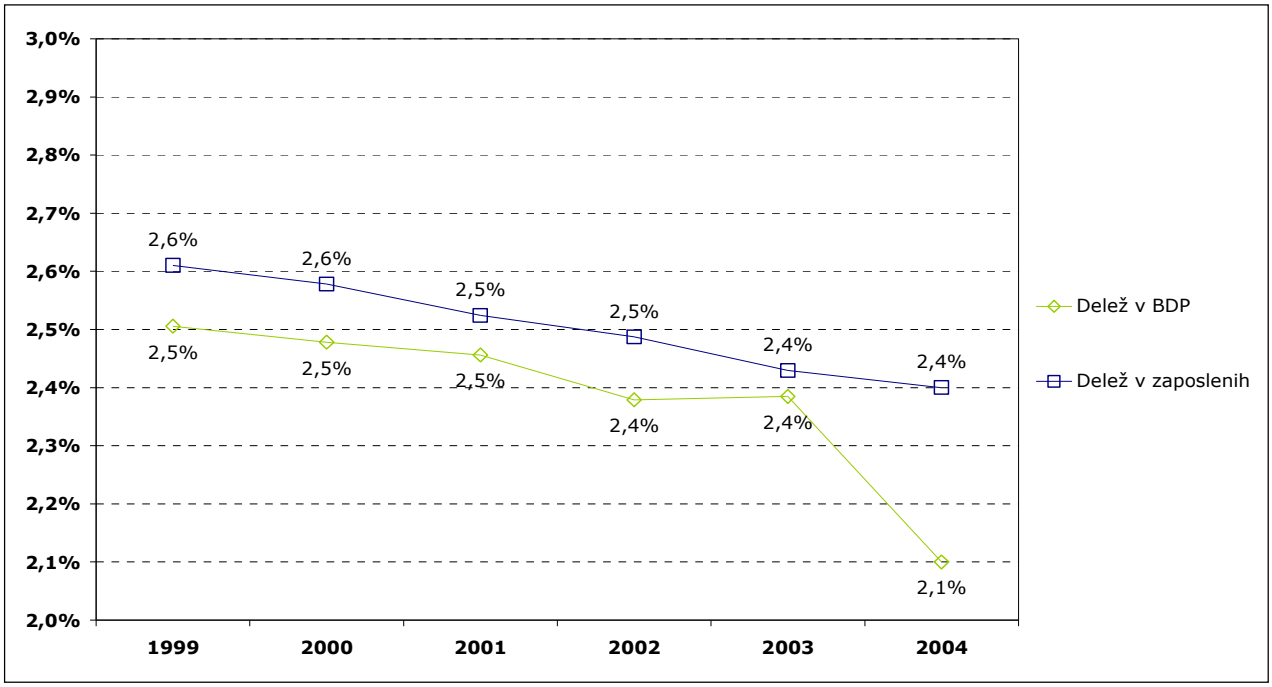

Slika 5: Pomen slovenske živilskopredelovalne industrije v temeljnih makroekonomskih agregatih med 1999 in 2004

Podjetja v tej panogi (zlasti tista s področja predelave živil živalskega izvora) so v preteklih letih vložila precejšnje napore (in si posledično s tem naložila visoke stroške) za uskladitev s kakovostnimi standardi EU. Panoga se sooča tudi s pomembnimi strukturnimi primanjkljaji in nizko ravnjo raziskovalno-razvojnih dejavnosti. Občutne rezerve obstajajo na področju učinkovitejše organizacije dela, učinkovitejšega trženja, vertikalnega povezovanja in sodelovanja v shemah kakovosti. Ne glede na vse trenutne pomanjkljivosti ocenjujemo, da ima živilskopredelovalna industrija v Sloveniji dolgoročne perspektive, na kar kažejo naložbe in nadaljnji procesi koncentracije, ob ohranitvi agregatne ravni proizvodnje.

Povprečno živilsko podjetje v Sloveniji je leta 2005 zaposlovalo 40,5 delavcev in je ustvarilo 4,13 milijonov EUR prihodkov od prodaje. V povprečju se je produktivnost v živilskih podjetjih med letoma 2000 in 2005 povečala za dobre 3 odstotke.

Živilstvo je tretji največji delodajalec v slovenski predelovalni industriji. V letu 2005 je bilo v 426 podjetjih živilskopredelovalne industrije zaposlenih 18.315 delavcev, pri čemer je bilo dobrih 10 odstotkov velikih podjetij, dobrih 10 odstotkov srednjih podjetij in skoraj 80 odstotkov malih podjetij. Od tega se je s predelavo proizvodov iz Priloge I k Pogodbi ukvarjalo 182 podjetij, ki so zaposlovala skoraj 11.000 delavcev.

Preglednica 20: Število živilsko predelovalnih podjetij in ostalih gospodarskih subjektov s področja predelave kmetijskih proizvodov Priloge 1 k Pogodbi in lesa, glede na število stalno zaposlenih oseb.

Vrsta podjetja	Živilsko predelovalna podjetja	Samostojni podjetniki	Lesno predelovalna podjetja-žage	Kmetije z dopolnilno dejavnostjo predelave kmet. pridelkov in lesa	Skupaj
Mikro podjetje					
0-9 oseb	116	133	170	324	743
Majhno podjetje					
10-49 oseb	31	13	0	0	44
Srednje podjetje					
50-249 oseb	16	2	0	0	18
Veliko podjetje					
250 in več oseb	17	0	0	0	17
Skupaj	180	148	170	324	822

Glede na število stalno zaposlenih oseb prevladujejo mikro predelovalna podjetja (90 odstotkov vseh obratov), ki bodo v novem programskem obdobju iz PRP 2007 - 2013 edina imela možnost koristiti razvojna sredstva za prilagoditev na novo uvedene minimalne standarde Skupnosti. Strukturo podjetij glede na število zaposlenih oseb prikazuje preglednica 20.

Konkurenčna priložnosti slovenskega kmetijstva ter vseh udeleženih vzdolž agroživilske verige se kaže v dolgoročni usmeritvi v proizvodnjo in trženje kakovostne hrane, kar prispeva tudi k bolj zdravemu prehranjevanju, k varovanju in krepitvi zdravja. To potrjuje tudi rastoče zanimanje za različne sheme kakovosti, ki se intenzivno uveljavljajo. Ustrezne pravne podlage omogočajo izvajanje postopkov registriranja, certificiranja in spremljanja kakovosti posebnih kmetijskih pridelkov in živil, ki omogočajo pridobitev ene od možnih zaščitenih označb.

Politika zaščite posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil ima predvsem dva namena:
- dati pridelovalcem in predelovalcem možnost konkurenčnosti glede kakovosti, ki jim omogoča ekonomsko prisotnost na trgu,
- ugoditi željam kupcev, da dobijo proizvode, ki so pridelani na poseben način, so avtentični in bolj kakovostni.

V Sloveniji imamo trenutno en certifikacijski organ, ki je akreditiran po standardu SIST EN 45011. Doslej je v Sloveniji zaščitenih z označbo »geografsko poreklo«, »geografska označba«, »tradicionalni ugled« in »višja kakovost« 26 kmetijskih pridelkov in živil. Od teh 26 zaščitenih kmetijskih pridelkov in živil je certificiranih 15 kmetijskih pridelkov in živil, 4 kmetijski pridelki in živila pa so v postopku certificiranja.

Na področju ekološke in integrirane pridelave deluje 5 kontrolnih organizacij. V Sloveniji je za tovrstno pridelavo pridobilo certifikat 1.379 ekoloških kmetij in 5.314 integriranih kmetij oz. kmetijskih gospodarstev.
Do 25.04.2007 je bil samo en proizvod zaščiten in registriran s strani evropske komisije, v postopku registracije je trenutno vloženih 17 vlog predhodno nacionalno zaščitenih posebnih kmetijskih pridelkov oz. živil. Vseh 17 vlog je v postopku registracije na evropski komisiji že od maja 2004.

Predhodna študija trga in dolgoročnega razvoja posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil potrjuje tržni potencial za posebne kmetijske pridelke oziroma živila v Sloveniji. Poznavanje označb je med potrošniki še pomanjkljivo. Glede na dejstvo, da je zadostno povpraševanje ključni element za delovanje shem kakovosti, bodo v prihodnje potrebna večja vlaganja na področju promocije in pospeševanja prodaje posebnih pridelkov oziroma živil.

Raziskava Inštituta za trajnostni razvoj (2005) kaže, da za trg prideluje le 15-20% ekoloških kmetij. Zanimanje kupcev za ekološke proizvode iz leta v leto narašča, zato zgolj ponudba ekoloških proizvodov in ekoživil na ekotržnicah ne zadošča več povpraševanju kupcev tako glede količin, kakor tudi glede vrste proizvodov. Slaba tržna organiziranost in nizek tržni delež ekoloških proizvodov in ekoživil je eden ključnih problemov nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji.

GOZDARSTVO

Gozdarstvo ima v Sloveniji pomembno gospodarsko in okoljevarstveno vlogo. Gozdovi pokrivajo 59,8 odstotka celotnega ozemlja Slovenije, njihova površina pa se je doslej postopoma povečevala. V gozdovih sta v zadnjih petdesetih letih naraščala lesna zaloga in prirastek lesa. Proizvodna sposobnost zlasti zasebnih gozdov je zaradi različnih vzrokov premalo izkoriščena.V skladu z gozdnogospodarskimi načrti bi lahko izkoriščali okoli 62 odstotkov prirastka, realni izkoristek pa znaša le 40 odstotkov (preglednica 21).

Preglednica 21: Površina gozdov, lesna zaloga, prirastek in posek v Sloveniji

	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Površina gozda (000 ha)*	1.134	1.143	1.150	1.158	1.164	1.169
Lesna zaloga (000 m^3)	262.795	267.912	276.574	285.735	293.532	300.795
Prirastek (000 m^3)	6.872	6.925	7.102	7.290	7.446	7.569
Posek (000 m^3)	2.609	2.614	2.646	3.007	2.958	3.236
- Posek v primerjavi z letnim prirastkom (%)	38,0	37,7	37,3	41,2	39,7	42,8

* brez površin v zaraščanju

Vir: SURS

Zaradi denacionalizacije se še vedno precej intenzivno spreminja lastniška struktura slovenskih gozdov. Analiza ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov za obdobje 2001 – 2010 je pokazala naslednjo strukturo: 71 odstotkov zasebnih gozdov fizičnih oseb, 1 odstotek zasebnih gozdov pravnih oseb, 26 odstotkov državnih gozdov in 2 odstotka občinskih gozdov. V obdobju 2000 – 2005 so zasebni gozdovi gotovo še pridobili odstotek ali dva na račun državnih gozdov. Predvidevamo, da bo po zaključeni denacionalizaciji približno 20 odstotkov gozdov ostalo v državni lasti. Družinske kmetije, ki jih je bilo leta 2003 še 68.644, imajo v lasti manj kot polovico zasebnih gozdov (385.361 ha). Zasebna nekmečka posest se v Sloveniji povečuje po skupnem deležu površine zasebnih gozdov (53 odstotkov), predvsem pa po številu posesti (78 odstotkov).

Po podatkih nacionalnih računov je BDV na zaposlenega v gozdarstvu v obdobju 2004 – 2005 znašal v povprečju 15.455 EUR, kar je 60 odstotkov povprečja za Slovenijo. Prispevek gozdarstva k BDP Slovenije se zadnja leta giblje okoli 0,2 odstotka. Iz kazalcev uspešnosti gospodarjenja (preglednica 22) je razvidno zaostajanje za povprečjem drugih predelovalnih dejavnosti v državi. Donosnost sredstev in kapitala v gozdarstvu zaostaja za povprečjem drugih gospodarskih panog, nadpovprečne pa so kratkoročne finančne in poslovne obveznosti panoge.

Preglednica 22:. Kazalniki gospodarskega razvoja slovenskega gozdarstva

Ekonomski računi gozdarstva (ERG)	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
BDV (mio €)	65,2	67,5	66,4	70,5	68,7	69,3
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Zaposlenost (000)	5,1	5,0	5,6	5,2	4,5	4,4
- delež v skupni zaposlenosti (%)	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
BDV/zaposlenega (€)	12.779	13.522	11.769	13.600	15.322	15.587
Indeks (BDV/zaposlenega vseh panog dejavnosti = 100)	62,9	63,2	52,4	57,3	61,2	59,3

Slovensko gozdarstvo izkazuje nizko produktivnost dela. To je mogoče preseči le z izrazitejšim povezovanjem zasebnih lastnikov in solastnikov gozdov, s čimer se bistveno zmanjšajo stroški sečnje, spravila in prodaje lesa, prodaja gozdnih lesnih sortimentov pa poveča. Za povečanje izkoriščenosti gozdov je potrebno povečati tudi odprtost gozdov z gozdnimi cestami in vlakami.

Proizvodna sposobnost, zlasti zasebnih gozdov, je zaradi različnih vzrokov premalo izkoriščena. Pri tem izstopajo predvsem razdrobljenost gozdne posesti (2,6 ha gozda/lastnika), razpršenost (214 tisoč zasebnih lastnikov oz. 485 tisoč lastnikov gozdov), nepovezanost lastnikov gozdov pri izvedbi del v gozdovih in pri prodaji lesa, slaba in neustrezna infrastruktura, nezadostna usposobljenost in opremljenost lastnikov gozdov za dela v gozdu ter neustrezna organiziranost in učinkovitost obstoječih svetovalnih služb. Zaradi danih razmer so stroški gospodarjenja visoki, obenem pa je v zadnjem desetletju opazen trend realnega padanja cen lesa.

Večje napore je treba vložiti tudi v izboljšanje tehnološke usposobljenosti in v dvig ravni znanja za uporabo zahtevnejših tehnologij, v naložbe in predvsem organiziranje proizvajalcev, v višjo stopnjo dodane vrednosti javnih sredstev. Nove dohodkovne možnosti z izrazitimi pozitivnimi okoljskimi učinki lahko najdemo tudi v višji izrabi alternativnih gozdnih virov (les kot obnovljivi vir energije).

Politika upravljanja z gozdovi v Sloveniji je in bo ostala naravnana v smeri trajnostne rabe gozdov. Uveljavljeni nacionalni predpisi na tem področju zagotavljajo spoštovanje naravnih zakonitosti, poleg tega pa so vsi posegi v gozdove podvrženi presoji vplivov na okolje.

3.1.3 Stanje okolja

Kmetijska zemljišča in gozdovi v Sloveniji predstavljajo skoraj 92 odstotkov površine in imajo pomembno okoljsko, estetsko in prostorsko funkcijo. Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo, kar se kaže tudi v dosedanjih politikah na tem področju. Slovenija gospodari z gozdovi na trajnostni in sonaravni način ter ima sorazmerno visok standard na tem področju, saj je njena politika pogosto zgled drugim. Na področju kmetijstva obširno izvajanje kmetijsko-okoljskih ukrepov pomaga pri vzdrževanju obdelanosti kmetijskih površin, na območjih z omejenimi dejavniki za kmetovanje in pri ohranjanju večnamenske vloge kmetijstva so pomembni tudi drugi ukrepi razvoja podeželja. Ti ukrepi so doslej tudi najbolj pomemben del politike razvoja podeželja ter so dobro sprejeti pri upravičencih in javnosti.

NARAVNE OMEJITVE IN NEVARNOST OPUŠČANJA IN MARGINALIZACIJE

Območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo pokrivajo kar 85 odstotkov celotnega ozemlja države, od tega je skoraj 72 odstotkov hribovsko gorskih območij (Priloga 1, slika 2). Znotraj območij z omejenimi dejavniki so hribovska območja, kjer so značilni strmi nagibi in visoka nadmorska višina, ki otežujejo kmetijsko pridelavo, območja pogostih poplav, močnega vetra,

območje Ljubljanskega barja, in Krasa, ki s svojimi specifičnimi elementi, kot so apnenčasti teren, različna globina tal, razgiban mikro relief, vrtače, poplavna polja in drugi kraški pojavi, omejujejo rabo kmetijskih zemljišč ter območja erozijskega gričevja v osrednjem in vzhodnem delu Slovenije. Kmetijska gospodarstva v teh območjih so manj konkurenčna in zaradi odražanja specifičnih naravnih pogojev v strukturi rabe kmetijskih površin tudi manj prilagodljiva. Kljub nižjim pridelovalnim potencialom za kmetijstvo pa ima kmetovanje na teh območjih zelo pomembno vlogo pri ohranjanju poseljenosti podeželskih območij ter vzdrževanju kulturne krajine in ekološkega ravnotežja.

Preglednica 23: Skupna in kmetijska zemlja po območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo, kot je bilo potrjeno v PRP 2004 - 2006

		Kmetijska zemlja (brez ostalih kmetijskih zemljišč)	
Težavnostna območja	**Skupna zemlja (%)**	**Površina (000 ha)**	**Struktura (%)**
Hribovska in gorska območja	71,8	325	53,7
Druga območja z omejenimi dejavniki	4,0	23	3,8
Območja s posebnimi omejitvami	9,2	91	15
Območja z omejenimi dejavniki (OMD)	**85,0**	**439**	**72,5**
Območja izven OMD	15,0	166	27,5
Skupaj vsa območja	**100,0**	**605**	**100,0**

Vir: MKGP 2005

Zaradi specifičnih naravnih lastnosti so se na teh območjih vzpostavili različni ekosistemi in habitati, ki so odvisni od obdelanosti kmetijskih površin. Obsežen nabor okoljskih karakteristik in velik delež obdelanih kmetijskih zemljišč na teh območjih kaže na visoko stopnjo ohranjenosti biotske pestrosti in potrjuje učinkovitost dosedanjih ukrepov za območja z omejenimi dejavniki pri preprečevanju opuščanja kmetijske dejavnosti in marginalizacije teh območij. V zadnjih desetletjih prisoten trend povečevanja površin v zaraščanju, se je po letu 2003 umiril, tako da se v zadnjih treh letih skupna površina kmetijskih zemljišč ni bistveno spremenila.

HABITATI IN BIOTSKA RAZNOVRSTNOST

Slovenija odgovornost za ohranjanje habitatov in biotske raznovrstnosti kaže v deležu varovanih in zavarovanih območij. Kar 47,7 odstotkov celotnega državnega ozemlja je določenega kot ekološko pomembna območja (Priloga 1, slika 4), ki s tem zajemajo 202.000 ha kmetijskih zemljišč in 660.000 ha gozdov. Ekološko pomembna območja so območja habitatnih tipov, dela habitatnih tipov ali večjih ekosistemskih enot, ki pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Kartografsko so natančno opredeljena v Uredbi o ekološko pomembnih območjih (UL RS, št. 48/04).

V Sloveniji zaradi visoke stopnje ohranjenosti biotske raznovrstnosti, pestrosti in obsega habitatov ter krajinskih posebnosti prevladuje potreba po ohranjanju teh danosti. V največji meri je to lahko doseči z ohranjanjem obdelanosti kmetijskih površin na okolju prijazen način, z ohranjanjem kmetijske dejavnosti na marginalnih območjih in območjih, neugodnih za kmetovanje, kjer obstaja nevarnost opuščanja in zaraščanja ter preko trajnostne rabe gozdov.

Kmetijstvo ima pomembno vlogo pri ohranjanju habitatov, biotske in krajinske raznolikosti. Območja, kot so trajno travinje, območja z nizko intenzivnostjo pridelave in mozaično strukturo ter območja z ogroženimi vrstami in visoko biotsko pestrostjo, ki predstavljajo kmetijska območja visoke naravne vrednosti obsegajo v Sloveniji 300.000 ha (Priloga 1, slika 3). To je dobra polovica vseh kmetijskih zemljišč, ki se večinoma nahajajo v marginalnih območjih in območjih omejenih za

kmetijsko dejavnost. Opuščanje kmetovanja na teh območjih in zmanjševanje odprtega prostora bi predstavljalo okoljsko tveganje in potencialno izgubo kulturnih krajin. Zaradi tega je treba ohranjati kmetijsko dejavnost na teh območjih in s tem preprečevati izginjanje habitatov in manjšanje biotske pestrosti živali in rastlin ter ohranjati krajinsko pestrost in prepoznavnost slovenskega prostora.

K visoki stopnji biotske raznovrstnosti, ohranjenosti habitatov ter ostali naravni in krajinski pestrosti prispeva tudi razdrobljena struktura kmetijskih in gozdnih zemljišč. Razdrobljenost parcel in enot rabe ohranja mozaično strukturo krajine v kateri se polnaravna območja prepletajo z ostalimi obdelanimi površinami. V območjih z visoko naravno vrednostjo je potrebno razdrobljenost zemljišč ohranjati in preko podpor pomagati kmetom izravnati ekonomski primanjkljaj, ki nastaja zaradi takšnih strukturnih danosti.

Na celotnem državnem ozemlju je bilo z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (UL. RS, št. 49/04) določenih 286 različnih območij, ki so del evropskega omrežja posebnih varstvenih območij oziroma območij Natura 2000. Od tega je bilo 260 območij določenih na podlagi Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in 26 območij na podlagi Direktive Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic. Razglasitev posebnih varstvenih območij predstavlja pomemben korak pri implementaciji Direktive o pticah, ki je podlaga za dolgoročno zagotavljanje ugodnega stanja populacij ptic ter uresničevanje ciljev Göteborga o zaustavitvi upadanja stopnje biotske pestrosti do leta 2010. Območja Natura 2000 (Priloga 1, slika 5) obsegajo kar 36 odstotkov ozemlja Slovenije (od tega je 71 odstotkov gozdov), oziroma 30 odstotkov kmetijskih in gozdnih površin, s čimer se glede deleža območij uvrščamo v sam evropski vrh.[15] Ugodno stanje narave z visoko stopnjo ohranjenosti habitatov ter biotske raznovrstnosti v Sloveniji, kaže s pravilnimi strateškimi usmeritvami in ukrepi ohranjati. Ne sme pa to predstavljati prevelikih omejitev za optimalno koriščenje gospodarskih potencialov kmetijstva in gozdarstva na teh območjih. Pomemben prispevek k doseganju ugodnega stanja populacij ptic podeželja oz. kmetijske kulturne krajine predstavljajo ukrepi PRP 2007 -2013, s posebnim poudarkom na kmetijsko okoljskih ukrepih.

Skupni indeks obsega populacij ptic kmetijske kulturne krajine, ki je eden od ključnih indikatorjev stanja biodiverzitete na ravni EU, kaže v zadnjem desetletju padajoč trend (slika 7) in se je od leta 1996 zmanjšal za več kot 10 odstotkov. Podatki kažejo, da so za upadanje številčnosti ptic na kmetijskih območjih krive specializacija in spremembe v postopkih in tehnologijah v kmetijski dejavnosti. Najpomembnejše spremembe, ki vplivajo na ptice so odstranjevanje mejic, melioracije, večja stopnja uporabe mehanizacije, povečan vnos gnojil in pesticidov, poenostavljanje kolobarja in upad raznolikosti kmetovanja.

[15] V EU je v območja Natura 2000 vključenih približno 15% ozemlja oziroma 12,5% kmetijskih in gozdnih zemljišč.

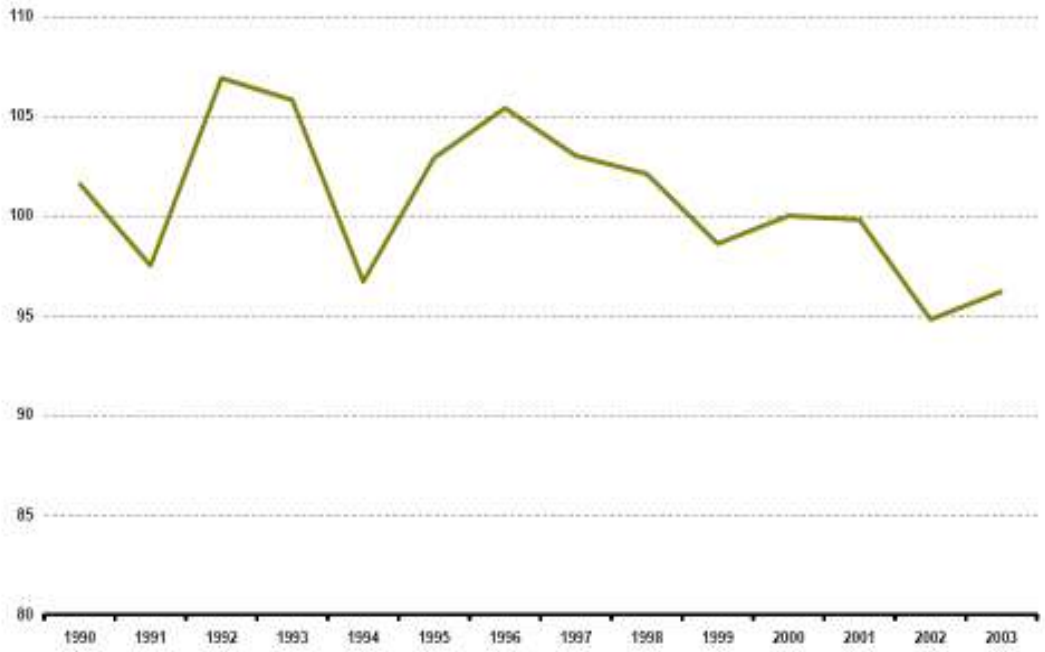

Slika 6: Gibanje obsega populacij ptic kmetijske kulturne krajine na nivoju EU. Indeks 2000 = 100.

Pri opredeljevanju posebnih območij varstva za ptice v Sloveniji je bilo uporabljenih 51 kvalifikacijskih vrst med katerimi so tudi **bela štorklja** *Ciconia ciconia*, **kačar** *Circaetus gallicus*, **kotorna** *Alectoris graeca*, **kosec** *Crex crex*, **veliki skovik** *Otus scops*, **zlatovranka** *Coracias garrulus*, **vijeglavka** *Jynx torquilla*, **hribski škrjanec** *Lullula arborea*, **črnočeli srakoper** *Lanius minor* in druge vrste, ki večinoma naseljujejo območja kmetijske rabe prostora, torej podeželja v najširšem pojmovanju besede. Analiza podatkov za obdobje 1990 – 2000 kaže na dejstvo, da se je v minulem desetletju zmanjšala številčnost 55 vrst, kar predstavlja več kot četrtino vseh gnezdilk v Sloveniji. Izmed teh vrst jih kar 32, oziroma 58 odstotkov, naseljuje kmetijsko kulturno krajino. Noben drugi tip življenjskega prostora ptic nima tako visokega števila vrst z upadajočimi populacijami, kot prav kmetijska kulturna krajina. Zato ni presenetljivo, da so mnoge med njimi na Rdečem seznamu ptičev gnezdilcev RS uvrščene v kategorijo močno ali celo kritično ogroženih vrst. Najbolj so v minulem desetletju upadle gnezditvene populacije zlatovranke, črnočelega srakoperja in kozice, ki so se v Sloveniji znašle na robu preživetja. Tri vrste, značilne za kmetijsko kulturno krajino (južna postovka, travniška cipa in poljska vrana), so v obdobju 1990 - 2000 žal že izumrle. Na drugi strani drži tudi, da so številne vrste kmetijske kulturne krajine, ki jih v večjem delu Zahodne Evrope prištevajo med ogrožene vrste, v Sloveniji še relativno pogoste. Brez dvoma lahko trdimo, da so prav vrste kmetijske kulturne krajine danes naravovarstveno prioritetna skupina ptic. Med 32 vrstami ptic kmetijske kulturne krajine z upadajočimi populacijami, je 16 vrst, ki so v največji meri odvisne od različnih tipov travišč (»travniške vrste ptic«) in 16 vrst ptic, življenjsko vezanih na bogato strukturirano, pretežno ekstenzivno, mozaično kulturno krajino. Oba omenjena tipa življenjskega prostora sta podvržena številnim spremembam, ki lahko slabo vplivajo na stanje ptic.

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije je v sodelovanju s svetovno zvezo za varstvo ptic BirdLife International pripravilo smernice za ohranjanje ugodnega stanja populacij kvalifikacijskih in drugih ogroženih vrst ptic kmetijske kulturne krajine ter gozdov na posebnih območjih varstva v Sloveniji. Omenjene smernice predstavljajo izhodišča za pripravo ustreznih orodij na nacionalni ravni, predvsem v okviru možnosti programskega okvirja EU za obdobje 2007 – 2013, ki predvideva financiranje Nature 2000 iz strukturnih skladov, programov razvoja podeželja in posebnega finančnega instrumenta LIFE+. Poseben poudarek je namenjen ukrepom Programa

razvoja podeželja 2007 – 2013, kjer so za ohranjanje ptic kmetijske kulturne krajine še posebej pomembni ukrepi kot npr. ohranjanje ekstenzivnega travinja, ohranjanje posebnih traviščnih habitatov, ohranjanje vlažnih ekstenzivnih travnikov, visokodebelni sadovnjaki in celoten okvir ukrepov znotraj ekološkega kmetovanja.

Na večini posebnih območij varstva v Sloveniji se srečujemo z nekaj osnovnimi tipi življenjskih prostorov, ki predstavljajo osnovo za kategorizacijo ekoloških zahtev ogroženih vrst ptic in posledično varstvenih ukrepov za posamezne tipe življenjskih prostorov znotraj varstvenih območij. V osnovi lahko govorimo o treh glavnih tipih življenjskih prostorov ptic podeželja in sicer mozaični kulturni krajini, vlažnih ekstenzivnih travnikih ter suhih ekstenzivnih traviščih.

Vlažni ekstenzivni travniki predstavljajo pomemben življenjski prostor za ptice na osmih posebnih območjih varstva v Sloveniji: Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru, Nanoščici - porečju, Planinskem polju, Reki - dolini, Jovsih, Muri in Snežniku-Pivki. Na habitate na omenjenih območjih je v preteklosti najbolj negativno vplivalo izsuševanje vlažnih travišč. Za zagotavljanje ugodnega stanja vrst vlažnih travišč je treba omejiti melioracijske posege, oziroma presojati njihovo sprejemljivost v prostoru tudi z vidika biotske pestrosti. Prav tako je pomembno, da se obstoječe melioracijske sisteme vzdržuje na način, da so negativni vplivi na vrste minimalni (čiščenje in vzdrževanje izven gnezditvene sezone, izmenično čiščenje brežin, ohranjanje vegetacije ob jarkih in kanalih). Z uredbo o navzkrižni skladnosti (Uredba o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju, UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je bil vsaj delno, vendar ne v celoti, rešen problem konverzije trajnega travinja v njivske površine.

Suha ekstenzivna travišča so pomemben življenjski prostor na šestih posebnih območjih varstva v Sloveniji in sicer: Krasu, Snežniku-Pivki, Trnovskem gozdu – južnem robu in Nanosu, Banjšicah, Julijskih Alpah ter Breginjskem Stolu in Planji. Z vidika ohranjanja ugodnega stanja populacij ptic je ključna grožnja izguba obsežnih območij suhih travišč zaradi opuščanja paše in posledičnega zaraščanja.

Mozaična kulturna krajina z elementi, značilnimi za ta tip krajine, je kompleksen življenjski prostor, ki vzdržuje pomembne populacije ogroženih vrst ptic na sedmih posebnih območjih varstva: Goričkem, Muri, Dravinjski dolini, Slovenskih goricah - dolih, Kozjanskem, Dravi in Šentjernejskem polju. Trend intenzifikacije kmetovanja je tukaj še vedno prepoznan kot glavna grožnja pticam kmetijske kulturne krajine. Z intenzifikacijo kmetijske proizvodnje izginjajo elementi tradicionalne kulturne krajine kot so omejki, žive meje, posamezna drevesa in grmišča, poljske poti ter visokodebelni sadovnjaki. V želji po intenzivnejši pridelavi hrane se še vedno pojavlja konverzije travnikov v njivske površine. Tradicionalno rabo prostora v obliki travišč in posevkov starih sort zamenjujejo tuje intenzivnejše kulture, ki z vnosom mineralnih gnojil v tla in uporabo fitofarmacevtskih sredstev za zaščito in varstvo rastlin izrazito negativno vplivajo na populacije gnezdilk slovenskega podeželja. Na območjih Natura 2000 je kmetu, kot upravljavcu podeželskega prostora, priznana posebna družbena vloga, kjer je poleg proizvodnje kvalitetne in zdrave hrane pomembno tudi to, da živi in dela trajnostno v zdravem okolju ter ohranja tradicionalno kulturno krajino in visoko stopnjo biotske pestrosti.

Ker v Sloveniji še ni vzpostavljenega skupnega monitoringa za spremljanje biotske raznovrstnosti, lahko podatek o stanju podamo zgolj kvalitativno. Indikacije o stanju indikatorskih vrst oziroma habitatnih tipov kažejo, da se na območjih z veliko vključenostjo površin v kmetijsko okoljske ukrepe populacije ne manjšajo oz. ostajajo v okviru naravnih nihanj. V preglednici 1, Priloge 1 je prikazano stanje ptic podeželja v Sloveniji in trendi njihovih gnezdečih populacij v obdobju 1990 – 2000.

STANJE VODA

Vodna direktiva v evropski prostor vnaša nov pristop k upravljanju voda in daje večji poudarek ekologiji kot celovitemu pokazatelju stanja voda. Hkrati pa je celovitost pristopov ali meril razvidna tudi iz zahtev po združevanju različnih vidikov varovanja voda ter predvsem v zahtevah po celovitem načrtovanju ukrepov glede na različne vidike in različna merila.

V RS je bilo po pravilniku o določitvi in razvrstitvi vodnih teles (VT) površinskih voda (Ur. l. RS, št.63/05 in 26/06) določenih 155 VT površinskih voda[16], po pravilniku o določitvi VT podzemnih voda (Ur. l. RS, št.63/05) pa 21 VT podzemnih voda[17]. V skladu z nitratno direktivo (91/676/EEC) in Uredbo o mejnih vrednostih vnosa nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla (UL RS, št. 84/05) je celotno ozemlje RS določeno kot ranljivo območje, kjer vnos dušika v tla z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. Iz tega izhaja, da mora celotna kmetijska panoga upoštevati stroge zahteve s področja upravljanja z živinskimi gnojili ter upoštevati principe izvajanja dobre kmetijske prakse. V okviru prilagajanja standardu nitratne direktive je bil v letih 2004 in 2005 v Sloveniji porabljen zajeten del sredstev, ki so kmetijskim gospodarstvom omogočila izgradnjo zadostnih skladiščnih kapacitet za shranjevanje živinskih gnojil, skladno z zahtevami standarda. Vpliva ureditve stanja na področju skladiščenja živinskih gnojil v tem trenutku, po podatkih monitoringa podzemnih vod, še ni moč zaslediti. Ob predpostavki, da je kmetijska panoga eden izmed bistvenih emitentov dušikovih spojin v okolje in dejstvu, da sta vnos in skladiščenje gnojil pod vse večjim nadzorom, pa lahko v bližnji prihodnosti pričakujemo pozitivne rezultate glede koncentracij nitratov vodah.

Pri površinskih vodah se vpliv obremenitve z dušikom iz kmetijstva obravnava kot povečana koncentracija nitrata v površinskih vodah. V Sloveniji so to vrednosti, ki presegajo vrednost 4,5 mg nitrata/liter. Slednja je dosežena pri okoli 30 odstotkih kmetijskih zemljišč v zaledju. Iz tega izhaja dejstvo, da lahko na vodnih telesih površinskih voda, kjer je na prispevnem območju več kot 30 odstotkov zemljišč v kmetijski rabi, ob nespremenjeni kmetijski praksi pričakujemo povečano koncentracijo nitrata v površinski vodi.

Merilo 30 odstotkov zemljišč v kmetijski rabi, ki predstavlja prag za ugotavljanje vplivov pomembnih obremenitev iz razpršenih virov iz kmetijstva, je bilo preverjeno tudi na podlagi podatkov o tem, kje dejanski presežek prekoračuje dopustni presežek dušika. Kot dopustni presežek dušika je bil določen tisti presežek, ki ob razredčenju s padavinami na obravnavanem območju ne preseže mejne koncentracije 50 mg nitrata/l v talni vodi.

Iz razpršenih virov onesnaževanja bodisi kmetijske dejavnosti ali dejavnosti, ki se dogajajo v urbanem okolju[18] pa izhajajo tudi pomembne obremenitve, ki vplivajo na kakovost podzemne vode. Največji deleži pričakovanih obremenitev iz razpršenih virov onesnaževanja iz kmetijskih in umetnih (urbanih) površin na VT podzemnih voda so na območjih medzrnskih vodonosnikov Savinjske, Krške in Murske kotline (82 - 93 odstotkov). Pomembne obremenitve, ki vplivajo na kakovost podzemnih voda, so tudi v drugih dveh najvažnejših medzrnskih vodonosnikih v

[16] Od tega 122 vodnih teles vodotokov, 3 vodna telesa naravnih jezer, 4 vodna telesa morja, 4 umetna vodna telesa in 22 kandidatov za močno preoblikovana vodna telesa, od slednjih 2 na morju.

[17] VT Savska kotlina in Ljubljansko barje, VT Savinjska kotlina, VT Krška kotlina, VT Julijske Alpe v porečju Save, VT Karavanke, VT Kamniško-Savinjske Alpe, VT Cerkljansko, Škofjeloško in Polhograjsko, VT Posavsko hribovje do osrednje Sotle, VT Spodnji del Savinje do Sotle, VT Kraška Ljubljanica, VT Dolenjski kras, VT Dravska kotlina, VT Vzhodne Alpe, VT Haloze in Dravinjske gorice, VT Zahodne Slovenske gorice, VT Murska kotlina, VT Vzhodne Slovenske gorice, VT Goričko, VT Obala in Kras z Brkini, VT Julijske Alpe v porečju Soče in VT Goriška Brda in Trnovsko-Banjška planota.

[18] V urbanem okolju prihaja do vnosov škodljivih snovi v podzemno vodo iz nestanovanjskih stavb, industrijskih ter obrtnih naprav, komunalne in transportne infrastrukture ter v manjši meri iz stanovanjskih stavb in drugih površin.

Sloveniji, to je na območju Dravske kotline in Savske kotline z Ljubljanskim Barjem. Večje obremenitve pa je zaznati še na posameznih manjših vodonosnih sistemih oziroma njihovih delih, predvsem na gosteje poseljenem in kmetijskem območju obale, delih Vipavske doline in Goriških Brd. Najmanjši deleži površin z značilnim razpršenim onesnaževanjem so v Alpah (Karavanke 7 odstotkov, Julijske Alpe 10 odstotkov in Kamniško-Savinjske Alpe 18 odstotkov).

Vsote ostankov fitofarmacevtskih sredstev (FFS) ter njihovih razgradnih produktov (metabolitov) kažejo na večini vodonosnikov v Sloveniji trend zmanjševanja, kar je predvsem posledica padanja koncentracij atrazina in njegovega metabolita desetilatrazina, zaradi prepovedi uporabe od leta 2002 dalje. Ravno tako se zmanjšuje število posameznih aktivnih snovi in njihovih razgradnih produktov, ki presegajo mejno vrednost za posamezne aktivne snovi, 0,1 µg/l. Ob teh se pogosteje od drugih v podtalnici pojavlja le še metolaklor, ki predstavlja eno najpogosteje uporabljenih aktivnih snovi v Sloveniji pri pridelovanju koruze.

Na podlagi podatkov državnega monitoringa kakovosti podzemnih vod, imajo slabo kemijsko stanje tri telesa podzemne vode, in sicer *Dravska kotlina, Murska kotlina in Savinjska kotlina,* in (slika 7). Na podlagi obstoječega trenda posameznih najpomembnejših parametrov kemijskega stanja pa je za te vode neugodna tudi napoved za leto 2015.

VT Dravska dolina je v RS najbolj obremenjeno z vplivi iz kmetijske dejavnosti. Na večini merilnih mest državne monitoring mreže, vsebnosti nitratov presegajo najvišjo dovoljeno mejo 50 mg/l in se povečujejo. K slabemu stanju vodonosnika Dravskega in Ptujskega polja v večji meri prispevajo tudi vsebnost pesticidov (zlasti atrazin in desetilatrazin), ki v večini primerov občutno presegajo najvišje dovoljene meje.

V podzemni vodi *VT Murska kotlina* je v zadnjem času zabeleženo naraščanje vsebnosti nitratov. Najbolj pogosta pesticida, ki prispevata k slabemu stanju sta atrazin ter desetilatrazin, zaznan je trend zmanjševanja njune vsebnosti.

Kemijsko stanje VT podzemne vode *Savinjska kotlina* je slabo zaradi prekoračitve reprezentativne koncentracije nitratov, ki se je v letu 2004 dvignila že nad najvišjo dovoljeno koncentracijo 50 mg/l, trendi pa kažejo na povečevanje. Vode so poleg tega prekomerno obremenjene s pesticidom atrazinom in njegovim razgradnim produktom desetilatrazinom, vendar pa je na vseh merilnih mestih opazen trend upadanja koncentracij.

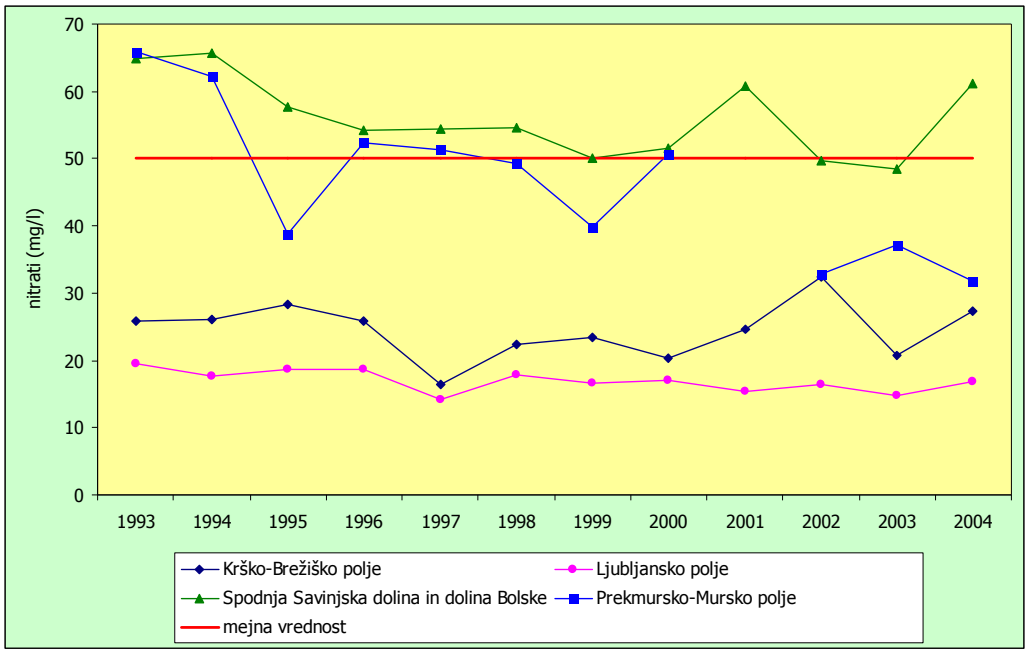

Slika 7: Povprečne letne koncentracije nitratov (mg/l) v opazovanih medzrnskih vodonosnikih v letih 1993-2004. Povprečne letne koncentracije nitratov v treh kraško-razpoklinskih vodonosnikih (Kraška Ljubljanica, Trnovsko Banjška planota in Tržaško-Kvarnerski zaliv) so bile pod 6 mg/l (ARSO).

ONESNAŽENOST ZRAKA, KLIMATSKE SPREMEMBE

Najpomembnejša toplogredna plina v kmetijstvu sta metan in didušikov oksid. Kmetijska panoga je s svojo dejavnostjo v Sloveniji leta 2004 v ozračje prispevala 1.973.000 ton ekvivalenta ogljikovega dioksida (CO_2)[19] metana in didušikovega oksida, kar predstavlja približno 10 odstotkov vseh izpustov toplogrednih plinov v Sloveniji. Glede na bazno leto 1986, ki je izhodišče za računanje obveznosti Slovenije za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, so se izpusti v kmetijstvu do leta 2004 zmanjšali za 14,4 odstotka. To je v primerjavi z obveznostmi Slovenije do Kjotskega protokola (8 odstotkov do obdobja 2008 - 2013) ugodno. K zmanjšanju je najbolj prispeval manjši obseg reje govedi in perutnine ter nove čistilne naprave na velikih prašičjih farmah.

Toplogredni plini pa nastajajo tudi zaradi rabe fosilnih goriv v kmetijstvu. Mobilni porabniki fosilnih goriv v kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu (traktorji, samohodni kmetijski stroji itd.) prispevajo približno 1,3 odstotka skupnih emisij toplogrednih plinov v Sloveniji.

K znižanju emisij metana pri skladiščenju živinskih gnojil je mogoče zelo veliko prispevati z bioplinskimi napravami. Zaradi razdrobljenosti kmetijstva po grobih ocenah izkoristimo le 10 odstotkov potenciala v govedoreji in eno tretjino v prašičereji. Na področju rastlinske pridelave je najpomembnejše spodbujanje strokovno utemeljenega gnojenja ob uporabi ustreznih tehnologij vnosa in s poudarkom na učinkovitem kroženju dušika v kmetijstvu.

Čeprav kmetijsko okoljski podukrepi v programu niso neposredno naravnani v smeri zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, je njihov posredni učinek precejšen. Z vidika zmanjševanja emisij toplogrednih plinov so pomembni predvsem naslednji kmetijsko okoljski podukrepi: integrirano

[19] Zaradi razlik v toplogrednem učinku prikazujemo izpuste metana in didušikovega oksida v ekvivalentih ogljikovega dioksida

sadjarstvo, integrirano vinogradništvo, integrirano vrtnarstvo, planinska paša, sonaravna reja domačih živali, ohranjanje ekstenzivnega travinja, pokritost tal na vodovarstvenem območju in ekološko kmetovanje.

Precejšnjo gospodarsko in okoljsko škodo pa predstavljajo tudi izgube amoniaka v ozračje. Prispevajo namreč h kislemu dežju in k zakisanosti tal, prek odlaganja dušika in vseh emisij amoniaka pa povzročajo spremembe naravnega okolja (evtrofikacija). Največ se ga sprosti iz hlevov ter med skladiščenjem živinskih gnojil in pri gnojenju z njimi. Precej ga nastane tudi zaradi gnojenja z mineralnimi gnojili. Letne emisije amoniaka na hektar kmetijske zemlje v uporabi (KZU) v Sloveniji, ki znašajo 39,1 kg, so precej nad povprečjem EU-15 (21,7 kg). Veliki izpusti na enoto površine so predvsem posledica velikega deleža travinja in s tem povezano dobro razvito živinorejo ter prevladujoče hlevske reje živali, pri kateri so izpusti precej večji kot na paši.

Letni izpusti amoniaka v kmetijstvu so se od leta 1990 do leta 2002 sicer zmanjšali z 22.012 na 19.749 ton ali za 10,3 odstotka, kar gre pripisati zlasti zmanjšanju črede domačih živali in temu, da zaradi povečanja intenzivnosti reje in sprememb v načinih reje izpusti niso v celoti sledili spremembam v velikosti črede. Napovedi pa kažejo, da bomo brez posebnih ukrepov emisije amoniaka težko zadržali pod 20.000 tonami letno, kot določa Direktiva o nacionalnih zgornjih mejah emisij za nekatera onesnaževala v zraku (2001/81/ES). Najpomembnejši ukrep, s katerim je mogoče zmanjšati emisije amoniaka, je spodbujanje strokovno utemeljenega gnojenja s poudarkom na učinkovitem kroženju dušika v kmetijstvu. Gre za ukrep, ki prispeva tudi k varovanju voda in k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov (preglednica 24). Emisije je mogoče zmanjšati s povečanjem reje živine na paši, z ustreznimi načini vhlevitve živali, z ustreznimi načini skladiščenja živinskih gnojil in z njihovo ustrezno rabo. Rešitve morajo biti celovite, saj je za emisije amoniaka značilno, da se lahko pozitivni učinki posameznih ukrepov povsem izničijo, če ukrepov ne uvedemo v celotni verigi ravnanja z živinskimi gnojili. V Sloveniji je najbolj kritičen način gnojenja s tekočimi živinskimi gnojili, saj večina kmetov uporablja najmanj ugoden način, to je polivanje gnojevke in gnojnice z razpršilno ploščo. V okviru kmetijsko okoljskih plačil so postavljene zahteve po evidentirani uporabi živinskih gnojil ter izdelavi gnojilnih načrtov na podlagi analize tal, kar zagotavlja bolj uravnoteženo uporabo dušika in preprečuje prevelike vnose v okolje.

Preglednica 24: Emisije toplogrednih plinov v letih 1986, 2000 in 2004 ter projekcije za leta 2008-2012 brez ukrepov za zmanjšanje ter s predvidenimi ukrepi.

[kt CO_2 ekv]	**1986**	**2000**	**2004**	**2008**	**2010**	**2012**	**Povprečje 2008-2012**
Emisije brez ukrepa	**2305,4**	**2136,4**	**1972,6**	**2216,8**	**2245,0**	**2255,2**	**2239,8**
Predviden učinek brez ukrepa				37,2	67,7	99,0	68,0
1. Anaerobni digestorji				7,7	15,5	23,5	15,6
2. Pašna reja govedi				7,0	14,8	23,1	14,9
3. Racionalno gnojenje				22,5	37,4	52,4	37,5
Emisije z ukrepom				**2179,6**	**2177,2**	**2156,2**	**2171,8**

Vir: ARSO, KIS

V kmetijstvu lahko pričakujemo največ težav zaradi pričakovane večje pogostnosti in intenzivnosti sušnih obdobij, še posebej, če se bo hkrati s zviševanjem temperature zmanjšala količina padavin v poletnih mesecih, spremljalo pa jih bo nadpovprečno trajanje sončnega vremena. V zadnjem desetletju je suša že večkrat povzročila znatno zmanjšanje pridelkov. Dodatno lahko možnosti za kmetijsko pridelavo poslabša povečana pogostost vremenskih ujm, pozeb, toče, močnih nalivov ali obilnih dolgotrajnih padavin in posledično večjih poplav. Po ocenah pozitivni vplivi ne bodo odtehtali negativnih in bo kmetijska pridelava v prihodnje dražja. Upoštevati bo potrebno tudi

predvideno povečano spremenljivost vremena in podnebja in ne le postopnega ogrevanja ozračja zaradi naraščanja koncentracije toplogrednih plinov.

Znaten del rastlin v kmetijski pridelavi je enoleten. To lahko olajša prilagoditev spremembi podnebja s prilagoditvijo obdelave zemlje, časa setve ter izbora primernih kultivarjev in vrst. Večletne rastline, kot sta sadno drevje in vinska trta, bodo v svojem življenjskem obdobju lahko doživele znatnejšo spremembo podnebja, vendar bo tudi te učinke mogoče vsaj delno omiliti s primerno kmetijsko prakso. Znaten del prilagoditvenih ukrepov je tako mogoč na ravni kmetije. To bo Vlada RS spodbujala s povečevanjem strokovnosti kmetovanja, z izobraževanjem in obveščanjem, s spodbujanjem večje uporabe agrometeoroloških podatkov in napovedi ter seveda z raziskavami, usmerjenimi v dodatno ugotavljanje in ovrednotenje prilagoditvenih možnosti. Spremenjene in spremenljive vremenske in podnebne razmere bodo spremenile tudi razmere za pojav in širjenje rastlinskih bolezni in žuželk. Rastline, ki bodo oslabljene že zaradi neugodnih vremenskih in podnebnih razmer, bodo še bolj dovzetne za napade bolezni in žuželk. Dokaj verjetno se bodo v spremenjenih podnebnih razmerah dogajale spremembe življenjskih ciklusov rastlinskih patogenov. Izboljšati bo potrebno prognostično službo, od katere se bo pričakovalo natančnejše in zgodnejše podatke ter opozorila na pojave bolezni, razvoja škodljivcev in ogroženosti rastlin zaradi vremenskih razmer. Poostriti bo treba tudi ukrepe za preprečevanje vnosa novih bolezni in škodljivcev.

Možnosti namakanja in uvajanje namakanja je potrebno skrbno pretehtati glede na njihove morebitne stranske učinke, predvsem vzpostaviti sistem ustrezne agrometeorološke podpore namakalnim sistemom.

Podukrepa planinska paša in sonaravna reja domačih živali sta usmerjena zlasti v pašno rejo govedi, integrirano kmetijstvo je najpomembnejši instrument za izboljšanje učinkovitosti kroženja dušika, medtem ko je racionalno gnojenje kmetijskih rastlin povezano s porabo mineralnih gnojil, ki pa je omejena pri več ukrepih.

Zaradi omejenega vnosa dušika z živinskimi gnojili v tla, kmetje preusmerjajo tehnologije vnosa živinskih gnojil na načine, ki povzročajo manjše izgube dušika v obliki amoniaka in zato potencialno večji izkoristek preko rastlin. Čedalje bolj premišljen in nadzorovan način vnosa živinskih gnojil, k čemur prispevajo tudi izobraževanja, ravno tako ugodno prispeva k zmanjševanju emisij amoniaka.

Ker je bilo v obdobju od 2004 do 2006, v skladu z izpolnjevanjem zahtev Direktive Sveta (ES 676/1991), v Sloveniji zgrajenih veliko število skladiščnih kapacitet za živinska gnojila, lahko pričakujemo dodatno znižanje stopnje emisij amoniaka iz kmetijstva. V letih 2004 in 2005 je bila s sredstvi iz ukrepa ”Podpora izvajanju EU standardov na kmetijskih gospodarstvih” sofinancirana izgradnja skladiščnih kapacitet za živinska gnojila za 123.600 GVŽ, kar predstavlja slabih 30 odstotkov celotnega staleža domačih živali v Sloveniji.

Kmetijska gospodarstva v Sloveniji morajo skladno s predpisom, ki ureja vnos dušika izpolnjevati zahtevo glede velikosti in urejenosti skladiščnih kapacitet za živinska gnojil, kar preverjajo kmetijski inšpektorji v skladu s predpisom. Predpis velja za celotno ozemlje RS, ki je v celoti določeno kot ranljivo območje. Obenem pa morajo kmetijska gospodarstva, ki so prejemniki sredstev neposrednih plačil skladno s predpisanimi zahtevami ravnanja v sklopu navzkrižne skladnosti izpolnjevati taisto zahtevo, ki jo dodatno preverjajo kontrolorji v okviru 1 odstotka obveznih kontrol. Skladiščne kapacitete za živinska gnojila morajo biti urejena za obdobje, ko je vnos in uporaba živinskih gnojil prepovedana ali onemogočena. V Sloveniji mora velikost

skladiščnih kapacitet za živinska gnojila ustrezati količino živinskih gnojil, ki nastane na kmetijskem gospodarstvu v obdobju šestih mesecev, oziroma štirih mesecev v obalnem območju.

Gozdovi so prevladujoč in najbolj ohranjen naraven ekosistem, varujejo krajino in zagotavljajo ekološko ravnotežje v njej. Zaradi svoje dobre ohranjenosti gozdovi zaenkrat še uspešno blažijo negativne vplive civilizacije na okolje. Predstavljajo zelo pomemben ponor CO_2, oziroma ogljika. Po podatkih znaša letna akumulacija CO_2 v slovenskih gozdovih v obdobju 1990-2005 v povprečju 9,867 Mt CO_2 na leto, kar pomeni, da se v slovenskih gozdovih letno nakopiči za nekaj več kot 60% letnih emisij CO_2 v Sloveniji.

Gozdovi so zaradi svojega počasnega odziva in dolge življenjske dobe dreves dolgoročno posebej ranljivi na podnebne spremembe. Gozd bo zaradi podnebnih sprememb izpostavljen stresu na večini rastišč. Posebej ranljiva so nižja in srednje visoka rastišča, na katerih je bila sestava gozdov v preteklih stoletjih antropogeno spremenjena z uvajanjem smreke, ki sicer naseljuje hladnejše predele. Ogrožena bo tudi varovalna vloga gozda na izpostavljenih rastiščih. Prednost slovenskih gozdov pri prilagajanju spremembi podnebja je že tradicionalna sonaravna usmeritev gospodarjenja z gozdovi, ki se izogiba bolj ranljivim monokulturnim sestojem. Sonaravno gospodarjenje z gozdovi, ki je že zdaj ena izmed temeljnih usmeritev slovenskega gozdarstva, je dobra podlaga za prilagajanje gozda podnebnim spremembam. K večji odpornosti gozdnih ekosistemov in s tem tudi k njihovi večji toleranci do podnebnih sprememb bo prispevalo povečevanje lesne zaloge v slovenskih gozdovih. Ključno vprašanje prilagoditve je sprememba sestave gozdnih sestojev. Temeljna usmeritev je povečevanje zastopanosti termofilnih vrst. Večina gozdarske stroke že zdaj zagovarja povečevanje deleža listavcev, predvsem bukve. Za usmerjanje sestave gozdnih sestojev je pomembno pospešiti spremljanje stanja in raziskav ranljivosti potencialno najbolj ogroženih kolinskih in submontanskih gozdov z nesorazmerno visokim deležem iglavcev.

Potencialno povečana požarna ogroženost narekuje tudi ukrepe pasivnega in aktivnega varovanja gozda predvsem na že zdaj bolj ogroženih območjih. Lokalno so gozdovi ogroženi tudi z vetrolomom, ki se pri nas pojavi ob karavanškem fenu, močnem južnem vetru ali ob poletnih nevihtah. Gozdove lahko prizadene tudi žled, listavce pa pojav obilnejšega pomladnega sneženja, ki lahko lomi že ozelenele veje. Spremenjene podnebne razmere bodo lahko povečale ogroženost zaradi žuželk in njihovega spremenjenega življenjskega cikla, ki lahko sovpada z zmanjšano odpornostjo drevja ob izpostavljenosti stresu zaradi neugodnih podnebnih razmer. Podrobneje bo potrebno proučiti ogroženost zaradi naraščajoče obremenjenosti zraka s fotokemičnim smogom v toplem delu leta.

Za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v kmetijstvu imamo kar precej možnosti, žal je med njimi precej takih, katerih učinka zaradi različnih vzrokov ne moremo ustrezno evidentirati in prikazati pri uradnem poročanju o gibanju emisij. Med pomembnejšimi ukrepi za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov je spodbujanje učinkovitosti reje domačih živali (učinkovita selekcija, optimalno krmljenje domačih živali, zagotavljanje dobrih reprodukcijskih parametrov in dolgoživosti plemenic), na področju govedoreje, ki prispeva največ toplogrednih plinov, pa lahko storimo veliko s širjenjem reje na paši in z optimiranjem obrokov z namenom zmanjšanja emisij metana in zmanjšanja izločanja dušika. Izvajanje vseh kmetijsko okoljskih podukrepov bo zaradi splošne omejitve staleža živine (največ 1,9 GVŽ) na kmetijskem gospodarstvu prispevalo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov, ki nastajajo pri živinorejski proizvodnji. Podukrep ”Sonaravna reja domačih živali” pa še posebej vzpodbuja uporabo doma pridelane krme in omejuje nakup močnih krmil, kar dodatno zmanjšuje produkcijo presežnega dušika na kmetijskem gospodarstvu.
Kmetijstvo lahko prispeva k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov tudi s pridelavo energetskih rastlin, predvsem oljne ogrščice za proizvodnjo biodizla, ter s proizvodnjo elektrike in toplote iz

bioplina. Trenutno se od biogoriv v Sloveniji proizvaja samo biodizel. Kot glavna surovina za to proizvodnjo se uporablja oljna ogrščica.V letu 2006 se je v Sloveniji oljno ogrščico gojilo na okrog 3.000 ha njiv. Po podatkih plačilne agencije je bilo v letu 2005 vloženih zahtevkov za energetske rastline za 1.395 ha, v letu 2006 pa za 1.938 ha. Trend kaže na dvig pridelave energetskih rastlin.

Za vzpodbujanje proizvodnje energetskih rastlin je v Sloveniji na voljo ukrep, ki prinaša pridelovalcem 45 EUR/ha dodatne pomoči na osnovno neposredno plačilo (332 EUR/ha njive). Za posaditev trajnih nasadov za proizvodnjo biomase pa je s strani EU odobrena državna pomoč. V letu 2007 je pod oljnicami okrog 4.000 ha, načrtuje pa se tudi setev soje in sončnic.

Ocenjujemo, da se lahko za gojenje energetskih rastlin uporabi okrog 10 % njivskih površin (15.000 ha). Zaradi neprimerne zemljiške in lastniške strukture pa to v praksi pomeni nekaj manjšo površino. Če število hektarjev (ob pogoju, da so posejani z oljno ogrščico) prevedemo v količino biogoriva le ta predstavlja 15.000 ton biodizla.

Ogromen obseg obnovljivih virov energije predstavljajo tudi gozdovi, saj je z njimi pokritih skoraj dve tretjini ozemlja. Proizvodnja obnovljive energije v gozdarstvu predstavlja 454 Ktoe[20].

TLA

V zadnjem obdobju se v Sloveniji zmanjšuje vnos rastlinskih hranil v tla (slika 8). Skupna količina porabljenih mineralnih gnojil se je v obdobju 2000 - 2005 zmanjšala za 14 %, poraba čistih hranil pa za 21 odstotkov (SURS). Leta 2000 je bilo povprečno vnesenih rastlinskih hranil 172 kg/ha pognojenih zemljišč, do leta 2005 pa se je ta vnos zmanjšal na 133 kg/ha.

Preglednica 25: Poraba mineralnih gnojil v Sloveniji

	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**
Poraba mineralnih gnojil (t)	174.180	178.166	175.724	177.589	162.680	149.467
Poraba čistih hranil na ha pognojenih zemljišč (kg)	172,3	166,4	162,3	155,9	147,1	133,2
- N	78,8	80,0	77,7	77,1	70,1	66,2
- P_2O_5	42,1	38,2	36,5	34,2	33,9	30,5
- K_2O	51,3	48,1	48,0	44,7	43,0	36,5

Vir: SURS

Zmanjšanje vnosa je med drugim tudi posledica izdelave in uporabe gnojilnih načrtov, ki so bili uvedeni v Sloveniji kot obvezen del dobre kmetijske prakse pri gnojenju. Uporaba gnojilnih načrtov, ki morajo temeljiti na analizi tal, posledično pripomore k uravnoteženem vnosu rastlinskih hranil v tla ter ugodni bilanci hranil v tleh in vodah. To so tudi razlogi, zaradi katerih pričakujemo ugodno bruto bilanco hranil, predvsem dušika, v tleh. Bilanca dušika je v obdobju 1995 - 1997 dosegla presežek 40 kg dušika na ha kmetijskih zemljišč, kar je visoka vrednost, vendar še vedno precej nižja v primerjavi s takratnim povprečjem EU. V Sloveniji v danem trenutku ne razpolagamo z novejšimi podatki o bilanci hranil v tleh, vendar je v pripravi raziskava, ki bo podala nove podatke.

[20] Ktoe je enota, ki predstavlja ekvivalent 1000 tonam nafte.

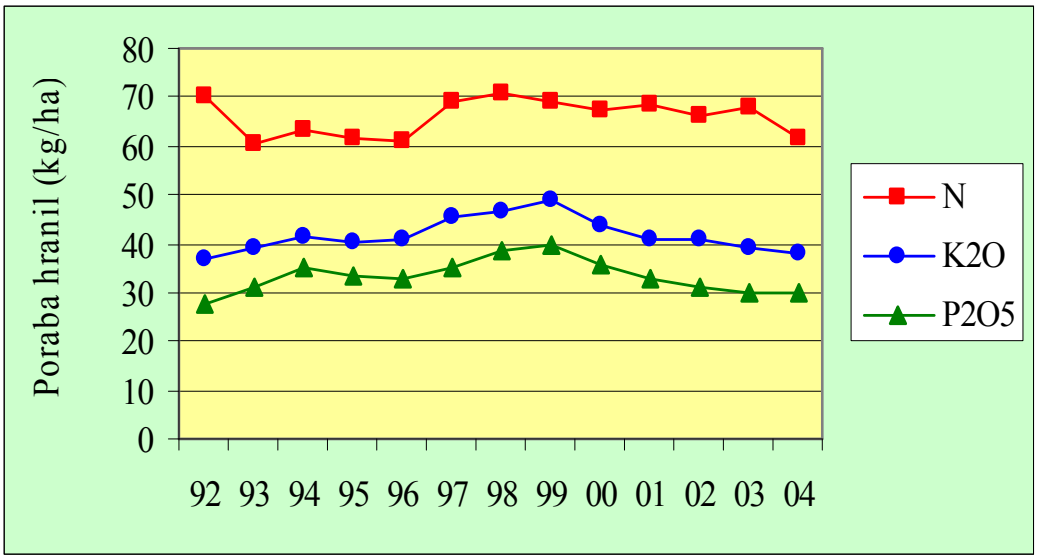

Slika 8: Poraba rastlinskih hranil na hektar kmetijske zemlje v uporabi v Sloveniji v obdobju 1992-2004 (SURS, FURS, KIS).

Za celotno kmetijsko panogo velja splošna omejitev vnosa dušika z živinskimi gnojili v tla, ki letno znaša 170 kg/ha. Na določenih vodovarstvenih območjih pa so dovoljeni vnosi hranil še nižji. Kmetijstvo preko izgradnje zadostnih skladiščnih kapacitet za živinska gnojila znatno prispeva k zmanjšanju vnosa nitratov v okolje, ugodnejši bilanci hranil ter izboljšanju kemijskega stanja voda.

Območja z visokim tveganjem glede erozije tal se pojavljajo lokalno in so močno odvisna od reliefa, vegetacije, vrste tal in podnebnih značilnosti. Po ocenah inštituta JRC (Ispra) naj bi se v Sloveniji v letu 2004, med procesom erozije, v povprečju izpralo 0,87 ton tal na hektar, kar je približno polovico manj od povprečja EU 25. Na stopnjo erozije močno vpliva način rabe tal. Erozijo je mogoče preprečevati predvsem s trajnostno rabo tal, stalno prekritih z zelenim pokrovom. V Sloveniji moramo ohranjati obdelanost kmetijskih zemljišč, da bi s tem ohranili oziroma zmanjšali stopnjo erozije.

Tla v Sloveniji so na splošno dobro oskrbljena z organsko snovjo, saj podatki pedološke karte kažejo, da je vsebnost organske snovi na 86,2 odstotku kmetijskih zemljišč več kot 2 odstotna, na 30,9 odstotku zemljišč pa več kot 4 odstotna. Podobni so tudi rezultati laboratorijskih analiz vzorcev tal v letu 2005, saj je bila v 88,6 odstotkih vzorcev tal organska snov nad 2 odstotkoma, v 37,3 odstotkih vzorcev pa višja od 4 odstotkov. Sorazmerno dobro stanje je posledica dejstva, da v strukturi kmetijskih zemljišč prevladuje travinje.

Dovoljene vsebnosti težkih kovin v tleh so točkovno presežene na lokacijah v okolici industrijskih središč (Mežiška dolina, Celje, Jesenice). Kmetijstvo z uporabo gnojil (živinskih in rudninskih), po doslej znanih ugotovitvah, nikjer prekomerno ne povečuje vsebnosti težkih kovin v tleh. Z uporabo sredstev za varstvo rastlin, ki temeljijo na bakrovih spojinah je mogoče na določenih območjih, kjer se izvaja intenzivno vinogradništvo, v tleh zaslediti povišane koncentracije bakra. To je značilno predvsem za vinograde z več desetletno tradicijo vzgoje vinske trte.

EKOLOŠKO KMETOVANJE

Ekološko kmetovanje je ena izmed oblik, ki ima poseben pomen v slovenskem kmetijstvu, saj pomembno prispeva k zagotavljanju javnih dobrin, ohranjanju oziroma izboljšanju biotske

raznovrstnosti, ohranjanju virov pitne vode, ohranjanju kulturne kmetijske krajine in varovanju okolja. Poleg tega pa zagotavlja tudi pridelavo visoko kakovostne in varne hrane z visoko prehransko vrednostjo in v največji možni meri vpliva na trajnostno gospodarjenje z neobnovljivimi naravnimi viri ter uveljavljanja principa živalim ustrezne reje.

Ekološko kmetovanje je eden izmed učinkovitejših načinov trajnostne kmetijske rabe naravnih virov. Po referenčnih podatkih DG AGRI se je v letu 2002 v Sloveniji izvajalo na 15.400 ha kmetijskih površin. Prve kontrolirane kmetije so se v Sloveniji pojavile leta 1998 in od takrat njihovo število in obseg vključenih površin iz leta v leto narašča, kar kažejo tudi statistični podatki. Tako se je v letu 2006 ekološko kmetovanje izvajalo v okviru 1.876 kmetijskih gospodarstev na 26.830,62 ha kmetijskih površin. V zadnjih letih je delež kmetijskih gospodarstev v ekološki proizvodnji narasel z 1,5 odstotka na 2,4 odstotka.

*Preglednica 26: Ekološko kmetovanje**

	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Število gospodarstev z ekološkim kmetijstvom	600	1.000	1.160	1.415	1.568	1.718	1.876
Število certifikatov	115	322	412	632	910	1.220	1.379
Površina zemljišč z ekološkim kmetijstvom (ha)	5.440	10.828	13.828	20.018	23.023	23.553	26.830,62
- delež v skupni kmetijski zemlji v rabi (%)	1,1	2,1	2,08	3,01	3,4	3,8	4,16

* Zajema gospodarstva oziroma površine, na katerih se že izvaja ekološko kmetovanje ali pa so v fazi preusmeritve v tovrstno kmetovanje

Vir: MKGP

V letu 2004 je bila izplačana podpora za ekološko kmetovanje iz sklopa kmetijsko-okoljskih ukrepov PRP 2004 – 2006 za 15.477 ha kmetijskih površin.

Povpraševanje po ekološko pridelanih živilih se je zaradi vedno večje občutljivosti potrošnikov za zdravstvena, okoljevarstvena vprašanja ter vprašanj glede zaščite živali močno povečalo.

Slovenija ima, glede na naravne danosti, odlične možnosti za nadaljnji in pospešeni razvoj ekološkega kmetijstva. Zato je Slovenija na osnovi evropskega akcijskega načrta pripravila nacionalni akcijski načrt dolgoročnega razvoja ekološkega kmetijstva, ki vsebuje analize ter opredeljuje potrebe, cilje, predloge in ukrepe za vzpodbujanje dolgoročnega pospešenega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015.

Na podlagi rasti števila ekoloških kmetij in glede naravnih danosti v Sloveniji ter na drugi strani zaradi vse večje osveščenosti potrošnikov in njihovega povpraševanja po ekoloških pridelkih, je ekološko kmetijstvo za kmete v Sloveniji možnost zagotavljanja primernega dohodka za kmetijo. V povezavi z ustrezno predelavo in trženjem ekoloških izdelkov potrošnikom nudi višjo kvaliteto prehranskih izdelkov.

Rast števila ekoloških kmetij sorazmerno ne povečuje tudi ponudbe slovenskih ekoloških živil na trgu, na kar kaže dejstvo, da v Sloveniji trenutno povpraševanje po ekoloških pridelkih presega ponudbo. Čeprav je povpraševanje potrošnikov največje po zelenjavi in sadju, na večini kmetij v ekološki pridelavi še vedno prevladuje živinoreja.

Zaradi visoke stopnje ohranjenosti biotske raznovrstnosti, pestrosti in obsega habitatov ter krajinskih posebnosti v Sloveniji prevladuje predvsem potreba po ohranjanju teh danosti tudi v bodoče. V največji meri je to mogoče doseči z uporabo okolju prijaznih kmetijskih tehnologij, z ohranjanjem kmetijske dejavnosti v območjih, kjer obstaja nevarnost opuščanja in zaraščanja ter preko trajnostne rabe gozdov. Obdelanost kmetijskih zemljišč je pomembna tudi z vidika ohranjanja oziroma zmanjšanja stopnje erozije. Ker imajo omenjene kmetijske prakse v Sloveniji pozitiven

vpliv na ohranjanje narave in okolja ter varovanje voda, je nujno potrebno nadaljevanje podpor tem načinom kmetovanja tudi v prihodnjem programskem obdobju.

V Sloveniji imamo tudi usmeritev v integrirano pridelavo, ki se je v letu 2006 izvajalo v okviru 5.767 kmetijskih gospodarstev na 49.458 ha kmetijskih površin. Integrirana pridelava temelji prav tako na upoštevanju strožjih pravil, predvsem kar se tiče uporabe gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.

OKOLJSKA VLOGA GOZDOV

Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo, kar se kaže tudi v dosedanjih politikah na tem področju. Slovenija gospodari z gozdovi na trajnostni in sonaravni način ter ima sorazmerno visok standard na tem področju, ki je dosegel vsebine in raven kot jih določa Gozdarska strategija EU (resolucija Sveta EU 1999/C 56/01 z dne 15.decembra 1998).

Gozdovi so v Sloveniji prevladujoč, najbolj ohranjen naraven ekosistem, varujejo krajino in zagotavljajo ekološko ravnotežje v njej, saj so v gozdu bivališča ali vsaj pribežališča ter vir hrane številnim živalim, ki sicer živijo tudi zunaj gozda, so pa tudi dejavnik, ki uspešno blaži negativne vplive civilizacije. Tako stanje gozdov je doseženo zaradi doslednega izvajanja sonaravnega, večnamenskega in trajnostnega gospodarjenja v katerem so vse funkcije gozdov načelno enakovredne.

Gozdovi v Sloveniji imajo pomembne okoljske funkcije. Gozd je pomemben za ohranjanje biotske raznovrstnosti, saj nudi življenjski prostor številnim organizmom. V Sloveniji je razglašenih 100.750 ha varovalnih gozdov in 9.630 ha gozdnih rezervatov. Varovalni gozdovi varujejo in ohranjajo ekološko ravnovesje tam, kjer je še posebej občutljivo in ogroženo. Gospodarjenje v varovalnih gozdovih je usmerjeno h krepitvi njihove varovalne oziroma biotopske funkcije. V gozdnih rezervatih, kjer so gozdovi prepuščeni naravnemu razvoju, le ti prispevajo k povečanju biotske raznovrstnosti ter omogočajo raziskave na področju naravnega razvoja gozdov. Dobro ohranjenost slovenskih gozdov potrjuje tudi visok delež slovenskega ozemlja vključenega v območja Natura 2000. 71,3 odstotka površin Natura 2000 porašča gozd, kar predstavlja 42,3 odstotka slovenskih gozdov

Velik del slovenskih gozdov predstavlja pomembne habitatne tipe, ki so v evropskem merilu ogroženi in redki. Gozdovi prispevajo k obnavljanju in delovanju naravnih sistemov in zagotavljajo pogoje za ugodno ohranitveno stanje prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. S tem slovenski gozdovi prispevajo k uresničevanju okoljskega cilja: preprečitev upadanja biotske raznovrstnosti do leta 2008.

Gozdovi v Sloveniji so zelo raznoliki. Znotraj njih se nahajajo posamezne strukture drevja in druge vegetacije, ki ustrezajo varovanim vrstam Nature 2000. Pestra rastišča in podnebne razmere omogočajo veliko pestrost gozdnih združb (habitatnih tipov). K ohranjanju visoke biotske raznovrstnosti prispevajo predvsem velike sklenjene površine gozdov v različnih sukcesijskih stadijih z visokim deležem odmrle lesne mase in otoki gozdov v kmetijski in predmestni krajini (zlasti dinarski jelovo-bukovi gozdovi, nižinski jelševi gaji in poplavni dobovi gozdovi, redke gozdne združbe drugih svežih in povirnih leg, drugi redki ekosistemi, habitati in biotopi / ekocelice v gozdu, gozdovi na zgornji gozdni meji, (pra)gozdni rezervati, naravni in stari polnaravni gozdni tipi, gozdni genski rezervati in avtohtone provenience). V takih gozdovih so se pogosto obdržali redki habitatni tipi in vrste organizmov, ki jih je treba posebej varovati. Med gozdno vegetacijo so za varovane vrste pomembna starejša drevesa z dupli in odmrla drevesa. V njih posamezne živalske vrste (ptice) najdejo hrano ter izdolbejo dupla. Poleg dreves z dupli v gozdu obstajajo tudi drugi

posebni biotopi za varovane vrste (vodne površine znotraj gozda, brlogi, kraške jame, večje stene idr.)

Gozdovi imajo, ekološke, socialne in proizvodne funkcije. Z okoljskega vidika so pomembne zlasti ekološke funkcije gozdov, ki so ovrednotene v preglednici 27.

Preglednica 27 : Ovrednotenje ekoloških funkcij gozdov

Funkcija	1.stopnja*		2.stopnja*	
	površina ha	delež %	površina ha	delež %
Varovanje gozdnih zemljišč in sestojev	158.850	13,1	269.699	22,1
Biotopska funkcija	59.241	4,9	157.568	13,0
Hidrološka funkcija	28.557	2,4	510.496	42,1
Klimatska funkcija	22.748	1,9	45.698	3,8

*Poudarjenost funkcij je ovrednoteno v gozdnogospodarskih načrtih. Poudarjenost funkcije na I. stopnji pomeni, da je potrebno gospodarjenje z gozdom podrediti funkciji (I.stopnja- določa način gospodarjenja), poudarjenost določene funkcije na II. stopnji pa samo vpliva na gospodarjenje z gozdom.
Vir: ZGS

Gozdovi poleg tega prispevajo k ponoru toplogrednih plinov iz atmosfere in s tem k ugodnejši nacionalni bilanci ogljika. V organski snovi v gozdu se akumulira CO_2, z uporabo lesa v energetske namene se zmanjšuje poraba fosilnih goriv, k ugodnejši nacionalni bilanci ogljika pa prispeva tudi raba lesa kot materiala (skladiščenje ogljika za čas trajanja lesnega izdelka).

Gozdovi pomembno vplivajo na kakovost in količino vode in na količinsko porazdelitev v prostoru. Ohranjeni gozdovi ter gozdna tla so naravni »filter« vode, ki prehaja s sestojnimi padavinami v gozdove (tudi žveplove in dušikove spojine, težke kovine itd.) in blažijo procese zakisljevanja in evtrofikacije vode in zemlje. Tudi zaradi ekstremnih vremenskih pojavov, je pomen ohranjenih gozdov (zlasti na kraškem svetu) izjemen za uravnavanje in blaženje pretoka vode. Gozd deluje ne le na količino vodnega odtoka in njegovo časovno razporeditev, ampak zagotavlja čistost vode, ki odteka iz gozda oziroma pronica skozi gozdna tla. Zato je nenadomestljiv vir čiste pitne vode. Zato mora celovito gospodarjenje z gozdom upoštevati tudi nego vodnih tokov in njihovega povirja.

Gozd preko svoje varovalne funkcije uravnava vodni odtok, varuje zemljišča pred usadi, izpiranjem in krušenjem, blaži klimatske ekstreme, poleg tega je najpomembnejši vir čiste pitne vode in oblikovalec vodnih režimov v povirjih. Ima pa tudi nenadomestljivo vlogo pri varovanju tal na strmih legah, še posebej v visokogorju, kjer pred naravnimi nevarnostmi ščiti nižje ležeča zemljišča in objekte. Varovalno funkcijo opravljajo zlasti gozdovi, ki zagotavljajo odpornost tal proti erozijskim pojavom, ki jih povzročata voda in veter. Slovenski gozdovi pomembno prispevajo k uresničevanju okoljskega cilja varovanja tal.

3.1.4 Podeželje in kakovost življenja na podeželju

Slovensko podeželje se je v zadnjih desetletjih soočalo z izrazitimi procesi ekonomskega, socialnega in demografskega prestrukturiranja. Intenzivna preobrazba nekoč enotnega agrarnega podeželja je pod vplivom urbanizacije potekala razmeroma hitro in se po značilnostih precej razlikuje od razvoja podeželja v zahodnoevropskih državah. Deagrarizacija, ki se je odrazila v opuščanju kmetijske pridelave, zaposlitvenem prestrukturiranju, v nekaterih območjih pa tudi v odseljevanju prebivalstva in depopulaciji, je zajela razmeroma obsežna podeželska območja. V približno štiridesetih letih je delež kmečkega prebivalstva upadel s približno 50 % na okrog 5 %. Pri tem je potrebno opozoriti na koncept policentričnega regionalnega razvoja, ki je bil v Sloveniji eden glavnih dejavnikov širjenja urbanizacije na podeželje. Industrializacija, pogojena s konceptom tega

razvoja, je pospešila razvoj terciarnih in kvartarnih dejavnosti, kar je prispevalo k še večji in hitrejši rasti števila izven kmetijstva zaposlenega prebivalstva.

Pod vplivom navedenih procesov se je v Sloveniji izoblikoval značilen poselitveni vzorec, ki se odraža predvsem v:

- različnih demografskih tipih območij in
- značilni velikostni in socialni strukturi naselij.

Za slovensko podeželje so značilni trije različni tipi demografskih območij. Predvsem v dolinskem in ravninskem svetu se je izoblikovalo območje urbanizacije, za katerega je značilna razmeroma stabilna rast števila prebivalstva in polistrukturna razporeditev delovnih mest. Pospešeno zaposlovanje izven kmetijstva se sicer odraža v povečanju nesorazmerij znotraj agrarne strukture (večanje deleža mešanih in dopolnilnih kmetij, deprofesionalizacija kmetijstva), hkrati pa se zaradi možnosti dnevnega delovnega migriranja ohranja poseljenost podeželskega prostora, z drugačnim, manj klasično ruralnim načinom življenja.

Na obsežnih območjih gorskega, hribovitega in kraškega sveta, pa tudi na obmejnih območjih, se je ohranila klasična agrarna pokrajina. Za delo in življenje manj atraktivni podeželski prostor še vedno zaostaja v razvoju in se v nekaterih območjih še naprej demografsko prazni. Vzrokov za taka gibanja je več, najpomembnejši pa so predvsem:

- vodilni gospodarski dejavnosti – kmetijstvo in gozdarstvo, ne zagotavljata prebivalstvu primernega dohodka,
- možnosti za zaposlovanje v nekmetijskih dejavnostih še vedno ni dovolj tako v območjih samih kot tudi ne v dosegu dnevne migracije,
- pomanjkanju večjih urbanih središč in slabi prometni povezavi.

Med urbaniziranimi in perifernimi podeželskimi območji se nahajajo tki. prehodna območja. Za njih je značilno prepletanja posameznih urbaniziranih otokov okrog manjših centralnih naselij in razmeroma obsežnih neurbaniziranih zaledij z večjim ali manjšim deležem agrarnega prebivalstva. Ta, relativno obsežna podeželska območja, lahko najdemo predvsem v gričevnatem in perifernem ravninskem delu Slovenije.

Značilnost poselitve slovenskega podeželja je tudi nesorazmerno veliko število manjših in srednje velikih naselij. Od nekaj več kot 6000 naselij je le 16 takih z več kot 10.000 prebivalci. V naselij s statusom mesta živi dobra tretjina vsega prebivalstva. Velikost naselij se regionalno zelo razlikuje. Medtem ko v nižinskem svetu prevladujejo naselja z več kot 200 prebivalci pa so nasprotno v hribovskem, kraškem in predvsem gorsko višinskem območju v večini majhna naselja (v gorsko višinskem svetu je kar četrtina naselij, v katerih živi manj kot 20 prebivalcev). Praviloma, da so v Sloveniji podeželska območja z najmanjšo gostoto prebivalstva hkrati tudi območja s povprečno najmanjšimi naselji.

V splošnem je gospodarski razvoj Slovenije vodil v zmanjševanje deleža kmetijstva in povečevanje deleža nekmetijskih dejavnosti tako v strukturi dodane vrednosti, kot v strukturi zaposlenosti. Sekundarni in terciarni sektor sta v letu 2005 ustvarila 97,5 odstotka celotne BDV, pri čemer je samo storitveni sektor prispeval 63,4 odstotka, ter zaposlovala 89,9 odstotka vseh zaposlenih.

Preglednica 28: Kazalniki razvoja nekmetijskih dejavnosti v Sloveniji

Dejavnosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Proizvodne dejavnosti (C do F)						
BDV (mio €)	6.582,6	6.914,1	7.247,4	7.689,1	7.991,0	8.203,7
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	36,2	35,9	35,3	35,6	35,0	34,1
Zaposlenost (000)	340,6	341,1	335,3	329,4	326,2	324,3
- delež v skupni zaposlenosti (%)	38,1	37,9	36,7	36,2	35,7	35,4
Storitvene dejavnosti (G do P)						
BDV (mio €)	11.018,5	11.753,8	12.613,0	13.362,1	14.251,4	15.259,5
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	60,6	61,1	61,5	61,9	62,4	63,4
Zaposlenost (000)	447,7	454,8	476,9	482,6	492,8	499,7
- delež v skupni zaposlenosti (%)	50,0	50,6	52,3	53,0	54,0	54,5
Skupaj nekmetijske dejavnosti (C do P)						
BDV (mio €)	17.601,1	18.667,9	19.860,4	21.051,1	22.242,4	23.463,2
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	96,8	97,0	96,8	97,4	97,3	97,5
Zaposlenost (000)	788,3	795,9	812,1	812,0	819,0	823,9
- delež v skupni zaposlenosti (%)	88,1	88,5	89,0	89,2	89,7	89,9

Vir: SURS (Nacionalni računi)

Vzporedno z razvojem nekmetijskih dejavnosti se je povečeval tudi delež samozaposlenih v teh sektorjih, medtem ko se je samozaposlenost v kmetijstvu zmanjševala.

Preglednica 29: Samozaposlenost v Sloveniji

	2003	%	2004	%	2005	%
Delovno aktivno prebivalstvo (000)	897	100,0	943	100,0	949	100,0
Samozaposlene osebe (000)	89	9,9	92	9,8	96	10,1

Vir: SURS (Anketa o delovni sili)

Pričakujemo lahko, da bo zaostrena globalna konkurenca in visoka cena domače delovne sile v prihodnjih letih pomembno vplivala na poslovanje gospodarskih subjektov v Sloveniji in ustvarila dodatne pritiske na trg dela, s čemer bo pomen samozaposlovanja še naraščal. V delovno intenzivnih panogah, kjer bodo posledice zaostrenih tržnih razmer najizrazitejše, je zaposlenih veliko ljudi iz podeželja, ki gravitirajo na ta delovna mesta v manjših urbanih središčih.

Razmeroma policentričen prostorski vzorec gospodarskega razvoja v preteklosti, ki je z razvojem mest, regionalnih in lokalnih centrov zagotavljal bližino delovnih mest tudi podeželskemu prebivalstvu, je pomembno vplival na kmetijstvo. Izoblikovala se je posebna socioekonomska struktura kmetijskih gospodarstev, kjer prevladujejo kmetije, ki kombinirajo dohodke iz različnih virov in kjer je kmetijstvo pogosto predvsem dodatna in ne glavna dejavnost. Po podatkih strukturnega popisa kmetijstva za leto 2005 (EUROSTAT, 2006) je kar 74,4 odstotka nosilcev kmetijskih gospodarstev pridobivalo dohodek tudi iz drugih dejavnosti.

Med dopolnilnimi viri dohodkov in zaposlitev na kmetijskih gospodarstvih se uveljavljajo tudi dopolnilne dejavnosti. Za dopolnilno dejavnost na kmetiji se štejejo dejavnosti, povezane s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, ki nudijo boljši izkoristek delovne mehanizacije in družinskih sile na kmetiji. Leta 2003 se je z dopolnilno dejavnostjo formalno ukvarjalo 1.262 družinskih kmetij oziroma 1,7 odstotka vseh kmetij. V letu 2005 je število kmetij poraslo na 2.148, kar predstavlja 3 odstotke vseh kmetij (MKGP). Po številčnosti izstopajo predvsem štiri dejavnosti: storitve s kmetijsko mehanizacijo, turizem na kmetiji, predelava lesa ter predelava sadja in zelenjave. Ostale dopolnilne dejavnosti so zastopane v manjšem obsegu (preglednica 30). Povpraševanje po proizvodih in storitvah dopolnilnih dejavnosti je v stalnem porastu.

Preglednica 30: Najpomembnejše dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah.

Vrsta dopolnilne dejavnosti	Število kmetij		Indeks	Struktura (%)	
	2003	2005	2005/03	2003	2005
Storitve	261	1015	388,8	20,7	47,3
Turizem na kmetiji	337	458	135,9	26,7	21,3
Predelava	206	336	163,1	16,3	15,6
Domača obrt	36	143	397,2	2,8	6,7
Aranžiranje rož	57	96	168,4	4,5	4,5
Pridobivanje energije iz obnovljivih virov	23	43	186,9	1,8	2,0
Izobraževanje	20	34	170,0	1,6	1,6
Prodaja	7	19	271,4	0,5	0,9
Zbiranje in kompostiranje organskih snovi	6	11	183,3	0,5	0,5
Ribogojstvo	8	11	137,5	0,5	0,5
Skupaj	**1.262**	**2.148**	**170,2**	**100,0**	**100,0**

Vir: MKGP

Turizem je ena najpomembnejših gospodarskih panog v svetu. Pomen turizma z leti narašča in tako je tudi v Sloveniji. Strategija slovenskega turizma 2002-2006 ocenjuje, da prispeva turizem 9,1 % k BDP, zaposluje 52.500 ljudi in s prilivom 1,2 milijarde evrov predstavlja okoli 1 % slovenskega izvoza. Leta 2001 je Slovenijo obiskalo 2 milijona domačih in tujih gostov, z dnevnimi turisti naj bi bilo skupno okoli 6 milijonov turistov. V letih 2002 in 2004 je število turistov naraščalo za okoli 3,8 %, število nočitev pa le za 2,5 %. Pri tem je hitreje naraščalo število tujih gostov, povprečno bivanje pa je sorazmerno kratko. Podatki za leto 2005 kažejo na rekordno leto po osamosvojitvi Slovenije, saj smo zabeležili 2,395 milijona prihodov domačih in tujih gostov oz. za 2,3 % več kot v letu 2004. V zadnjih letih se skupaj s številom prihodov gostov povečuje tudi število njihovih prenočitev, v letu 2005 smo zabeležili 7,573 mio nočitev (od tega so jih tuji gostje ustvarili 58,1 %).
V Sloveniji so določeni turistični centri (smučišča, zdravilišča, obala) dobro razviti in širijo ponudbo, medtem pa je na podeželju še vedno pomanjkanje turistične ponudbe. Podeželje ponuja veliko potenciala v obliki kulturne in naravne dediščine, kulinarike in vina, kot tudi preživljanja prostega časa, vendar ponudba ni dovolj razvita in prepoznavna.

Po podatkih registra nepremične kulturne dediščine, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, je vpisanih 24.120 enot različnih tipov dediščine, od tega 11.152 enot etnološke dediščine in okoli 5.000 enot še čaka na vpis. Kot tip dediščine prevladuje stavbna dediščina.

Preglednica 31: Podatki o številu vpisanih enot dediščine po tipih dediščine

TIP DEDIŠČINE	ŠTEVILO
arheološka dediščina	2632
profana stavbna dediščina	11080
sakralna stavbna dediščina	5746
sakralno profana stavbna ded.	166
memorialna dediščina	3133
vrtnoarhitekturna dediščina	194
naselbinska dediščina	917
kulturna krajina	153
zgodovinska krajina	18
ostalo	81
SKUPAJ	**24120**

K promociji in razvoju dodatnih možnosti zaposlitve in pridobivanja dohodkov na kmetijah je v zadnjem desetletju pomembno prispevala tudi država z izobraževanjem, svetovalnim delom in različnimi programi za podpore naložbam. Država si bo v prihodnosti prizadevala za še intenzivnejšo podporo razvoju podjetništva na podeželju, pri čemer so prednostnega značaja aktivnosti, temelječe na konkurenčnih prednostih podeželja (npr. tradicionalna znanja, delovna sila, surovine).

V preteklosti je v gospodarski strukturi slovenskega podeželja močno prevladovalo kmetijstvo in gozdarstvo, gospodarski razvoj pa je bil usmerjen v mesta, regionalne in lokalne centre. Navkljub razmeroma policentričnemu prostorskem vzorcu gospodarskega razvoja v preteklosti so trendi slabšanja demografske strukture zajeli večino pretežno podeželskih območij. Analiza podatkov nacionalnih računov po regijah in dejavnostih za obdobje 1995-2003 kaže, da je v izrazito podeželskih regijah storitvena dejavnost (53 odstotkov) nižja od povprečja v Sloveniji. Med njimi pa se kažejo tudi vedno večje razlike. Bližina stabilnih in zanimivih delovnih mest izven kmetijstva in pozitivni procesi prestrukturiranja v kmetijstvu in gozdarstvu, so nekaterim podeželskim območjem dala nov zagon. Tam, kjer ni bilo resnega razvoja v teh panogah, beležimo socialno degradacijo in celo ponovni pojav revščine, ki sta bila vsaj na podeželju doslej manj prisotna.

Delež kmečkega prebivalstva v zadnjih desetletjih upada, večina prebivalcev slovenskega podeželja se ne preživlja več s kmetijstvom, kljub temu pa je podeželje obdržalo značilne razvojne in kulturne vzorce. Podeželje postaja vse privlačnejše okolje za življenje, delo in sprostitev, hkrati pa se krepita gospodarska povezanost in soodvisnost med urbanimi območji in podeželjem. Kljub možnostim za pestro paleto podjetniških dejavnosti le-te na podeželju ostajajo slabše razvite kot v urbanih središčih. Podjetja s sedežem na podeželju so leta 2004 v primerjavi z letom 2002 ustvarila 19 odstotkov več prihodkov ter zaposlovala 6,6 odstotkov več delavcev. Kljub temu je prihodek podjetij na podeželju na prebivalca 2,7-krat manjši od prihodka v mestnih občinah[21]. Potrebna je aktivnejša vloga države in lokalnih skupnosti pri zagotavljanju kakovostnih delovnih mest na podeželju. Kljub temu, da je kmetijstvo še vedno tipična gospodarska dejavnost podeželskih skupnosti, pa podeželje postaja vse bolj tudi prostor bivanja in dela ljudi, ki se ukvarjajo z različnimi nekmetijskimi gospodarskimi dejavnostmi.

V delo na družinskih kmetijah je bilo v letu 2003 vključenih 207.743 družinskih članov in 268 redno zaposlenih (preglednica 32). Kmetijska podjetja in zadruge so imele 3.234 redno zaposlenih. Skupaj s sezonskim in priložnostnim delom ter strojnimi storitvami je vložek dela na kmetijskih gospodarstvih, izražen v polnovrednih delovnih močeh (PDM), znašal 95.605, kar je 11 odstotkov manj kot leta 2000. Zmanjšanje števila PDM je bilo podobno zmanjšanju števila kmetijskih gospodarstev, tako da se je povprečno število PDM na kmetijsko gospodarstvo v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo za manj kot 1odstotek. Izrazitejše (za 12 odstotkov) je bilo zmanjšanje vložka dela, izraženega na enoto KZU.

Preglednica 32: Delovna sila v kmetijstvu

	Število		Indeks	Delež (%)	
	2000	2003	2003/00	2000	2003
Skupaj delovna sila v kmetijstvu (število oseb)	**256.783**	**211.245**	**82,3**	**100,0**	**100,0**
Delovna sila v kmetijskih podjetjih in zadrugah	4.058	3.234	79,7	1,6	1,5
Delovna sila na družinskih kmetijah	252.725	208.011	82,3	98,4	98,5
- od tega: družinska delovna sila	252.528	207.743	82,3	98,3	98,3
Število PDM	**107.809**	**95.605**	**88,7**	**100,0**	**100,0**
Delovna sila v kmetijskih podjetjih in zadrugah	4.032	3.383	83,9	3,7	3,5
Delovna sila na družinskih kmetijah	103.777	92.222	88,9	96,3	96,5
- od tega: družinska delovna sila	99.718	87.741	88,0	92,5	91,8
PDM/število oseb, ki delajo na gospodarstvih	40,5	45,3	111,9	-	-
PDM/100 ha KZU	22,2	19,6	88,3	-	-
PDM/gospodarstvo	1,25	1,24	99,2	-	-

[21] **Vir** SURS in izračuni MKGP.

Za hitrejši razvoj nekmetijskih dejavnosti je izjemno pomembno prodorno podjetništvo. Razvoj obstoječih in novih nekmetijskih dejavnosti na podeželju lahko odpre številne možnosti za samozaposlovanje in nova delovna mesta tako za člane kmečkih gospodinjstev kot tudi za druge prebivalce ter prispeva k optimizaciji izkoriščenosti delovnega potenciala in s tem k ohranjanju poseljenosti podeželja. Pri tem je potrebno razvijati predvsem aktivnosti, temelječe na konkurenčnih prednostih podeželja, za kar pa je pogoj dodatno izobraževanje, vzpostavitev sistemov informiranja ter zagotavljanje prenosa dobrih praks.

Za dvig kakovosti življenja in večjo gospodarsko diverzifikacijo dejavnosti na podeželskih območjih je treba v kar največji meri izkoristili naslednje prednosti slovenskega podeželja:

- razpoložljivost infrastrukture, bogata stavbna, kulturna in naravna dediščina kot osnova za razvoj alternativnih gospodarskih dejavnosti na podeželju,
- tradicija domače obrti kot podlaga za razvoj podjetništva temelječega na prednostih podeželja,
- raznolikost kulturne krajine in ohranjenost naravnega okolja kot priložnost za razvoj podeželskega turizma.

Slovenija ima z EU primerljivo gospodarsko strukturo glede na velikost gospodarskih subjektov. Mikro in malih podjetij je 98,4 odstotkov in zaposlujejo 37,5 odstotkov vseh zaposlenih v Sloveniji. Ustvarjajo 38,8 odstotkov celotnega prihodka od prodaje ter 51 odstotkov čistega dobička in 52 odstotkov čiste izgube (stanje v letu 2003). Povprečno podjetje v Sloveniji zaposluje 6 ljudi, mikro podjetje 1,8, malo pa 20,2 delavca. Nacionalne raziskave o stanju med malimi in srednje velikimi podjetji (v nadaljevanju MSP) kažejo na to, da podjetništvo v Sloveniji upada. V zadnjem obdobju sicer lahko rečemo, da se je podjetništvo izvilo iz let tranzicije in ujelo »normalen« korak, vendar ta trenutno vodi navzdol.

Kljub možnostim za pestro paleto podjetniških dejavnosti, so le te na podeželju slabše razvite kot v urbanih središčih. Slovenija še vedno nima razvite podjetniške kulture, saj je bilo po podatkih GEM (Global Entrepreneurship Monitoring) v Sloveniji leta 2004 v začetne faze podjetniškega procesa vključenih samo 2,6 odstotkov delovno aktivnega prebivalstva oziroma okrog 35.000 ljudi. S tem se Slovenija, po zgodnji podjetniški aktivnosti, uvršča še slabše kot v prejšnjih letih. Po podatkih raziskave GEM v letih 2002, 2003 in 2004 se je Slovenija v povprečnem vzorcu 44 držav uvrstila na 41. mesto.

V Sloveniji se komaj vsak osemintrideseti prebivalec v starosti od 18 do 64 let ukvarja s podjetniško aktivnostjo. Bodisi je pričel s podjemom oziroma poslom, ali pa ima v lasti in vodi mlado podjetje. GEM ugotavlja, da se je delež odraslega prebivalstva v Sloveniji, ki se namerava lotiti podjetništva ali pa že ima svoje podjetje, ki je mlajše od treh let in pol, v letu 2005 zrasel na 4,4 odstotke. To pomeni dobrih 20.000 posameznikov več kot v letu 2004. Kljub temu je Slovenija po zgodnji podjetniški aktivnosti med 20 evropskimi državami na 17. mestu, v globalnem merilu pa je še vedno v zadnji petini držav.

V preteklosti je imelo podeželje v Sloveniji vlogo rezervnega prostora, zaloge naravnih bogastev ter neorganizirane poceni delovne sile. Tako kot v večini zahodnoevropskih držav, je bil tudi v Sloveniji razvoj usmerjen v mesta. Podeželska območja so zato razvojno zaostajala za urbanimi, razvojne možnosti podeželja niso bile zadostno izkoriščene, demografski položaj in starostna struktura prebivalstva pa sta se vidno slabšala. V podeželskih območjih je največ prebivalcev starostne skupine 35 - 49 let, prevladujejo moški, razen v starostni skupini nad 70 let.
Delež kmečkega prebivalstva je od leta 1990 v upadu, kljub temu pa je podeželje obdržalo značilne sociološke in kulturne vzorce. Kmetijstvo je še vedno tipična gospodarska dejavnost podeželskih skupnosti, ob tem pa podeželje postaja vse bolj tudi prostor bivanja in dela ljudi, ki se ukvarjajo z

različnimi nekmetijskimi gospodarskimi dejavnostmi. Upad prebivalstva, zaposlenega v kmetijskem sektorju, je tipična lastnost gospodarstva, možnosti za zaposlitev zunaj tega sektorja pa je malo. To velja zlasti za odročna podeželska območja s slabše razvito gospodarsko strukturo in osnovno infrastrukturo. Za nadaljnji razvoj kmetijstva bo najverjetneje značilna vse večja koncentracija, specializacija in industrializacija dejavnosti na kmetijah, ki se bodo s kmetijstvom ukvarjale poklicno.

Iz regionalne razporeditve BDP je razvidno, da slovensko podeželje na področju poslovne infrastrukture in drugih podpornih storitev, ki vplivajo na kvaliteto življenja, zaostaja za razvitim urbanim prostorom. Vseeno pa podeželje zadnja leta postaja vse bolj privlačno za življenje, delo in sprostitev hkrati pa se krepita gospodarska povezanost in soodvisnost med urbanimi območji in podeželjem.

Pozitivna gibanja je opaziti tudi v rabi interneta, kjer se je delež uporabnikov interneta v letu 2006 glede na prejšnje leto povečal iz 48 na 54 odstotkov, s tem Slovenija presegla povprečje EU-25, kjer je ta delež 51 odstotkov. Slovenija ima še vedno najvišji delež gospodinjstev z dostopom do interneta med novimi članicami, med starimi članicami pa ima višji delež od Slovenije 10 držav (SURS, UMAR, 2006). V letu 2008 je imelo v Sloveniji 59 % gospodinjstev dostop do interneta, kar je za cca.12 odstotnih točk več, kot v letu 2004, ko je Statistični urad Republike Slovenije prvič izvedel raziskovanje. Stopnja internetnega dostopa v gospodinjstvih na gosto poseljenih območjih (najmanj 500 prebivalcev/km^2) znaša 65 odstotkov, v gospodinjstvih na zmerno poseljenih območjih (med 100 in 499 prebivalcev/km^2) znaša 52 odstotkov in v gospodinjstvih na redko poseljenih območjih (manj kot 100 prebivalcev/km^2) znaša 51 odstotkov (EUROSTAT, Households – Level of Interenet access 2006). Pokritost širokopasovnega interneta na podeželju v Sloveniji se je v preteklih letih znatno višala in dosegla 83% pokritost ozemlja v letu 2008.

Ne glede na to pa Slovenija glede vlaganj v IKT v zadnjih letih nazaduje (po deležu vlaganj v IKT v BDP), saj so vlaganja v letu 2004 znašala samo 5,2 odstotka BDP, v EU-25 pa 6,4 odstotka.

Občine in lokalne skupnosti v Sloveniji predstavljajo pomemben dejavnik v razvoju Slovenije, saj omogočajo lažje sodelovanje lokalnih prebivalcev pri odločanju o lokalnih zadevah s pristopom »od spodaj navzgor«. Lokalne skupnosti so pri izvajanju javnih politik nepogrešljive, saj najbolje poznajo probleme na svojem območju ter sredstva in načine za njihovo rešitev. Slovenija ima dolgoletne izkušnje z aktivnim vključevanjem lokalnih skupnosti in prebivalstva v razvojno načrtovanje. Prelomnico na tem področju je pomenil začetek programov celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV). Programi CRPOV so temeljili na animaciji lokalnega prebivalstva (točkovni projekti). Programi CRPOV so bili sčasoma nadgrajeni z Razvojnimi programi podeželja, ki so vključevali razvojne iniciative na večjem območju kot CRPOV (območja več občin).

Strateške **usmeritve na področju prometa in prometne infrastrukture** so opredeljene s prometno politiko RS. Poudarek je na doseganju družbenega optimuma v delu, ki se nanaša na prometni sektor. Investicije **na področju okolja** temeljijo na usmeritvah Nacionalnega programa varstva okolja, pri čemer prioriteto predstavlja izboljšanje oskrbe čim večjega dela prebivalstva RS s kakovostnimi storitvami na področju javnih služb varstva okolja. Z razvojem nove infrastrukture in izgradnjo objektov za ravnanje z odpadki, odpadnimi vodami in objektov za distribucijo pitne vode, monitoring stanja okolja in objektov za varstvo pred poplavami, bodo postavljene osnove za integrirano upravljanje z vodami, skladno z WFD direktivo. Razvojna prioriteta na **področju ravnanja s komunalnimi odpadki** izhaja iz Operativnega programa odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin biorazgradljivih odpadkov za obdobje do konca leta 2008, ki ga je sprejela Vlada RS v letu 2004 in Operativnega programa zbiranja odpadkov. Program

Zmanjševanje škodljivega delovanja voda je namenjen zmanjševanju ogroženosti zaradi poplav in z njimi povezane erozije v RS.

Investicije **na področju energije** temeljijo na usmeritvah Nacionalnega energetskega programa (NEP) in se bodo izvajale v industriji, storitvenem in javnem sektorju, prometu in gospodinjstvih. Izvedba investicij bo prispevala pomemben delež k izpolnjevanju obveznosti Slovenije glede zmanjšanja emisij toplogrednih plinov v skladu s Kjotskim protokolom in doseganju ciljev, ki izhajajo iz direktiv EU in NEP.

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture bo financiran iz naslova Kohezijskega sklada, v manjši meri pa tudi iz naslova Evropskega sklada za regionalni razvoj. V okviru PRP 2007 – 2013 se bodo podpirale posamezne investicije na območju posamezne vasi v okviru ukrepa Obnova in razvoj vasi.

V programskem obdobju 2004 – 2006 so bile aktivnosti na podeželju podprte tudi v okviru strukturnih skladov. V tem okviru je bil zasledovan osnovni cilj EPD povečanje konkurenčne sposobnosti Slovenije in gospodarska krepitev njenih regij, kar se je odražalo v treh prednostnih nalogah in ukrepih.
V programskem obdobju 2007 – 2013 bo k skladnem regionalnem razvoju in s tem razvoju podeželja bistveno prispeval tudi Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013 še posebej s prioriteto Razvoj regij. Predlagana višina sredstev za Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013 znaša 2.011.470.027 EUR (EU in nacionalna udeležba), za prioriteto Razvoj regij pa 728.756.042 EUR (EU in nacionalna udeležba).

3.1.5 LEADER

V Sloveniji je v zadnjih letih zaznati močan proces razvojnega povezovanja lokalnih skupnosti. Po sprejemu Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (1999) so le-te sklenile formalne dogovore o sodelovanju. Ustanovile so regionalne razvojne agencije in programske odbore, kot implementacijsko strukturo za razvojno programiranje. V preteklih letih so bili regionalni razvojni programi tudi dejansko pripravljeni in sprejeti v vseh 12 teritorialnih enotah NUTS 3. Z novim Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (2005), so ta dogajanja dobila nov sistemski okvir. Oblikovanje razvojnih regij na ravni NUTS 3 in kohezijskih regij na ravni NUTS 2 pomeni nadgradnjo in reorganizacijo dosedanjega modela upravljanja z regionalnim razvojem v Sloveniji. Ustanavljajo se nove pravne osebe (kot npr. regionalne razvojne agencije,…) s finančnimi računi, organi upravljanja ter izvirnimi in prenesenimi pristojnostmi s strani države in občin. S tem se oblikuje nova implementacijska struktura na nižjih ravneh, ki bo sposobna postopoma v izvajanje prevzeti tudi dele programov kohezijske politike EU.

Slovenija ima petnajstletne izkušnje z izvajanjem programov celovitega razvoja podeželja in aktivnim vključevanjem lokalnih skupnosti in prebivalstva v razvojno načrtovanje. Prelomnico na tem področju je pomenil začetek Programov celovitega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV) v začetku 90. let prejšnjega stoletja. Programi CRPOV so temeljili na animaciji lokalnega prebivalstva. Z intenzivnim vključevanjem in sodelovanjem lokalnega prebivalstva so bili v uvajalni fazi izdelani lokalni razvojni programi. Uvajalni fazi je sledila realizacija prioritetnih projektov. Programi CRPOV so bili sčasoma nadomeščeni z Razvojnimi programi podeželja, ki so njihova nadgradnja. Programom CRPOV so podobni v metodološkem pristopu, od njih pa se

razlikujejo po večjem teritorialnem obsegu.[22] Z večjo ciljno usmerjenostjo in obsežnejšim prostorskim zajemom se naslavljajo na natančneje definirano ciljno populacijo in potencialna kritična masa udeležencev je večja. S tem so vzpostavljene možnosti za oblikovanje učinkovitih lokalnih razvojnih partnerstev. Do leta 2005 je bilo realiziranih ali v fazi priprave 31 razvojnih programov podeželja, ki so zajeli okoli 96% celotnega območja Slovenije oziroma 88% vsega prebivalstva.

Pobuda LEADER teži k uresničevanju razvojnih programov na lokalnem nivoju, na pobudo in s pristopom lokalnega prebivalstva. Njeno uvajanje bo prispevalo h krepitvi že obstoječih in oblikovanju novih partnerstev, povečanemu vključevanju zasebnega sektorja v razvoj na lokalnem nivoju in spodbujanju gradnje lokalnih zmogljivosti. Z izvajanjem razvojnih projektov po načelih LEADER bodo odločitve o lokalnem razvoju prenesene na lokalni nivo in bodo temeljile na razvojnih potrebah in potencialih posameznega območja. Spodbujanje oblikovanja javno – zasebnih partnerstev bo spodbudilo zavest lokalnega prebivalstva o tem, da ima na lokalnem nivoju možnost, dolžnost in odgovornost za samostojno odločanje o razvoju in izvajanju razvojnih projektov. Pobuda LEADER se v Sloveniji v preteklih obdobjih ni izvajala.

Na podeželju so lastne pobude prebivalstva (samoiniciativnost) in samostojnost pri uvajanju novih dejavnosti šibke. Pogosto je prisotno pomanjkanje interesa in predvsem znanja za vključevanje lokalnih prebivalcev v načrtovanje in odločanje o razvoju. Zato je potrebno v novem programskem obdobju spodbujati lokalno prebivalstvo za povezovanje v lokalna javno – zasebna partnerstva, imenovana lokalne akcijske skupine (LAS) in podpirati njihovo ustanavljanje. Za uspešno nastajanje LAS in vključevanje podeželskega prebivalstva v proces nastajanja in uresničevanja razvojnih programov (lokalnih razvojnih strategij) je potrebno spodbujati predvsem izobraževanje za pridobivanje ustreznih znanj o načelih, načinu in uporabnosti pobude LEADER.

Slovenija bo svoje izkušnje z izvajanjem programa celovitega razvoja podeželja, lokalnih razvojnih programov in vključevanjem lokalnih skupnosti in prebivalcev v razvojno načrtovanje na lokalnem nivoju, v novem programskem obdobju koristno uporabila in nadgradila v okviru osi LEADER.

[22] Do leta 2001 je bilo (vsaj do konca uvajalne faze) realiziranih 290 projektov CRPOV na nivoju vasi oz. dela občine. Do leta 2005 je realiziranih ali v fazi priprave 31 razvojnih programov podeželja. Skoraj celotno območje Slovenije je zajeto v enega od omenjenih programov razvoja podeželja.

SWOT ANALIZA

Natančna analiza danosti in stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva, pa tudi vpetost teh gospodarskih panog v dogajanje na podeželju in celotnem prostoru, je bila podlaga za pripravo SWOT analize. Tu so posebej izpostavljene prednosti in slabosti v odnosu do okolja, kot strukturne danosti in kot razmere, v katere so vpeti ljudje in vplivajo na kakovost njihovega življenja. Te so predstavljene v spodnji preglednici, v nadaljevanju katere so opredeljene tudi priložnosti in nevarnosti razvoja podeželja v Sloveniji.

Prednosti (S)	Slabosti (W)
- uveljavljeni standardi kakovosti in dobre higienske prakse **- vzpostavljen sistem certificiranja in kontrole kakovosti** **- ugodno podporno okolje za sonaravno kmetovanje in gospodarjenje z gozdovi** **- dobro ohranjeno in raznoliko okolje ter ugodno stanje vrst in habitatov** **- ugodne okoljske razmere za ekološko kmetovanje** **- raznolikost kulturne krajine in ohranjenost naravnega okolja na podeželju** **- bogata kulturna in naravna dediščina** **- tradicija obrti na podeželju** **- integriranost podjetij na podeželju z lokalno skupnostjo** **- vzpostavljena lokalna razvojna partnerstva prek projektov CRPOV in RPP** **- vzpostavljena mreža podjetniškega informiranja, svetovanja, izobraževanja in usposabljanja na celotnem območju Slovenije in zavedanje o njegovem pomenu** **- delovanje nevladnih organizacij na podeželju**	**- nizka produktivnost agroživilskega in gozdarskega sektorja** **- nizka raven proizvodne specializacije in profesionalizacije kmetijskih gospodarstev** **- šibka investicijska sposobnost agroživilskega in gozdarskega sektorja** **- pomanjkanje učinkovitega vertikalnega in horizontalnega povezovanja v agroživilstvu in gozdarstvu in učinkovitega trženja** **- slaba zemljiška in posestna struktura v kmetijstvu** **- neugodna starostna in izobrazbena struktura v kmetijstvu** **- potencialna ogroženost okolja zaradi točkovno intenzivnega kmetijstva** **- težavne naravne razmere za kmetovanje** **- občutljivost tal za erozijo na nekaterih območjih** **- nizki dohodki in pomanjkanje alternativnih virov dohodkov (velika odvisnost od primarne kmetijske proizvodnje)** **- pomanjkanje podjetniških in drugih specializiranih znanj na podeželju** **- nizka stopnja podjetniške aktivnosti na podeželju** **- pomanjkljiva infrastrukturna opremljenost podeželja** **- statusna nedorečenost in pomanjkanje izkušenj v partnerskem sodelovanju na lokalni ravni**
Priložnosti (O)	Nevarnosti (T)
- visoka naklonjenost potrošnikov do domačih proizvodov **- ustvarjanje lokalnih trgov** **- prepoznavna blagovna znamka ekoloških proizvodov** **- povpraševanje po ekoloških in drugih živilih višje kakovosti** **- širitev na trg EU in trge tretjih držav** **- sodelovanje med ključnimi partnerji razvoja na podeželju** **- krepitev večnamenske funkcije kmetijstva** **- aktivno in zdravo preživljanje prostega časa na podeželju** **- prepoznavnost Slovenije kot države z visoko stopnjo ohranjenosti narave**	**- nekonkurenčnost domačih proizvodov na notranjem in zunanjih trgih** **- odliv visokokvalificirane delovne sile (nevarnost »bega možganov«)** **- usmerjanje v okolju škodljive proizvodne metode zaradi višje trenutne ekonomičnosti in pritiska konkurence** **- opuščanje proizvodnje v kmetijstvu in gozdarstvu in izguba tradicionalnega podeželskega načina življenja** **- zaraščanje kmetijskih površin** **- neuravnotežen razvoj kmetijstva**

3.2 Izbrana strategija za soočanje s prednostmi in pomanjkljivostmi

Strategija za soočanje s prednostmi in pomanjkljivosti, ki izhaja iz analize stanja, potencialov in specifičnih potreb podeželskih območij Slovenije je opredeljena v Nacionalnem strateškem načrtu razvoja podeželja 2007 - 2013 (NSN). Izraža potrebe po izboljšanju konkurenčnosti vseh treh sektorjev primarne proizvodnje, to je kmetijstva, živilstva in gozdarstva. Poleg tega teži h krepitvi

ekonomskega in socialnega stanja podeželja, ter uveljavitvi podjetniške miselnosti za povečanje zaposlenosti. Posebna pozornost je namenjena trajnostnemu gospodarjenju z naravnimi viri, vzdrževanju kulturne krajine, varovanju okolja, ohranjanju poseljenosti in identitete podeželja.

Nacionalne prednostne naloge PRP 2007 - 2013, opredeljene na podlagi NSN, zajemajo ukrepe na štirih oseh:

- izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja (os 1),
- izboljšanje okolja in podeželja (os 2),
- izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva (os 3),
- LEADER (os 4).

Izbor in hierarhijo ukrepov za razvoj podeželja, na treh področjih ukrepanja: konkurenčnost, okolje ter diverzifikacija in kakovost življenja, bo Slovenija dosegla s ciljno in premišljeno razporeditvijo sredstev med posameznimi aktivnostmi. Nacionalne prednostne naloge, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize stanja, potencialov in specifičnih potreb, bodo prispevale k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev EU, določenih v Sklepu Sveta o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja, ciljev Lizbonske strategije in Göteborga.

Za doseganje ciljev dviga konkurenčnosti kmetijsko predelovalne in gozdarske panoge ter s tem izvajanja ukrepov 1. osi je Slovenija namenila dobrih 33 odstotkov sredstev EKSRP. Ukrepi 1. osi so razvrščeni v tri prednostne naloge:

- ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu,
- ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti,
- ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov.

Neugodna velikostna, starostna in izobrazbena struktura, nizka stopnja specializacije v kmetijstvu ter zaostajanje v produktivnosti v kmetijstvu in gozdarstvu, zmanjšujejo učinkovito rabo proizvodnih virov ter onemogočajo ustrezno tržno organiziranost. Beležimo pa tudi zaostajanje pri doseganju standardov na področju kakovosti, higiene in varnosti hrane. Za dvig konkurenčnosti je potreben nov razvojni ciklus, ki ga ni mogoče doseči brez aktivnejše udeležbe javnih sredstev, zato so ukrepi usmerjeni v dvig ravni usposobljenosti za delo v kmetijstvu in gozdarstvu, izboljšanje starostne strukture gospodarjev na kmetijah, povečanje učinkovitosti rabe proizvodnih dejavnikov v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu ter dvigu kakovosti in prilagajanju ponudbe zahtevam trga. Ukrepi 1. osi bodo pripomogli k dvigu produktivnosti agroživilskega in gozdarskega sektorja, zvišanju ravni inovativnosti, proizvodne specializacije in profesionalizacije ob upoštevanju načel trajnostnega gospodarjenja. V okviru teh prednostnih nalog bo dobrih 65% sredstev namenjenih sektorju kmetijstva, malo manj kot četrtina sredstev bo namenjenih sektorju predelave kmetijskih proizvodov, dobrih 14% sredstev pa bo namenjenih gozdarstvu in predelavi gozdarskih proizvodov. V okviru 1. osi bodo podprti vsi sektorji kmetijske pridelave in prireje. Na področju govedoreje kot vodilne panoge predvsem v smeri dviga produktivnosti, trajni nasadi in pridelava vrtnin v smeri prilagajanjem zahtevam trga, celotna rastlinska pridelava tudi v smeri prilagajanja produktivnosti in podnebnim spremembam.

Slovenija je zaradi dobro ohranjenega in raznolikega okolja ter ugodnega stanja vrst in habitatov, ugodnih okoljskih razmer za ekološko kmetovanje ter redke poseljenosti podeželja na prvo mesto postavila izvajanje ukrepov 2. osi, ki bodo pripomogli pri koriščenju in ohranjanju teh danosti. Poleg tega bodo ti ukrepi zmanjševali ogroženost okolja zaradi točkovno intenzivnega kmetijstva, ohranjali kmetijsko dejavnost na območjih z omejenimi možnostmi za kmetovanje in preprečevali

procese erozije tal na določenih območjih. Za ta namen je Slovenija namenila skoraj 53 odstotkov sredstev EKSRP. V okviru 2. osi se bosta izvajala ukrepa kmetijsko okoljska plačila in območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje. V smislu porazdelitve sredstev med ukrepoma je nekoliko več sredstev namenjenih za izvajanje ukrepa kmetijsko okoljska plačila.

Za doseganje ciljev Natura 2000, Okvirne vodne direktive in blaženja podnebnih sprememb v programu, v sklopu 2. osi, ne predvidevamo specifičnih ukrepov. Cilje se bo uresničevalo preko zastavljenih ukrepov.

Stanje habitatov in biotska pestrost znotraj območij Natura 2000 v Sloveniji kaže na dobro ohranjenost in funkcionalnost. Ugodno stanje kaže tudi visok delež ozemlja v posebnih varstvenih območjih. Dosedanja praksa na področju upravljanja gozdov, ki temelji na ohranjanju ekoloških funkcij gozdov, zagotavlja ugodno stanje vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000. Na najpomembnejših delih kmetijskih površin (trajno travinje, travniški sadovnjaki in strukturni elementi kmetijske krajine), ki se nahajajo v območjih Natura 2000, je preko trajne obdelanosti teh površin, zagotovljeno ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov. Večina območij Natura 2000 (94 odstotkov) se hkrati nahaja tudi v območjih z omejenimi dejavniki za kmetovanje, ki preko podpore v sklopu izvajanja ukrepa omogoča ohranjanje obdelanosti kmetijskih površin na teh območjih. Poleg tega se v letu 2007 uvaja enotno regionalno plačilo na površino, ki bo zajemalo tudi plačila za travinje, kar predstavlja dodaten argument za ohranjanje obdelanosti teh površin. V Sloveniji zaenkrat še ni postavljenih posebnih zahtev za kmetovanje na območjih Natura 2000, ki bi specifično opredeljevale upravljanje z zemljišči na posameznih območjih. Iz tega razloga tudi ni vzpostavljenega ukrepa, ki bi omogočal prejemanje nadomestil za dodatne stroške ter izpad dohodka pri izvajanju kmetijske dejavnosti na teh območjih. Cilje Natura 2000 bomo dosegali preko ohranjanja trajnostne rabe gozdov in ohranjanja obdelanosti kmetijskih površin. Stanje habitatov in biotske pestrosti bomo spremljali preko različnih kazalnikov. Trenutno se v Sloveniji vzpostavlja sistem spremljanja populacij ptic kmetijske kulturne krajine, ki bo kazal splošne trende v gibanju obsega populacij vrst in ohranjenosti habitatov. Znotraj tega spremljanja bo mogoče spremljati tudi populacije na specifičnih območjih (npr. na območjih izvajanja določenih kmetijsko okoljskih podukrepov). Že več let poteka tudi spremljanje populacij ogroženih vrst ptic na posebnih varstvenih območjih Natura 2000 ter spremljanje populacij vrst vodnih ptic.

Cilje Okvirne vodne direktive bo Slovenija dosegala preko stroge okoljske politike na področju varovanja voda. Celotno ozemlje Slovenije je določeno kot občutljivo območje za nitrate v skladu z Nitratno direktivo. Na celotnem ozemlju in za vso kmetijsko panogo veljajo omejitve glede količine, časa in načina vnosa dušika v tla, poleg tega morajo imeti vsa kmetijska gospodarstva urejene skladiščne prostore za živinska gnojila. Na vodovarstvenih območjih v Sloveniji, ki predstavljajo približno 20 odstotkov ozemlja, so postavljene dodatne strožje zahteve pri kmetovanju. Prepovedana je uporaba določenih vrst gnojil, količine so dodatno omejene, predpisana je stalna ozelenitev njivskih površin in ostale za območje specifične zahteve. Na teh območjih bo v prihodnosti mogoče pridobivati nadomestila za izpad dohodkov in dodatne stroške nastale zaradi omejitev pri kmetovanju, ki bodo izplačani v obliki državne pomoči. Ukrepi in plačila vezana na površino bodo preko mehanizmov navzkrižne skladnosti, ki vsebuje standard nitratne direktive pripomogli pri doseganju ciljev izboljšanja kakovosti voda. Poleg tega bo v sklopu naložbenih ukrepov 1. osi možen nakup mehanizacije, ki bo omogočala optimalen vnos gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v okolje in s tem zmanjšala možnost izpiranja ostankov v podtalnico in ostala vodna telesa.

Za doseganje cilja zmanjševanja emisij toplogrednih plinov iz kmetijske, predelovalne in gozdarske panoge program predvideva ukrepe, ki bodo prispevali k blaženju podnebnih sprememb. Vsi kmetijsko okoljski podukrepi zahtevajo splošno omejitev obtežbe z živalmi ter nadzorovano in

omejeno uporabo gnojil, kar bo prispevalo k zmanjšanju emisij metana, amoniaka ter didušikovega oksida. Podoben vpliv bodo imeli naložbeni ukrepi za izgradnjo novih prostorov za rejo živali, bioplinskih naprav in naložb v mehanizacijo, ki funkcionira na okolju prijazen način. Naložbeni ukrepi v gozdarstvo bodo pomagali pri optimizaciji izrabe lesa, kot obnovljivega vira energije. Poleg tega bodo ukrepi v kmetijstvu spodbujali učinkovitost reje domačih živali. Na področju govedoreje, ki prispeva največ toplogrednih plinov, bodo ukrepi usmerjali k širjenju reje na paši in optimizaciji obrokov z namenom zmanjšanja emisij metana in zmanjšanja izločanja dušika. Najpomembnejši ukrep, s katerim se bodo zmanjšale emisije amoniaka, je spodbujanje strokovno utemeljenega gnojenja s poudarkom na učinkovitem kroženju dušika v kmetijstvu. Ustrezno bodo podprti projekti, ki bodo omogočali ustrezen način vhlevitve živali, z ustreznimi načini skladiščenja živinskih gnojil.

Velik del Slovenije spada med podeželska območja (po OECD). 85 odstotkov je določenih kot območja z omejenimi dejavniki, 36 odstotkov ozemlja je območij Natura 2000 in obsežen del kmetijskih površin ustreza kriterijem območij visoke naravne vrednosti. Vsa omenjena območja se v bistvenem delu medsebojno prekrivajo. To pomeni, da lahko s posameznimi ukrepi na določenih površinah pripomoremo k doseganju ciljev in ugodnega stanja na več območjih ter nivojih hkrati. Ukrep območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje horizontalno pozitivno vpliva na ohranjanje poseljenosti in kmetijske dejavnosti na večinskem delu vseh prej omenjenih območij. Prispeva k ohranjanju habitatov in ekosistemov, ki so nastali ob izvajanju kmetijske dejavnosti in bi ob opuščanju le te izginili. Dodatno pa na ohranjanje stanja teh območij vplivajo nekateri kmetijsko okoljski podukrepi, ki so ciljno usmerjeni v ekstenzifikacijo pridelave in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Za Slovenijo je značilna tradicija obrti ter obstoj potenciala za nadaljnji razvoj podjetništva na podeželju, dobra integracija podjetij v lokalne skupnosti ter bogata kulturna in naravna dediščina. Z ukrepi 3. osi, za katere je namenjeno slabih 11 odstotkov sredstev EKSRP, bomo v Sloveniji poskušali izboljšati kakovost življenja in vzpodbuditi gospodarsko diverzifikacijo na podeželju. To je področje ukrepanja, za katerega Slovenija namenja najmanjši delež sredstev, ki pa bo preko svojih aktivnosti izboljšalo neugodno starostno strukturo prebivalstva na podeželju, dvignilo nizko raven dohodkov in predvsem ohranilo ter ustvarilo nova delovna mesta na podeželju. Z vidika porazdelitve sredstev bo v okviru 3. osi največ pozornosti namenjene ukrepu Podpora ustanavljanju in razvoju podjetij (66% sredstev 3. osi) in nekaj manj ukrepoma Obnova in razvoj vasi (23% sredstev 3. osi) ter Ohranjanje dediščine na podeželju (11% sredstev 3. osi). S pravilno podporo posameznim aktivnostim znotraj 3. osi bomo dosegli nadgradnjo in dopolnjevanje z drugimi ukrepi PRP 2007 – 2013, kot tudi z drugimi OP, kar bo doprineslo k učinkovitejši izrabi prednosti podeželja. S spodbujanjem podjetništva na podeželju želimo izrabiti predvsem potencial podeželja, ki se kaže v obliki delovne sile, izrabi naravnih virov in surovin, pri čemer je zelo pomembna tudi vključitev mladih, izobraženih in žensk. Z ukrepom Ohranjanje in razvoj vasi se bo poskušalo ohraniti oziroma povrniti življenje v vasi z upoštevanjem komponent tradicije, dediščine, potreb in razvoja. Z ohranjanjem in izboljšanjem dediščine podeželja pa želimo prikazati podeželje kot prostor, kjer je dediščina bogata in kot prostor, ki je zanimiv za preživljanje prostega časa.

Približno 3 odstotke sredstev bo Slovenija namenila izvajanju osi LEADER, ki združuje aktivnosti vseh treh področij ukrepanja in prispeva k doseganju vseh splošnih ciljev PRP 2007 – 2013 ob uveljavitvi načela odločanja o razvoju po pristopu od spodaj navzgor. Ukrepi podpirajo delovanje lokalnih akcijskih skupin, pridobivanje znanj in animacijo (20% sredstev), sodelovanje med LAS (10% sredstev) ter izvedbo projektov po načelu LEADER (70% sredstev te osi). LEADER kot način združevanja in doseganja trajnostnega razvoja podeželskih območij, da s celostnim pristopom raziščejo nove rešitve s katerimi ostanejo ali postanejo konkurenčna, izrabijo svoje danosti in se spopadajo z izzivi na način vključevanja lokalnih partnerjev v upravljanje prihodnjega razvoja

svojega območja, bo pomembno prispeval k doseganju ciljev vseh treh osi, predvsem pa ciljem 3. osi.

3.3 Predhodno vrednotenje

Postopek predhodnega vrednotenja se je začel v relativno zgodnji fazi načrtovanja novih programskih dokumentov politike razvoja podeželja v Sloveniji, zato je imel ocenjevalec možnost ves čas aktivno sodelovati v postopku. Organizirane so bile različne dejavnosti, kot so delavnice, sprotna pomoč in podajanje pripomb na tehnične liste ukrepov in NSN. Osnutek PRP 2007 - 2013 je bil skupini v uradno predhodno vrednotenje predložen 18. septembra 2006.

Po mnenju ocenjevalca je bilo do sedaj opravljenega veliko dela in je torej očitno, da je bilo za pripravo NSN in PRP 2007 – 2013 vloženih veliko sredstev in truda. Kljub temu pa je predhodno vrednotenje pokazalo, da so še vedno možne izboljšave in da je kritična vprašanja potrebno obravnavati pred uradno predložitvijo PRP 2007 - 2013 Evropski komisiji.

Splošen vtis je, da je bila osrednja pozornost namenjena pripravi tehničnih listov za posamezne ukrepe, manj pozornosti pa je bilo pri pripravi PRP 2007 - 2013 namenjene horizontalnim vprašanjem in usklajevanju, npr. hierarhiji ciljev, dopolnjevanju, SWOT analizi itd. To je do neke mere razumljivo, vendar pa ocenjevalec poudarja, da so za pripravo skladnega PRP 2007 - 2013 enako pomembna vsa vprašanja.

V evalviranem osnutku niso v celoti navedene informacije o stopnjah podpore za posamezen ukrep in njihova določitev (izračun) skladno z merili uredbe. Gre zlasti za ukrepe 2. osi. Zaradi tega je bilo lahko opravljeno le delno vrednotenje. Svetujejo, da se program ustrezno dopolni, zlasti v luči finančnega vrednotenja ukrepov 2. osi.

Analiza trenutnega stanja zagotavlja nekaj osnovnih podatkov o primarnih statističnih in strokovnih virih, vendar v številnih primerih opisa težav / razlik in virov ni mogoče neposredno povezati z izbranimi cilji. Težava je v tem, da preprosto ne obstaja dovolj empiričnih dokazov za kvalitativno opredelitev težav. V prihodnje se priporoča bolj usmerjene raziskave za utemeljevanje kvalitativnih ocen, zlasti na področju stanja okolja v povezavi s podeželjem in pregleda ekonomskega stanja v gozdarstvu.

Poleg tega bi bilo koristno dopolniti opredelitev ciljev. Pri številnih ukrepih manjka jasna in logična hierarhija ciljev, ki bi opredeljevala splošne, specifične in operativne cilje za posamezen ukrep, kar bi se na koncu odrazilo tudi v jasnejši hierarhiji ciljev za PRP 2007 - 2013.

Izbira in zasnova ukrepov v glavnem temelji na izkušnjah iz prejšnjega programskega obdobja. Tak pristop je načeloma smiseln, vendar obstaja nevarnost, da se v naslednje programsko obdobje prenesejo tudi dosedanje pomanjkljivosti ukrepov. V PRP 2007 - 2013 bi bilo potrebno več pozornosti nameniti analizi dosedanjih izkušenj in učinkov ukrepov za razvoj podeželja, pridobljenih v okviru programov SAPARD in PRP 2004 - 2006 ter ukrepov EPD.

Stroškovne učinkovitosti ukrepov in PRP 2007 - 2013 kot takega ni bilo lahko oceniti. Poročilo na več mestih ugotavlja, da bi se nekateri ukrepi verjetno lahko izvajali z manjšim vložkom javnih sredstev. Za natančnejšo oceno ukrepov po tem kriteriju pa bi morale biti ciljne vrednosti (pričakovani rezultati in vplivi ukrepov) v PRP 2007 - 2013 bolje količinsko opredeljene. Bistveno bi se dalo izboljšati tudi horizontalne vsebine PRP 2007 - 2013 in razpravo o prednostnih nalogah s finančnega vidika. Ker večina predlaganih ukrepov temelji na prejšnjih programih, je pričakovati, da administrativna in izvedbena struktura projekta ne bo povzročala večjih težav prihodnji politiki

PRP 2007 - 2013. Vseeno pa za izboljšanje kakovosti PRP 2007 - 2013 velja razmisliti o kritičnem pregledu obstoječih praks in razvoju preglednejših in učinkovitejših postopkov. Ocenjuje se, da bi to lahko povečalo absorpcijsko sposobnost PRP 2007 - 2013.

Za učinkovito politiko razvoja podeželja v Sloveniji bi bilo potrebno izboljšati tudi notranjo in zunanjo skladnost PRP 2007 - 2013. V številnih primerih ocenjevalci ugotavljajo, da med ukrepi ni dovolj razlikovanja. To zlasti velja za neposredna plačila (OMD, okoljska plačila, plačila znotraj 1. stebra SKP), podrobneje pa bi bilo treba analizirati tudi skladnost med nekaterimi ukrepi 3. osi in ukrepi regionalne politike.

V preglednici, ki sledi, so povzeta ključna priporočila skupine za predhodno vrednotenje ter opombe, iz katerih je razvidno v kolikšni meri so bile te pripombe upoštevane v revidirani verziji PRP 2007 - 2013. Celotno poročilo predhodnega vrednotenja, ki je sestavljeno iz sinteznega poročila ter priloge, ki vključuje tudi s strateško oceno vplivov na okolje, pa je predstavljeno v Prilogi pričujočega PRP 2007 - 2013.

Preglednica 33: Ključna priporočila skupine za predhodno vrednotenje

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
			Splošna in medsektorska vprašanja	
1.	3.1	Analiza	Povzeti ključne probleme in izzive PRP 2007 – 2013 poglavja analize (npr. v tabeli).	Predstavljeno v okviru SWOT analize
2.	3.1	SWOT	Izboljšati povezave med SWOT analizo in cilji PRP 2007 - 2013 (lahko kot povzetek izidov SWOT matrike).	Priporočila v veliki meri upoštevana.
3.	3.2	Strategija	Izboljšati povezave med problemi, analiziranimi v poglavju 3.1, in strategijo, izbrano v poglavju 3.2. (več navedb ključnih problemov in izzivov iz poglavja 3.1).	Priporočila v veliki meri upoštevana.
4.	3.4	Pretekle izkušnje	Vključiti opis (i) vplivov prejšnjih ukrepov in (ii) ključnih ugotovitev vrednotenj prejšnjih programov.	Priporočila v veliki meri upoštevana.
5.	4.1	Cilji, prioritete	Priporočeni popravki: (i) natančnejše opredeliti (splošne) cilje PRP 2007 - 2013; (ii) dodati po en skupni cilj na ravni prednostne osi; (iii) določiti in količinsko opredeliti cilje (ciljne vrednosti) na ravni PRP 2007 - 2013.	Priporočila v veliki meri upoštevana. Ciljne vrednosti so upoštevane pri poglavju 5.3 za posamezni ukrep.
6.	5.1	Ukrepi – splošne zahteve	Popravki skladno z zahtevami predloge PRP 2007 - 2013 v Prilogi II izvedbene uredbe (za vsako prednostno os napisati utemeljitev za ukrepanje, cilje, obseg in dejavnosti, indikatorje, količinsko opredeljene ciljne vrednosti).	Priporočila v veliki meri upoštevana.
7.	5.2	Ukrepi – posebne zahteve	Popravki skladno z zahtevami predloge PRP 2007 - 2013 v Prilogi II izvedbene uredbe. Razdeliti besedilo v alineah na šest podpoglavij, povzeti šest zahtev iz predloge za poglavje 5.2.	Priporočila v veliki meri upoštevana.
8.	5.3	Opis ukrepa – splošno	Izboljšati skladnost opisa ukrepov: (i) vrstni red ukrepov naj sledi ciljem PRP 2007 – 2013 (in NSN); (ii) ukrepi naj bodo opisani na podobno podroben način, po možnosti s pomočjo skupne strukture za vse ukrepe (‘povzetek tehničnih listov’).	Priporočila v veliki meri upoštevana.
			Ukrepi 1. osi	
9.	5.3	Ukrep 111	Predlagamo, da se natančneje opredeli vrste upravičenih stroškov usposabljanja. Preuči naj se tudi možnost dodatnih spodbud (npr. povračilo potnih stroškov).	Priporočilo se upošteva, upravičeni stroški so določeni. Podrobnejša opredelitev opravičljivih stroškov (višina, posamezna vrsta) bo podana v razpisu.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
10.	5.3	Ukrep 112	Za povečanje učinkovitosti ukrepa naj se preuči možnost zvišanja dodeljenih sredstev (in posledično višjega števila podprtih upravičencev).	Priporočilo se upošteva. Višina sredstev za ta ukrep se je povečala. S tem pričakujemo tudi večje število upravičencev.
11.	5.3	Ukrep 113	Temeljit popravek ukrepa ali, alternativno, njegova ukinitev. Razmisliti o prenosu sredstev iz ukrepa 113 na ukrep 112.	Priporočilo se delno upošteva, ukrep je bil temeljito popravljen. Glede na dosedanje izkušnje oz. odzivnosti upravičencev ocenjujemo, da je ukrep primeren za izvajanje v sklopu PRP 2007 – 2013.
12.	5.3	Ukrep 121	Predlagani popravki: (i) maksimalna višina podpore bi lahko bila nižja; (ii) znižanje stopnje podpore in nižji delež javnih sredstev glede na vrednost naložbe; (iii) agregacija kazalnikov učinka in rezultata.	Priporočilo glede višine podpore se upošteva. Priporočilo glede različnih deležev podpore glede na velikost naložb se ne upošteva.Morebitna natančnejša razdelitev bo izvedena na ravni javnega razpisa. Priporočilo glede agregacije kazalnikov učinka in rezultata se ne upošteva, ampak se sledi navodilom EK.
13.	5.3	Ukrep 123	Preučiti ustreznost investicijskih podpor za predelavo na ravni kmetije (ki ni navedena kot upravičena v 24. členu Uredbe 1698/2005) v okviru ukrepa 123 in preučiti možnost njihove premestitve v ukrep 121 (Modernizacija kmetijskih gospodarstev), kjer so diverzifikacijske dejavnosti na kmetiji in izven kmetije navedene kot upravičene.	Priporočilo se ne upošteva. Ukrep št. 123 se ne nanaša zgolj na živilsko industrijo ampak na vsa podjetja, ki ustvarjajo dodano vrednost pri predelavi aneks 1 proizvodov. Pri tem pa se izhaja iz evropske definicije podjetja, ki je širša kot naša. Po tej definiciji je tudi kmetija podjetje.
14.	5.3	Ukrep 123	Predlagani popravki: (i) presoja ustreznosti indikatorjev rezultata; (ii) ukrep bi lahko bil bolj stimulativen za vertikalno in horizontalno sodelovanje (npr. po izbirnih merilih).	Priporočilo glede ustreznosti kazalnikov rezultata se ne upošteva, saj se je sledilo navodilom EK. Spodbujanje oz. prispevek ukrepa na krepitev horizontalnih ali vertikalnih povezav bo izvedena na ravni javnega razpisa.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
15.	5.3f	Ukrep 125	Predlagani popravki: (i) ponovna preučitev indikatorjev in njihova količinska opredelitev; (ii) manj podroben opis izvedbenih določb (raven podrobnosti se razlikuje od drugih tehničnih listov).	Priporočilo se delno upošteva. Pri določitvi indikatorjev so se upoštevala navodila EK. Vrednosti indikatorjev so določene Opis ukrepa se je nekoliko skrajšal in uskladil in poenotil z opisi ostalih ukrepov PRP 2007-2013.
16.	5.3	Ukrep 131	Potrebne spremembe za izboljšanje preglednosti in logike interveniranja v ukrepu: (i) jasna izjava, da je ukrep namenjen plačilom obveznosti iz PRP 2004-2006 (tehnični list); (ii) jasno pojasniti postopno prenehanje ukrepa ('phasing-out').	Priporočilo se upošteva. Izboljšala se je preglednost ter obrazložitev ukrepa.
17.	5.3	Ukrep 132	Maksimalno stopnjo podpore bi se lahko še enkrat preučilo po kriteriju dodatnih stroškov. Preuči naj se tudi različna stopnja podpore po kategorijah shem kakovosti (in njihove prisotnosti na trgu).	Priporočilo se upošteva. Najvišja stopnja podpore se je zmanjšala. Natančnejše razdeljeni kriteriji po shemah posebej bodo vključeni v javni razpis.
18.	5.3	Ukrep 132	Priporočamo pojasnitev, kaj naj bi bilo dokazilo “prisotnosti na trgu”, ki naj bi jo upravičenci izkazovali.	Priporočila se upošteva.
19.	5.3	Ukrepa 132, 133	Upravičence bi bilo smotrno vzpodbuditi k intenzivnejšem nastopanju s proizvodi iz shem kakovosti na trgu (npr. z večjo skladnostjo z ukrepoma 123 in 133; sodelovanje v shemah kakovosti naj lahko ima dodatno težo/ponder v izbirnih merilih).	Priporočila se upošteva. Povezanost med ukrepoma 132 in 133 bo upoštevana pri izbirnih kriterijih v javnem razpisu. Ukrep 123 bo v javnem razpisu bolje točkoval proizvode iz shem kakovosti.
20.	5.3	Ukrep 133	Predlagani popravki: (i) nadomestitev obstoječih (sektorsko vezanih) indikatorjev rezultata z indikatorji, ki so bolj usmerjeni na ukrep; (ii) določitev izbirnih meril; (iii) zmanjšanje tveganj prekomerne kompenzacije (revizija seznama upravičenih stroškov).	Priporočila se upošteva.
21.	5.3	Ukrep 133	Preučiti možnost razširitve izbirnih meril na vse nosilce ustreznih oznak kakovosti (npr. tudi podjetij, ki so jim bili dodeljeni nacionalni simboli kakovosti).	Priporočilo se ne upošteva. Ukrep je namenjen vsem skupinam proizvajalcev, ki so vključene v upravičene sheme kakovosti. Ukrep ni namenjen podjetjem in promoviranju nagrad, ki jih dobijo zaradi kakovosti. Samo upravičene sheme kakovosti, ki dokazujejo stalno kontrolo so upravičene, kar je že upoštevano v predlogu ukrepa.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
22.	5.3	Ukrepa 122 in 142	Izboljšati opis težave, da se upraviči javno interveniranje. Izboljšati opise ukrepov, zlasti v zvezi z administrativno strukturo in indikatorji.	Priporočilo se upošteva.
23.	5.3	Ukrepa 122 in 142	Preučiti možnost delitve ukrepa 122 na posamezne podukrepe (npr. gozdna infrastruktura, gozdna mehanizacija, redčenja in premene gozdov) in določiti finančna sredstva za posamezne dejavnosti.	Priporočilo se upošteva.
			Ukrepi 2. osi	
24.	5.3	Vsi ukrepi druge osi	V reviziji PRP 2007 - 2013 podati izračune (glede metodologije in rezultatov). Posebno pozornost posvetiti pravni in ekonomski utemeljitvi dodatnih stroškov v zvezi s posameznimi območji (izravnalna plačila za OMD) oziroma podukrepi (kmetijsko-okoljski ukrepi).	Priporočilo se upošteva.
25.	5.3	Ukrepa 211, 212	Zasnova tehničnega lista naj bo usklajena z drugimi ukrepi PRP 2007 -2013 in dopolnjena z manjkajočimi podatki (zlasti indikatorji, utemeljitvijo višine plačila).	Priporočilo se v veliki meri upošteva, vendar je opis ukrepa težko poenotiti z ostalimi ukrepi, saj gre opis tega poglavja po stari uredbi 1257/99 in izvedbeni 817/04.
26.	5.3	Ukrepa 211, 212	Višino izravnalnega plačila je treba ponovno preučiti z vidika dodatnosti (uskladitev s 1. stebrom SKP - regionalno plačilo za travinje).	Priporočilo se ne upošteva. V Prilogo PRP 2007 - 2013 je dodana metodologija izračuna višine plačil, ki je bila že podlaga za izračune v PRP 2004-2006. Ponovni izračun (zaradi primerjave s I. stebrom in neposrednimi plačili) ni umesten, saj gre pri izravnalnih plačili zgolj za kritje višjih stroškov pridelave v OMD glede na območja izven OMD.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
27.	5.3	Ukrep 214	Tehnične liste ukrepa je treba dopolniti s finančnimi podatki (predstavitev višine plačil, razporeditev sredstev po podukrepih) in indikatorje količinsko opredeliti. Treba je jasno razlikovati med določenimi podukrepi (npr. sonaravna reja živali) ter plačili OMD in 1. stebra SKP, da se prepreči prekomerne kompenzacije. Razmisliti o višini okoljskih plačil (npr. integrirana pridelava), ki res pomenijo dodatne stroške v primerjavi s siceršnjo tehnologijo proizvodnje.	Priporočilo se delno upošteva. Višina plačil po posameznih podukrepih je prikazana. Izvedbena uredba ne zahteva razdelitve sredstev po posameznih podukrepih, ampak le razdelitev sredstev glede na ukrep - to je ukrep kmetijsko okoljskih plačil, kar pa je tudi upoštevano. Možnost preplačil je upoštevana, zato so ustrezno zasnovani že pogoji za izvajanje posameznih podukrepov. V izračunih je upoštevana tudi navzkrižna skladnost, ki predstavlja osnovo. Pogoji za posamezne podukrepe predstavljajo nadgradnjo teh zahtev, to je še strožje zahteve, kot jih določa navzkrižna skladnost. Prav tako so vključeni tudi indikatorji.
28.	5.3	Ukrep 214	Razmisliti o morebitni uvedbi dodatnih ukrepov 2. osi (npr. ukrep 215 (plačila za dobro počutje domačih živali), 224 (plačila Natura 2000) ali 225 (okoljska plačila za gozdna območja)).	Priporočilo se ne upošteva. Cilji in zahteve Uredbe 1698/2005 so zadostno pokriti s predlaganimi podukrepi v okviru ukrepa kmetijsko okoljskih plačil. Kmetijsko okoljska shema je edina obvezna, in je tudi vključena v PRP 2007-2013. Izpolnjevanje zahtev, ki se nanašajo na dobro počutje živali se odražajo v nekaterih podukrepih (EK, PP, REJ), cilje Nature 2000 pa pokrivajo podukrepi HAB, SEP, LEP in VTR. Gozdarsko okoljski ukrepi niso vključeni, ker je raba gozdov že sedaj sonaravna in gre za vzdrževanje obstoječega stanja.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
29.	5.3	Ukrep 214	Izboljšati preglednost kmetijsko-okoljskega ukrepa z združitvijo sorodnih podukrepov in po potrebi z razlikovanjem med plačili za podkategorije (npr. integrirana kmetijska pridelava).	Priporočilo se ne upošteva. Združevanje posameznih podukrepov v okviru integrirane pridelave ni smiselno. Vsak posamezen podukrep predstavlja zaključeno celoto in se nanaša na točno določeno področje, saj je specifičen glede tehnologije pridelave in temelji na samostojnem predpisu in tehnoloških navodilih. Na to je vezan tudi sistem kontrole integrirane pridelave in dodeljevanje certifikatov. Nenazadnje pa je zadeva lažje obvladljiva tudi z vidika izvedbenih postopkov AKTRP.
			Ukrepi 3. osi	
30.	5.3	Ukrep 311	Uskladiti je treba opis področij podpore v PRP 2007 -2013 in tehničnih listih ukrepov (samo investicijske podpore ali tudi kritje stroškov poslovanja);	Priporočilo se upošteva.
31.	5.3	Ukrep 311	Predlagamo umik podpore za naložbe v maloprodajo s seznama upravičenih dejavnosti.	Priporočilo se upošteva.
32.	5.3	Ukrepa 311, 312	Izogibati se je treba prekrivanju ‘podpore za socialne storitve’ med ukrepoma 311 in 312.	Priporočilo se upošteva. Podpore socialnim aktivnostim smo vključili v ukrep 321.
33.	5.3	Ukrep 312	Uskladiti bi bilo potrebno opis upravičenih dejavnosti v PRP 2007 -2013 in tehničnih listih ukrepov.	Priporočilo se upošteva.
34.	5.3	Ukrep 312	Poudariti bi bilo treba razlikovanje med izbirnimi merili tega ukrepa in podobnimi shemami v okviru kohezijske politike.	Priporočilo se upošteva. Razmejitev je teritorjalno vezana glede na velikost podjetij.
35.	5.3	Ukrep 321	Tehnični list bi moral biti bolj razdelan, zlasti glede indikatorjev in splošne administrativne strukture. Treba je poudariti razliko med tem ukrepom in podobnimi dejavnostmi iz Operativnega programa za krepitev regionalnih razvojnih potencialov 2007-2013.	Priporočilo se upošteva.
36.	5.3	Ukrep 322	Predlagamo preoblikovanje ciljne skupine potencialnih upravičencev (‘občine in neprofitne organizacije’ namesto ‘občine in nevladne organizacije’).	Priporočilo se upošteva.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
37.	5.3	Ukrep 331	Treba je preprečiti prekrivanje med tem ukrepom in ukrepom 111 in ju jasno razlikovati (npr. ukrep 111 naj bo usmerjen na tehnične spretnosti, ukrep 331 pa na podjetniške/vodstvene spretnosti).	Priporočilo se upošteva. V ukrepu 111 se nanaša usposabljanje za kmetijsko, gozdarsko in živilsko dejavnost. Pri ukrepu 331 pa gre za druge dejavnosti.
38.	5.3	Ukrep 331	Dejavnost 'Programi za dvig ozaveščenosti o zdravi prehrani' ne spada v koncept poklicnega usposabljanja in predlagamo, da se odstrani s seznama upravičenih dejavnosti.	Priporočilo se upošteva.
			Ukrepi 4. osi	
39.	5.3	Ukrep 41 (411, 412, 413)	Svetujemo vključitev okvirne informacije o skupni vrednosti projektov v posameznem lokalnih razvojnem programu (kot vodilo za potencialne upravičence pri pripravi lokalnih razvojnih programov).	Priporočilo se ne upošteva. Ker še ni znano število LAS ni možna razdelitev sredstev na posamezno LAS ali posamezen projekt.
40.	5.3	Ukrepa 421, 431a	Predlagani popravki: (i) dodati podatek o okvirna dodelitev javnih sredstev med dve vrsti dejavnosti pod tem ukrepom; (ii) revizija najvišje možne upravičene stopnje sofinanciranja za vodenje LAS in njena uskladitev s 37. členom izvedbene uredbe.	Priporočilo se upošteva.
41.	5.3	Ukrep 431b	Predlagana revizija: (i) dodati sklic na ukrep 341 (animacija in pridobivanje znanj na območjih, ki niso vključena v programe LEADER); (ii) pripraviti letno razčlenitev sredstev znotraj ukrepa.	Priporočilo se upošteva.
42.	5.3	Ukrep 431b	Možna so prekrivanja z ukrepom 'Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobivanje znanj in animacija ozemlja' (421, 431a). V izogib tovrstnemu prekrivanju je treba opredeliti jasna merila.	Priporočilo se upošteva.
			Splošna in medsektorska vprašanja (nadaljevanje)	
43.	6	Finančni načrt	Tabela 35 (Finančni načrt za ukrepe LEADER in Tehnična pomoč) bi lahko bila vključena v Tabelo 37 (Letni prispevek EKSRP)	Priporočilo se upošteva.
44.	6.2	Finančni načrt po oseh	Tabelo 36 je treba revidirati.	Priporočilo se upošteva.
45.	9	Pravila konkurenčnosti, državne pomoči	Dodati je treba sklicevanje na državne pomoči in pravila konkurenčnosti. Pred tem priporočamo posvetovanje s Komisijo glede zahtevane vsebine poglavja.	Priporočilo se upošteva.
46.	10	Komplementarnost	Treba je dodati to poglavje.	Priporočilo se upošteva.

Št.	Poglavje PRP 2007 -2013	Zadeva	Priporočila	Opombe pripravljavcev vsebin
47.	10	Komplementarnost	Ločnice med nekaterimi ukrepi in dejavnostmi, ki jih podpira ESRR, v trenutni različici niso povsem jasne. Priporočamo, da se to pojasni in s tem prepreči prekrivanje med skladoma. Enako je treba storiti za druge evropske in nacionalne sklade.	Priporočilo se upošteva.
48.	11	Administrativna struktura	Plačilna agencija: predlagamo revizijo izvedbenih določb zlasti za: (i) vlaganje projektov; (ii) postopke za ocenjevanje projektov; (iii) postopke za izbiro projektov.	Priporočilo se upošteva.
49.	12	Spremljanje in vrednotenje	Opis sistema za spremljanje je treba dopolniti. Opisati je treba sistem zbiranja podatkov. Premisliti o vzpostavitvi osrednjega sistema za spremljanje (na kratko opisan v programu).	Priporočila v veliki meri upoštevana.
50.	12	Nadzorni odbor	Vladne in nevladne organizacije, vključene v nadzorni odbor, naj bodo jasno navedene.	Priporočila v veliki meri upoštevana.
51.	13	Obveščanje javnosti	Načrt obveščanja mora biti dopolnjen: (i) okvirni proračun za izvajanje načrta obveščanja; (ii) opredelitev meril za ocenjevanje vpliva dejavnosti obveščanja.	Priporočilo se upošteva.
52.	14	Javna posvetovanja	Zahtevana dopolnitev: jasno navesti, v koliki meri so bila upoštevana in v program vključena mnenja in predlogi socialnih partnerjev.	Priporočila v veliki meri upoštevana. Širše javne obravnave in posvetovanja so bila izvedena z javno objavo osnutka PRP 2007 - 2013.
53.	PRP 2007 -2013	Splošno	Program je treba ustrezno oblikovati glede sloga in oblike (pomembna delitev na podpoglavja (oštevilčenje do največ 4. ravni), izogibati se ponavljanju, navedbam prejšnjih programov, poglavja naj bodo usklajena glede navedenih podrobnosti).	Priporočila se upošteva.
54.	Priloga 4	Izhodiščni indikatorji	Tabela ‘vsebinski izhodiščni indikatorji’ naj se uskladi s Tabelo 2, Priloga VIII osnutka izvedbene uredbe.	Priporočila se upošteva.
55.	Priloga 4	Tehnični listi	Indikatorji rezultata in vpliva za ukrepe druge osi v tehničnih listih naj se uskladijo s Tabelo III, Priloga VIII osnutka izvedbene uredbe.	Priporočila se upošteva.

Z določitvijo in izvajanjem prednostnih nalog bo Slovenija prispevala tudi k uresničevanju nacionalnih ciljev, vezanih na razvoj podeželja, ter si pri tem prizadevala za ravnovesje ter sinergijo tako znotraj posamezne osi, kot tudi med osmi. Uspešno izvajanje posamezne osi je odvisno od uspešnega izvajanja ukrepov znotraj osi (npr. uspešno zaključeno usposabljanje in prenos tega znanja v prakso, pomeni tudi uspešno modernizacijo gospodarstva). Enako velja tudi za učinek med osmi (npr. uspešna modernizacija kmetije pripomore k sprostitvi delovne sile, kar lahko omogoči uvajanje nekmetijskih dejavnosti).

3.4 Vpliv iz prejšnjih programskih obdobij in druge informacije

Poglavitni dokumenti na področju razvoja podeželja v Sloveniji v predpristopnem obdobju Program razvoja podeželja za RS 2000 - 2006 (SAPARD) in po vstopu v predhodnem programskem obdobju Program razvoja podeželja za RS 2004 - 2006 (PRP 2004 - 2006) in Enotni programski dokument 2004 - 2006 (EPD) (3. prednostna naloga Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva), so si prizadevali izboljšati vse tri komponente razvoja, ekonomsko, socialno in okoljsko, prispevali pa so tudi k zmanjšanju regionalnih razlik med urbanimi središči in podeželskimi območji.

Med ukrepi, ki so se v predhodnem programskem obdobju 2000-2006 financirali iz proračuna RS, gre izpostaviti zlasti Slovenski kmetijsko okoljski program 2001-2006 (SKOP), ki je imel poseben poudarek na okoljski komponenti in je bil razdeljen na tri osnovne skupine:

- I. skupina: zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje (9 ukrepov);
- II. skupina: ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine (8 ukrepov);
- III. skupina: varovanje zavarovanih območij (5 ukrepov).

V IV. skupino sta bila vključena izobraževanje in promocija, ki sicer nista bila zasnovana kot ukrepa plačil na površino. V tem času je SKOP vključeval 22 ukrepov ter izobraževanje in promocijo in se je na podlagi letne uredbe na ravni cele države v letu 2001 začel poskusno izvajati z 10 ukrepi, v letu 2002 se je izvajalo 12 ukrepov in v letu 2003 že 14 ukrepov.

Do leta 2003 so se kmetijsko okoljski ukrepi v obliki državne pomoči v celoti financirali iz proračuna RS. Od leta 2004 naprej pa se 21 ukrepov SKOP izvaja v okviru PRP 2004-2006, izobraževanje in promocija pa kot tehnična pomoč, v skladu z Uredbo 1257/1999[23] in Uredbo Komisije 817/2004[24]. Število ukrepov se je zmanjšalo od 22 na 21.

Odziv pridelovalcev na SKOP je bil razmeroma velik, saj je v prvem letu izvajanja za kmetijsko okoljska plačila zaprosilo dobrih 20 odstotkov vseh kmetijskih gospodarstev. Skupno je bilo izplačanih 1.393.680.692 SIT, največ (41,0 odstotkov) za ukrep sonaravna reja domačih živali (REJ). V letu 2001 je kmetijsko okoljske ukrepe izvajalo 11.400 kmetijskih gospodarstev na 93.736 ha, v letu 2002 11.859 kmetijskih gospodarstev na 110.849 ha in v letu 2003 12.422 kmetijskih gospodarstev na 124.838 ha. V primerjavi z letom 2001, se je v letu 2002 obseg površin vključenih v kmetijsko okoljske ukrepe povečal za približno 18 odstotkov in v letu 2003 za okoli 33 odstotkov.

---

[23] Uredba Sveta (ES) št. 1257/1999 z dne 17. maja 1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) ter o spremembi in razveljavitvi določenih uredb (UL L 160, 26.6.1999, str. 80–102) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 3 zvezek 25 str. 391 – 413)

[24] Uredba Komisije (ES) št. 817/2004 z dne 29. aprila 2004 o podrobnih pravilih za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 1257/1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 3 zvezek 46 str. 87 – 118)

Med drugim gre med ukrepi predhodnega programskega obdobja financiranimi iz proračuna RS omeniti še ukrep Izravnalna plačila za območja za omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD), ki je bil eden od osrednjih delov reforme kmetijske politike v Sloveniji. Program reforme slovenske kmetijske politike (1998) za ta območja se je uskladil s kriteriji in usmeritvami ES že v pristopnem obdobju, skladno z Nacionalnim programom reforme kmetijstva pa je dokončen prehod na izravnalna plačila za OMD – plačila na hektar kmetijskih zemljišč predstavljala uredba o uvedbi finančnih intervencij za ohranjanje in razvoj kmetijstva ter proizvodnjo hrane za leto 2000. V prvem letu po uveljavitvi novega sistema je plačila za izravnavo proizvodnih stroškov prejelo 40.773 kmetijskih gospodarstev. V drugem letu izvajanja ukrepa OMD pa se je število upravičencev, ki so uveljavljali izravnalna plačila za 300.526 ha kmetijskih zemljišč, povečalo na 44.206.

Poleg tega so se v Sloveniji krajinski in okoljski ukrepi na podlagi strateških usmeritev Programa razvoja kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva 2000-2002 ter Programa reforme kmetijske politike 1999-2002 izvajali že od leta 1999, nekateri pa že od prej (ukrep Reja govedi »Pohorje beef« v letih 1995-2000). V letu 2000 se je pričel izvajati ukrep preprečevanje erozije vinogradov z najmanj 20-odstotnim nagibom, ki se je v letu 2001 preoblikoval v nov ukrep z nekoliko spremenjenimi pogoji za izvajanje. Nov ukrep z naslovom Zmanjševanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu je postal tudi sestavni del Slovenskega kmetijsko okoljskega programa, vendar se v letu 2001 ni izvajal. V Sloveniji pa so se iz proračuna RS financirali še naslednji strukturni ukrepi in ukrepi razvoja podeželja: naložbe v kmetijska gospodarstva, obnova trajnih nasadov in programi podpor za prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev .

3.4.1 Predpristopni instrumenti

Slovenija je imela v predpristopnem obdobju na voljo finančni instrument za razvoj podeželja (SAPARD). V okviru predpristopne pomoči programa SAPARD, ki je združeval 4 osnovne ukrepe in tehnično pomoč, so bile podpore namenjene uresničevanju dveh prednostnih nalog:

- *izboljšava proizvodnih struktur v kmetijstvu in živilskopredelovalni industriji (ukrepa: naložbe v kmetijska gospodarstva ter naložbe v živilskopredelovalno industrijo);*

Glavni namen ukrepa naložbe na kmetijskih gospodarstvih je bil prilagajanje sektorjev prireje in predelave mleka, mesa in vrtnin na predpisane zahteve na področju veterinarsko-sanitarnih predpisov, zaščite živali, varstva okolja ter izboljšanje trženja. V okviru ukrepa so bila sredstva po prvem in drugem javnem razpisu namenjena prireji in predelavi mleka in mesa. Z objavo tretjega javnega razpisa, ki je vključeval spremembe programa SAPARD, so bila sredstva namenjena tudi podpori naložbam v pridelavo in predelavo vrtnin, jagod in jagodičja, v samostojni nakup kmetijske mehanizacije in za prvi nakup plemenske živine v skladu z naložbo v hlev.

Glavni namen ukrepa naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov je bil prilagajanje sektorjev predelave mesa, rib in mleka na predpisane zahteve na področju veterinarsko - sanitarnih predpisov, zaščite živali, varstva okolja ter za izboljšanje trženja, konkurenčnosti na trgu in delovnih pogojev zaposlenih. V okviru ukrepa so bila sredstva namenjena naložbam v novo tehnološko opremo, vključno z računalniško opremo in računalniškimi programi ter adaptacijo obstoječih nepremičnin.

- *gospodarska diverzifikacija in izboljšava podeželske infrastrukture (ukrepa: gospodarska diverzifikacija na kmetijah ter razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju);*

Cilji ukrepa gospodarska diverzifikacija na kmetiji so bili zagotoviti dodatni dohodek na kmetijah, nova delovna mesta, izboljšati socialni položaj kmetov in ohraniti poseljenost podeželja. Sredstva so bila namenjena naložbam na turističnih kmetijah z nastanitvijo, izletniškemu turizmu in domači obrti. Naložbe so se lahko izvajale kot novogradnje ali kot adaptacije.

Glavni namen ukrepa razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju je bil izboljšanje podeželske infrastrukture, ki predstavlja enega od osnovnih pogojev za ohranjanje poseljenosti podeželja ter ohranjanje in razvoj kmetijstva. Finančna pomoč je bila namenjena območjem, kjer so uvedeni Regionalni razvojni programi podeželja, ki jih je izvajal MKGP. Sredstva so se dodeljevala za sofinanciranje naložb v ureditev tematskih poti za izboljšanje turistične infrastrukture na podeželju in vodno infrastrukturo na podeželju za preskrbo s pitno vodo.

Skupna razpoložljiva javna sredstva za 4 osnovne ukrepe programa SAPARD in podporni ukrep tehnična pomoč so znašala 9,1 milijarde tolarjev. Delež sofinanciranja s strani EU je predstavljal 66,6%, razliko pa je zagotavljal državni proračun. AKTRP je v letih 2002 in 2003 objavila 4 javne razpise in na njihovi podlagi z upravičenci do vstopa v EU (do 30.4.2004) sklenila pogodbe o izvajanju in financiranju projektov, ki so praviloma večletne in segajo do konca leta 2006.

Preglednica 34: Pregled števila sklenjenih pogodb, prevzetih obveznosti in izplačil po ukrepih v okviru programa SAPARD

UKREP	Razpoložljiva sredstva (2000–2003)	Prevzete obveznosti do 31.12.05	Število pogodb		Delež vseh prevzetih obveznosti do 31.12.2005	Izplačano		
			Skupaj – stanje 31.12.05	zaključenih		Skupaj do 31.12.05	V letu 2005	V deležu od vseh prevzetih obveznosti
SKUPAJ	**9.100,337**	**10.172,621**	**563**	**533**	**112%**	**9.854,069**	**2.409,470**	**96,9%**
Naložbe v kmetijska gospodarstva	3.165,218	3.653,489	406	397	115%	3.573,120	808,672	97,8%
Naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov	3.617,391	3.974,457	32	31	110%	3.954,727	830,336	99,5%
Gospodarska diverzifikacija na kmetiji	1.266,135	1.367,815	86	67	108%	1.217,401	421,922	89,0%
Razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju	983,821	1.153,050	36	35	117%	1.108,821	348,540	96,2%
Tehnična pomoč	67,772	23,810	3	3	35%	23,.810	0	100,0%

Vir: MKGP

Do konca leta 2005 je bilo izplačanih 96,9% od prevzetih obveznosti, kar pomeni, da smo že presegli 100% vrednosti sklenjenih letnih sporazumov in pričeli s koriščenjem sredstev iz EKUJS, jamstvenega oddelka v okviru Programa razvoja podeželja 2004 -2006.

Do konca leta 2005 je bilo zaključenih tudi 95 % vseh projektov.
Vmesno vrednotenje je pokazalo, da je bil program SAPARD zelo primeren za reševanje problemov podeželja, predvsem za povečanje konkurenčnosti in s tem trajnosti kmetij in živilskopredelovalnih podjetij. Program je prispeval tudi k izboljšanju dohodkovnega in zaposlitvenega položaja kmetijskega in živilskopredelovalnega sektorja. Izvajanje programa je pomembno vplivalo tudi na izboljšanje institucionalne usposobljenosti nekaterih državnih in drugih struktur (MKGP, AKTRP, svetovalne službe) ter k učinkovitejšemu izvajanju podobnih programov.

Poleg SAPARD in ISPA, ki je kot predpristopni instrument sofinanciral naložbe v prometu in okolju, je bil eden od treh predpristopnih finančnih instrumentov tudi PHARE. Z njim so se sofinancirali projekti, ki so zagotavljali strokovno pomoč pri prestrukturiranju gospodarstva in uresničevanju pravnega reda EU ter naložbe. V okviru programa PHARE pa so se izvajali tudi številni projekti tudi na področju kmetijstva. Z aktivnostmi na področju razvoja podeželja, ki jih je Slovenija s pomočjo evropskih sredstev izvajala tako v predpristopnem obdobju kot v predhodnem programskem obdobju, je nedvomno pridobila pomembne izkušnje pri načrtovanju, vodenju in izvajanju evropske strukturne politike, kar bo prav gotovo pripomoglo k učinkovitejšemu koriščenju.

3.4.2 PRP 2004 - 2006

Posebna pozornost PRP 2004 - 2006, katerega osnovni cilj je bil podpreti dosledno izvajanje razvojne politike na podeželju ter povezovanje različnih sektorjev za trajno povečanje kakovosti življenja in dela ljudi v podeželskih območjih, je bila namenjena uravnoteženemu regionalnemu razvoju ob upoštevanju socialnih in okoljskih vidikov. V okviru dveh prednostnih nalog PRP 2004 - 2006, sonaraven razvoj kmetijstva in podeželja ter ekonomsko in socialno prestrukturiranje kmetijstva, so se izvajali različni ukrepi:

- izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost,
- kmetijsko okoljski ukrepi (21 ukrepov),
- zgodnje upokojevanje,
- podpora izvajanju EU standardov na kmetijskih gospodarstvih ter
- tehnična pomoč.

Izvedba ukrepov je potekala v pričakovanem obsegu, pri ukrepu izvajanje EU standardov pa celo nad pričakovanji.

Za posamezne ukrepe so bila v obdobju 2004 - 2006 namenjena finančna sredstva, ki so prikazana v preglednici 35.

Preglednica 35: Okvirna skupna finančna preglednica
Vir: Program razvoja podeželja 2004 - 2006

	2004			2005			2006			Skupaj		
	Javni izdatki	Prispevek ES	Prispevek zasebnega sektorja	Javni izdatki	Prispevek ES	Prispevek zasebnega sektorja	Javni izdatki	Prispevek ES	Prispevek zasebnega sektorja	Javni izdatki	Prispevek ES	Prispevek zasebnega sektorja
Prednostna naloga 1: Sonaraven razvoj kmetijstva in podeželja												
OMD (mio €)	42,0	33,6	0,0	47,3	37,8	0,0	35,2	28,1	0,0	124,5	99,5	0,0
Kmetijsko okoljski ukrepi (mio €)	32,9	26,3	0,0	36,3	29,0	0,0	56,4	45,1	0,0	125,6	100,4	0,0
Skupaj Prednostna naloga 1 (mio €)	**74,9**	**59,9**	**0,0**	**83,6**	**66,8**	**0,0**	**91,6**	**73,2**	**0,0**	**250,1**	**199,9**	**0,0**
Prednostna naloga 2: Ekonomsko in socialno prestrukturiranje kmetijstva												
Zgodnje upokojevanje (mio €)	1,8	1,4	0,0	2,8	2,2	0,0	1,3	1,0	0,0	5,9	4,6	0,0
Podpora izvajanju EU standardov (mio €)	9,4	7,5	0,0	17,0	13,6	0,0	32,9	26,3	0,0	59,3	47,4	0,0
Tehnična pomoč (mio €)	2,2	1,7	0,0	0,3	0,2	0,0	0,5	0,4	0,0	3,0	2,3	0,0
Skupaj Prednostna naloga 2 (mio €)	**13,4**	**10,6**	**0,0**	**20,1**	**16,0**	**0,0**	**34,7**	**27,7**	**0,0**	**68,2**	**54,3**	**0,0**
Skupaj Prednostna naloga 1 + 2 (mio €)	**88,3**	**70,5**	**0,0**	**103,7**	**82,8**	**0,0**	**126,3**	**100,9**	**0,0**	**318,3**	**254,2**	**0,0**
Program SAPARD (mio €)	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**1,6**	**1,1**	**1,3**	**0,8**	**0,5**	**0,8**	**2,4**	**1,6**	**2,1**
Dopolnila k direktnim plačilom (mio €)	**17,8**	**14,2**	**0,0**	**13,2**	**10,5**	**0,0**	**1,4**	**1,1**	**0,0**	**32,4**	**25,8**	**0,0**
SKUPAJ (mio €)	**106,1**	**84,7**	**0,0**	**118,5**	**94,4**	**1,3**	**128,5**	**102,5**	**0,8**	**353,1**	**281,6**	**2,1**

Namen ukrepa izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost je med drugim prispevek k varovanju kmetijskih zemljišč, k ohranjanju njihove obdelanosti, ter pozitiven socialni vpliv na ohranjenost poseljenosti na območjih z nizko gostoto prebivalstva. Kmetijsko okoljski ukrepi so namenjeni zmanjševanju negativnih učinkov kmetijstva na okolje, vzdrževanju obstoječega stanja, prispevajo pa tudi k dolgoročnemu izboljšanju naravnih virov v Sloveniji. Ukrepi poleg tega pozitivno vplivajo na dvig izobrazbene ravni in usposobljenosti za izvajanje sonaravnih načinov kmetovanja. Namen ukrepa zgodnje upokojevanje je izboljšanje starostne strukture na kmetijah z rento, ki se izplača prenosnikom, pa se hkrati izboljša tudi ekonomski položaj KMG, vključenih v ta ukrep. Ukrep podpora izvajanju EU standardov na KMG prispeva predvsem k pozitivnemu vplivu na okolje, pa tudi k izboljšanju varnosti pri delu na kmetijah.

Ukrepi PRP 2004 - 2006 so pomembno prispevali k ekonomskim, socialnim in okoljskim koristim podeželskih območij, povezani pa so bili tudi z drugimi ukrepi kmetijske politike, kot so ukrepi strukturne politike (zemljiške operacije, naložbe v kmetijska gospodarstva in prestrukturiranje živilsko predelovalne industrije) in ukrepi celostnega razvoja podeželja (inovativni programi, obnova vasi, ohranjanje kulturne dediščine na podeželju, spodbujanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, upravljanje s kmetijsko infrastrukturo). Precejšen vpliv na PRP 2004 - 2006 so imeli tudi ukrepi ter neposredna plačila 1. stebra kmetijske politike.

Izvajanje ukrepov PRP 2004 - 2006 ima za posledico spremembe v pogojih, trendih in politiki v odnosu do vloge kmetijstva na podeželju ter ohranjanja narave in okolja, kar dolgoročno privede do:
- okrepitve večnamenske vloge kmetijstva,
- uravnoteženega in celostnega razvoja podeželja, varovanja okolja, predvsem tal in voda pred onesnaženjem in degradacijo,
- zagotavljanja poseljenosti z ohranjanjem delovnih mest in zagotavljanjem primernega dohodka na kmetijah,
- izvajanja naravi prijaznih postopkov pridelave, ki prispevajo tudi k ohranjanju elementov podeželske krajine,
- proizvodnje visoko kakovostnih kmetijskih pridelkov in živil,
- izboljšanja strukture kmetijstva (socio-ekonomske strukture).

Izvajanje ukrepov prispeva k povečani osveščenosti kmetov za usmerjanje v dolgoročno in trajnostno kmetovanje, dolgoročni vplivi ukrepov pa se bodo, zaradi zmanjšanja vnosov snovi v okolje in nižanja intenzifikacije kmetijske dejavnosti, pokazali na izboljšanju stanja okolja. Ukrepi omogočajo nadaljevanje trenda upadanja koncentracij škodljivih snovi v podzemnih vodah, zmanjšanje koncentracij nitratov v vodah ter ohranjanje ugodnega stanja habitatov in biotske raznovrstnosti. Poleg tega prispevajo k povečevanju kakovosti proizvodnje z okolju prijaznimi metodami gospodarjenja in izboljšanju starostne strukture kmetov ter izvajanju EU standardov. Ob vsem naštetem izvajanje ukrepov PRP 2004 - 2006 pripomore k ohranjanju poseljenosti podeželskih območij in kmetijske dejavnosti na marginalnih območjih in območjih z omejenimi možnostmi za pridelavo.

O učinkih izvajanja ukrepov PRP 2004 - 2006 bo sicer s strani neodvisnih strokovnjakov izvedeno naknadno (ex-post) vrednotenje, ki bo natančno pokazalo, kakšen je bil njihov vpliv.

3.4.3 EPD

Enotni programski dokument RS 2004 - 2006 (EPD) je kmetijstvo obravnaval znotraj 3. prednostne naloge Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva. V okviru slednje se je v obdobju 2004 - 2006 izvajalo 7 ukrepov:
- štirje ukrepi s področja kmetijstva
- en ukrep s področja gozdarstva
- dva ukrepa s področja ribištva

3.1 Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov,
3.2 Naložbe v kmetijska gospodarstva
3.3 Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu,
3.4 Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov,
3.5 Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov,
3.6 Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov,
3.7 Ribogojstvo, predelava in trženje,
V preglednici 36 so prikazana finančna sredstva namenjena za posamezne 3. prioriteto in ukrepe EPD 2004 - 2006:

Preglednica 36: Finančna sredstva za posamezne prioritete/ukrepe

Prioriteta/ ukrep	**Skupaj**	**Skupaj EU**	**ESRR**	**ESS**	**EKUJS**	**FIUR**
Skupaj	334.516.689	237.509.597	136.523.478	75.635.986	23.569.093	1.781.040
Prioriteta 1	174.444.715	129.240.164	129.240.164	0	0	0
Prioriteta 2	96.899.124	72.674.342	0	72.674.342	0	0
Prioriteta 3	**49.512.906**	**25.350.133**	**0**	**0**	**23.569.093**	**1.781.040**
Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov	16.498.364	8.249.182	0	0	8.249.182	0
Naložbe v kmetijska gospodarstva	14.141.456	7.070.728	0	0	7.070.728	0
Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti	9.427.638	4.713.819	0	0	4.713.819	0
Investicije v gozdove	4.713.818	2.356.909	0	0	2.356.909	0
Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	2.356.910	1.178.455	0	0	1.178.455	0
Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov	1.187.360	890.520	0	0	0	890.520
Ribogojstvo, predelava in trženje	1.187.360	890.520	0	0	0	890.520
Tehnična pomoč	13.659.944	10.244.958	7.283.314	2.961.644	0	0

Vir: EPD 2004 - 2006

Preglednica 37: Pregled števila sklenjenih pogodb, prevzetih obveznosti in izplačil po ukrepih v okviru EPD 2004-2006

UKREP	Razpisana sredstva (2004-2006) (mio SIT)	Odobrena sredstva (mio SIT)		Število vlog skupaj		Delež vseh prevzetih obveznosti do 31.12.05	Izplačano (mio SIT)		
		Skupaj do 31.12.05	V letu 2005	Prispele	Odobrene		Skupaj do 31.12.05	V letu 2005	V deležu od vseh prevzetih obveznosti
SKUPAJ	**7.371,2**	**5.150,9**	**3.000,9**	**943**	**266**	**69,9%**	**2.090,3**	**2.005,6**	**40,6%**
Izboljšanje pridelave in trženja kmetijskih proizvodov	3.010,2	2.320,7	1.429,9	92	27	77,1%	880,4	880,4	37,9%
Naložbe v kmetijska gospodarstva	2.589,9	1.477,2	690,2	596	120	57,0%	567,6	567,6	38,4%
Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti	1.378,5	1.265,3	829,7	217	98	91,8%	591,2	520,6	46,7%
Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	392,6	87,7	51,1	38	21	22,3%	51,1	37,0	58,3%

Vir: MKGP

Prednostna naloga je prispevala k večji konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja ter spodbujala učinkovito rabo virov na podeželskih območjih. Zaradi njihovega gospodarskega in širšega družbenega pomena se je strukturna podpora usmerjala tudi v sektor gozdarstva in ribištva. Cilj prednostne naloge je bil konkurenčno prilagajanje sektorja zahtevam skupnega trga, spodbujanje varnosti in kakovosti živilskih izdelkov, razvoj alternativnih virov dohodka na podeželskih območjih, ohranjanje in trajnostni razvoj gozdov ter konkurenčno prilagajanje ribištva in ribogojstva.

Najpomembnejši cilji 3. prednostne naloge EPD so bili:
- povečati konkurenčnost kmetijsko-živilskega, gozdarskega in ribiškega sektorja;
- ustvariti pogoje za doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva;
- ohranjati vzorce poseljenosti in gospodarsko prestrukturirati podeželska območja;
- trajnostna raba naravnih virov;
- varstvo okolja na podeželju in ohranjanje naravnih virov.

Ukrepi v okviru te prednostne naloge so služili pospeševanju in usmerjanju prestrukturiranja kmetijstva, gozdarstva in ribištva ter zagotavljali postopno povečevanje produktivnosti pridelave in predelave ter konkurenčnost teh sektorjev. *Specifični cilji* za izboljšanje konkurenčnosti kmetijsko-živilskega sektorja, gozdarstva in ribištva so bili osredotočeni na:
- izboljšanje gospodarske učinkovitosti in konkurenčnosti kmetijstva, gozdarstva in ribištva;
- uspešno prilagajanje zahtevam skupnega trga;
- spodbujanje drugih virov dohodka na podeželskih območjih;
- spodbujanje varnosti in kakovosti živilskih izdelkov;
- ohranjanje in trajnostni razvoj gozdov.

Cilj ukrepa izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov je bil povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti živilskopredelovalne industrije in povečanje dodane vrednosti živilskih proizvodov, z naložbami v izgradnjo, nakup ali obnovo nepremičnin, novih strojev in opreme. Po rezultatih vmesnega vrednotenja 3. prednostne naloge EPD[25], s katerim so se preverili prvi rezultati izvajanja ukrepov, se je pokazala primernost in usklajenost financiranih dejavnosti z dejanskimi potrebami. Investicije v posodabljanje proizvodnje so povečale konkurenčnost podjetij in imele pozitiven vpliv na okoljske vidike, vendar je hkrati opazen tudi negativen trend v zaposlenosti delovne sile.

Ukrep naložbe v kmetijska gospodarstva je bil usmerjen v povečanje konkurenčnosti in tržno naravnanost preko naložb na kmetijskih gospodarstvih, kar je prispevalo k povečanju prihodka. Naložbe so pripomogle k izboljšanju tehnološke opremljenosti in produktivnosti kmetijskih gospodarstev. Poleg tega so prispevale k zmanjševanju onesnaževanja v kmetijstvu, manjši porabi energije in izboljšanju delovnih pogojev.

Cilj ukrepa diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu – alternativni dohodkovni viri, je bil izboljšati učinkovitost razporejanja dela na kmetijskih gospodarstvih ter s tem zagotoviti dodatne vire zaposlovanja in boljši dohodek. Cilj se je dosegel preko naložb v male predelovalne obrate, izgradnjo turističnih zmogljivosti, delavnice in razstavno prodajne prostore ter naložb v pridobivanje energije iz biomase. Z izvajanjem ukrepa se je povečalo število zaposlenih na kmetijskih gospodarstvih, predvsem pa so se povečale zaposlitvene možnosti težje zaposljivih skupin na podeželju. Investicije so prispevale tudi h kakovosti bivalnega in delovnega okolja ter prenovi stavbne in kulturne dediščine. -

[25] Glede na kratko načrtovalno obdobje 2004-2006 v katerem je Slovenija začela koristiti pomoč strukturnih skladov, ta naloga ni bila obvezna. Kljub temu se je Organ upravljanja odločil, da bo opravil tematsko vrednotenje manjšega obsega, da oceni vpliv izbranih aktivnosti/ukrepov glede na zastavljene cilje in analizira učinke na specifično strukturne probleme. Ta naloga je zapisana tudi v EPD 2004-2006 v poglavju 6.1.2 Ureditve upravljanja.

Namen ukrepa trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov je bil spodbuditi pridelovalce posebnih kmetijskih pridelkov in živil k uspešni udeležbi na trgu ob sočasnem doseganju višjih cen in z zadovoljevanjem zahtev potrošnikov po avtentičnih proizvodih višje kakovosti. Ukrep je prispeval k ozaveščenosti in vzgoji na področju ohranjanja narave.

Kljub temu nizka produktivnost dela in posledično visoki stroški kmetijske pridelave ostajata pereča problema slovenskega kmetijstva. Socialna struktura kmetijskega prebivalstva se je v zadnjem obdobju sicer izboljšala, še vedno pa je precej neugodna in zavira učinkovitejše upravljanje kmetijskih gospodarstev. Na organizacijskem področju je še vedno pomanjkljivo vertikalno povezovanje kmetijstva z drugimi proizvodnimi sektorji.

Vsekakor so ukrepi v okviru EPD nujno potrebni za nadaljnji razvoj slovenskega kmetijstva, gozdarstva in živilskopredelovalne industrije, kar so pokazali tudi rezultati vmesnega vrednotenja.

4 UTEMELJITEV IZBRANIH PREDNOSTNIH NALOG OB UPOŠTEVANJU STRATEŠKIH SMERNIC SKUPNOSTI IN NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA TER PREDVIDENEGA UČINKA IZ PREDHODNEGA VREDNOTENJA

Nacionalne prednostne naloge, opredeljene v PRP 2007 – 2013, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize stanja, potencialov in specifičnih potreb, bodo prispevale k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev EU, določenih v Sklepu Sveta o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja, ciljev Lizbonske strategije in Göteborga.

4.1 Utemeljitev izbranih prednostnih nalog ob upoštevanju strateških smernic Skupnosti in nacionalnega strateškega načrta

Celotna politika razvoja podeželja, prednostne naloge PRP 2007 - 2013, aktivnosti in ukrepi odsevajo nacionalne prioritete, ki so skladne z evropsko strategijo in opredeljene v NSN. Ravnovesje med ključnimi področji ukrepanja na nacionalni ravni je skladno z najpomembnejšimi evropskimi usmeritvami na tem področju. Gre za skladnost med konkurenčnostjo kmetijstva, živilstva in gozdarstva, varovanjem okolja in ohranjanjem kulturne krajine ter izboljšanjem kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanjem diverzifikacije.

Prednostne naloge NSN so zasnovane v skladu s smernicami Skupnosti za razvoj podeželja[26], z usmeritvami Lizbonske strategije, s sklepi iz Göteborga, in z vodilnimi načeli Skupne kmetijske politike. Poleg strateških smernic Skupnosti so bili pri oblikovanju nacionalnih prednostnih nalog PRP 2007 - 2013 upoštevani cilji iz prej omenjenih strateških dokumentov: ustvarjanje novih in boljših delovnih mest, vzpostavitev močnejše in trajnejše gospodarske rasti, spodbujanje trajnostnega razvoja in dodajanje okoljske dimenzije vsem ključnim procesom.

V skladu s strateškimi smernicami Skupnosti mora politika razvoja podeželja podeželskim območjem pomagati, da dosežejo cilje večje konkurenčnosti, ustvarjanja delovnih mest in inovativnosti. Potrebna je večja osredotočenost na naložbe v ljudi, znanje in izkušnje, v kapital v kmetijskem in gozdarskem sektorju, v nove načine izvajanja okoljskih storitev in ustvarjanje več in boljših delovnih mest na podeželju.

Politika razvoja podeželja pomaga podeželskim območjem, da izpolnjujejo svoj potencial kot privlačen kraj za naložbe, delo in življenje. S tem, ko so vse aktivnosti prilagojene stanju okolja in narave, neposredno podpira trajnostni razvoj**.** Razvoj podeželja prispeva k povečanju konkurenčnosti v kmetijskem, in živilskem sektorju, pri čemer velja izpostaviti inovacije in informacijsko - komunikacijske tehnologije. Za spodbujanje inovacij in podjetništva so pomembne lokalne pobude (npr. LEADER), ki prispevajo k ustvarjanju novih delovnih mest, zvišanju dohodkov in promociji enakih možnosti na podeželju. Prav tako so pomembne podpore za razširitev dejavnosti. Precejšen vir dohodka in zaposlitvenih možnosti na podeželju predstavljajo tudi z okoljem povezane aktivnosti, kot je npr. turizem. Poleg politike razvoja podeželja, so za razvoj podeželskega območja pomembne tudi druge politike, predvsem ukrepi strukturnih skladov.

26 Sklep Sveta z dne 20. februarja 2006 o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja (programsko obdobje 2007–2013) 2006/144/ES (UL L 055/20)

Svet EU je decembra 2008 sprejel Evropski načrt za oživitev gospodarstva, ki uvaja nove prednostn**e** nalog**e**, s katerimi se gospodarstvom držav članic omogoča hitrejša prilagoditev na nove izzive. Slovenija bo za razvijanje širokopasovnega interneta na podeželskih območjih in nove izzive pridobila dodatna finančna sredstva iz EKSRP. Slovenija se je odločila za izvajanje prednostnih nalog iz točk a) do f) prvega odstavka 16a člena Uredbe 1698/2005. Tem prednostnim nalogam bo namenjenih 2/3 dodatnih sredstev, in sicer za aktivnosti v okviru obstoječega ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev na 1. osi. Prednostni nalogi iz točke (g) prvega odstavka 16a člena Uredbe 1698/2005 bo namenjenih 1/3 dodatnih sredstev, in sicer za aktivnosti v okviru novega ukrepa Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo na 3. osi.

Na srečanju Sveta EU (Lizbona, 23. in 24. marec 2000) si je EU postavila strateški cilj, da postane najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo, ki bo zmožno dosegati vzdržno rast ob hkratnem izboljšanju in povečanju zaposlovanja ter zagotovitvi večje socialne varnosti. Ena izmed pomembnih gonilnih sil rasti in zaposlovanja je tudi razvoj informacijsko komunikacijskih tehnologij (IKT). Graditev vseobsegajoče informacijske družbe, ki temelji na široki uporabi IKT v javnih službah, malih in srednjih podjetjih ter gospodinjstvih ima bistveni pomen. Pomembnosti razvoja širokopasovnih omrežij se zaveda tudi Slovenija. V Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023 je med drugim načrtovana tudi nacionalna širokopasovna mreža, to je pospešena gradnja širokopasovnih omrežij v manj razvitih regijah, še posebej na podeželskih območjih, in povezovanje teh omrežij z nacionalnimi hrbteničnimi omrežji ter dopolnjevanje obstoječega fiksnega širokopasovnega omrežja s fiksnimi ali brezžičnimi širokopasovnimi omrežji glede na ekonomsko upravičenost. Junija 2007 je Vlada RS na podlagi evropske pobude i2010 sprejela Strategijo razvoja informacijske družbe v Republiki Sloveniji, ki je krovna politična usmeritev slovenske vlade na tem področju in pomeni vizijo razvoja širokopasovne dostopnosti, in sicer da se omogoči vsem končnim uporabnikom v Sloveniji dostop do širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij in s tem zagotovijo možnosti za razvoj in uporabo vsebin ter storitev na vseh področjih. Slovenija je v zadnjih nekaj letih razvoju IKT že namenila veliko pozornosti in beleži najvišjo rast deleža pokritosti podeželskih območij s tehnologijo DSL izmed vseh držav članic EU. Podpore naložbam v IKT se že izvajajo v okviru OP RR. Naložbe v IKT izvajajo tudi nekateri komercialni ponudniki.

Resno prilagajanje novim razmeram, ki jih narekujejo podnebne spremembe in drugi izzivi, terja učinkovito strukturno prilagoditev slovenskega kmetijstva. Potrebna je dodatna podpora za izvajanje nekaterih preventivnih ukrepov za zmanjševanje ali preprečevanje posledic izjemnih vremenskih pojavov, kot so naložbe v nakup in postavitev mrež proti toči. Dolgoročno pa to v prvi vrsti pomeni predvsem usmeritev kmetijske dejavnosti v pridelavo novih, odpornejših kultur, kar bo prispevalo k stabilizaciji proizvodnje in posledično dohodkov na kmetijah, ki se morajo ob danih naravnih pogojih soočati še z izrazito ostrimi pogoji na trgu. Zaradi upadanja padavin in dolgotrajnih suš poleti sta neposredno prizadeta tudi kmetijstvo in predelovalna industrija. S spodbujanjem naložb v tehnologije (učinkoviti namakalni sistemi) in proizvodnje tehnike za varčevanje z vodo ter naprave za obdelavo odpadnih voda, bo narejen velik korak v smeri pravilnega upravljanja z vodami, ki so eden najpomembnejših naravnih virov

Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, ki povzročajo segrevanje ozračja, je v zadnjih letih postala ena ključnih nalog mednarodne skupnosti. Evropska komisija je konec januarja 2008 predstavila novo zakonodajo s področja podnebja in energetike. Eden od ključnih ciljev energetsko podnebnega paketa vključuje predlog direktive za pospeševanje uporabe energije iz obnovljivih virov energije (OVE). Splošni cilj EU je do leta 2020 povečati porabo energije pridobljene iz obnovljivih virov energije do 20 odstotkov. Trenutno delež OVE v končni porabi energije v EU znaša 8,5 odstotkov. OVE so pomemben vir primarne energije v Sloveniji, povečevanje njihovega deleža pa je ena od prioritet energetske in okoljske politike države.

Slovenija ima naravne potenciale za rabo obnovljivih virov energije, saj je pokritost z gozdovi skoraj 60 odstotna, kar uvršča Slovenijo v evropski vrh. Raba OVE s številnimi prednostmi pred konvencionalnimi energetskimi viri prispeva k zmanjševanju energetske uvozne odvisnosti, povečuje varnost zalog, energetsko učinkovito rabo, omogoča ustvarjanje novih delovnih mest in prispeva k krepitvi lokalnega podeželskega razvoja regije. Delež OVE v energetski bilanci Slovenije je v letu 2000 znašal, vključno s hidroenergijo (velike hidroelektrarne), 9,2 % vse primarne energije in se povečuje. Največji delež OVE predstavljata energija biomase (les in lesni odpadki) in hidroelektrarne, sledijo pa geotermalna in sončna energija. Z 9,2% deležem obnovljivih virov (od tega zajema biomasa 3,9%) v primarni energetski bilanci je Slovenija na petem mestu, povprečje EU je 5,5%.[27]

Prireja govejega mesa in proizvodnja kravjega mleka sta pomembni proizvodni usmeritvi slovenskega kmetijstva, ki k skupni vrednosti kmetijske proizvodnje v obdobju zadnjih 10 let prispevata okoli 30%, od tega skoraj polovico prispeva delež mleka. V letu 2007 se je z govedorejo ukvarjalo približno 41 tisoč gospodarstev, s povprečnim staležem 11,6 govedi. To je, kljub procesu prestrukturiranja, velik zaostanek za EU 15, kjer je povprečen stalež 62,4 govedi na kmetijsko gospodarstvo (podatek za 2005).V letu 2007 je proizvodnja mleka znašala 666.472 ton, kar pomeni 120% samooskrbo. V kvotnem letu 2007/2008 so proizvajalci oddali 528.145 ton mleka, ter neposredno prodali 14.205 ton mleka. Na področju mleka je bil v zadnjih letih narejen velik napredek na področju kakovosti namolzenega mleka, koncentraciji proizvodnje in povečevanju mlečnosti. Kljub vsemu pa je potrebno nadaljnje prestrukturiranje v panogi, kajti le ob višji storilnosti bo prireja mleka konkurenčna na skupnem trgu.

Slovensko kmetijstvo in živilstvo (agroživilstvo) sta za učinkovito delovanje v razmerah enotnega trga premalo konkurenčni. Še vedno so opazne posledice preteklih politik, kar se kaže v majhnih in razpršenih kmetijah, kjer je kmetijstvo najpogosteje le dodatna dejavnost zaposlenim v drugih sektorjih. Podobno je stanje slovenskega gozdarstva. Aktivnosti 1. **osi - izboljšanje konkurenčnost kmetijskega in gozdarskega sektorja**, bodo prispevale k dvigu produktivnosti in s tem konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja, poleg tega pa bodo posredno in neposredno vplivale tudi na ohranjanje okolja in izboljšanje kakovosti življenja na podeželju. Pri opredelitvi ukrepov za aktivnosti, ki bodo omogočali posodobitev obstoječih in uvedbo novih tehnologij, bodo posebej izpostavljene okoljske zahteve in uporaba obnovljivih virov energije. S tem bodo aktivnosti prve osi posredno prispevale k ugodnejši bilanci hranil v tleh ter boljši kakovosti vode in zraka (2. os). Aktivnosti v podporo posodobitvi in dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu, živilsko-predelovalni industriji in gozdarstvu bodo z multiplikativnimi učinki prispevale k iskanju zaposlitvenih možnosti ter izboljšanju kakovosti življenja na podeželju, to je k temeljnim ciljem politike na 3. osi. Izrazito sinergijske učinke lahko kažejo tudi ukrepi v podporo shemam kakovosti, ki obenem tudi prispevajo k diverzifikaciji dohodka (3. os), ter k uveljavitvi okolju prijaznejših proizvodnih praks (2.os). Aktivnosti za soočanje z novimi izzivi, ki se bodo izvajale v okviru 1. osi, bodo pozitivno vplivale tudi na širše naravno in družbeno okolje.

Za Slovenijo je značilna izjemna raznolikost naravnih virov in krajinskih tipov. Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo. Aktivnosti **2. osi – izboljšanje okolja in podeželja** skupaj vodijo k obdelanosti podeželskih območij in izvajanju naravi prijaznih tehnologij v kmetijstvu in gozdarstvu. Pripomorejo k varovanju okolja, ohranjanju naravnih resursov in proizvodnih danosti za kmetijstvo. Poseljenost podeželja in aktivnost prebivalstva na področju kmetijstva je ključna za zagotavljanje trajnostnega razvoja podeželskih območij. Uveljavljen način upravljanja z gozdovi in ohranjanje ter vzpodbujanje sonaravnega kmetovanja bo v veliki meri zagotavljal ugodno stanje biotske raznovrstnosti in ohranjanje habitatov na

[27] Vir. Ministrstvo za okolje in prostor

območjih Natura 2000. Aktivnosti 2. osi se dopolnjujejo predvsem z aktivnostmi 1. in 3. osi. Pripomorejo, da se kmetijska gospodarstva in prebivalci na podeželju usmerjajo k inovativnim praksam, ki so povezane z ohranjanjem podeželja in varovanjem okolja, so dohodkovno zanimivejše in omogočajo izboljšanje standarda na podeželju. Ukrepi 2. osi so usmerjeni predvsem v doseganje ciljev, ki jih določa strateška smernica Skupnosti na področju izboljšanja okolja in podeželja. Izvajanje ukrepov, ki se bodo izvajali v okviru 2. osi, vključuje doseganje ciljev ohranjanja območij Natura 2000, zaustavitve upadanja biotske raznovrstnosti iz Göteborške zaveze, ohranjanja kakovosti voda v skladu z Direktivo 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta in blaženja podnebnih sprememb iz Kjotskega protokola. Vsi predvideni ukrepi bodo pripomogli k učinkovitemu izvajanju Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007-2013, ki v svoji strategiji predvideva enake ukrepe za doseganje ciljev na področju varovanja okolja. Ukrepi 2. osi ravno tako v največji meri upoštevajo mnenja in priporočila predhodnega vrednotenja programa in so v večini usklajena s podanimi smernicami.

Cilje Okvirne vodne direktive (2000/60/ES), zagotavljanja in ohranjanja dobrega stanja vodnih teles površinskih in podzemnih voda, si bo Slovenija prizadevala doseči na podlagi Načrta upravljanja voda na vodnem območju Donave in Načrta upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja ter pripadajočih Programov ukrepov z upoštevanjem ukrepov sestrskih direktiv, predvsem Nitratne direktive (91/676/EGS), Direktive o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih voda (91/271/EGS), Direktive o podzemnih vodah (2006/118/ES), Direktive o nevarnih snoveh (76/464/EGS) in Direktive o kopalnih vodah (2006/7/ES). Na podlagi izvedene ocene stanja vodnih teles površinskih in podzemnih voda, kjer so zaradi deleža obremenitev iz kmetijstva izkazani izraziti problemi, se kot dodaten ukrep predvideva predvsem povečanje širine zaščitnih pasov ob vodotokih in jezerih, kjer raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ne bo dovoljena, določitev vodovarstvenih območij za vodne vire namenjene oskrbi prebivalcev s pitno vodo, izboljšanje hidro-morfološkega stanja površinskih vodnih teles ter prilagajanje tako kultur kot načina kmetovanja okoljskim zahtevam. Za izvedbo navedenih ukrepov Slovenija predvideva možnost ustrezne prilagoditve instrumentov in ukrepov kmetijske in okoljske politike.

Cilje Nature 2000, ohranjanja naravnih habitatov, prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst ter ohranjanju prosto živečih ptic in biotske raznovrstnosti bo Slovenija dosegala preko izvajanja ukrepov Operativnega programa-programa upravljanja območij Natura 2000, ki določa cilje, aktivnosti in podporne dejavnosti na teh območjih. Ob upoštevanju zahtev obeh direktiv, Direktive o habitatih (92/43/EGS) in Direktive o pticah (79/409/EGS), izvajanju ukrepov Operativnega programa-programa upravljanja območij Natura 2000, upoštevanje načrtov za gospodarjenje z gozdovi ter izvajanju določenih ukrepov PRP 2007-2013 (nekateri kmetijsko okoljski podkrepi) bo Slovenija preprečila slabšanje stanja na območjih Natura 2000. Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06) v Sloveniji vzpostavlja sistemski okvir za ohranjanje narave, katere bistveni del je ohranjanje biotske raznovrstnosti, z Zakonom o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04) pa je vzpostavljen celovit sistem ohranjanja narave, katerega namen je varstvo naravnih vrednot in ohranitev sestavin biotske raznovrstnosti. Opredeljeni so predmeti varstva, načini in ukrepi varstva, organiziranost na področju varstva narave, financiranje varstva narave, programiranje in načrtovanje na področju varstva narave ter druge vsebine potrebne za učinkovito varstvo narave. Zakon o gozdovih (Uradni list RS 30/93 in 67/02) določa sonaravno, večnamensko gospodarjenje z gozdovi in ga je potrebno upoštevati v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot ter tako, da se pri načrtovanju in izvajanju usmeritev za gospodarjenje zagotavlja delovanje gozdov kot ekosistema. Upravljanje z območji Natura 2000 v Sloveniji je zadovoljivo in poteka v glavnem preko kmetijsko okoljskih ukrepov. Trenutno na teh območjih ni nujno postavljati dodatnih zahtev, ki bi omejevale kmetijsko in gozdarsko pridelavo in iz tega razloga tudi ni potrebe po vzpostavitvi ukrepa plačil v okviru območij Natura 2000. V primeru vzpostavitve strožjih zahtev na določenih območjih, v okviru posameznih upravljavskih načrtov,

se bo Slovenija vzpostavila sistem za izplačevanje nadomestil kmetom in lastnikom gozdov iz nacionalnih virov oziroma bo temu primerno prilagodila PRP 2007-2013.

Za slovensko podeželje so značilni neizkoriščeni človeški in naravni potenciali, premajhna podjetniška aktivnost in pomanjkanje dohodkovnih alternativ. Aktivnosti **3. osi – kakovost življenja na podeželju in gospodarska diverzifikacija podeželskega gospodarstva** - spodbujajo podjetništvo ter so namenjene dvigu kakovosti življenja na podeželju. Omogočajo večjo zaposljivost in pozitivno vplivajo na gospodarski razvoj podeželja ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Koriščenje ostalih danosti na podeželju omogoča diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na podeželju. Aktivnosti tretje osi nadgrajujejo, dopolnjujejo in plemenitijo učinke prve in druge osi. Nove zaposlitvene možnosti sproščajo pritisk na delovna mesta v kmetijstvu in gozdarstvu, obenem pa s širjenjem dejavnosti na podeželju lahko prispevajo k povečanju dodane vrednosti gospodarske verige.V okviru prednostne naloge infrastruktura širokopasovnega interneta na podeželskih območjih, se bo podpirala gradnja širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij v lokalnih skupnostih, ki bo pozitivno vplivala na podeželske skupnosti.

Namen **4. osi** - pobude LEADER in njenih ukrepov je spodbujanje odločanja o razvoju posameznih podeželskih območij po pristopu od spodaj navzgor preko lokalnih akcijskih skupin (LAS). Lokalno prebivalstvo mora biti sposobno samo odločati o razvoju svojega okolja in razvojne ideje tudi uresničevati. Za uspešno delovanje LAS in vključevanje podeželskega prebivalstva v proces nastajanja in uresničevanja razvojnih programov (lokalnih razvojnih strategij) je potrebno spodbujati tudi izobraževanje za pridobivanje ustreznih strokovnih znanj. Prednostne naloge, ki bodo prispevale k doseganju ciljev 4. osi morajo hkrati prispevati k doseganju ciljev 1.,2. in zlasti ciljev 3. osi.

Tehnična pomoč je sklop aktivnosti, ki so ključne za učinkovito upravljanje in izvajanje programa. Natančneje bodo te aktivnosti opredeljene s posebnim programom, sredstva pa so namenjena upravljanju in izvajanju PRP 2007 - 2013, obveščanju javnosti, raziskavam ter strokovni podpori za izvajanje, vodenje, nadzor, vrednotenje in ostalim tehničnim aktivnostim za izvajanje celotnega PRP 2007 - 2013. Končni upravičenec do sredstev iz ukrepa tehnične pomoči je MKGP, ki kot organ upravljanja za 2007 - 2013 vodi aktivnosti v okviru tega ukrepa.

Porazdelitev finančnih sredstev po oseh je skladna z zahtevami glede minimalnih deležev po oseh, ki jih določa Uredba 1698/2005. Za ukrepe 1. osi bo Slovenija namenila 33 odstotkov vseh sredstev, za ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja bo sredstev 52 odstotkov, tretji osi se nameni 11 odstotni delež, osi LEADER pa 3 odstotni. Os LEADER bo namenjena ciljem vseh treh osi, še posebej pa bo prispevala k ciljem 3. osi.

Preglednica 38: Cilji na ravni programa po oseh in prednostnih nalogah z ukrepi

SPLOŠNI CILJ	**TRAJNOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA**			
SKUPNI CILJI	Izboljšati konkurenčnost kmetijskega, živilskega in gozdarskega sektorja	Spodbuditi okolju prijazno kmetovanje	Izboljšati ekonomsko socialni položaj na podeželju	Krepitev lokalnih razvojnih pobud
POSEBNI CILJI	Izboljšati dohodkovni položaj na podprtih gospodarstvih in pri zasebnih lastnikih gozdov. Povečati inovativnost in razvoj novih proizvodov ter uvajati nove proizvodne tehnologije . Prilagoditi na novo uvedene minimalne standarde Skupnosti na podprtih gospodarstvih. Izboljšati posestno strukturo kmetijskih zemljišč in ureditev funkcionalne infrastrukture. Časovna načrtovanost pridelave in povečati obseg namakanih kmetijskih površin. Povečati vrednost proizvodnje kmetijskih proizvodov, vključenih v sheme kakovosti. Povečati število kmetijskih gospodarstev in zasebnih lastnikov gozdov, ki vstopajo na trg. Dvigniti usposobljenost oseb v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu	Vzpostaviti ravnotežje med kmetijsko pridelavo ter varovanjem narave in okolja Ohraniti kmetijsko dejavnost na območjih s težjimi pogoji za kmetovanje. Ohraniti poseljenost podeželja. Zaustaviti upad biotske raznovrstnosti., varovati kakovost voda in blažiti podnebne spremembe.	Dvigniti dohodkovno raven na podeželju Ustvariti zaposlitvene možnosti na podeželju Izboljšati kvaliteto bivanja na podeželju	Ozaveščati lokalno prebivalstvo o pobudi LEADER Vključiti lokalna partnerstva v razvoj podeželja Spodbuditi LEADER pristop pri programiranju razvoja podeželja Spodbuditi medregijsko in čezmejno sodelovanje

OS	1. OS – Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja	2. OS – Izboljšanje okolja in podeželja	3. OS – Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije	4. OS – LEADER
UKREPI PO PREDNOSTNIH NALOGAH	*1. Dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu* - Usposabljanje za delo v kmetijskem,gozdarskem in živilskem sektorju - Pomoč mladim prevzemnikom kmetij - Zgodnje upokojevanje kmetov *2. Prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti* - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev - Povečanje gospodarske vrednosti gozdov - Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom - Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva *3. Izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov* - Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane - Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane - Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev	*1. Ohranjanje kmetijstva na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost* - Izravnalna plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost *2. Spodbujanje okolju prijaznih kmetijskih praks* - Kmetijsko okoljska plačila	*1. Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju* - Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti - Podpore ustanavljanju in razvoju podjetij *2. Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju* - Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo - Obnova in razvoj vasi - Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja	*1. Izvajanje lokalnih razvojnih strategij* - Izvajanje lokalnih razvojnih strategij *2. Vodenje lokalnih akcijskih skupin in spodbujanje sodelovanja* - Vodenje lokalnih akcijskih skupin in spodbujanje sodelovanja *3. Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja* - Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja

4.2 Pričakovan učinek iz predhodnega vrednotenja ob upoštevanju izbranih prednostnih nalog

Predhodno vrednotenje je bilo opravljeno s strani zunanjih evalvatorjev, ki so ocenili celoten osnutek PRP 2007 – 2013, vključno s prilogami. Po njihovih strokovnih ugotovitvah bo imel PRP 2007 -2013 in njegovi ukrepi posredno ali neposredno določen strukturni, ekonomski, socialni, ali okoljski vpliv. Skupina za predhodno vrednotenje je podala oceno pričakovanih rezultatov in vplivov na podlagi naslednjih točk:

Ekonomski in socialni vplivi

Evalvatorji so ocenili, da za izhodišče lahko postavimo ugotovitev, da bo večina izbranih ukrepov imela ekonomski vpliv za prejemnike pomoči, posredno pa tudi za podeželska območja v širšem smislu. V novem programskem obdobju znašajo javna sredstva 1.158.928.916 EUR, to pa se bo dopolnjevalo z zasebno soudeležbo ter s tem povezanimi učinki vzvoda, ko bo povečana ekonomska dejavnost pritegnila zasebna sredstva na podeželje v pričakovanem obsegu 387 milijonov EUR. Prav tako je pričakovati določen multiplikacijski učinek zgoraj navedenih javnih in zasebnih sredstev. Empirične ocene (povzete iz rezultatov raziskovalnega projekta 5. OP REAPBALK) za Slovenijo kažejo v primeru porabe sredstev razvoja podeželja na agregatni multiplikacijski učinek v obsegu 30 odstotkov.

Treba je tudi poudariti, da bodo realni ekonomski vplivi odvisni od višine finančnih sredstev za posamezen ukrep ter od vnosa sredstev v okviru ukrepov za različne namene. Izhajajoč iz predpostavke, da bo absorpcija javnih sredstev 100-odstotna, bo javna podpora za modernizacijo kmetijskih gospodarstev npr. znašala 82.334.549 EUR, čemur bodo sledila v ustreznem znesku tudi zasebna sredstva. Ekonomski vplivi naložb bodo odvisni od namena naložbe. Enako velja za ukrep Dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom, kjer bo investiranih skoraj 81.525.471 EUR, ustrezno porazdeljenih med javna in zasebna sredstva. Oba ukrepa bosta prispevala k večji produktivnosti. Glede na gibanja v tej panogi v zadnjih letih pa ni realno pričakovati zvišanja števila delovnih mest.

H gospodarski rasti in povečanju zaposlenosti lahko pozitivno prispevajo tudi drugi ukrepi, npr. Pomoč mladim prevzemnikom kmetij, Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev, Zgodnje upokojevanje kmetov, Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane, Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij, vendar v manjši meri kot prej navedeni ukrepi.

Evalvator pričakuje, da bo povečan vpliv na učinkovit razvoj lokalnega okolja močnejši kot v preteklem programskem obdobju zaradi pristopa LEADER, katerega cilj je spodbujanje odločanja o razvoju posameznih podeželskih območij na način od spodaj navzgor in s tem povečanje odgovornosti in motiviranje prebivalcev podeželskih območij.
Na splošno se bodo socialni vplivi krepili v okviru vseh osi z izboljšanjem poklicnih in splošnih kvalifikacij, npr. preko ‘poklicnega usposabljanja’ ter ‘usposabljanja in informiranja’.

Naslednji pričakovani socialni in ekonomski vpliv PRP 2007 - 2013 je boljša samo-organiziranost posameznikov, ki želijo izboljšati svoje življenjske razmere. To spet podpira zlasti pristop LEADER, pa tudi ukrep podpore ustanavljanju in razvoju podjetij v okviru 3. osi ter podpora ustanavljanju skupin proizvajalcev v okviru 1. osi.

Ukrepi 2. osi – OMD in kmetijsko-okoljski ukrepi – bodo pomembno prispevali k uresničitvi splošnih ciljev programa. Poleg tega bodo prispevali k doseganju ekonomskih in socialnih ciljev razvoja podeželja. V ekonomskem smislu bo izvajanje ukrepov preprečilo izgubo dela dohodka kmetijskih gospodarstev kot posledice varstva naravnih virov. Sistem kompenzacij bo prispeval k stabilizaciji dohodka, kar je še posebej pomembno v primeru kmetov na OMD. Še ena

ekonomska posledica je lahko tudi razvoj storitvenih dejavnostih, temelječih na paradigmi trajnostnega razvoja (npr. eko-turizem, ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja).

Okoljski vplivi

PRP 2007 - 2013 je bil skladno s Smernicami in Skupnim okvirom za spremljanje in vrednotenje podvržen tudi celoviti okoljski presoji.
Namen celovite okoljske presoje je ugotoviti skladnost PRP 2007 – 2013 z okoljskimi cilji zakonodaje in strateških dokumentov na ustrezni ravni, oceniti njegove vplive na okolje, naravo, človekovo zdravje in kulturno dediščino ter oblikovati učinkovite ukrepe za omilitev morebitnih negativnih vplivov. Rezultat procesa celovite presoje vplivov na okolje sta okoljsko poročilo in prilagojen program.

Okoljsko poročilo je dokument, v katerem so podani glavni podatki o programu in stanju okolja, opisan je celoten proces in ključne ugotovitve, možne alternative, ocene vplivov ter omilitveni ukrepi. Postopek celovite presoje na okolje hkrati tudi vzpodbuja vključevanje javnosti v postopke odločanja pri sprejemanju programov.

Okoljsko poročilo je sestavni del predhodnega vrednotenja PRP 2007 – 2013, kar je skladno z navodili Priročnika o okviru skupnega spremljanja in vrednotenja programov razvoja podeželja. Iz njih je razvidno, da se za programe, financirane iz EKSRP uporabljajo določila Direktive 2001/42 ES o celoviti presoji nekaterih planov in programov na okolje. Pravna podlaga za izvajanje celovite presoje vplivov na okolje so predpisi, s katerimi je bila Direktiva 2001/42 ES prenesena v slovenski pravni red. Iz odločbe MOP št. 35409-253/2006 z dne, 29. 09. 2006 izhaja, da je za PRP 2007 – 2013 potrebno izvesti presojo sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja. Ta del presoje je samostojen dokument v obliki Dodatka za presojo sprejemljivosti vplivov izvedbe programa na varovana območja. V njem je ocenjen vpliv izvedbe programa na posebna varstvena območja v skladu s predpisi o ohranjanju narave. Pri izdelavi okoljskega poročila so evalvatorji v segmentih, ki se nanašajo na naravo in varovana območja, sodelovali tudi s strokovnjaki iz področja varovanja narave.

V okviru aktivnosti priprave celovite presoje vplivov na okolje so bile preučene različne alternative. Na podlagi tega je bilo ugotovljeno, da bo imelo izvajanje PRP 2007 - 2013 lahko negativen kot tudi predvsem pozitiven vpliv na okolje in da bi bilo neizvajanje PRP 2007 - 2013 iz vidika okolja negativno.

Vplivi so se vrednotili na ravni skupin vsebinsko sorodnih ukrepov znotraj posamezne prednostne naloge PRP 2007 – 2013.
Ukrepi v okviru 1. osi imajo zelo raznolike vplive, tako pozitivne kot negativne. Slednje je mogoče odpraviti z omilitvenimi ukrepi. V splošnem so ob upoštevanju omilitvenih ukrepov ugotovljeni vplivi nebistveni.

2. os je v celoti namenjena aktivnostim, ki naj bi spodbujale okolju prijaznejše kmetijske prakse in naj bi prispevale k zajezitvi negativnih naravovarstvenih, krajinskih in socialnih posledic opuščanja kmetijstva na območjih s težjimi razmerami. Na splošno so ugotovljeni pozitivni vplivi za praktično vse elemente okolja.

Večji del aktivnosti v okviru 3. osi je, ob upoštevanju omilitvenih ukrepov, nebistvenih. Pozitivni vplivi so zaznani predvsem za elemente kulturne dediščine ter zdravja ljudi in kakovosti bivanja na podeželju.

Kar se tiče 4. osi obravnava vplivov ni relevantna zaradi samega značaja pristopa Leader. Odraženi vplivi so odvisni od vrste podprtih projektov, za katere se bodo odločala lokalna partnerstva.

Glede na to, da v okviru PRP 2007 – 2013 na ravni posameznih projektov ni pričakovati aktivnosti, ki bi presegale mejne vrednosti za PVO in da je večina proizvajalcev v primarni kmetijski pridelavi zavezana k gospodarjenju v skladu z načeli navzkrižne skladnosti, so tveganja negativnih okoljskih in prostorskih učinkov relativno majhna.

5 INFORMACIJE O OSEH IN UKREPIH, KI SO PREDLAGANI ZA VSAKO OS, TER NJIHOV OPIS

RS bo s PRP 2007-2013 izvajala ukrepe vseh štirih osi kot je predstavljeno v nadaljevanju.

Preglednica 39: Ukrepi in aktivnosti PRP 2007-2013 po oseh

Šifra	Ukrep	Uredba 1698/2005	Opis ukrepa
OS 1	**IZBOLJŠANJE KONKURENČNOSTI KMETIJSKEGA IN GOZDARSKEGA SEKTORJA**		
	Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu		
111	Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju	Člen 20 (a) (i), člen 21	Kritje stroškov izobraževanja
112	Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	Člen 20 (a) (ii), člen 22	Kritje stroškov prevzema in strukturne prilagoditve gospodarstva po prevzemu.
113	Zgodnje upokojevanje kmetov	Člen 20 (a) (iii), člen 23	Renta prenosnikom
	Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti		
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	Člen 20 (b) (i), člen 26	Sofinanciranje naložb v primarno pridelavo
122	Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	Člen 20 (b) (ii), člen 27	Sofinanciranje naložb v spravilo lesa
123	Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	Člen 20 (b) (iii), člen 28	Sofinanciranje naložb v predelavo in trženje kmetijskih in gozdarskih proizvodov
125	Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	Člen 20 (b) (v), člen 30	Sofinanciranje komasacij, hidromelioracij in zemljiške infrastrukture
	Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov		
132	Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	Člen 20 (c) (ii), člen 32	Kritje stroškov sodelovanja v shemah
133	Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane	Člen 20 (c) (iii), člen 33	Sofinanciranje stroškov promocije
142	Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev	Člen 20 (d) (ii), člen 35	Sofinanciranje stroškov ustanovitve in delovanja
OS 2	**IZBOLJŠANJE OKOLJA IN PODEŽELJA**		
211	Plačila kmetom zaradi omejenih možnosti na gorskih območjih	Člen 36 (a) (i),	Nadomestilo zaradi omejenih možnosti na zadevnem območju
212	Plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja	Člen 36 (a) (ii)	Nadomestilo zaradi omejenih možnosti na zadevnem območju
214	Kmetijsko okoljska plačila	Člen 36 (a) (iv)	Nadomestilo zaradi strožjih omejitev pri kmetovanju
OS 3	**KAKOVOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU IN DIVERZIFIKACIJA PODEŽELSKEGA GOSPODARSTVA**		
	Ukrepi za diverzifikacijo podeželskega gospodarstva		
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	Člen 52 (a) (i), člen 53	Sofinanciranje naložb v diverzifikacijo nekmetijske dejavnosti na podeželju
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	Člen 52 (a) (ii), člen 54	Sofinanciranje naložb v mikro podjetja in stroškov usposabljanja
	Ukrepi za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju		
321	Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	Člen 52 (b) (i), člen56	Sofinanciranje vzpostavitve osnovnih storitev
322	Obnova in razvoj vasi	Člen 52 (b) (i) (ii) Člen 56	Sofinanciranje stroškov urejanja skupnih površin in objektov
323	Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	Člen 52 (b) (iii), člen 57	Sofinanciranje stroškov izgradnje in obnove objektov kulturne dediščine in območij naravnih vrednot
OS 4	**LEADER**		
41 (411, 412, 413)	Izvajanje lokalnih razvojnih strategij	Člen 63 (a), člen 64	Sofinanciranje izvedbenih projektov
421	Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	Člen 63 (b), člen 65	Sofinanciranje projektov sodelovanja LAS
431	Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja	Člen 63 (c)	Sofinanciranje animacije, ustanavljanja in delovanja LAS

511	**TEHNIČNA POMOČ**	Člen 66	Financiranje aktivnosti po programu tehnične pomoči

Podroben opis osi in ukrepov ter cilji in kazalniki za merjenje napredka, učinkovitosti in uspešnosti ukrepov vseh štirih osi so natančneje opredeljeni v poglavju 5.3.

5.1 Splošne zahteve

Z določitvijo in izvajanjem prednostnih nalog po oseh si bo Slovenija prizadevala za ravnovesje ter sinergijo tako znotraj posamezne osi, kot tudi med osmi. Uspešno izvajanje posamezne osi je odvisno od uspešnega izvajanja ukrepov znotraj osi. Enako velja tudi za učinek med osmi. Na nivoju upravičenca lahko izvajanje aktivnosti znotraj enega ukrepa spodbudi izvajanje drugih ukrepov. To omogoča učinkovitejšo porabo sredstev in hitrejše in uspešnejše doseganje ciljev ukrepa oz. osi.

Preglednica 40: Medsebojno vplivanje ukrepov PRP 2007-2013 za doseganje skupnih ciljev po oseh

UKREP		DOPOLNJEVANJE Z UKREPI
111	Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju	112, 121, 122, 123, 125
112	Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	111, 113, 121, 123, 311, 312, 323
113	Zgodnje upokojevanje kmetov	112
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	111, 112, 122, 123, 125, 211, 311, 312, 41 (411, 412, 413)
122	Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	111, 121, 123, 311, 312, 41 (411, 412, 413)
123	Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	111, 112, 121, 122, 132, 133, 142, 311, 312, 41 (411, 412, 413)
125	Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	111, 121, 322, 323, 41 (411, 412, 413)
132	Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	123, 133, 142, 214
133	Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane	123, 132, 142, 214
142	Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev	123, 132, 133, 214
211	Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost na gorskih območjih	121, 212, 214, 323
212	Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost na območjih, ki niso gorska območja	211, 214, 323
214	Kmetijsko okoljska plačila	132, 133, 142, 211, 212
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	112, 121, 122, 123, 322, 323, 41 (411, 412, 413), 421
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	112, 121, 122, 123, 322, 323, 41 (411, 412, 413), 421
321	Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	111, 311, 312, 322, 41 (411, 412, 413), 421, 431
322	Obnova in razvoj vasi	125, 311, 312, 323, 41 (411, 412, 413), 421
323	Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	112, 125, 211, 212, 311, 312, 322, 41 (411, 412, 413), 421
41 (411, 412, 413)	Izvajanje lokalnih razvojnih strategij	121, 122, 123, 125, 311, 312, 322, 323, 421, 431
421	Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	121, 122, 123, 125, 311, 312, 322, 323, 41 (411, 412, 413), 431
431	Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja	41 (411, 412, 413), 421

Prispevek Skupnosti za izvajanje ukrepov PRP 2007 – 2013 v sedemletnem obdobju je ocenjen na 900 milijonov evrov (v cenah za leto 2004), v nacionalnem proračunu pa bo zagotovljeno sofinanciranje ukrepov v višini od 20 do 25 odstotkov, skladno z opredelitvijo stopnje sofinanciranja v Uredbi 1698/2005. Celoten obseg sredstev EKSRP, namenjenih razvoju podeželja za Slovenijo, je določen v okviru konvergenčnega cilja.

V skladu z drugim odstavkom člena 16a Uredbe 1698/2005, se za vrste dejavnosti odstavka 1(a) do (f) člena 16a Uredbe 1698/2005, stopnje intenzivnosti pomoči iz Priloge I lahko povečajo za 10 odstotnih točk. Okvirni seznam dejavnosti, upravičenih do povečanja intenzivnosti pomoči, je naveden v Prilogi II Uredbe 1698/2005.

Pomen posameznega cilja PRP 2007 - 2013 se odraža tudi v deležu sredstev, namenjenih posamezni osi. Največji delež sredstev EKSRP je neposredno namenjen upravljanju z zemljišči in ohranjanju obdelanosti podeželja (52,44 odstotkov). Konkurenčnosti v kmetijstvu in gozdarstvu je namenjenih 32,63 odstotkov, 10,95 odstotkov izboljšanju kakovosti življenja na podeželju in spodbujanju diverzifikacije, aktivnostim LEADER 2,99 odstotka, tehnični pomoči navedenim aktivnostim pa 1 odstotek sredstev EKSRP. Sredstvom, do katerih je Slovenija upravičena na podlagi Odločbe Komisije z dne 10.9.2007 o odobritvi Programa razvoja podeželja Slovenije za programsko obdobje 2007-2013, se dodajajo dodatna sredstva iz naslova Odločbe Komisije z dne 17. decembra 2008 o spremembi Odločbe 2006/636/ES o določitvi letne razdelitve zneska podpore Skupnosti za razvoj podeželja po državah članicah za obdobje od 1. januarja 2007 do 31. decembra 2013 in sredstva iz naslova izvajanja Evropskega načrta za oživitev gospodarstva. Ta dodatna sredstva ne vplivajo na zgornjo razdelitev sredstev med osmi. Skladno z zahtevami Uredbe 1974/2006 bo od leta 2010 v letna poročila o napredku programa razvoja podeželja vključena tudi analiza dejavnosti, povezanih s prednostnimi nalogami iz člena 16a Uredbe 1698/2005.

Preglednica 41: Finančna sredstva po posameznih oseh ter delež sofinanciranja EKSRP

OS	**Javna sredstva (€)**			
	Skupaj	**EKSRP sofinanciranje**	**EKSRP sredstva**	**% na os EKSRP***
1. os	393.485.372	75,00%	295.114.029	32,63
2. os	592.890.844	80,00%	474.312.675	52,44
3. os	132.039.136	75,00%	99.029.352	10,95
4. os	33.760.006	80,00%	27.008.005	2,99
Tehnična pomoč	12.003.557	75,00%	9.002.668	1,00
Skupaj	**1.164.178.915**	77,69%	**904.466.729**	100,00

* Odstotek EKSRP je zaradi preglednosti v tej tabeli zaokrožen na dve decimalni mesti, zneski po posameznih oseh pa so določeni na podlagi zaokroževanja na sedem decimalnih mest.

Preglednica 42: Kazalniki vpliva in pričakovan vpliv izvajanja ukrepov PRP 2007-2013 na določenih področjih.

INDIKATORJI VPLIVA	**Pričakovan vpliv**
Gospodarska rast (neto dodana vrednost, izražena v standardu kupne moči)	**42 mrd EUR**
*Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev (Sprememba v ekonomski velikosti KMG)	**+0,6 ESU**
Neto ustvarjena delovna mesta v ekvivalentu polnega delovnega časa	**+2.755**
Produktivnost dela – sprememba BDV glede na ekvivalent polnega delovnega časa (EUR/EPDČ)	+**1.500 EUR**
Obračanje trenda upadanja biotske raznovrstnosti (merjeno s populacijo vrst ptic kmetijske krajine)**	**50% spremembe trenda**

Ohranjanje kmetijske in gozdarske površine visoke naravne vrednosti (sprememba v obsegu površin visoke naravne vrednosti)***	**+2.700 ha**
Izboljšanje kakovosti vode (spremembe v bruto bilanci hranil)	Trend: **zmanjšanje** **-4 kg/ha**
*Vnos hranil v tla (Sprememba v količini vnesenih hranil)	**-10 kg/ha**
Prispevek k boju proti podnebnim spremembam (Dvig pridobivanja energije iz obnovljivih virov v kmetijstvu in gozdarstvu)	Kmetijstvo: **0,5 kToe** Gozdarstvo: **45 kToe**

* Dodatni nacionalni kazalnik vpliva.

** Monitoring oz. spremljanje populacije vrst ptic kmetijske krajine je bilo na nacionalnem nivoju vzpostavljeno šele z letom 2007. Kot so pokazale nekatere predhodne študije in raziskave, ki so potekale nesistematično in na manjših območjih, je bilo zaznati upad populacije ptic kmetijske krajine in posledično tudi upad biotske raznovrstnosti. Izhajajoč iz tega naj bi po pričakovanjih izvajanje različnih ukrepov v okviru programa razvoja podeželja doprineslo k 50 % zmanjšanju tega trenda (poenostavljen primer: če je ugotovljen padec populacije ptic kmetijske krajine na 2 % ravni letno, naj bi izvajanje različnih ukrepov PRP prispevalo k zmanjšanju tega upada za polovico, t.j. za 1 %).

*** Kmetijstvo v območjih z visoko naravno vrednostjo ob ustreznih tehnoloških rešitvah lahko zagotavlja ustrezno raven biotske raznovrstnosti. Ekstenzivni načini gospodarjenja omogočajo ohranjanje pestrosti vrst in habitatov, s tem pa tudi enkratne krajine z bogato kulturno in naravno dediščino. Po oceni, ki je bila v Sloveniji narejena na osnovi podatkov o rabi zemljišč CORINE in podatkov o zajemu rabe kmetijskih zemljišč, se v kmetijskih območij visoke naravne vrednosti nahaja med 60 in 80 % vse kmetijske zemlje v uporabi. Ta območja predstavljajo med 20 in 30 % celotnega ozemlja države, njihov obseg pa je v veliki meri odvisen od dinamike procesa intenzifikacije kmetijstva na eni strani in opuščanja pridelave in zaraščanja kmetijskih zemljišč na drugi strani. Slovenija glede na geografski položaj in raznovrstne naravne razmere sodi med evropske države z najvišjo stopnjo biotske pestrosti. To velja tudi za kmetijski prostor, kjer so zaradi prevladujoče rabe travinja naravne danosti za ohranjanje bioloških vrst in habitatov še posebno ugodne. Potreba po uvedbi ukrepov za ohranjanje območij z visoko naravno vrednostjo je v zakonodaji EU že dolgo jasno izražena. Nedvoumen razvojni cilj je na programski ravni opredeljen v Politiki razvoja podeželja EU. Vsebinsko je mogoče politiko ohranjanja teh območij razdeliti na razvojne ukrepe za ožja in ukrepe za širša območja z visoko naravno vrednostjo. Med prve sodijo predvsem ukrepi za ohranjanje biološke pestrosti (ptičja in habitatna direktiva), med druge pa preostali ukrepi skupne kmetijske politike in politike razvoja podeželja, predvsem za hitrejši razvoj območij z omejenimi dejavniki in kmetijsko-okoljska plačila. Izvajanje programa razvoja podeželja naj bi po pričakovanjih doprineslo k povečanju obsega teh površin (+ 2.700 ha), zlasti v povezavi s pričakovanim obsegom izvajanja ukrepa kmetijsko okoljskih plačil in ostalimi režimi na varstvenih območjih (VVO, Natura 2000, parki...).

5.2 Zahteve glede vseh ali nekaterih ukrepov

- **Ukrepi in izdatki, ki se prenašajo iz predhodnega programskega obdobja**

Zgodnje upokojevanje

V skladu s 7. členom Uredbe 1320/2006 bo Slovenija prenesla sprejete obveznosti prejšnjega programskega obdobja za ukrep zgodnje upokojevanje iz PRP 2004 - 2006. V letih 2004, 2005 in 2006 so bile z upravičenci sklenjene pogodbe, ki jim omogočajo prejemanje rente za zgodnje upokojevanje za obdobje 10 let. V skladu z določili sklenjenih pogodb bodo upravičenci prejemali rento do zaključka pogodbenih obveznosti tudi v obdobju 2007 - 2013. Izdatki od 1.1.2008 dalje v celoti bremenijo programsko obdobje 2007-2013 in se pripisujejo izdatkom osi 1. Skupna vsota, namenjena za prevzete obveznosti iz prejšnjega programskega obdobja, znaša približno 14,5 mio EUR**.** Navedena sredstva so v skladu s *Korelacijsko tabelo ukrepov iz Priloge II Uredbe* 1320/2006 *določeno v Uredbi 1698/2005,* vključena v os 1 PRP 2007 - 2013.

Podpora izvajanju EU standardov

V skladu s 7. členom Uredbe 1320/2006 bo Slovenija prenesla sprejete obveznosti prejšnjega programskega obdobja za podpore izvajanju EU standardov v programsko obdobje 2007 - 2013 in tako omogočila zaključek izvajanja aktivnosti. Izbira upravičencev je bila izvedena v skladu z določili PRP 2004 - 2006. Obveznosti za plačilo tega ukrepa bodo izvedene do konca leta 2013, izključno za pritožbe upravičencev. Po zaključku izvajanja aktivnosti iz obdobja 2004-2005 se ukrep ne bo več izvajal. Skupna vsota, namenjena za prevzete obveznosti iz prejšnjega programskega obdobja, znaša približno 41,8 mio EUR. Navedena sredstva so v skladu s *Korelacijsko tabelo ukrepov iz Priloge II Uredbe* 1320/2006 *določeno v Uredbi 1698/2005,* vključena v 1. os PRP 2007-2013.

Preglednica 43: Seznam obstoječih standardov, ki temeljijo na predpisih ES in datum od katerega je standard potrebno obvezno izvajati v skladu s predpisi ES

Področje	Standard	Datum začetka veljavnosti	Predpisi	
			SLO	ES
Varstvo okolja	Nitratna direktiva	01.05.2004	Uredba o mejnih vrednostih vnosa nevarnih snovi in gnojil v tla (UL RS, št. 84/05) Pravilnik za izvajanje dobre kmetijske prakse pri gnojenju (UL RS, št. 130/04)	Direktiva Sveta 91/676/ES o varovanju voda pred onesnaženjem z nitrati kmetijskega izvora (UL L št. 375, 31.12.1991, str. 1)
Zdravje rastlin	Zdravstveno varstvo kmetijskih rastlin	01.05.2004	Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/2004 – UPB 1) Pravilnik o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine (UL RS, št. 36/2002, 41/2004, 17/2005) Pravilnik o ravnanju z zalogami fitofarmacevtskih sredstev po prenehanju registracije (UL RS, št. 59/2003, 6/2005) Pravilnik o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/2003)	Direktiva Sveta 91/414/ES o prometu fitofarmacevtskih sredstev (UL L št. 230, 19.8.1991, str. 1)
Varstvo pri delu	Varnost in zdravje pri delu	01.05.2004	Zakon o varnosti in zdravju pri delu (UL RS, št. 56/1999, 64/2001)	Direktiva Sveta 89/391/ES o ukrepih za spodbujanje izboljšanja varnosti in zdravja delavcev pri delu (UL L št. 183, 29.6.1989, str. 1)

Enotni programski dokument 2004 - 2006

V skladu z 8. členom Uredbe 1320/2006 bo Slovenija prenesla del sprejetih obveznosti prejšnjega programskega obdobja za izvajanje tretje prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta RS za obdobje 2004 - 2006 v programsko obdobje 2007 - 2013. V letu 2006 je Vlada RS za optimizacijo črpanja sredstev 3. prednostne naloge EPD s sklepom št. 55402-1/2006/13, dodelila dodatne pravice porabe, ki znašajo za EKUJS-usmerjevalni oddelek približno 5.36 mio EUR. Navedena sredstva so v skladu s *Korelacijsko tabelo ukrepov iz Priloge II Uredbe* 1320/2006 *določeno v Uredbi 1698/2005,* vključena v 1. os PRP 2007 - 2013. Sredstva bodo porabljena za izplačilo obveznosti 3. prednostne naloge EPD - EKUJS-usmerjevalni oddelek. Plačila iz tega ukrepa bodo izvedena do konca leta 2013, izključno za pritožbe upravičencev.. Plačila morajo upoštevati določilo 2. odstavka 4. člena Uredbe 1320/2006, ki pravi, da morajo biti izdatki v zvezi z obveznostmi, prevzetimi v programskem obdobju 2004-2006 s plačili, ki se izvršijo po končnem datumu za upravičenost izdatkov tega programskega obdobja v skladu s 7. in 8. členom te uredbe.

Kmetijsko okoljski ukrepi

V skladu s 5. členom Uredbe 1320/2006 bo Slovenija prenesla sprejete obveznosti prejšnjega programskega obdobja za izvajanje kmetijsko okoljskih ukrepov v programsko obdobje 2007 - 2013. Obveznosti iz tega ukrepa so bile prevzete do 31.12.2006, izplačila pa bodo izvedena do konca leta 2011. Skupna vsota, namenjena za prevzete obveznosti prejšnjega programskega obdobja, znaša 5 mio EUR. Navedena sredstva so v skladu s *Korelacijsko tabelo ukrepov iz Priloge II Uredbe* 1320/2006 *določeno v Uredbi 1698/2005,* vključena v 2. os PRP 2007 - 2013.

Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

V skladu s 6. členom Uredbe 1320/2006 bo Slovenija prenesla sprejete obveznosti prejšnjega programskega obdobja za izvajanje ukrepa Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost v programsko obdobje 2007-2013. Obveznosti iz tega ukrepa so bile prevzete do 31. 12. 2006, izplačila pa bodo izvedena v letih 2007 in 2008. Skupna vsota, namenjena za prevzete obveznosti prejšnjega programskega obdobja znaša 150.000 EUR. Navedena sredstva so v skladu s *Korelacijsko tabelo ukrepov iz Priloge II Uredbe* 1320/2006, *določeno v Uredbi 1698/2005*, vključena v 2. os PRP 2007 - 2013.

- **Navzkrižna skladnost**

Izpolnjevanje določil navzkrižne skladnosti je pogoj pri dodeljevanju vseh podpor na enoto površine pri ukrepih osi 2. Zahteve navzkrižne skladnosti so na nacionalni ravni opredeljene v Uredbi o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), ki povzema določbe Uredbe 1782/2003[28].

- **Podpore naložbam**

Pri podpori naložbam v pridelavo, predelavo in trženje kmetijskih in gozdarskih proizvodov se bodo upoštevale tržne možnosti zadevnega proizvoda. Podpora ne bo dodeljena naložbam, ki bi vodile v proizvodnjo preko kvot ali drugih omejitev proizvodnje, ki izhajajo iz določil SKP.

- **Proizvodi, ki so predmet podpor v okviru prvega stebra kmetijske politike**

Ukrepi in aktivnosti PRP 2007 - 2013 so v skladu s 5(6). členom Uredbe 1698/2005 o podpori za razvoja podeželja opredeljeni na način, ki zagotavlja, da nameni, ki so predmet shem podpor, opredeljenih v Prilogi I Uredbe 1974/2006 in se nanašajo na sadje in zelenjavo, vino, oljčno olje, hmelj, govedo in teleta, drobnico, čebelarstvo, sladkor in neposredna plačila niso podprti tudi v okviru PRP 2007 – 2013, razen v primeru izjem, ki so opredeljene v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev.
Merila in pravila, ki potrjujejo, da se podpore 1. stebra kmetijske politike, ki so navedene v Prilogi I Uredbe 1974/2006 ne prekrivajo z ukrepi in aktivnostmi PRP 2007 - 2013 so opredeljena pri posameznem ukrepu pri poglavju 5.3. Natančnejša obrazložitev in razmejitve 1. stebra SKP in ukrepov PRP 2007 - 2013 so podane v 10. poglavju.

MKGP, AKTRP, bo pred odobritvijo in izplačilom sredstev iz naslova izvajanja ukrepov 1. osi PRP 2007 - 2013, izvedla administrativno kontrolo in skladno s pravili tudi ogled na kraju samem, da bi preprečila morebitno podvajanje sredstev za isti namen z ukrepi iz SKP. Upravičenci do pomoči iz naslova ukrepov 1. osi PRP 2007 - 2013, ki so za isti namen, kot ga navajajo v vlogi za pridobitev sredstev, že prejeli javna sredstva RS ali sredstva EU, do sredstev niso upravičeni, kar bodo upravičenci potrdili s podpisano izjavo. Upravičenci za podpore, ki izhajajo iz 2. osi PRP 2007 - 2013 podajajo samostojne zahtevke in plačilna agencija ločeno preverja izpolnjevanje kriterijev za dodelitev sredstev. Povezava je le pri neposrednih plačilih in ukrepih 2. osi, ki so izvedbeno povezani zaradi izvajanja kontrol navzkrižne skladnosti.

- **Možnost preverjanja ustreznosti izračunov višine plačil**

V primerih, ko je za določitev višine plačila za posamezne kmetijsko okoljske ukrepe in aktivnosti v okviru osi 2 PRP 2007 - 2013 potrebno predhodno ovrednotenje dodatnih stroškov oziroma izgube prihodka so, v skladu z 48(2). členoma uredbe o izvedbi ukrepov razvoja

[28] Uredba Sveta (ES) št. 1782/2003 z dne 29. septembra 2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike in o uvedbi nekaterih shem podpor za kmete ter o spremembi uredb (EGS) št. 2019/93, (ES) št. 1452/2001, (ES) št. 1453/2001, (ES) št. 1454/2001, (ES) 1868/94, (ES) št. 1251/1999, (ES) št. 1254/1999, (ES) št. 1673/2000, (EGS) št. 2358/71 in (ES) št. 2529/2001 (UL L 270, 21.10.2003, str. 1–69)

podeželja, ti izračuni pripravljeni s strani ustrezno usposobljene neodvisne ustanove po metodologiji, ki omogoča preverjanje relevantnosti podatkov in izhodišč kalkulacij.

- **Druga določila**

Slovenija v okviru PRP 2007 - 2013 ne bo izvajala ukrepov, ki bi vključevali kritje obrestne mere in ostale oblike finančnih transakcij, ki so navedene v 49. do 52. členu uredbe o izvedbi ukrepov razvoja podeželja.

5.3 Informacije, potrebne za osi in ukrepe

5.3.1 Os 1: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja

Razlogi za ukrepanje

Slovensko kmetijstvo in gozdarstvo po produktivnosti dela močno zaostajata tako za povprečjem gospodarstva, kot za povprečjem teh dejavnosti v EU-25. Osnovni dejavniki, ki vplivajo na nizko konkurenčnost so:

- nizka izobrazbena in neugodna starostna struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev, kot dejavnik, ki zmanjšuje perspektivnost kmetovanja kot poklicne dejavnosti in zavira prestrukturiranje kmetijstva,
- neugodna velikostna struktura kmetijskih gospodarstev, velika posestna razdrobljenost in slaba zemljiška infrastruktura kot dejavnik, ki zmanjšuje lastno investicijsko sposobnost gospodarstev in s tem otežuje prilagajanje na vedno ostrejše okoljske, higienske in druge standarde, zmanjšuje inovativnost in možnost uvedbe novih ali boljših tehnologij in proizvodov ter s tem učinkovitost rabe proizvodnih dejavnikov v kmetijstvu in primarni predelavi,
- nizka specializacija posameznih živilskopredelovalnih obratov, proizvodnja izdelkov z nizko dodano vrednostjo,
- nezadostno izkoriščen potencial, ki izhaja iz ohranjenega naravnega okolja, razmeroma visoke kakovosti kmetijskih surovin, bogate prehranske in kulinarične tradicije, vzpostavljenih higienskih standardov v proizvodnji hrane in geografske lokacije,
- veliko število majhnih zasebnih lastnikov gozdov, ki so slabo opremljeni za delo v gozdu, premalo usposobljeni, kot dejavnik, ki ovira boljšo izkoriščenost gospodarskega potenciala gozdov in uvajanje novih proizvodov,
- premajhna vključenost gospodarstev in proizvodnje v sheme kakovosti, nizek delež tržnosti in neučinkovita tržna organiziranost proizvajalcev v okviru teh shem ter slaba seznanjenost potrošnikov s temi proizvodi, kot dejavniki, ki zavirajo dvig kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov in s tem rast dodane vrednosti v kmetijstvu in živilski industriji.
- Slovenija je zaradi naravnih danosti izjemno heterogeno območje. Na strukturo dejavnosti pa poleg naravnih danosti vplivajo še drugi dejavniki, kot so bližina trga, ekonomski položaj kmetijstva, starostna in izobrazbena struktura kmetov in nosilcev dejavnosti, ipd.

Izbor prioritetnih sektorjev pri ukrepih 1. osi v primeru naložb bo zagotovljen preko izvedbe javnih razpisov.

Kljub temu, da so ukrepi 1. osi naravnani k povečanju konkurenčnosti kmetijskega, gozdarskega in živilskega sektorja, pa to povečanje ne bo šlo na račun onesnaževanja okolja, zmanjšanja biotske raznovrstnosti, izginjanju habitatov ter zmanjšanju naravne in krajinske pestrosti. Pri izvedbi ukrepov 1. osi bodo pri vseh ukrepih upoštevana določila in zaveze, ki izhajajo iz Nature 2000 in so opredeljena v predpisih, ki obravnavajo varstvo okolja in urejanje prostora. Vsaka naložba, ki predstavlja poseg v prostor, mora biti skladna z prostorskim planom, ki je predhodno potrjen s strani ministrstva, pristojnega za okolje in prostor. Ministrstvo, pristojno za okolje in prostor daje v okviru dovoljenj za poseg v prostor soglasje o skladnosti naložbe z predpisi na področju varstva okolja in urejanja prostora in sicer:
- na prvi stopnji upravnega odločanja, izda soglasje ustrezna upravna enota, ki deluje kot izpostava ministrstva, pristojnega za okolje in prostor,
- ministrstvo, pristojno za okolje in prostor se v postopkih izdaje dovoljenj za poseg v prostor pojavlja tudi kot pritožbeni organ oz. organ drugostopenjskega odločanja.

Cilji

Cilji ukrepov in aktivnosti te osi je povečati produktivnost dela v kmetijstvu, živilskopredelovalni dejavnosti in gozdarstvu in s tem dvigniti raven konkurenčnosti teh sektorjev, pri čemer bodo podpore usmerjene:

- v dvig ravni usposobljenosti za delo v kmetijstvu ter izboljšanje starostne strukture gospodarjev na kmetijah s ciljem povečati razvojno sposobnost kmetij in prispevati k dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu in gozdarstvu,
- v spodbujanje naložb v kmetijstvo, zemljiško infrastrukturo in primarno predelavo s ciljem pospešiti prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev in živilsko predelovalnih obratov ter tako prispevati k večji učinkovitosti gospodarjenja,
- v spodbujanje naložb v živilsko predelovalnih obratih, s ciljem okrepiti tako aktivnosti povezane z vključevanjem sodobnih tehnologij, kot tudi aktivnosti vezane na trženje kmetijskih proizvodov,
- v spodbujanje naložbenih aktivnosti na gozdarskih obratih, ki gospodarijo z zasebnimi gozdovi in v mikro obrate za predelavo lesa, dvig usposobljenosti za delo v gozdarstvu ter povečanje organizirane ponudbe gozdnih lesnih sortimentov s ciljem povečati izkoriščenost gospodarskih potencialov gozda ter olajšati prilagajanje zahtevam trga, zlasti z vidika potreb po energiji iz obnovljivih virov in tako prispevati k povečanju dodane vrednosti v gozdarstvu,
- v spodbujanje proizvajalcev za vključevanje v sheme kakovosti ter povečanje proizvodnje in prodaje proizvodov višje kakovosti s ciljem dvigniti raven kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov, olajšati prilagajanje zahtevam trga ter prispevati k dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu in predelavi.

Ukrepi in aktivnosti

Šifra	Ukrep	Uredba 1698/2005
11	**Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu**	
111	Usposabljanje za delo v kmetijskem, ,gozdarskem in živilskem sektorju	Člen 20 (a) (i), člen 21
112	Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	Člen 20 (a) (ii), člen 22
113	Zgodnje upokojevanje kmetov	Člen 20 (a) (iii), člen 23
12	**Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti**	
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	Člen 20 (b) (i), člen 26
122	Povečanje gospodarske vrednosti gozdov	Člen 20 (b) (ii), člen 27
123	Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom	Člen 20 (b) (iii), člen 28
125	Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	Člen 20 (b) (v), člen 30
13	**Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov**	
132	Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane	Člen 20 (c) (ii), člen 32
133	Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane	Člen 20 (c) (iii), člen 33
142	Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev	Člen 20 (d) (ii), člen 35

Poleg specifičnih pogojev za posamezen ukrep, za ukrepe 1. osi smiselno veljajo naslednja splošna določila:

- ukrepi se izvajajo na območju RS v celotnem programskem obdobju,
- ukrepi se izvajajo v skladu z opredeljenimi kriteriji kot eno ali večletne obveznosti,
- upravičenec, ki pridobi pomoč iz naslova ukrepov 1. osi mora voditi predpisano dokumentacijo, ki je določena z javnim razpisom in pogodbo o dodelitvi sredstev oziroma odločbo o pravici do sredstev in jo mora hraniti še najmanj 5 let po zadnjem izplačilu sredstev,

- kmetijska gospodarstva in drugi subjekti morajo biti vpisani v ustrezne registre in izpolnjevati vse druge pogoje v skladu z veljavno zakonodajo in razpisnimi pogoji,
- do sofinanciranja so upravičeni stroški, ki jih plačilna agencija izplača med 1. januarjem 2007 in 31. decembrom 2015. Podrobnejša določila po posameznih ukrepih bodo opredeljena z izvedbenimi predpisi.
- pri naložbah se kot opravičljivi stroški ne štejejo: nakup sadik enoletnic in živine, plačila davkov, carin in dajatev, nakup prevoznih sredstev, razen opreme (prikolic) za prevoz živali, stroški tekočega poslovanja, bančni stroški in stroški garancij, nakup rabljenih strojev in opreme. Projekt mora biti zaključen pred vložitvijo zadnjega zahtevka za izplačilo sredstev. Podrobnejša določila, kdaj je projekt lahko zaključen in kaj se šteje za zaključek projekta pri posameznem ukrepu, bodo opredeljena v izvedbenih predpisih.
- upravičenec ne sme uporabljati naložbe v nasprotju z namenom dodeljenih sredstev,
- trajnost dejavnosti, vezanih na naložbe skladno z določili 72. člena Uredbe 1698/2005,
- upoštevanje višje sile skladno z določili 47. člena Uredbe 1974/2006 ter napad bolezni oziroma škodljivcev v trajnem nasadu zaradi katerih je potrebno ta trajni nasad uničiti;
- v kolikor upravičenec kandidira na pridobitev sredstev samo za del naložbe, mora biti iz priložene investicijsko tehnične dokumentacije razviden popis del in stroškov za celotno naložbo, pri fazni gradnji pa mora biti predloženo dokazilo o že izvedenih aktivnostih in o vrednosti že izvedenih del;
- kadar gre za naložbe v novogradnje oz. adaptacije prostorov in nakup pripadajoče opreme, ki se nahajajo ali se bodo nahajali v objektih, zgrajenih tudi za druge namene, se od vseh skupnih stroškov izgradnje oz. adaptacije celotnega objekta (skupni prostori, streha, fasada, ipd) kot opravičljivi stroški priznajo le stroški v sorazmernem deležu glede na neto tlorisno površino objekta, ki jo ti prostori zasedajo, naložbe v okolju bolj prijazne tehnologije, bodo deležne različnih ugodnosti, od višjega deleža pomoči, do prednosti pri izboru vlog,
- če se upravičenec v skladu s predpisi o javnih naročilih, šteje za naročnika, mora predložiti dokazilo, da je bil postopek izbire dobavitelja izveden v skladu z Zakonom o javnem naročanju,
- v zvezi z istimi upravičenimi stroški, ki so predmet sofinanciranja EKSRP, vlagatelj ne more pridobiti podpore s strani strukturnih skladov, Kohezijskega sklada ali drugih finančnih instrumentov Skupnosti
- za ukrepe na podlagi členov 25, od 43 do 49 in 52 Uredbe 1698/2005 in za aktivnosti v okviru ukrepov na podlagi členov 21, 24, 28, 29, 30 in 35a navedene uredbe, ki ne spadajo v področje uporabe člena 36 Pogodbe ES, bo zagotovljeno upoštevanje postopkov glede državne pomoči in meril skladnosti, še zlasti zgornje meje pomoči celotne javne pomoči iz členov 87 do 89 Pogodbe ES.

Kombinacije ukrepov in razmejitev

Ukrepi 1. osi so do ukrepov drugih osi razmejeni z opredelitvijo dejavnosti in/ali namenov. To je jasno razvidno na primeru naložb v obnovljive vire energije. Podpora se lahko dodeli samo za naložbe v lastno porabo energije iz OVE, medtem, ko pa se prodaja energije drugim uporabnikom, ne podpira v okviru ukrepov 1. osi. Če pri posameznem ukrepu ni drugače navedeno, se zahtevek za plačila v okviru 1. osi izključuje z zahtevki drugih operativnih programov, skladno z določili 70. člena Uredbe 1698/2005 in državnimi pomočmi. Pred odobritvijo posameznega projekta bo MKGP preverilo podatke o že prejetih javnih sredstvih za posamezen projekt. Natančnejša razmejitev je opredeljena pri posameznem ukrepu.

Ciljna skupina

Ukrepi in aktivnosti te osi so namenjeni fizičnim in pravnim osebam, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, gozdarstvom in predelavo kmetijskih in gozdarskih proizvodov ob upoštevanju omejitev in pogojev v okviru posameznih ukrepov oziroma aktivnosti.

Finančne določbe

Ukrepi 1. osi se financirajo iz javnih sredstev, pri čemer se do 75% sredstev sofinancira iz EKSRP, vsaj 25% pa iz proračuna RS. Le za aktivnosti (a), (b), (c) in (e) iz prvega odstavka 16.a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, ki se bodo izvajale v okviru ukrepov 1. osi, sofinanciranje iz EKSRP lahko doseže 90%, 10% pa se zagotovi iz proračuna RS.

V skladu z drugim odstavkom člena 16a Uredbe 1698/2005, se za vrste dejavnosti odstavka 1(a) do (f) člena 16a Uredbe 1698/2005, stopnje intenzivnosti pomoči iz Priloge I lahko povečajo za 10 odstotnih točk.

Delež javnih sredstev za posamezen ukrep bo določen z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 1., 3. in 4. osi ter javnimi razpisi. Obveznosti za dodelitev sredstev upravičencem se lahko prevzamejo do višine razpisanih sredstev za posamezen ukrep. Omejitveni kriteriji kot varovalni mehanizem, da razpoložljiva sredstva ne bodo presežena, bodo opredeljeni z izvedbenimi predpisi.

Splošni cilji in indikatorji

CILJI	IZHODIŠČNI INDIKATORJI	VREDNOSTI	
		Izhodiščna	Ciljna (2013)
Izboljšati izobrazbeno in starostno strukturo na kmetijskih gospodarstvih	Delež nosilcev kmetijskega gospodarstva z osnovno in popolno kmetijsko izobrazbo:	27,9% (2005)	39%
	- osnovna kmetijska izobrazba	21,2%	30,0%
	- popolna kmetijska izobrazba	6,6%	9,0%
	Razmerje med nosilci kmetijskega gospodarstva, ki so stari manj kot 35 let in nosilci kmetijskega gospodarstva, ki so stari 55 let ali več	0,08	0,15
Povečati produktivnost dela	Produktivnost dela v kmetijstvu (BDV/PDM) ('000 EUR)	5,265 €	7,400 €
	Produktivnost dela v kmetijstvu (BDV/PDM); EU-25=100	36%	37%
	Produktivnost dela v živilski industriji (BDV/zaposlenega) ('000 EUR)	26,747 €	28,500 €
	Produktivnost dela v gozdarstvu (BDV/zaposlenega) ('000 EUR)	16,915 €	20,100 €
	*Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev	4,6 ESU (2005)	5,5 ESU
Povečati gospodarski razvoj	Gospodarski razvoj primarnega sektorja (BDV v mio €)	467	650
	*Gospodarski razvoj primarnega sektorja (% BDP RS)	1,5%	2%
	Gospodarski razvoj v živilski industriji (BDV v mio €)	508,2	povečanje
	*Gospodarski razvoj v živilski industriji (% BDP RS)	1,7	povečanje
Razvoj zaposlovanja	Zaposleni v primarnem sektorju (v ¨000 zaposlenih)	89,100	90,000

	Zaposleni v živilski industriji ('000 zaposlenih)	18,984	povečanje
Povečati bruto naložbe v osnovna sredstva	Bruto naložbe v osnovna sredstva v kmetijstvu (mio EUR)	241	265
	Bruto naložbe v osnovna sredstva v živilski industriji (mio EUR)	123,2	200
	Bruto naložbe v osnovna sredstva v gozdarstvu (mio EUR)	NP**	NP**
Pomen delno samooskrbnega kmetovanja v novih DČ	Število KMG < 1 ESU v novih DČ	16.890 (21,1%)	11.580 (15%)

*Dodatni nacionalni temeljni kazalnik, povezan s cilji.

**Za Slovenijo statistični podatki niso na voljo.

5.3.1.1.1 Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (a) (i), člen 21

Šifra ukrepa: 111

Razlogi za ukrepanje

Izobrazbena struktura v kmetijstvu, gozdarstvu in živilstvu je še vedno precej neugodna, delo v teh dejavnostih pa zaradi hitrega tehnološkega razvoja, dviga standardov pridelave in predelave, zaostrovanja razmer na evropskem in globalnem trgu ter nenazadnje rasti zavedanja o nujnosti trajnostnega koriščenja naravnih virov, varovanja okolja ter odgovornosti do potrošnikov, zahteva vedno nova znanja in spretnosti. Za dvig usposobljenosti in s tem posledično za hitrejši razvoj teh panog je zato potrebno stalno usposabljanje proizvajalcev, tako na tehnološkem kakor tudi ekonomskem področju. Višja raven usposobljenosti prispeva k večji produktivnosti dela in s tem k večji konkurenčnosti gospodarstev.

Cilji

Cilj ukrepa je s podporo usposabljanju ali informiranju dvigniti raven produktivnosti in inovativnosti dela v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju .

Opis ukrepa

Ukrep se izvaja na podlagi javnega razpisa ki je namenjen organizatorjem usposabljanja oziroma informiranja. V okviru ukrepa se podpira usposabljanje v obliki seminarjev, delavnic, predavanj, praktičnih prikazov na terenu, modulov ali pridobitve certifikata o nacionalni poklicni kvalifikaciji v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije. Pridobivanje novih znanj, veščin in informacij mora vključevati sledeče vsebine:

a) optimizacija proizvodnih procesov ali tehnologij, ali
b) uvajanje novih tehnologij ali proizvodov, ali
c) tradicionalna znanja, ali
d) podjetništvo, ali
e) informacijsko komunikacijska znanja, ali
f) soočenje z novimi izzivi, ali
g) seznanjanje z zakonodajnimi področji, ali
h) varnost pri delu.

Eno usposabljanje mora trajati najmanj 8 enot po 45 minut. Skupino slušateljev mora sestavljati najmanj 10 oseb. V primeru informacijskih aktivnosti mora le to trajati najmanj 3 enote po 45 minut. Skupino slušateljev mora sestavljati najmanj 10 oseb.

Udeleženci usposabljanja in informiranja so fizične ali pravne osebe s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva. Organizator, ki izvaja usposabljanje oz. informiranje mora udeležencem izdati potrdilo o uspešno zaključenem usposabljanju ali informiranju.

Usposabljanja ne smejo biti del rednega izobraževalnega procesa, ki je del siceršnjih izobraževalnih programov na področju srednješolskega izobraževanja ali izobraževanja na višji ravni.

Podpora predstavlja finančno pomoč, ki se izplača na podlagi finančno ovrednotenega točkovanja vsebin usposabljanja. Dodeljena bo organizatorjem izvajanja usposabljanja oziroma informiranja ciljnih skupin s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva. Sredstva se izplačajo na podlagi dokazil o udeležbi ciljne skupine ukrepa in poročila o izvedenem usposabljanju ali informiranju. Znesek za eno usposabljanje ali informiranje na osebo znaša od 27 EUR do 1.500 EUR. Cena na uro usposabljanja oz. informiranja se določi z javnim razpisom. Organizator mora za to ceno zagotavljati celotno organizacijo in izvedbo usposabljanja oz. informiranja, kar vključuje predvsem priprave, vabila, učne pripomočke, najem rekvizitov, gradiva, stroške predavateljev in demonstratorjev, stroške prevajanja, uporabo prostorov, izvedbo preizkusa znanja, izdajo potrdil o opravljeni aktivnosti ter ostale stroške, ki so potrebni za kvalitetno izvedbo usposabljanja oz. informiranja, ki se določijo z javnim razpisom.

Ciljna skupina
Vlagatelji so javne in zasebne izobraževalne ustanove, raziskovalne ustanove, javni zavodi, interesna in stanovska združenja ter organizacije s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva.
Končni upravičenci so proizvajalci, ki se ukvarjajo s pridelavo in predelavo kmetijskih in gozdarskih proizvodov iz Priloge I k Pogodbi ter lastniki zasebnih gozdov.

Razmejitev
V okviru ukrepa 111 Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilsko predelovalem sektorju se podpira le usposabljanje, ki ni del rednega izobraževalnega procesa, siceršnjih izobraževalnih programov na področju srednješolskega izobraževanja ali izobraževanja na višji ravni. V okviru ostalih operativnih programov se ne podpira usposabljanja in informiranja izven rednega izobraževalnega procesa s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva.

Finančne določbe
Najvišja stopnja pomoči znaša do 100%. Najmanjši znesek, ki ga lahko uveljavlja vlagatelj na posamezno vlogo znaša 10.000 EUR in najvišji do 500.000 EUR.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Ciljna (2013)
Posebni	Dvigniti raven usposobljenosti za delo v kmetijstvu in gozdarstvu	Število udeležencev, ki so uspešno zaključili usposabljanje, povezano s kmetijstvom in/ali gozdarstvom in ali/živilstvom	0	2.500
Operativni	Olajšati usposabljanje in informiranje	Število udeležencev usposabljanj	0	2.500
		Število dni izvedenih usposabljanj	0	1.000

5.3.1.1.2 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (a) (ii), člen 22

Šifra ukrepa: 112

Razlogi za ukrepanje

Starostna struktura kmetijskih gospodarjev v Sloveniji je neugodna in se še slabša, kar negativno vpliva na kmetovanja kot poklicno usmeritev. Mlajši nosilci kmetijskih gospodarstev so praviloma bolje usposobljeni za delo v kmetijstvu in bolj podjetni in so se zato zmožni učinkoviteje prilagajati tehnološkim spremembam ter razmeram na trgu, kar je pogoj za dvig produktivnosti dela in s tem konkurenčnosti kmetijstva. Marsikdaj se mladi ne odločijo za prevzem kmetije tudi če imajo za to priložnost, saj je le-ta povezan s problemom izplačila drugih dedičev in zagotovitve zagonskega kapitala za strukturno prilagoditev gospodarstva po prevzemu.

Cilj

Cilj podpore mladim prevzemnikom kmetij je spodbuditi prenos kmetije na mlajšo generacijo, izboljšati starostno strukturo nosilcev kmetij, povečati razvojno sposobnost prevzetih kmetij ter s tem prispevati k povečanju produktivnosti dela v kmetijstvu.

Opis ukrepa

Podpora mladim kmetom za prevzem kmetije se izvaja v obliki enkratne finančne pomoči za lažji prevzem in strukturno prilagoditev gospodarstva po prevzemu. Kot prvi lastniški prevzem kmetije se upošteva prvi lastniški prevzem celotne kmetije, ki se dokazuje z vknjižbo lastninske pravice v zemljiško knjigo oziroma pogodbo o prenosu živali. V primeru, da postopek vpisa še ni končan, je za izpolnitev pogoja dovolj predložitev zahtevka za vpis v zemljiško knjigo. Kot prvi lastniški prevzem se smatra tudi prevzem kmetije, ki je večja kot kmetija, ki jo je do sedaj imel v lasti mladi kmet in za namen tega ukrepa še ni koristil sredstev.

Mladi kmet mora vlogi predložiti poslovni načrt o razvoju kmetijske dejavnosti na prevzetem kmetijskem gospodarstvu, ki mora vsebovati:

- opis izhodiščnega stanja na kmetijskem gospodarstvu in opis specifičnih potreb, mejnikov in razvojnih ciljev po prevzemu,
- načrt izobraževanja v primeru, da prevzemnik ne izpolnjuje predpisanih zahtev glede ustreznih poklicnih znanj in usposobljenosti,
- načrt naložb v primeru, da so te potrebne za realizacijo postavljenih razvojnih ciljev po prevzemu.

Mladi kmet lahko kandidira tudi na podpore v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev za načrtovane naložbe na kmetijskem gospodarstvu v okviru poslovnega načrta, ki ga predloži na javni razpis in se naložba izvaja v roku petih let od odločbe za odobritev podpore mladim prevzemnikom.

Splošni pogoji:

Kmetijsko gospodarstvo mora ob oddaji vloge imeti v upravljanju vsaj 3 ha primerljivih kmetijskih površin, razen v primeru kmetij, ki se ukvarjajo s čebelarstvom ali z intenzivno rejo perutnine za meso ali jajca ali z vzrejo kuncev za meso ali z intenzivno vzrejo ostalih živali. V tem primeru mora upravičenec ob oddaji vloge imeti v lasti najmanj 40 čebeljih družin oziroma mora imeti v stalni reji vsaj:

a) 1000 pitancev perutnine ali 200 puranov v turnusu ali 400 nesnic;

b) 50 plemenskih samic oziroma 200 pitancev v turnusu v primeru reje kuncev za meso ali
c) za ekvivalent 6 GVŽ istovrstnih živali za vzrejo drugih živali.

Vlagatelji, ki bodo prevzeli kmetijo, ki ima del svojih zemljišč izven območja Republike Slovenije in zaradi tega ne izpolnjujejo vstopnega kriterija 3 ha primerljivih kmetijskih površin, morajo postati nosilci kmetijskega gospodarstva na kmetiji in lastniki kmetije, ki obsega kmetijska zemljišča v Republiki Sloveniji. Vlagatelji morajo imeti na lastniško prevzeti kmetiji stalno oziroma začasno prebivališče. Kmetija, ki je predmet lastniškega prevzema, mora biti gospodarsko vitalna. V tem primeru morajo vlagatelji prikazati ustrezen bruto prihodek iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti na lastniško prevzeti kmetiji na enoto vloženega dela. Kot ustrezen bruto prihodek se šteje prihodek v višini 1 bruto minimalne plače na zaposlenega v letu pred objavo javnega razpisa. Lastniški prevzem celotne kmetije za namen izvajanja tega ukrepa se šteje lastniški prevzem kmetije z vsemi pripradajočimi kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, vključno z gospodarskimi poslopji in stroji, ki so namenjeni za kmetijsko in gozdarsko dejavnost in ki se nahajajo na območju Republike Slovenije ter so v lasti in solasti prenosnika in zakonca ali zunajzakonskega partnerja.

- Lastniški prevzem kmetije mora biti izveden v roku največ 18 mesecev pred izdajo odločbe.
- Ob predložitvi vloge mora biti prevzeta celotna kmetija s strani mladega kmeta oziroma s strani mladega kmeta in njegovega zakonca iz naslova zakonske ali izvenzakonske skupnosti. Iz prevzema so lahko izključena zemljišča v velikosti do 0,5 ha primerljivih kmetijskih površin, ob upoštevanju pogojev, da mora kmetijsko gospodarstvo tudi po odpisu takih kmetijskih zemljišč izpolnjevati pogoj glede minimalnega obsega primerljivih kmetijskih površin v upravljanju. Iz prevzema so lahko izključeni objekti in sredstva, namenjeni za opravljanje dodatne ali dopolnilne dejavnosti na kmetiji.
- Mladi kmet mora ob oddaji vloge imeti ustrezna poklicna znanja in mora biti ustrezno usposobljen. Kot izpolnjevanje tega pogoja mora mladi prevzemnik kmetije imeti:
    - najmanj dokončano osnovno šolo, najmanj 5 let izkušenj z delom na kmetiji in pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo s področja kmetovanja ali s kmetovanjem povezanimi dejavnostmi,
    - ali najmanj dokončano poklicno šolo s področja kmetovanja ali s kmetovanjem povezanimi dejavnostmi in najmanj 3 leta izkušenj z delom na kmetiji.
- V kolikor mladi kmet ob predložitvi vloge ne bo izpolnjeval predpisanih zahtev z vidika ustreznih poklicnih znanj in usposobljenosti, mora te zahteve izpolnjevati najkasneje v roku 36 mesecev od izdane odločbe o dodelitvi sredstev, pod pogojem, da so te potrebe navedene v poslovnem načrtu.
- Upravičenec, ki pridobi pomoč iz naslova tega ukrepa, mora najkasneje eno leto po prejetju sredstev uvesti spremljanje rezultatov gospodarjenja na kmetiji. Poročati mora vsaj še pet let po izplačilu sredstev iz naslova tega ukrepa.
- Mladi kmet se obvezuje, da bo ostal nosilec in lastnik kmetijskega gospodarstva še najmanj 5 let po prejemu pomoči iz naslova tega ukrepa in bo zagotavljal obseg zemljišč, kot ga je navedel ob oddaji vloge.
- Če prejemnik sredstev ob kontroli, ki se izvede najkasneje po preteku 5 let po izdaji odločbe o dodelitvi sredstev iz naslova tega ukrepa, ne izpolni ciljev, ki si jih je zadal v poslovnem načrtu, mora vrniti vsa prejeta sredstva iz naslova tega ukrepa. V primeru, da na razpisih iz drugih ukrepov, na katere je kandidiral v skladu s poslovnim načrtom, ni uspel pridobiti sredstev, ali jih je pridobil izven časovnih okvirjev, predvidenih v poslovnem načrtu, se smatra, da ni kršil tistih določil poslovnega načrta, ki se nanašajo na kandidaturo na razpise iz drugih ukrepov.

Ciljna skupina
Ciljna skupina so kmetje, starejši od 18 let in mlajši od 40 let oziroma so dopolnili 40 let v letu objave javnega razpisa, ki so prvič lastniško prevzeli kmetijsko gospodarstvo kot gospodarji.

Finančne določbe:
Podpora se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev kot enkratna finančna pomoč. Višina finančne pomoči se določi na podlagi doseženih točk pri ocenitvi prispelih vlog, ki bodo izpolnjevale predpisane pogoje in znaša največ 70.000 EUR na upravičenca. Pri točkovanju bodo upoštevani tržni in ekonomski elementi proizvodnje ter razvojni, regionalni, socialni in okoljski vidiki kmetije ter stroški prenosa kmetije.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Ciljna (2013)
Posebni	Povečati razvojno sposobnost prevzetih kmetij	Povečanje BDV na podprtih gospodarstvih/ v podjetjih (000 EUR)	0	1.440
		*Povečanje BDV/PDM oz. zaposlenega na podprtih gospodarstvih/podjetjih	0	1.0
Operativni	Olajšati prevzem kmetij in strukturno prilagajanje po prevzemu	Število mladih kmetov, ki so prejeli pomoč	0	1.700
		Celotni obseg naložb	0	49,1 mio €

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.1.1.3 Zgodnje upokojevanje kmetov

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (a) (iii), člen 23

Šifra ukrepa: 113

Razlogi za ukrepanje:
Povprečna starost gospodarjev na kmetijah v Sloveniji je več kot 56 let. Delež starejših od 55 let je nad 55 odstotkov in se ne zmanjšuje. Ostareli gospodarji se težko odločijo za prenos kmetije na mlajšega prevzemnika. Zadrževanje prenosa gospodarstva na mlajšo generacijo posredno znižuje razvojno naravnanost kmetij in zavira proces koncentracije in konsolidacije kmetijstva. S spodbujanjem predčasnega prenehanja kmetovanja starejših kmetov in prenosa kmetije na mlajšega prevzemnika posredno ustvarjamo novo delovno mesto na kmetiji.

Cilj
Cilj podpore zgodnjemu upokojevanju kmetov je pospešiti strukturne spremembe na kmetijskih gospodarstvih, izboljšati starostno strukturo nosilcev kmetij in povečati razvojno sposobnost prenesenih kmetij ter s tem prispevati k povečanju produktivnosti dela v kmetijstvu.

Opis ukrepa
Podpora zgodnjemu upokojevanju kmetov se izvaja v obliki letne rente starejšim kmetom, ki prenehajo opravljati pridobitno kmetijsko in dejavnost na kmetijskem gospodarstvu zaradi prenosa gospodarstva na mlajšo, aktivnejšo generacijo oziroma na drugega prevzemnika, ki s prevzemom poveča svoje gospodarstvo. Pogoj je izpolnjen tudi v primeru, da se kmetijsko gospodarstvo v izjemnih primerih, kot je smrt prevzemnika, začasno prenese na Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, dokler se ne poišče novega prevzemnika, vendar ne dlje kot za dobo enega leta.

Prenosnik ne sme biti mlajši od 57 let in še ne sme biti upokojen. Renta se izplačuje največ 10 let in največ do dopolnjene starosti 70 let za prenosnika Ko se prenosnik upokoji, se renta zmanjša za znesek pokojnine.

Prenosnik mora
- nepreklicno prenehati z opravljanjem pridobitne kmetijske dejavnosti,
- kmetovati na kmetijskem gospodarstvu, ki je predmet prenosa, vsaj zadnjih 10 let, biti pokojninsko in invalidsko zavarovan iz naslova kmetijstva vsaj zadnjih 7 let.

Prevzemnik mora:
- naslediti prenosnika s prevzemom kmetijskega gospodarstva,
- biti starejši od 18 let in imeti vsaj 5 let izkušenj s kmetovanjem oziroma 3 leta v primeru, da ima dokončano vsaj poklicno šolo s področja kmetovanja ali s kmetovanjem povezano dejavnostjo.

Prenosnik mora izbranemu prevzemniku predati celotno kmetijsko gospodarstvo. Iz prevzema so lahko izključeni objekti in sredstva, namenjeni za opravljanje dodatne ali dopolnilne dejavnosti na kmetiji. V primeru, da je prenosnikov (solastnikov) kmetije več in vsi izpolnjujejo pogoje iz tega ukrepa, si glede na delež solastništva rento delijo. V primeru, da je prenosnikov (solastnikov) več, pogoje iz tega ukrepa pa izpolnjuje samo eden, pravico do rente za celotno preneseno gospodarstvo uveljavlja samo prenosnik, ki izpolnjuje pogoje.

Kmetijsko gospodarstvo, ki je predmet prenosa, mora ob oddaji vloge imeti v upravljanju vsaj 5 ha primerljivih kmetijskih površin. V primeru kmetij, ki se ukvarjajo s čebelarstvom ali z intenzivno vzrejo perutnine za meso ali jajca, z vzrejo kuncev za meso ali z intenzivno vzrejo drugih živali, pripada upravičencu renta, ki ustreza prevzemu kmetijskega gospodarstva v velikosti 5 ha primerljivih kmetijskih površin. Renta je enaka ne glede na večje število živali. Ob oddaji vloge pa mora imeti v lasti najmanj 40 čebeljih družin oziroma mora imeti v stalni reji vsaj:
a) 1000 pitancev perutnine ali 200 puranov v turnusu ali 400 nesnic;
b) 50 plemenskih samic, oziroma 200 pitancev v turnusu v primeru reje kuncev za meso ali
c) za ekvivalent 10 GVŽ istovrstnih živali za vzrejo drugih živali.

Prenosnik lahko za svoje potrebe obdrži stanovanjski objekt oziroma stanovanje ter skupaj največ 0,5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč.

Ciljna skupina:
Ciljna skupina so kmetje, ki opravljajo kmetijsko in gozdarsko dejavnost, **starejši od 57 let** in še niso upokojeni.

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotavlja v obliki letne rente, ki se izplačuje mesečno. Sestavljena je iz fiksnega dela, ki znaša 5.000 EUR na kmetijo na leto in iz variabilnega dela, ki je odvisen od velikosti prenesene kmetije. Variabilni del rente se izračuna na podlagi podatkov o ugotovljeni površini in rabi GERK-a iz zadnje oddane zbirne vloge. Za vsak ha prenesenih primerljivih kmetijskih zemljišč se izplača znesek v višini 300 EUR/ha letno, vendar največ za vključno 20 ha primerljivih kmetijskih zemljišč. Če je prenesena kmetija večja, se morajo prenesti vsa zemljišča, vendar se renta ne poveča. Celoten znesek prejete rente v vsem obdobju ne sme presegati 110.000 EUR na prenosnika. Renta se usklajuje v skladu s predpisi o usklajevanju transferjev posameznikov in gospodinjstev v Republiki Sloveniji.

Cilji in indikatorji:

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	**Ciljna (2013)**
Posebni	Povečati razvojno sposobnost kmetij	Povečanje BDV na podprtih gospodarstvih / v podjetjih (000 EUR)	0	252
		*Povečanje BDV/PDM oz. zaposlenega na podprtih gospodarstvih/podjetjih	0	1.0
Operativni	Pospešiti strukturne spremembe	Število zgodaj upokojenih kmetov	0	210
		Obseg sproščenih zemljišč	0	1.751 ha

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.1.2 Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti

5.3.1.2.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (b) (i), člen 26
Šifra ukrepa: 121

Razlogi za ukrepanje

Nizka produktivnost dela v kmetijstvu je v veliki meri rezultat neugodne velikostne strukture gospodarstev in nizke stopnja specializacije, pogosto pa tudi zastarelosti osnovnih sredstev. Povečanje konkurenčnosti kmetijstva je tesno povezano z naložbami v osnovna sredstva na kmetijskih gospodarstvih, ki omogočajo boljšo izrabo proizvodnih dejavnikov, s tem pa tudi boljšo produktivnost dela. Na mnogih, zlasti manjših gospodarstvih (pod 15 GVŽ) je posebej problematična usklajenost objektov z zahtevami novo uvedenega standarda s področja dobrega počutja živali. V Sloveniji beležimo tudi veliko odvisnost od naravnih razmer, kar dodatno znižuje konkurenčnost kmetijskega sektorja. Prilagoditev na nove podnebne razmere bo v prihodnosti igralo ključno vlogo pri nadaljnjem razvoju kmetijskega sektorja. Predvsem je potrebno spodbuditi vlaganja v preventivne mehanizme proti škodljivim učinkom podnebnih sprememb in namakanje v sektorjih z visoko dodano vrednostjo. Glede na dosedanjo strukturo znašata pokritost mrež proti toči in namakanje komaj 5% vseh površin, zato so tovrstna vlaganja ključnega pomena za ohranitev in razvoj kmetijske proizvodnje na navedenih sektorjih. Samo na področju sadjarstva bi bilo potrebno v naslednjih petih letih z mrežo proti toči pokriti cca 1.000 ha intenzivnih sadovnjakov, ter povečati namakanje za cca 500 ha trajnih nasadov.

V strukturi BDP v kmetijstvu, znaša delež živinoreje cca. 60%. Zaradi naravnih danosti je živinoreja prevladujoča kmetijska panoga v Sloveniji, zato je dolgoročno gledano potrebno spodbuditi vlaganja v nakup kmetijske mehanizacije in opreme, ki izboljšujejo učinkovito rabo dušika, izboljšajo skladiščenja hlevskega gnoja ter zmanjšujejo izpuste toplogrednih plinov (proizvodnja bioplina). Trenutno je uporaba tovrstne kmetijske mehanizacije zanemarljiva tudi pri večjih kmetijskih gospodarstvih. Ekonomski položaj pri proizvodnji mleka se je v zadnjem času zelo poslabšal. Zato, da bi preprečili opuščanje tovrstne reje je potrebno zagotoviti nadaljnja vlaganja v mlečni sektor. Čeprav je prireja mleka delovno zelo intenzivna panoga, se upoštevajo vse zahteve varovanja okolja .

Pri ukrepih podpor po 1. stebru kmetijske politike ne predvidevamo prekrivanj z naložbami v okviru tega ukrepa. Ne glede na to, pa se priznanim organizacijam pridelovalcev ter skupinam proizvajalcev z začasnim priznanjem oziroma njihovim članom, v okviru področij Sadja in zelenjave ter Hmelja, skladno z šestim odstavkom 5. člena Uredbe 1698/2005, v povezavi z drugim odstavkom 2. člena Uredbe 1974/2006, dovoli izjema, da lahko kandidirajo za pridobitev podpore v okviru tega ukrepa. Podpore se odobrijo za tiste vrste naložb kmetijskih gospodarstev, ki se sicer podpirajo tudi v okviru operativnih programov 1. stebra SKP, vendar samo za naložbe, za katere pridobijo več kot 3.500 EUR podpore iz javnih sredstev. V okviru operativnih programov 1. stebra SKP se podpirajo naložbe, ki so nižje od 3.500 EUR podpore iz javnih sredstev. V primeru zgoraj navedenih sektorjev se naložbe v protitočne mreže podpirajo v okviru PRP 2007-2013 in niso predmet podpor 1. stebra SKP.
Izjema pa se dovoli tudi čebelarjem za naložbe v sektorju čebelarstvo. V okviru tega ukrepa se ne podpirajo naložbe v nakup opreme, ki se podpirajo v okviru Tehnične pomoči iz Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2008-2010, ki je bil sprejet 19. 06. 2007 na Upravljalnem odboru EK za perutninsko meso in jajca. Posebna pozornost bo namenjena znesku podpore za med, s čimer se bo zagotovilo, da ne bo prišlo do prekrivanja s

pomočjo, ki se dodeli ukrepom za izboljšanje splošnih pogojev proizvodnje in trženja proizvodov čebelarstva na osnovi Uredbe 797/2004.

AKTRP, ki izvaja vse ukrepe MKGP na področju 1. stebra SKP, kakor tudi na področju razvoja podeželja, na centraliziran način, bo pred odobritvijo in izplačilom sredstev iz naslova izvajanja tega ukrepa izvedla administrativno kontrolo in po potrebi tudi ogled na kraju samem, da bi preprečila morebitno podvajanje sredstev za isti namen z ukrepi iz SKP. Upravičenci do pomoči iz naslova tega ukrepa, ki so za isti namen, kot ga navajajo v vlogi za pridobitev sredstev, že prejeli sredstva EU, do sredstev niso upravičeni, kar bodo upravičenci potrdili s podpisano izjavo.

Kljub temu, da je ukrep naravnan k povečanju konkurenčnosti kmetijskega sektorja, pa to povečanje ne bo šlo na račun onesnaževanja okolja, zmanjšanja biotske raznovrstnosti, izginjanja habitatov ter zmanjšanja naravne in krajinske pestrosti. Pri izvedbi naložb bodo povsod upoštevana določila, ki izhajajo iz določil Nature 2000. Kmetijska gospodarstva, ki ležijo na območjih Nature 2000 oziroma na vodovarstvenih območjih vezanih na Direktivo 2000/60/ES, bodo deležna višjega deleža pomoči, s čimer bomo prispevali, da se na teh območjih ohrani kmetovanje in posledično tudi biotska raznovrstnost, ki izhaja iz tradicionalne rabe.

Posebni cilji

Cilj podpore posodabljanju kmetijskih gospodarstev je spodbuditi prestrukturiranje in povečati učinkovitost gospodarjenja preko:

- uvajanja novih proizvodov, tehnologij ali proizvodnih izboljšav,
- usposobitve kmetijskih gospodarstev za izpolnjevanje na novo uvedenih minimalnih standardov Skupnosti, za izboljšanje varstva okolja, higiene in varnosti pri delu,
- stabilizacije dohodkov na kmetijskih gospodarstvih,

ter s tem prispevati k večji naložbeni aktivnosti ali povečanju produktivnosti dela v kmetijstvu.

Opis ukrepa

Podpore bodo dodeljene naložbam v lastno primarno pridelavo kmetijskih proizvodov, ki jih opredeljuje Priloga I k Pogodbi, vključno z naložbami, namenjenimi izvajanju storitev s kmetijsko mehanizacijo. V okviru ukrepa se bodo podpirale naložbe posameznih kmetijskih gospodarstev (individualne naložbe) kakor tudi naložbe dveh ali več kmetijskih gospodarstev, organiziranih v okviru združenj kmetijskih gospodarstev in registriranih v skladu s predpisi, ki urejajo gospodarske družbe ali zadruge (skupne naložbe).

Naložba mora prispevati k izboljšanju splošne učinkovitosti kmetijskega gospodarstva in mora biti skladna z minimalnimi standardi Skupnosti. Izboljšanje splošne učinkovitosti kmetijskega gospodarstva mora biti razvidno iz prijavnega obrazca v primeru enostavnih naložb oziroma iz poslovnega načrta v primeru zahtevnih naložb. Kot enostavne naložbe se štejejo projekti, katerih skupna vrednost ne presega 50.000 EUR/projekt. Podpora bo namenjena kmetijskim gospodarstvom, ki že ob predložitvi vloge ustvarijo primeren bruto prihodek iz kmetijskih dejavnosti oziroma iz kmetijskih, gozdarskih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, na enoto vloženega dela. Kot primeren bruto prihodek se šteje prihodek v višini 1 bruto minimalne plače na zaposlenega v RS v letu pred letom objave javnega razpisa.
V primeru, da kmetijsko gospodarstvo ob predložitvi vloge ne opravlja kmetijske dejavnosti, mora biti primeren dohodek iz predhodnega odstavka dosežen najkasneje ob zaključku naložbe.

Pri naložbah, katerih namen je izpolnjevanje standardov Skupnosti, se podpora lahko dodeli le naložbam, katerih namen je uskladitev kmetijskih gospodarstev z zahtevami novo uvedenih minimalnih standardov s področja zaščite prašičev, skladno z Direktivo Sveta 2008/120/ES. V tem primeru se kmetijskim gospodarstvom lahko zagotovi obdobje mirovanja za uskladitev s

standardom, do 31. 12. 2012, ko se zaključi prehodno obdobje za uskladitev, skladno s predpisom, ki ureja zaščito rejnih živali. V okviru rednega letnega pregleda VURS v letu 2011, se je pokazalo, da pri 543 pregledanih kmetijskih gospodarstvih, na katerih redijo od 10 do 100 plemenskih svinj in mladic, kar ena tretjina objektov ni skladnih z minimalnimi zahtevami v zvezi s talno površino in namestitvijo prašičev v bokse. Ker gre za relativno visok delež neustreznih rej, je tudi njim potrebno omogočiti, da se prilagodijo na navedene zahteve v zakonsko predvidenem roku.

Mladim kmetom, ki prejmejo podporo v okviru ukrepa *112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij,* se podpora lahko dodeli tudi za naložbe za usposobitev za izpolnjevanje obstoječih standardov Skupnosti, če so te naložbe opredeljene v poslovnem načrtu. Obdobje mirovanja za izpolnitev standardov ne sme preseči 36 mesecev od datuma prvega lastniškega prevzema kmetije s strani mladega kmeta.

Predmet podpore so naslednje vrste naložb:
- naložbe v hleve in pripadajočo opremo (oprema za proizvodnjo, krmljenje, molžo in izločke) za prirejo mesa in jajc, proizvodnjo mleka ter rejo živali. Na ravni posameznih upravičencev se upoštevajo omejitve proizvodnje, ki izhajajo iz tržnih ureditev;
- naložbe v skladišča za krmo in pripadajočo opremo;
- naložbe v druge objekte za pridelavo, skladiščenje in pripravo kmetijskih proizvodov za prvo prodajo prodajalcem na drobno ali predelovalcem in pripadajočo opremo;
- naložbe v objekte in pripadajočo opremo za pridelavo medu in ostalih čebeljih proizvodov ter vzrejo čebeljih matic razen opreme, ki se bo podpirala v okviru tehnične pomoči v sklopu podpor iz I. stebra skupne kmetijske politike (Program ukrepov na področju čebelarstva v Sloveniji v letih 2008 – 2010 ali kasneje);
- naložbe v objekte in pripadajočo opremo za shranjevanje kmetijske mehanizacije, namenjene za lastno primarno pridelavo na kmetijskem gospodarstvu oziroma izvajanju storitev s kmetijsko mehanizacijo;
- naložbe v nakup in postavitev rastlinjakov in pripadajočo opremo;
- nakup kmetijske mehanizacije in opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo;
- nakup kmetijskih zemljišč, ki ne presega 10% vrednosti celotne naložbe;
- prva postavitev oz. prestrukturiranje sadovnjakov, oljčnikov ter hmeljišč
- nakup in postavitev mrež proti toči;
- naložbe v postavitev pašnikov in obore za nadzorovano pašo domačih živali in gojene divjadi;
- naložbe v izvedbo agromelioracijskih del na kmetijskih gospodarstvih. V okviru agromelioracij se bodo podpirale naslednje aktivnosti: odstranitev kamnitih osamelcev, krčenje grmičevja na opuščenih zemljiščih v kolikor gre za enkratno investicijo;
- naložbe v namakalno infrastrukturo za namakalne sisteme in v izgradnjo pripadajočih vodnih virov na kmetijskih gospodarstvih. Pri posodobitvi namakalne opreme se zahteva zmanjšanje porabe vode za najmanj 25% glede na prejšnjo opremo;
- naložbe v učinkovito rabo energije in obnovljive vire energije za potrebe kmetijskega gospodarstva;
- naložbe v cestno in vodno infrastrukturo na kmetijskih gospodarstvih (poljske poti, dovozne poti, poti v trajnih nasadih, ipd.).

Opravičljivi stroški:
- stroški pridobitve, izgradnje ali izboljšanja nepremičnega premoženja, kmetijskih zemljišč, infrastrukture in pripadajoče opreme za kmetijsko proizvodnjo na kmetijskem gospodarstvu,
- nakup novih strojev in opreme ter nakup računalniške programske in strojne opreme,
- prispevek v naravi,

- stroški povezani z vodenjem kmetijskega gospodarstva in nakup pripadajoče računalniške programske in strojne opreme,
- splošni stroški, povezani s pripravo in izvedbo projektov.

V okviru tega ukrepa bodo dodeljene podpore tudi za naložbe namenjene prednostnim nalogam iz točk (a), (b), (c) in (e) prvega odstavka 16.a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, za naslednje vrste aktivnosti:
- naložbe namenjene izboljšanju učinkovitosti uporabe dušikovega gnojila ter izboljšanju skladiščenja hlevskega gnoja;
- proizvodnja bioplina z uporabo organskih odpadkov;
- naložbe v preventivne mehanizme proti škodljivim učinkom ekstremnih podnebnih razmer;
- naložbe v tehnologije za varčevanje z vodo in shranjevanje vode;
- naložbe, povezane z mlečno proizvodnjo.

Ciljna skupina
Ciljna skupina so kmetijska gospodarstva, ki opravljajo kmetijsko dejavnost oziroma izvajajo storitve s kmetijsko mehanizacijo ter izpolnjujejo predpisane pogoje.

Razmejitev
Do ostalih ukrepov PRP 2007 – 2013 in drugih operativnih programov so naložbe v okviru tega ukrepa razmejene z opredelitvijo upravičencev, dejavnosti in/ali namenov in sicer:
- do podpor so upravičena le kmetijska gospodarstva,
- do podpor niso upravičene naložbe v trženje kmetijskih proizvodov, razen naložb za prvo prodajo lastnih kmetijskih proizvodov prodajalcem na drobno in predelovalcem,
- podpora je namenjena naložbam v primarno pridelavo kmetijskih proizvodov. V kolikor gre za naložbo, ki se lahko v enem delu nameni tudi za izvajanju drugih dejavnosti, za tisti del ni predmet podpore po tem ukrepu.

To je jasno razvidno na primeru naložb v OVE. Podpora se lahko dodeli samo za naložbe v lastno porabo energije iz OVE na kmetijskih gospodarstvih, medtem, ko pa se prodaja energije drugim uporabnikom, podpira v okviru ukrepa 311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti. Zahtevek za plačilo pomoči iz naslova tega ukrepa se izključuje z zahtevki drugih OP in državnimi pomočmi. Aktivnosti namenjene učinkoviti rabi energije v okviru tega ukrepa se nanašajo na uporabo gradbenih materialov pri gradnji gospodarskih poslopij in drugih zgradb namenjenih za kmetijske namene na kmetijskih gospodarstvih. V okviru tega ukrepa se podpirajo naložbe le v zasebno infrastrukturo oziroma v ureditev dostopa na javno infrastrukturo na kmetijskem gospodarstvu, s čimer ni prekrivanja z ukrepom št. 125 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva. V primeru agromelioracij se v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev podpira agromelioracije na kmetijskih gospodarstvih, razen agromelioracij v okviru izvedenih komasacij, kar je predmet podpore v okviru ukrepa 125 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva.

Finančne določbe
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Najvišja stopnja pomoči znaša do 40% priznane vrednosti naložbe. Kadar upravičenec uveljavlja podporo za naložbe iz naslova mladega kmeta v skladu z določili iz ukrepa št. *112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij,* znaša delež sofinanciranja do 60% priznane vrednosti naložbe za naložbe kmetijskih gospodarstev, ki se nahajajo na območjih iz 36. (a)(i), (ii) in (iii) člena oziroma do 50% priznane vrednosti naložbe, kadar gre za naložbe kmetijskih gospodarstev izven območij iz 36. (a)(i), (ii) in (iii) člena. Kadar upravičenec uveljavlja višji delež pomoči za naložbe kmetijskih gospodarstev, ki se nahajajo na območjih iz 36. (a)(i), (ii) in (iii) člena znaša delež sofinanciranja do 50% priznane vrednosti naložbe. .

V kolikor je naložba namenjena prednostnim nalogam in aktivnostim iz člena 16a (1) Uredbe 1698/2005: izboljšanju učinkovitosti uporabe dušikovega gnojila ter izboljšanju skladiščenja hlevskega gnoja; proizvodnji bioplina z uporabo organskih odpadkov, preventivnim mehanizmom proti škodljivim učinkom ekstremnih podnebnih razmer; tehnologijam za varčevanje z vodo in shranjevanju vode ter podpori za naložbe, povezane z mlečno proizvodnjo, se stopnja pomoči lahko zviša za 10 odstotnih točk, glede na stopnjo pomoči, določeno v Prilogi I Uredbe 1698/2005. Kadar upravičenec uveljavlja podporo za naložbe iz naslova mladega kmeta, v skladu z določili iz ukrepa št. 112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij, znaša delež sofinanciranja do 70% priznane vrednosti naložb za naložbe kmetijskih gospodarstev, ki se nahajajo na območjih iz točk (i), (ii) in (iii) odstavka (a) 36. člena Uredbe 1698/2005, oziroma do 60% priznane vrednosti naložbe, kadar gre za naložbe kmetijskih gospodarstev izven območij iz točk (i), (ii) in (iii) odstavka (a) 36. člena Uredbe 1698/2005/ES. Kadar upravičenec uveljavlja višji delež pomoči za naložbe kmetijskih gospodarstev, ki se nahajajo na območjih iz točk (i), (ii) in (iii) odstavka (a) 36. člena Uredbe 1698/2005, znaša delež sofinanciranja do 60% priznane vrednosti naložbe.

V primeru nakupa kmetijske mehanizacije znaša delež podpore do 30% priznane vrednosti naložbe, ne glede na status upravičenca.V primeru nakupa specialne kmetijske mehanizacije za kmetovanje na hribovsko gorskih območjih znaša delež podpore do 40% priznane vrednosti naložbe.

Najmanjši znesek dodeljene pomoči je 3.500 EUR na projekt. Najvišji znesek dodeljene pomoči je 1.500.000 EUR na projekt . Kmetijsko gospodarstvo lahko v celotnem programskem obdobju 2007 - 2013 iz naslova tega ukrepa pridobi največ 3.000.000 EUR javne pomoči.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Ciljna (2013)
Posebni	Spodbuditi uvajanje novih proizvodov, tehnologij ali proizvodnih izboljšav na kmetijskih gospodarstvih	Število gospodarstev / podjetij, ki uvajajo nove proizvode in/ali nove tehnologije	0	1.130
	Usposobiti kmetijska gospodarstva za izpolnjevanje standardov Skupnosti, za izboljšanje varstva okolja, higiene in varnosti pri delu	*Število kmetijskih gospodarstev, ki so se z naložbami prilagodile na novo uvedene standarde ES	0	1.225
	Stabilizacija dohodkov na kmetijskih gospodarstvih	Povečanje BDV na podprtih gospodarstvih / v podjetjih (000 EUR)	0	3.822
		*Povečanje BDV/PDM oz. zaposlenega na podprtih gospodarstvih/podjetjih	0	1.3
Operativni	Povečati razvojno sposobnost kmetijskih gospodarstev in učinkovitost rabe proizvodnih dejavnikov	Število kmetijskih gospodarstev, ki so prejela naložbeno pomoč	0	3.661
		Celotni obseg naložb	0	380,2 mio €

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

Prednostne naloge iz prvega odstavka 16a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, ki se bodo izvajale v okviru dodatnih finančnih sredstev na podlagi Evropskega načrta za oživitev gospodarstva:

CILJI	INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
		Izhodiščna	Ciljna (2013)

Posebni	Spodbuditi uvajanje novih proizvodov, tehnologij ali proizvodnih izboljšav na kmetijskih gospodarstvih	Število gospodarstev / podjetij, ki uvajajo nove proizvode in/ali nove tehnologije	0	30
	Stabilizacija dohodkov na kmetijskih gospodarstvih	Povečanje BDV na podprtih gospodarstvih / v podjetjih (000 EUR)	0	3.822
		*Povečanje BDV/PDM oz. zaposlenega na podprtih gospodarstvih/podjetjih	0	1.3
Operativni	Povečati razvojno sposobnost kmetijskih gospodarstev in učinkovitost rabe proizvodnih dejavnikov	Število kmetijskih gospodarstev, ki so prejela naložbeno pomoč	0	61
		Celotni obseg naložb	0	19,6 mio €

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.1.2.2. Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (b) (ii), člen 27

Šifra ukrepa: 122

Razlogi za ukrepanje:
Skoraj 60 odstotkov površine Slovenije pokriva gozd. Zato gozdarstvo v Sloveniji pomembno vpliva na ekonomsko vitalnost celotnega podeželja. Zaradi zastarelosti delovnih sredstev pri lastnikih zasebnih gozdov in slabe tehnične opremljenost za delo v gozdu je izkoriščenost gospodarskega potenciala gozdov in s tem dohodek iz gozdarstva nizek, veliko pa je tudi število delovnih nesreč in poškodb v gozdu. Pomemben dejavnik, ki znižuje dohodke v gozdarstvu, je premajhna odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami. Večja odprtost gozdov zmanjšuje stroške pri pridobivanju lesa ter tako vpliva na povečanje dohodka iz gozda.
Za večjo varnost pri delu v gozdu ter boljšo izkoriščenost gozdov, ki odpira tudi možnosti za diverzifikacijo proizvodnje in uvajanje novih gozdnih proizvodov, so potrebne predvsem naložbe v zasebne gozdove.

Kljub temu, da so aktivnosti v okviru tega ukrepa naravnane k povečevanju ekonomske vrednosti gozdov, pa to povečevanje ne bo šlo na račun onesnaževanja okolja, zmanjšanja biotske raznovrstnosti, izginjanju habitatov ter zmanjšanju naravne in krajinske pestrosti. Pri izvedbi aktivnosti v okviru tega ukrepa bodo upoštevana določila in zaveze, ki izhajajo iz Nature 2000.

Cilj:
Cilj podpor za povečanje gospodarske vrednosti gozdov je izboljšati učinkovitost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi preko:
- večje izrabe proizvodnega potenciala gozdov,
- uvajanja novih proizvodov in proizvodnih izboljšav pri sečnji in spravilu,
- večje varnosti pri delu v gozdu,

in s tem prispevati k povečanju produktivnosti dela v gozdarstvu skladno s cilji nacionalne in EU gozdarske strategije.

Opis ukrepa:

V okviru tega ukrepa se bodo izvajale investicije v:
- gradnjo in rekonstrukcijo gozdnih cest in gozdnih vlak ter pripravo gozdnih vlak;
- nakup nove mehanizacije in nove opreme za sečnjo in spravilo lesa.

Gozdna posest vlagatelja, ki kandidira na ukrep ne sme biti manjša od 0,5 ha.

Podpora naložbam v gradnjo oziroma rekonstrukcijo gozdnih cest mora biti v skladu z veljavnim gozdnogospodarskim načrtom, podpore naložbam v sečnjo in spravilo lesa ter gozdne vlake pa v skladu z gozdnogojitvenim načrtom., Za gozdne vlake in gozdne ceste morajo biti pridobljena ustrezna dovoljenja ter pripravljen izračun zmanjšanja spravilnih stroškov, ki ga izdela ZGS.

Upravičeni stroški v zvezi z naložbami v zasebne gozdove:
- stroški nakupa in dobave nove mehanizacije in opreme,
- stroški nakupa osebne zaščitne opreme za delo s stroji in opremo,
- stroški usposabljanja za delo s stroji ali opremo, ki so predmet naložbe,

- stroški gradnje, rekonstrukcije in opreme gozdne vlake oziroma gozdne ceste, skupaj s prispevkom upravičenca v naravi (lastno delo investitorja, ki ga potrdi ZGS in vrednost zemljišča, po katerem je prometnica zgrajena),
- splošni stroški, povezani s pripravo in izvedbo projekta.

Ciljna skupina:
Ciljna skupina za podporo naložbam v zasebne gozdove so lastniki ali solastniki zasebnih gozdov, njihova združenja ali občine in njihove zveze.

Razmejitev:
V primeru naložb v gozdne ceste in zasebne poti se v okviru tega ukrepa podpira naložbe na privatnih zemljiščih, OP (ESRR) pa podporo namenja kategoriji lokalnih cest, ki so javna infrastruktura.

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Za naložbe v zasebne gozdove najvišja stopnja pomoči znaša:
- za območja z omejenimi dejavniki in območja Natura 2000: do 60 % priznane vrednosti naložbe,
- za območja izven teh območij: do 50 % priznane vrednosti naložbe.

Najmanjši znesek dodeljene pomoči je 500 EUR, najvišji znesek dodeljene pomoči pa do 500.000 EUR. Upravičenec lahko v celotnem programskem obdobju 2007 - 2013, iz naslova tega ukrepa pridobi največ 500.000 EUR pomoči.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Ciljna (2013)
Posebni	Izboljšati učinkovitost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi	Število gospodarstev/podjetij, ki uvajajo nove proizvode in/ali nove tehnologije	0	1.000
		*Število gozdarskih gospodarstev in njihovih združenj, ki so z naložbo povečali varnost pri delu v gozdu	0	1.000
		Povečanje BDVna podprtih gospodarstvih / v podjetjih (000 EUR)	0	2.500
Operativni	Povečati gospodarsko vrednost zasebnih gozdov	Število gozdarskih gospodarstev, ki so prejela naložbeno pomoč	0	1.000
		Celotni obseg naložb	0	54 mio €

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.1.2.3 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (b) (iii), člen 28
Šifra ukrepa: 123

Razlogi za ukrepanje:
Učinkovito delovanje **živilskopredelovalne industrije** je ključnega pomena za obstoj primarne kmetijske proizvodnje. Živilskopredelovalna industrija je enakomerno razporejena po vsej državi in igra odločilno vlogo pri ohranjanju in ustvarjanju novih delovnih mest. Deluje kot faktor stabilnosti in ekonomskega razvoja vzdolž celotne prehrambene verige. Investicije v živilskopredelovalne obrate so nujne z vidika rasti produktivnosti in s tem konkurenčnosti celotnega sektorja, kot tudi z vidika potrebnega prilagajanja poostrenim higienskim in okoljskim standardom.

Vse večji pomen imajo tudi naložbe oziroma aktivnosti vezane na trženje kmetijskih proizvodov. Ni namreč dovolj, da se proizvod samo proizvede ampak ga je potrebno tudi pravilno ponuditi končnim uporabnikom. V Sloveniji do sedaj za te aktivnosti še ni bilo namenjenih veliko podpor, zato bomo s tem ukrepom poskušali spodbuditi vlagatelje, da usmerijo svoje naložbene potenciale tudi za namene trženja.

Predelava kmetijskih proizvodov, ki se izvaja kot **dodatna in dopolnilna dejavnost na kmetijah**, predstavlja pomemben dodatni vir dohodka zlasti na manjših družinskih kmetijah, omogoča njihov obstoj in pozitivno vpliva na vitalnost podeželja.

Na področju **prve stopnje predelave in trženja lesa,** kjer se že dlje časa srečujemo s slabo konkurenčnostjo in nizko učinkovitostjo mikro podjetij, lahko s tehnološko posodobitvijo in povezanostjo zagotovimo večjo konkurenčnost in dodatni vir dohodka, še posebej, ker se v zadnjem času povečuje povpraševanje po produktih prve stopnje predelave lesa.

Cilji:

Cilj podpore v dodajanju vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom je spodbuditi:

- uvajanje novih proizvodov in učinkovitega trženje produktov;
- posodabljanje proizvodnih procesov in izboljšanje varstva okolja, higiene in varnosti pri delu;
- stabilizacijo dohodkov na področju predelave in trženja kmetijskih in gozdarskih proizvodov,

ter s tem prispevati k večji splošni učinkovitosti in produktivnosti dela.

Opis ukrepa:
Na področju predelave kmetijskih in gozdarskih proizvodov bodo podprte naložbe, ki se nanašajo na:

a) predelavo in trženje proizvodov, opredeljenih v Prilogi I Pogodbe (v nadaljevanju: kmetijski proizvodi), razen proizvodov iz rib;
b) predelava in trženje drugih proizvodov, katerih surovina so kmetijski proizvodi;
c) skupne naložbe predelave in trženja proizvodov, opredeljenih v Prilogi I in drugih proizvodov, katerih surovina so kmetijski proizvodi, razen proizvodov iz rib;
d) prva stopnja predelave in trženje lesa.

Naložba se mora nanšati na predelavo oziroma trženje ali na razvoj novih proizvodov, proizvodnih postopkov in tehnologij ter prispevati k izboljšanju splošne učinkovitosti podjetja in mora biti skladna z minimalnimi standardi Skupnosti, ki veljajo za takšno naložbo. Izboljšanje splošne učinkovitosti podjetja mora biti razvidno iz vloge. Kot enostavne naložbe se štejejo projekti, katerih skupna vrednost ne presega 100.000 EUR/projekt. V primeru zahtevnih naložb, mora upravičenec pripraviti poslovni načrt, s katerim dokaže ekonomsko upravičenost naložb.

Pri naložbah, katerih namen je uskladitev s standardi Skupnosti, se pomoč lahko dodeli samo tistim, ki so jih izvedla mikropodjetja in so bila izvedena z namenom izpolnjevanja na novo uvedenih standardov Skupnosti, v obdobju 36 mesecev od datuma, s katerim je standard za podjetje postal obvezen.

Podpora se ne dodeli podjetjem v težavah v smislu smernic Skupnosti o državnih pomočeh za reševanje in prestrukturiranje gospodarskih družb v težavah.

Upravičenci morajo izpolnjevati vse pogoje za opravljanje določene dejavnosti, skladno z veljavno zakonodajo.

Prva stopnja predelave in trženje lesa zajema proizvode predelave lesa pred industrijsko predelavo, ki jih natančneje določimo za namene tega ukrepa z navedbo oznak kombinirane nomenklature in poimenovanjem proizvodov iz Priloge I k Uredbi 2658/87 o tarifni in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi z vsemi spremembami [29].
Seznam oznak kombinirane nomenklature z poimenovanjem proizvodov bo obvezna priloga razpisne dokumentacije ukrepa.

Upravičeni stroški so:
- naložbe v nakup, izgradnjo in obnovo nepremičnin;
- naložbe v nakup strojev in opreme ter računalniške, strojne in programske opreme;
- naložbe v opremo za pridobivanje energije iz obnovljivih virov za lastne potrebe;
- splošni stroški, povezani s pripravo in izvedbo projektov

Predmet podpore v okviru tega ukrepa so tudi naložbe namenjene izboljšanju trženja kmetijskih proizvodov, kamor uvrščamo naložbe namenjene skladiščenju proizvodov, razstavljanju proizvodov z namenom prodaje, ponujanju proizvodov za prodajo, dobavljanju ali dajanju proizvodov na trg. Do podpore so upravičene tudi naložbe v ureditev prodajnih prostorov na kmetijah.

Pri naložbah se kot opravičljivi strošek šteje tudi nakup mobilnih prodajaln za namen trženja kmetijskih proizvodov.

V okviru tega ukrepa bodo dodeljene podpore tudi za naložbe namenjene prednostnim nalogam iz točk (a), (b), (c) in (e) prvega odstavka 16.a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, za naslednje vrste aktivnosti:
- naložbe namenjene izboljšanju energetske učinkovitosti;
- naložbe namenjene predelavi kmetijske/gozdne biomase za obnovljive vire energije;
- naložbe namenjene uvedbi proizvodnih tehnik za varčevanje z vodo;
- naložbe namenjene uvedbi naprav za obdelavo odpadnih voda pri predelavi;
- naložbe namenjene izboljšanju predelave in trženja mlečnih proizvodov.

[29] Uredba Sveta (EGS) št. 2658/87 z dne 23. julija 1987 o tarifni in statistični nomenklaturi ter skupni carinski tarifi UL L 256, 7.9.1987, str. 1–675 (posebna izdaja v slovenščini poglavje 02 zvezek 02 str. 382 – 386)

Ciljna skupina (upravičenci):
Ciljna skupina na področju **predelave kmetijskih proizvodov** so:
- mikro, majhna in srednje velika podjetja, ki so registrirana za živilskopredelovalno dejavnost, ter velika podjetja s to dejavnostjo, če zaposlujejo pod 750 delavcev ali je letni prihodek podjetja nižji od 200 milijonov EUR,
- kmetijska gospodarstva in kmetije z dopolnilno dejavnostjo, ki izvajajo dejavnost predelave kmetijskih proizvodov v skladu z zakonom o kmetijstvu,
- agrarne in pašne skupnosti v zasebni lasti, na katerih se izvaja predelava mleka.

Ciljna skupina na področju **trženja kmetijskih proizvodov** so:
- mikro, majhna in srednje velika podjetja, ki so registrirana za živilskopredelovalno dejavnost, ter velika podjetja s to dejavnostjo, če zaposlujejo pod 750 delavcev ali je letni prihodek podjetja nižji od 200 milijonov EUR,
- kmetijska gospodarstva in kmetije z dopolnilno dejavnostjo, ki se ukvarjajo s primarno pridelavo oziroma predelavo,
- agrarne in pašne skupnosti v zasebni lasti, na katerih se izvaja predelava mleka.

Ciljna skupina na področju **prve stopnje predelave lesa so**:
- mikro podjetja, ki so registrirana za prvo stopnjo predelave lesa,
- kmetije z dopolnilno dejavnostjo, ki izvajajo dejavnost predelave lesa v skladu z veljavno zakonodajo.

Predelovalni obrati na kmetijskih gospodarstvih se štejejo kot mikro podjetje v primeru, da je v njih zaposlenih manj kot 10 oseb, oziroma letni promet ne presega 2.000.000 EUR.

Razmejitev:
Do ostalih ukrepov PRP 2007-2013 in drugih operativnih programov so naložbe v okviru tega ukrepa razmejene z opredelitvijo upravičenih dejavnosti in/ali namenov. Podpora je namenjena naložbam v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov. V okviru ukrepa 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom se podpirajo naložbe v trženje lastnih kmetijskih proizvodov iz Priloge 1 k Pogodbi in drugih proizvodov katerih surovina so kmetijski proizvodi v skladu s Smernicami Skupnosti o državni pomoči v kmetijskem in gozdarskem sektorju 2007 – 2013.
V kolikor gre za naložbo, ki se lahko v enem delu nameni tudi za izvajanje drugih dejavnosti, za tisti del ni predmet podpore po tem ukrepu. To je jasno razvidno na primeru naložb v OVE. Podpora se lahko dodeli samo za naložbe v lastno porabo energije iz OVE na predelovalnem obratu, medtem, ko se prodaja energije drugim uporabnikom ne podpira v okviru tega ukrepa.
V primeru prve stopnje predelave lesa se v sklopu ukrepa podpira predelava lesa po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD 2008) C 16.100. Natančnejši seznam s klasifikacijskimi številkami in poimenovanji upravičenih proizvodov bo priložen javnemu razpisu. Ostala predelava se podpira v sklopu ukrepa 311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti in 312 Podpora spodbujanju in ustanavljanju mikro podjetij.
Zahtevek za plačilo pomoči iz naslova tega ukrepa se izključuje z zahtevki drugih OP in državnimi pomočmi.

Finančne določbe:
Finančna pomoč bo dodeljena v obliki nepovratnih sredstev. Najnižji znesek podpore iz javnih virov znaša 3.500 EUR, najvišji znesek za posamezne vrste naložb pa je do vključno 2.500.000

EUR. Upravičenec lahko v celotnem programskem obdobju 2007 - 2013 pridobi največ do vključno 6.000.000 EUR podpore iz javnih virov.

Podpora iz javnih virov:

a) v primeru **predelave in trženja kmetijskih proizvodov**:
- za mikro, majhna in srednje velika podjetja znaša do 45 % priznane vrednosti naložbe;
- za velika podjetja, ki zaposlujejo pod 750 ljudi ali imajo letni prihodek podjetja nižji od 200 milijonov EUR, znaša do 25 % priznane vrednosti naložbe

V kolikor podjetje iz prve alinee točke a) uveljavlja podpore za naložbe v proizvode, katerih proizvodnja ima certifikat ekološke predelave, se mu prizna za 5 odstotnih točk višji delež podpore iz javnih sredstev od navedene višine podpore v točki a).

V kolikor so naložbe namenjene izvajanju prednostnih nalog iz točk (a), (b), (c) in (e) prvega odstavka 16a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, se stopnja pomoči lahko poveča za 10 odstotnih točk glede na stopnjo pomoči, določeno v Prilogi I Uredbe 1698/2005.

b) v primeru **predelave in trženja proizvodov, katerih surovina so kmetijski proizvodi**:
- za mikro in majhna podjetja znaša do 45% priznane vrednosti naložbe;
- za srednje velika podjetja znaša do 35 % priznane vrednosti naložbe;
- za velika podjetja, ki zaposlujejo pod 750 ljudi ali imajo letni prihodek podjetja nižji od 200 milijonov EUR, znaša do 25 % priznane vrednosti naložbe

V kolikor podjetje iz prve oz. druge alinee točke b) uveljavlja podpore za naložbe v proizvode, katerih proizvodnja ima certifikat ekološke predelave, se mu prizna za 5 odstotnih točk višji delež podpore iz javnih sredstev od navedene višine podpore v točki b).

c) v primeru **prve stopnje predelave in trženja lesa**
- za mikro podjetja znaša do 50% priznane vrednosti naložbe

Pri opredelitvi velikosti podjetja se upoštevajo merila iz Priloge 1 Uredbe 800/2008[30] in Priporočilo Komisije 2003/361/ES.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Ciljna (2013)
Posebni	Pospešiti posodobitev in povečati učinkovitost predelave kmetijskih proizvodov	Število gospodarstev/podjetij, ki uvajajo nove proizvode in/ali nove tehnologije	0	100
		Povečanje BDV na podprtih gospodarstvih/v podjetjih (000 EUR)	0	10.000
		*Povečanje BDV/PDM oz. zaposlenega na podprtih gospodarstvih/podjetjih	0	1.5
Operativni		Število podprtih podjetij	0	558

30 Uredba Komisije (ES) št. 800/2008 z dne 6. avgusta 2008 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive s skupnim trgom z uporabo členov 87 in 88 Pogodbe (Uredba o splošnih skupinskih izjemah) (Besedilo velja za EGP) UL L 214, 9.8.2008, str. 3–47

Izboljšati predelavo in trženje kmetijskih proizvodov	*Število podprtih mikro podjetij oz. kmetijskih gospodarstev (naložbe v prvo stopnjo predelave lesa)	0	136
	Celotni obseg naložb	0	320,9 mio €

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.1.2.5 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (b) (v), člen 30

Šifra ukrepa: 125

Razlogi za ukrepanje:
Zemljiška in posestna razdrobljenost je poleg neugodne velikostne strukture eden največjih razvojnih problemov slovenskega kmetijstva. Slaba posestna struktura odločilno prispeva k visokim stroškom obdelave zemljišč na enoto površine in s tem k slabši produktivnost dela v kmetijstvu. Neugodna posestna struktura predstavlja tudi pomembno strukturno oviro pri nadaljnjem razvoju kmetijstva in prispeva k manjši konkurenčnosti tako na ravni posameznih kmetijskih gospodarstev, kot tudi na ravni kmetijstva kot celote.

Kmetijstvo se vse pogosteje sooča s posledicami podnebnih sprememb. Daljša sušna obdobja zaradi majhnega obsega namakanih površin povzročajo velik izpad pridelkov, ki negativno vpliva na višino in stabilnost dohodkov v kmetijstvu. Študija izvedljivosti nacionalnega programa namakanja v Sloveniji, ki je bila izdelana pod okriljem Svetovne Banke v letu 1999 dokazuje, da je iz okoljskega vidika in vidika razpoložljivosti vodnih virov na območjih s pridelavo sadja, zelenjave, trsnic in drugih pridelkov, izgradnja namakalnih sistemov nujna za stabilnost in kvaliteto te pridelave.

Zasnova nekaterih obstoječih hidromelioracijskih sistemov je tehnološko neustrezna, kar zmanjšuje ekonomsko učinkovitost kmetijske proizvodnje in preveliko porabo vode na teh območjih.

Kljub temu, da so aktivnosti v okviru tega ukrepa naravnane k prestrukturiranja kmetijstva, ki vodi v učinkovitejšo izrabo proizvodnih dejavnikov in s tem k povečanju dohodka in produktivnosti dela, pa to prestrukturiranje ne bo šlo na račun onesnaževanja okolja, zmanjšanja biotske raznovrstnosti, izginjanju habitatov ter zmanjšanju naravne in krajinske pestrosti. Pri izvedbi aktivnosti v okviru tega ukrepa bodo upoštevana določila in zaveze, ki izhajajo iz Nature 2000.

Cilji:
Cilj ukrepa je s podporo naložbam v zemljiško infrastrukturo pospešiti prestrukturiranje kmetijstva, ki vodi v učinkovitejšo izrabo proizvodnih dejavnikov in s tem k povečanju dohodka in produktivnosti dela. V okviru tehničnih posodobitev obstoječih melioracijskih sistemov in izgradnji novih namakalnih sistemov pa racionalnejša poraba vode in bolj kontroliran vnos hranil. Izvedba ukrepov, povezanih z namakanjem, se strogo navezuje na vodno direktivo (2000/60/ES) in njene usmeritve.

Opis ukrepa:

V okviru ukrepa so podprte naslednje aktivnosti:
- komasacije, ki se izvajajo na podlagi predpisa, ki ureja kmetijska zemljišča (glede na izkušnje iz preteklosti se predvideva podpiranje izvajanja komasacij na tistih komasacijskih območjih, ki v povprečju ne bodo presegala 300 ha);
- izgradnja in dograditev velikih namakalnih sistemov skladno s predpisom, ki ureja kmetijska zemljišča; kjer bodo imele prednostno obravnavo tehnološke posodobitve namakalnih sistemov (pri naložbah v tehnološke posodobitve namakalnih sistemov morajo posodobitve izkazovati vsaj 25 odstotno racionalnejšo porabo vode in električne energije);

- tehnološke posodobitve hidromelioracijskih sistemov skladno s predpisi, ki urejajo kmetijska zemljišča, graditev objektov in urejanje prostora;
- izgradnja demonstracijskih namakalnih centrov, namenjenih izobraževanju in certificiranju uporabnikov namakalnih sistemov, s poudarkom na tehnologijah za zmanjšanje porabe vode in zmanjšanje vnosa nitratov in pesticidov v tla;
- agromelioracije, ki se izvajajo na podlagi predpisa, ki ureja kmetijska zemljišča. Podpirajo se samo tiste agromelioracije, ki se bodo izvajale na komasacijskih območjih in bo z njimi dosežen cilj celovitega urejanja kmetijskega prostora. V okviru agromelioracij se bodo podpirale naslednje aktivnosti: odstranitev kamnitih osamelcev, spreminjanje konfiguracije zemljišč, ureditev poljskih poti, izboljšanje dostopa na kmetijska zemljišča, krčenje grmičevja.

Podpora naložbam v zemljiško infrastrukturo se zagotavlja na podlagi dokazila o ekonomski opravičljivosti naložbe. Pri naložbah v namakalne sisteme mora biti izkazana interna stopnja donosnosti vsaj 6,5. V skladu z nacionalno zakonodajo in zakonodajo Skupnosti so vsi posegi v prostor dovoljeni le na podlagi pridobljenih potrebnih dovoljenj, ob doslednem upoštevanju zahtev vodne direktive in habitatne direktive. Za zemljiške operacije, ki pomenijo poseg v prostor, je po veljavni zakonodaji za pridobitev gradbenega dovoljenja potrebno izdelati presojo vplivov na okolje ter pridobiti naravovarstveno soglasje, za namakalne sisteme pa tudi vodno dovoljenje.

Za izdajo gradbenega dovoljenja za določen poseg v prostor morajo vsi zahtevani dokumenti in dovoljenja to tudi jasno izražati oz. dopuščati. Za pridobitev vodnega dovoljenja, ki je za ukrep namakanja obvezen dokument za izdajo gradbenega dovoljenja, je potrebno izdelati analize razpoložljivosti vodnega vira, ob upoštevanju zahtev po uporabi tehnološko sodobne opreme, ki omogoča zmanjševanje porabe vode in električne energije.

Predmet sofinanciranja so:
- vsa gradbena, geodetska in ostala obrtniška dela,
- stroški odkupa zemljišč za skupne objekte oziroma infrastrukturo (črpališča, transformatorske postaje, vodohrame, razširitev melioracijskih jarkov za namene ekoremediacije, za zaščitne vetrne pasove, itd.),
- tehnična oprema demonstracijskih namakalnih centrov in namakalna oprema, skupaj s stroški dobave in montaže,
- splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo projektov.

Ciljna skupina (upravičenci):
- vlagatelji zahtevka za podporo izvedbi komasacij so občine, v katerih se izvajajo komasacije, končni koristniki učinka dodeljenih nepovratnih sredstev pa so lastniki komasiranih zemljišč;
- vlagatelji zahtevka za podporo naložbam v velike namakalne sisteme in posodobitev hidromelioracijskih sistemov so pravne osebe, ki jih lastniki zemljišč pooblastijo za vodenje investicije, končni koristniki učinka dodeljenih nepovratnih sredstev pa so lastniki ali večletni zakupniki zemljišč, ki bodo te sisteme uporabljali;
- vlagatelji zahtevka za podporo izgradnji demonstracijskih centrov za namakanje so ustrezno registrirane pravne osebe, ki so na javnem natečaju izbrane za izvedbo del;
- vlagatelji zahtevka za podporo naložbam v agromelioracije so občine, ki jih lastniki zemljišč pooblastijo za vodenje investicije, končni koristniki učinka dodeljenih nepovratnih sredstev pa so lastniki ali večletni zakupniki zemljišč.

Razmejitev

PRP 2007 - 2013

V okviru tega ukrepa se podpirajo tista agromelioracijska dela, ki so potreba za večje doseganje učinkov komasacij. Infrastruktura, ki bi se izgradila v okviru agromelioraciji in ni neposredno povezana z razvojem kmetijstva (npr. kolesarske poti in drugi rekreativni objekti, tematske poti, parkovne ureditve,…) ni upravičena do podpor v okviru tega ukrepa. Ta infrastruktura se podpira v okviru ukrepa 322 Obnova in razvoj vasi.

Ostali operativni programi

Izgradnja infrastrukture v okviru tega ukrepa je do izgradnje infrastrukture v okviru drugih operativnih programov razmejena na ta način, da se v okviru tega ukrepa podpira izgradnja infrastukture le na območjih izvajanja komasacij in le tista infrastruktura, ki je v osnovi namenjena za razvoj kmetijstva in gozdarstva.

Finančne določbe:

Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Delež javnega financiranja znaša do 100% priznanih stroškov. Najmanjši znesek dodeljene pomoči je 20.000 EUR, najvišji znesek dodeljene pomoči pa 3.000.000 EUR, ki velja tudi pri namakalnih sistemih, ki vključujejo izvedbo vodnega vira samo za namen namakanja.

Vlagatelji oz. upravičenci lahko v okviru tega ukrepa v skladu s 56. členom Uredbe 1974/2006 za izvedbo naložbe zahtevajo izplačilo predplačila.

Cilji in indikatorji

CILJI		**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
			Izhodiščna	**Ciljna (2013)**
Posebni	Pospešiti prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev	Povečanje BDV na podprtih gospodarstvih/ v podjetjih (000 EUR)	0	2.500
Operativni	Povečati obseg namakanih in hidromelioriranih zemljišč in s tem zmanjšati odvisnost pridelave od naravnih razmer	Število podprtih operacij	0	9 operacij
		*Skupni obseg podprtih operacij	0	2.000 ha
		*Površine, opremljene z vodomeri	400 ha	2.000 ha
		Celotni obseg naložb	0	13,3 mio €
	Izboljšati posestno strukturo kmetijskih zemljišč	Število podprtih operacij	0	30 operacij
		*Povprečna velikost parcel znotraj komasacijskega območja	100%	200%
		*Skupni obseg podprtih operacij	0	6.500 ha
		*Število parcel znotraj komasacijskega območja	100%	50%
		Celotni obseg naložb	0	13,6 mio €
	Izboljšati fizikalne, kemijske in biološke lastnosti tal	Število podprtih operacij	0	15
		*Skupni obseg podprtih operacij	0	1.000 ha
		Celotni obseg naložb	0	2,1 mio €

* Dodatni nacionalni kazalniki učinka.

5.3.1.3 Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov

5.3.1.3.2 Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (c) (ii), člen 32

Šifra ukrepa: 132

Razlogi za ukrepanje:
Slovenija ima vzpostavljen sistem shem kakovosti za proizvajalce, ki potrošnikom zagotavljajo, da so kmetijskih pridelki oz. živila višje kakovosti od standardne in proizvedeni na določen način. Sodelovanje v shemah kakovosti je povezano z dodatnimi stroški in obveznostmi, ki jih trg praviloma ne povrne v celoti, kar pogosto predstavlja oviro za hitrejše in večje vključevanje proizvajalcev v te sheme. Večje vključevanje kmetov v sheme kakovosti odpira nove tržne možnosti in s tem posredno vpliva na povečanje dohodkov in posledično tudi na boljšo konkurenčnost kmetijskega sektorja.

Cilj
Cilj je spodbuditi kmetijske proizvajalce k sodelovanju v shemah kakovosti, ki pomenijo izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov in s tem prispevati k povečanju dodane vrednosti v kmetijstvu.

Opis ukrepa
Podpora kmetijskim proizvajalcem za sodelovanje v shemah kakovosti ima obliko letnega plačila, ki predstavlja nadomestilo za stalne stroške, povezane z vključevanjem in sodelovanjem v shemah kakovosti. Podpora se dodeli za obdobje največ 5 let. Sheme kakovosti, ki so predmet tega ukrepa, so:

- sheme kakovosti Skupnosti (Uredbe 509/2006[31], 510/2006[32], 2092/91[33)]:

- zaščiteni kmetijski pridelki oziroma živila (zaščitena označba porekla; zaščitena geografska označba; zajamčena tradicionalna posebnost),
- ekološka pridelava in predelava,

- ter priznane nacionalne sheme kakovosti:

- integrirana pridelava,
- višja kakovost,

Podpora se dodeli za kmetijske proizvode iz Priloge I Pogodbe in prilog Uredb 509/2006, 510/2006, 2092/91, razen proizvodov iz rib. Za geografska poimenovanja in zajamčeno tradicionalno posebnost so upravičeni tisti kmetijski proizvodi, ki so do dne, ko se vloži vloga

31 Uredba Sveta (ES) št. 509/2006 z dne 20. marca 2006 o zajamčenih tradicionalnih posebnostih kmetijskih proizvodov in živil (UL L 93, 31.3.2006, str. 1–11)

32 Uredba Sveta (ES) št. 510/2006 z dne 20. marca 2006 o zaščiti geografskih označb in označb porekla za kmetijske proizvode in živila (UL L 93, 31.3.2006, str. 12–25)

33 Uredba Sveta (EGS) št. 2092/91 z dne 24. junija 1991 o ekološki pridelavi kmetijskih proizvodov in označevanju tovrstno pridelanih kmetijskih proizvodov in živil (UL L 198, 22.7.1991, str. 1–15) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 15 zvezek 02 str. 39 – 55), z vsemi spremembami

posameznega upravičenca, vpisani v register EU. Za višjo kakovost so upravičeni tisti kmetijski proizvodi, ki so do dne, ko se vloži vloga posameznega upravičenca, vpisani v nacionalni register.

Podpora bo namenjena kmetijskim proizvajalcem, ki kmetijske proizvode oziroma živila proizvajajo v skladu z uredbami in pravilniki, ki urejajo navedene sheme kakovosti. Splošen pogoj za vsa kmetijska gospodarstva, ne glede na vrsto sheme kakovosti, je predložitev dokaza, da je skupina proizvajalcev ali kmetijsko gospodarstvo zaprosilo za postopek certificiranja oz. v primeru že opravljenega postopka certificiranja, kopija certifikata ali potrdilo o pozitivno opravljeni kontroli.

Pridobitev certifikata za proizvodnjo zaščitenih kmetijskih pridelkov oziroma živil v okviru shem kakovosti Skupnosti zagotavlja potrošnikom, da so bili proizvodi proizvedeni v skladu z zahtevami iz specifikacije, ki je sestavni del postopka registracije posameznega proizvoda. Postopek registracije, ki hkrati pomeni zaščito imena določenega proizvoda, v prvi fazi izvede MKGP, registracija pa velja samo na območju RS. Ko registracijo potrdi tudi EK, je proizvod zaščiten tudi na celotnem območju EU. V okviru sheme ekološke pridelave in predelave registracija proizvodov ni potrebna. Zadošča certificiranje.

Pridobitev certifikata za integrirano pridelavo v okviru nacionalne sheme zagotavlja potrošnikom, da so bili proizvodi pridelani po v naprej določenih tehnoloških navodilih in, da so v skladu z nacionalnim pravilnikom, ki določa tehnološke zahteve in omejitve za integrirano pridelavo sadja, poljščin, grozdja in zelenjave. Strokovna delovna skupina letno pripravi tehnološka navodila za vsako kategorijo posebej. Tehnološka navodila natančno določajo vsa pravila in pogoje pridelave sadja, poljščin, grozdja in zelenjave, katero letno potrdi in objavi MKGP. Pravilnik in tehnološka navodila so obvezujoča za proizvajalce, ki so v shemi integrirane pridelave. Integrirana pridelava temelji na strožjih zahtevah glede načina pridelave in uporabe fitofarmacevtskih sredstev. Shema je dostopna vsem proizvajalcem, ki izpolnjujejo zahteve za integrirano pridelavo in zagotavlja popolno sledljivost proizvodov. Pridelovalce letno kontrolira organizacija za kontrolo, ki je imenovana na podlagi predpisa, ki ureja tehnične in organizacijske pogoje, ki jih morajo izpolnjevati organizacije za kontrolo integriranih kmetijskih pridelkov oziroma živil. Organizacija za kontrolo preverja skladnost z navedbami v tehnoloških navodilih in pravilnikih za integrirano pridelavo.

Pridobitev certifikata za višjo kakovost v okviru nacionalne sheme zagotavljajo potrošnikom, da imajo proizvodi specifične lastnosti, ki odstopajo od predpisane minimalne kakovosti in se natančno definirajo v specifikaciji proizvoda, ki je sestavni del registracije vsakega posameznega proizvoda višje kakovosti. Specifične lastnosti kmetijskega proizvoda se določajo glede na sestavo, senzorične in fizikalno-kemijske lastnosti ter na način pridelave oziroma predelave. Specifikacija vsebuje opis značilnosti kmetijskega proizvoda višje kakovosti, dokumentacijo, ki dokazuje, da je proizvod po specifičnih lastnostih kakovostnejši od istovrstnih kmetijskih proizvodov minimalne kakovosti in opis postopka pridelave oz. predelave. Specifikacijo pregleda strokovna komisija in poda strokovno mnenje. Na podlagi pozitivnega strokovnega mnenje MKGP izda odločbo o priznanju po tej shemi Proizvajalce letno kontrolira certifikacijski organ, ki mora biti akreditiran skladno s standardom SIST EN 45011 in imenovan s strani ministrstva. Certifikacijski organ preverja skladnost z navedbami v specifikaciji kmetijskega proizvoda višje kakovosti. Shema je dostopna vsem proizvajalcem in zagotavlja popolno sledljivost proizvodov.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za vsako shemo posebej imenuje organizacije za kontrolo oz. certifikacijske organe, ki izvajajo kontrolo nad kmetijskimi proizvodi in kmetijskimi

gospodarstvi ter preverjajo skladnost s predpisanimi zahtevami. Kontrole se izvajajo obvezno enkrat letno pri vseh proizvajalcih, ki so vključeni v posamezno shemo. Poleg letnih kontrol, certifikacijski organ izvede še okoli 10% nenapovedanih kontrol, ki so naključne in del zahtevanega postopka certifikacijskega organa po standardu SIST EN 45011. V primeru suma zlorabe predpisanih zahtev, certifikacijski organ izvede še dodatno kontrolo. Notranjo kontrolo izvaja skupina proizvajalcev, s katero zagotavlja skladnost s specifikacijo oz. z zahtevanimi pravili.

Organizacija za kontrolo oz. certificiranje mora za opravljanje kontrole nad shemami kakovosti vložiti vlogo na ministrstvo z dokazili o izpolnjevanju tehničnih in organizacijskih pogojev. K vlogi mora predložiti akreditacijsko listino, ki jo je izdala akreditacijska služba, vključena v Evropsko akreditacijo, iz katere izhaja, da je akreditirana po standardu SIST EN 45011. Če organizacija za kontrolo oz. certifikacijski organ ne izpolnjuje več predpisanih pogojev, ji minister z odločbo odvzame pooblastilo za opravljanje kontrole oz. certificiranje kmetijskih proizvodov in kmetijskih gospodarstev.

Uradni nadzor nad izvajanjem veljavne zakonodaje za vse sheme kakovosti izvaja Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano, kot organ v sestavi MKGP.

Ciljna skupina (upravičenci):
Ciljna skupina (končni prejemniki sredstev) so fizične ali pravne osebe (kmetijska gospodarstva), ki proizvajajo kmetijske proizvode, namenjene za prehrano ljudi, vključene v eno od shem kakovosti Skupnosti ali nacionalne sheme.

Razmejitev
Podpore za namen iz tega ukrepa se ne smejo prekrivati z podporami 1. stebra kmetijske politike, ki so navedene v Prilogi I Uredbe 1974/2006. Do prekrivanj lahko pride na področju sadja in zelenjave, oljčnega olja in medu za podpore aktivnosti izboljšanja kakovosti. Upravičenci do podpore znotraj ukrepov po 1. stebru so organizacije proizvajalcev, do podpore po tem ukrepu so pa posamezna kmetijska gospodarstva.
MKGP, AKTRP, bo pred odobritvijo in izplačilom sredstev iz naslova izvajanja tega ukrepa, izvedla administrativno kontrolo in po potrebi tudi ogled na kraju samem, da bi preprečila morebitno podvajanje sredstev za isti namen z ukrepi iz SKP. Upravičenci do pomoči iz naslova tega ukrepa, ki so za isti namen, kot ga navajajo v vlogi za pridobitev sredstev, že prejeli javna sredstva RS ali sredstva EU, do sredstev niso upravičeni, kar bodo upravičenci potrdili s podpisano izjavo.

Finančne določbe:
Finančna pomoč bo dodeljena v obliki nepovratnih sredstev v enkratnem letnem znesku. Za določitev višine pomoči bodo upoštevani stalni stroški, ki nastanejo z vključitvijo in sodelovanjem v shemah kakovosti hrane in ima obliko letnega plačila. Stalni stroški se pri posebnih zaščitenih kmetijskih pridelkih oz. živilih in proizvodih višje kakovosti določijo glede na shemo kakovosti, vrsto proizvoda in proizvodnje. Stalni stroški pri ekološki pridelavi in predelavi ter integrirani pridelavi se določijo glede na shemo kakovosti, vrsto proizvodnje in velikost kmetijskega gospodarstva.

Za proizvodnjo zaščitenih kmetijskih pridelkov oziroma živil (sheme Skupnosti) in proizvodov višje kakovosti (nacionalna shema) se kot stalni stroški upoštevajo:

- stroški kontrole, ki zagotavlja skladnost z zahtevami iz specifikacij (certificiranje, letna zunanja kontrola, nenapovedana zunanja kontrola, kontrola skupine proizvajalcev, notranja kontrola)
- stroški analiz vzorcev kmetijskih proizvodov oz. surovin, zahtevanih v specifikacijah proizvodov (organoleptične analize, fizikalno-kemične analize, mikrobiološke analize, določanje GSO idr.)
- administrativni stroški (letna članarina za vključevanje v skupino proizvajalcev proizvoda, vodenje evidenc, stroški tiskanja nalepk simbolov kakovosti, idr)

Za ekološko pridelavo in predelavo (shema Skupnosti) se kot stalni stroški upoštevajo:
- stroški kontrole, ki zagotavlja skladnost z uredbo in pravilnikom (letna kontrola pridelave na kmetijskem gospodarstvu, letna kontrola predelovalnega obrata na kmetijskem gospodarstvu, nenapovedane kontrole, kontrola skupine proizvajalcev)
- stroški analiz živil rastlinskega izvora, krme in tal (fizikalno-kemične analize, določanje GSO idr.)
- administrativni stroški (letna članarina za vključevanje v skupino proizvajalcev proizvoda, vodenje evidenc, stroški tiskanja nalepk simbolov kakovosti, idr.

Za integrirano pridelavo (nacionalna shema) se kot stalni stroški upoštevajo:
- stroški kontrole, ki zagotavlja skladnost z pravilnikom (letna kontrola pridelave),
- administrativni stroški (letna članarina za vključevanje v skupino proizvajalcev, vodenje evidenc, stroški tiskanja nalepk simbolov kakovosti, idr.

Najvišji znesek podpore za sodelovanje v shemah kakovosti hrane znaša 3.000 EUR na kmetijsko gospodarstvo. Vlagatelji, ki so vključeni v sheme kakovosti, so glede na shemo kakovosti upravičeni do letne podpore v višini:
- do 1.500 EUR za zaščitene kmetijske pridelke oziroma živila (sheme Skupnosti), za proizvode višje kakovosti (nacionalna shema),
- do 3.000 EUR za ekološko pridelavo in predelavo (shema Skupnosti),
- do 1.000 EUR za integrirano pridelavo (nacionalna shema).

Višina letnega plačila po shemah bo natančneje definirana v stroškovniku v okviru javnega razpisa.

Cilji in indikatorji:

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Izboljšati kakovost kmetijske proizvodnje in proizvodov	*Vrednost kmetijske proizvodnje, vključene v sheme kakovosti	0 €	1 mio €
Operativni	Spodbuditi vključevanje kmetijskih gospodarstev v sheme kakovosti	Število podprtih kmetijskih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti hrane	0	150

*Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.1.3.3 Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (c) (iii), člen 33

Šifra ukrepa: 133

Razlogi za ukrepanje:
V Sloveniji obstaja delujoč sistem posebnih označb kmetijskih in živilskih proizvodov, vključenih v sheme kakovosti, ki so zaščiteni po nacionalni in/ali evropski zakonodaji, ki pa so med potrošniki še vedno premalo poznani. Študije kažejo, da obstaja potreba po boljši informiranosti potrošnikov o obstoju proizvodov s posebnimi označbami višje kakovosti, ki so podvrženi strogi kontroli certifikacijskega organa, kot tudi o njihovih posebnih značilnostih in prednostih.

Proizvajalci zaščitenih kmetijskih pridelkov in živil se v Sloveniji združujejo za vsak zaščiten proizvod posebej. V zadnjih letih je opaziti visoko stopnjo neaktivnega delovanja že obstoječih skupin proizvajalcev, ki se kaže v pomanjkljivem načrtovanju ter premajhni koncentraciji ponudbe in skupnega trženja pridelkov članov skupine proizvajalcev.

Boljše poznavanje proizvodov s posebnimi označbami s strani potrošnikov ter bolj organizirano in aktivno trženje s strani proizvajalcev, lajša usklajevanje ponudbe in povpraševanja in odpira nove tržne možnosti za proizvajalce, kar posledično vpliva na rast dodane vrednosti v kmetijstvu in s tem konkurenčnosti agroživilskega sektorja.

Cilj

Cilj podpore dejavnostim informiranja potrošnikov in pospeševanja prodaje proizvodov, vključenih v sheme kakovosti, je povečati obseg proizvodnje in trženja proizvodov z zaščitnim znakom oziroma simbolom kakovosti, prispevati k dvigu kakovosti kmetijskih proizvodov in živil in s tem k povečanju dodane vrednosti v kmetijstvu.

Opis ukrepa:
Podpora v okviru tega ukrepa se dodeljuje aktivnostim informiranja potrošnikov in pospeševanja prodaje, ki bodo potrošnike spodbujale k nakupu in uporabi kmetijskih in živilskih proizvodov, ki so vključeni v priznane sheme kakovosti. Sheme kakovosti, ki so predmet tega ukrepa, so:

- Sheme kakovosti Skupnosti (Uredbe 1698/2005, 509/2006, 510/2006, 2092/91, 1493/1999[34]):

- zaščiteni kmetijski pridelki oziroma živila (zaščitena označba porekla; zaščitena geografska označba; zajamčena tradicionalna posebnost),
- ekološka pridelava in predelava,
- vina z označbo porekla (kakovostno vino ZGP, vrhunsko vino ZGP in vino PTP)

- Priznane nacionalne sheme kakovosti:

[34] Uredba Sveta (ES) št. 1493/1999 z dne 17. maja 1999 o skupni ureditvi trga za vino (UL L 179, 14.7.1999, str. 1–84) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 3 zvezek 26 str. 25 – 108)

- integrirana pridelava,
- višja kakovost.

V tem okviru bodo podprte aktivnosti, ki seznanjajo potrošnike, da gre pri proizvodih z določenim zaščitnim znakom oziroma simbolom kakovosti za specifične značilnosti proizvodov, zlasti z vidika kakovosti, za specifične značilnosti proizvodnih metod ali vpliva geografskega območja na kakovost proizvoda.

Podpora bo namenjena pokrivanju stroškov, nastalih pri izvajanju aktivnosti informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v upravičene sheme kakovosti hrane, kot so:
- stroški organizacije, priprave in sodelovanja na javnih nastopih, sejmih, tržnicah, razstavah, oddajah, delavnicah in drugih oblikah javnih nastopov oz. dogodkov,
- stroški oglaševanja in informiranja na prodajnih mestih in po drugih kanalih komunikacije,
- stroški priprave, izdaje in distribucije informacijskega in promocijskega materiala,
- stroški organizacije in izvedbe drugih ustreznih oblik oglaševanja.

Pogoj za pridobitev podpore je predložitev programa pospeševanja prodaje skupine proizvajalcev z vizijo oglaševanja in informiranja za petletno obdobje, ki vsebuje natančno razdeljen načrt informacijskih in promocijskih aktivnosti s pričakovanimi rezultati za predložen projekt, in hkrati omogoča predhodno preverjanje gradiv, namenjenih informiranju, oglaševanju in pospeševanju prodaje z vidika skladnosti z zakonodajo EU.

Plačilni organ zagotovi, da se podprte aktivnosti predloženega projekta niso financirale tudi po Uredbi 2826/2000[35] za isti namen.

Na gradivih, namenjenih informiranju, oglaševanju in pospeševanje prodaje mora biti v ospredju ime zaščitenega proizvoda ter zaščitni znak oz. simbol kakovosti proizvoda in sicer:
- za proizvode, ki so ekološki oziroma so zaščiteni po evropski zakonodaji kot zaščiteni kmetijski pridelki oz. živila (zaščitena označba porekla, zaščitena geografska označba in zajamčena tradicionalna posebnost), pripadajoči zaščitni znak oz. simbol kakovosti EU in/ali nacionalni zaščitni znak oz. simbol kakovosti,
- za proizvode, ki so integrirani ali so zaščiteni po nacionalni zakonodaji, kot zaščiteni kmetijski pridelki oz. živila ali višja kakovost, pripadajoči nacionalni zaščitni znak oz. simbol kakovosti,
- za kakovostna vina ZGP, vrhunska vina ZGP in vino PTP pravilna navedba imena in območja.

Podpora se dodeli za kmetijske proizvode iz Priloge I Pogodbe in Uredb 1698/2005, 509/2006, 510/2006, 2092/91, 1493/1999 razen proizvodov iz rib.

35 Uredba Sveta (ES) št. 2826/2000 z dne 19. decembra 2000 o akcijah informiranja in promocije za kmetijske proizvode na notranjem trgu (UL L 328, 23.12.2000, str. 2–6)

Ciljna skupina (upravičenci):
Ciljna skupina (končni prejemniki sredstev) so pravne osebe registrirane kot skupina proizvajalcev, ki združuje proizvajalce, vključene v eno od shem kakovosti za določen kmetijski proizvod ali živilo ter uporabljajo pripadajoč simbol kakovosti oziroma zaščitni znak in:

- so zaščitile svoje proizvode na ravni EU oziroma so njihovi proizvodi že zaščiteni na nacionalni ravni in v postopku pridobivanja evropske zaščite za zaščiteno označbo porekla, zaščiteno geografsko označbo in zajamčeno tradicionalno posebnost ali,
- predstavljajo proizvajalce ekološko pridelanih in predelanih kmetijskih pridelkov oz. živil z oznako ekološko pridelano ali,
- so zaščitile svoje proizvode na nacionalni ravni z oznako višja kakovost ali,
- predstavljajo proizvajalce integrirano pridelanih pridelkov oz. živil z oznako integrirano pridelano ali,
- predstavljajo proizvajalce vin z označbo porekla (kakovostno vino ZGP, vrhunsko vino ZGP in vino PTP).

Skupno vlogo lahko vloži tudi več skupin proizvajalcev, ki so posamezni upravičenci znotraj tega ukrepa.

Poklicne, panožne skupine oz. organizacije proizvajalcev, ki zastopajo enega ali več sektorjev ne štejejo kot skupine proizvajalcev znotraj tega ukrepa.

Razmejitev:
Podpore za namen iz tega ukrepa se ne smejo prekrivati z podporami 1. stebra kmetijske politike, ki so navedene v Prilogi I Uredbe 1974/2006. Do prekrivanj lahko pride na področju sadja in zelenjave, oljčnega olja in medu za podpore aktivnosti informiranja in promocije. Upravičenci do podpore znotraj ukrepov po 1. stebru so organizacije proizvajalcev, do podpore po tem ukrepu so skupine proizvajalcev, ki združujejo proizvajalce, vključene v eno od shem kakovosti. Zaradi možnosti prekrivanja smo v ukrep dali določilo, da poklicne, panožne skupine oz. organizacije proizvajalcev, ki zastopajo enega ali več sektorjev ne štejejo kot upravičenci znotraj tega ukrepa. S to zahtevo, ki se bo preverjala pri obravnavanju vlog smo izključili možnost prekrivanja. Kljub temu, bo MKGP, AKTRP, pred odobritvijo in izplačilom sredstev iz naslova izvajanja tega ukrepa, izvedla administrativno kontrolo in po potrebi tudi ogled na kraju samem, da bi preprečila morebitno podvajanje sredstev za isti namen z ukrepi iz SKP. Upravičenci do pomoči iz naslova tega ukrepa, ki so za isti namen, kot ga navajajo v vlogi za pridobitev sredstev, že prejeli javna sredstva RS ali sredstva EU, do sredstev niso upravičeni, kar bodo upravičenci potrdili s podpisano izjavo.

Finančne določbe:
Finančna pomoč bo dodeljena v obliki nepovratnih sredstev. Intenzivnost pomoči za dejavnosti informiranja, oglaševanja in pospeševanja prodaje znaša največ do 70% priznanih stroškov projekta. Najvišji znesek pomoči na razpis za projekt končnega prejemnika znaša do 200.000 EUR.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Izboljšati kakovost kmetijske proizvodnje in proizvodov	Vrednost kmetijske proizvodnje v okviru priznane oznake kakovosti / standardov	0 mio €	30 mio €
Operativni	Povečati informiranost potrošnikov o proizvodih, vključenih v sheme kakovosti	Število podprtih projektov	0	50

5.3.1.4 Prehodni ukrepi za Češko republiko, Estonijo Ciper, Latvijo, Litvo, Madžarsko, Malto, Poljsko, Slovenijo in Slovaško

5.3.1.4.2 Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 20 (d) (ii), člen 35
Šifra ukrepa: 142

Razlogi za ukrepanje:
Ekološki kmetje v Sloveniji so združeni v dveh krovnih združenjih, ki sta organizirani predvsem po teritorialnem načelu in nimata značaja tržnih organizacij. Večina tržno usmerjenih ekoloških kmetov in proizvajalcev ostalih ekoživil, je vezana na neposredne načine prodaje na domu in na tedenske t.i. ekotržnice, kar pa večjim proizvajalcem ne zadošča več in so prisiljeni iskati še druge tržne poti. Slaba tržna organiziranost in nizek tržni delež ekoloških proizvodov in ekoživil sta ključna problema nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji. Podobno velja tudi za področje proizvodnje zaščitenih kmetijskih proizvodov in živil, proizvodov višje kakovosti, kjer brez ustrezne organiziranosti ni mogoče pričakovati povečanja deleža teh proizvodov na trgu.

Cilj
Cilj je spodbuditi ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev na področju ekološke pridelave in proizvodnje zaščitenih kmetijskih pridelkov, ki vodijo v povečanje koncentracije ponudbe in lažje prilagajanje proizvodnje zahtevam trga ter s tem prispevati k povečanju dodane vrednosti v kmetijstvu.

Opis ukrepa
Podpora v okviru tega ukrepa se dodeljuje skupinam proizvajalcev ekoloških kmetijskih proizvodov in skupinam proizvajalcev zaščitenih kmetijskih proizvodov (zaščitena označba porekla; zaščitena geografska označba; zajamčena tradicionalna posebnost) za kritje stroškov ustanavljanja in delovanja. Za skupine proizvajalcev ekoloških kmetijskih proizvodov bomo, zaradi različnih dejanskih situacij in zahtev na tem področju, podpirali združevanje proizvajalcev po proizvodih (npr. mlečni proizvodi itd.) kot tudi združevanje proizvajalcev iz določenih območij po načinu pridelave (npr.: ekološki proizvajalci ekoloških kmetijskih proizvodov Pomurja itd.). Za skupine proizvajalcev zaščitenih kmetijskih proizvodov bomo podpirali združevanje proizvajalcev po proizvodih (npr.: proizvajalci kraškega pršuta itd.). Skupina proizvajalcev mora biti uradno priznana s strani pristojnega organa do 31. 12. 2013 in mora imeti minimalno 3 člane. Predložiti mora operativni program dejavnosti za obdobje najmanj 5 let, ki vsebuje:

i. Idejni načrt usklajevanja pridelave s povpraševanjem
ii. idejni načrt pospeševanja koncentracije ponudbe in skupnega trženja pridelkov svojih članov.
iii. Načrt priprave pravil glede skupnega trženja, informiranja in promocije.

Predmet p**odpore** so administrativni stroški, vključno s stroški usposobitve prostorov, registracije, stroški skupnega trženja blaga, vključno s pripravo za prodajo, centralizacijo prodaje in dobavo grosistom, oblikovanja skupnih pravil o proizvodnji, nakupa informacijske tehnologije in ostale opreme ter stroški plače za enega stalno zaposlenega delavca ter stroški nabave primerne opreme potrebne za skupno trženje skupine proizvajalcev.

Podpora se dodeli v letnih obrokih za prvih 5 let po datumu priznanja skupine proizvajalcev. Višina podpore se izračuna na osnovi letne tržne proizvodnje posamezne skupine proizvajalcev.

Podpora se dodeli za kmetijske proizvode iz Priloge I Pogodbe in prilog Uredb 1698/2005, 509/2006, 510/2006, 2092/91, razen proizvodov iz rib.

Ciljna skupina (upravičenci):
Upravičenci do podpor v okviru tega ukrepa so skupine proizvajalcev, ki:
- združujejo ekološke kmetijske proizvajalce določenega ekološkega kmetijskega proizvoda za namene skupnega nastopa tega kmetijskega proizvoda na trgu,
- združujejo ekološke kmetijske proizvajalce iz določenega območja RS za namene skupnega nastopa ekoloških kmetijskih proizvodov tega območja na trgu,
- združujejo proizvajalce določenega zaščitenega kmetijskega proizvoda za namene skupnega nastopa tega proizvoda na trgu,

Razmejitev:
Podpore za namen iz tega ukrepa se ne smejo prekrivati z podporami 1. stebra kmetijske politike, ki so navedene v Prilogi I Uredbe 1974/2006. Do prekrivanj lahko pride na področju sadja in zelenjave, oljčnega olja in medu . Upravičenci do podpore znotraj ukrepov po 1. stebru so organizacije proizvajalcev, do podpore po tem ukrepu so skupine proizvajalcev, ki združujejo proizvajalce, vključene v ekološki pridelavo in predelavo in posebne kmetijske pridelke oz. živil. Zaradi možnosti prekrivanja s bo MKGP, AKTRP, pred odobritvijo in izplačilom sredstev iz naslova izvajanja tega ukrepa, izvedla administrativno kontrolo in po potrebi tudi ogled na kraju samem, da bi preprečila morebitno podvajanje sredstev za isti namen z ukrepi iz SKP. Upravičenci do pomoči iz naslova tega ukrepa, ki so za isti namen, kot ga navajajo v vlogi za pridobitev sredstev, že prejeli javna sredstva RS ali sredstva EU, do sredstev niso upravičeni, kar bodo upravičenci potrdili s podpisano izjavo.

Finančne določbe:
Najvišja stopnja pomoči znaša do 5% obsega lastne tržne proizvodnje.
Maksimalna višina podpore je pri obsegu lastne tržne proizvodnje do 1. 000.000 EUR v prvih petih letih naslednja:
Prvo leto: 5% od tržne proizvodnje,
Drugo leto: 5% od tržne proizvodnje,
Tretje leto: 4% od tržne proizvodnje,
Četrto leto: 3% od tržne proizvodnje,
Peto leto: 2% od tržne proizvodnje.

Maksimalna višina podpore je pri obsegu lastne tržne proizvodnje nad 1. 000.000 EUR v prvih petih letih naslednja:
Prvo leto: 2,5% od tržne proizvodnje,
Drugo leto: 2,5% od tržne proizvodnje,
Tretje leto: 2,0% od tržne proizvodnje,
Četrto leto: 1,5% od tržne proizvodnje,
Peto leto: 1,5% od tržne proizvodnje.

Ob tem v vsakem od prvih petih let podpora ne sme presegati zneskov:
Prvo leto: 100. 000 EUR,
Drugo leto: 100. 000 EUR,
Tretje leto: 80. 000 EUR,
Četrto leto: 60. 000 EUR,
Peto leto: 50. 000 EUR.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Koncentrirati ponudbo in olajšati prilagajanje proizvodnje zahtevam trga	*Število kmetijskih gospodarstev, vključenih v podprte skupine proizvajalcev ekoloških in zaščitenih kmetijskih proizvodov	0	120
		Število kmetijskih gospodarstev, ki vstopajo na trg	0	130
Operativni	Spodbuditi ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev ekoloških in zaščitenih kmetijskih proizvodov	Število podprtih skupin proizvajalcev	0	10
		Prihodek podprtih skupin proizvajalcev	0 mio €	9 mio €

*Dodatni nacionalni kazalnik rezultata.

5.3.2 Os 2: Izboljšanje okolja in podeželja

Razlogi za ukrepanje

Kmetijska zemljišča in gozdovi v Sloveniji pokrivajo skoraj 92% ozemlja in imajo pomembno okoljsko in prostorsko poselitveno funkcijo. Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo, kar se kaže tudi v relativno dobro ohranjenem in raznolikem okolju, ugodnem stanju vrst in habitatov ter ugodnih okoljskih razmerah za ekološko kmetovanje. Splošna zavezanost k ciljem varstva okolja se kaže tudi v dejstvu, da je v Sloveniji znaten del površine opredeljen kot ekološko pomembno območje. Ob tem pa se območja z visoko naravno vrednostjo večinoma nahajajo v marginalnih območjih in območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, kjer je gospodarjenje ekonomsko manj zanimivo. Opuščanje kmetovanja na teh območjih in zmanjševanje odprtega prostora bi predstavljalo okoljsko tveganje in potencialno izgubo kulturnih krajin z negativnimi posledicami na poseljenost podeželja. Onesnaženost tal, vode in zraka ter nevarnost za erozijo kot posledica intenzivnega kmetijstva se sicer v zadnjih letih ne povečuje, je pa celotno ozemlje Slovenije določeno kot za nitrate občutljivo območje.

Cilji

V programskem obdobju 2007 - 2013 je za Slovenijo izvajanje aktivnosti, ki pripomorejo k obdelanemu podeželju in s prilagoditvijo tehnologij prispevajo k zmanjševanju negativnega vpliva kmetijstva na vode, zrak in biotsko raznovrstnost, eden pomembnejših ciljev. Prepoznano in sprejeto je prioritetno ohranjanje kmetijskih zemljišč v rabi, posebno na območjih, ki so za intenzivno kmetovanje neprimerna, in kjer je potrebno s pomočjo izravnalnih plačil kmetom zagotavljati dodaten vir dohodka in preprečevati marginalizacijo teh območij. Druga prioritetna usmeritev te osi pa je nadaljevanje usmerjanja kmetovalcev v sonaravne načine kmetovanja, ki so naravi prijazni in dolgoročno ugodno vplivajo na okoljske danosti, in jih je Slovenija pričela izvajati že v predpristopnem obdobju.

Ukrepi 2. osi prispevajo k varovanju in izboljšanju stanja okolja (tal, vode in zraka), ohranjanju biotske raznovrstnosti in kulturne krajine ter s tem neposredno prispevajo tudi k doseganju ciljev na območjih Natura 2000 in območjih visoke naravne vrednosti, ki so za ohranjanje biotske raznovrstnosti posebnega pomena.

Ukrepi in aktivnosti

Aktivnosti te osi so prednostno usmerjene na področje kmetovanja, medtem ko na področju upravljanja z gozdovi Slovenija izpolnjuje ciljne usmeritve te osi z doslednim upoštevanjem nacionalne zakonodaje in izvajanjem že sedaj uveljavljenega trajnostnega gospodarjenja z gozdovi.

Aktivnosti te osi so prilagojene naravnim danostim Slovenije in možnostim, ki jih nudijo kmetijske tehnologije. Ukrepi so horizontalni in so namenjeni vsem kmetovalcem v Sloveniji, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev plačil pri posameznem ukrepu. Ukrep izravnalnih plačil je mogoče izvajati le za območja, ki so v tem programu opredeljena kot območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD). Določene prostorske omejitve veljajo tudi za nekatere specifične kmetijsko okoljske podukrepe, ki so odvisni od posebnih varstvenih režimov ali pa upravljavskih zahtev za vzdrževanje posameznih habitatov.

Šifra	Ukrep	Uredba 1698/2005
211	Plačila kmetom zaradi omejenih možnosti na gorskih območjih	Člen 36 (a) (i)
212	Plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja	Člen 36 (a) (ii)
214	Kmetijsko okoljska plačila	Člen 36 (a) (iv)

Poleg specifičnih pogojev za posamezne ukrepe 2. osi, je pri izvajanju teh ukrepov potrebno upoštevati tudi zahteve navzkrižne skladnosti, ki so določene z Uredbo 1782/2003 in Uredbo o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), kakor tudi dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.

Kombinacija z drugimi ukrepi in razmejevanje
Zahtevek za plačila za ukrepe 2. osi je zaradi načina izračuna, ki vključuje samo razliko, ki je posledica specifičnih naravnih razmer oziroma dodatnih omejitev pri pridelavi, mogoče uveljavljati tudi za površine, za katere se uveljavljajo enotna plačila na površino iz prvega stebra SKP.

Ciljna skupina
Ciljna skupina v okviru 2. osi so kmetijska gospodarstva, ki gospodarijo v območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo in kmetijska gospodarstva, ki se obvežejo, da bodo na celotnem ali delu površin izvajala vsaj en kmetijsko okoljski podukrep ob upoštevanju omejitev in pogojev, določenih v okviru posameznih ukrepov, podukrepov oziroma aktivnosti.

Razmejitev
Ukrepi 2. osi so vezani na kmetijska zemljišča v rabi in s podporami zaradi fizičnih omejitev oziroma dodatnih okoljskih zahtev dopolnjujejo plačila 1. stebra SKP in tudi ukrepe, ki v sklopu 1. in 3. ter LEADER osi omogočajo razvoj na podeželju.
Ukrepi 2. osi pripomorejo k izboljšanju stanja na področju okolja in ohranjanja narave, kjer se dosega sinergistični učinek z OP okolje in transport. Ukrepi se ne podvajajo, nameni so razmejeni.

Finančne določbe
Ukrepi te osi se financirajo iz javnih sredstev, pri čemer se do 80% sredstev sofinancira iz EKSRP, vsaj 20% pa iz proračuna RS.

Osnova za določitev višine plačil je predhodna ocena dodatnih stroškov oziroma izgube prihodka za posamezen ukrep oziroma podukrep, ki jo je pripravila ustrezno usposobljena neodvisna ustanova po metodologiji, ki omogoča preverjanje relevantnosti podatkov in izhodišč kalkulacij.

Splošni cilji in indikatorji

CILJI	IZHODIŠČNI INDIKATORJIKAZALNIKI, POVEZANI S CILJI	VREDNOSTI	
		Izhodiščna	Ciljna (2013)
Zaustavitev upada biotske raznovrstnosti	Gibanje indeksa populacije ptic kmetijske krajine* (indeks, 2007=100)	100	100
Ohranjanje sistemov visoke naravne vrednosti	KZU visoke naravne vrednosti	444.658 ha	447.358 ha
Ohranjanje območij Natura 2000	***Kmetijska zemljišča v zaraščanju na območjih Natura 2000	10.500 ha	9.000 ha
Ohranjanje sestave drevesnih vrst	Gozd in druge gozdne površine, razvrščene glede na število drevesnih vrst in vrsto gozda: - iglasti - listnati - mešani	 30,5% 37,6% 31,9%	ohranjanje
Izboljšati kakovosti voda	***Vnos hranil v tla	129 kg/ha	115 kg/ha
	Bruto bilanca za dušik	40 kg/ha	≤ 40 kg/ha
	Bruto bilanca za fosfor	NP****	NP****
Onesnaženje z nitrati	Letni trendi koncentracij (indeks 1992-1994=100): - nitrati v površinskih vodah (NO_3mg/L) - nitrati v podzemnih vodah (NO_3mg/L) - pesticidi v površinskih vodah (µg/L) - pesticidi v podzemnih vodah (µg/L)	 115,5 83,3 28,3 164	 110,0 75,0 18,0 140,0
Odpravljanje marginalizacije in opuščanja rabe zemljišč	Delež KZU glede na vsa zemljišča	29,5%	30%
	***Kmetijska zemljišča v zaraščanju	25.200 ha	20.000 ha
Zmanjšanje erozije tal	Površine, kjer obstaja nevarnost erozije tal (t/ha/leto)	0,874 t/ha/leto	0,825 t/ha/leto
Ohranjanje kakovosti tal	KZU, vključena v ekološko pridelavo	26.831 ha	64.000 ha**
Blaženje podnebnih sprememb	Površina namenjena energetskim rastlinam in rastlinam za pridobivanje biomase (KZU)	2.100 ha	3.000 ha
	Proizvodnja energije iz obnovljivih virov iz gozdarstva	449 kToe	494 kTo
	Proizvodnja energije iz obnovljivih virov iz kmetijstva	9,9 kToe	10,4 kTo
	***Emisije toplogrednih plinov in amoniaka iz kmetijstva (CO_2 ekv)	1.996.000 t	1.850.000 t
	*** Emisije toplogrednih plinov in amoniaka iz kmetijstva (NH_3) ('000 t)	20.600 t/leto	20.400 t/leto

* V Sloveniji se je z letom 2007 pričelo spremljanje obsega populacij ptic kmetijske kulturne krajine.
** Površine KZU, vključene v kontrolo ekološkega kmetovanja.
*** Dodatni nacionalni temeljni kazalnik, povezan s ciljem.
**** Za Slovenijo statistični podatki niso na voljo

5.3.2.1 Ohranjanje kmetijstva na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

Ime ukrepa: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

Šifra ukrepa: 211 in 212 (člen 36 (a) (i), 36 (a) (ii) in člen 93)

Slovenija bo v obdobju 2007 - 2013 nadaljevala z izvajanjem ukrepa izravnalnega plačila na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD) na osnovi 93. člena Uredbe. 1698/2005, po katerem se za obdobje 01.01.2007 do 31.12.2009 uporabljajo členi 13(a), 14(1) in prvih dveh alinej 14(2), 15, 17 do 20, 51(3) in 55(4) ter del Priloge I, ki določa znesek iz 15. (3) člena Uredbe 1257/1999.

Za opis ukrepa izravnalna plačila za OMD, se do 31.12.2009 uporabljajo določbe 9.V.A.1., 9.V.B.1., 9.V.B.2., 9.V.B.3., in 9.V.B. drugi odstavek, Uredbe 817/2004, skladno s Prilogo II Uredbe 1974/2006 o podrobnih pravilih glede uporabe Uredbe 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP.

Razlogi za ukrepanje:
V preteklosti je prihajalo na OMD do opuščanja kmetijske obdelave. S tem posredno pa tudi do siromašenja kulturne krajine in depopulacije območij. V Sloveniji izvajamo podpore kmetijski pridelavi na OMD že od sredine 80-tih let prejšnjega stoletja, pozitivni učinki pa se kažejo v prenehanju opuščanja kmetijske proizvodnje na OMD. Ukrep, ki zagotavlja kmetijskim gospodarstvom v OMD izravnalno plačilo, krije stroške, ki nastajajo v teh območjih zaradi posebnih naravnih danosti, ki neugodno vplivajo na kmetovanje.

Ukrep se je že v preteklosti izkazal za učinkovitega v preprečevanju opuščanja kmetijske rabe in s tem povezanih negativnih posledic, zato je smotrno s tem ukrepom nadaljevati.

Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost v Sloveniji pokrivajo 86 odstotkov države. Delež kmetijskih zemljišč v rabi v OMD znaša 74 odstotkov vseh KZU.

Cilji ukrepa:
Za ohranitev in nadaljnjo obdelanost v OMD območjih je potrebno izravnalno plačilo zaradi dodatnih stroškov pri kmetovanju.
Izravnalna plačila bodo prispevala:
- k ohranjanju in spodbujanju sonaravnih sistemov kmetovanja,
- k ohranjanju kulturne krajine,
- k trajnostni rabi kmetijskih zemljišč,
- k ohranitvi delovnih mest na podeželju.

Opisi OMD:

Slovenija bo v obdobju 2007 – 2013 izvajala izravnalna plačila za vsa območja, ki so bila predmet podpor v sklopu PRP 2004 – 2006, in sicer:

- hribovsko gorska območja
- druga območja
- območja s posebnimi omejitvami

Podrobni opisi se nahajajo v Prilogi PRP 3

Dopolnitve OMD v programskem obdobju 2007 - 2013

Slovenija prevzema v novem programskem obdobju kriterije in območja OMD iz PRP 2004 – 2006. Za novo programsko obdobje je ponovno preverila aktualne podatke za območja z omejenimi možnostmi in ponovila postopek za določitev območij. Ugotovila je, da ob uporabi enakih kriterijev, kot so bili določeni v PRP 2004-2006, določena zemljišča izpolnjujejo lastnosti OMD in ta zemljišča je v PRP 2007 - 2013 uvrstila v hribovsko in gorska območja ter območja s posebnimi omejitvami.

1) Dopolnitev seznama hribovsko in gorskega območja je osnovana na:

- ugotovitvi, da se posamezni deli k.o. dotikajo hribovsko in gorskega območja in ustrezajo kriterijem, ki so bili določeni v PRP 2004-2006. Zato so bile k.o. deljene in deli k.o., ki so pogojem ustrezali, so bili priključeni v hribovsko in gorsko območje. Ta analiza velja tudi za območja, ki so bila v PRP 2004 – 2006 razvrščena v območja s posebnimi omejitvami.

  Utemeljitev:
  Delitev k.o. v skladu s tem kriterijem je Slovenija izvedla že v PRP 2004 - 2006. Takrat je v hribovsko in gorsko območje vključila 66 deljenih k.o. v skupni površini 32.270 ha (1,56% države). Po natančni analizi se je ugotovilo, da je upoštevajoč ta kriterij možno vključiti v hribovsko in gorsko območje še 41 deljenih k.o. v skupni površini 7.838 ha (0,4% države).

- ugotovitvi, da so homogena manjša območja , ki ne izpolnjujejo kriterija za hribovsko in gorsko območje, so pa obkrožena s hribovsko in gorskim območje, štejejo kot hribovsko in gorska območja, če je območje:
  - manjše ali enako petim katastrskim občinam ali
  - večje kot pet katastrskih občin in hkrati izkazuje kriterije slabše proizvodne sposobnosti tal in je delež slabših kategorij najmanj 75%.

  Šteje se, da je območje obkroženo s hribovskim in gorskim območjem v skladu s prejšnjim odstavkom, če je:
  - najmanj 90% zadevnega območja obkroženih s hribovsko in gorskim območjem ali
  - najmanj 40% zadevnega območja obkroženih s hribovskim in gorskim območjem in preostali del območja meji na reko, morje ali državno mejo (skupaj najmanj 90%).

  Utemeljitev:
  Zaokrožitev je v skladu s tem kriterijem Slovenija izvedla že v PRP 2004-2006. Takrat je v hribovsko in gorsko območje vključila 168 k.o. v skupni površini 80.966 ha (3.99% države). Po natančni analizi se je ugotovilo, da je možno po tem kriteriju vključiti v hribovsko in gorsko območje še 8 k.o. v skupni površini 2.704 ha, kar je 0,1% države

V hribovsko in gorsko območje je tako dodanih 10.542 ha ali 0,5% teritorija Slovenije. Skupno so se tako hribovska in gorska območja povečala iz 71,8 % na 72,3%.

2) Dopolnitev seznama PO je osnovana na:

- natančni analizi stanja Dolenjskega podolja kjer je ugotovljena prisotnost dejavnikov omejitve, ki so že opisani za območje Krasa (priloga 3). Lastnosti le tega so tu zelo izražene, zato je bil v območja s posebnimi omejitvami dodan del Dolenjskega podolja, za katerega so značilna precej kamnita, vlažna, namočena tla s kraškimi značilnostmi in kraškimi pojavi. Kmetovanje na tem območju je možno, je pa izredno omejeno zaradi vodnega režima vode med vegetacijo in hitrega nihanja vode. Značilna raba je travinje, posebne ekološke danosti pa so oblikovale »vlažne travnike«, mestoma pa suhe travnike, z značilnimi Kraškimi sestoji flore in favne, zaradi katerih je to območje smiselno ohranjati v kmetijski rabi.

V območja s posebnimi omejitvami je na novo dodanih 17.578 ha površin.
V PO je tako priključenih 0,8% teritorija Slovenije. Skupno se je obseg PO povečal iz 9,2% na 10,0 % površine države.

Površine v OMD se tako povečajo za 1,3%, skupno iz 85% teritorija Slovenije na 86,3%. Delež dodanih površin je prikazan v preglednici 44.

Preglednica 44: Dopolnitve za PRP 2007 - 2013

Dodane površine	Površina katastrskih občin (ha)	**Delež skupne površine (%)**	**Kmetijska zemljišča v rabi**	
			Površina v ha	**Delež (%)**
Hribovsko gorska območja	10.542	0,5	5.500	0,9
Območja s posebnimi omejitvami	17.578	0,8	7.000	1,1
Skupaj	28.120	1,3	12.500	2,0

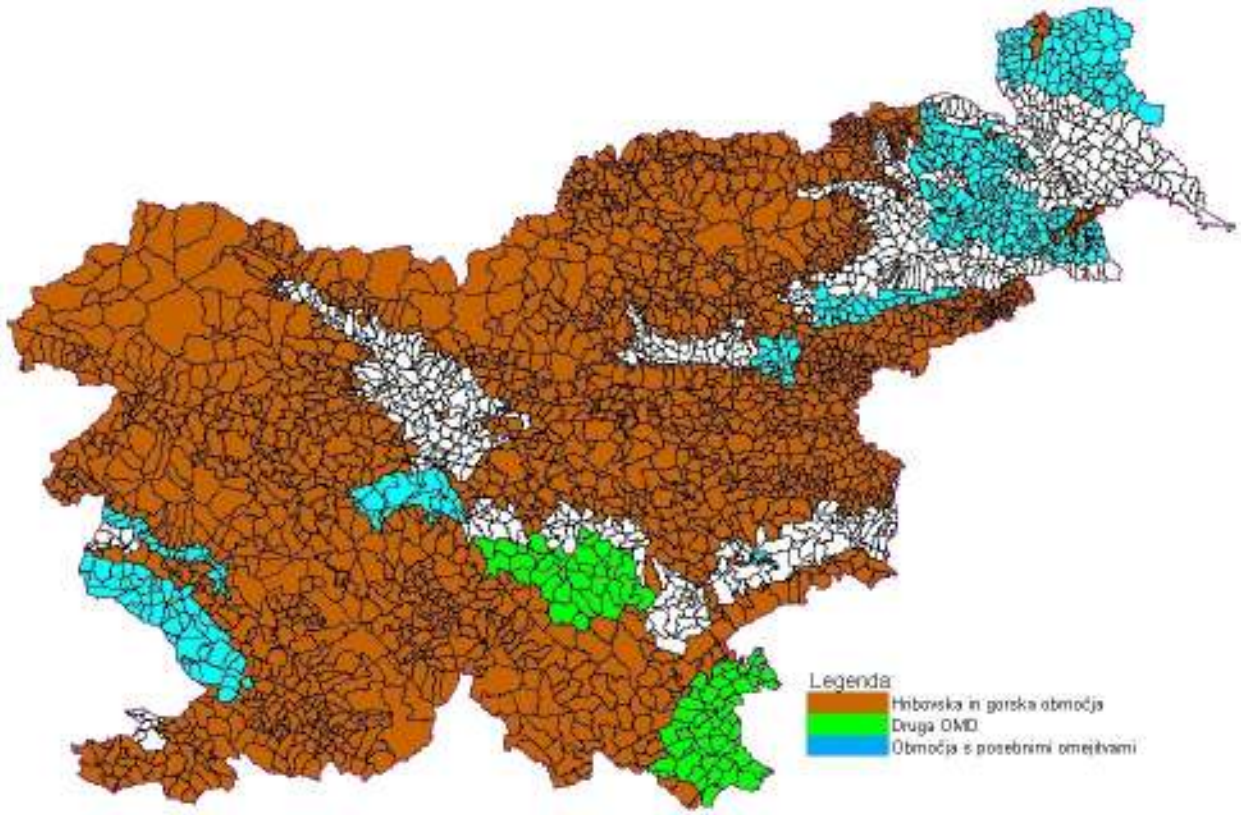

Slika 9: OMD potrjeni s PRP 2004-2006 po Uredbi 1257/99

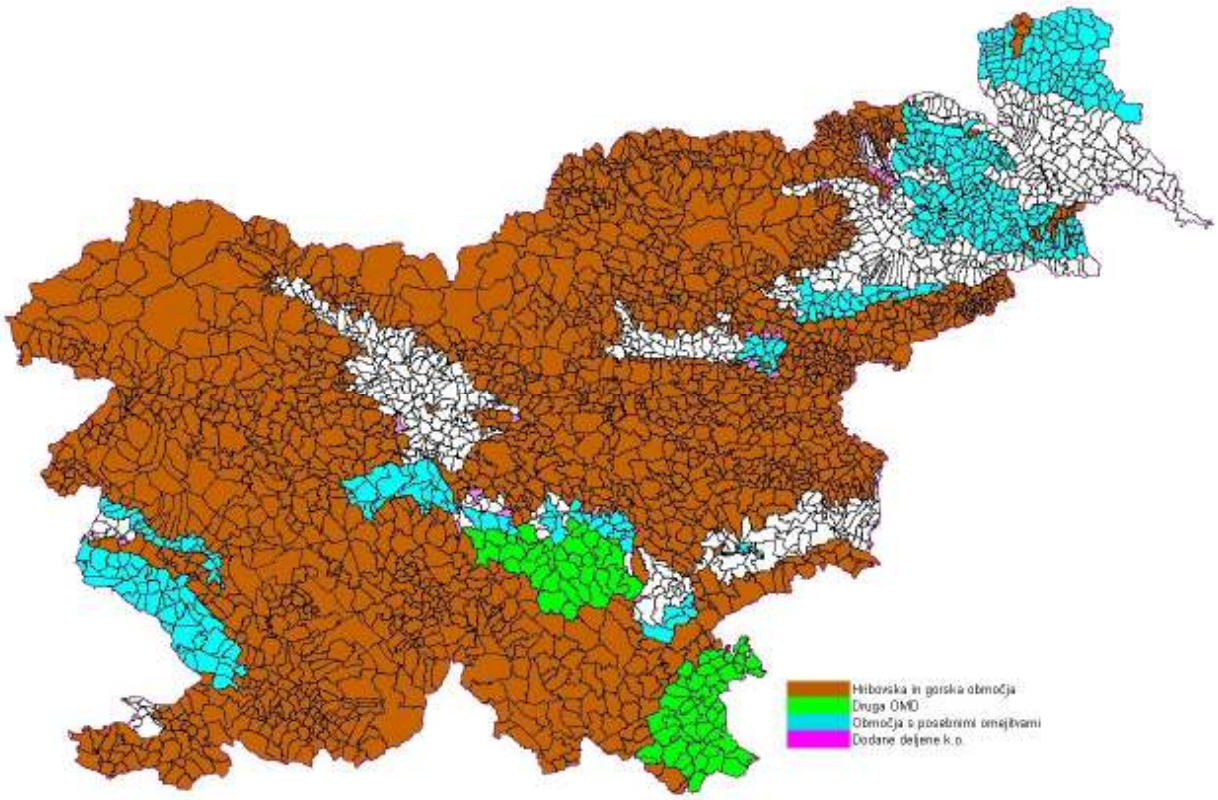

Slika 10: OMD določena s PRP 2004-2006, in označene dopolnitve za PRP 2007-2013: Dodane deljene k.o.v HGO.

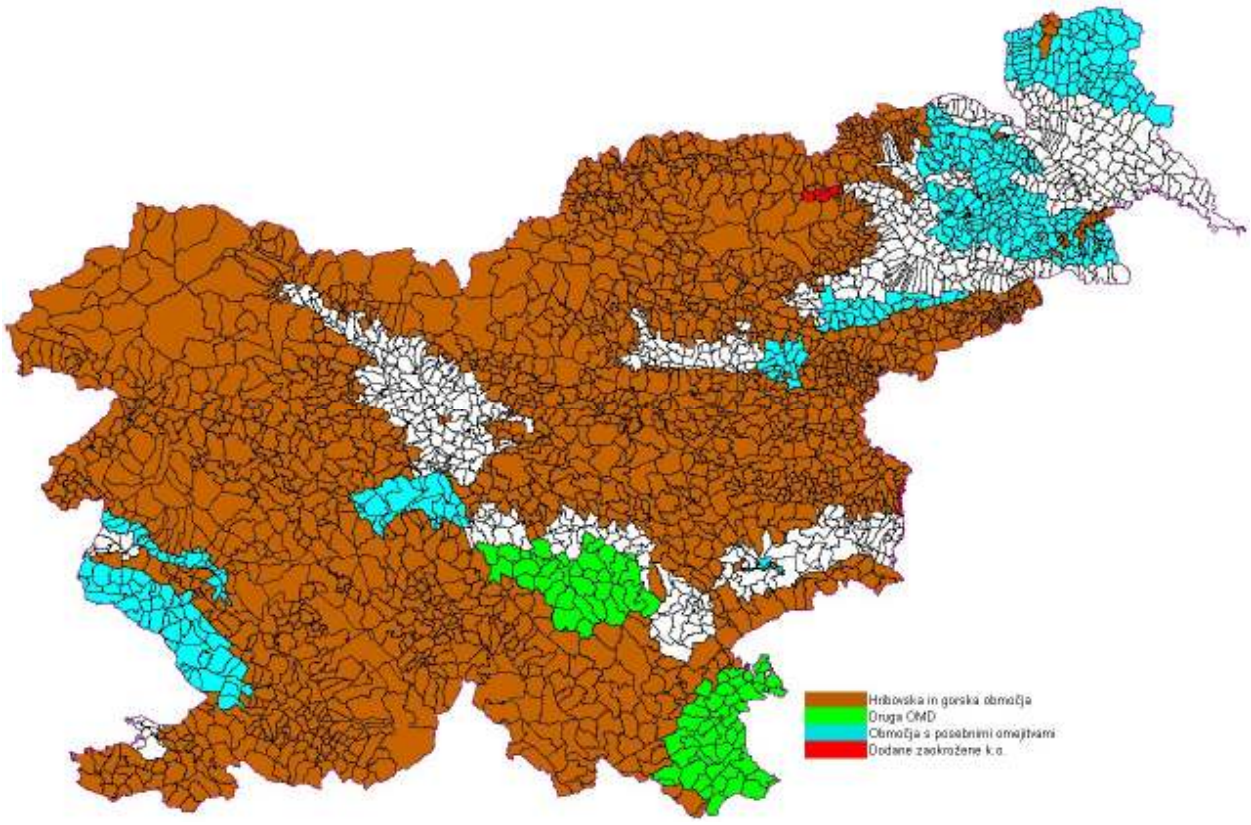

Slika 11: OMD določena s PRP 2004-2006, in označene dopolnitve za PRP 2007-2013: Dodane zaokrožene k.o. v HGO

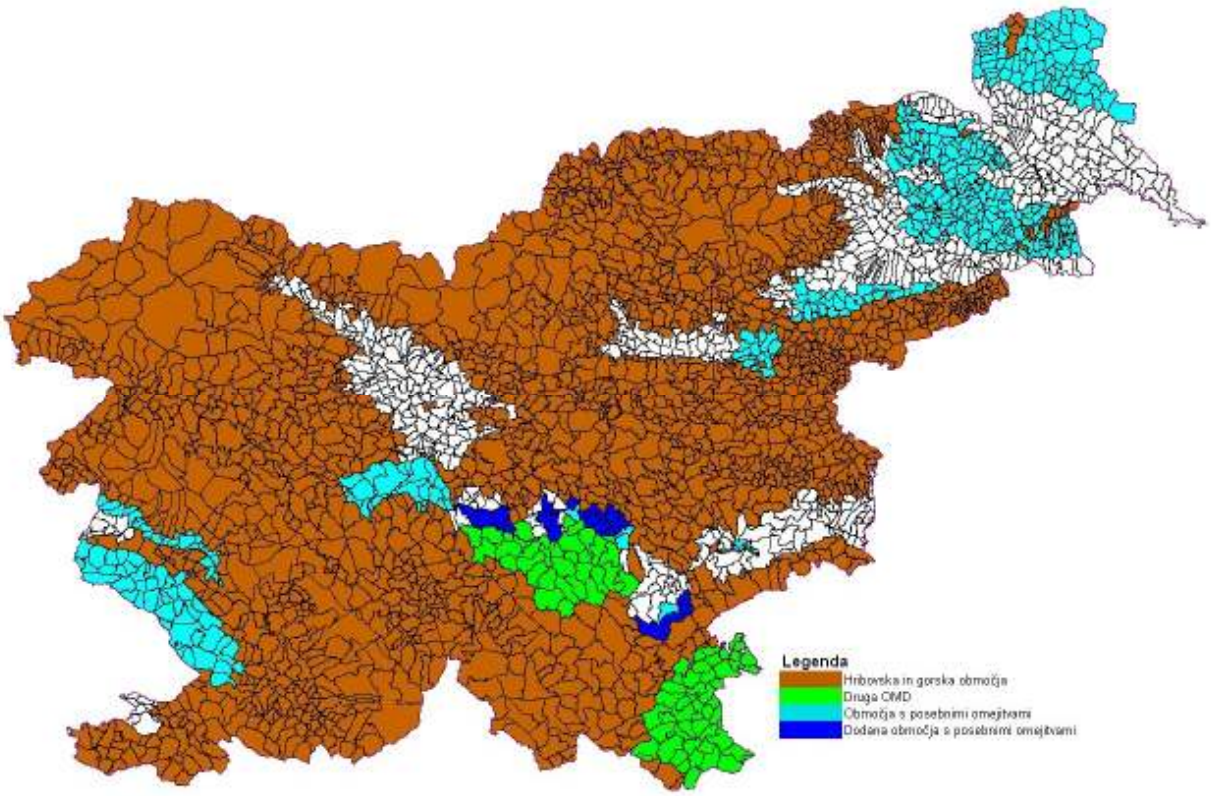

Slika 12: OMD določena s PRP 2004-2006, in označene dopolnitve za PRP 2007-2013: Dodana območij s posebnimi omejitvami.

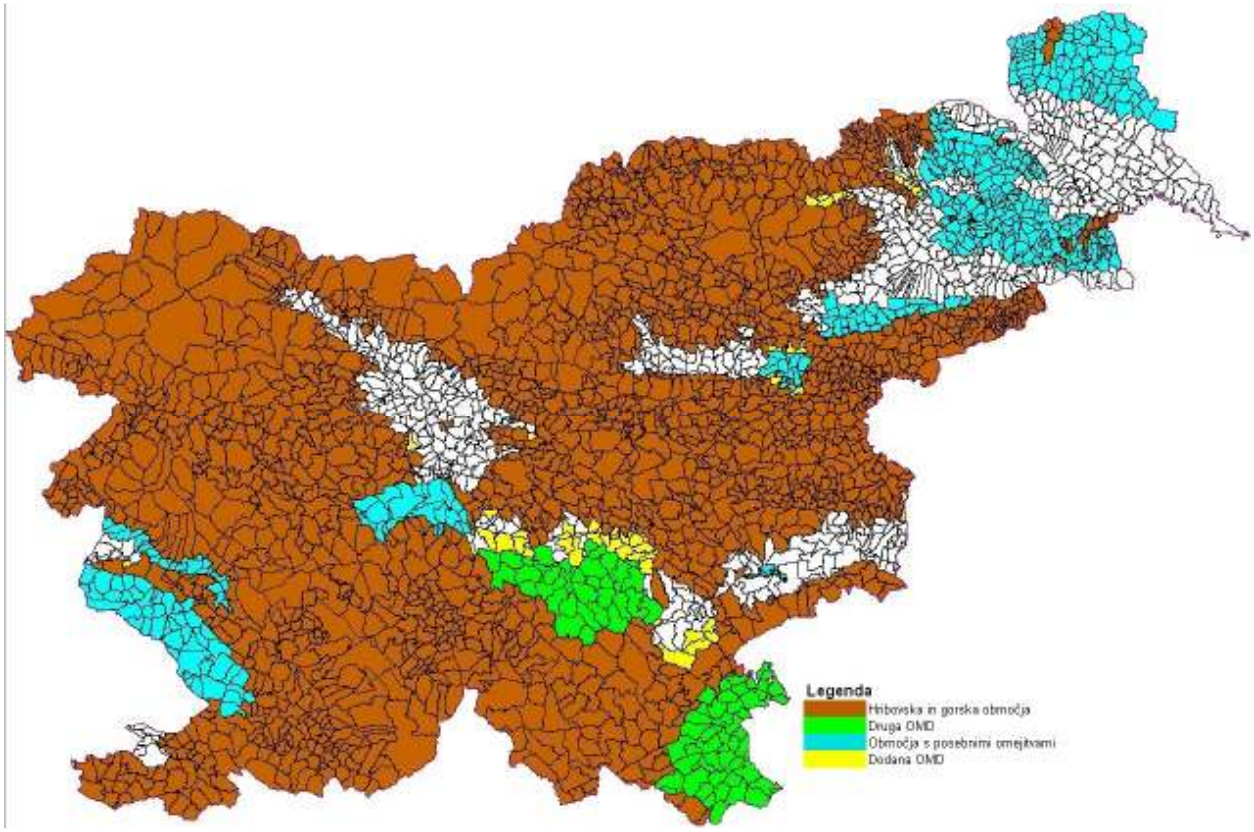

Slika 13: OMD določena s PRP 2004-2006, in označene dopolnitve za PRP 2007-2013

Delež OMD ob upoštevanju celotnega ozemlja RS je prikazan v preglednici 45.

Preglednica 45: Obseg OMD v letih 2007 - 2013

Območja	Površina katastrskih občin (ha)	Delež skupne površine (%)	Kmetijska zemljišča v rabi	
			Površina (000 ha)	Delež (%)
Hribovsko gorska območja	1.467.240	72,3	328	54,2
Druga OMD	81.200	4,0	23	3,8
Območja s posebnimi omejitvami	202.480	10,0	98	16,2
Skupaj OMD	1.750.920	86,3	449	74,2
Območja izven OMD	276.370	13,6	156	25,8
Slovenija	**2.027.300**	**100,0**	**605**	**100,0**

Kriteriji in območja z omejenimi možnostmi so bili določeni s PRP 2004 - 2006 in dopolnjeni s PRP 2007-2013. Po 93. členu Uredbe 1698/2005, bodo veljavna do 31.12.2009. Pričakuje se, da bo v ukrep vključenih 45.000 kmetijskih gospodarstev, ki obdelujejo 300.000 ha kmetijskih zemljišč.

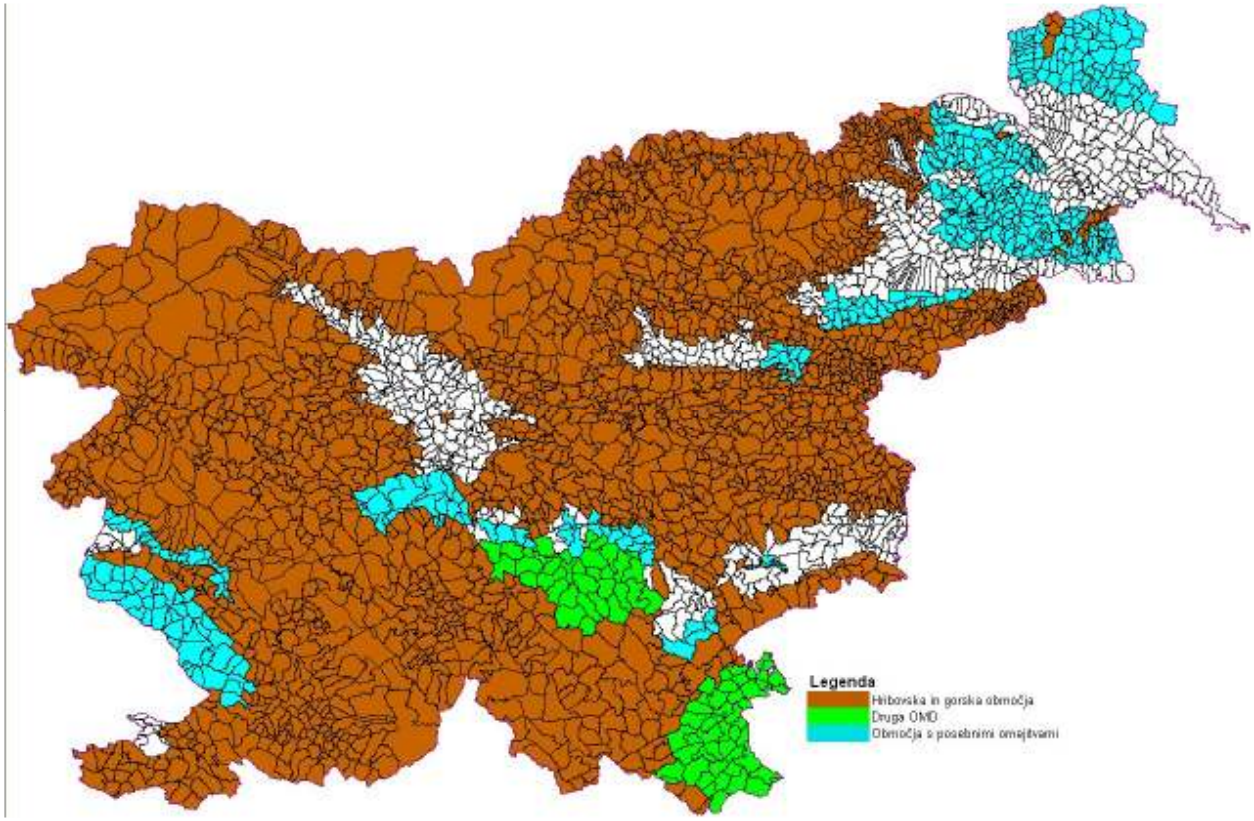

Slika 14: OMD v Sloveniji za PRP 2007-2013

Opis in obseg ukrepa:
Za območja, ki se nanašajo na 13. (a) člen Uredbe 1257/1999 se uvedejo različna izravnalna plačila skladno s 15. (2) členom. Višina izravnalnega plačila je odvisna od razvrstitve kmetijskih gospodarstev v eno izmed kategorij, ob upoštevanju razmejitve OMD in okoljskih značilnosti posameznega območja. Za namene diferenciacije plačil je izračune izdelal Kmetijski inštitut Slovenije.

V letu 2003 je Slovenija začela izvajati shemo izravnalnih plačil na OMD, primerljivo s tovrstnimi plačili v ES, ki je bila skladna z Uredbo 1257/1999 in Uredbo o kriterijih za določitev območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (UL RS, št. 18/2003). Plačila na površino so se izvršila glede na elaborat Območja z omejenimi naravnimi dejavniki za kmetijstvo v Republiki Sloveniji, ki ga je potrdil minister v letu 1990.

Kmetijski inštitut Slovenije je za programsko obdobje 2004 - 2006 pripravil študijo Stroški kmetijske proizvodnje v različnih OMD in ugotovil razlike v pridelovalnih stroških znotraj OMD, določenih s predpisi ES. Na tej osnovi so strukturirane dejanske višine izravnalnih plačil v OMD, ki v veliki meri upoštevajo določila 15. člena Uredbe 1257/1999. Študija je bila v letu 2006 dopolnjena in upošteva spremenjene izhodiščne stroške, kar ima za posledico spremembo izračunane višine nadomestil na hektar (glej prilogo 4). (Referenca: Kmetijski inštitut Slovenije; Rednak s sodelavci, 2003, 2006).
Bistvo študije je:

- Raven izravnalnih plačil na hektar za posamezne pridelke določa, da je lastna cena (na pragu oz. skladišču gospodarstva) proizvoda, proizvedenega v manj ugodnih pogojih, enaka lastni ceni proizvoda, proizvedenega v ugodnih pogojih.
- Razlikovanje plačil je določeno s simulacijskim modelom s spremenljivimi naravnimi in proizvodnimi faktorji za določitev verjetnih razlik na ravni ekonomskih kazalcev.
- Analiza proizvodnih stroškov in vpliv različnih faktorjev, tipičnih za proizvodnjo v OMD, na proizvodne stroške kaže, da je razlika v stroških za posamezen pridelek dovolj dokazana, če sta kot kriterija za različne pridelovalne pogoje uporabljena sledeča kazalca: (1) intenzivnost proizvodnje (količina pridelka) in (2) potencialna produktivnost človeškega in strojnega dela (možnost uporabe mehanizacije v pridelavi). Vpliv teh dveh faktorjev na stroške je značilno različen za posamezne pridelke. Raven stroškov je torej odvisna od vrste kmetijske rabe zemljišč.
- V primeru Slovenije je raven potrebnih izravnalnih plačil določena na osnovi modelnega matričnega izračuna. V njem so bili v osnovi upoštevani veljavni kriteriji za opredelitev območij z omejenimi dejavniki in razpoložljivi podatki o rabi kmetijskih zemljišč. Kmetijska zemlja je bila po posameznih elementih matrike razporejena po težavnostnih razredih glede na nadmorsko višino (štirje težavnostni razredi) in nagib kmetijskih zemljišč (šest težavnostnih razredov). Razredi vrste rabe so bili opredeljeni na podlagi analize rabe v OMD in analize gibanj stroškov pri različnih pridelkih v težjih pridelovalnih razmerah. Kot značilni predstavniki za izračun stroškov so bili v okviru njiv upoštevani krompir, pšenica in koruza za zrnje, v okviru travinja pa seno, silaža in paša.

Preglednica 46: Razlikovanje izravnalnih plačil na ha za OMD

Vrsta kmetijskega gospodarstva	**Izračunano izravnalno plačilo na ha v €**	**Izravnalna plačila na ha v €**	**Upravičena površina (ha)**
Gorsko višinska	254,4	185,3	96.000
Planine	254,4	185,3	6.000
Strma	218,8	158,4	17.500
Kraška	218,8	158,4	35.500
Gričevnato hribovita	178,9	130,3	67.000
Različni neugodni pogoji	90,5	63,9	58.000
Osnovna	25,0	25,0	20.000

DIFERENCIACIJA OMD PLAČIL V OBDOBJU 2010-2014

Dosedanja diferenciacija izravnalnih plačil, ki jo je Slovenija uporabila v PRP 2004-2006 in PRP 2007-2013 v letih 2007 do vključno 2009, je temeljila na razvrstitvi KMG v različne težavnostne

razrede, za katere je bilo izračunano različno OMD plačilo. Ker so znotraj teh težavnostnih razredov lahko velike razlike med dejanskimi pogoji kmetovanja individualnih KMG ter da bi pogoje kmetovanja čim natančneje opredelili za vsako individualno KMG, smo izdelali register (točkovanje) KMG v OMD.
Kmetijski inštitut Slovenije je pripravil študijo za izdelavo registra kmetij v OMD in modelni izračun izravnalnih plačil (Referenca: Kmetijski inštitut Slovenije; Rednak s sodelavci, 2007).

Točkovanje kmetij temelji na upoštevanju naslednjih omejitvenih dejavnikov:
- standardni: talni potencial, podnebne razmere v povezavi z nadmorsko višino, nagib kmetijskih zemljišč, parcelna razdrobljenost,
- regionalno specifični: kraško površje, poplavno območje, erozijsko območje, območje močnih vetrov.

Podrobnejši opis se nahaja v Prilogi 4.

Ob uveljavitvi točkovanja KMG v OMD ugotavljamo, da s točkovanjem zelo dobro ocenimo omejitvene dejavnike, ki se nanašajo na kmetijska zemljišča v uporabi, ne moremo pa oceniti omejitev, ki jih ima KMG zaradi svoje lege v regiji oziroma lokalni skupnosti, oddaljenosti in dostopnosti, ter še mnogih drugih značilnosti. Te značilnosti pa so precej dobro grupirane v dosedanjih težavnostnih razredih. Zato se izvede postopni prehod na nova OMD plačila, tako da določimo:
- fiksni del izravnalnih plačil,
- variabilni del izravnalnih plačil.

Fiksni del OMD plačila predstavlja določen del dosedanjega zneska, ki se določi glede na težavnostni razred KMG. Variabilni del OMD plačila se izračuna iz števila točk KMG v OMD in pomnoži z vrednostjo točke.

Preglednica 47: Delež fiksnega zneska in variabilnega

v letu / plačilo	Fiksni del	Variabilni del
2010 - 2014	55%	45%

Fiksni zneski po težavnostnih razredih so predstavljeni v preglednici 4 v prilogi 4.

Formula za izračun OMD plačila je sledeča:

OMD plačilo/ha = fiksni del + (št. točk KMG × vrednost točke × odstotek variabilnega dela v letu).

Vrednost točke znaša 0,43 €.

Plačila se za površine, ki presegajo obseg 100 hektarjev znižajo tako, da površine nad 100 ha dobijo 50 odstotkov predvidenega plačila.

Upravičenci:
- Izravnalna plačila se dodelijo nosilcem kmetijskih gospodarstev za obdelana kmetijska zemljišča v OMD;
- Kmetijsko gospodarstvo mora izpolnjevati zahteve navzkrižne skladnosti, skladno z Uredbo 1782/03 (natančnejši opis v poglavju 5.3.2);
- Najmanjša skupna površina na kmetijskem gospodarstvu, za katero je mogoče pridobiti izravnalno plačilo, je 1 hektar;

- Upravičenec se obveže, da bo opravljal kmetijsko dejavnost v OMD še najmanj pet let od prejema prvega izravnalnega plačila za ta namen;
- Vsa KZU v OMD, so upravičena do izravnalnih nadomestil

V skladu s 47. členom Uredbe 1974/2006 so primeri višje sile ali izrednih okoliščin zlasti naslednji:

a) smrt upravičenca,
b) dolgotrajna nezmožnost upravičenca za delo,
c) smrt člana kmetije,
d) dolgotrajna nezmožnost člana kmetije za delo,
e) razlastitev velikega dela kmetijskega gospodarstva, če tega ni bilo mogoče pričakovati na dan sprejetja obveznosti,
f) huda naravna nesreča, ki resno prizadene kmetijsko zemljišče gospodarstva,
g) uničenje hlevov na kmetijskem gospodarstvu zaradi nesreče,
h) kužna bolezen, ki prizadene vso živino upravičenca ali njen del,
i) izguba ali pogin domačih živali zaradi napada divjih zveri, kljub izvedbi vseh predpisanih ukrepov,
j) pogin domačih živali zaradi nesreče (požar, udar strele, električni udar, padci ipd.),
k) napad bolezni oziroma škodljivcev v trajnem nasadu zaradi katerih je potrebno ta trajni nasad uničiti,
l) sprememba obsega kmetijskih zemljišč na kmetijskem gospodarstvu, vrste dejanske rabe ali načina kmetovanja neodvisno od upravičenca (komasacije, zemljiške operacije, denacionalizacijski postopek, prisilna dražba, dedovanje) v skladu s četrtim odstavkom 45. člena Uredbe 1974/2006.

Smrt ali dolgotrajna nezmožnost člana kmetije za delo

Če gre za smrt ali dolgotrajno nezmožnost člana kmetije za delo, se primer višje sile upošteva, če je obseg dela tega člana kmetije na zadevnem kmetijskem gospodarstvu znašal vsaj 0,5 PDM[36]. Član kmetije, za katerega se uveljavlja primer višje sile zaradi smrti ali dolgotrajne nezmožnosti za delo, mora biti ob uveljavljanju tega primera višje sile vpisan v Register kmetijskih gospodarstev (RKG).

Razlastitev velikega dela kmetijskega gospodarstva

V primeru razlastitve velikega dela kmetijskega gospodarstva se šteje, da je razlaščen velik del, če je razlastitvi podvrženih najmanj 30% kmetijskih zemljišč v uporabi, ki morajo biti ob uveljavljanju tega primera višje sile vpisana v RKG.

Huda naravna nesreča, ki resno prizadene kmetijsko zemljišče gospodarstva

Naravne nesreče so:

- potres, snežni ali zemeljski plaz, udor ali poplava,
- neugodne vremenske razmere, kot so zmrzal, toča, led ali žled, deževje (neurje, ki skupaj z močnim dežjem povzroči škodo v kmetijski proizvodnji) ali suša, slana, če povzroči zimsko ali spomladansko pozebo na kmetijskih rastlinah,
- množičen izbruh rastlinskih škodljivih organizmov ter živalskih bolezni, če povzročijo škodo v kmetijski proizvodnji.

[36] Izražanje obsega dela v koeficientih polnovrednih delovnih moči (PDM) temelji na razmerju med številom ur, letno porabljenih za delo na kmetiji, in enoletnim obsegom dela polno zaposlene osebe (1.800 ur = 1 PDM), ki ga uporablja nacionalna statistika delovne sile. Po popisu iz leta 2000 v Sloveniji PDM v povprečju znaša 1,2.

Za hudo naravno nesrečo se šteje, če je na kmetijskem gospodarstvu zaradi te nesreče prizadetih najmanj 30% kmetijskih zemljišč v uporabi, ki morajo biti ob uveljavljanju tega primera višje sile vpisana v RKG.

Plačila v primeru uveljavljanja primera višje sile ali izrednih okoliščin

Če gre za dokazan primer višje sile ali izrednih okoliščin, se plačilo za leto, v katerem je prišlo do primera višje sile ali izrednih okoliščin dodeli v celoti, če je upravičenec za to leto vložil zbirno vlogo z zahtevkom ter AKTRP v predpisanem roku in načinu sporočil primer nastanka višje sile ali izrednih okoliščin.

Obravnava primera višje sile ali izrednih okoliščin

V primeru višje sile ali izrednih okoliščin, razen v primeru komasacij, mora upravičenec AKTRP pisno obvestiti ter ji posredovati ustrezne dokaze v roku 10 delovnih dni od dneva, ko to lahko stori.

Vsako odstopanje od obveznosti se na podlagi ustrezne vloge upravičenca, posredovani AKTRP, rešuje individualno.

Če gre za dokazan primer višje sile ali izrednih okoliščin, se neizpolnjevanje zahtevanih pogojev ne upošteva kot kršitev in sankcij ni.

Cilji in indikatorji

CILJI		**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Ohraniti obseg obdelanih kmetijskih površin na območjih Natura 2000.	*Površina znotraj območij Natura 2000, na kateri se izvaja ukrep OMD	81.300 ha	84.000 ha
	Ohraniti obseg kmetijskih zemljišč v uporabi na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost.	Območje uspešnega upravljanja zemljišč, ki prispeva k:		
		- biotski raznovrstnosti in kmetovanju / gozdarstvu višje naravne vrednosti	300.000 ha	300.000 ha
		- preprečevanju marginalizacije in zaraščanja zemljišč	300.000 ha	304.000 ha
Operativni	Ohraniti obseg površine na kateri se izvaja ukrep.	Število podprtih kmetijskih gospodarstev na gorskih območjih	33.000	33.000
	Ohraniti št. kmetijskih gospodarstev vključenih v ukrep.	Število podprtih kmetijskih gospodarstev na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja	10.600	11.000
		Podprta kmetijska zemljišča na gorskih območjih	226.000 ha	226.000 ha
		Podprta kmetijska zemljišča na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, ki niso gorska območja	74.000 ha	74.000 ha

* Dodatni nacionalni temeljni kazalnik, povezan s ciljem.

5.3.2.1 4 Kmetijsko okoljska plačila

Naziv ukrepa: Kmetijsko okoljska plačila

Člen (in odstavek), ki se nanaša na ukrep:
- Člena 36(a)(iv) in 39 Uredbe 1698/2005.
- Člen 27 in točka 5.3.2.1.4 Priloge II Uredbe 1974/2006.

Šifra ukrepa: 214

Razlogi za ukrepanje

Kmetijsko okoljska plačila podpirajo kmetijstvo v njegovi okoljski funkciji in s sonaravnimi načini kmetovanja prispevajo k zmanjševanju onesnaževanja okolja, ohranjajo biotsko raznovrstnost in specifične vrednote slovenskega podeželja, kot so tradicionalno kmetovanje in s tem povezano ohranjanje kulturne dediščine in tipičnih slovenskih krajin. Plačila, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju podeželskih območij in zagotavljanju javnih koristi, ki so tudi odraz zahtev družbe po okoljskih storitvah, se dodelijo kmetijskim gospodarstvom za izvajanje kmetovanja, ki omogoča varovanje in izboljšanje okolja, elementov krajine, naravnih virov in genetske raznovrstnosti, varuje pa tudi zdravje ljudi.

Cilji ukrepa

- *Splošni cilji*

Kmetijsko okoljska plačila podpirajo sonaravne kmetijske prakse in prispevajo k izvajanju javnih funkcij kmetijstva, ki se nanašajo na vzdrževanje kulturne krajine, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter varovanje voda in tal pred potencialnim onesnaženjem kmetijskega izvora. Cilj ukrepa je vzpostaviti ravnotežje med kmetijsko pridelavo ter varovanjem narave in okolja.

- *Specifični cilji*

Kmetijsko okoljska plačila so namenjena:
- zmanjševanju negativnih vplivov kmetijstva na okolje,
- ohranjanju naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine,
- varovanju zavarovanih območij.

- *Operativni cilji*

Kmetijsko okoljska plačila so usmerjena v:
- izboljšanje lastnosti in rodovitnosti tal,
- zmanjševanje vnosa kemičnih sredstev v okolje (tla, vode in zrak),
- zagotavljanje pridelave proizvodov/izdelkov višje kakovosti in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov,
- ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja,
- ohranjanje značilne kulturne krajine, naravnih posebnosti in habitatov,
- ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali in sort kmetijskih rastlin,
- vzdrževanje in ohranjanje obsega habitatov živalskih in rastlinskih vrst,
- preprečevanje kmetijskega onesnaževanja virov pitne vode.

Namen in aktivnosti

- *Namen*

Ukrep kmetijsko okoljskih plačil je namenjen izvajanju okolju prijaznih načinov kmetovanja, ki odražajo večnamenskost kmetijske pridelave, ki se kaže v javni funkciji vzdrževanja krajine, biotske raznovrstnosti in ohranjanja poseljenosti slovenskega podeželja ob upoštevanju ekoloških, socialnih in prostorsko poselitvenih vidikov podeželja. Plačujejo se družbeno pomembne storitve kot so ohranjanje poseljenosti, kulturne krajine in okolja, ki niso neposredno tržno merljive. Podpore se izplačujejo na hektar obdelanih kmetijskih zemljišč oziroma v nekaterih primerih na žival in so namenjene delnemu kritju stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev ter za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja.

- *Aktivnosti*

Da bi sledili navedenim ciljem, se v okviru ukrepa kmetijsko okoljskih plačil izvajajo naslednji podukrepi, ki so razdeljeni v tri skupine, in sicer:

- I. skupina - zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje:
  - ohranjanje kolobarja,
  - ozelenitev njivskih površin,
  - integrirano poljedelstvo,
  - integrirano sadjarstvo,
  - integrirano vinogradništvo,
  - integrirano vrtnarstvo,
  - ekološko kmetovanje,
  - neprezimni posevki;
- II. skupina - ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine:
  - planinska paša,
  - košnja strmih travnikov,
  - košnja grbinastih travnikov,
  - travniški sadovnjaki,
  - strmi vinogradi,
  - reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali,
  - pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin,
  - sonaravna reja domačih živali,
  - ohranjanje ekstenzivnega travinja,
  - ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov;
- III. skupina - varovanje zavarovanih območij:
  - reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri,
  - ohranjanje posebnih traviščnih habitatov,
  - ohranjanje traviščnih habitatov metuljev,
  - ohranjanje steljnikov,
  - ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000.,
  - pokritost tal na vodovarstvenem območju.

Potrditev, da so zahteve navzkrižne skladnosti identične tovrstnim zahtevam, določenim z Uredbo 1782/2003

Upravičenci, ki so vključeni v ukrep kmetijsko okoljskih plačil, morajo izpolnjevati zahteve navzkrižne skladnosti, ki so določene z Uredbo 1782/2003 in Uredbo o predpisanih zahtevah

ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami).

Opis ukrepa in upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete

- *Opis ukrepa*

A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe

Do kmetijsko okoljskih plačil, ki vključujejo 24 kmetijsko okoljskih podukrepov, so upravičena kmetijska gospodarstva, ki izvajajo vsaj enega od teh podukrepov ter pri različnih načinih kmetovanja upoštevajo zahteve varovanja okolja, vzdržujejo življenjski prostor mnogih rastlinskih in živalskih vrst ter s tem prispevajo k ohranjanju poseljenosti in obdelanosti podeželja. Pristop v ukrep kmetijsko okoljskih plačil je prostovoljen, upravičenci sami izberejo podukrepe, ki jih izvajajo na delu ali celotni kmetiji, in se obvežejo, da bodo ves čas trajanja obveznosti skladno s predpisanimi pogoji izvajali podukrep oziroma podukrepe, s katerimi so se vključili v ukrep kmetijsko okoljskih plačil. Pri izvajanju podukrepov morajo upravičenci dosledno izpolnjevati vse pogoje, ki so določeni pri posameznih podukrepih ter ves čas trajanja obveznosti obvezno in sproti voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri izbranih podukrepih. Kmetijsko okoljska plačila se dodelijo upravičencem na ravni cele države, z izjemo nekaterih podukrepov, ki so vezani na določena območja (npr. območja grbinastih travnikov, osrednje območje pojavljanja velikih zveri, ekološko pomembna območja, osrednja območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na Naturi 2000, vodovarstvena območja). Plačila se izplačajo kot podpore za tekoče leto.

Kmetijsko gospodarstvo, ki izvaja kmetijsko okoljske podukrepe, mora izpolnjevati tudi zahteve navzkrižne skladnosti, kakor tudi dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter zahteve glede gnojenja s fosforjem in izpolnjevati vse zahteve, ki jih določa Integrirani administrativni in kontrolni sistem (IAKS), za celoten čas trajanja obveznosti.

Ukrep kmetijsko okoljskih plačil se izvaja celotno programsko obdobje, zaveze za izvajanje ukrepa kmetijsko okoljskih plačil pa trajajo pet let, z možnostjo podaljšanja.

- *Podrobnosti pogojev upravičenosti*

1. Upravičenci do plačil

Upravičenci do plačil za kmetijsko okoljske podukrepe so kmetijska gospodarstva, ki so vpisana v register kmetijskih gospodarstev, v skladu s predpisom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev, ter se v izvajanje teh podukrepov vključijo prostovoljno in izpolnjujejo predpisane pogoje. Nosilci pravic in obveznosti upravičencev do plačil za kmetijsko okoljske podukrepe so nosilci kmetijskih gospodarstev.

Nosilci kmetijskih gospodarstev lahko uveljavljajo plačila za kmetijsko okoljske podukrepe samo za zemljišča na območju Republike Slovenije.

2. Velikost kmetijskih zemljišč

Najmanjša površina kmetijskega zemljišča z isto vrsto dejanske rabe, za katero je mogoče pridobiti plačilo za en kmetijsko okoljski podukrep, je 0,1 ha, na kmetijskem gospodarstvu pa mora biti

skupno vsaj 0,3 ha kmetijskih zemljišč za ta podukrep, razen če s pogoji za posamezne podukrepe ni drugače določeno (npr. ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov).

3. Trajanje obveznosti

Upravičenec se z vstopom v ukrep kmetijsko okoljskih plačil obveže, da bo na kmetijskem gospodarstvu kmetijsko okoljske podukrepe izvajal ves čas trajanja obveznosti (najmanj pet let), in sicer skladno z izpolnjevanjem pogojev za pridobitev plačila za določen podukrep. Odstopanja od te obveznosti so dovoljena le v naslednjih primerih:

- če po štiriletnem obdobju izpolnjevanja obveznosti upravičenec dokončno preneha s kmetovanjem, oziroma če njegov naslednik ni sposoben izpolnjevati te obveznosti,
- če se med trajanjem obveznosti površine kmetijskega gospodarstva povečajo, se upravičenec lahko vključi v kmetijsko okoljske podukrepe s povečanim obsegom površin, v kolikor to povečanje površin prispeva k nedvoumnemu varovanju okolja glede na naravo podukrepov in zahtevane pogoje ter še naprej zagotavlja učinkovito kontrolo nad izvajanjem podukrepov; če se upravičenec s povečanim obsegom površin ne vključi v kmetijsko okoljske podukrepe, mora na teh površinah upoštevati zahteve navzkrižne skladnosti, dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter zahteve glede gnojenja s fosforjem, pri čemer se učinkovitost izvajanja in kontrole ostalih podukrepov ne sme poslabšati,
- če se med trajanjem obveznosti površine kmetijskega gospodarstva zmanjšajo in to ne poslabša učinkovitosti izvajanja in kontrole kmetijsko okoljskih podukrepov,
- če ob sklenitvi obveznosti, spremembe, ki vplivajo na kasnejše izvajanje podukrepov še niso bile znane, oziroma v primeru višje sile ali izrednih okoliščin, kot to določa 47. člen Uredbe 1974/2006.

V skladu s 47. členom Uredbe 1974/2006 so primeri višje sile ali izrednih okoliščin zlasti naslednji:

a) smrt upravičenca,
b) dolgotrajna nezmožnost upravičenca za delo,
c) smrt člana kmetije,
d) dolgotrajna nezmožnost člana kmetije za delo,
e) razlastitev velikega dela kmetijskega gospodarstva, če tega ni bilo mogoče pričakovati na dan sprejetja obveznosti,
f) huda naravna nesreča, ki resno prizadene kmetijsko zemljišče gospodarstva,
g) uničenje hlevov na kmetijskem gospodarstvu zaradi nesreče,
h) kužna bolezen, ki prizadene vso živino upravičenca ali njen del,
i) izguba ali pogin domačih živali zaradi napada divjih zveri, kljub izvedbi vseh predpisanih ukrepov,
j) pogin domačih živali zaradi nesreče (požar, udar strele, električni udar, padci ipd.),
k) škoda na površinah, ki jo povzročijo divje živali,
l) napad bolezni oziroma škodljivcev v trajnem nasadu zaradi katerih je potrebno ta trajni nasad uničiti,
m) sprememba obsega kmetijskih zemljišč na kmetijskem gospodarstvu, vrste dejanske rabe ali načina kmetovanja neodvisno od upravičenca (komasacije, zemljiške operacije, denacionalizacijski postopek, prisilna dražba, dedovanje) v skladu s četrtim odstavkom 45. člena uredbe 1974/2006.

Smrt ali dolgotrajna nezmožnost člana kmetije za delo

Če gre za smrt ali dolgotrajno nezmožnost člana kmetije za delo, se primer višje sile upošteva, če je obseg dela tega člana kmetije na zadevnem kmetijskem gospodarstvu znašal vsaj 0,5 PDM[37.] Član

37 Izražanje obsega dela v koeficientih polnovrednih delovnih moči (PDM) temelji na razmerju med številom ur, letno porabljenih za delo na kmetiji, in enoletnim obsegom dela polno zaposlene osebe (1.800 ur = 1 PDM), ki ga uporablja nacionalna statistika delovne sile. Po popisu iz leta 2000 v Sloveniji PDM v povprečju znaša 1,2.

kmetije, za katerega se uveljavlja primer višje sile zaradi smrti ali dolgotrajne nezmožnosti za delo, mora biti ob uveljavljanju tega primera višje sile vpisan v Register kmetijskih gospodarstev (RKG).

Razlastitev velikega dela kmetijskega gospodarstva

V primeru razlastitve velikega dela kmetijskega gospodarstva se šteje, da je razlaščen velik del, če je razlastitvi podvrženih najmanj 30% kmetijskih zemljišč v uporabi, ki morajo biti ob uveljavljanju tega primera višje sile vpisana v RKG.

Huda naravna nesreča, ki resno prizadene kmetijsko zemljišče gospodarstva

Naravne nesreče so:
- potres, snežni ali zemeljski plaz, udor ali poplava,
- neugodne vremenske razmere, kot so zmrzal, toča, led ali žled, deževje (neurje, ki skupaj z močnim dežjem povzroči škodo v kmetijski proizvodnji) ali suša, slana, če povzroči zimsko ali spomladansko pozebo na kmetijskih rastlinah,
- množičen izbruh rastlinskih škodljivih organizmov ter živalskih bolezni, če povzročijo škodo v kmetijski proizvodnji.

Za hudo naravno nesrečo se šteje, če je na kmetijskem gospodarstvu zaradi te nesreče prizadetih najmanj 30% kmetijskih zemljišč v uporabi, ki morajo biti ob uveljavljanju tega primera višje sile vpisana v RKG.

Obveznost izvajanja kmetijsko okoljskih podukrepov v primeru uveljavljanja primera višje sile ali izrednih okoliščin

Če upravičenec uveljavlja primer višje sile ali izrednih okoliščin, razen v primeru izredne okoliščine škode na površinah, ki so jo povzročile divje živali, lahko:
- dokončno preneha z izvajanjem vseh ali posameznih kmetijsko okoljskih podukrepov, če zaradi primera višje sile ali izrednih okoliščin prevzete obveznosti ni mogoče zaključiti,
- dokončno preneha z izvajanjem tistih kmetijsko okoljskih podukrepov, ki so vezani na prizadete površine ali živali,
- v zadevnem letu prekine z izvajanjem vseh ali posameznih kmetijsko okoljskih podukrepov in po odpravi posledic primera višje sile ali izrednih okoliščin nadaljuje z izvajanjem teh podukrepov do zaključka prevzete obveznosti,
- zmanjša obseg površin ali število živali, ki so vključene v kmetijsko okoljske podukrepe, katerih izvajanje je zaradi primera višje sile ali izrednih okoliščin prizadeto ali onemogočeno.

Če je v primeru razlastitve kmetijskega gospodarstva ali naravne nesreče prizadetih manj kot 30% kmetijskih zemljišč v uporabi, se višja sila lahko uveljavlja le za tiste kmetijsko okoljske podukrepe, ki se izvajajo na prizadetih zemljiščih.

Če upravičenec uveljavlja primer izredne okoliščine škode na površinah, ki so jo povzročile divje živali, v zadevnem letu lahko prekine z izvajanjem tistih kmetijsko okoljskih podukrepov, ki so vezani na prizadete površine, po odpravi posledic te izredne okoliščine pa mora nadaljevati z izvajanjem teh podukrepov do zaključka prevzete obveznosti.

Če pride do primera višje sile ali izrednih okoliščin, upravičenec prizadete površine lahko nadomesti z drugimi površinami, na katerih nadaljuje z izvajanjem kmetijsko okoljskega podukrepa do zaključka prevzete obveznosti.

Plačila v primeru uveljavljanja primera višje sile ali izrednih okoliščin

Če gre za dokazan primer višje sile ali izrednih okoliščin, se plačilo za leto, v katerem je prišlo do primera višje sile ali izrednih okoliščin dodeli v celoti, če je upravičenec za to leto vložil zbirno vlogo z zahtevkom ter AKTRP v predpisanem roku in načinu sporočil primer nastanka višje sile ali izrednih okoliščin.

V primeru izredne okoliščine škode na površinah, ki so jo povzročile divje živali v zadevnem letu, se kljub spremembi stanja na teh površinah plačilo za to leto dodeli v celoti. Upravičenec mora v naslednjem letu površine sanirati do roka za oddajo zbirne vloge v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike, in nadaljevati s prevzeto obveznostjo. Če je upravičenec v naslednjem letu površine pričel sanirati, vendar sanacije ne bo zaključil do navedenega roka, do plačila v tem letu ni upravičen.

Obravnava primera višje sile ali izrednih okoliščin

V primeru višje sile ali izrednih okoliščin, razen v primeru komasacij, mora upravičenec AKTRP pisno obvestiti ter ji posredovati ustrezne dokaze v roku 10 delovnih dni od dneva, ko to lahko stori.

V primeru višje sile ali izrednih okoliščin, ko se ne ustanovi komisija za popis škode, se kot dokazilo upošteva tudi izjava o ogledu škode na kraju samem in ocena škode kmetijsko svetovalne službe.

Vsako odstopanje od obveznosti se na podlagi ustrezne vloge upravičenca, posredovani AKTRP, rešuje individualno.

Če gre za dokazan primer višje sile ali izrednih okoliščin, se neizpolnjevanje zahtevanih pogojev ne upošteva kot kršitev in sankcij ni.

4. Splošni pogoji

Poleg pogojev za posamezen kmetijsko okoljski podukrep, mora upravičenec izpolnjevati tudi naslednje splošne zahteve:

- Posamezne kmetijsko okoljske podukrepe je potrebno izvajati na isti površini ves čas trajanja obveznosti, razen podukrepov 214-I/2 Ozelenitev njivskih površin, 214-I/8 Neprezimni posevki in 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin ter v primeru pojava bolezni oziroma škodljivcev na določenem območju (npr. pojav koruznega hrošča, hruševega ožiga ipd.).
- Pri izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov mora upravičenec do plačil dosledno upoštevati zahteve navzkrižne skladnosti, dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter kmetijska zemljišča ustrezno obdelovati, pri čemer mora kmetijsko proizvodnjo prilagoditi ekološkim in talnim razmeram, uporabljati zemljiščem in kraju primerne metode za preprečevanje zbitosti tal, erozije in onesnaževanja ter zagotavljati trajno rodovitnost zemljišč. Upravičenec mora pri izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov poleg tega obvezno upoštevati vso veljavno kmetijsko zakonodajo, kakor tudi zakonodajo s področja varovanja okolja, zdravstva, veterine ter izpolnjevati tudi vsa ostala zakonska določila.
- Tudi na površinah, ki niso vključene v ukrep kmetijsko okoljskih plačil, kmetovanje ne sme negativno vplivati na okolje in zmanjšati učinkovitosti izvajanja podukrepov na površinah, ki so vključene v ukrep kmetijsko okoljskih plačil.
- Upravičenec se obveže, da bo ves čas trajanja obveznosti skladno s predpisanimi pogoji izvajal podukrep oziroma podukrepe, s katerimi se je vključil v ukrep kmetijsko okoljskih plačil. Med trajanjem obveznosti se med posameznimi leti (in ne med letom) en kmetijsko okoljski

podukrep lahko zamenja z drugim, če ta sprememba prispeva k bistvenemu izboljšanju varovanja okolja. Vsako odstopanje od obveznosti v smislu zamenjave enega podukrepa z drugim podukrepom, se na podlagi ustrezne vloge upravičenca rešuje individualno.

- Obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu ne sme preseči 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Pri izračunu obtežbe se upoštevajo podatki o staležu živali in kmetijska zemljišča v uporabi iz zbirne vloge za posamezno leto, v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike.
- Če se na kmetijskem gospodarstvu uporabljajo mineralna gnojila, je kontrolo rodovitnosti tal in gnojenja potrebno izvajati vsakih pet let, z mineralnimi gnojili pa je potrebno gnojiti na podlagi letnega gnojilnega načrta.
- Upravičenec, ki zaprosi za plačila iz naslova kmetijsko okoljskih podukrepov, mora ves čas trajanja obveznosti obvezno in sproti voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri izbranih podukrepih, pri čemer lahko uporabi obrazce MKGP »Evidence o delovnih opravilih«, ali pa lastne zapise. Za podukrepe integrirano poljedelstvo, integrirano sadjarstvo, integrirano vinogradništvo in integrirano vrtnarstvo ustrezajo evidence, ki jih določajo predpis, ki ureja integrirano pridelavo poljščin, predpis, ki ureja integrirano pridelavo sadja, predpis, ki ureja integrirano pridelavo grozdja in vina ter predpis, ki ureja integrirano pridelavo zelenjave. Za podukrep ekološko kmetovanje ustreza vodenje evidenc, ki jih predpiše organizacija za kontrolo ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil.
- Upravičenec do plačil iz naslova kmetijsko okoljskih podukrepov mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno, in sicer v obdobju, ki je določeno z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 2. osi. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
- Upravičenec, ki mu bodo izplačana plačila iz naslova kmetijsko okoljskih podukrepov, je dolžan na kmetijskem gospodarstvu hraniti vse evidence (zasnova kolobarja, zapisi o delovnih opravilih) ves čas trajanja obveznosti ter nato še štiri leta od dneva zadnje pridobitve plačil.
- Kmetijsko gospodarstvo, ki izvaja kmetijsko okoljske podukrepe, mora izpolnjevati tudi vse pogoje, ki jih zahteva IAKS, za celoten čas trajanja obveznosti, kot je to določeno v predpisih o dodeljevanju plačil.

5. Administrativni postopki

Administrativne postopke za dodeljevanje sredstev za kmetijsko okoljske podukrepe izvaja AKTRP ob uporabi IAKS. AKTRP izvaja tudi kontrolo na kraju samem. Postopek kontrole je podrobneje opisan v poglavju *11.5 Opis kontrolnega sistema*.

Na podlagi ustrezne vloge na predpisanem obrazcu, se upravičenec v izvajanje kmetijsko okoljskih podukrepov vključi prostovoljno in se zaveže k izpolnjevanju vseh pogojev in določil za ves čas trajanja obveznosti.

Način vlaganja zahtevkov za plačila iz naslova kmetijsko okoljskih podukrepov je določen z uredbo o izvedbi ukrepov kmetijske politike, dodelitev sredstev pa poteka skladno z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 2. osi.

6. Kontrola in sankcioniranje

Kontrolo nad izvajanjem kmetijsko okoljskih podukrepov in spremljanje porabe sredstev izvaja AKTRP skladno z Uredbo 1975/2006 in Uredbo 796/2004[38].

38 Uredba Komisije (ES) št. 796/2004 z dne 21. aprila 2004 o podrobnih pravilih za izvajanje navzkrižne skladnosti, modulacije in integriranega administrativnega in kontrolnega sistema, predvidenih z Uredbo Sveta (ES) št. 1782/2003 o skupnih pravilih za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike ter o uvedbi nekaterih shem podpor za kmete (UL L 141, 30.4.2004, str. 18–58)

AKTRP preverja izpolnjevanje pogojev na kmetijskem gospodarstvu, zlasti izpolnjevanje predpisanih pogojev za posamezne kmetijsko okoljske podukrepe in upravičenost do zaprošenih ali že izplačanih plačil.

Sistem sankcij je določen z IAKS in se uporablja za vse nepravilnosti, ki zadevajo izplačila na podlagi površin in/ali živali. Za te namene je AKTRP izdelala navodila v skladu z Uredbo 796/2004. Vse ostale nepravilnosti (kršenje minimalnih zahtev za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev in ostalih pogojev za kmetijsko okoljske podukrepe) v postopku izvajanja kontrol pred in po izplačilih se sankcionirajo na podlagi Kataloga kršitev in sankcij, ki je določen z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 2. osi.

Kontrola, ki se izvaja v okviru kontrolnih organizacij za integrirano in ekološko pridelavo z namenom pridobitve certifikata poteka ločeno od kontrole izvajanja in izpolnjevanja pogojev za dodelitev sredstev za posamezne kmetijsko okoljske podukrepe, ki jih izvaja AKTRP.

Sankcijski sistem je vzpostavljen v skladu z 18. členom Uredbe 65/2011.

Če pri izvajanju integrirane pridelave oziroma ekološkega kmetovanja upravičenec že prejme certifikat organizacije za kontrolo integrirane pridelave oziroma certifikat ali potrdilo za ekološko pridelavo in predelavo kmetijskih pridelkov oziroma živil organizacije za kontrolo ekološkega kmetovanja, kmetijski inšpektor pa z naknadno kontrolo ugotovi odstopanje od predpisanih zahtev in se certifikat oziroma potrdilo razveljavi, je upravičenec na podlagi odločbe AKTRP dolžan vrniti morebitno že izplačana plačila.

Če AKTRP upravičenca pisno obvesti, da mu je bilo plačilo pomotoma izplačano, upravičenec nakazana sredstva vrne skupaj z obrestmi, kot to določa Uredba 796/2004 v določilu o vrnitvi neupravičeno izplačanih sredstev.

Upravičenec je oproščen vračila sredstev v vseh primerih, navedenih v točki *3. Trajanje obveznosti*.

7. Kombinacije kmetijsko okoljskih podukrepov

Možnosti kombiniranja kmetijsko okoljskih podukrepov na istih površinah so prikazane v preglednici 48. Da bi preprečili preplačila, so možne samo nekatere kombinacije kmetijsko okoljskih podukrepov. S tem namenom so omejeni tudi najvišji zneski plačil na hektar kmetijskih zemljišč upravičenca, ki jih je možno pridobiti s kombinacijo kmetijsko okoljskih podukrepov.

Pri plačilu za kombinacijo kmetijsko okoljskih podukrepov se skupni znesek plačila zmanjša za znesek stroškov, ki so vključeni v izračun višine plačila pri podukrepih, ki so predmet kombinacije (npr. pri kombinaciji podukrepov ozelenitev njivskih površin, integrirano poljedelstvo in pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, se od skupnega plačila dvakrat odšteje znesek stroškov izobraževanja, ki so vključeni v izračun višine plačila pri vseh treh podukrepih).

Če pri posameznem podukrepu ni drugače navedeno, je zahtevek za plačila v okviru kmetijsko okoljskih podukrepov mogoče uveljavljati tudi za površine, za katere se uveljavlja izravnalno plačilo za OMD in/ali za površine, za katere se uveljavlja enotno plačilo na površino.

Preglednica 48: Kombinacije kmetijsko okoljskih podukrepov na isti površini

		KOL	ZEL	IPL	IPS	IVG	IVR	EK	NEP	PP	PPP	S35	S50	GRB	TSA	V30	V40	SOR	REJ	ETA	EKP	ZVE	HAB	MET	STE	VTR	VVO	
		214-I/1	214-I/2	214-I/3	214-I/4	214-I/5	214-I/6	214-I/7	214-I/8	214-II/1	214-II/1	214-II/2	214-II/2	214-II/3	214-II/4	214-II/5	214-II/5	214-II/7	214-II/8	214-II/9	214-II/10	214-III/1	214-III/2	214-III/3	214-III/4	214-III/5	214-III/6	
KOL	214-I/1			N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N		214-I/1
ZEL	214-I/2				N	N				N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-I/2
IPL	214-I/3	N			N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N		214-I/3
IPS	214-I/4	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-I/4
IVG	214-I/5	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N				N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-I/5
IVR	214-I/6	N		N	N	N		N		N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N		214-I/6
EK	214-I/7	N		N	N	N	N			N	N				N				N	N	N							214-I/7
NEP	214-I/8				N	N				N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-I/8
PP	214-II/1	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-II/1
PPP	214-II/1	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-II/1
S35	214-II/2	N	N	N	N	N	N		N	N	N		N	N		N	N	N			N						N	214-II/2
S50	214-II/2	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N		N		N	N	N			N						N	214-II/2
GRB	214-II/3	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N		N	N	N	N			N						N	214-II/3
TSA	214-II/4	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N			N		N	N		N	N	N	N	N	N	N	N		214-II/4
V30	214-II/5	N	N	N	N		N		N	N	N	N	N	N	N		N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-II/5
V40	214-II/5	N	N	N	N		N		N	N	N	N	N	N	N	N			N	N	N	N	N	N	N	N	N	214-II/5
SOR	214-II/7									N	N	N	N	N					N	N	N	N	N	N	N	N		214-II/7
REJ	214-II/8	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				N	N	N	N		N	N		N	N	N	N		214-II/8
ETA	214-II/9	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N				N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N		214-II/9
EKP	214-II/10	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	N	N	214-II/10
ZVE	214-III/1	N	N	N	N	N	N		N	N	N				N	N	N	N		N	N		N	N	N	N	N	214-III/1
HAB	214-III/2	N	N	N	N	N	N		N	N	N				N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	N	214-III/2
MET	214-III/3	N	N	N	N	N	N		N	N	N				N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	N	214-III/3
STE	214-III/4	N	N	N	N	N	N		N	N	N				N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N	214-III/4
VTR	214-III/5	N	N	N	N	N	N		N	N	N				N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	214-III/5
VVO	214-III/6		N		N	N			N	N	N	N	N	N		N	N				N	N	N	N	N	N		214-III/6
		214-I/1	214-I/2	214-I/3	214-I/4	214-I/5	214-I/6	214-I/7	214-I/8	214-II/1	214-II/1	214-II/2	214-II/2	214-II/3	214-II/4	214-II/5	214-II/5	214-II/7	214-II/8	214-II/9	214-II/10	214-III/1	214-III/2	214-III/3	214-III/4	214-III/5	214-III/6	

N: Kombinacija ni možna

☐: Kombinacija je možna

Kmetijsko okoljski podukrepi:

KOL	Ohranjanje kolobarja	PPP	Planinska paša s pastirjem	ETA	Ohranjanje ekstenzivnega travinja
ZEL	Ozelenitev njivskih površin	S35	Košnja strmih travnikov z nagibom 35-50 odstotkov	EKP	Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov
IPL	Integrirano poljedelstvo	S50	Košnja strmih travnikov z nagibom nad 50 odstotkov	ZVE	Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri
IPS	Integrirano sadjarstvo	GRB	Košnja grbinastih travnikov	HAB	Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov
IVG	Integrirano vinogradništvo	TSA	Travniški sadovnjaki	MET	Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev
IVR	Integrirano vrtnarstvo	V30	Strmi vinogradi z nagibom 30-40 odstotkov	STE	Ohranjanje steljnikov
EK	Ekološko kmetovanje	V40	Strmi vinogradi z nagibom nad 40 odstotkov	VTR	Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000
NEP	Neprezimni posevki	SOR	Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	VVO	Pokritost tal na vodovarstvenem območju

- *Prilagoditev obveznosti*

Kmetijsko okoljske obveznosti se v času izvajanja lahko prilagodijo, če je prilagoditev teh obveznosti ustrezno utemeljena glede na zastavljene cilje. Te prilagoditve se nanašajo tudi na uporabo novih tehnologij in pripomočkov pri izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov ter podaljšanje trajanja obveznosti.

- *Spremembe nacionalne zakonodaje in zakonodaje Skupnosti*

V primeru sprememb nacionalne zakonodaje in zakonodaje Skupnosti, se obstoječe kmetijsko okoljske obveznosti uskladijo s temi spremembami.

Obveznosti, prevzete na podlagi določil 39. člena Uredbe 1698/2005, se v primeru sprememb ustreznih obveznih standardov in zahtev iz 39. (3) člena navedene uredbe, vzpostavljenih na podlagi 4. in 5. člena Uredbe 1782/2003 in Prilog III in IV te uredbe, ter dodatnih minimalnih zahtev za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev in drugih obveznih zahtev, ki jih predpisuje nacionalna zakonodaja, lahko prilagodijo tem spremembam. Če upravičenec take prilagoditve ne sprejme, njegova obveznost izvajanja kmetijsko okoljskih podukrepov preneha, pri čemer mu prejetih sredstev za obdobje, ko je obveznost veljala, ni potrebno vrniti.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Podukrepi v okviru ukrepa kmetijsko okoljskih plačil predstavljajo naravi in potrošnikom prijaznejši način pridelave, ki:
- zagotavlja sonaravno pridelavo hrane in izboljšuje kakovost in zdravstveno neoporečnost tako pridelane hrane,
- ohranja naravno ravnotežje v tleh,
- izboljšuje in vzdržuje trajno rodovitnost in (mikro)biološko aktivnost tal,
- daje prednost naravnim regulatornim mehanizmom,
- pospešuje in ohranja biotsko raznovrstnost agroekosistemov,
- varuje okolje z zmanjševanjem potencialnih proizvodnih virov onesnaževanja,
- z optimizacijo pridelave minimizira onesnaževanje voda, tal, zraka in biotopov,
- upošteva okoljske, socialne, kulturne in turistične funkcije podeželja.

Kmetijsko okoljski podukrepi so skladni s prioritetami in cilji, ki so opredeljeni v Nacionalnem programu varstva okolja, Strategiji ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Nitratni direktivi (91/676/ES) (posebno še v Operativnem programu za varstvo voda pred onesnaženem z nitrati iz kmetijske proizvodnje za Slovenijo 2004 - 2008), Vodni direktivi (2000/60/ES) ter programu Nature 2000 (Direktiva o habitatih - 92/43/ES in Direktiva o pticah - 79/409/ES), poleg tega pa pogoji za izvajanje teh podukrepov presegajo zahteve navzkrižne skladnosti (1782/2003/ES) ter dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.

Kmetijsko okoljski podukrepi imajo zato pozitivne učinke na okolje, ki se bodo odrazili v:
- ohranjanju mozaične kulturne krajine in specifičnih sekundarnih tipov habitatov, ki so pomembni za ohranjanje biotske raznovrstnosti (podukrepi: planinska paša, košnja strmih travnikov, košnja grbinastih travnikov, travniški sadovnjaki, strmi vinogradi, sonaravna reja domačih živali, ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov),
- ohranjanju genetskih virov (podukrepi: reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin),
- varovanju podtalnice in izvajanju Nitratne direktive (91/676/ES) (podukrepi: ohranjanje kolobarja, ozelenitev njivskih površin, integrirano poljedelstvo, integrirano sadjarstvo,

integrirano vinogradništvo, integrirano vrtnarstvo, ekološko kmetovanje, neprezimni posevki, pokritost tal na vodovarstvenem območju),
- varovanju in ohranjanju ekološko pomembnih območij - zavarovana območja in območja Natura 2000 (podukrepi: reja domačih živali v osrednjem območju velikih zveri, ohranjanje posebnih traviščnih habitatov, ohranjanje traviščnih habitatov metuljev, ohranjanje steljnikov, ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000),
- trajnostni rabi, skladno s Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, ki je zagotovljena preko izvajanja zahtev navzkrižne skladnosti in dodatnih minimalnih zahtev za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev (vsi podukrepi),
- zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in amoniaka z ekstenzifikacijo proizvodnje (podukrepi: ekološko kmetovanje, planinska paša, reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, sonaravna reja domačih živali, reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri).

Spremljanje in ocenjevanje kmetijsko okoljskih podukrepov

Namen spremljanja in ocenjevanja je zbiranje informacij o izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov, ki bodo služile morebitnim spremembam in dopolnitvam ukrepa kmetijsko okoljskih plačil.

S spremljanjem se bodo v času trajanja obveznosti zbirali podatki o izvajanju posameznih kmetijsko okoljskih podukrepov, spremljanje podukrepov pa bo tudi pokazalo, kako se obveznosti dejansko izvajajo v praksi. Podatki se bodo zbirali na način, ki bo omogočal prilagajanje podukrepov potrebam, ki bodo postale evidentne tekom njihovega izvajanja.

Ocenjevanje kmetijsko okoljskih podukrepov predstavlja bolj detajlno analizo njihovega vpliva, ki bo izvedena na podlagi predhodno določenih ciljev, podatkov monitoringa in drugih relevantnih virov informacij. Ocenjevanje bo temeljilo na socioekonomskih, kmetijskih in okoljskih vidikih območja, kjer se določeni podukrepi izvajajo.

Vse parametre, na katere vplivajo kmetijsko okoljski podukrepi, je praktično nemogoče spremljati in analizirati. Zato so v okviru podukrepov opredeljeni tudi indikatorji, na podlagi katerih bodo ocenjeni učinki posameznih podukrepov. Kontrolni (kratkoročni) in dolgoročni indikatorji so navedeni pri posameznih podukrepih.

Izvajanje spremljanja o stanju okolja, habitatih in biotski raznovrstnosti zagotavlja ministrstvo, pristojno za okolje, podatke o monitoringu rjavega medveda pa Zavod za gozdove Slovenije. Sistem monitoringa mora biti prilagojen potrebam izvajanja kmetijsko okoljskih podukrepov.

B. Zahteve, ki se nanašajo na posamezne kmetijsko okoljske podukrepe

Kmetijsko okoljski podukrepi, katerih namen je popularizacija kmetijske pridelave, ki ustreza potrebam potrošnikov ter varovala zdravje ljudi, zagotavljala trajnostno rabo naravnih virov in omogočala ohranjanje biotske raznovrstnosti ter značilnosti slovenske krajine, so s posebnim poudarkom na okoljski komponenti razdeljeni na tri osnovne skupine, ki določajo naravo in vsebino podukrepov:
- I. skupina: zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje,
- II. skupina: ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine,
- III. skupina: varovanje zavarovanih območij.

Skupina I.: Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje

Intenzivna pridelava hrane ima lahko negativne vplive na okolje in sistem tla - rastlina - talna voda, ki nastajajo zaradi neustrezne uporabe gnojil in fitofarmacevtskih sredstev. Nesmotrna pridelava pa lahko vodi do erozije in zbitosti tal.

Naravi prijazni načini prireje in pridelave pozitivno vplivajo na okolje, saj nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev zmanjšuje potencialno nevarnost onesnaževanja okolja, povečuje biotsko raznovrstnost rastlinskih in živalskih vrst, ohranja rodovitnost in strukturo tal ter ravnovesje talnih mikroorganizmov, zmanjšuje izpiranje hranil, zaradi manjše porabe energije pa zmanjšuje tudi odvisnost kmetijskih gospodarstev od zunanjih vnosov in prispeva k samozadostnosti.

Da bi zmanjšali antropogeno onesnaževanje okolja zaradi kmetijske pridelave, so v I. skupini predvideni naslednji podukrepi sonaravnega kmetovanja:

214-I/1 Ohranjanje kolobarja,
214-I/2 Ozelenitev njivskih površin,
214-I/3 Integrirano poljedelstvo,
214-I/4 Integrirano sadjarstvo,
214-I/5 Integrirano vinogradništvo,
214-I/6 Integrirano vrtnarstvo,
214-I/7 Ekološko kmetovanje,
214-I/8 Neprezimni posevki.

Podukrep 214-I/1 Ohranjanje kolobarja

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ohranjanje kolobarja na kmetijskih gospodarstvih zaradi izboljšanja lastnosti in rodovitnosti tal
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Kolobarjenje na njivskih površinah ter nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v poljedelstvu
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Stabilizacija kolobarja (zasnova kolobarja) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev • *Dolgoročni:* · Nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v poljedelstvu · Izboljšana kakovost prehrane (manj ostankov kemičnih sredstev v živilih) in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov · Manj ostankov kemičnih sredstev v tleh · Izboljšana kvaliteta podtalnice

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Pri izvajanju podukrepa uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva. Trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta.	• V podukrep morajo biti vključene vse njivske površine. • V petletno kolobarjenje morajo biti: - vključene najmanj tri poljščine, - delež žit ne sme preseči 60%, - vsaj enkrat prisotne metuljnice. • Strniščni posevki se upoštevajo kot ena od treh različnih poljščin, ki morajo biti vključene v petletni kolobar, koruza pa kot okopavina. Kot metuljnice se upoštevajo tudi deteljno travne mešanice, pri čemer mora delež metuljnic v tej mešanici dosegati vsaj 50%. • Kolobar mora biti zasnovan že ob vstopu v podukrep. V primeru višje sile ali spremembe tržnih razmer, morebitna zamenjava poljščin v kolobarju ne sme poslabšati kolobarja in negativno vplivati na okolje oziroma zmanjšati učinkovitosti izvajanja podukrepa.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• V primeru, da se uporabljajo samo mineralna gnojila, količina uporabljenega dušika iz mineralnih gnojil pri izvajanju podukrepa ne sme presegati 170 kg/ha letno oziroma vrednosti iz stolpca »Skupni

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
	dušik (standard)« iz Preglednice 49, če je ta vrednost manjša od 170 kg/ha letno*.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Pri pridelavi pšenice, rži, ječmena, ovsa in tritikale uporaba regulatorjev rasti ni dovoljena.

*: Dodatna zahteva, ki ni vključena v izračun višine plačila.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Z uporabo fitofarmacevtskih sredstev, monokulturnim pridelovanjem poljščin, mehaniziranjem proizvodnje in vsestranskim razvojem kmetijstva, potrebnim dodatnim planiranjem proizvodnje in zahtevanim znanjem, je kolobarjenje na njivskih površinah vedno bolj izgubljalo na pomenu. Že podatki o setveni strukturi nakazujejo, da v slovenskih razmerah kolobarjenje povečini ni ustaljena praksa na kmetijskih gospodarstvih. Prevladuje pridelave koruze in pšenice, ki se v glavnem gojita v monokulturi ali v dvoletnem oziroma triletnem kolobarju, ponekod pa po spravilu koruze in pšenice sejejo tudi strniščne dosevke.

Slovenske kmetije v splošnem niso specializirane, ampak so mešane z živinorejsko in rastlinsko proizvodnjo. Skladnost poljedelskega kolobarja z živinorejo omogoča uskladitev živinorejske proizvodnje z njivskimi površinami za lastno pridelavo krme, na katerih se lahko uporabijo izločki te živine. Tako zasnovana pridelava preprečuje presežke organskih gnojil (hlevski gnoj, gnojevka, gnojnica), gnojenje z njim pa zmanjša porabo mineralnih gnojil, kar prispeva k manjši obremenitvi okolja in s tem k večji sonaravnosti pridelovanja. Vključitev metuljnic v kolobar prav tako omogoča varovanje tal in okolja, saj metuljnice s svojim močnim koreninskim sistemom tla rahljajo, zmanjšajo pa tudi erozijo rodovitne zemlje. Ker metuljnice bogatijo tla z dušikom, se potreba po gnojenju z dušikovimi gnojili zmanjša ali celo odpade, kar se odraža v zmanjšani nevarnosti za onesnaženje podtalnice z nitrati in prispeva k ekološko čistejši pridelavi, kar hkrati sovpada tudi z Nacionalnim programom varstva okolja.

Izvajanje podukrepa omogoča vključitev vseh njivskih površin na kmetijskem gospodarstvu v kolobarjenje, uvajanje alternativnih poljščin (stročnice, oljnice) v kolobar, uveljavljanje alternativnih virov rastlinskih hranil (poljščine za podor, organski odpadki ipd.) ter izboljšanje

obstoječega kolobarja in s tem ohranjanje ali/in izboljšanje rodovitnosti tal ob nadzorovani uporabi gnojil in fitofarmacevtskih sredstev. Učinki izvajanja podukrepa se tako posledično odražajo tudi v zmanjševanju negativnih vplivov kmetovanja na okolje, izboljšani setveni strukturi in s tem kakovosti prehrane (manj ostankov kemičnih sredstev v živilih) ter zagotavljanju potencialnega zdravja potrošnikov.

Da bi se kolobarjenje, ki bi vključevalo tudi krmne koševine in druge ugodilke, ki ugodno vplivajo na rodovitnost tal in izboljšujejo njihove lastnosti, ponovno uveljavilo, se plačila za izvajanje tega podukrepa dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Izračun temelji na primerjavi triletnega kolobarja s petletnim kolobarjem, kot je predviden v podukrepu. Vključeni sta ozelenitev in praha z oljno ogrščico. Upoštevan je manjši pridelek koruze pri setvi po ozelenitvi (za okoli 16%) ter manjši pridelek krompirja (za okoli 11%). V izračunu višine plačila so tako upoštevani stroški pridelave pšenice, stroški ozelenitve (stroški oranja, stroški uporabe predsetvenika, stroški setve, stroški za seme lucerne), stroški pridelave koruze (dvakrat), stroški pridelave krompirja, stroški prahe z oljno ogrščico (stroški oranja, stroški uporabe predsetvenika, stroški setve), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka koruze pri setvi po ozelenitvi in manjšega pridelka krompirja.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-I/2 Ozelenitev njivskih površin

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ozelenitev njivskih površin zaradi zmanjševanja erozije in površinskega izpiranja hranil
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Izboljšanje lastnosti in rodovitnosti tal ter zmanjševanje erozije in izpiranja hranil z ozelenitvijo njivskih površin preko jeseni in zime s primerno vegetacijo
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Zeleni pokrov preko jeseni in zime (ha) · Stabilizacija kolobarja (zasnova kolobarja) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev • *Dolgoročni:* · Izboljšanje potencialne rodovitnosti tal · Zmanjšana onesnaženost tal · Izboljšana kvaliteta podtalnice

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Pri izvajanju podukrepa uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva. Trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta.	• V petletni kolobar morajo biti vključene najmanj tri poljščine. • Kmetijska rastlina, namenjena ozelenitvi njivskih površin se upošteva kot ena od treh različnih poljščin, ki morajo biti vključene v petletni kolobar. • Kolobar mora biti zasnovan že ob vstopu v podukrep. V primeru višje sile ali spremembe tržnih razmer, morebitna zamenjava poljščin v kolobarju ne sme poslabšati kolobarja in negativno vplivati na okolje oziroma zmanjšati učinkovitosti izvajanja podukrepa.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati	• Obvezna je pokritost tal s prezimnimi poljščinami preko jeseni in zime. • Setev prezimnih poljščin je potrebno opraviti v obdobju od 1.7. do 25.10. tekočega leta. • Živa (prezimna) zelena odeja mora pokrivati njivske površine od 15.11. tekočega leta do 15.2. naslednjega leta.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da: - redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča, - zagotavlja ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal z ustreznim načinom rabe, - ne povzroča degradacije zemljišč (erozija, zbitost, onesnaženje) z neustrezno tehnologijo, - zgledno in stalno vzdržuje zemljišča, - obdeluje zemljišče tako, da je ob uporabi ustrezne agrotehnike omogočena optimalna in ekonomična pridelava, - upravlja z vsemi zemljišči, ki pripadajo kmetijskemu gospodarstvu, tako da ni ogrožena vitalnost gospodarstva, - v primeru svoje nezmožnosti za delo ali daljše odsotnosti poskrbi za ustrezno obdelavo zemljišč.	• Obdelava ozelenjenih njivskih površinah je možna od 15.2. naslednjega leta.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• V primeru, da se uporabljajo samo mineralna gnojila, količina uporabljenega dušika iz mineralnih gnojil pri izvajanju podukrepa ne sme presegati 170 kg/ha letno oziroma vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49, če je ta vrednost manjša od 170 kg/ha letno*.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Pri pridelavi pšenice, rži, ječmena, ovsa in tritikale uporaba regulatorjev rasti ni dovoljena.

*: Dodatna zahteva, ki ni vključena v izračun višine plačila.

Za površine, za katere upravičenci v tekočem letu uveljavljajo plačila za podukrep 214-I/2 Ozelenitev njivskih površin, lahko v naslednjih letih uveljavljajo plačila za podukrep 214-I/1 Ohranjanje kolobarja. Če upravičenci na teh površinah v naslednjih letih ne uveljavljajo plačil za

podukrep 214-I/1 Ohranjanje kolobarja oziroma 214-I/2 Ozelenitev njivskih površin, morajo na teh površinah izvajati vsaj enostaven kolobar, ki vključuje najmanj tri različne poljščine.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Še ne dolgo nazaj, je bila setev prezimnih poljščin običajna praksa, ki je zagotavljala izboljšanje lastnosti tal in njihove rodovitnosti ter zmanjševanje erozije in površinskega izpiranja hranil. Uveljavitev monokulturne pridelave in poceni dušična gnojila pa so prispevala k temu, da so številni kmetje opustili tak način kmetovanja. Danes pa prezimne prekrivne rastline ponovno pridobivajo na pomenu.

Ker je za Slovenijo značilna velika količina padavin z razporeditvijo tudi spomladi in jeseni (800 do 1.500 mm in več letno), prihaja do izpiranja hranil tudi med rastno dobo in ne le pozimi, kot v večini evropskih držav. Na drugi strani pa presežek padavin bolj kot drugod redči nitrate in druga hranila v perkolirani vodi, kar ob relativno hitrem toku podtalnice zmanjšuje nevarnost njenega onesnaževanja nad zgornjo dovoljeno mejo za pitno vodo. Nekatere raziskave so pokazale, da se v naših razmerah iz njiv pod poljščinami izpere letno na hektar 10-40 kg N, 4-9 kg P_2O_5, 9-10 kg K_2O, 400-900 kg CaO, 80-230 kg MgO, 40-280 kg SO_4, 25-100 kg Cl in 10-30 kg Na[39].

Zato je s stališča ohranjanja naravnih virov potrebno preprečiti oziroma zmanjšati nevarnost izpiranja hranil s kmetijskih površin. Pozitivni vplivi takega načina kmetovanja se kažejo v:
- zmanjševanju nevarnosti za erozijo,
- izboljšanju strukture tal in zmanjševanju zaskorjenosti površin,
- povečani kapaciteti tal za zadrževanje vode,
- zmanjšani rasti plevelov,
- zmanjšanih poškodbah zaradi uporabe herbicidov,
- izboljšanju razmer v tleh za naslednji posevek,
- zagotavljanju dušika, če je prekrivna rastlina metuljnica.

Z izvajanjem podukrepa se zagotavlja pokritost tal s prezimnimi poljščinami preko jeseni in zime s primerno vegetacijo, zmanjšuje nevarnost za erozijo in izpiranje hranil, kar se posledično odraža v zmanjšani onesnaženosti tal, izboljšanju potencialne rodovitnosti tal ter izboljšani kvaliteti podtalnice. Plačila se zato dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je petletni kolobar brez in z ozelenitvijo (dvakrat v kolobarju). Ker je v tem primeru razlika samo ozelenitev, je višina plačila izračunana kot razlika med skupnimi stroški. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave pšenice (dvakrat), stroški ozelenitve (dvakrat), stroški pridelave koruze (dvakrat), stroški pridelave krompirja, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelki poljščin zaradi opustitve jesenskega gnojenja in posledično manjši stroški gnojenja. Stroški ozelenitve vključujejo stroške oranja, uporabe predsetvenika, setve in stroške za seme lucerne.

39 Leskošek, M. Gnojenje: za velik in kakovosten pridelek, za zboljšanje rodovitnosti tal, za varovanje narave. Ljubljana, ČZP Kmečki glas, 1993

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-I/3 Integrirano poljedelstvo

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v poljedelstvu
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Integrirana pridelava v poljedelstvu
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev · Število izdanih certifikatov • *Dolgoročni:* · Povečan delež kontrolirane pridelave v poljedelstvu · Izboljšana kakovost prehrane (manj ostankov kemičnih sredstev v živilih) in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov · Manj ostankov kemičnih sredstev v tleh · Izboljšana kvaliteta podtalnice · Zmanjšana nevarnost za erozijo

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Pri izvajanju podukrepa je potrebno upoštevati predpis, ki ureja integrirano pridelavo poljščin in tehnološka navodila za integrirano pridelavo poljščin, v skladu s katerimi mora upravičenec med drugim:

- v integrirano pridelavo poljščin vključiti vse površine, na katerih prideluje poljščine v tekočem letu in so v njegovi lasti, zakupu ali najemu, razen površin, ki so v preusmerjanju v ekološke ali so ekološke v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo in na katerih se prideluje zelenjava v kolobarju v okviru podukrepa integrirano poljedelstvo, ali površin, ki so vključene v podukrep integrirano sadjarstvo - jagode, ali integrirano vrtnarstvo,
- upoštevati dejansko stanje posevkov,
- določiti dejansko stanje posevkov s pregledom poljščin in z uporabo ustreznih pripomočkov,
- izvajati kemične ukrepe oziroma uporabo fitofarmacevtskih sredstev, če je mehanske, biološke in biotehnične ukrepe pri zatiranju škodljivih organizmov že izčrpal,
- uporabljati samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil ali pa fitofarmacevtska sredstva in druge pripravke za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- pri kemičnem zatiranju škodljivih organizmov, za katere je v tehnoloških navodilih določen prag škodljivosti, na obrazcih, ki mu jih posreduje organizacija za kontrolo, zagotoviti podatek o škodljivem organizmu in preseženem pragu škodljivosti za ta organizem, da opraviči uporabo fitofarmacevtskih sredstev,
- gnojiti v skladu z gnojilnim načrtom,
- opraviti analizo tal vsakih pet let,
- uporabljati samo gnojila, iz tehnoloških navodil in gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- izdelati petletni načrt kolobarja,
- ob morebitni prekoračitvi mejnih vrednosti mineralnega dušika v tleh opustiti gnojenje z dušičnimi gnojili za naslednjo kulturo oziroma v kolobar vključiti vmesni posevek, ki porablja dušik, da se le-ta ne izpira v podtalje,

- prijaviti v kontrolo pooblaščeni organizaciji za kontrolo integrirane pridelave poljščin najkasneje do 31. decembra tekočega leta za kontrolo v naslednjem letu,
- voditi evidence in hraniti dokumentacijo, kar omogoča organizaciji za kontrolo preverjanje vrste, količine in uporabe nabavljenega materiala (fitofarmacevtska sredstva, gnojila) ter preverjanje vrste in količine prodanih poljščin,
- evidence hraniti najmanj pet let, dokumentacijo pa najmanj eno leto,
- evidence in dokumentacijo na zahtevo organizacije za kontrolo in pristojne inšpekcije dati na vpogled,
- zagotavljati sledljivost v prometu integrirano pridelanih poljščin.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08)..	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih. • Prepovedana je uporaba vseh gnojil z visokim deležem težkih kovin. • Uporabljajo se lahko samo gnojila v skladu s tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo poljščin ali pa gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del A Uredbe

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
	2092/91.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• V primeru, da se uporabljajo samo mineralna gnojila, količina uporabljenega dušika iz mineralnih gnojil pri izvajanju podukrepa ne sme presegati 170 kg/ha letno oziroma vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49, če je ta vrednost manjša od 170 kg/ha letno*.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja**: Pri običajni kmetijski praksi je način pridelave določen v Prilogi 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami).	• Pri podukrepu se kmetovanje izvaja v skladu s posebnimi tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo poljščin.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil za integrirano pridelavo poljščin ali pa fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del B Uredbe 2092/91. • Uporaba določenih aktivnih snovi je omejena, omejeno pa je tudi število tretiranj. • Pri zatiranju plevelov, bolezni in škodljivcev imajo prednost mehanski/fizikalni in biotični ukrepi. • Uporaba rastnih regulatorjev je prepovedana.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva, - trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta, - se za načrtovanje povečevanja in/ali vzdrževanja deleža organske snovi in humusa v tleh pri običajni kmetijski praksi upoštevajo predvsem kolobar, zaoravanje žetvenih ostankov, redno in uravnoteženo gnojenje z živinskimi gnojili ali vključevanje metuljnic v kolobar.	• Pri izvajanju podukrepa: - je na vseh njivskih površinah obvezen petletni kolobar, - so na njivah, kjer ni gnojenja z živinskimi gnojili, metuljnice obvezni del kolobarja, - je v tleh z manj kot 1,5% vsebnostjo humusa potrebno obvezno na njivi pustiti vse žetvene ostanke, sejati rastline za podor in/ali prekrivne rastline in/ali vrniti na njivo odvzeto organsko snov s hlevskim gnojem, - je žetvene ostanke potrebno zaoravati že jeseni (vendar ne v zamrznjena tla), da ne predstavljajo vira za razvoj škodljivcev.
• Pri običajni kmetijski praksi pridelovalec lahko obdeluje kmetijska zemljišča brez pridobitve certifikata.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora obvezno pridobiti certifikat o integrirani pridelavi poljščin.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** Pridelava poljščin v monokulturi je dovoljena. V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) se koruza na vseh njivskih površinah kmetijskega gospodarstva v monokulturi lahko prideluje največ tri leta.	• Prepovedano je monokulturno pridelovanje posameznih poljščin in sorodnih rastlinskih vrst (isti rodovi), razen hmelja.

*: Dodatna zahteva, ki ni vključena v izračun višine plačila.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

V Sloveniji se integrirano pridelovanje poljščin izvaja od leta 2004 in temelji na Evropski iniciativi za sonaravno kmetovanje (EISA - European Inciative for Sustainable Development in agriculture), ob upoštevanju predpisov s področja varovanja okolja, fitofarmacevtskih sredstev, rezultatov raziskav v Sloveniji in državah, ki so organizirale integrirano pridelavo poljščin, in drugih konceptualnih smernic IOBC (International Organisation for Biological and Integrated Control of Noxios Animal and Plants).

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa integrirano poljedelstvo so:
- dolgoročno varovanje okolja na vseh njivskih površinah kmetijskega gospodarstva, še posebej pa zmanjšanje in nadzorovana uporaba fitofarmacevtskih sredstev in gnojil,
- izboljšanje tehnike pridelovanja poljščin ob hkratni uvedbi naravi prijaznega kmetovanja,
- ohranjanje oziroma izboljšanje strukture in rodovitnosti tal,
- pridelava kakovostne in varne hrane oziroma surovin, kar je sprejemljivo tudi za potrošnike (sveža, brez škodljivcev, lepega izgleda, primerno velika ipd.),
- ekonomsko sprejemljiva uporaba proizvodnih sredstev,
- varčna raba energije ob uporabi moderne mehanizacije.

Učinki integriranega poljedelstva se odražajo v zmanjšanju negativnih vplivov pridelave poljščin na okolje. Izbira okolju manj škodljivih sredstev za varstvo rastlin zmanjša uporabo teh sredstev in pozitivno vpliva na biotsko raznovrstnost. Vnos sredstev za varstvo rastlin v tla in posledično v podtalnico je zmanjšan tudi s kolobarjenjem. Racionalna strategija gnojenja, predvsem pa analiza tal in izdelava gnojilnih načrtov omogočajo najoptimalnejše gnojenje. Sistem integrirane pridelave omogoča tudi uravnavanje pH tal, doseganje in ohranjanje ugodne strukture tal ter s tem preprečevanje erozije tal, pozitivno pa vpliva tudi na makro in mikro favno ter koristne žuželke. Način pridelovanja ima lahko več vrst vplivov na spremembo krajine: monokulturno pridelovanje zelo siromaši izgled kulturne krajine, kar pa se s sistemom integrirane pridelave lahko prepreči (kolobarjenje, setvena struktura, vzpostavitev zelenih robov njiv, mejice, živa meja ipd.). Zeleni poljski robovi so zelo primerni tudi kot gnezdišče in pribežališče za številne prosto živeče živali (ptice in male sesalce), pa tudi za številne zaželene žuželke (npr. plenilske hrošče.)

Sistem integrirane pridelave poljščin temelji na: (1) predpisu, ki ureja integrirano pridelavo poljščin in (2) tehnoloških navodilih, ki so namenjena pridelovalcem poljščin in kmetijskim svetovalcem in so izdelana za posamezne vrste poljščin ter vključujejo tehnične (organizacijske zahteve in možnostmi pristopa v sistem integrirane pridelave poljščin) in specifične smernice (agrotehnični ukrepi).

Kontrolo nad integrirano pridelavo poljščin opravljajo organizacije za kontrolo. V Sloveniji pridelane poljščine je dovoljeno označevati z uradno označbo »integrirani«, če so bile pridelane v skladu s predpisom in je zanje imenovana organizacija za kontrolo izdala certifikat. Ta oznaka,

skupaj s certifikati, ki jih izdajo organizacije za kontrolo, zagotavlja kakovost in jamči, da so bile poljščine pridelane na integriran način.

Podatki kažejo, da se zanimanje pridelovalcev za tovrstno pridelavo vsako leto povečuje. V letu 2004 je certifikat za integrirano pridelavo poljščin prejelo 829 pridelovalcev, v letu 2005 pa se je število dodeljenih certifikatov povečalo na 1.309.

Integrirano poljedelstvo predstavlja za Slovenijo dolgoročno strategijo pridelave poljščin na celotnem kmetijskem gospodarstvu, ki temelji na naravi prijaznejših pridelovalnih sistemih z učinkovitimi vnosi, moderno mehanizacijo ter ekonomsko in ekološko upravičenih ciljnih pridelkih, z namenom zagotavljanja večje kakovosti ter varnosti hrane kot pri konvencionalnem poljedelstvu.

Plačila na površino, ki so namenjena kritju dela stroškov za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja ob nadzorovani uporabi gnojil in fitofarmacevtskih sredstev pri pridelavi poljščin, se dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je pridelava pšenice. Izračun je izdelan ob upoštevanju omejitev integrirane pridelave poljščin, določenih pri podukrepu. Upoštevano je zmanjšanje pridelka, ki po podatkih območnih zavodov KGZS pri integrirani pridelavi znaša okoli 30%. V izračunu višine plačila so tako upoštevani stroški pridelave pšenice, stroški za material in energijo (stroški sredstev za varstvo rastlin, stroški za seme), stroški strojnega dela (domače strojno delo in najete strojne usluge), stroški domačega dela, stroški pridelave poljščin v kolobarju, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih in manjši prihodek zaradi manjšega pridelka.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-I/4 Integrirano sadjarstvo

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v sadjarstvu
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Integrirana pridelava v sadjarstvu
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev · Število izdanih certifikatov • *Dolgoročni:* · Povečan delež kontrolirane pridelave v sadjarstvu · Izboljšana kakovost pridelanega sadja in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov · Manj ostankov kemičnih sredstev v tleh · Izboljšana kvaliteta podtalnice

	· Zmanjšana nevarnost za erozijo

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Skupna površina sadovnjakov posamezne sadne vrste, za katero se lahko uveljavlja plačilo za podukrep, mora biti najmanj 0,3 ha. Najmanjša velikost enote kmetijskega zemljišča iste rabe (posameznega sadovnjaka) pa mora biti najmanj 0,1 ha.

Pri izvajanju podukrepa je potrebno upoštevati predpis, ki ureja integrirano pridelavo sadja in tehnološka navodila za integrirano pridelavo sadja, v skladu s katerimi mora upravičenec med drugim:

- v integrirano pridelavo vključiti vse sadovnjake, ki jih obdeluje in so vpisani v evidenco pridelovalcev sadja v intenzivnih sadovnjakih, razen intenzivnih sadovnjakov, ki so v preusmerjanju v ekološke ali so ekološki v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- upoštevati, da mora število dreves znašati najmanj 150 dreves/ha pri oljki, najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah,
- upoštevati dejansko stanje v sadovnjaku ali nasadu,
- določiti dejansko stanje v sadovnjaku ali nasadu s pregledom sadnega drevja in jagodičja ter z uporabo ustreznih pripomočkov,
- izvajati kemične ukrepe oziroma uporabo fitofarmacevtskih sredstev, če je mehanske, biološke in biotehnične ukrepe pri zatiranju škodljivih organizmov že izčrpal,
- uporabljati samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil ali pa fitofarmacevtska sredstva in druge pripravke za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- pri kemičnem zatiranju škodljivih organizmov, za katere je v tehnoloških navodilih določen prag škodljivosti, na obrazcih, ki mu jih posreduje organizacija za kontrolo, zagotoviti podatek o škodljivem organizmu in preseženem pragu škodljivosti za ta organizem, da opraviči uporabo fitofarmacevtskih sredstev,
- uporabljati samo gnojila, iz tehnoloških navodil in gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- prijaviti v kontrolo pooblaščeni organizaciji za kontrolo integrirane pridelave sadja najkasneje do 31. decembra tekočega leta za kontrolo v naslednjem letu,
- voditi evidence in hraniti dokumentacijo, kar omogoča organizaciji za kontrolo preverjanje vrste, količine in uporabe nabavljenega materiala (fitofarmacevtska sredstva, gnojila) ter preverjanje vrste in količine prodanega sadja,
- evidence hraniti najmanj pet let, dokumentacijo pa najmanj eno leto,
- evidence in dokumentacijo na zahtevo organizacije za kontrolo in pristojne inšpekcije dati na vpogled,
- zagotavljati sledljivost v prometu integrirano pridelanega sadja.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev. • Pridelovalec je dolžan vpisovati v evidenco vsa gnojila, ki jih vnaša v sadovnjake.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih. • Prepovedana je uporaba vseh gnojil z visokim deležem težkih kovin. • Uporabljajo se lahko samo gnojila v skladu s tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo sadja ali pa gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del A Uredbe 2092/91.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** Pri običajni kmetijski praksi je način pridelave določen v Prilogi 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami).	• Pri podukrepu se kmetovanje izvaja v skladu s posebnimi tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo sadja.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL	• Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil za integrirano pridelavo sadja ali pa fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del B Uredbe 2092/91. • Uporaba določenih aktivnih snovi je omejena, omejeno pa je tudi število tretiranj. • Pri zatiranju plevelov, bolezni in škodljivcev imajo prednost mehanski/fizikalni in biotični ukrepi. • Pridelovalec mora evidentirati vrsto, količino in čas uporabljene kemikalije in nato sadje najmanj tri mesece po tretiranju skladiščiti ločeno, če je sadje pred skladiščenjem kemično zaščiteno. • Širina herbicidnega pasu ne sme presegati v nasadu v povprečju ene tretjine medvrstne razdalje (izjema za starejše večvrstne nasade: do 45%).

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** Za načrtovanje povečevanja in/ali vzdrževanja deleža organske snovi in humusa v tleh se pri običajni kmetijski praksi upoštevajo predvsem kolobar, zaoravanje žetvenih ostankov, redno in uravnoteženo gnojenje z živinskimi gnojili ali vključevanje metuljnic v kolobar.	• Pri izvajanju podukrepa je ciljna vsebnost humusa v tleh 2-4%.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49. • V obdobju od odpadanja listja do cvetenja sadnega drevja ali ozelenitve negovane ledine dodajanje dušičnih gnojil ni dovoljeno, prav tako tudi ni dovoljeno v obdobju od konca junija do jeseni. Izjema so češnje, ki jih je dovoljeno dognojiti po obiranju. Oljke pridelovalec lahko gnoji z dušikom od konca februarja do sredine junija, orehe pa od konca marca do srede junija.
• Pri običajni kmetijski praksi pridelovalec lahko obdeluje kmetijska zemljišča brez pridobitve certifikata.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora obvezno pridobiti certifikat o integrirani pridelavi sadja.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olǰnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto, - morajo biti olǰniki oskrbovani/obdelani v skladu z uveljavljeno tehnološko prakso.	• Pridelovalec mora vzdrževati sistem negovane ledine tudi v medvrstnem prostoru, razen izjem (nasadi jagod; mladi nasadi v času, ko formirajo rodni volumen; tereni za breskve in marelice na Primorskem, kjer ni možno namakanje). • Pridelovalec mora zaradi zaprtega krogotoka snovi pokošeno travo puščati v nasadu. • V novih nasadih je obvezno takojšnje zatravljanje (izjeme so v nasadih breskev do 3. leta, češenj, višenj, sliv in češpelj do 5. leta; kakija do 6. leta, oljk do 7. leta in aktinidije do 4. leta). • Kadar ima pridelovalec nasad na terasah, je obvezna košnja nabrežin teras.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Integrirana pridelava sadja pomeni ravnovesje, ki se vzpostavlja z ohranjanjem raznovrstnosti življenja v naravi, njen bistveni cilj pa je ob nadzorovani uporabi gnojil in predpisanih fitofarmacevtskih sredstvih na gospodarsko sprejemljiv način pridelati kakovostne in zdrave pridelke sadja.

Integrirana pridelava sadja pomeni:
- uravnoteženo izvajanje agrotehničnih ukrepov, ob skladnem upoštevanju gospodarskih, ekoloških in toksikoloških dejavnikov,
- izbiro naravnih ukrepov pred fitofarmacevtskimi in biotehnološkimi ukrepi,
- zmanjšano porabo in skrbno izbiro fitofarmacevtskih sredstev,
- da ima gnojenje z organskimi gnojili prednost pred uporabo mineralnih gnojil,
- redno izvajanje analiz Nmin pred gnojenjem z dušikom in s tem preprečevanje prehoda nitratov v podtalnico ter kopičenja nitratov rastlinah,
- da organizacija za kontrolo stalno kontrolira pridelavo,
- da označeni proizvodi ustrezajo višjim standardom pridelave.

Integrirana pridelava sadja temelji na: (1) predpisu, ki ureja integrirano pridelavo sadja in (2) tehnoloških navodilih, ki so namenjena pridelovalcem sadja in kmetijskim svetovalcem in določajo pogoje za napravo nasada, gnojenje sadovnjaka na podlagi analize tal, namakanje sadovnjaka, oskrbo tal v nasadu, rez, strojno tehnične pogoje za oskrbo nasadov, obiranje in skladiščenje, načine integriranega varstva sadnih vrst pred boleznimi, škodljivci in pleveli ter seznam dovoljenih pripravkov oziroma fitofarmacevtskih sredstev za naslednje sadne vrste: jablane, hruške, breskve in nektarine, marelice, češnje in višnje, češplje in slive, jagode, ameriške borovnice, oljke, aktinidijo, kaki, smokve, oreh, lesko in kostanj.

Kontrolo nad integrirano pridelavo sadja opravljajo organizacije za kontrolo. V Sloveniji pridelano sadje je dovoljeno označevati z uradno označbo »integrirani«, če je bilo pridelano v skladu s predpisom in je zanj imenovana organizacija za kontrolo izdala certifikat. Ta oznaka, skupaj s certifikati, ki jih izdajo organizacije za kontrolo, zagotavlja kakovost in jamči, da je bilo sadje pridelano na integriran način.

Podatki kažejo, da se zanimanje pridelovalcev za tovrstno pridelavo sadja vsako leto povečuje, kar nakazuje, da so se pridelovalci pričeli zavedati pomembnosti okolju prijaznih načinov kmetovanja. V letu 1999 je certifikat za integrirano pridelavo sadja prejelo 451 pridelovalcev, v letu 2005 pa že 1.131 pridelovalcev. Integrirana pridelava sadja, ki je v Sloveniji že precej razširjena, združuje ekonomski in naravovarstveni vidik kmetijske proizvodnje in tako ob ohranjanju raznovrstnosti življenja v naravi omogoča na gospodarsko sprejemljiv način pridelati kakovostne pridelke zdrave hrane. Uveljavljanje integrirane pridelave prispeva k nadzorovani in skrbno izbrani uporabi kemičnih sredstev ter tako varuje okolje in zdravje ljudi, hkrati pa potrošniku nudi sadje z boljšimi notranjimi in zunanjimi lastnostmi. Plačila na površino, ki so namenjena kritju dela stroškov za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja ob nadzorovani uporabi gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v sadjarstvu, se dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave jabolk in oskrbe nasada, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka (za okoli 8%) zaradi uporabe manj učinkovitih sredstev za varstvo rastlin, predvsem proti jabolčnemu zavijaču, kar se posledično odraža v manjšem pridelku. Izračun je izdelan ob upoštevanju omejitev integrirane pridelave sadja, določenih pri podukrepu.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-I/5 Integrirano vinogradništvo

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Nadzorovana uporaba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v vinogradništvu
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Integrirana pridelava v vinogradništvu
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev · Število izdanih certifikatov • *Dolgoročni:* · Povečan delež kontrolirane pridelave v vinogradništvu · Izboljšana kakovost pridelanega grozdja in vina ter zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov · Manj ostankov kemičnih sredstev v tleh · Izboljšana kvaliteta podtalnice · Zmanjšana nevarnost za erozijo

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Pri izvajanju podukrepa je potrebno upoštevati predpis, ki ureja integrirano pridelavo grozdja in vina ter tehnološka navodila za integrirano pridelavo grozdja, v skladu s katerimi mora upravičenec med drugim:

- v integrirano pridelavo vključiti vse vinograde, ki jih obdeluje in so vpisani v register pridelovalcev grozdja in vina, razen vinogradov, ki so v preusmerjanju v ekološke ali so ekološki v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- upoštevati dejansko stanje v vinogradu,
- določiti dejansko stanje v vinogradu s pregledom vinske trte in z uporabo ustreznih pripomočkov,
- izvajati kemične ukrepe oziroma uporabo fitofarmacevtskih sredstev, če je mehanske, biološke in biotehnične ukrepe pri zatiranju škodljivih organizmov že izčrpal,
- uporabljati samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil ali pa fitofarmacevtska sredstva in druge pripravke za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- pri kemičnem zatiranju škodljivih organizmov, za katere je v tehnoloških navodilih določen prag škodljivosti, na obrazcih, ki mu jih posreduje organizacija za kontrolo, zagotoviti podatek o škodljivem organizmu in preseženem pragu škodljivosti za ta organizem, da opraviči uporabo fitofarmacevtskih sredstev,
- uporabljati samo gnojila, iz tehnoloških navodil in gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,

- prijaviti v kontrolo pooblaščeni organizaciji za kontrolo integrirane pridelave grozdja najkasneje do 31. decembra tekočega leta za kontrolo v naslednjem letu,
- voditi evidence in hraniti dokumentacijo, kar omogoča organizaciji za kontrolo preverjanje vrste, količine in uporabe nabavljenega materiala (fitofarmacevtska sredstva, gnojila) ter preverjanje vrste in količine pridelanega grozdja in vina, v skladu s predpisi, ki urejajo kletarsko evidenco in register,
- evidence hraniti najmanj pet let, dokumentacijo pa najmanj eno leto,
- evidence in dokumentacijo na zahtevo organizacije za kontrolo in pristojne inšpekcije dati na vpogled,
- zagotavljati sledljivost v prometu integrirano pridelanega grozdja in vina.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih. • Uporabljajo se lahko samo gnojila v skladu s tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo grozdja ali pa gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del A Uredbe 2092/91.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** Pri običajni kmetijski praksi je način pridelave določen v Prilogi 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami).	• Pri podukrepu se kmetovanje izvaja v skladu s posebnimi tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo grozdja.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil za integrirano pridelavo grozdja ali pa fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del B Uredbe 2092/91. • Potrebno je zmanjševanje števila uporab fitofarmacevtskih sredstev. • Prednost imajo mehanski/fizikalni in biotični ukrepi zatiranje plevelov, bolezni in škodljivcev ter ukrepi, s pomočjo katerih se zmanjša uporaba fitofarmacevtskih sredstev (izbira ustreznega rastišča in lege, izbira ustrezne podlage in klonov, usklajeno gnojenje - še posebej z dušikom). • Potrebno je odstranjevanje listja iz območja grozdja za dosego dobre prezračenosti in šele po resnični potrebi je dovoljena uporaba kemičnih sredstev za varstvo rastlin. • Fitofarmacevtska sredstva se uporabijo šele takrat, ko so izčrpana vse druge možnosti, in ko so škodljivi organizmi presegli prag škodljivosti, kar velja predvsem za škodljivce. • Potrebno je sistematično menjavanje pripravkov. • Potrebno je kombiniranje pripravkov iz različnih kemičnih skupin, kolobarjenje s fitofarmacevtskimi sredstvi, ne samo z aktivnimi snovmi. • V pasu pod trtami se lahko plevele odstranjuje le mehansko, le v primeru da to ne zadostuje, se lahko tretira s herbicidi, vendar pa je širina tretiranega pasu pod trtami lahko največ 25% neto površine vinograda. • Uporaba herbicidov je lahko le dopolni ukrep. • Uporaba herbicidov je dovoljena le do 15. julija (izjema so vinogradi, kjer se pojavljajo posamezne bolezni, npr. rumenica). • Določeni so tudi posebni ukrepi za varstvo pred posameznimi boleznimi.
• Pri običajni kmetijski praksi pridelovalec lahko obdeluje vinograd brez pridobitve certifikata.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora obvezno pridobiti certifikat o integrirani pridelavi grozdja.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, struktura tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je pri običajni kmetijski praksi potrebno uporabljati primerno mehanizacijo. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št.	• Prepovedano je talno mehansko obdelovanje tal preko vsega leta. • V integrirani pridelavi grozdja je obvezna trajna ozelenitev (setev travno deteljnih mešanic ali naravna ozelenitev, kjer gre za kontroliran razvoj plevelov oziroma travne ruše), kratkotrajna ozelenitev (podorine, s setvijo ali naravna), obdelava tal (grobo rahljanje tal v vsaki drugi vrsti) in pokrivanje tal (slama, lubje). • Tla v medvrstnem prostoru morajo biti od 1. novembra do fenološke faze vinske trte B-C

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da: - redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča, - zagotavlja ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal z ustreznim načinom rabe, - ne povzroča degradacije zemljišč (erozija, zbitost, onesnaženje) z neustrezno tehnologijo, - zgledno in stalno vzdržuje zemljišča, - obdeluje zemljišče tako, da je ob uporabi ustrezne agrotehnike omogočena optimalna in ekonomična pridelava, - upravlja z vsemi zemljišči, ki pripadajo kmetijskemu gospodarstvu, tako da ni ogrožena vitalnost gospodarstva, - v primeru svoje nezmožnosti za delo ali daljše odsotnosti poskrbi za ustrezno obdelavo zemljišč.	zatravljena ali ustrezno pokrita. • Če pridelovalec izkrči vinograd in zemljišče ga mora v naslednjem letu ponovno zasaditi, preko zime pa mora tla zavarovati pred erozijo. • Še posebej pomembno je izvajanje zelenih del kot varstveni ukrep pred pojavom okužb (vršičkanje, pletje ipd.).
• V skladu z 10. členom Zakona o vinu (UL RS, št. 105/06, z vsemi spremembami) mora gostota sajenja v vinogradu znašati najmanj 1.500 trsov na ha.	• Število mladik ne sme presegati 20 mladik na tekoči meter vrste.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Integrirana pridelava grozdja in vina je naravi prijazen način pridelave, iz katerega izhajajo visoko kakovostni pridelki grozdja in vina ob uporabi naravnih virov in mehanizmov, ki zmanjšujejo negativne vplive kmetovanja na okolje in zdravje ljudi.

Integrirana pridelava grozdja in vina je način pridelave, ki:
- zagotavlja sonaravno pridelavo zdravega grozdja in visoko kakovostnega vina ob zmanjšanju ostankov kemičnih sredstev v pridelkih,
- ohranja naravno ravnotežje v tleh,
- zmanjšuje potencialno tveganje za zdravje pridelovalcev pri uporabi fitofarmacevtskih sredstev,
- pospešuje in ohranja biotsko raznovrstnost agroekosistema vinograda in okoliških površin,
- daje prednost naravnim regulatornim mehanizmom,
- z optimizacijo pridelave minimizira onesnaževanje voda, tal, zraka in biotopov,
- izboljšuje kakovost in zdravstveno neoporečnost pridelanega grozdja in vina,
- upošteva okoljske, socialne, kulturne in turistične funkcije vinogradništva,
- ohranja kmetijsko kulturno krajino,
- je pod stalnim nadzorom, ki ga opravljajo imenovane organizacije za kontrolo,
- da označeni proizvodi ustrezajo višjim standardom pridelave.

Integrirana pridelava grozdja in vina temelji na: (1) predpisu, ki ureja integrirano pridelavo grozdja in vina in (2) tehnoloških navodilih, ki so namenjena pridelovalcem grozdja in

kmetijskim svetovalcem in določajo obveznosti pridelovalca za zagotovitev sledljivosti, gnojenje vinograda na podlagi analize tal, načine oskrbe tal v vinogradu, ozelenitev in zastiranje tal, obremenitev vinograda, oskrbo listne površine v vinogradu po pozebi, uravnavanje pridelka (odstranjevanje grozdja), načine integriranega varstva vinske trte pred boleznimi, škodljivci in pleveli, tehniko škropljenja ter seznam dovoljenih pripravkov oziroma fitofarmacevtskih sredstev.

Plačila za izvajanje integriranega vinogradništva so bila prvič dodeljena leta 1999, interes med pridelovalci pa je v zadnjih letih precejšen. V letu 2001 je certifikat za integrirano pridelavo grozdja prejelo 505 pridelovalcev, v letu 2005 pa se je število dodeljenih certifikatov povečalo na 2.283.

Kontrolo nad integrirano pridelavo opravljajo organizacije za kontrolo. Grozdje se lahko označuje z uradno označbo »integrirani« le tedaj, ko je bilo pridelano v skladu s predpisom in je zanj imenovana organizacija za kontrolo izdala certifikat. Ta oznaka skupaj s certifikati, ki jih pridelovalcem izda imenovana organizacija za kontrolo, potrošnikom zagotavlja želeno kakovost ter jamči, da je bilo grozdje pridelano na integriran način.

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa se kažejo v povečevanju površin pod integrirano pridelavo grozdja in vina, kar se odraža v zmanjšanju obremenjevanja okolja, izboljšani kvaliteti grozdja in vina ter zagotavljanju potencialnega zdravja potrošnikov. Integrirana pridelava grozdja in vina sledi ciljem zaščite tal, vode in zraka z metodami in sredstvi, ki so naravi prijazni in omogočajo ohranjati gospodarnost in pridelavo kakovostnega grozdja in vina, pri čemer ostaja v ospredju skrb za človekovo zdravje in varovanje pridelovalnih površin. Za izvajanje integriranega vinogradništva se plačila dodelijo na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave grozdja, stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški sredstev za varstvo rastlin), stroški strojnega dela (domače strojno delo, najete strojne usluge), stroški domačega dela, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka grozdja (za okoli 35%) zaradi trsne rumenice. Izračun je izdelan ob upoštevanju omejitev integrirane pridelave grozdja, določenih pri podukrepu.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilji	• Nadzorovana uporaba substratov, gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v vrtnarstvu
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Integrirana pridelava v vrtnarstvu
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha)

	· Evidentirana raba substratov, gnojil in fitofarmacevtskih sredstev · Število izdanih certifikatov • *Dolgoročni:* · Povečan delež kontrolirane pridelave v vrtnarstvu · Izboljšana kakovost pridelanih vrtnin in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov · Manj ostankov kemičnih sredstev v tleh · Izboljšana kvaliteta podtalnice

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Upravičenci lahko pridobijo plačilo za integrirano pridelavo vrtnin na prostem in/ali v zavarovanih prostorih.

Pri izvajanju podukrepa je potrebno upoštevati predpis, ki ureja integrirano pridelavo zelenjave in tehnološka navodila za integrirano pridelavo zelenjave, v skladu s katerimi mora upravičenec med drugim:

- v integrirano pridelavo zelenjave vključiti vse površine, na katerih prideluje zelenjavo v tekočem letu in so v njegovi lasti, zakupu ali najemu, razen površin, ki so v preusmerjanju v ekološke ali so ekološke v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo in površin, ki so vključene v podukrep integrirano poljedelstvo,
- določiti dejansko stanje posevka s pregledom posevka in z uporabo ustreznih pripomočkov,
- izvajati kemične ukrepe oziroma uporabo fitofarmacevtskih sredstev, če je mehanske, biološke in biotehnične ukrepe pri zatiranju škodljivih organizmov že izčrpal,
- uporabljati samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil ali pa fitofarmacevtska sredstva in druge pripravke za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- pri kemičnem zatiranju škodljivih organizmov, za katere je v tehnoloških navodilih določen prag škodljivosti, na obrazcih, ki mu jih posreduje organizacija za kontrolo, zagotoviti podatek o škodljivem organizmu in preseženem pragu škodljivosti za ta organizem, da opraviči uporabo fitofarmacevtskih sredstev,
- uporabljati samo gnojila, iz tehnoloških navodil in gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko pridelavo,
- ob morebitni prekoračitvi mejnih vrednosti mineralnega dušika v tleh opustiti gnojenje z dušičnimi gnojili za naslednjo kulturo oziroma v kolobar vključiti vmesni posevek, ki porablja dušik, da se le-ta ne izpira v podtalje,
- prijaviti v kontrolo pooblaščeni organizaciji za kontrolo integrirane pridelave zelenjave najkasneje do 31. decembra tekočega leta za kontrolo v naslednjem letu,
- voditi evidence in hraniti dokumentacijo, kar omogoča organizaciji za kontrolo preverjanje vrste, količine in uporabe nabavljenega materiala (fitofarmacevtska sredstva, gnojila) ter preverjanje vrste in količine prodane zelenjave,
- evidence hraniti najmanj pet let, dokumentacijo pa najmanj eno leto,
- evidence in dokumentacijo na zahtevo organizacije za kontrolo in pristojne inšpekcije dati na vpogled,
- zagotavljati sledljivost v prometu integrirano pridelane zelenjave.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih. • Prepovedana je uporaba mulja in kompostov iz mulja čistilnih naprav. • Dovoljeno je uporabljati izključno organska gnojila in materiale, ki ne vsebujejo nezaželenih tujih snovi (npr. težkih kovin). • Uporabljajo se lahko samo gnojila v skladu s tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo zelenjave ali pa gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del A Uredbe 2092/91.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** Pri običajni kmetijski praksi je način pridelave določen v Prilogi 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami).	• Pri podukrepu se kmetovanje izvaja v skladu s posebnimi tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo zelenjave.
• Pri običajni kmetijski praksi pridelovalec lahko obdeluje kmetijska zemljišča brez pridobitve certifikata.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora obvezno pridobiti certifikat o integrirani pridelavi zelenjave.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, struktura tal:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) potrebno uporabljati primerno mehanizacijo.	• Pri obdelavi tal morajo biti vsi ukrepi usmerjeni v ohranjanje in izboljšanje rodovitnosti tal. • Potrebno je preprečevanje nastanka plaznine in zbijanja tal. • Obdelovanje tal pri nagnjenih površinah prečno na pobočje (preprečevanje erozije). • Potrebno je izvajanje globinskega rahljanja, vendar

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da: - redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča, - zagotavlja ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal z ustreznim načinom rabe, - ne povzroča degradacije zemljišč (erozija, zbitost, onesnaženje) z neustrezno tehnologijo, - zgledno in stalno vzdržuje zemljišča, - obdeluje zemljišče tako, da je ob uporabi ustrezne agrotehnike omogočena optimalna in ekonomična pridelava, - upravlja z vsemi zemljišči, ki pripadajo kmetijskemu gospodarstvu, tako da ni ogrožena vitalnost gospodarstva, - v primeru svoje nezmožnosti za delo ali daljše odsotnosti poskrbi za ustrezno obdelavo zemljišč.	izključno pri optimalnih talnih razmerah. • Jeseni je potrebno čim kasnejše zaoravanje ostankov pridelka. • Potrebno je preprečevanje zimske prahe (preko zime neposejane površine) v skladu s tehnološkimi navodili za integrirano pridelavo zelenjave. • Izvajati je potrebno tako obdelava tal, ki ohranja njihovo strukturo. • V primeru, ko je potrebna zimska brazda, jo je treba zaorati čim kasneje.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva. Trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta.	• Obvezen je več kot triletni kolobar, ki mora biti široko zastavljen in raznolik.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju	• Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva iz tehnoloških navodil za integrirano pridelavo zelenjave ali pa fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del B Uredbe 2092/91. • Uporaba določenih aktivnih snovi je omejena, omejeno pa je tudi število tretiranj.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Integrirana pridelava zelenjave je naravi in potrošnikom prijaznejši način pridelave, katere bistveni cilji so:
- pridelava zdrave zelenjave in izboljšanje prehrane potrošnikov,
- zmanjšana in nadzorovana uporaba substratov, gnojil in fitofarmacevtskih sredstev,
- izboljšana kakovost pridelanih vrtnin in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov,
- varovanje okolja z zmanjševanjem potencialnih proizvodnih virov onesnaževanja,
- ohranjanje naravnih sovražnikov z uporabo ustreznih metod varstva rastlin,
- izboljšanje in vzdrževanje trajne rodovitnosti in (mikro)biološke aktivnosti tal,
- stalna kontrola pridelave in zagotovilo potrošnikom, da so proizvodi stalno pod strokovnim nadzorom,
- da označeni proizvodi ustrezajo višjim standardom pridelave.

Integrirana pridelava zelenjave temelji na: (1) predpisu, ki ureja integrirano pridelavo zelenjave in (2) tehnoloških navodilih, ki so namenjena pridelovalcem zelenjave in kmetijskim svetovalcem in določajo način oskrbe tal, pogoje za namakanje, gnojenje zelenjave na podlagi analize tal, upoštevanje referenčnih vrednosti Nmin kot osnove za gnojenje z dušikom, izbiro kultivarjev, izbiro lokacije za pridelavo zelenjave, kolobarjenje, pridelavo v zaščitenih prostorih, spravilo in skladiščenje, načine integriranega varstva zelenjave pred boleznimi, škodljivci in pleveli ter seznam dovoljenih pripravkov oziroma fitofarmacevtskih sredstev za naslednje vrste zelenjave: fižol in grah, blitvo, endivijo, kapusnice, korenje, zeleno, peteršilj, zgodnji krompir, paradižnik, papriko in jajčevce na prostem in v zaščitenih prostorih, solatne kumare in kumare za vlaganje na prostem in v zaščitenih prostorih, bučke, lubenice in melone na prostem in v zaščitenih prostorih, kumare v zaščitenih prostorih, melone, rdečo peso, solato, šparglje, špinačo, čebulnice in radič.

Kontrolo nad integrirano pridelavo zelenjave opravljajo organizacije za kontrolo. Pridelovalci so organizirani v okviru Slovenskega združenja za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave, ki skrbi za organizacijo izobraževalnih tečajev, srečanj pridelovalcev in potrošnikov, uporabo blagovne znamke, označevanje pridelkov, promocijo ter predstavitve na razstavah in sejmih. Plačila za integrirano pridelavo so bila prvič dodeljena 1999. Integrirano vrtnarstvo je dobro sprejeto pri pridelovalcih, saj je v zadnjih letih zanimanje za tovrstno kmetovanje precejšnje. Tako je v letu 1999 certifikat za integrirano pridelavo zelenjave prejelo 43 pridelovalcev, v letu 2005 pa 380 pridelovalcev. V primerjavi s tržno proizvodnjo v Sloveniji, se je v letu 1998 zelenjava na integriran način pridelovala pri 1% članov, v letu 1999 pri 10%, v letu 2000 pri 24%, v letu 2001 pri 45%, v letu 2002 pri 55% in v letu 2003 pri 65% članov.

Zelenjava, pridelana v skladu s predpisom, se lahko označuje z uradno označbo »integrirani«, za tako pridelano zelenjavo pa se lahko uporablja tudi oznaka Slovenskega združenja za integrirano in ekološko pridelavo zelenjave, ki jo predstavlja grafična podoba pikapolonice. Ti oznaki skupaj

s certifikati, ki jih pridelovalcem izda imenovana organizacija za kontrolo, potrošnikom zagotavljajo želeno kakovost ter jamčijo, da je bila zelenjava pridelana na integriran način.

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa se kažejo v povečevanju površin pod integrirano pridelavo zelenjave, kar se odraža v zmanjšanju obremenjevanja okolja, izboljšani kvaliteti zelenjave in zagotavljanju potencialnega zdravja potrošnikov.

Pri integriranem vrtnarstvu je glavna skrb posvečena obravnavanju kmetije kot celote in uravnoteženemu kroženju snovi, obvezno je gnojenje na podlagi analize tal in potreb rastlin, ohranjanju in povečevanju rodovitnosti tal, kolobarju in izboru odpornih sort/kultivarjev. Osnovni cilji integrirane pridelave vrtnin so: pridelava zdrave zelenjave visoke notranje in zunanje kakovosti, varovanje okolja in varčna uporaba surovin. Kontrola pridelave, vključno z analizami pridelkov na ostanke pesticidov in nitratov, pa zagotavlja potrošniku poleg zunanje kakovosti pridelkov tudi visoko notranjo kakovost ter zdravstveno neoporečnost zelenjave. Plačila za izvajanje integriranega vrtnarstva se dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Izračun je izdelan ob upoštevanju omejitev integrirane pridelave zelenjave na prostem in v zavarovanih prostorih, določenih pri podukrepu. V izračunu za integrirano vrtnarstvo pride do določenih razlik predvsem v porabi ročnega dela kot posledica mehanskega zatiranja plevelov in škodljivcev. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave vrtnin, stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški sredstev za varstvo rastlin, stroški za seme), stroški strojnega dela (domače strojno delo, najete strojne usluge), stroški domačega dela, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih in pri integriranem vrtnarstvu na prostem tudi stroški pridelave vrtnin v kolobarju.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-I/7 Ekološko kmetovanje

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Nadzorovana pridelava visoko kakovostnih živil in zmanjševanje obremenjevanja okolja v skladu z usmeritvami Uredbe 834/2007
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Pridelava s posebnim nadzorom in tehnološkimi omejitvami
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Evidenca o ekološkem kmetovanju - izvajanje in preusmerjanje (število kmetij, ha, število živali) · Obseg površin pod različnimi kulturami - izvajanje in preusmerjanje (ha) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev · Število izdanih potrdil za ekološko pridelavo oziroma predelavo in certifikatov • *Dolgoročni:* · Povečanje števila ekoloških kmetij (ha, število živali) · Izboljšana kakovost pridelane hrane in zagotavljanje potencialnega zdravja potrošnikov

	· Izboljšanje lastnosti tal · Izboljšana kvaliteta podtalnice

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Plačila za ekološko kmetovanje je možno pridobiti za:
- njive-poljščine,
- vrtnine na prostem,
- vrtnine v zavarovanih prostorih,
- oljčnike z gostoto najmanj 150 dreves/ha, nasade sadovnjakov z gostoto najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah,
- travniške visokodebelne sadovnjake z gostoto 50 - 200 dreves/ha,
- vinograde, hmeljišča, drevesnice,
- travinje (trave in travno deteljne mešanice na njivah, trajno travinje) ,
- njive-poljščine - preusmerjanje,
- vrtnine na prostem - preusmerjanje,
- vrtnine v zavarovanih prostorih - preusmerjanje,
- oljčnike z gostoto najmanj 150 dreves/ha, nasade sadovnjakov z gostoto najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah - preusmerjanje,
- travniške visokodebelne sadovnjake z gostoto 50-200 dreves/ha - preusmerjanje,
- vinograde, hmeljišča, drevesnice - preusmerjanje,
- travinje (trave in travno deteljne mešanice na njivah, trajno travinje) - preusmerjanje.

Velikost skupne površine, ne glede na vrsto rabe, za katero se lahko uveljavlja plačilo za podukrep, mora biti najmanj 0,3 ha. Najmanjša velikost površine kmetijskega zemljišča iste rabe pa ne sme biti manjša od 0,1 ha.

Pri izvajanju podukrepa je potrebno upoštevati predpis, ki ureja ekološko pridelavo in predelavo kmetijskih pridelkov oziroma živil in predpis, ki ureja določitev območij v RS, ki so primerna za ekološko čebelarjenje.

Za travniške sadovnjake upravičenci lahko uveljavljajo plačila, če upoštevajo tudi naslednje pogoje:
- travniški sadovnjak mora biti vpisan v evidenco pridelovalcev sadja v ekstenzivnih oziroma travniških sadovnjakih,
- gostota dreves mora znašati najmanj 50 in največ 200 dreves/ha,
- vzdrževanje visokodebelnih ekstenzivnih sadovnjakov, ki vključuje tudi nego dreves in obnovo nasadov (dopolnjevanje praznih mest),
- oživitvena rez mora biti opravljena v prvem oziroma drugem letu vključitve v podukrep (za upravičence, ki so staro shemo kmetijsko okoljskih ukrepov nadomestili z novo shemo kmetijsko okoljskih podukrepov, se šteje, da je pogoj izpolnjen, če so oživitveno rez opravili v prvem oziroma drugem letu vključitve v kmetijsko okoljski ukrep iz stare sheme),
- pri obnovi nasadov ni dovoljeno uporabljati šibkih podlag,
- zatravljenost sadovnjakov z negovano ledino,
- kosna ali pašna raba zatravljenih površin (tudi pod krošnjami dreves),
- uporaba fitofarmacevtskih sredstev v skladu s Prilogo II, Uredbe 889/2008.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev. • V skladu z Uredbo 889/2008 je potrebno podrobno voditi tudi evidence o pridelavi in predelavi.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih. • V skladu z Uredbo 834/2007 in Uredbo 889/2008 so pri ekološkem kmetovanju pomembne omejitve pri uporabi gnojil, omejena je tudi uporaba nesintetičnih gnojil in hlevskega gnoja.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (Uradni list RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča ter z uporabo ustrezne agrotehnike omogoča optimalno in ekonomično pridelavo.	• Dovoljena je samo uporaba ekološko pridelanih semen in vegetativnega razmnoževalnega materiala, razen izjem.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali	• V skladu z Uredbo 834/2007 in Uredbo 889/2008 so pri ekološkem kmetovanju pomembne omejitve pri uporabi fitofarmacevtskih sredstev in drugih sredstev za varstvo rastlin. • Uporaba rastnih regulatorjev je prepovedana.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	
• Pri običajni kmetijski praksi letni načrt pridelave in načrt upravljanja živinoreje nista obvezna.	• Proizvajalec mora vsako leto izdelati letni načrt pridelave in načrt upravljanja ekološke živinoreje v skladu z Uredbo 889/2008.
• Uporaba gensko spremenjenih organizmov in izdelkov pridobljenih iz njih je dovoljena v skladu z Uredbo 1829/2003 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 22. septembra 2003 o gensko spremenjenih živilih in krmi (UL L 268 z dne 18.10.2003, str. 1, z vsemi spremembami). • Uporabo fitofarmacevtskih sredstev, ki vsebujejo ali jih sestavljajo gensko spremenjeni organizmi, ureja Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami).	• V skladu z Uredbo 834/2007, uporaba gensko spremenjenih organizmov in izdelkov pridobljenih iz njih ni dovoljena.
• Pri običajni kmetijski praksi pridelovalec lahko obdeluje kmetijska zemljišča brez pridobitve certifikata.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora obvezno pridobiti potrdilo za ekološko pridelavo oziroma predelavo kmetijskih pridelkov oziroma živil ali certifikat.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa na travinju : - upravičenci lahko uveljavljajo plačila za travinje v uporabi le za ekološko rejo živine z obtežbo 0,2-0,5 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi ali z obtežbo 0,5-1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, razen ko so živali na paši na planini ali skupnem pašniku in obtežba na osnovnem kmetijskem gospodarstvu lahko znaša 0- 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• Pri običajni kmetijski praksi se čebelarjenje lahko izvaja na katerem koli območju.	• Ekološko čebelarjenje je dovoljeno samo na območju, ki ga predpiše minister, pristojen za kmetijstvo.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za dobro počutje živali:** V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je domače živali potrebno rediti tako, da so zadovoljene njihove biološke potrebe, da niso motene njihove telesne funkcije in obnašanje, da ni presežena njihova prilagoditvena sposobnost in da se z njimi ravna	• V skladu z Uredbo 834/2007 je pri ekološki živinoreji prepovedana vezana reja, določene pa so tudi druge omejitve v zvezi s krmo, pašo, zdravljenjem bolezni ipd.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
skladno s predpisi, ki urejajo zaščito živali in veterinarstvo. Krmljenje, nega in nastanitev so primerni, kadar ustrezajo fiziološkim, etološkim in drugim potrebam domačih živali. Domače živali morajo biti krmljene na način, ki ustreza posamezni vrsti domačih živali, biti morajo primerno negovane in zagotovljena jim mora biti ustrezna nastanitev v objektih za rejo. Prisilno krmljenje domačih živali je dovoljeno, če je to potrebno zato, da preživijo ali zaradi zdravstvenih razlogov. Rejec živali mora redno in dovolj izdatno oskrbovati s kakovostno in ustrezno krmo ter ustrezno vodo za napajanje.	

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

V Sloveniji se ekološko kmetovanje izvaja že od poznih 80-ih let, pridelovalci pa so plačila prvič prejeli v letu 1999. Izvajanje ekološkega kmetovanja temelji na predpisu, ki ureja ekološko pridelavo in predelavo kmetijskih pridelkov oziroma živil in predpisu, ki ureja določitev območij v RS, ki so primerna za ekološko čebelarjenje. Oba predpisa sta usklajena z Uredbo 834/2004 in Uredbo 889/2008. Ekološko kmetovanje je naletelo na precejšnje zanimanje pri pridelovalcih (v letu 1999 je bilo v kontrolo ekološke pridelave in predelave vključenih 300 pridelovalcev, v letu 2006 pa že 1.876), zato se pričakuje, da bo v ekološko kmetovanje do leta 2013 vključenih okoli 7,5% kmetijskih zemljišč v uporabi. Vedno večje pa je tudi zanimanje potrošnikov za tovrstne pridelke oziroma živila, saj tudi potrošniki postajajo vse bolj ozaveščeni in zahtevni glede kakovosti in zdravstvene neoporečnosti pridelkov oziroma živil.

Z namenom pospeševanja ekološkega kmetovanja:
- se plačila za pridelavo različnih kultur dodeljujejo že od leta 1999,
- je bila vzpostavljena mreža ekoloških kmetov,
- so bile uradno imenovane organizacije za kontrolo ekoloških kmetijskih pridelkov in živil,
- so se s finančno podporo MKGP razvile blagovne znamke posameznih društev in združenj ekoloških pridelovalcev (BIODAR),
- je bil oblikovan uraden zaščitni znak »ekološki«,
- MKGP vodi register ekoloških pridelovalcev in predelovalcev ter upravlja s sistemom za označevanje ekoloških kmetijskih oziroma živilskih proizvodov,
- MKGP vodi podatkovno zbirko ekološkega semena, semenskega krompirja in vegetativnega razmnoževalnega materiala,
- je bil vzpostavljen nadzor nad uvozom iz t.i. tretjih držav,
- je bil vzpostavljen dobro organiziran trg z ekološkimi kmetijsko živilskimi proizvodi,
- so organizirane ekološke tržnice (prodaja ekoloških kmetijskih pridelkov oziroma živil),
- je Vlada RS v letu 2005 sprejela Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015.

Po več kot desetletju od prvih začetkov ekološke pridelave v Sloveniji se stanje spreminja in vse več je tistih, ki so ekološki pridelavi naklonjeni in želijo kupovati ekološko pridelano hrano, opaziti pa je tudi povečano zanimanje kmetovalcev za preusmeritev v ekološko kmetovanje .

Glede na to, da je v Sloveniji še precej kmetij, ki že tradicionalno kmetujejo in tako posredno upoštevajo načela ekološkega kmetovanja, vendar iz različnih razlogov še niso registrirane kot ekološke, je uvedba podpore za preusmeritev v ekološko kmetovanje smiselna in tudi potrebna. Poleg tega je pri tem potrebno upoštevati, da tako kot drugod po svetu tudi v Sloveniji

povpraševanje po ekoloških izdelkih presega ponudbo. S povečanjem števila kmetij, ki so v preusmeritvi, bi se dolgoročno pričelo uravnavati tudi to področje.

Razlogi za preusmeritev iz konvencionalnega v ekološko kmetijstvo so zelo različni in so razdeljeni v štiri skupine, in sicer:

- ekološki (ohranitev naravnih bogastev, biološke raznovrstnosti, varstvo okolja, varovanje tal, zagotavljanje živalim primerne reje in prehrane, uporaba gensko nespremenjenih rastlin, krme za živali),
- gospodarski (zadovoljitev povpraševanja na trgu, gospodarska alternativa za kmečke družine, oblika kmetijstva, prilagojena potrebam prebivalstva brez presežkov in stroškov zaradi onesnaževanja okolja, manjša odvisnost od industrije - gnojil in sredstev za varstvo rastlin),
- prehransko-fiziološki (zdrava hrana za prebivalstvo brez ostankov fitofarmacevtskih sredstev, brez hormonov v prehrani živali in drugih zdravju škodljivih snovi),
- svetovnonazorski (ekološka pridelava je tudi način mišljenja in življenja).

Ne glede na razlog za preusmeritev je najpomembnejše, da se kmet pri tem odpove uporabi kemično sintetiziranih fitofarmacevtskih sredstev in lahkotopnih mineralnih gnojil, rastnih regulatorjev, gensko spremenjenih organizmov ipd. ter spoštuje pravila ekološkega kmetovanja. Preusmeritev v ekološko kmetijstvo pa je lahko tudi resnična priložnost za ohranitev kmetije in delovnih mest na njej.

Pri ekološkem načinu kmetovanja je obvezna tudi kontrola pridelave. Certifikat, ki ga izda kontrolna organizacija, potrošnikom nudi garancijo o posebnih načinih pridelave ekoloških pridelkov oziroma živil.

V skladu z usmeritvijo pridelave oziroma predelave varne hrane, je nadzorovana ekološko pridelana oziroma predelana hrana gotovo najvarnejša, saj ne sme vsebovati ostankov fitofarmacevtskih sredstev in težkih kovin, ostankov regulatorjev rasti oziroma hormonov ter gensko spremenjenih organizmov v pridelkih oziroma živilih. Da so pridelki oziroma živila res ekološki, lahko potrošnik ali kupec preveri, ali je za te pridelke oziroma živila bil izdan certifikat pooblaščene organizacije za kontrolo ali ne.

V prvem letu preusmeritve lahko pridelovalec prodaja svoje pridelke kot konvencionalne, potem pa kot pridelke iz preusmeritve, dokler ne pridobi certifikata. Če je po poteku dobe preusmerjanja s strani kontrolnih organizacij ugotovljeno, da pridelovalec izpolnjuje vse pogoje in predpise, se mu podeli certifikat, kar pomeni, da svoje pridelke lahko trži kot ekološke.

Prednost ekološkega kmetovanja je v tem, da na površinah, na katerih se ta podukrep izvaja, kemično sintetiziranih fitofarmacevtskih sredstev in lahkotopnih mineralnih gnojil, rastnih regulatorjev, gensko spremenjenih organizmov ipd., sploh ni dovoljeno uporabljati. To pa pomeni, da se te površine že v prvem letu vključitve v podukrep ne bodo več obremenjevale s tovrstnimi snovmi. Na ta način pa ekološko kmetovanje prispeva tudi k varovanju okolja pred dodatnimi obremenitvami iz kmetijstva in ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Povprečna intenzivnost slovenskih kmetij je bistveno nižja od tiste v zahodnoevropskih državah. Pridelava je večinoma še vedno tradicionalna, z mnogo ročnega dela, kar ob dejstvu, da tudi potrošnik želi vedno kakovostnejšo hrano, prispeva k uveljavljanju ekološkega kmetovanja. Tudi manjše do srednje velike mešane kmetije nudijo idealne možnosti za prehod na ekološko pridelavo hrane. Z namenom pospeševanje ekološkega kmetovanja in doseganja ciljev, opredeljenih v Akcijskem načrtu razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015, naj bi bila vsem kmetovalcem in predelovalcem, ki imajo za to interes, omogočena tudi preusmeritev v ekološko kmetijstvo. Zato se plačila na površino, ki so namenjena podpori za izvajanje

ekološkega kmetovanja in za preusmerjanje v ekološko kmetovanje, dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Izvajanje ekološkega kmetovanja

Izračuni višine plačil za ekološko kmetovanje temeljijo na neposredni primerjavi stroškov (pri predvidenih pridelkih in cenah pridelkov) in prihodkov obstoječih kalkulacij v kalkulacijskem sistemu Fakultete za kmetijstvo, Maribor. Do osnovnih razlik prihaja predvsem v pridelkih (pridelki so večinoma toliko manjši, da tudi višja cena ne more nadomestiti finančnega izpada), kot tudi v samih stroških pridelave zaradi tehnologije ekološke pridelave. Izračun je izdelan ob upoštevanju omejitev ekološkega kmetovanja, določenih pri podukrepu.

V izračunu višine plačila so upoštevani za:
- njive-poljščine: stroški pridelave koruze, stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški za seme), stroški strojnega dela (domače strojno delo, najete strojne usluge), stroški domačega dela, stroški kolobarjenja, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, višja cena pridelka (za okoli 29%), manjši prihodek zaradi manjšega pridelka (za okoli 55%), poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti);
- vrtnine na prostem: stroški pridelave kumar, stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški sredstev za varstvo rastlin, stroški za seme), stroški domačega strojnega dela (stroški oranja, brananja, prevoza pridelka, gnojenja, namakanja, kultiviranja, škropljenja), stroški domačega ročnega dela, stroški kolobarjenja, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek kumar (za okoli 37%), višja cena pridelka (za okoli 55%), poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti);
- vrtnine v zavarovanih prostorih: stroški pridelave kumar, stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški sredstev za varstvo rastlin, stroški za seme), stroški domačega strojnega dela (stroški oranja, brananja, prevoza pridelka, gnojenja, namakanja, kultiviranja, škropljenja), stroški domačega ročnega dela, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek kumar (za okoli 37%), višja cena pridelka (za okoli 55%), poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti);
- sadovnjake: stroški pridelave jabolk, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek jabolk (za okoli 39%), višja cena jabolka (za okoli 33%), poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti);
- travniške visokodebelne sadovnjake: stroški pridelave na trikosnem travniku, dodatni stroški oskrbe sadovnjaka (stroški obiranja, rezi in čiščenja), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek sena (za okoli 40%), vrednost pridelka jabolk, poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti);
- vinograde: stroški pridelave grozdja, stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški sredstev za varstvo rastlin), stroški domačega strojnega dela, stroški domačega dela, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek grozdja (za

okoli 59%), višja cena grozdja (za okoli 40%), poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti);
- travinje: stroški pridelave na trikosnem travniku, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek sena (za okoli 38%), višja cena pridelka (za okoli 25%), poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Preusmerjanje v ekološko kmetovanje

Podlaga za izračun višine plačil za preusmerjanje v ekološko kmetovanje so reference, ki veljajo za obstoječo ekološko pridelavo. Količina pridelka je v času preusmeritve v ekološko pridelavo manjša kot v konvencionalni pridelavi in načeloma nekoliko večja kot v ekološki pridelavi. V času preusmeritve pridelovalci dosegajo odkupne cene, ki so lahko na ravni odkupnih cen pridelkov iz konvencionalne pridelave, lahko pa so tudi višje kar je odvisno od prodajnih poti, ki jih imajo. Upoštevani so tudi dodatni stroški (izobraževanje, vodenje evidenc o delovnih opravilih).

V izračunu višine plačila so upoštevani za:
- njive-poljščine: 30% manjši pridelki poljščin in odkupne cene pridelkov v višini cen pridelkov konvencionalne pridelave;
- vrtnine na prostem: 20 do 30% manjši pridelki vrtnin in 20% višje odkupne cene kot jih dosegajo vrtnine iz konvencionalne pridelave;
- vrtnine v zavarovanih prostorih: 20 do 25% manjši pridelki vrtnin in 20% višje odkupne cene kot jih dosegajo vrtnine iz konvencionalne pridelave;
- sadovnjake: upoštevan manjši pridelekin enaka cena kot v konvencionalni pridelavi (oljčniki, oreh), enak pridelek in enaka cena kostanja kot v konvencionalni pridelavi in za druge sadne vrste upoštevani za 30% manjši pridelki sadja in 20% višje odkupne cene sadja kot v konvencionalni pridelavi;
- travniške visokodebelne sadovnjake: nižji pridelek in za 10% višje cene jabolk za predelavo v primerjavi s konvencionalno pridelavo;
- vinograde: 20% manjši pridelek in 10% višja odkupna cena grozdja kot v konvencionalni pridelavi;
- travinje:
  - pri obtežbi 0,2 - 0,5 GVŽ/ha je upoštevan 10% nižji pridelek suhe snovi na hektar travinja, predvidena reja drobnice (reja ovc za vzrejo jagnjet), kjer je cena jagnjet enaka ceni jagnjet iz konvencionalne reje,
  - pri obtežbi 0,5 - 1,9 GVŽ/ha pri je upoštevan 20% nižji pridelek suhe snovi na ha travinja (dvokosni travnik), predvidena je reja govedi (povprečje prireje mleka in prireje mesa), kjer je cena mleka in mladega pitanega goveda enaka ceni iz konvencionalne reje.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 19.

Podukrep 214-I/8 Neprezimni posevki

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Setev neprezimnih posevkov zaradi ohranjanja rodovitnosti tal
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja
Izvedbena aktivnost	• Izboljšanje lastnosti in rodovitnosti tal ter zmanjševanje erozije in izpiranja hranil s pokritostjo tal preko poletja in jeseni s primerno vegetacijo
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Zeleni pokrov preko poletja in jeseni (ha) · Stabilizacija kolobarja (zasnova kolobarja) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev • *Dolgoročni:* · Ohranjanje obdelanosti · Ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja · Povečana samooskrba s hrano in krmo · Povečana biotska raznovrstnost · Povečana vsebnost humusa · Izboljšana struktura, godnost in potencialna rodovitnosti tal · Zmanjšana onesnaženost tal in vode · Zmanjšana erozija tal · Zmanjšan pojav bolezni, škodljivcev in plevelov

- Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Pri izvajanju podukrepa uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva. Trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta.	• V petletni kolobar morajo biti vključene najmanj tri poljščine. • Neprezimni posevek se upošteva kot ena od treh različnih poljščin, ki morajo biti vključene v petletni kolobar. • Kolobar mora biti zasnovan že ob vstopu v podukrep. V primeru višje sile ali spremembe tržnih razmer, morebitna zamenjava poljščin v kolobarju ne sme poslabšati kolobarja in negativno vplivati na okolje oziroma zmanjšati učinkovitosti izvajanja podukrepa.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da: - redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča, - zagotavlja ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal z ustreznim načinom rabe, - ne povzroča degradacije zemljišč (erozija, zbitost, onesnaženje) z neustrezno tehnologijo, - zgledno in stalno vzdržuje zemljišča, - obdeluje zemljišče tako, da je ob uporabi ustrezne agrotehnike omogočena optimalna in ekonomična pridelava, - upravlja z vsemi zemljišči, ki pripadajo kmetijskemu gospodarstvu, tako da ni ogrožena vitalnost gospodarstva, - v primeru svoje nezmožnosti za delo ali daljše odsotnosti poskrbi za ustrezno obdelavo zemljišč.	• Obvezna je pokritost tal z neprezimnimi posevki preko poletja in jeseni. • Setev neprezimnih posevkov je potrebno opraviti najpozneje do 1.9. tekočega leta. • Obdelava tal ozelenjenih njivskih površin je možna od 16.10. tekočega leta.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• V primeru, da se uporabljajo samo mineralna gnojila, količina uporabljenega dušika iz mineralnih gnojil pri izvajanju podukrepa ne sme presegati 170 kg/ha letno oziroma vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49, če je ta vrednost manjša od 170 kg/ha letno.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva: - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva jepotrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Pri pridelavi pšenice, rži, ječmena, ovsa in tritikale uporaba regulatorjev rasti ni dovoljena.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Setev neprezimnih posevkov za »zeleni« podor (npr. oljna redkev, gorjušica, facelija) in naknadnih posevkov za prehrano ljudi (npr. ajda, proso, bela repa, koleraba) ali krmo živalim (npr. grah, sudanska trava, grašica, sončnice, krmne mešanice) je bila do nedavnega pogosta praksa. V zadnjem času pa je opaziti vse pogostejše nedoslednosti pri obdelavi tal in načrtovanju kolobarja. Običajni njivski kolobar »koruza - žita« fitosanitarno ni ustrezen, saj je lahko zlasti pri zaporedju »koruza za zrnje - pšenica« pričakovati večji pojav fuzarioz na pšenici in posredno onesnaženje hrane in krme z mikotoksini. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi obdelavi tal, izboljšanju rodovitnosti in preprečevanju erozije tal, kjer pomembno vlogo igrajo ugodilke v kolobarju[40], za kar je primerna prav setev neprezimnih posevkov.

Z vidika ohranjanja naravnih virov je potrebno preprečiti oziroma zmanjšati tudi nevarnost izpiranja hranil s kmetijskih površin, k čemur prav tako prispeva setev neprezimnih posevkov. Če v topli jeseni na njivah ni intenzivno rastočega posevka, ki bi bil sposoben ponovno vezati sproščeni dušik, potem se nakopičeni nitrati v pozni, deževni jeseni ter čez zimo lahko izperejo iz tal.

Kjer na njivskih površinah prevladuje pridelava koruze, krompirja in vrtnin, ki so »porabniki« humusa, razgradnjo humusa pa še naknadno pospešuje topla in vlažna klima, setev neprezimnih posevkov prispeva k izboljšanju humusne bilance v tleh, saj se s temi posevki med dvema glavnima kulturama le-ta lahko bistveno izboljša.

---

[40] Flisar Novak, Z. in Kapun, S. 2009. Obdelava tal v luči prakse in svetovanja na prelomu tisočletja v Pomurju. Zbornik predavanj in referatov posveta Osnovna obdelava tal s poudarkom na oranju, 29. in 30. junij 2009, Center za biotehniko in turizem Grm, Novo Mesto. Zveza za tehnično kulturo Slovenije, 2009

Zelena in cvetoča polja polepšajo tudi izgled krajine, prispevajo pa tudi k ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki je temelj zdravih posevkov, in je odvisna tudi od neprezimnih posevkov, njihove izbire in pravilne uvrstitve v kolobar[41], zato naj bodo ti posevki čim bolj nesorodni glavnim poljščinam.

Pozitivni vplivi setve neprezimnih posevkov se kažejo tudi v:
- povečanju vsebnosti organske snovi v tleh (povečana kapaciteta tal za zadrževanje vode, večja vezava hranil in vode, izboljšanje strukture tal in zmanjševanje zaskorjenosti površin),
- povečani mikrobiološki aktivnosti tal,
- izboljšanju rastnih razmer v tleh za naslednji posevek, ohranjanju in izboljšanju rodovitnosti kmetijskih površin,
- zmanjševanju nevarnosti erozije in varovanju njivske zemlje pred negativnimi vremenskimi vplivi,
- izkoriščanju rastlinam težje dostopnih hranil,
- simbiotski vezavi dušika, če je prekrivna rastlina metuljnica,
- zmanjševanju izpiranja hranil v globlje plasti tal,
- zmanjševanju tveganja onesnaževanja voda,
- zmanjševanju možnosti širjenja neželenih rastlin, škodljivcev in bolezni (fuzarioz) poljščin,
- zmanjševanju zapleveljenosti (manjša poraba herbicidov),
- povečanju možnosti za kakovostno pripravo tal za setev spomladanskih kultur (zimska brazda),
- podaljšanju pašne sezone za čebele v pozno jesen, manjši potrebi po krmljenju čebel s sladkorjem, povečani odpornosti in boljši prezimitvi čebeljih družin,
- možnosti uporabe biomase za pridobivanje energije.

Setev neprezimnih posevkov je v slovenskih pedoklimatskih pogojih potrebna tako z okoljevarstvenega vidika (preprečevanje erozije in izpiranja hranil) kot tudi zaradi ohranjanja rodovitnosti tal (organska snov, struktura, pedohigiena) ter krajinske in biotske raznovrstnosti (mozaična struktura krajine, vrstna pestrost, čebelja paša). Plačila se zato dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.).

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je štiri letni kolobar: pšenica (30%), ječmen (15%), koruza (20%) in deteljno travna mešanica (35%). V podukrepu je upoštevan enak kolobar kot v referenčnem primeru. Dodana je setev neprezimnih posevkov na njivah, kjer se prideluje pšenico in ječmen (45% površin). V podukrepu je predviden za 5% manjši pridelek pšenice in ječmena zaradi prepovedi uporabe rastnih regulatorjev. Pri izračunu plačila za podukrep so bili upoštevani dodatni stroški semena, stroški priprave tal, stroški setve in stroški mulčenja neprezimnega posevka. Upoštevani so tudi dodatni stroški zaradi izobraževanja in vodenja evidenc o delovnih opravilih.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 19.

[41] *Kocjan Ačko, D. in Šantavec, I. 2009. Fitosanitarni pomen kolobarja na poljedelsko-živinorejskih kmetijah. Zbornik predavanj in referatov 9. slovenskega posvetovanja o varstvu rastlin z mednarodno udeležbo. Nova Gorica, 4.-5. marec 2009*

Skupina II.: Ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine

Naravne danosti so specifična značilnost določenega območja. Da bi jih lahko ohranili ali vsaj vzdrževali na določenem nivoju, kmetijsko okoljski podukrepi II. skupine predvidevajo uveljavljanje in ohranjanje ustreznega načina gospodarjenja v okviru tradicionalnih oblik kmetovanja, s poudarkom na zaščiti in varovanju naravnih danosti, rodovitnosti tal, biotske raznovrstnosti, biotopov in kulturnih elementov krajine na podeželju.

Biotska raznovrstnost določenega ekosistema temelji na biološki pestrosti in variacijah znotraj vrst in med vrstami. Podukrepi so direktno usmerjeni v ohranjanje habitatov in ekosistemov, saj je variabilnost vrst in habitatov močno odvisna tudi od načina kmetovanja.

Ker sta biotska raznovrstnost in kulturna krajina na podeželju povezani tudi s kmetovanjem, podukrepi, ob upoštevanju okoljske komponente, omogočajo vzpostaviti potrebno ravnovesje med njimi, saj bi se v nasprotnem primeru lahko izgubila bogata biološka in kulturna dediščina podeželja.

Podukrepi ohranjanja naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine vključujejo:

214-II/1 Planinska paša,
214-II/2 Košnja strmih travnikov,
214-II/3 Košnja grbinastih travnikov,
214-II/4 Travniški sadovnjaki,
214-II/5 Strmi vinogradi,
214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali,
214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin,
214-II/8 Sonaravna reja domačih živali,
214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja,
214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov.

Cilji, mehanizmi in pogoji za pridobitev plačil po posameznih podukrepih so opisani v nadaljevanju.

Podukrep 214-II/1 Planinska paša

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Planinska paša z namenom ohranjanja tradicionalnih oblik kmetovanja na gorskih območjih ter okoljske, kulturne in krajinske pestrosti planin
Mehanizem	• Plačilo na pašno površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Paša na planinah v pašni sezoni
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Število živali na paši · Pogodba s pastirjem • *Dolgoročni:* · Ohranjanje obdelanosti gorskih območij · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste · Zagotavljanje zdravih in kakovostnih živil živalskega izvora in potencialnega zdravja potrošnikov

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Plačilo je možno pridobiti za planinsko pašo brez pastirja ali pa za planinsko pašo s pastirjem.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev. • Če gre za skupno uporabo planine ali planinskega pašnika mora biti izdelan pašni red.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih. • Uporabljajo se lahko samo gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del A Uredbe 2092/91.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 iz Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo,	• Obdelava travnatih površin se izvaja samo na tradicionalen način ob prisotnosti živali.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
- je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine oljčnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - mora biti obtežba z živino v pašni sezoni od 0,5-1,9 GVŽ/ha (ob upoštevanju vseh živali na paši), - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• Pri običajni kmetijski praksi prisotnost pastirja na planini ni obvezna.	• Pri izvajanju podukrepa je pri planinski paši s pastirjem prisotnost pastirja na planini obvezna. • S pastirjem mora biti sklenjena pogodba.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del B Uredbe 2092/91.
• Pri običajni kmetijski praksi čistilna košnja ni obvezna.	• Pri izvajanju podukrepa je po zaključku pašne sezone potrebno obvezno izvesti ročno čiščenje grmičevja in plevelov.

Planina, na kateri se izvaja planinska paša, mora poleg navedenih pogojev izpolnjevati tudi naslednje zahteve:

- da je tradicionalna oblika individualne ali skupinske rabe kmetijskih zemljišč v gorskem svetu Slovenije,

- da predstavlja geografsko zaokroženo posest, ki ima lahko gospodarske objekte (hlevi, mlekarne), stanovanjske objekte (stanovi, pastirske koče), lastno oskrbo z vodo za ljudi in živali,
- da ima krajšo vegetacijsko dobo, pestre klimatske in talne razmere, raznovrstni živalski in rastlinski svet,
- da je na njej organizirana sezonska paša živali brez vsakodnevnega vračanja živali v domačo oskrbo,
- da se živali na planini pasejo vsaj 80 dni na minimalno 5 ha travnatih površinah v rabi.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Ker je v Sloveniji, podobno kot v nekaterih sosednjih državah, pomemben del ozemlja v alpskem in visokogorskem svetu, ima planinsko pašništvo v tem prostoru bogato tradicijo, saj pisni viri že v 12. stoletju omenjajo planine pod Krnom. Izoblikovala se je posebna oblika gospodarjenja, ki se začne vsako leto s premikom živine iz doline na planinske pašnike in jeseni nazaj v hlev. Za urejanje paše na planinah se je izoblikoval poseben pašni red, ki je bil v uradni obliki prvič odrejen v 19. stoletju. V pašnem redu so bile zapisane pravice in obveznosti kmetov do paše in dela. Pomembna vloga planinske paše se je ohranila vse do danes, saj se s poletno pašo na pašnikih v visokogorskem svetu nadaljuje z dolgoletno tradicijo planinske paše, predelave mleka v mlečne proizvode (značilno sirarstvo) in ohranja biotska raznovrstnost pašnikov, vsako letna raba pa omogoča tudi vzdrževanje in ohranjanje infrastrukture na planinah.

Planinski pašniki se nahajajo predvsem v alpskem svetu (Julijske Alpe, Karavanke, Kamniško-Savinjske Alpe) in predalpskem svetu (Polhograjsko-Škofjeloško hribovje, Cerkljansko-Idrijsko Hribovje, Tolminsko hribovje, Posavsko hribovje, Zgornja Savinjska dolina, Pohorje s Kozjanskim), nekaj pa tudi na Dinarsko Kraškem svetu (visoke kraške planote, kraške planote južne Slovenije). Posebnost teh območij, v katerih prevladuje predvsem reja govedi in drobnice mlečnega tipa, je paša živali v poletnem času na planinskih pašnikih. Planinski pašniki skupno obsegajo okoli 12.000 ha, njihova velikost je različna: od 5 do 250 ha, v povprečju pa okoli 44 ha[42]. Zaradi krajše vegetacijske dobe, obdobje paše traja 80 do 120 dni. Planinski pašniki so večinoma opremljeni s kočami za pastirje, hlevi za živali, ograjami, urejene pa so tudi dovozne poti. Imajo tudi bolj ali manj urejeno oskrbo z elektriko in vodo. Stavbe so pogosto pravi arhitekturni spomeniki in kot taki neprecenljiva kulturna in stavbna dediščina podeželja.

Za planinske pašnike je značilna okoljska, kulturna in krajinska pestrost, zaradi česar so ta območja multifunkcionalna. Tradicionalna planinska paša je naravi prijazen način gospodarjenja s planinami, ki hkrati omogoča tudi vsestranski trajnostni razvoj teh območij. Izvajanje podukrepa planinske paše je zato namenjeno ohranjanju obdelanosti gorskih območij in tradicionalnih oblik kmetovanja, ohranjanju značilne krajine in habitatov visokogorskih travišč za mnoge rastlinske in živalske vrste ter zagotavljanju zdravih in kakovostnih živil živalskega izvora ter potencialnega zdravja potrošnikov.

Planinski pašniki predstavljajo tradicionalno obliko individualne ali skupinske rabe kmetijskih zemljišč v gorskem svetu Slovenije. Gospodarjenje na planinah prispeva tudi k ohranjanju naravne in kulturne dediščine. Da bi ta območja ostala obdelana in poseljena, se plačila dodelijo upravičencem, ki ohranjajo planinske pašnike v rabi, in sicer: (1) plačila na površino za planinsko pašo ali (2) plačila na površino za planinsko pašo in pastirja.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

[42] Podatek iz registra kmetijskih gospodarstev.

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Izračun za planinsko pašo je izdelan na podlagi primerjave klasične reje v hlevu in reje, kjer so molznice v določenem času na planini. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški klasične reje (9 mesecev), stroški reje na planini (3 mesece), stroški transporta živali in oskrbe planine, stroški čistilne košnje (ročno čiščenje grmičevja in plevelov), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih in pri planinski paši s pastirjem tudi stroški za pastirja. Upoštevana je tudi nižja mlečnost in cena mleka zaradi predpostavke slabšega krmnega obroka na planini, kot tudi zmanjšanje obtežbe zaradi paše na planini, kar pri običajni kmetijski praksi ni potrebno.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/2 Košnja strmih travnikov

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Košnja strmih travnikov z namenom ohranjanja tradicionalnih oblik kmetovanja in tipične krajine, naravnih posebnosti in habitatov
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Košnja strmih travnikov z namenom ohranjanja tradicionalnih načinov rabe travinja v posebnih naravnih razmerah
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine z nagibom 35-50%, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Površine z nagibom nad 50%, na katerih se podukrep izvaja (ha) • *Dolgoročni:* · Ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja in značilne kulturne krajine · Ohranjanje naravnih posebnosti · Ohranjanje habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Plačila za košnjo strmih travnikov je možno pridobiti za travnike z nagibom 35-50% in za travnike z nagibom nad 50%.

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olj čnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Obvezna sta najmanj enkratna košnja (ročna, s samohodno kosilnico ali specialno mehanizacijo) ter spravilo (ročno ali s specialno mehanizacijo) letno.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi.ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Slovenija sodi v krog držav z izredno pestrim kmetijskim prostorom, za katerega je značilen zelo razgiban relief. Ena od prepoznavnih značilnosti Slovenije je tudi krajinska raznovrstnost, ki se je izoblikovala na stiku naravnih pokrajinskih enot kot posledica rabe prostora in načina življenja

naših prednikov. Zelo pogosti krajinski elementi so prav strmi travniki. Kot del kmetijske krajine bi morali biti redno oskrbovani, vendar pa se zaradi strmih leg raba teh travnikov opušča. Z namenom, da bi preprečili opuščanje kmetovanja na teh neugodnih razmerah na strmih legah, je izvajanje podukrepa usmerjeno v košnjo strmih travnikov z namenom ohranjanja tradicionalnih oblik kmetovanja (košnje in spravila mrve) in tipične krajine, naravnih posebnosti in habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste, kar se pri nižjih nagibih odraža v preprečevanju intenzifikacije (spremembe travnikov v trajne nasade), pri večjih nagibih pa v preprečevanju pogozdovanja. Da bi zaustavili te negativne trende in ohranili tradicionalne oblike kmetovanja, se plačila za košnjo strmih travnikov dodelijo upravičencem, katerih travniki ležijo na nagibih 35 do 50% oziroma nad 50%.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je trikosni travnik v primerjavi s strmim travnikom s samo enim odkosom. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave na enokosnem travniku, stroški strojnega dela (stroški prevoza pridelka), stroški ročnega dela (stroški ročne košnje), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka sena (za okoli 69%) in nižje cene sena (za okoli 40%) na enokosnem travniku zaradi slabše krmne vrednosti sena.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/3 Košnja grbinastih travnikov

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Košnja grbinastih travnikov z namenom ohranjanja kulturne krajine in habitatov
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Ročna košnja grbinastih travnikov z namenom ohranjanja tradicionalnih oblik kmetovanja in naravnih krajinskih posebnosti
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih podukrep izvaja (ha) • *Dolgoročni:* · Ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja in značilne kulturne krajine · Ohranjanje naravnih posebnosti · Ohranjanje habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• Različne vrste travnikov se obdelujejo enako ne glede na to, na katerem območju ležijo.	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na območjih grbinastih travnikov iz uradne evidence (*Priloga 7*).
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 iz Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olčnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Obvezna sta najmanj enkratna ročna košnja in spravilo letno.
• Pri običajni kmetijski praksi je uporaba mineralnih gnojil dovoljena.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Dodatna posebnost slovenske krajine je tudi drobna členitev prostora, ki daje zelo zanimivo in pestro krajinsko sliko mozaične strukture. Eno teh značilnosti je mogoče najti na apnenčastih ledeniških nanosih predvsem talnih morenah, na katerih so se s kemičnim raztapljanjem razvile nekakšne plitve vrtače. Po obliki in velikosti so si podobne, po travnikih pa so razvrščene neenakomerno. Plitve vdolbine ločujejo najpogosteje manj kot 1 m visoke zaokrožene izbokline, imenovane tudi grbinasti travniki.

Grbinasti travniki so posebnost kmetijske krajine in naravna dediščina, vendar pa zaradi težke obdelave žal izginjajo. Intenzifikacija proizvodnje lahko povzroči izgubo te identitete in zaradi ekonomskih razlogov tudi izgubo določenih habitatov in vrst, saj se ti travniki zaradi zagotavljanja lažje obdelave vse pogosteje izravnavajo. Da bi ohranili te pleistocenske posebnosti, podukrep predvideva vsaj eno ročno košnjo in spravilo letno. Tak način kmetovanja prispeva k ohranjanju tradicionalnih oblik kmetovanja in tipične krajine, naravnih posebnosti ter habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste. Plačila so zato namenjena ohranjanju kulturne krajine in tradicionalnim oblikam gospodarjenja z grbinastimi travniki in se dodelijo upravičencem na območjih, navedenih v Prilogi 7.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je primerjava med trikosnim travnikom in grbinastim travnikom s samo enim odkosom. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave na enokosnem travniku, stroški strojnega dela (prevoz pridelka), stroški ročnega dela (košnja grbin), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka (za okoli 69%) in nižje cene sena (za okoli 40%) zaradi slabše krmne vrednosti sena.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/4 Travniški sadovnjaki

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ohranjanje travniških sadovnjakov zaradi ohranjanja tradicionalne kulturne krajine in biotske raznovrstnosti

Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Ohranjanje tradicionalnih ekstenzivnih trajnih nasadov
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Negovane površine travniških sadovnjakov (ha) · Zmanjšana uporaba fitofarmacevtskih sredstev na osnovi prognoze · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev • *Dolgoročni:* · Zmanjšana nevarnost za erozijo · Ohranjanje starih tradicionalnih in avtohtonih sort sadnega drevja · Ohranjanje tradicionalnih oblik travniških sadovnjakov z eventualno dvonamensko rabo · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge vrste rastlin ter ptic in drugih živali · Pestrejša ponudba proizvodov, katerih osnova so stare, aromatične sorte sadja

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olčnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto, - morajo biti olčniki oskrbovani/obdelani v skladu z uveljavljeno tehnološko prakso, - je potrebno izvajati najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije ter zgledno in stalno vzdrževati zemljišča.	• Potrebna je zatravljenost sadovnjakov z negovano ledino. • Izvajati je potrebno kosno ali pašno rabo zatravljenih površin (tudi pod krošnjami dreves). • Pri obnovi nasadov ni dovoljeno uporabljati šibkih podlag. • Potrebno je vzdrževanje visokodebelnih travniških sadovnjakov, ki vključuje tudi nego dreves in obnovo nasadov (npr. dopolnjevanje praznih mest). • V travniškem sadovnjaku mora biti najmanj 50 in največ 200 dreves/ha. • Oživitvena rez mora biti opravljena v prvem oziroma drugem letu vključitve v podukrep (za upravičence, ki so staro shemo kmetijsko okoljskih ukrepov nadomestili z novo shemo kmetijsko okoljskih podukrepov, se šteje, da je pogoj izpolnjen, če so oživitveno rez opravili v prvem oziroma drugem letu vključitve v kmetijsko okoljski ukrep iz stare sheme). • Travinje je potrebno kositi tudi pod krošnjami dreves.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu ne sme preseči 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi. ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard) « iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca » Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Travniški sadovnjaki predstavljajo identiteto slovenskega podeželja in zakladnico biotske raznovrstnosti v kmetijstvu. Razširjeni so praktično po celi državi, žal pa so bili v zadnjih desetletjih močno zapostavljeni. Številni travniški sadovnjaki so se ohranili vse do današnjih dni, vendar pa so jih v veliki meri izpodrinili intenzivni sadovnjaki. Temu je botrovala njihova neekonomičnost in tržna nezanimivost. V primerjavi z modernimi intenzivnimi sadovnjaki, so visokodebelna drevesa manj ekonomična in bolj podvržena napadu škodljivcev in bolezni. Zaradi tega so travniški sadovnjaki ostali neobdelani in neobnovljeni, drevesa pa nenegovana. Še vedno pa so dragocen vir sadja, namenjenega izdelavi jabolčnega kisa, mošta, jabolčnega soka in krhljev.

Podatki o rabi zemljišč (2005) kažejo, da kmečki sadovnjaki pokrivajo okoli 1% površine Slovenije. Površina kmečkih sadovnjakov se postopoma zmanjšuje, medtem ko se površina

intenzivnih sadovnjakov v zadnjih letih povečuje. V ekstenzivnih sadovnjakih so pridelki izpostavljeni izmenični rodnosti, zato so nihanja v obsegu pridelave občutna. V ekstenzivnih travniških sadovnjakih z visokodebelnimi drevesi prevladujejo tradicionalne stare sorte (bobovec, carjevič, jonatan, zlata parmena), v intenzivnih sadovnjakih pa predvsem sodobne sorte jabolk (idared, jonagold, zlati delišes, gloster).

Travniški sadovnjaki predstavljajo tradicionalen način kmetovanja in so tesno povezani z varovanjem okolja. Zasajeni so na trajnem travinju na različnih talnih razmerah in vrstah tal, zanje pa je značilna tudi velika vrstna pestrost. Ta strukturna raznolikost omogoča, da travniški sadovnjaki nudijo življenjski prostor številnim živalskim in rastlinskim vrstam. Miši in ježi živijo pri tleh. Debla starih sadnih dreves so pokrita z lišaji, gobami in mahom. Drevesne votline nudijo zatočišče gnezdečim pticam, žolnam, taščicam ali ogroženim vrstam kot so vijeglavke, sove ali netopirji. Cvetovi nudijo nektar za čebele, čmrlje ali metulje. Sadje iz travniških sadovnjakov ne predstavlja le hrane za ljudi, ampak tudi za številne ptice, ježe, jazbece in druge prosto živeče živali.

Za travniške sadovnjake je značilna dvonamenska raba: paša ali košnja travnatih površin ob istočasni pridelavi sadja. Sadje, pridelano v tradicionalnih travniških sadovnjakih, ni tretirano s kemičnimi sredstvi in je prav tako okusno ali celo bolj, kot sadje pridelano v intenzivnih sadovnjakih. Ker so travniški sadovnjaki dragoceni elementi krajine, biotske raznovrstnosti in kulturne dediščine jih je dolžnost ohraniti. Podukrep je zato namenjen zagotavljanju ustrezne oskrbe travniških sadovnjakov, ki omogoča njihovo ohranjanje, ter s tem tudi ohranjanje prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Z vračanjem interesa kupcev in ponovnim uvajanjem tradicionalnih sort se travniški sadovnjaki ponovno oživljajo. Plačila na površino so tako namenjena kritju dela stroškov za dodatno delo, ki je potrebno zaradi oživljanja in vzdrževanja travniških sadovnjakov in se dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je primerjava med trikosnim travnikom brez visokodebelnih dreves in trikosnim travnikom z visokodebelnimi drevesi. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave na trikosnem travniku, stroški oskrbe sadovnjaka (stroški obiranja, rezi in čiščenja), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši pridelek sena (za okoli 25%) in vrednost pridelka jabolk.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/5 Strmi vinogradi

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Obdelava vinogradov na strmih legah zaradi ohranjanja krajinskih posebnosti in izvajanje okolju bolj prijaznih kmetijskih praks zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti
Mehanizem	• Plačilo za dodatno delo, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom ohranjanja okolja, tradicionalnih oblik kmetovanja in kulturne krajine

Izvedbena aktivnost	• Obdelava strmih vinogradov zaradi ohranjanja tradicionalnih načinov rabe v posebnih naravnih razmerah
Indikatorji	• Kontrolni: · Površine z nagibom 30-40%, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Površine z nagibom nad 40%, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Evidentirana raba fitofarmacevtskih sredstev • Dolgoročni: · Ohranjanje obdelanosti · Ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja · Ohranjanje krajinskih posebnosti in mozaične strukture podeželskih območij · Ohranjanje biotske raznovrstnosti v vinogradih · Manj ostankov kemičnih sredstev v tleh

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Plačila je možno pridobiti za vinograde z nagibom 30-40% in za vinograde z nagibom nad 40%.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi. ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Fungicide z enako sistemično komponento se lahko uporabi največ trikrat v rastni sezoni. • Zaradi zmanjšanja negativnih stranskih učinkov na koristne plenilske pršice, je potrebno omejiti uporabo fungicidov iz skupine ditiokarbamatov (aktivne snovi mankozeb, metiram ali propineb). • Pripravke z aktivno snovjo ditiokarbamati je v rastni sezoni dovoljeno uporabiti štirikrat: največ dvakrat letno kot čiste pripravke in dodatno še dvakrat letno kot sestavljene fungicide, ki poleg drugih aktivnih snovi vsebujejo tudi ditiokarbamate. Ta omejitev velja tudi v primeru uporabe samo sestavljenih pripravkov, ki vsebujejo aktivno snov ditiokarbamati. • Raba herbicidov je dovoljena le v vrsti v pasu do 80 cm in ne sme posegati na kolotečine. • Dovoljeno je uporabiti le herbicide na osnovi MCPA, glifosata, glufosinata, oksifluorfena, pendimetalina in piraflufen-etila. • Herbicide na podlagi MCPA, oksifluorfena in pendimetalina je dovoljeno uporabiti enkrat letno. • Proti grozdnemu sukaču sta dovoljeni največ dve tretiranji z insekticidi letno. • Količina vnesenega bakra ne sme presegati 6 kg/ha letno.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, struktura tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je pri običajni kmetijski praksi potrebno uporabljati primerno mehanizacijo. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da: - redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča, - zagotavlja ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal z ustreznim načinom rabe, - ne povzroča degradacije zemljišč (erozija, zbitost, onesnaženje) z neustrezno tehnologijo,	• Vinograd mora biti trajno ozelenjen, razen v primeru zidanih brežin; pri terasnih sistemih zasaditve mora biti brežina trajno ozelenjena, terasna ploskev pa je lahko obdelana. • V pasu pod trtami je največ do 25% neto površine vinograda lahko neozelenjene. • Obvezna sta najmanj enkratna košnja med vrstami in najmanj enkratna košnja brežin. • V času trajanja obveznosti se vinograda ne sme krčiti, obnova vinograda pa je dovoljena. • Brežine morajo biti vzdrževane.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
- zgledno in stalno vzdržuje zemljišča, - obdeluje zemljišče tako, da je ob uporabi ustrezne agrotehnike omogočena optimalna in ekonomična pridelava, - upravlja z vsemi zemljišči, ki pripadajo kmetijskemu gospodarstvu, tako da ni ogrožena vitalnost gospodarstva, - v primeru svoje nezmožnosti za delo ali daljše odsotnosti poskrbi za ustrezno obdelavo zemljišč.	

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

V Sloveniji sta vinogradništvo in vinarstvo tradicionalni in razširjeni kmetijski usmeritvi. Površine, primerne za vzgojo vinske trte obsegajo okoli 33.000 ha[43]. Z vinogradi je dejansko zasajenih 22.000 ha, ostale površine pa se počasi opuščajo, saj niso primerne za nobeno drugo vrsto pridelave. Vinogradi pogosto ležijo na strmih legah: na nagibih nad 20% ležita dve tretjini vinogradov, več kot četrtina pa jih leži na nagibih nad 30%.

Pomen strmih vinogradov za ohranjanje krajine ni zanemarljiv, saj je za Slovenijo značilna tradicionalna vinogradniška pokrajina s terasami, dolgimi vrstami trt na strmih legah, zidanicami vzdolž poti in ozkimi, razdrobljenimi parcelami. Ker se oblika vinogradov spreminja glede na relief in mikro klimatske razmere, na strmih legah prevladuje terasni sistem zasaditve, kjer je več kot 35% površin vinogradov zasajenih v terasah, na manj strmih površinah pa so vinogradi zasajeni v vertikali.

Vinogradniško pokrajino, ki je edinstvena na regionalnem in nacionalnem nivoju, tako zaznamuje tradicionalna raba zemljišč, konsistentna krajinska struktura, povezanost s prepoznavnimi oblikami naselij in značilnimi arhitekturnimi jedri. V zgodovinskem razvoju, zlasti še v drugi polovici 20. stoletja, pa se je ta pokrajina močno spreminjala. Nekateri so že ob koncu šestdesetih let opozarjali na uničevanje vinogradniške pokrajine oziroma njeno spreminjanje, kajti z načinom gojenja vinske trte se je spreminjala tudi vinogradniška pokrajina. Seveda so k temu spreminjanju prispevale tudi novogradnje vinskih kleti in počitniških ter stanovanjskih hiš ob vinogradih.

Ohranjanje teh krajinskih značilnosti se je že v preteklosti izkazalo kot težavno, nerentabilna pridelava in opuščanje rabe pa tudi v današnjem času močno prispevajo k zmanjševanju obsega vinogradov na strmih legah.

Izbrana fitofarmacevtska sredstva in njihova omejena uporaba, kakor tudi trajna ozelenitev vinogradov prispevajo k varovanju okolja, še posebej pa ohranjanju biotske raznovrstnosti. Tak način kmetovanja omogoča ustvarjanje ugodnih življenjskih razmer za razvoj koristnih živalskih vrst in ohranjanje naravnih sovražnikov, zlasti plenilskih pršic, ki uravnavajo stanje problematičnih škodljivih pršic v vinogradih.

Da bi to krajinsko posebnost in mozaično strukturo, ki slovenskemu podeželju daje edinstven pečat, lahko ohranjali tudi v prihodnje, ob istočasnem varovanju okolja in ohranjanju biotske raznovrstnosti, je izvajanje podukrepa usmerjeno v obdelavo strmih vinogradov in ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja. Plačila za ohranjanje strmih vinogradov se zato dodelijo upravičencem, katerih vinogradi ležijo na nagibih 30 do 40% oziroma nad 40%.

[43] Kmetijski inštitut Slovenije. 2006. Elaborat o pridelovalnih območjih za vinsko trto v Republiki Sloveniji.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.).

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

V izračunu višine plačila so upoštevani stroški materiala in energije (stroški gnojenja, stroški sredstev za varstvo rastlin), stroški strojnega dela (domače strojno delo, najete strojne usluge), stroški domačega dela, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih ter poslovni stroški (20% od izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, njihove genetske raznovrstnosti in preprečevanje izgube biološkega materiala, prilagojenega določenemu okolju
Mehanizem	• Plačilo na GVŽ za ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali v proizvodnji
Izvedbena aktivnost	• Reja čisto pasemskih živali
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Število živali vključenih v podukrep · Število posameznih avtohtonih in tradicionalnih pasem v reji po tem podukrepu • *Dolgoročni:* · Ohranjanje (ogroženih) avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali · Ohranjanje značilne kulturne krajine, ki je povezana z rejo določenih vrst in pasem domačih živali na krajevno običajen način · Zagotavljanje zdravih in kakovostnih živil živalskega izvora in potencialnega zdravja potrošnikov

Plačila se dodelijo za:
- govedo:
  - cikasto govedo;
- konje:
  - lipicanski konj,
  - posavski konj,
  - slovenski hladnokrvni konj,
  - ljutomerski kasač,
  - haflinški konj;
- prašiče:
  - krškopoljski prašič,
  - slovenska landrace (linija 11),
  - slovenska landrace (linija 55),
  - large white (linija 22);
- ovce:
  - jezersko-solčavska ovca,

  - bovška ovca,
  - istrska pramenka - istrijanka,
  - belokranjska pramenka,
  - oplemenjena jezersko-solčavska ovca;
- koze:
  - drežniška koza,
  - slovenska sanska pasma,
  - slovenska srnasta pasma;
- perutnino:
  - štajerska kokoš - štajerka,
  - slovenska grahasta kokoš,
  - slovenska srebrna kokoš,
  - slovenska rjava kokoš,
  - slovenska zgodaj operjena kokoš,
  - slovenska pozno operjena kokoš,
  - slovenska pitovna kokoš.

Za preračun števila živali v GVŽ se uporabljajo koeficienti iz Priloge V Uredbe 1974/2006.

Opis zgoraj navedenih pasem domačih živali, vključno z navedbo števila plemenic za posamezne pasme, je prikazan v Prilogi 8. Seznam in opis sta potrjena s strani pristojnih organov, in sicer:

Pasma	Priznana rejska organizacija	Organizacija, ki vodi rodovniško knjigo
Cikasto govedo	Govedorejsko poslovno združenje, z.o.o. Jable, Grajska cesta 1, 1234 Mengeš	Kmetijski inštitut Slovenije Hacquetova 17, 1000 Ljubljana
Lipicanski konj	Javni zavod Kobilarna Lipica Lipica 5, 6210 Sežana	Javni zavod Kobilarna Lipica Lipica 5, 6210 Sežana
Posavski konj	Slovensko združenje rejcev konj pasme posavec Ravno 4, 8274 Raka	Univerza v Ljubljani - Veterinarska fakulteta Gerbičeva 60, 1000 Ljubljana
Slovenski hladnokrvni konj	Združenje rejcev konj slovenske hladnokrvne pasme Iška vas 63a, 1292 Ig	Univerza v Ljubljani - Veterinarska fakulteta Gerbičeva 60, 1000 Ljubljana
Ljutomerski kasač	Kasaška zveza Slovenije Ulica 1. slovenskega tabora 13a, 9240 Ljutomer	Univerza v Ljubljani - Veterinarska fakulteta Gerbičeva 60, 1000 Ljubljana
Haflinški konj	Slovensko združenje rejcev konj pasme haflinger Kokra 42, 4205 Preddvor	Univerza v Ljubljani - Veterinarska fakulteta Gerbičeva 60, 1000 Ljubljana
Krškopoljski prašič, slovenska landrace (linija 11), slovenska landrace (linija 55), large white (linija 22)	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije Celovška 135, 1000 Ljubljana	Univerza v Ljubljani - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko Groblje 3, 1230 Domžale
Jezersko-solčavska ovca, bovška ovca, istrska pramenka - istrijanka, belokranjska pramenka, oplemenjena jezersko-solčavska ovca	Zveza društev rejcev drobnice Slovenije Groblje 3, 1230 Domžale	Univerza v Ljubljani - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko Groblje 3, 1230 Domžale
Drežniška koza, slovenska sanska pasma, slovenska srnasta pasma	Zveza društev rejcev drobnice Slovenije Groblje 3, 1230 Domžale	Univerza v Ljubljani - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko Groblje 3, 1230 Domžale
Štajerska kokoš - štajerka, slovenska grahasta kokoš, slovenska srebrna kokoš, slovenska rjava kokoš,	Univerza v Ljubljani - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko Groblje 3, 1230 Domžale	Univerza v Ljubljani - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko Groblje 3, 1230 Domžale

Pasma	Priznana rejska organizacija	Organizacija, ki vodi rodovniško knjigo
slovenska zgodaj operjena kokoš, slovenska pozno operjena kokoš, slovenska pitovna kokoš		

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Upravičenci lahko uveljavljajo plačila za najmanj 1 GVŽ. Pri vzreji perutnine morajo upravičenci rediti vsaj 100 odraslih živali.

Za živali, ki so predmet podpore po Programu genske banke, ni možno uveljavljati plačil iz naslova tega podukrepa.

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc pri običajni kmetijski praksi ni obvezno.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu. • Obvezno je vodenje evidence nakupa krme na kmetijskih gospodarstvih, ki krmo dokupujejo.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	Pri izvajanju podukrepa: - obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu ne sme preseči 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s 3. členom Zakona o živinoreji (UL RS, št. 18/02, z vsemi spremembami) dovoljena reja vseh domačih živali, to je tistih živali, ki jih človek redi za svojo korist in živijo pod njegovim varstvom ter oskrbo in niso prosto živeče živali po predpisih o ohranjanju narave.	• Obvezna je reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, ki so navedene v posebnem seznamu.
• Vpis živali v rodovniško knjigo ni potreben.	• Živali morajo biti vpisane v rodovniško knjigo oziroma v register.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za dobro počutje živali:** V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) mora rejec živali	• Pri govedu, konjih in drobnici je dovoljen nakup največ 1.200 kg krmnih mešanic, žit, oljnih tropin in druge močne krme na GVŽ letno. • Pri prašičih je dovoljen nakup največ 2.100 kg krmnih mešanic, žit, oljnih tropin in druge močne

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
redno in dovolj izdatno oskrbovati s kakovostno in ustrezno krmo ter ustrezno vodo za napajanje.	krme na GVŽ letno. • Pri perutnini je za kokoši nesnice dovoljen nakup največ 7.000 kg, za pitovne piščance največ 6.500 kg in za pure največ 4.000 kg krmnih mešanic, žit, oljnih tropin in druge močne krme na GVŽ letno. • Krma in krmni dodatki, ki se uporabljajo za prehrano živali na kmetijskem gospodarstvu morajo biti pridelani oziroma proizvedeni v skladu s točko 4.18 iz 4. poglavja Priloge I B. Uredbe 2092/91.
• Pri običajni kmetijski praksi obdobje reje posameznih živali ni določeno. Rejec redi posamezne živali v skladu s svojimi ekonomskimi interesi.	• Pri izvajanju podukrepa mora biti število živali v reji pet let od vstopa v podukrep.

V evidenci nakupa krme za živino se evidentira nakup krmnih mešanic, žit, semena oljnic in stročnic, stranskih proizvodov mlevske industrije in oljarstva ter posušenih proizvodov industrije sladkorja in pivovarstva. Evidence se nanašajo tako na nakup na trgu, kot tudi na nakup od drugih kmetijskih gospodarstev. Nakup od drugega kmetijskega gospodarstva je dovoljen le, če je to kmetijsko gospodarstvo vključeno v ekološko kmetovanje ali integrirano pridelavo.

Evidenca mora vsebovati naslednje podatke: vrsta krme ali krmila, količina (kg), datum nakupa, naziv oziroma ime in priimek ter naslov prodajalca in številka KMG-MID, če je prodajalec kmetijsko gospodarstvo. Za krmo kupljeno na trgu mora biti evidenci priložen račun in deklaracija.

Nakup koruzne silaže je dovoljen le od drugega kmetijskega gospodarstva, ki je vključeno v ekološko kmetovanje ali integrirano pridelavo in količinsko ni omejen. V evidenco je potrebno vpisati le vrsto krme, datum nakupa, naziv oziroma ime in priimek ter naslov prodajalca in njegovo številko KMG-MID.

Nakup mrve in travne silaže je neomejen.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Domače živali so stara kulturna vrednota človeštva in se že tisočletja uporabljajo za prirejo hrane, surovin, kot pomoč pri delu ali kot udomačene živali. V stoletjih in tisočletjih razvoja po udomačitvi so iz geografsko izoliranih populacij nastale podvrste in znotraj njih tipi, prilagojeni razmeram določenega okolja in podnebja. Tako so se tudi v slovenskem prostoru razvile številne avtohtone pasme domačih živali, ki so prispevale k večji biotski (genski) raznovrstnosti. V Sloveniji je bila reja domačih živali dobro razvita že v srednjem veku. Na začetku 20. stoletja je bilo število večine vrst domačih živali večje kot danes, slovenske avtohtone domače živali pa so kmetijam še nedavno pomenile osnovo za preživetje. V zadnjih desetletjih so genotipi z visoko proizvodnostjo nadomestili manj produktivne avtohtone tipe domačih živali, ki so se na ta način izgubili, zmanjšala pa se je tudi genska raznolikost pri posameznih vrstah domačih živali. Tako so številne stare avtohtone slovenske pasme domačih živali izginile, od nekaterih pa so se ohranili le ostanki. Zato je z namenom ohranjanja pasem oziroma linij ter zagotavljanjem prehranske varnosti prebivalstva, potrebno preprečiti izgubo biološkega materiala in ohraniti genetsko variabilnost domačih živali. Plačila so namenjena ohranjanju avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali v proizvodnji, kar prispeva tudi k ohranjanju biotske raznovrstnosti in zagotavljanju trajnostne rabe naravnih virov.

Avtohtone in tradicionalne pasme domačih živali so sestavni del naravne in kulturne dediščine, ki so že v preteklosti pripomogle k ohranitvi poseljenosti bolj odročnih krajev Slovenije, pomembno pa so prispevale tudi k ohranjanju obdelanosti kmetijskih površin. Povečevanje števila avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali tudi v današnjem času igra pomembno vlogo pri ohranjanju tradicionalnih oblik kmetovanja ter varovanju okolja, ohranjanju značilne kulturne krajine, ki je povezana z rejo določenih vrst in pasem domačih živali na krajevno običajne načine ter zagotavljanjem zdravih in kakovostnih živil živalskega izvora in potencialnega zdravja potrošnikov. Plačila na GVŽ se zato dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Upravičenci lahko poleg kmetijsko okoljskih podukrepov, ki se nanašajo na površino, istočasno izvajajo tudi podukrep 214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun pri reji avtohtonih in tradicionalnih pasem je primerjava med običajno pasmo ter avtohtono in tradicionalno pasmo domačih živali. Do razlik v finančnih rezultatih prihaja predvsem zaradi slabših proizvodnih lastnosti avtohtonih in tradicionalnih pasem. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški reje avtohtonih in tradicionalnih pasem, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih. Podatki o proizvodnih lastnosti avtohtonih in tradicionalnih pasem so povzeti po študiji Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani (Kastelic et al., 2006[44]).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, njihove genetske raznovrstnosti in genetskega potenciala ter preprečevanje izgube biološkega materiala, prilagojenega specifičnim okoljskim razmeram
Mehanizem	• Plačilo na površino za ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin v proizvodnji
Izvedbena aktivnost	• Pridelava avtohtonih in tradicionalnih redkih sort kmetijskih rastlin
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev · Površina posameznih avtohtonih in tradicionalnih sort v pridelavi po tem podukrepu (ha) • *Dolgoročni:* · Ohranjanje (ogroženih) avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin · Ohranjanje značilne kulturne krajine, ki je povezana s pridelavo določenih vrst in sort kmetijskih rastlin na krajevno običajen način · Zagotavljanje kakovosti pridelane hrane in potencialnega zdravja potrošnikov

Plačila se dodelijo za:
- žita:
  - ajda: 'Darja', 'Siva', 'Črna gorenjska', 'Čebelica',

44 dr. Miran Kastelic, doc.dr. Drago Kompan, prof.dr. Andrej Šalehar, 2006. Predlogi višine podpor in postopki izračuna za posamezne vrste in pasme v Republiki Sloveniji. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta - Oddelek za zootehniko.

  - proso: 'Sonček';
- koruzo:
  - 'Lj - 275 t (FAO 200)', 'Lj-180';
- krmne rastline:
  - visoka pahovka: 'Sora',
  - rdeča bilnica: 'Jasna',
  - travniška bilnica: 'Jabeljska',
  - mnogocvetna ljuljka: 'Draga',
  - trpežna ljuljka: 'Ilirka',
  - pasja trava: 'Kopa',
  - travniški mačji rep: 'Krim',
  - krmna ogrščica: 'Starška', 'Daniela',
  - strniščna repa: 'Kranjska okrogla', 'Kranjska podolgovata',
  - podzemna koleraba: 'Rumena maslena',
  - črna detelja: 'Živa', 'Poljanka',
  - inkarnatka: 'Inkara',
  - lucerna: 'Bistra', 'Soča', 'Krima';
- vrtnine:
  - čebula: 'Belokranjka', 'Ptujska rdeča', 'Tera',
  - česen: 'Ptujski jesenski', 'Ptujski spomladanski',
  - korenje: 'Ljubljansko rumeno', Semor,
  - belo zelje: 'Kranjsko okroglo', 'Emona', 'Ljubljansko', 'Varaždinsko',
  - radič: 'Anivip', 'Monivip', 'Solkanski',
  - glavnata solata: 'Dalmatinska ledenka', 'Leda', 'Bistra',
  - motovilec: 'Ljubljanski', 'Žličar',
  - preklarji, visoki stročji fižol in visoki fižol za zrnje: 'Jabelski stročnik', 'Jabelski pisanec', 'Jeruzalemski', 'Klemen', 'Semenarna 22', 'Ptujski maslenec', 'Maslenec rani',
  - nizki fižol: 'Češnjevec', 'Zorin',
  - paprika - feferoni: 'Ferdi',
  - paradižnik: 'Val';
- krompir:
  - 'Kresnik', 'Jana', 'Cvetnik', 'Vesna';
- oljnice:
  - oljna buča: 'Slovenska golica';
- hmelj:
  - 'Savinjski golding';
- sadne rastline:
  - jablana: 'Dolenjska voščenka', 'Gorenjska voščenka', 'Goriška sevka', 'Lonjon', 'Majda', 'Priolov delišes', 'Bobovec', 'Boskop', 'Beličnik', 'Carjevič', 'Grafenštajnc', 'Kanadka', 'Krivopecelj', 'Londonski peping', 'Štajerski mošancelj', 'Ovčji nos', 'Pisani kardinal', 'Zlata parmena', 'Jonatan', 'Legro', 'Krvavka', 'Bužlovka', 'Jakobovka', 'Rožmarinka', 'Špička', 'Čebulka', 'Peteršiljka', 'Maslenka', 'Grinštantin', 'Klanferca, sladka jabolka', 'Rožnik, rožinski', 'Rambura', 'Lovrenčovka', 'Rdeči bobovec', 'Železnica', 'Vrtnica', 'Vinšca - štrudlovka', 'Brtavka', 'Citronka', 'Štupanka', 'Prsnika', 'Ferdekelca', 'Damasonski kosmač', 'Harbertova reneta', 'Pogačar',
  - hruška: 'Tepka', 'Rjavka', 'Pohorska moštnica', 'Vinska moštnica', 'Mlečnica ali bela tepka', 'Kraljica julija', 'Šmarjetnica', 'Rožmarinka', 'Vinogradovka', 'Kravšca', 'Špehovka', 'Debela Rupret', 'Pituralke', 'Avranška', 'Druardova maslenka', 'Lukasova',
  - sliva: 'Domača češplja',
  - češnja: 'Vipavka', 'Vigred', 'Brusniška hrustavka', 'Kozanka', 'Črna cepika', 'Čufarca', 'Divjaka', 'Terčentka', 'Petrovka', 'Francoska', 'Popovka', 'Napoleonova',
  - breskev: 'Veteran', 'Triogem',

- marelica: 'Pišeška', 'Catarji', 'Domači flokarji', 'Ogrska',
- oreh: 'Elit', 'Haloze', 'Maribor-24', 'Petovio', 'Rače-866',
- leska: 'Istrski dolgi', 'Istrski okrogli',
- kostanj: 'Vitovski maron',
- oljka: 'Istrska belica', 'Črnica', 'Buga', 'Štorta';

• vinsko trto:
  - 'Maločrn', 'Pinela', 'Ranfol', 'Radgonska ranina', 'Rebula', 'Refošk', 'Rumeni plavec', 'Šipon', 'Zelen', 'Žametovka', 'Kraljevina', 'Malvazija', 'Vitovska grganja', 'Cipro', 'Klarnica', 'Pergolin', 'Poljšakica'.

Opis zgoraj navedenih sort kmetijskih rastlin je prikazan v Prilogi 9. Seznam in opis sta potrjena s strani pristojnih organov, in sicer:

Kmetijski inštitut Slovenije Hacquetova 17 1000 Ljubljana	Zelenjadnice, krompir, krmne rastline, vinska trta
Univerza v Ljubljani Biotehniška fakulteta - Oddelek za agronomijo Jamnikarjeva 101 1000 Ljubljana	Ajda, koruza, sadne rastline, trave, detelje
Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Žalskega tabora 2 3310 Žalec	Hmelj
Poskusni center za oljkarstvo Ulica 15. maja 17 6000 Koper	Oljka

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva. Trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta.	• Obvezen je petletni kolobar, v katerega morajo biti vključene najmanj tri avtohtone ali tradicionalne sorte poljščin. • Strniščni posevki se upoštevajo kot ena od treh različnih poljščin, ki morajo biti vključene v petletni kolobar. • Kolobar mora biti zasnovan že ob vstopu v podukrep. V primeru višje sile ali spremembe tržnih razmer, morebitna zamenjava poljščin v kolobarju ne sme poslabšati kolobarja in negativno vplivati na okolje oziroma zmanjšati učinkovitosti izvajanja podukrepa.
• Pri običajni kmetijski praksi gostota dreves v sadovnjaku ni določena.	• Gostota dreves avtohtonih in tradicionalnih sort sadnih rastlin mora znašati 50-200 dreves/ha pri travniških visokodebelnih sadovnjakih in v nasadih pri oljčnikih najmanj 150 dreves/ha, pri orehu in kostanju najmanj 100 dreves/ha ter pri ostalih sadnih vrstah najmanj 200 dreves/ha.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno	• Uporaba regulatorjev rasti ni dovoljena.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	

Če zaradi sprememb tržnih razmer ni na razpolago semenskega oziroma sadilnega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, morajo upravičenci pri podukrepu 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin izvajati vsaj enostaven kolobar, ki vključuje najmanj tri različne poljščine. V tem primeru se plačilo zniža za 60%.

Obvestilo o nerazpoložljivosti semenskega oziroma sadilnega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin se objavi na spletnih straneh AKTRP.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Generacije selekcijskega in žlahtnjiteljskega dela so prispevale k ohranitvi številnih sort kmetijskih rastlin, ki so optimalno prilagojene specifičnim lokalnim okoljskim razmeram. Na enak način pa krajina nosi značilen pečat krajevnih posebnosti, ki se odražajo v različnih vrstah rabe zemljišč in načinih pridelave. Industrializacija kmetijstva je v zadnjih desetletjih močno ogrozila to genetsko in zgodovinsko pomembno ter za človekovo dejavnost značilno biotsko raznovrstnost.

Za številne kmetijske rastline iz različnih območij so značilni majhni pridelki, počasna rast in neekonomičnost, zaradi česar so te rastline v nevarnosti, da bodo izgubljene. Žal pa so številne vrste kmetijskih rastlin z genetskim potencialom, ki bi ga bilo vredno ohraniti, kakor tudi mnoga lokalna rastišča s specifično floro in favno, že za vedno izgubljena. Da bi se genetska dediščina ohranila, je podukrep namenjen ohranjanju avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, pri čemer so plačila na površino namenjena spodbudi kmetom, da bi še naprej kmetovali na tradicionalne načine in izboljševali pogoje za pridelavo teh sort.

Velika raznolikost podnebnih in talnih razmer omogoča, da so na naravnih rastiščih prisotni številni tipi rastlin v okviru iste vrste, bogata pa je tudi pestrost različnih vrst. Z namenom varovanja in ohranjanja izvirnih lastnosti in genetske variabilnosti avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, se plačila za ohranjanje teh sort v proizvodnji dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun pri pridelavi avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin je primerjava med običajno sorto in avtohtono in tradicionalno sorto. Do razlik v finančnih rezultatih prihaja predvsem zaradi slabših proizvodnih lastnosti avtohtonih in tradicionalnih sort (nižji pridelki). Razlika v nižjih stroških je upoštevana v osnovnem modelu. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški pridelave avtohtonih in tradicionalnih sort, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka (za okoli 7 - 33% v odvisnosti od sorte).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Sonaravna reja domačih živali z namenom doseganja sklenjenega krogotoka snovi (npr. dušika, hranil, organske snovi, idr.) na kmetijskem gospodarstvu in zmanjševanja obremenjevanja okolja
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Reja domačih živali z namenom ohranjanja tradicionalne rabe travinja in zagotavljanja na kmetijskih gospodarstvih pridelane krme za živali ter zdravih in kakovostnih živinorejskih proizvodov
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Evidentirana raba gnojil · Evidentiran nakup krme · Število živali na ha obdelanih kmetijskih površin • *Dolgoročni:* · Živalim prijazna reja · Naravni krogotok snovi na kmetiji · Zmanjšano onesnaženje okolja z organskimi odpadki · Manjše obremenjevanje tal in voda · Zagotavljanje zdravih in kakovostnih živil živalskega izvora in potencialnega zdravja potrošnikov

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev. • Obvezno je vodenje evidence nakupa krme na kmetijskih gospodarstvih, ki krmo dokupujejo.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olj čnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Obvezna sta najmanj enkratna raba (paša ali košnja) in spravilo letno.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa mora biti obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu 0,5-1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi., razen ko so živali na paši na planini ali skupnem pašniku in obtežba na osnovnem kmetijskem gospodarstvu lahko znaša 0-1,9 GVŽ/ha.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa količina uporabljenega dušika ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za dobro počutje živali:** V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) mora rejec živali redno in dovolj izdatno oskrbovati s kakovostno in ustrezno krmo ter ustrezno vodo za napajanje.	• Pri govedu, konjih in drobnici je dovoljen nakup največ 1.200 kg krmnih mešanic, žit, oljnih tropin in druge močne krme na GVŽ letno. • Pri prašičih je dovoljen nakup največ 2.100 kg krmnih mešanic, žit, oljnih tropin in druge močne krme na GVŽ letno. • Pri perutnini je za kokoši nesnice dovoljen nakup največ 7.000 kg, za pitovne piščance največ 6.500 kg in za pure največ 4.000 kg krmnih mešanic, žit, oljnih tropin in druge močne krme na GVŽ letno. • Krma in krmni dodatki, ki se uporabljajo za prehrano živali na kmetijskem gospodarstvu morajo biti pridelani oziroma proizvedeni v skladu s točko 4.18 iz 4. poglavja Priloge I B. Uredbe 2092/91

V evidenci nakupa krme za živino se evidentira nakup krmnih mešanic, žit, semena oljnic in stročnic, stranskih proizvodov mlevske industrije in oljarstva ter posušenih proizvodov industrije sladkorja in pivovarstva. Evidence se nanašajo tako na nakup na trgu, kot tudi na nakup od drugih kmetijskih gospodarstev. Nakup od drugega kmetijskega gospodarstva je dovoljen le, če je to kmetijsko gospodarstvo vključeno v ekološko kmetovanje ali integrirano pridelavo.

Evidenca mora vsebovati naslednje podatke: vrsta krme ali krmila, količina (kg), datum nakupa, naziv oziroma ime in priimek ter naslov prodajalca in številka KMG-MID, če je prodajalec kmetijsko gospodarstvo. Za krmo kupljeno na trgu mora biti evidenci priložen račun in deklaracija.

Nakup koruzne silaže je dovoljen le od drugega kmetijskega gospodarstva, ki je vključeno v ekološko kmetovanje ali integrirano pridelavo in količinsko ni omejen. V evidenco je potrebno vpisati le vrsto krme, datum nakupa, naziv oziroma ime in priimek ter naslov prodajalca in njegovo številko KMG-MID.

Nakup mrve in travne silaže je neomejen.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

V Sloveniji je živinoreja najpomembnejša panoga kmetijstva, saj predstavlja 55% tržne vrednosti kmetijske proizvodnje oziroma več kot dve tretjini vrednosti končne kmetijske proizvodnje. Najbolj razširjena proizvodna usmeritev je govedoreja, sledita pa ji perutninarstvo in prašičereja. Reja drobnice, konjereja, kunčjereja, čebelarstvo in ribogojstvo pa so manj razširjene proizvodne panoge.

Slovenija je zelo občutljiva za način kmetovanja predvsem zaradi velikega deleža kraških in prodnatih kmetijskih površin, ki so ekološko zelo občutljiva in zato niso primerna za intenzivno konvencionalno pridelavo. Zaradi tega so za Slovenijo primerne sonaravne oblike kmetovanja, ki zagotavljajo pridelavo kakovostnih živil, gospodarjenje na okolju ter živalim prijazne načine pa prispeva tudi k ohranjanju poseljenosti in kulturne krajine. Poleg tega tudi potrošniki zahtevajo vsestransko kakovost živinorejskih proizvodov, ki jo je s sonaravnimi načini reje domačih živali lažje zagotoviti.

Govedorejo narekujejo že naravne danosti z velikim deležem travinja, saj travniki in pašniki v strukturi kmetijskih zemljišč v uporabi predstavljajo več kot 60% delež. Te travnate površine pa je mogoče najbolje izkoristiti prav z rejo prežvekovalcev.

Poleg govedoreje, predstavlja reja drobnice, predvsem za kraška, višja in ponekod že precej zarasla travnata območja, najprimernejšo rešitev. V zadnjih desetih letih se reja drobnice v Sloveniji med vsemi panogami živinoreje najhitreje razvija, pri tem pa ostajajo načini reje in prehrane v okvirih sonaravne reje. Gre predvsem za rejo na pašnikih in senožetih ter na zaraščajočih površinah s pretežno uporabo sistema nadzorovane paše, le v manjšem obsegu pa tudi tradicionalno kratko preselitev tropa na planinske in visokogorske pašnike.

Reja prašičev, kot druga najpomembnejša živinorejska panoga, je skoncentrirana na osmih velikih prašičerejskih farmah in večjih tržno usmerjenih kmetijah. Na kmetijskih gospodarstvih s staležem nad 200 prašičev (vključno s farmami), ki predstavljajo nekaj več kot 0,5% prašičerejskih kmetijskih gospodarstev, redijo 46% staleža prašičev v Sloveniji. Največji problem teh velikih sistemov je obsežna količina živinskih gnojil, ki jih ni mogoče gospodarno uporabiti na površinah za pridelavo krme za živali in zato predstavljajo precejšnjo obremenitev za okolje. Zato je podukrep

usmerjen v spodbujanje sonaravnih oblik reje in zagotavljanje kakovostnih prašičerejskih proizvodov.

Tudi večino perutninskega mesa in jajc se priredi v intenzivni farmski reji, večina surovin za pripravo krmnih mešanic pa se uvozi. Zato je tudi v perutninarstvu potrebno spodbujati sonaravne proizvodne sisteme oziroma sisteme, ki bodo čim bolj varovali naravne vire.

Ob upoštevanju etoloških zahtev živali in okoljskih standardov, je cilj ekstenziviranja prireje doseči sklenjen krogotok snovi na kmetijskih gospodarstvih, zmanjšati onesnaževanje naravnih virov in obremenitve obdelanih kmetijskih zemljišč ter prilagoditi število živali krmni bazi na kmetijskih gospodarstvih in s tem zmanjšati njihovo odvisnost od zunanjih vnosov.

Da bi spodbudili sonaravno rejo domačih živali, vključno z ustreznim gospodarjenjem na travinju, je izvajanje podukrepa namenjeno kmetijskim gospodarstvom z obtežbo 0,5 - 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Tak način kmetovanja se odraža v živalim prijazni reji in omogoča naravno kroženje snovi na kmetiji, zmanjšanje onesnaževanja okolja z organskimi odpadki ter proizvodnjo zdrave in kvalitetne hrane živalskega izvora, ki zagotavlja potencialno zdravje potrošnikov. Plačila za izvajanje tega podukrepa se zato dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun plačila je zmanjšana obremenitev GVŽ v sonaravni reji. V izračunu višine plačila so upoštevani stroški reje ob upoštevanju nižje mlečnosti pri krmnem obroku za krave molznice oziroma stroški reje ob upoštevanju nekoliko višjih stroškov krme za pitance, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ohranjanje biotske raznovrstnosti z ekstenzivno rabo travinja
Mehanizem	• Plačilo na površino za ohranjanje ekstenzivnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Gospodarna raba travinja z namenom ohranjanja tradicionalne rabe travinja
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Število živali · Količina pridelane voluminozne krme · Evidentirana raba gnojil • *Dolgoročni:* · Ohranjanje habitatov in biotske raznovrstnosti · Ohranjanje krajine in mozaične strukture podeželskih območij · Ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: – mora biti obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu 0-0,5 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, – kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olj čnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Obvezna sta najmanj enkratna raba (paša ali košnja) in spravilo letno. • Košnja se izvaja v obdobju po polnem cvetenju glavnih vrst trav.
• Pri običajni kmetijski praksi način spravila sena ni predpisan.	• Pri izvajanju podukrepa se seno spravlja na tradicionalne načine.
• Pri običajni kmetijski praksi je uporaba mineralnih gnojil dovoljena.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za**	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
fitofarmacevtska sredstva: - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	sredstev ni dovoljena.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Zaradi nujnosti intenzifikacije kmetijstva se z večino ekstenzivnega trajnega travinja ni pravilno gospodarilo. V zadnjih desetletjih je intenzivno izkoriščanje travnatih površin prispevalo k vrstno osiromašeni sestavi travne ruše. Nasprotno pa ekstenzivna raba travinja povečuje delež nesejanih rastlinskih vrst. Tradicionalno kmetovanje na travinju je povzročilo nastanek določenih tipov drugotnih habitatov, ki imajo tudi izreden pomen pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Značilno krajinsko pestrost ogrožata opuščanje kmetijske rabe na nekaterih območjih ter intenzifikacija kmetijske proizvodnje, ki spreminjata videz krajine in negativno vplivata na biotsko raznovrstnost. Intenzivni načini gospodarjenja se odražajo tudi v neugodni botanični sestavi travne ruše ter zmanjšanem številu živalskih vrst, ki so odvisne od določenih habitatov.

Ekstenzivna raba travinja seveda nima pravega ekonomskega učinka, vendar pa vključuje naravovarstveni vidik, saj omogoča obogatiti floristično sestavo in povečati številčnost živalskih vrst na travnikih. Vzdrževanje in ohranjanje trajnega travinja s tradicionalnim načinom gospodarjenja temelji na zmanjšanju obtežbe in je namenjeno ohranjanju habitatov in biotske raznovrstnosti, krajine in mozaične strukture podeželskih območij ter omogoča polno cvetenje glavnih vrst trav. Plačila na površino, namenjena ohranjanju ekstenzivnega travinja, se dodelijo upravičencem na ravni cele države.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je primerjava med trikosnim travnikom in travnikom ekstenzivnega travinja, pri čemer je upoštevana nižja cena sena na enokosnem travniku zaradi slabše krmne vrednosti sena. V izračunu višine plačila so upoštevani tudi stroški strojnega dela (stroški košnje, obračanja in zgrabljanja mrve, odvoz sena), stroški ročnega dela, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka (za okoli 62%) in nižje cene sena (za okoli 40%).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214 II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov

- *Opis podukrepa*

·	· **Vsebina**
· **Cilj**	· Ekstenzivna paša z namenom ohranjanja okoljske, biotske, kulturne in krajinske pestrosti ekstenzivnih kraških pašnikov
· **Mehanizem**	· Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela za ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov
· **Izvedbena aktivnost**	· Paša na ekstenzivnih kraških pašnikih v pašni sezoni · Gospodarna raba travinja in zmanjševanje možnosti požarov · Zmanjševanje degradacije površin, izboljšanje lastnosti tal in preprečevanje opuščanja rabe površin · Ohranjanje biotske raznovrstnosti
· **Indikatorji**	· *Kontrolni:* · Površine, na katerih se izvaja podukrep (ha) · Število živali na paši · *Dolgoročni:* · Ohranjanje obdelanosti ekstenzivnih kraških pašnikov · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste · Ohranjanje biotske raznovrstnosti in preprečevanje požarov · Ohranjanje krajine in mozaične strukture podeželskih območij · Izboljšanje lastnosti tal · Zmanjšanje opuščanje rabe površin

V skladu s predpisom, ki ureja evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, sodijo dejanske vrste rabe s šifro »1300 - trajni travnik«, »1410 - kmetijsko zemljišče v zaraščanju«, »1500 - drevesa in grmičevje«, »1600 - neobdelano kmetijsko zemljišče« in »1800 - kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem« med kmetijska zemljišča.

S podukrepom 214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov se ne podpira vzpostavitve novih kmetijskih površin upravičenih do plačil iz naslova I. stebra SKP.

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa v primerjavi z običajno kmetijsko prakso*

Plačilo se lahko uveljavlja za ekstenzivni kraški pašnik, ki vključuje površine z vrsto dejanske rabe kmetijskih zemljišč »1300 - trajni travnik«, »1410 - kmetijsko zemljišče v zaraščanju«, »1500 - drevesa in grmičevje«, »1600 - neobdelano kmetijsko zemljišče« oziroma »1800 - kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem«.

Najmanjša upravičena površina posameznega ekstenzivnega kraškega pašnika je 1 ha.

Delež kmetijskih zemljišč z vrstami dejanske rabe »1300 - trajni travnik« oziroma »1800 - kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem« v posameznem ekstenzivnem kraškem pašniku mora biti vsaj 20%.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi: - evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu, - dnevnik paše.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna, v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olǰnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Površine, vključene v podukrep se vzdržuje s pašo, pri čemer: - je obvezna priprava načrta ureditve pašnika in paše, - mora biti površina, kjer se pasejo živali ograjena in razdeljena na čredinke, - obdobje paše znotraj čredinke ne sme presegati 90 normalnih pašnih dni (normalni pašni dan je 1 GVŽ/dan), - mora paša na površini, ki je vključena v podukrep dosegati najmanj 60 normalnih pašnih dni, - se na pa pašniku se ne smejo pojavljati znaki preobremenjenosti ali degradiranosti površin. • Površine, vključene v podukrep se vzdržuje s čiščenjem, pri čemer: - čiščenja zarasti ni dovoljeno izvajati med 1. marcem in 15. avgustom, razen s pašo, ki je dovoljena preko celega leta, - je potrebno obvezno izvajati dodatno čiščenje in krčenje neželenih rastlin in grmičevja, ki se pojavi naknadno, - je dovoljena ozelenitev očiščenih površin s trosenjem senenega drobirja lokalnega izvora, - ni dovoljeno požiganje, dovoljeno pa je nadzorovano kurjenje lesnatih ostankov, - je potrebno ohranjati obstoječe mejice, - je potrebno obrezovanje in redčenje mejic izvajati vsako drugo leto, teh del pa ni

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
	dovoljeno izvajati od 1. marca do 30. septembra, - se prednostno odstranjuje robinija (*Robinia pseudoacacia*), veliki pajesen (*Ailanthus altissima*), navadni derak (*Paliurus spina - christi*) in črni bor (*Pinus nigra*), - se prednostno ohranja brinje, če je prisotno na travniku, - je v primeru strojnega čiščenja (mulčenja) dovoljeno čiščenje, ki odstrani samo površinsko zarast, travna ruša pa se ohrani.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - mora biti obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu najmanj 0,2 GVŽ/ha in ne sme preseči 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Količina uporabljenega dušika pri običajni kmetijski praksi ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušuik (standard)« iz Preglednice 49.	• Pri izvajanju podukrepa gnojenje z mineralnimi gnojili, ki vsebujejo dušik ni dovoljeno.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.

Na pašniku ni dovoljeno sajenje drevesnih in grmovnih vrst, razen naslednjih: puhasti hrast (*Quercus pubescens*), cer (*Quercus cerris*), kraški gaber (*Carpinus orientalis*), črni gaber (*Ostrya caprinifolia*), mali jesen (*Fraxinus ornus*), divja češnja (*Prunus avium* var. *syvestris*), skorš (*Sorbus domestica*), brek (*Sorbus torminalis*), jerebika (*Sorbus aucuparia*), mokovec (*Sorbus aria*), breza (*Betula pendula*), glog (*Crataegus* sp.) in navadni brin (*Juniperus communis*).

Priporočila in usmeritve za izvajanje podukrepa:

1. Čiščenje površin

Čiščenje zaraščenih površin in vzdrževanje ekstenzivnih kraških pašnikov je odvisno od višine zarasti, sposobnosti odganjanja rastlin iz panjev ter užitnosti oziroma hranilne vrednosti dreves in grmov:

- Grmovne vrste nižje rasti (do 2 m), ki so sposobne intenzivnega odganjanja iz podzemnih delov: potrebno je večletno odstranjevanje nadzemnih delov ročno, s pomočjo strojev (mulčenje) ali z živalmi (koze s pašo, ostale živali z gaženjem). Pri mulčenju je potrebno biti pozoren na izključno pozitivne učinke te dejavnosti, kar pa ni enako pri vseh rastlinskih vrstah. Opravljanje odstranjevanja nadzemnih delov se odsvetuje spomladi, ko gnezdijo ptice, in v času semenitve zelnatih rastlin.
- Srednje visoke grmovnate in drevesne vrste, ki odganjajo iz panja in so užitne za domače živali: te vrste ob izsekavanju odženejo hranljive poganjke, ki so dodatna krma za živali v poletni suši. Hrast tvori plodove, ki so lahko dodatna hrana jeseni. Drevesa iz te skupine so najbolj optimalna za drevesno-pašno rabo, ki je na Krasu priporočena kot učinkovit način za zmanjševanje moči vetra in erozije tal. Odstranjevanje teh vrst je pri manjši debelini lahko opravljeno z mulčenjem, pri večji debelini pa z motorno žago. Površina pod drevjem listopadnih vrst je običajno ustrezno prekrita s travno rušo, zato dodatno zatravljanje ni potrebno.
- Drevesne in grmovne vrste, ki ne odganjajo iz panjev: enkratno izsekavanje je dovolj, da se površino razredči na primerno gostoto. Pri večji gostoti te vrste ne omogočajo dovolj svetlobe za razvoj goste ruše v podrasti, odpadle iglice pa zavirajo kalitev in rast zelenih rastlin. V primeru slabše pokritosti z zelinjem, je po izsekavanju potrebno zagotoviti dodatno zatravljanje in ozelenitev (trosenje senenega drobirja, preprečevanje prevelike obremenitve na daljše obdobje).

2. Način čiščenja površin

Za čiščenje površin se lahko uporabi stroje, živali ali kombinacijo obojega:

- Strojni način (redčenje in obžagovanje dreves, mulčenje), kadar je površina gosto poraščena z drevesi, naj se vzpostavi dejanska raba »1800 - kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem«. Drevesom se obžaga veje do višine 2 m, kar omogoča dobre pogoje za uspevanje travne ruše pod njimi, več svetlobe, padavin, zmanjšanje vetrne erozije in zaščito za živali pred neugodnimi zunanjimi razmerami.
- Z živalmi se lahko ohranja pašne površine, kjer se pojavljajo zgolj listnate vrste nizkih ali visokih grmov in dreves: na takšnih površinah je primerna paša za krave, telice, konje in drobnico. Potrebna je nadzorovana paša s pregrajevanjem (začasna ali stalna elektro ograja) in ustrezen čas zasedbe ograde z živalmi.
- Kombinacija uporabe živali in strojev, kjer živali ne morejo dovolj učinkovito popasti rastlinja (preprečiti širjenje s semeni in vegetativno): mulčenje je potrebno, kjer poteka paša ene vrste živali, goveda ali konj. Te vrste živali s pašo in z gaženjem ne zaustavijo širjenja vseh rastlin, zato je na takih površinah primerna paša koz in oslov, ki zaustavi prekomerno širjenje neželenih rastlin in postopno zmanjša njihov delež. Prav tako je potrebno sprotno spremljanje negativnih učinkov mulčenja izbranih rastlinskih vrst, kot so prekomerno razmnoževanje in ne zmanjševanje.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Cilj in namen podukrepa je ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov v funkciji kmetijske rabe na način neklasičnega kmetovanja. Na površinah se izvaja ekstenzivna paša v pašni sezoni z namenom ohranjanja okoljske, biotske, kulturne in krajinske pestrosti ekstenzivnih kraških pašnikov, s čimer se bo ohranjala raba travinja in zmanjšala možnost požarov. Zmanjšala se bo tudi degradacija površin, izboljšale pa se bodo lastnosti tal in hkrati preprečilo opuščanje rabe površin.

Z zaraščanjem ekstenzivnih kraških pašnikov in gmajne izginjajo nekateri pomembni življenjski prostori, drugi se širijo ali nastajajo novi, ob tem pa se spreminja tudi sestava kraškega živalstva. Za mnoge redke in ogrožene gnezdilke so pomembne obsežne površine z redko in nizko travniško vegetacijo. Teh je na kraškem svetu zaradi opuščanja rabe ostalo izredno malo. Tako je v zadnjih desetletjih izginilo kar 10 za gmajno značilnih vrst ptic gnezdivk, povečala pa se je prisotnost uje. Vse redkejši je poljski zajec, ki živi na širnih travnatih površinah in mu zaradi krčenja ekstenzivnih kraških pašnikov in gmajne primanjkuje življenjskega prostora.

Kraško območje je zelo bogato tudi z žuželkami, predvsem z metulji, ki so z napredovanjem gozda vedno bolj ogroženi. Zaradi naglega zaraščanja površin se številčno zelo zmanjšuje tudi modras.

S stališča ohranjanja in varovanja biotske raznovrstnosti, tako v rastlinskem kot v živalskem svetu, so ugodne čim večje površine negozdnatega, celo kamnitega Krasa. Najbolj ogrožene in najredkejše vrste so vezane na gole ali revno porasle predele (rjava cipa, kačar, kotorna). Največja vrstna pestrost pa je v predelih, kjer se gole površine prepletajo z grmišči in posameznimi drevesi. Vrste in habitatni tipi, ki se varujejo na kraškem območju, so definirani v Uredbi o posebnih varstvenih območjih. Z namenom ohranjanja ekstenzivnih kraških pašnikov se plačila dodelijo upravičencem na območjih, navedenih v Prilogi 17.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podkrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun višine plačila je razlika, ki nastane v finančnem rezultatu med rejo pri običajni kmetijski praksi in pri reji na ekstenzivnem kraškem pašniku. V izračunu višine plačil so upoštevani stroški izobraževanja, vodenja evidenc o delovnih opravilih, priprave načrta ureditve pašnika, vzdrževanja infrastrukture za vodenje nadzorovane paše, vzdrževanja napajališč, mehanskega omejevanja širjenja trnastih grmovnic (robida, črni trn, šipek, glog), izvajanja ukrepov za obnovo ruše na krčevinah, obrezovanja in redčenja mejic, zaščite dragocenih drevesnih in grmovnih vrst pred poškodbami s strani pašnih živali ter oskrbe živine z mrvo na pašniku v primeru poletne suše in po zaključku vegetacije.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 18.

Skupina III.: Varovanje zavarovanih območij

Del kmetijsko okoljskih plačil so tudi podukrepi pomoči v zavarovanih območjih, kot so vodovarstvena območja ter narodni, regionalni in krajinski parki, naravni rezervati, naravni spomeniki, naravne znamenitosti in ekološko pomembna območja.

Podukrepi z izravnavo stroškov zaradi posebnih okoljskih razmer prispevajo tudi k ohranjanju krajinskih elementov in površin za razvijanje biotopov.

Da bi ohranili obdelanost in poseljenost krajine s posebnim statusom, kmetijsko okoljska plačila predvidevajo naslednje podukrepe:

214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri,
214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov,
214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev,
214-III/4 Ohranjanje steljnikov,
214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000,
214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju.

Uradno evidenco območij zavarovanih, ekološko pomembnih in vodovarstvenih območij v digitalni grafični obliki, ki je primerna za izvajanje podukrepov, MKGP posreduje MOP, ki zagotavlja tudi izvajanje monitoringa o stanju okolja, habitatih in biotski raznovrstnosti. Sistem monitoringa mora biti prilagojen potrebam kmetijsko okoljskih podukrepov.

Uradno evidenco o osrednjem območju pojavljanja velikih zveri v digitalni grafični obliki MKGP posreduje Zavod za gozdove Slovenije, ki zagotavlja tudi izvajanje monitoringa velikih zveri. Sistem monitoringa velikih zveri mora biti prilagojen potrebam kmetijsko okoljskih podukrepov.

Cilji, mehanizmi in pogoji za pridobitev plačil po posameznih podukrepih so opisani v nadaljevanju.

Podukrep 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri zaradi zagotavljanja sobivanja z velikimi zvermi in ohranjanja ugodnega stanja ohranjenosti populacije velikih zveri (rjavega medveda)
Mehanizem	• Plačilo na površino travinja za kritje stroškov dodatno vloženega dela zaradi varovanja črede pred napadi velikih zveri
Izvedbena aktivnost	• Reja domačih živali z namenom ohranjanja travinja in zagotavljanja sobivanja z velikim zvermi
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Število in vrsta živali na paši • *Dolgoročni:* · Ohranjanje travinja · Zmanjšanje konflikta med velikimi zvermi in kmetovanjem · Zmanjšano število napadov velikih zveri · Sobivanje velikih zveri in domačih živali

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Upravičenci lahko uveljavljajo plačilo samo za pašne površine, ki jih živali v pašni sezoni popasejo.

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• Različne vrste travnikov se obdelujejo enako ne glede na to, na katerem območju ležijo.	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na osrednjem območju pojavljanja velikih zveri iz uradne evidence (*Priloga 10*).
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olǰnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Izvajati je potrebno pašo živine (travnate površine morajo biti popasene).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - mora biti obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu 0,5- 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, - kmetijsko gospodartsvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• Pri običajni kmetijski praksi varovanje drobnice na	• Pri izvajanju podukrepa mora biti drobnica na paši

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
paši ni obvezno.	stalno varovana (obvezna prisotnost pastirja). • Kjer je le mogoče, je potrebno uporabljati premične varovalne ograje in mreže.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Rjavi medved je bil do 18. stoletja v Sloveniji splošno razširjen. Skozi stoletja ga je človek zaradi posegov v naravo in neposrednega uničevanja (lov, zastrupljanje) potisnil v gozdove Visokega Krasa. V času najbolj močnega preganjanja je na ozemlju Slovenije preživelo le nekaj 10 medvedov. Po uvedbi varstvenih ukrepov na veleposestih na notranjskem in kočevskem konec 19. stoletja, se je število osebkov spet povečalo in ohranilo.

Osrednje območje je opredeljeno na prostoru, kjer je medved od nekdaj stalno prisoten in danes strnjeno naseljen. V nobenem primeru ne gre za naseljevanje medveda v ta prostor, ampak za ohranitev populacije rjavega medveda v ugodnem stanju, v čim bolj naravni spolni in starostni strukturi in v takšnem številu, ki človeku omogoča sožitje z njim.

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa izhajajo iz določil Bernske konvencije, ki sta jo ratificirali tako RS kot ES, in zakonodaje, ki določa njeno izvajanje. V ES je to za velike zveri Direktiva Sveta 92/43/ES, v Sloveniji pa Zakon o ohranjanju narave in Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji, ki temelji na ohranjanju ugodnega stanja ohranjenosti vrst velikih zveri, navedenih v Prilogah II in IV Direktive Sveta 92/43/ES.

Kjer območje razširjenosti rjavega medveda sovpada z območji za kmetijsko pridelavo, predvsem rejo drobnice, prihaja do določenega izpada prihodka zaradi škode, ki jo povzročijo medvedi. Izpad prihodka ob hkratnem ohranjanju ugodnega stanja ohranjenosti velikih zveri (predvsem rjavega medveda) je možno preprečevati z dodatnim varovanjem čred, predvsem drobnice, ali pa prestrukturiranjem iz reje drobnice v rejo velike živine. Plačilo je namenjeno povečanemu obsegu dela zaradi izvajanja zaščitnih ukrepov nadzorovanja paše (postavljanje ograj, staj, redno odpiranje in zapiranje prehodov), hkrati pa lahko spodbuja prestrukturiranje reje drobnice v rejo velike živine ter zagotovi sobivanje medveda s človekom, zlasti z lokalnim prebivalstvom.

Kot osrednje območje pojavljanja velikih zveri se upošteva tisto območje, ki ga s posebnim aktom opredeli Vlada RS. Osrednje območje pojavljanja velikih zveri obsega: širšo Kočevsko z Ribniško dolino, Notranjsko s Krimsko-Mokrškim pogorjem, del Dolenjske in del Bele Krajine, Nanos, Hrušico, Trnovski gozd, del Idrijskega hribovja. Velike zveri sicer živijo v gozdu, vendar jim obdelane površine nudijo hrano, zmanjšanje prehranjevalnega prostora zaradi prekomernega staleža nekaterih divjih živali v gozdu pa jih priganja v urbana območja ter povzroča konflikt s podeželskimi prebivalci in njihovimi dejavnostmi (ovčereja). Plačila na površino travinja so namenjena kritju stroškov dodatno vloženega dela zaradi varovanja črede pred napadi velikih zveri in se dodelijo upravičencem na območjih, navedenih v Prilogi 10.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

V izračunu višine plačila so upoštevani stroški varovanja živali, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Povečevanje deleža travinja, ki omogoča uspešno razmnoževanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter ciljno gnezditev ogroženih travniških vrst ptic na ekološko pomembnih območjih
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev
Izvedbena aktivnost	• Ohranjanje ekstenzivnega travinja in omejkov (drevesne in grmovne zarasti) znotraj ekološko pomembnih območij
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Travnate površine, na katerih se podukrep izvaja(ha) · Površine znotraj ekološko pomembnih območij, ki so pokošene oziroma popasene skladno s pogoji (ha) · Evidentirana raba gnojil • *Dolgoročni:* · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge ogrožene vrste rastlin ter ptic in drugih živali · Velikost populacije indikatorskih vrst ptic · Razširjenost indikatorskih rastlinskih vrst

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• Različne vrste travnikov se obdelujejo enako ne	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
glede na to, na katerem območju ležijo.	površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na ekološko pomembnih območjih iz uradne evidence (*Priloga 11, točka 11.1*).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za ohranjanje živalskih vrst in habitatov:** V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), morajo biti travniške površine pri običajni kmetijski praksi vzdrževane vsaj enkrat na leto. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olj čnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Raba ruše, vključno s pašo in košnjo, ni dovoljena pred cvetenjem trav in speljavo mladičev ogroženih vrst ptic (pred 15.7.). • Paša ali košnja in spravilo se opravijo po cvetenju trav in speljavi mladičev ogroženih vrst ptic (po 15.7.).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - osnovna obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu mora biti 0,2-1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za ohranjanje živalskih vrst in habitatov:** Pri običajni kmetijski praksi se obrezovanje in redčenje mejic izvaja samo v dovoljenem času.	• Pri izvajanju podukrepa je obstoječe robne pasove dreves in živih mej potrebno obrezovati in redčiti vsako drugo leto.
• Pri običajni kmetijski praksi je uporaba mineralnih gnojil dovoljena.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Tradicionalni in ekstenzivni načini kmetovanja so bili v Sloveniji v preteklosti splošno razširjeni in so omogočali ohranjanje življenjskega prostora številnim živalskim in rastlinskim vrstam. Zaradi sprememb naravne in kmetijske krajine pa so v zadnjih stoletjih mnoge živalske in rastlinske vrste postale odvisne od človekove dejavnosti. Lastovke so svoja gnezdišča iz skalnatih sten prestavile na hiše, skednje in v hleve, bela štorklja, ki je včasih gnezdila na visokih drevesih pa danes gnezdi na dimnikih ali drogovih sredi naselij.

Kljub majhni velikosti ozemlja, je za Slovenijo značilna velika krajinska pestrost in zelo raznolike podnebne razmere, kar prispeva k relativno visoki biotski raznovrstnosti. Slovenija leži na stiku vzhodnih, zahodnih in severnih elementov favne, mnoge živalske in rastlinske vrste pa tukaj dosegajo tudi svojo severno, južno, vzhodno ali zahodno mejo razširjenosti. Vse to prispeva k relativno visoki biotski raznovrstnosti, kar uvršča Slovenijo na drugo mesto v Evropski uniji (UNEP WCMC biodiverzitetni indeks). Preko 850 vrst je endemičnih, preko 250 vrst in preko 40 habitatnih tipov pa je v interesu ES in kot takih predmet habitatnega varstva v skladu z Direktivo o pticah (79/409/ES) in Direktivo o habitatih (92/43/ES) ter mreže Natura 2000. Da bi to raznovrstnost tudi ohranili, je izvajanje podukrepa usmerjeno v oblike kmetovanja, ki omogočajo ohranjanje življenjskega okolja in uspešno razmnoževanje teh rastlin in živali. Podukrep je namenjen ohranjanju travnikov, ki so življenjski prostor zlasti za ogrožene vrste travniških ptic, ki so navedene v 4. členu Direktive o pticah (79/409/ES) ter travniških habitatnih tipov in travniških vrst rastlin, navedenih v Prilogah I in II Direktive o habitatih (92/43/ES), in za katere je Slovenija določila območja Natura 2000. Podukrep zahteva prilagojeno košnjo ali pašo, ki omogoča obstoj travniških habitatnih tipov in na njih semenenje orhidej (*Orhidaceae*), močvirskega mečka (*Gladiolus palustris*), travniške morske čebulice (*Scilla litardierei*), uspešno gnezditev in speljavo mladičev zlasti kosca (*Crex crex*) ter razmnoževanje dvoživk, žuželk in drugih živali, ki so hrana beli štorklji (*Ciconia ciconia*), črnočelemu srakoperju (*Lanius minor*) in rjavemu srakoperju (*Lanius collurio*).

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa izhajajo iz določil Konvencije o ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki sta jo ratificirali tako RS kot ES, in zakonodaje, ki določa njeno izvajanje. V ES sta to že navedeni Direktiva o pticah (79/409/ES) in Direktiva o habitatih (92/43/ES), v Sloveniji pa Zakon o ohranjanju narave. Ta učinek je ohranjanje ugodnega stanja ohranjenosti ogroženih vrst in habitatnih tipov, zlasti na ekološko pomembnih območjih (Uredba o ekološko pomembnih območjih), in znotraj njih območij Natura 2000 (Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)), ki so v kmetijski rabi in so določeni za doseganje ugodnega stanja obstoja travniških habitatnih tipov, še posebej z rastišči orhidej (*Orhidaceae*), močvirskega mečka (*Gladiolus palustris*), travniške morske čebulice (*Scilla litardierei*), kosca (*Crex crex*), bele štorklje (*Ciconia ciconia*), črnočelega srakoperja (*Lanius minor*) in rjavega srakoperja (*Lanius collurio*).

Ekološko pomembna območja so praviloma območja z ohranjeno ali značilno biotsko raznovrstnostjo. V okviru podukrepa bo raba kmetijskih zemljišč sonaravna, kar bo prispevalo k visoki biotski raznovrstnosti območja in ohranja habitate (življenjske prostore) ekološko zahtevnih vrst. V Sloveniji so habitati številnih ogroženih vrst in habitatni tipi tudi kasno košeni vlažni in suhi travniki na mineralno revnih tleh. Pričakovani učinek podukrepa je ohranjanje ciljno določenega obsega in kvalitete teh travnikov znotraj prej opredeljenih območij. Na številnih ekološko pomembnih območjih so ti travniki podvrženi spreminjanju v bolj intenzivne oblike kmetijske rabe (intenzivno gnojene travnike ali njive), zato je ohranjanje teh posebnih traviščnih habitatov izrednega pomena.

Plačila so namenjena vzdrževanju travnikov s košnjo ali pašo oziroma njihovi ponovni vzpostavitvi. Sestavni del tega podukrepa je košnja po polnem razcvetu, kar omogoča preživetje rastlinskim vrstam, ki cvetijo kasno, gnezdečim pticam in nekaterim drugim živalskim vrstam pa uspešno vzrejo zaroda. Takšna raba zemljišča je bolj specifična in lastniku povzroči določen izpad prihodka, praviloma prve in druge košnje. Zato je kmetom potrebno nuditi določeno finančno spodbudo zaradi prilagoditve kmetovanja z namenom ohranjanja ekološko zahtevnih rastlinskih in živalskih vrst. Ustrezno plačilo zagotavlja dohodkovno enakost kmetov, ki se odločijo za izvajanje tega podukrepa, s kmeti, ki tovrstnega podukrepa ne izvajajo in zato nimajo izpada prihodka. Plačila se dodelijo upravičencem, katerih površine se nahajajo na ekološko pomembnih območjih, navedenih v Prilogi 11, točka 11.1.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je trikosni travnik, upoštevana je manjša cena sena na enokosnem travniku zaradi slabše krmne vrednosti sena. V izračunu višine plačila so upoštevani tudi stroški strojnega dela (stroški košnje, stroški obračanja in zgrabljanja mrve, stroški odvoza sena), stroški ročnega dela, stroški obrezovanja pasu pod drevjem, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka sena (za okoli 62%) in nižje cene sena (za okoli 40%).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Povečevanje deleža travinja, ki omogoča uspešno razmnoževanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter ciljno razmnoževanje ogroženih travniških vrst metuljev na notranjih conah ekološko pomembnih območij
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev
Izvedbena aktivnost	• Ohranjanje ekstenzivnega travinja in omejkov (drevesne in grmovne zarasti) znotraj ekološko pomembnih območij
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Travnate površine, na katerih se podukrep izvaja(ha) · Površine znotraj ekološko pomembnih območij, ki so pokošene oziroma popasene skladno s pogoji (ha)

	· Evidentirana raba gnojil • *Dolgoročni:* · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge ogrožene vrste rastlin ter ptic in drugih živali · Velikost populacije indikatorskih vrst metuljev · Razširjenost indikatorskih rastlinskih vrst (hranilnih vrst)

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• Različne vrste travnikov se obdelujejo enako ne glede na to, na katerem območju ležijo.	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na ekološko pomembnih območjih iz uradne evidence (*Priloga 11, točka 11.2*).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za ohranjanje živalskih vrst in habitatov:** V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), morajo biti travniške površine pri običajni kmetijski praksi vzdrževane vsaj enkrat na leto. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar	• Med 1.7. in 20.8., v času razvoja metuljev na travniških hranilnih rastlinah, košnja in paša nista dovoljeni. • Paša ali košnja in spravilo se lahko izvajata pred 1.7. in po 20.8.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olǰnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za ohranjanje živalskih vrst in habitatov:** Pri običajni kmetijski praksi se obrezovanje in redčenje mejic izvaja samo v dovoljenem času.	• Pri izvajanju podukrepa je obstoječe robne pasove dreves in živih mej potrebno obrezovati in redčiti vsako drugo leto.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - mora biti osnovna obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu 0,2-1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• Pri običajni kmetijski praksi je uporaba mineralnih gnojil dovoljena.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Da bi že omenjeno visoko biotsko raznovrstnost v Sloveniji ohranili, je izvajanje podukrepa namenjeno ohranjanju travnikov, ki so življenjski prostor zlasti za ogrožene vrste metuljev, ki so navedeni v Prilogi II Direktive o habitatih (92/43/ES), in za katere je Slovenija določila območja Natura 2000. Tem vrstam metuljev se s podukrepom 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov zaradi različnih ekoloških zahtev ogroženih vrst metuljev in ogroženih vrst ptic

oziroma rastlin, kadar upravičenci kosijo ali pasejo takoj po zaključku pogojev za ta podukrep, ne da zagotavljati habitata.

Podukrep zahteva prilagojeno košnjo ali pašo, ki omogoča uspešen razvoj metulja do odrasle živali, zlasti metuljev vrst močvirski cekinček (*Lycaena dispar),* strašnični mravljiščar (*Maculinea teleius),* temni mravljiščar (*Maculinea nausithous*) in travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*). Podukrep prispeva tudi k zagotavljanju ugodnega stanja ohranjenosti drugih vrst metuljev iz Priloge II Direktive o habitatih (92/43/ES), travniških habitatnih tipov iz Priloge I te direktive ter bele štorklje (*Cicionia ciconia*), rjavega srakoperja (*Lanius collurio*) in nekaterih drugih vrst ptic iz 4. člena Direktive o pticah (70/409/ES) (z zagotavljanjem prehranske baze dvoživk, žuželk in drugih živali).

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa izhajajo iz določil Konvencije o ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki sta jo ratificirali tako RS kot ES, in zakonodaje, ki določa njeno izvajanje. V ES sta to že navedeni Direktiva o pticah (79/409/ES) in Direktiva o habitatih (92/43/ES), v Sloveniji pa Zakon o ohranjanju narave. Ta učinek je ohranjanje ugodnega stanja ohranjenosti ogroženih vrst in habitatnih tipov, zlasti na ekološko pomembnih območjih (Uredba o ekološko pomembnih območjih) in znotraj njih območij Natura 2000 (Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)), ki so v kmetijski rabi in so določeni za doseganje ugodnega stanja travniških habitatnih tipov ter metuljev kot so močvirski cekinček (*Lycaena dispar),* strašnični mravljiščar (*Maculinea teleius),* temni mravljiščar (*Maculinea nausithous)* in travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*). Gre za ohranjanje ciljno določenega obsega in kvalitete travnikov znotraj prej omenjenih območij. Na številnih tovrstnih območjih so ti travniki podvrženi spreminjanju v bolj intenzivne oblike kmetijske rabe (intenzivno gnojene travnike ali njive), zato je ohranjanje teh posebnih traviščnih habitatov metuljev izrednega pomena.

Plačila so namenjena vzdrževanju travnikov s košnjo ali pašo oziroma njihovi ponovni vzpostavitvi. Sestavni del tega podukrepa je izpad košnje v času, ko je razvoj metuljev vezan na hranilne rastline na travnikih (julija in avgusta). Taka raba zemljišča je bolj specifična in lastniku povzroči določen izpad prihodka, praviloma druge in tretje košnje. Zato je kmetom zaradi prilagoditve kmetovanja z namenom ohranjanja ekološko zahtevnih rastlinskih in živalskih vrst potrebno nuditi določeno finančno spodbudo. Ustrezno plačilo zagotavlja dohodkovno enakost kmetov, ki se odločijo za izvajanje tega podukrepa, s kmeti, ki tovrstnega podukrepa ne izvajajo in zato nimajo izpada prihodka. Plačila se dodelijo upravičencem, katerih površine se nahajajo na ekološko pomembnih območjih, navedenih v Prilogi 11, točka 11.2.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je trikosni travnik, upoštevana je manjša cena sena na enokosnem travniku zaradi slabše krmne vrednosti sena. V izračunu višine plačila so upoštevani tudi stroški strojnega dela (stroški košnje, stroški obračanja in zgrabljanja mrve, stroški odvoza sena), stroški ročnega dela, stroški obrezovanja pasu pod drevjem, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka sena (za okoli 62%) in nižje cene sena (za okoli 40%).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-III/4 Ohranjanje steljnikov

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Povečevanje deleža travinja, ki omogoča uspešno razmnoževanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter ciljno razmnoževanje (gnezditev) ekološko najzahtevnejših ogroženih travniških vrst ptic in metuljev na ekološko pomembnih območij
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev
Izvedbena aktivnost	• Ohranjanje ekstenzivnega travinja in omejkov (drevesne in grmovne zarasti) znotraj ekološko pomembnih območij
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Travnate površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Površine znotraj ekološko pomembnih območij, ki so pokošene oziroma popasene skladno s pogoji (ha) · Evidentirana raba gnojil • *Dolgoročni:* · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge ogrožene vrste rastlin ter ptic in drugih živali · Velikost populacije indikatorskih vrst ptic · Velikost populacije indikatorskih vrst metuljev · Razširjenost indikatorskih rastlinskih vrst

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• Različne vrste travnikov se obdelujejo enako ne glede na to, na katerem območju ležijo.	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na ekološko pomembnih območjih iz uradne evidence (*Priloga 11, točka 11.3*).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za**	• Paša in košnja nista dovoljeni do 25.8.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
ohranjanje živalskih vrst in habitatov: V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), morajo biti travniške površine pri običajni kmetijski praksi vzdrževane vsaj enkrat na leto. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine oljčnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Obvezna je paša ali košnja in spravilo po 25.8
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - mora biti obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu 0,2-1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za ohranjanje živalskih vrst in habitatov:** Pri običajni kmetijski praksi se obrezovanje in redčenje mejic izvaja samo v dovoljenem času.	• Pri izvajanju podukrepa je obstoječe robne pasove dreves in živih mej potrebno obrezovati in redčiti vsako drugo leto.
• Pri običajni kmetijski praksi je uporaba mineralnih gnojil dovoljena.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Izvajanje podukrepa je namenjeno ohranjanju steljnikov. Steljniki so travniki, ki se kosijo enkrat letno v poznem poletju ali jeseni z namenom uporabe pokošene trave za nastil živali, sicer pa so življenjski prostor zlasti za najzahtevnejše ogrožene vrste travniških ptic, ki so navedene v 4. členu Direktive o pticah (79/409/ES) ter travniških vrst metuljev, habitatnih tipov in travniških vrst rastlin, navedenih v Prilogah I in II Direktive o habitatih (92/43/ES), in za katere je Slovenija določila območja Natura 2000. Podukrep zahteva prilagojeno košnjo ali pašo na površinah, ki omogoča uspešen razvoj metulja do odrasle živali metuljev kot sta bakreni senožetnik (*Colias myrmidone)* in barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*), oziroma ki hkrati zagotavljajo obstoj travniških habitatnih tipov in na njih semenenje orhidej (*Orhidaceae*), uspešno gnezditev in speljavo mladičev zlasti kosca (*Crex crex*), uspešen razvoj metulja do odrasle živali metuljev kot so močvirski cekinček (*Lycaena dispar),* strašnični mravljiščar (*Maculinea teleius),* temni mravljiščar (*Maculinea nausithous)* ali travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*).

Pričakovani učinki izvajanja podukrepa izhajajo iz določil Konvencije o ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki sta jo ratificirali tako RS kot ES, in zakonodaje, ki določa njeno izvajanje. V ES sta to že navedeni Direktiva o pticah (79/409/ES) in Direktiva o habitatih (92/43/ES), v Sloveniji pa Zakon o ohranjanju narave. Ta učinek je ohranjanje ugodnega stanja ohranjenosti ogroženih vrst in habitatnih tipov, zlasti na ekološko pomembnih območjih (Uredba o ekološko pomembnih območjih in znotraj njih območij Natura 2000 (Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)), ki so v kmetijski rabi in so določena za doseganje ugodnega stanja travniških habitatnih tipov, še posebej z rastišči orhidej (*Orhidaceae*), habitati kosca (*Crex crex*), metuljev bakreni senožetnik (*Colias myrmidone*), močvirski cekinček (*Lycaena dispar),* strašnični mravljiščar (*Maculinea teleius),* temni mravljiščar (*Maculinea nausithous)* oziroma travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*). Tem vrstam se na opisanih območjih prekrivanja habitatov s podukrepoma 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov in 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev zaradi različnih ekoloških zahtev ogroženih vrst, kadar upravičenci kosijo ali pasejo takoj po zaključku pogojev pri podukrepu 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov, ne da zagotavljati habitata.

Izvajanje podukrepa je namenjeno ohranjanju ciljno določenega obsega in kvalitete steljnikov znotraj prej navedenih območij. Na številnih tovrstnih območjih so ti steljniki podvrženi spreminjanju v bolj intenzivne oblike kmetijske rabe (intenzivno gnojene travnike ali njive), zato je njihovo ohranjanje izrednega pomena.

Plačila so namenjena vzdrževanju steljnikov s košnjo ali pašo oziroma njihovi ponovni vzpostavitvi. Sestavni del takega podukrepa je košnja ali paša v pozno poletnem času (po koncu avgusta), kar omogoča uspešen razvoj metuljem in gnezdečim pticam. Takšna raba zemljišča je bolj specifična in lastniku povzroči določen izpad prihodka, praviloma prve, druge in tretje košnje. Zato je kmetom potrebno nuditi določeno finančno spodbudo zaradi prilagoditve kmetovanja z namenom ohranjanja ekološko zahtevnih rastlinskih in živalskih vrst. Ustrezno

plačilo zagotavlja dohodkovno enakost kmetov, ki se odločijo za izvajanje tega podukrepa, s kmeti, ki tovrstnega podukrepa ne izvajajo in zato nimajo izpada prihodka. Plačila se dodelijo upravičencem, katerih steljniki se nahajajo na ekološko pomembnih območjih, navedenih v Prilogi 11, točka 11.3.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je trikosni travnik, upoštevana je manjša cena sena na enokosnem travniku zaradi slabše krmne vrednosti sena. V izračunu višine plačila so upoštevani tudi stroški strojnega dela (stroški košnje, stroški obračanja in zgrabljanja mrve, stroški odvoza sena), stroški ročnega dela, stroški obrezovanja pasu pod drevjem, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, izpad prihodka zaradi manjšega pridelka sena, ki je zaradi pozne košnje (po 25. avgustu) uporaben samo za steljo.

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Zagotavljanje ugodnega stanja populacij ogroženih vrst ptic in habitatov vlažnih ekstenzivnih travnikov
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov izpada dohodka in dodatnih stroškov zaradi izvajanja posebnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Ohranjanje ekstenzivnih vlažnih travišč, omejkov in drugih strukturnih elementov kulturne kmetijske krajine (posamična grmišča in drevesa, obvodna vegetacija) ter izvajanje posebnih kmetijskih praks
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Skupna površina trajnega travinja, na katerem se podukrep izvaja (ha) · Površine znotraj osrednjih območij Natura 2000, ki se upravljajo skladno s pogoji · Skupna površina in delež strukturnih elementov v krajini · Površine vlažnih ekstenzivnih travnikov znotraj osrednjih območij Natura 2000, ki so pokošene oziroma popasene skladno s pogoji (ha) • *Dolgoročni:* · Velikost populacije indikatorskih vrst ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov · Razširjenost indikatorskih rastlinskih vrst · Ohranjanje značilne krajine in habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije.	
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Uporaba blata iz čistilnih naprav, mulja in ostankov iz ribogojnic ni dovoljena, uporablja pa se lahko samo kompost pridelan na kmetijskih gospodarstvih.
• Različne vrste travnikov se obdelujejo enako ne glede na to, na katerem območju ležijo.	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na osrednjih območjih pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na Naturi 2000 iz uradne evidence (*Priloga 12*).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za ohranjanje živalskih vrst in habitatov:** V skladu s Prilogo 1 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami), morajo biti travniške površine pri običajni kmetijski praksi vzdrževane vsaj enkrat na leto. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine olj čnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto.	• Opraviti je potrebno najmanj enkratno košnjo in spravilo letno. • Prva košnja je možna šele po 1.8. • Pašna raba ni možna. • Za GERK, katerega površina presega velikost 1 ha, je obvezno izvajanje tipa košnje iz sredine travnika navzven.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa: - mora biti osnovna obtežba na kmetijskem gospodarstvu 0-1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• Pri običajni kmetijski praksi je uporaba mineralnih gnojil dovoljena.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Pri izvajanju podukrepa uporaba fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena.

Priporočila:
- uporaba strižne kosilnice pri zmanjšani hitrosti,
- košnja na višini vsaj 10 cm nad tlemi,
- puščanje 3 do 5 m širokih nepokošenih pasov (primerno za GERK s površino, večjo od 5 ha),
- enakomerno puščanje in vzdrževanje posameznih grmišč in dreves sredi GERK-a širine 5 do 15 m (skupna površina elementov ne sme znašati več kot 3% celotnega GERK-a).

Monitoring se izvaja v okviru CBI / FBI indikatorja, indikatorske vrste pa so:
- kosec (*Crex crex*),
- pepalsti lunj (*Circus cyaneus*),
- priba (*Vanellus vanellus*),
- veliki škurh (*Numenius arquata*),
- pisana penica (*Sylvia nisoria*),
- prepelica (*Coturnix coturnix*),
- repaljščica (*Saxicola rubetra*),
- rjava penica (*Sylvia communis*),
- kobiličar (*Locustella naevia*),
- rjavi srakoper (*Lanius collurio*).

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

V Sloveniji je bilo v preteklem desetletju (obdobje 1990 - 2000) zabeleženo zmanjšanje številčnosti populacij vsaj 52 vrst gnezdilk, kar je približno četrtina vseh na tem območju gnezdečih vrst ptic. Med vrstami z upadajočimi populacijami je 27 vrst značilnih za kmetijsko kulturno krajino. Dobra polovica teh vrst naseljuje bogato strukturirano, mozaično kulturno krajino, druga polovica pa so ptice, specializirane na različne tipe ekstenzivnih travišč. Najbolj

ogrožene so vrste ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, kot na primer kosec (*Crex crex*), veliki škurh (*Numenius arquata*), kozica (*Gallinago gallinago*) in druge, katerih populacije so se v desetih letih zmanjšale tudi do več kot 50%. Večje površine vlažnih ekstenzivnih travnikov so danes ohranjene le še ponekod na poplavnih ravnicah rek oziroma na kraških poljih v osrednjem, južnem in jugovzhodnem delu Slovenije.

Za ptice najpomembnejša območja vlažnih ekstenzivnih travnikov so bila opredeljena kot Posebna območja varstva (SPA) na podlagi določil Direktive o pticah (79/409/ES) in vključena v evropsko omrežje varstvenih območij Natura 2000 z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Slovenija je dolžna na območjih Natura 2000 zagotavljati ugodno ohranitveno stanje populacij varovanih vrst.

Za dolgoročno ohranitev populacij ekološko zahtevnih vrst ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov je potrebno zagotoviti nadaljnje gospodarjenje tudi na predelih, ki so zaradi težavnih pogojev za kmetovanje ekonomsko manj zanimivi. Zelo pomembno je, da se čas košnje in izvajanje določenih kmetijskih tehnik, zlasti na osrednjih območjih vlažnih travnikov, prilagodi življenjskim navadam in značilnostim ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov. Podukrep je namenjen ohranjanju populacij vrst navedenih v 4. členu Direktive o pticah (79/409/ES). Plačila se zato dodelijo upravičencem na območjih, navedenih v Prilogi 12.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

Osnova za izračun je trikosni travnik, upoštevana je manjša cena sena na enokosnem travniku zaradi slabše krmne vrednosti sena. V izračunu višine plačila so upoštevani tudi stroški strojnega dela (stroški košnje, stroški obračanja in zgrabljanja mrve, stroški odvoza sena), stroški ročnega dela, stroški obrezovanja pasu pod drevjem, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih manjši prihodek zaradi manjšega pridelka sena (za okoli 62%) in nižje cene sena (za okoli 40%).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Podukrep 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju

- *Opis podukrepa*

	Vsebina
Cilj	• Ohranjanje obdelane in poseljene krajine s posebnim statusom zaradi vzdrževanja in izboljšanja kvalitete podtalnice
Mehanizem	• Plačilo na površino za kritje stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev ter za ohranjanje tradicionalnih oblik kmetovanja
Izvedbena aktivnost	• Ohranjanje zelenega pokrova na vodovarstvenem območju preko celega leta
Indikatorji	• *Kontrolni:* · Površine, na katerih se podukrep izvaja (ha) · Celoletni zeleni pokrov (ha) · Evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev • *Dolgoročni:* · Zmanjšano onesnaženje podtalnice · Ohranjanje in izboljšanje kvalitete podtalnice

- *Zahteve pri izvajanju podukrepa in primerjava z običajno kmetijsko prakso*

Plačila se dodelijo za:
- njive,
- trajne nasade,
- travinje (trave in travno deteljne mešanice na njivah, trajno travinje).

Običajna kmetijska praksa	**Zahteve pri izvajanju podukrepa**
• V RS se kmetu ni potrebno dodatno izobraževati. • V skladu s 24. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (UL RS, št. 55/03 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je kmet ustrezno usposobljen za opravljanje kmetijske dejavnosti, če ima strokovno izobrazbo najmanj IV. stopnje kmetijske smeri ali katerokoli smer izobrazbe najmanj IV. stopnje in opravljen preizkus znanja po veljavnem programu kmetijskih poklicnih ali srednjih šol s področja kmetijske dejavnosti, ki jo opravlja ali jo namerava opravljati, ali če pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo za področje kmetijstva v skladu z zakonom, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi morajo izvajalci varstva rastlin v skladu s Pravilnikom o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine opraviti tečaj preverjanja znanja iz fitomedicine (36/02, z vsemi spremembami).	• Upravičenec do plačil iz naslova podukrepa mora v času trajanja obveznosti opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj štiri ure letno. Po končanem izobraževalnem procesu upravičenec lahko prejme potrdilo o vsebini, izvajalcu in številu opravljenih ur izobraževanja.
• Vodenje evidenc o delovnih opravilih pri običajni kmetijski praksi ni obvezno. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo gnojil:** Pri običajni kmetijski praksi mora kmetijsko gospodarstvo voditi evidenco uporabe živinskih gnojil, iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo. • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi je v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev	• Vodenje evidenc je obvezno za vse pridelovalce, ki so vključeni v podukrep. Pridelovalci morajo voditi evidence o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri podukrepu in ne samo evidence o uporabi živinskih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
(UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami) potrebno voditi evidenco o uporabi fitofarmacevtskih sredstev, iz katere morajo biti razvidni podatki o površinah in kulturah, kjer se ta sredstva uporabljajo, pri čemer se te evidence hranijo najmanj pet let.	
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za odpadno blato:** Na kmetijska zemljišča se lahko vnaša blato iz komunalnih čistilnih naprav v skladu z Uredbo o uporabi blata iz komunalnih čistilnih naprav v kmetijstvu (UL RS, št. 62/08).	• Pri izvajanju podukrepa se lahko uporablja le na kmetijskem gospodarstvu pridelana organska masa (odpadki). • Uporabljajo se lahko samo gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del A Uredbe 2092/91.
• Različne vrste kmetijskih zemljišč se obdelujejo enako ne glede na to, na katerem območju ležijo.	• Kmetijsko gospodarstvo oziroma posamezne površine kmetijskega gospodarstva se morajo nahajati na najožjih vodovarstvenih območjih iz uradne evidence (*Priloga 13*). • V podukrepe mora biti vključeno celotno kmetijsko gospodarstvo, če leži na najožjem vodovarstvenem območju oziroma vsa tista kmetijska zemljišča v uporabi, ki se nahajajo na najožjem vodovarstvenem območju (*Priloga 13*).
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za fitofarmacevtska sredstva:** - V skladu s 3. in 8. členom Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (UL RS, št. 98/04 - uradno prečiščeno besedilo, z vsemi spremembami) je dovoljena uporaba samo registriranih fitofarmacevtskih sredstev ali sredstev za katera je bilo izdano izjemno dovoljenje, dovoljenje za razširitev uporabe v RS ali dovoljenje za promet identičnih fitofarmacevtskih sredstev iz drugih držav članic EU. - Registrirana fitofarmacevtska sredstva je potrebno pravilno uporabljati v skladu z navodilom za uporabo, navedbo na etiketi oziroma s podatki v dovoljenju, ob upoštevanju načel dobre kmetijske prakse varstva rastlin skladno s Pravilnikom o dolžnostih uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev (UL RS, št. 62/03, z vsemi spremembami). • **Dodatne minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev:** Pri običajni kmetijski praksi se uporabljajo naprave, ki so redno pregledane in imajo znak o rednem pregledu, katerega morajo imetniki naprav pridobiti vsaki dve leti.	• Uporabljajo se lahko samo fitofarmacevtska sredstva in drugi pripravki za varstvo rastlin, ki so dovoljeni v ekološki pridelavi, v skladu s Prilogo II, del B Uredbe 2092/91*.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, organska snov v tleh:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je triletni kolobar obvezen na najmanj 50% njivskih površin celotnega kmetijskega gospodarstva. Trave, detelje, travno deteljne mešanice in deteljno travne mešanice na njivskih površinah so del kolobarja in so lahko na isti površini dlje kot tri leta.	• V petletno kolobarjenje morajo biti vključene najmanj tri poljščine. • Strniščni posevki se upoštevajo kot ena od treh različnih poljščin, ki morajo biti vključene v petletni kolobar. • Kolobar mora biti zasnovan že ob vstopu v podukrep. V primeru višje sile ali spremembe tržnih razmer, morebitna zamenjava poljščin v kolobarju ne sme poslabšati kolobarja in negativno vplivati na okolje oziroma zmanjšati učinkovitosti izvajanja podukrepa.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, struktura tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih	• Obvezen je celoletni zeleni pokrov. • Za celoletni zeleni pokrov so primerni posevki trav, detelj, lucerne, travno deteljnih mešanic, deteljno

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je pri običajni kmetijski praksi potrebno uporabljati primerno mehanizacijo. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, erozija tal:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) je kmetijska zemljišča potrebno obdelovati na način, da bo možnost erozije tal čim manjša in hkrati uporabljati agrotehnične ukrepe, ki zmanjšujejo učinek erozije. • **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami) dober gospodar na kmetijskih zemljiščih v rabi izvaja najnujnejše ukrepe v okviru ustrezne tehnologije zlasti s tem, da: - redno obdeluje in vzdržuje kmetijska zemljišča, - zagotavlja ohranjanje oziroma izboljševanje rodovitnosti tal z ustreznim načinom rabe, - ne povzroča degradacije zemljišč (erozija, zbitost, onesnaženje) z neustrezno tehnologijo, - zgledno in stalno vzdržuje zemljišča, - obdeluje zemljišče tako, da je ob uporabi ustrezne agrotehnike omogočena optimalna in ekonomična pridelava, - upravlja z vsemi zemljišči, ki pripadajo kmetijskemu gospodarstvu, tako da ni ogrožena vitalnost gospodarstva, - v primeru svoje nezmožnosti za delo ali daljše odsotnosti poskrbi za ustrezno obdelavo zemljišč, - vzdržuje oljčne nasade v dobrem vegetativnem stanju, - vzdržuje oljčne nasade in skupine oljčnih dreves, kjer le-te predstavljajo tradicionalno gojenje oljk v mediteranskem pasu Slovenije.	travnih mešanic, ozimnih žit, krmnih koševin in drugih prezimnih poljščin. • Obdelava površin mora biti primerna posevkom, stanju tal in času.
• **Standard za dobre kmetijske in okoljske pogoje, minimalna raven vzdrževanja:** V skladu s Prilogo 2 Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 11/09, z vsemi spremembami): - mora biti obremenitev površin z domačimi živalmi, če so le-te na kmetijskem gospodarstvu, minimalna; v kolikor živali ni, se travinje vzdržuje s košnjo, - je potrebno zagotoviti obdelanost travinja s pašo, košnjo ali kombinacijo paše in košnje, - je potrebno ohranjati kmetijska zemljišča, kar ohranja tradicionalno podobo kulturne krajine, - se v primeru večjih zemljiških operacij zagotavlja ohranjanje elementov krajinskih posebnosti, kamor se v območjih, kjer uspevajo oljke, prištevajo tudi skupine oljčnih dreves, - morajo biti kmetijska zemljišča obdelana vsako leto, - morajo biti oljčniki oskrbovani/obdelani v skladu z uveljavljeno tehnološko prakso.	• Na travinju je obvezna vsaj dvakratna košnja in spravilo letno.

Običajna kmetijska praksa	Zahteve pri izvajanju podukrepa
• **Predpisane zahteve ravnanja, standard za nitrate:** - V skladu s 5. členom Uredbe o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL RS, št. 113/09) letni vnos dušika pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati 170 kg/ha. - Kmetijsko gospodarstvo s presežkom živinskih gnojil ima potrdila o oddaji oziroma prodaji presežne količine živinskih gnojil.	• Pri izvajanju podukrepa na travinju: - obtežba z živino na kmetijskem gospodarstvu ne sme preseči 1,9 GVŽ/ha kmetijskih zemljišč v uporabi, - kmetijsko gospodarstvo ne sme proizvajati presežkov živinskih gnojil, • Pri izvajanju podukrepa: - enkratni odmerek dušika ne sme preseči 30 kg/ha.
• Pri običajni kmetijski praksi gostota dreves v sadovnjaku ni določena.	• Gostota dreves mora znašati 50-200 dreves/ha pri travniških visokodebelnih sadovnjakih in v nasadih pri oljčnikih najmanj 150 dreves/ha, pri orehu in kostanju najmanj 100 dreves/ha ter pri ostalih sadnih vrstah najmanj 200 dreves/ha.

* Ta zahteva pomeni standardno zahtevo pri izvajanju podukrepa na vodovarstvenih območjih, kjer zaradi prekrivanja zahtev z zahtevami iz veljavnih predpisov, ki urejajo vodovarstvena območja, prihaja do prekrivanja zahteve glede prepovedi uporabe fitofarmacevtskih sredstev in ni vključena v izračun višine plačila.

- *Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete*

Slovenija je bogata z vodnimi viri, podtalnico in izviri, ki so pomembni viri zelo kakovostne in čiste pitne vode. Podzemni vodonosniki, od koder se črpa pitna voda, so večinoma plitvi in locirani v aluvialnih dolinah vodotokov, ki so pretežno tudi območja z intenzivno kmetijsko proizvodnjo.

V letu 2000 je bila ena tretjina preiskanih podtalnic čista ter po slovenskih in evropskih kriterijih za pitno vodo dovolj kakovostna, da se je lahko uporabljala kot vir pitne vode. V drugih dveh tretjinah je bila odkrita vsaj ena spojina, ki je kvarila kakovost podtalnic in je bila vzrok odstopanj od smerničnih vrednosti EU. Največkrat sta bila to atrazin in desetilatrazin. Drugi kontaminanti, ki so presegli mejne vrednosti za pitno vodo, so še: nitrati, klorirana topila, pesticidi, kovine (Fe, Mn, Cr, Pb, Zn, Cd), amonij in nitriti.

Delež kmetijstva v onesnaženosti z nitrati ni vedno lahko določiti, vendar uporaba mineralnih gnojil na področjih z intenzivno rabo kmetijske zemlje predstavlja glavni vir onesnaženja (predvsem nitratov) okolja. Škodljivi učinki kmetijstva na vodne vire, še posebej na kakovost podtalnice, so najopaznejši v porečju reke Drave in Mure. V vzhodnem delu Slovenije (Mursko, Ptujsko in Dravsko polje) na kakovost podtalne vode neposredno vpliva intenzivna poljedelska proizvodnja. Nižine v pomurski in mariborski regiji z intenzivno pridelavo žit ter celjski regiji s plantažami hmelja so onesnažene z nitrati. Na kakovost podtalnice Krško-Brežiškega polja prav tako vpliva intenzivno kmetijstvo, vendar koncentracije nitratov v letu 2000 niso bistveno presegale mejne vrednosti. V pomurski in celjski regiji na povečano vsebnost nitratov v podtalnici vplivajo tudi presežki gnoja z velikih živinorejskih farm. V zahodnem delu Slovenije (Vipavska dolina) je kakovost podtalnice sorazmerno dobra. V alpskem zaledju so izviri veliko čistejši kot drugod.

Glede na evropske standarde je kakovost voda iz večine podzemnih virov v Sloveniji še vedno primerna za pitje. Kakovost podtalnice kaže v zadnjih letih trend izboljšanja glede na vsebnost nitratov in pesticidov v odvzetih vzorcih, boljša kot pred desetletji pa je tudi kakovost vodotokov v Sloveniji. Še vedno pa so nujni ukrepi za ohranjanje in izboljšanje kakovosti podtalnice. Celotno območje Slovenije je opredeljeno kot občutljivo območje, omejitve glede onesnaževanja podtalnice z ostanki pesticidov in nitratov pa je potrebno upoštevati na območjih črpališč. Poleg

okoljevarstvenih predpisov, ki v nobenem primeru ne smejo biti kršeni, podukrep vključuje še dodatne omejitve. Celoletni zeleni pokrov ter evidentirana raba gnojil in fitofarmacevtskih sredstev se odražata v zmanjševanju onesnaževanja podtalnice in izboljševanju njene kakovosti.

Vzdrževanju in izboljšanju kvalitete podtalnice, ob sočasnem ohranjanju obdelane in poseljene krajine s posebnim statusom so namenjena plačila, ki se dodelijo upravičencem na najožjih vodovarstvenih območjih, navedenih v Prilogi 13.

- *Kombinacije z drugimi kmetijsko okoljskimi podukrepi*

Možnosti kombiniranja so prikazane v poglavju *A. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Podrobnosti pogojev upravičenosti, točka 7.)*.

- *Podroben opis metodologije kalkulacij*

V izračunu višine plačila so upoštevani za:
- njive: stroški pridelave pšenice, stroški ozelenitve, stroški celoletnega zelenega pokrova (stroški oranja, brananja, predsetvenika, setve deteljno travne mešanice, dvakratnega mulčenja), stroški pridelave koruze, stroški pridelave krompirja, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih;
- trajne nasade: stroški pridelave, stroški obdelave prostora pod drevesi (celoletni zeleni pokrov), poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih;
- travinje: stroški pridelave na dvokosnem travniku, poraba časa za izobraževanje in vodenje evidenc o delovnih opravilih, manjši prihodek zaradi manjšega pridelka sena (za okoli 39%).

Metodologija izračuna višine plačila je prikazana v Prilogi 6.

Opis metodologije in predpostavk ter parametrov za izračun višine podpor za ukrep kmetijsko okoljskih plačil

1. Kmetijsko okoljski podukrepi, razen plačila za preusmerjanje v ekološko kmetovanje v okviru kmetijsko okoljskega podukrepa 214-I/7 Ekološko kmetovanje in kmetijsko okoljska podukrepa 214-I/8 Neprezimni posevki ter 214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov

- *Izhodišča*

Obstoječa metodologija za izračun višine plačil za kmetijsko okoljske ukrepe v okviru Programa razvoja podeželja za RS 2004 - 2006 (UL RS, št. 116/2004, z vsemi spremembami) »Računalniški program SKOP 1.0« (Rozman et al., 2002[45]) (v nadaljevanju: model SKOP 1.0) temelji na parcialnih načrtih (»partial budget«), t.i. oceni razlike med vsoto dodatnih stroškov in izgubljenih prihodkov ter vsoto zmanjšanih stroškov in dodatnih prihodkov, ki nastanejo kot posledica izvajanja kmetijsko okoljskega ukrepa na kmetijskem gospodarstvu. Pri tem so na različne načine kvantificirane na stroškovni strani tudi t.i. »družbene koristi«, ki nastanejo kot posledica izvajanja ukrepa. Pri samem razvoju modela so se v prvi vrsti pojavile težave zaradi pomanjkanja osnovnih vhodnih podatkov, kot so npr. stroški posameznih sonaravnih načinov pridelave (integrirane pridelava poljščin, zelenjave in sadja, ekološkega kmetijstva ter sonaravne živinoreje). Pomanjkanje osnovnih stroškovnih študij, ki bi lahko zagotovile osnovne vhodne podatke za redno uporabo in ažuriranje modela SKOP 1.0 in njegovih nadaljnjih nadgradenj,

45 Rozman, Č, Tojnko, S., Turk, J., Par, V., Pavlovič, M., 2002. Die Anwendung eines Computersimulationsmodells zur Optimierung der Erweiterung einer Apfelplantage unter den Bedingungen der Republik Slowenien. Berichte über Landwirtschaft 80/4: 632-642.

nakazuje potrebo po osnovnem metodološkem orodju za oceno stroškov sonaravnih načinov pridelave. Dosedanji uporabljeni pristopi temeljijo na razvitih tehnološko ekonomskih simulacijskih modelih (Rednak, 1997[46]; Rozman, 2004[47]; Rozman et al., 2006[48]; Pažek et al., 2006[49]). Za programsko obdobje 2007-2013 je bilo torej potrebno izdelati modelni kalkulacijski sistem, ki omogoča ocenjevanje stroškovno prihodkovnih razlik, ki nastanejo zaradi izvajanja posameznih kmetijsko okoljskih podukrepov. Ocenjene razlike predstavljajo osnovo za določitev plačila pri posameznem kmetijsko okoljskem podukrepu.

- *Metodologija*

Osnovo za nadaljnji razvoj metodologije je predstavljal obstoječi model SKOP 1.0, ki je nadgrajen in prilagojen skladno z relevantnimi predpisi ES, ki obravnavajo zadevno področje. Kot osnova - referenčni nivo za izračun višine plačil se upošteva običajna kmetijska praksa (to je konvencionalna praksa). Glede na to, da plačila izvajanje za kmetijsko okoljskih podukrepov lahko predstavljajo samo tisti del stroškov, ki presegajo stroške izvajanja načel konvencionalne prakse, ki vključuje tudi zahteve navzkrižne skladnosti, je osnova predlagane metodologije v neposredni primerjavi kalkulacij proizvodnih stroškov konvencionalne pridelave/reje (intenzivna pridelava/reja ob upoštevanju vseh načel običajne kmetijske prakse) in kalkulacij pridelave/reje pri kmetijsko okoljskih podukrepih. Osnova za izračun plačila je tako primerjava stroškov in prihodkov konvencionalne pridelave/reje s pridelavo/rejo pri posameznem kmetijsko okoljskem podukrepu.

Najpomembnejša odločitev pri razvoju metodologije izračuna višine plačil je uporaba modelnega kalkulacijskega sistema Fakultete za kmetijstvo Univerze v Mariboru. Računalniško podprt in integriran simulacijski model omogoča komparativno analizo stroškov posameznih pridelav/rej ob različnih vhodnih parametrih. Razvoj modela temelji na že uporabljenih spoznanjih sistemske teorije, pri čemer kmetijsko gospodarstvo predstavlja sistem, posamezne pridelave in reje pa podsisteme. Pri tem so izdelani tudi pripadajoči tehnološko ekonomski modeli za konvencionalne pridelave/reje (ki zajema samo konvencionalno prakso), kot tudi za pridelave/reje ob izvajanju posameznega kmetijsko okoljskega podukrepa. V kmetijskem managementu je velikokrat potrebno raziskati stroške neke proizvodnje o kateri je le malo podatkov, kar onemogoča izdelavo obračunskih kalkulacij. V tem primeru je možno uporabiti metode simulacijskega modeliranja, s katerimi se modelira (simulira) pričakovane stroške bodisi nove kmetijske proizvodnje ali stroške uvedbe nove tehnologije. Matematični model sistema (v tem primeru je sistem, ki se proučuje neka kmetijska proizvodnja oziroma kmetija ali kmetijski poslovni sistem) v tem kontekstu ponazarja tehnične odnose med inputi in outputi. Na osnovi razvitega specifičnega modela, namreč računalniški program izračuna tehnološke parametre kmetijske proizvodnje, ki so osnova za tehnološko karto s kalkulacijami skupnih stroškov. Pri tem so uporabljeni naslednji kalkulacijski sistemi Fakultete za kmetijstvo Univerze v Mariboru:

46 Rednak, M. 1997. Modelne kalkulacije - Splošna izhodišča in metodologija izdelave modelnih kalkulacij za potrebe kmetijske politike. Kmetijski inštitut Slovenije, Prikazi in informacije 189: 15 str.

47 Rozman, Č. 2004. Aplikacija simulacijskih modelov in pozitivnega matematičnega programiranja pri ekonomski analizi sadjarske proizvodnje: doktorska disertacija. Univerza v Mariboru - Fakulteta za kmetijstvo.

48 Rozman, Č., Pažek, K., Bavec, M., Bavec, F., Turk, J., Majkovič, D., 2006. The Multi-criteria Analysis of Spelt Food Processing Alternatives on Small Organic Farms. Journal of Sustainable Agriculture 28/2: 159-179.

49 Pažek, K., Rozman, Č., Borec, A., Turk, J., Majkovič, D., Bavec, M., Bavec, F., 2006. The Multi criteria models for decision support on organic farms. Biological Agriculture and Horticulture 24/1: 73-89.

KARSIM 1.0, KARSIM EKO 1.0 (Pažek et al., 2006[50]) in SIMSAD 1.0 (Rozman, 2004[51]). Tako so bili izbrani osnovni vhodni parametri pri konvencionalni pridelavi/reji ter pri pridelavi/reji pri posameznem kmetijsko okoljskem podukrepu ter obdelani z ustreznim modelom. Ocene stroškov v izračunih za kmetijsko okoljske podukrepe so tako rezultat zaporedne obdelave s kalkulacijskim sistemom.

Podrobnejši opis metodologije in modelne kalkulacije so prikazane v Prilogi 6.

2. Plačila za preusmerjanje v ekološko kmetovanje v okviru kmetijsko okoljskega podukrepa 214-I/7 Ekološko kmetovanje in kmetijsko okoljski podukrep 214-I/8 Neprezimni posevki

- *Izhodišča*

Podlaga - referenčna situacija za izračun višine plačil je običajna kmetijska praksa. Plačila za kmetijsko okoljske podukrepe lahko predstavljajo samo tisti del stroškov, ki presegajo stroške izvajanja običajne kmetijske prakse. Običajna kmetijska praksa v tem primeru upošteva zakonske predpise, ki veljajo na ravni celotne države, vključno z zahtevami navzkrižne skladnosti. Podlaga metodologije novih modelnih kalkulacij je neposredna primerjava kalkulacij običajne kmetijske prakse in proizvodnje pri kmetijsko okoljskih podukrepih. Osnova za izračun plačila je tako primerjava stroškov in prihodkov proizvodnje pri običajni kmetijski praksi v primerjavi s proizvodnjo pri izvajanju posameznega kmetijsko okoljskega podukrepa.

- *Metodologija*

Plačila za kmetijsko okoljske podukrepe so izračunana kot razlika med prihodki zmanjšanimi za stroške (spremenljivi stroški in stroški dela) pri običajni kmetijski praksi (referenčna situacija) ter prihodki zmanjšanimi za stroške pri kmetijski pridelavi, ki jo določajo kmetijsko okoljski podukrepi. Med spremenljivimi stroški so pri običajni kmetijski praksi in pri izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov zajeti stroški gnojil, sadilnega materiala, sredstev za varstvo rastlin, krme, živali, drugega materiala in drugih storitev, domačih strojnih storitev, najetih strojnih storitev, najetega dela. Pri izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov so upoštevani tudi dodatni spremenljivi stroški in dodatni stroški dela, ki nastanejo zaradi vključenosti v te podukrepe (izobraževanje, vodenje evidenc o delovnih opravilih). V primerih ekološke pridelave na travinju (ker gre za proizvod vmesne porabe so ocenjeni le stroški) so zaradi omejitev, vezanih na obtežbo, v ocene plačil vključeni tudi prihodki in stroških prireje.

Podrobnejši opis metodologije in modelni kalkulaciji so prikazani v Prilogi 19.

3. Kmetijsko okoljski podukrep 214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov

- *Izhodišča*

50 Pažek, K., Rozman, Č., Borec, A., Turk, J., Majkovič, D., Bavec, M., Bavec, F., 2006. The Multi criteria models for decision support on organic farms. Biological Agriculture and Horticulture24/1: 73-89.

51 Rozman, Č. Aplikacija simulacijskih modelov in pozitivnega matematičnega programiranja pri ekonomski analizi sadjarske proizvodnje : doktorska disertacija = Application of simulation models and positive mathematical programming for the economic analysis of fruit production : Ph.D. Thesis, (Doktorske disertacije podiplomskega študija Fakultete za kmetijstvo, št. 2). Maribor: [Č. Rozman], 2004. XI, 151 f., [8] f. pril., graf. prikazi. [COBISS.SI-ID 2074924]

Izračun višine plačil za podporo ohranjanju ekstenzivnih kraških pašnikov temelji na pristopu, ki je bil uveljavljen pri izdelavi izračunov višin plačil za ukrep kmetijsko okoljskih plačil iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013. V ta namen je bil izdelan modelni kalkulacijski sistem, ki omogoča ocenjevanje stroškovno prihodkovnih razlik, ki nastanejo zaradi izvajanja posameznih kmetijsko okoljskih podukrepov, pri čemer ocenjene razlike predstavljajo osnovo za določitev plačila pri posameznem kmetijsko okoljskem podukrepu (Rozman, Majkovič, Turk in Pažek, 2007[52]).

- *Metodologija*

Kot osnova za izračun višine plačil se v zgoraj omenjenem modelno kalkulacijskem sistemu upošteva običajna kmetijska praksa. Analiza vplivov dejavnikov, značilnih za pridelavo v območjih ekstenzivnih kraških pašnikov v zaraščanju (dejanska vrsta rabe » 1410 - kmetijsko zemljišče v zaraščanju«) na pridelovalne stroške je pokazala, da so razlike v stroških med tehnologijo uporabljeno v običajni kmetijski praksi na tem območju (površine z dejansko vrsto rabe »1300 - trajni travnik«) in tehnologijo primerno za pridelavo na ekstenzivnih kraških pašnikih v zaraščanju, dovolj pojasnjene, če se kot kriterij različnih pridelovalnih razmer uporabita dva kazalca: (1) možna intenzivnost pridelave (višina pridelka) in (2) možna produktivnost živega in strojnega dela (možnost uporabe mehanizacije pri pridelavi). Osnova za izračun potrebnega plačila je razlika, ki nastane v finančnem rezultatu med rejo pri običajni kmetijski praksi in pri reji na ekstenzivnem kraškem pašniku.

Za oceno prihodkov in stroškov običajne kmetijske prakse reje na travinju kraškega območja (vrsta dejanske rabe »1300 - trajni travnik«) so bili izhodiščno uporabljeni proizvodno ekonomski modeli za pridelavo krme (Jerič in sod., 2001[53]), ki so bili po potrebi prilagojeni specifičnosti pridelovalnih razmer na obravnavanem območju.

Podrobnejši opis metodologije in modelna kalkulacija sta prikazana v Prilogi 18.

Minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter druge zahteve

Kmetijsko okoljska plačila se nanašajo samo na tiste obveznosti, ki presegajo ustrezne obvezne standarde, določene na podlagi 4. in 5. člena ter Prilog III in IV Uredbe 1782/2003, Uredbe o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju, kakor tudi minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter druge ustrezne obvezne zahteve, ki so določene v nacionalni zakonodaji in predpisih ES.

Minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev pomenijo, da mora kmet izvajati vsaj minimalne tehnološke postopke pridelave, ki bi jih izvajal razumen kmet ob upoštevanju kmetijske zakonodaje. To pa pomeni, da ekonomske aktivnosti izvaja tako, da s kmetijskimi zemljišči ravna gospodarno brez dolgoročnih negativnih vplivov kmetovanja na okolje, zlasti še na tla, vodo in rastline.

Minimalne zahteve za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev pomenijo odgovorno ravnanje, ki v skrbi za rodovitna tla, zdrave posevke in čisto okolje, omogočajo pridelavo kakovostne hrane.

---

[52] Modelne kalkulacije za izračun višine plačil za kmetijsko okoljske podukrepe so pripravili doc. dr. Črtomir Rozman, asist. dr. Darja Majkovič, prof. dr. Jernej Turk in doc. dr. Karmen Pažek; vsi Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Pivola 10, 2311 Hoče.

[53] Jerič, D. in sod. 2001. Katalog kalkulacij za načrtovanje gospodarjenja na kmetijah v Sloveniji. Kmetijska založba, Slovenj Gradec.

- *Minimalne zahteve za uporabo gnojil*

Upoštevanje minimalnih zahtev za uporabo gnojil pomeni strokovno utemeljeno uporabo rastlinskih hranil, ki:
- zmanjšuje tveganje za onesnaževanje kmetijskih tal in voda z ostanki hranil,
- varuje naravne vire pred potencialnim kmetijskim onesnaženjem,
- dopušča gospodarno kmetijsko pridelavo,

kar se izvaja preko:
- zahtev navzkrižne skladnosti, ki so določene v Uredbi o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju,
- kakor tudi minimalnih zahtev za uporabo gnojil, ki se nanašajo na evidenco uporabe živinskih gnojil, ki jo mora voditi kmetijsko gospodarstvo in iz katere morajo biti razvidni najmanj količina in vrsta živinskega gnoja, čas gnojenja ter podatki o površini, kjer se ta gnojila uporabljajo.

- *Zahteve pri gnojenju z dušikom*

Pri izvajanju kmetijsko okoljskih podukrepov uporabljena količina skupnega dušika iz mineralnih in živinskih gnojil ne sme presegati vrednosti iz stolpca »Skupni dušik za podukrepe*« iz Preglednice 49.

Preglednica 49: Mejne vrednosti letnega vnosa dušika v tla (kg/ha)

Rastlina	**Skupni dušik (standard)**	**Skupni dušik za podukrepe***
Krma s trajnih travnikov in pašnikov		
2-kosni travnik	170	115
3-kosni travnik	240	165
4-kosni travnik	320	220
Pašno-kosna raba	240	165
Detelje in deteljne mešanice	80	55
Deteljno travne mešanice	240	165
Trave, travne mešanice in travno deteljne mešanice	320	220
Koruza za zrnje	270	185
Koruza za silažo	270	185
Krompir	240	165
Pšenica	180	125
Ječmen	150	105
Tritikala	150	105
Oves	120	80
Rž	120	80
Druga žita	120	80
Oljna ogrščica	200	140
Druge oljnice	80	55
Hmelj	270	185
Soja	80	55
Sončnice	150	105
Krmne korenovke	200	140
Drugi enoletni posevki	200	140
Sadne rastline		

Rastlina	Skupni dušik (standard)	Skupni dušik za podukrepe*
Sadno drevje	150	105
Oljke	100	70
Drugo sadje (jagode, borovnice)	80	55
Vinska trta	100	70
Zelenjadnice		
Plodovke	250	175
Korenovke in gomoljnice	170	115
Solatnice	150	105
Kapusnice	300	210
Čebulnice	120	80
Čebulnice - por	250	175
Stročnice	60	40

*Ne velja za kmetijsko okoljske podukrepe 214-I/1 ohranjanje kolobarja, 214-I/2 ozelenitev njivskih površin, 214-I/3 integrirano poljedelstvo in 214-I/8 neprezimni posevki, pri katerih količina uporabljenega dušika iz mineralnih gnojil ne sme presegati 170 kg/ha letno oziroma vrednosti iz stolpca »Skupni dušik (standard)«, če je ta vrednost manjša od 170 kg/ha letno.

- *Minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev*

Minimalne zahteve za uporabo fitofarmacevtskih sredstev določajo, da je ta sredstva potrebno uporabljati tako, da:
- ne ogrožajo biotske raznovrstnosti širšega biotopa,
- v najmanjši možni meri obremenjujejo okolje,
- ne ogrožajo virov pitne vode,
- ne ogrožajo zdravja izvajalcev ukrepov varstva rastlin in potrošnikov,

kar se izvaja preko zahtev navzkrižne skladnosti, ki so določene v Uredbi o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju.

- *Onesnaženje s fosforjem*

Da bi preprečili onesnaženja okolja s fosforjem iz kmetijskega izvora, je potrebno pri gnojenju s fosforjem upoštevati:
- strokovna priporočila za gnojenje s fosforjem,
- da je s fosforjem iz mineralnih gnojil mogoče gnojiti le na podlagi analize tal in gnojilnega načrta,
- da letni vnos fosforja pri gnojenju z živinskimi gnojili ne sme presegati mejne vrednosti 120 kg P_2O_5/ha.

Višina podpor

Višina plačil za kmetijsko okoljske podukrepe znaša:

Preglednica 50: Višina plačil za kmetijsko okoljske podukrepe

Skupina podukrepov	Podukrep	Izračunana višina plačila po modelni kalkulaciji	Najvišje možno plačilo glede na Prilogo Uredbe 1698/2005/ES	Enotno plačilo na površino*	Najvišje možno plačilo	Plačilo	Pričakovani ha (število živali) (2013)
Skupina I: Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje	214-I/1 Ohranjanje kolobarja	224 €/ha	600 €/ha	-	224 €/ha	91,84 €/ha	17.000 ha
	214-I/2 Ozelenitev njivskih površin	420 €/ha	600 €/ha	-	420 €/ha	172,20 €/ha	60.000 ha
	214-I/3 Integrirano poljedelstvo	481 €/ha	600 €/ha	-	481 €/ha	197,21 €/ha	43.000 ha
	214-I/4 Integrirano sadjarstvo	821 €/ha	900 €/ha	-	821 €/ha	336,61 €/ha	3.000 ha
	214-I/5 Integrirano vinogradništvo	931 €/ha	900 €/ha	-	900 €/ha	381,71 €/ha	7.500 ha

Skupina podukrepov	Podukrep	Izračunana višina plačila po modelni kalkulaciji	Najvišje možno plačilo glede na Prilogo Uredbe 1698/2005/ES	Enotno plačilo na površino*	Najvišje možno plačilo	Plačilo	Pričakovani ha (število živali) (2013)
	214-I/6 Integrirano vrtnarstvo	451 €/ha	600 €/ha	-	451 €/ha	184,91 €/ha	800 ha
	214-I/7 Ekološko kmetovanje						35.000 ha
	- Njive-poljščine:	727 €/ha	600 €/ha	-	600 €/ha	298,07 €/ha	
	- Vrtnine: na prostem:	1.345 €/ha	600 €/ha	-	600 €/ha	551,45 €/ha	
	- Vrtnine: v zavarovanih prostorih:	1.190 €/ha	600 €/ha	-	600 €/ha	487,90 €/ha	
	- Olječniki z gostoto najmanj 150 dreves/ha, nasadi sadovnjakov z gostoto najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah:	1.353 €/ha	900 €/ha	-	900 €/ha	554,73 €/ha	
	- Travniški visokodebelni sadovnjaki z gostoto 50-200 dreves/ha:	580 €/ha	900 €/ha	-	580 €/ha	237,80 €/ha	
	- Vinogradi, hmeljišča, drevesnice:	1.412 €/ha	900 €/ha	-	900 €/ha	578,92 €/ha	
	- Travinje**:						
	- Obtežba 0,2-0,5 GVŽ/ha	520 €/ha	450 €/ha		450 €/ha	213,20 €/ha	
	- Obtežba 0,5-1,9 GVŽ/ha	555 €/ha	450 €/ha	-	450 €/ha	227,55 €/ha	
	- Njive-poljščine - preusmerjanje:	872 €/ha	600 €/ha	-	600 €/ha	357,52 €/ha	
	- Vrtnine: na prostem - preusmerjanje:	2.506 €/ha	600 €/ha	-	600 €/ha	600 €/ha	
	- Vrtnine: v zavarovanih prostorih - preusmerjanje:	2.159 €/ha	600 €/ha	-	600 €/ha	600 €/ha	
	- Olječniki z gostoto najmanj 150 dreves/ha, nasadi sadovnjakov z gostoto najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah - preusmerjanje:	1.838 €/ha	900 €/ha	-	753,58 €/ha	753, 58 €/ha	
	- Travniški visokodebelni sadovnjaki z gostoto 50-200 dreves/ha - preusmerjanje:	1.003 €/ha	900 €/ha	-	411,23 €/ha	411,23 €/ha	
	- Vinogradi, hmeljišča, drevesnice - preusmerjanje:	1.551 €/ha	900 €/ha	-	635,91 €/ha	635,91 €/ha	
	- Travinje**:						
	- Obtežba 0,2-0,5 GVŽ/ha	481 €/ha	450 €/ha	-	481 €/ha	197,21 €/ha	
	- Obtežba 0,5-1,9 GVŽ/ha	1.358 €/ha	450 €/ha	-	450 €/ha	450 €/ha	
	214-I/8 Neprezimni posevki	149 €/ha	600 €/ha	-	149 €/ha	61,09 €/ha	3.500 ha
Skupina II: Ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine	214-II/1 Planinska paša						
	- Planinska paša brez pastirja:	282 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	149 €/ha	61,09 €/ha	500 ha
	- Planinska paša s pastirjem:	310 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	177 €/ha	72,57 €/ha	5.500 ha
	214-II/2 Košnja strmih travnikov						
	- Nagib strmih travnikov 35-50 odstotkov:	353 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	220 €/ha	90,20 €/ha	12.000 ha
	- Nagib strmih travnikov nad 50 odstotkov:	480 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	347 €/ha	142,27 €/ha	4.200 ha
	214-II/3 Košnja grbinastih travnikov	457 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	324 €/ha	132,84 €/ha	50 ha
	214-II/4 Travniški sadovnjaki	230 €/ha	900 €/ha	-	230 €/ha	93,89 €/ha	700 ha
	214-II/5 Strmi vinogradi						
	- Nagib strmih vinogradov 30-40 odstotkov:	797 €/ha	900 €/ha	-	900 €/ha	326,77 €/ha	1.500 ha
	- Nagib strmih vinogradov nad 40 odstotkov:	2.940 €/ha	900 €/ha	-	900 €/ha	900 €/ha	500 ha

Skupina podukrepov	Podukrep	Izračunana višina plačila po modelni kalkulaciji	Najvišje možno plačilo glede na Prilogo Uredbe 1698/2005/ES	Enotno plačilo na površino*	Najvišje možno plačilo	Plačilo	Pričakovani ha (število živali) (2013)
	214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali	218 €/GVŽ	200 €/GVŽ	-	200 €/GVŽ	89,38 €/GVŽ	16.000 živali
	214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	251 €/ha	600 €/ha	-	251 €/ha	102,91 €/ha	6.000 ha
	214-II/8 Sonaravna reja domačih živali	206 €/ha	450 €/ha	-	206 €/ha	84,46 €/ha	70.000 ha
	214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja	251 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	118 €/ha	48,38 €/ha	6.500 ha
	214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov	382,80 €/ha	450 €/ha	-	382,80 €/ha	191,40 €/ha	800 ha
Skupina III: Varovanje zavarovanih območij	214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri	71 €/ha	450 €/ha	-	71 €/ha	29,11 €/ha	7.000 ha
	214-III/2 Ohranjanje posebnih travišč nih habitatov	296 €/ha	450 €/ha	-	296 €/ha	121,36 €/ha	2.040 ha
	214-III/3 Ohranjanje travišč nih habitatov metuljev	296 €/ha	450 €/ha	-	296 €/ha	121,36 €/ha	3.030 ha
	214-III/4 Ohranjanje steljnikov	484 €/ha	450 €/ha	-	484 €/ha	198,44 €/ha	460 ha
	214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000	336 €/ha	450 €/ha	133 €/ha	203 €/ha	83,23 €/ha	3.500 ha
	214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju						600 ha
	- Njive:	204 €/ha 136 €/ha***	600 €/ha	-	204 €/ha 136 €/ha***	83,64 €/ha 55,76 €/ha***	
	- Trajni nasadi:	450 €/ha 343 €/ha***	900 €/ha	-	450 €/ha 343 €/ha***	184,50 €/ha 140,63 €/ha***	
	- Travinje**:	210 €/ha 210 €/ha***	450 €/ha	133 €/ha	77 €/ha 77 €/ha***	31,57 €/ha 31,57 €/ha***	

*: Enotno plačilo na površino v višini 133 €/ha je določeno z Uredbo o izvedbi neposrednih plačil v kmetijstvu (UL RS, št. 99/2006, z vsemi spremembami) in se odšteje od izračunane višine plačila pri tistih podukrepih, kjer reja živali ni obvezna (podukrepi: 214-II/2 Košnja strmih travnikov, 214-II/3 Košnja grbinastih travnikov, 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja, 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000, 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju - travinje) oziroma so živali vezane na osnovni KMG (podukrep 214-II/1 Planinska paša), ki pridobi le enotno plačilo na površino.
**: Trave in travno deteljne mešanice na njivah, trajno travinje.
***: Plačilo na najožjih vodovarstvenih območjih, na katerih zaradi prekrivanja zahtev z zahtevami iz predpisov, ki urejajo vodovarstvena območja za vodno telo vodonosnikov Ljubljanskega polja, Selniške dobrave, Ruš, Vrbanskega platoja, Limbuške dobrave in Dravskega polja, Dravsko-ptujskega polja, Apaškega polja, Ljubljanskega barja in okolice Ljubljane ter Rižane, prihaja do prekrivanja zahteve glede prepovedi uporabe fitofarmacevtskih sredstev.

Letna višina plačila za posamezne kmetijsko okoljske podukrepe se določi z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 2. osi.

Ukrepi, cilj in kriteriji, ki se uporabljajo v primeru izbora upravičencev na podlagi javnega razpisa v skladu z drugim pododstavkom člena 39(4) Uredbe 1698/2005:

Ni relevantno.

Dokazilo, kot ga določa člen 48(2) izvedbenih pravil, ki omogoča Komisiji, da preveri skladnost in verodostojnost izračunov

Metodologijo in modelne kalkulacije za izračun višine plačil za kmetijsko okoljske podukrepe, razen za plačila za preusmerjanje v ekološko kmetovanje v okviru kmetijsko okoljskega podukrepa 214-I/7 Ekološko kmetovanje in kmetijsko okoljska podukrepa 214-I/8 Neprezimni posevki ter 214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov, je izdelala in potrdila neodvisna institucija: Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Pivola 10, 2311 Hoče.

Modelne kalkulacije so prikazane v Prilogi 6.

Metodologijo in modelni kalkulaciji za izračun višine plačila za preusmerjanje v ekološko kmetovanje v okviru kmetijsko okoljskega podukrepa 214-I/7 Ekološko kmetovanje in kmetijsko okoljski podukrep 214-I/8 Neprezimni posevki je izdelala in potrdila neodvisna institucija: Institut für Ländliche Strukturforschung an der J. W. Goethe-Universität, Frankfurt am Main, Zeppelinallee 31, 60325 Frankfurt/Main, Deutschland in Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za ekonomiko kmetijstva, Hacquetova 17, 1000 Ljubljana.

Modelni kalkulaciji sta prikazani v Prilogi 19.

Metodologijo in modelno kalkulacijo za izračun višine plačila za kmetijsko okoljski podukrep 214-II/10 Ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov je izdelala in potrdila neodvisna institucija: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta – Oddelek za agronomijo, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana.

Modelna kalkulacija je prikazana v Prilogi 18.

Ohranjanje ogroženih živalskih in rastlinskih genetskih virov

Ogroženi živalski in rastlinski genetski viri se bodo ohranjali v okviru dveh kmetijsko okoljskih podukrepov, in sicer:
- 214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali,
- 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin.

- *Seznam avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali*

Seznam avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali je prikazan v poglavju *B. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Skupina II., Podukrep 214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali)*, opis teh pasem pa v Prilogi 8.

Število plemenic posameznih avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali je naslednje:

Preglednica 51: Stalež slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali v RS

Pasme	Leto	Ocena staleža čistopasemskih živali	Število čistopasemskih plemenic v rodovniški knjigi*	Število čistopasemskih plemenic v genski banki (In situ)
AVTOHTONE PASME				
Cikasto govedo	2005	1.083	450	300
Lipicanski konj	2005	822	225	84
Posavski konj	2005	478	415	-
Slovenski hladnokrvni konj	2005	1.393	1.198	-
Krškopoljski prašič	2005	404	84	30
Jezersko-solčavska ovca	2005	17.500	4.583	990
Bovška ovca	2005	3.600	1.623	837
Istrska pramenka - istrijanka	2005	1.100	703	432
Belokranjska pramenka	2005	800	699	404
Drežniška koza	2005	600	389	201

Pasme	Leto	Ocena staleža čistopasemskih živali	Število čistopasemskih plemenic v rodovniški knjigi*	Število čistopasemskih plemenic v genski banki (In situ)
Štajerska kokoš - štajerka	2005	1.300	-	236
TRADICIONALNE PASME				
Ljutomerski kasač	2005	500	262	-
Haflinški konj	2005	274	249	-
Slovenska landrace (linija 11)	2005	13.471	4.055	-
Slovenska landrace (linija 55)	2005	331	255	-
Large white (linija 22)	2005	2.584	869	-
Oplemenjena jezersko-solčavska ovca	2005	80.000	7.569	-
Slovenska sanska pasma	2005	2.500	484	-
Slovenska srnasta pasma	2005	4.500	1.440	-
Slovenska grahasta kokoš	2005	1.359	-	1.129
Slovenska srebrna kokoš	2005	654	-	579
Slovenska rjava kokoš	2005	2.570	-	2.254
Slovenska zgodaj operjena kokoš	2005	322	-	293
Slovenska pozno operjena kokoš	2005	333	-	305
Slovenska pitovna kokoš	2005	277	-	254

*: Čistopasemska žival je tista žival, ki ima starše in stare starše vpisane v glavni del rodovniške knjige iste pasme.

- *Seznam avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin*

Seznam avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin je prikazan v poglavju *B. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Skupina II., Podukrep 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin)*, opis teh sort pa v Prilogi 9.

- *Za ohranjanje genetskih virov v kmetijstvu: vrsta upravičencev in aktivnosti ter podrobnosti upravičenih stroškov*

Vrsta upravičencev in aktivnosti ter podrobnosti upravičenih stroškov za ohranjanje genetskih virov v kmetijstvu so navedeni v poglavju *B. Zahteve, ki se nanašajo na vse kmetijsko okoljske podukrepe (Skupina II., Podukrep 214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, Podukrep 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin)*.

Financiranje

- *Stopnja sofinanciranja s strani Skupnosti*

Kmetijsko okoljski podukrepi se financirajo iz javnih sredstev, pri čemer se do 80% sredstev sofinancira iz EKSRP, vsaj 20% pa iz proračuna RS.

- *Najmanjši/največji upravičeni stroški*

Najvišji zneski plačil na hektar zemljišč upravičenca, ki jih je možno pridobiti s kombinacijo kmetijsko okoljskih podukrepov skladno s Prilogo I Uredbe 1698/2005, znašajo:

Preglednica 52: Najvišji zneski plačil pri kombinaciji kmetijsko okoljskih podukrepov

Površina	**Znesek**

Njivske površine	600 €/ha
Trajni nasadi	900 €/ha
Travinje (trave in travno deteljne mešanice na njivah, trajno travinje)	450 €/ha

Če na kmetijskem gospodarstvu skupni obseg kmetijskih zemljišč v uporabi, vključenih v kmetijsko okoljske podukrepe, presega 100 hektarjev, se znesek plačil za te podukrepe zniža za 50 odstotkov za tiste površine, ki presegajo 100 hektarjev.

Poslovni stroški, ki jih krijejo kmetijsko okoljska plačila za podukrep 214-I/7 Ekološko kmetovanje, so izračunani za celotno obdobje trajanja obveznosti in ne presegajo 20% izpada dohodka in dodatnih stroškov, ki izhajajo iz prevzete obveznosti.

Prehodne določbe

- *Prehod iz sheme kmetijsko okoljskih plačil za programsko obdobje 2004 - 2006 v shemo kmetijsko okoljskih plačil za programsko obdobje 2007 - 2013*

V skladu z 11. členom Uredbe 1320/2006, se kmetijsko okoljske obveznosti, prevzete na podlagi Uredbe 1257/1999 (v nadaljevanju: obstoječe obveznosti), spremenijo v nove petletne obveznosti, določene z Uredbo 1698/2005 (v nadaljevanju: nove obveznosti), ki so nadgrajene z zahtevami navzkrižne skladnosti, dodatnimi minimalnimi zahtevami za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter zahtevami glede gnojenja s fosforjem. Obstoječe obveznosti se bodo znatno okrepile in tako predstavljale nesporno korist za okolje in dobro počutje živali. Prav zaradi teh zahtev se bodo nekateri kmetijsko okoljski ukrepi iz programskega obdobja 2004 - 2006 ukinili, nekateri pa nekoliko spremenili ali celo uvedli na novo. Upravičenci bodo kmetijsko okoljske ukrepe, ki so jih izvajali v obdobju 2004 - 2006, lahko nadomestili s kmetijsko okoljskimi podukrepi za obdobje 2007 - 2013 (preglednica 53). Z letom 2007 bodo tako začele teči nove petletne obveznosti za izvajanje kmetijsko okoljskih podukrepov. Na ta način bo omogočeno izpolnjevanje zastavljenih ciljev, dosedanji upravičenci bodo lahko nadaljevali z izvajanjem sheme kmetijsko okoljskih plačil, prav tako pa se bodo v letu 2007 v to shemo lahko vključili tudi novi upravičenci.

Preglednica 53: Možne nadomestitve kmetijsko okoljskih ukrepov iz programskega obdobja 2004-2006 s kmetijsko okoljskimi podukrepi za programsko obdobje 2007-2013

Programsko obdobje 2004-2006	Programsko obdobje 2007-2013
I. skupina - zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje	
• I/1 Zmanjševanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu*	• 214-I/4 Integrirano sadjarstvo • 214-I/5 Integrirano vinogradništvo • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-II//7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• I/2 Ohranjanje kolobarja	• 214-I/1 Ohranjanje kolobarja • 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih) • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju

Programsko obdobje 2004-2006	Programsko obdobje 2007-2013
• I/3 Ozelenitev njivskih površin	• 214-I/1 Ohranjanje kolobarja • 214-I/2 Ozelenitev njivskih površin • 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih) • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• I/4 Integrirano poljedelstvo	• 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/4 Integrirano sadjarstvo • 214-I/5 Integrirano vinogradništvo • 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih) • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• I/5 Integrirano sadjarstvo	• 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/4 Integrirano sadjarstvo • 214-I/5 Integrirano vinogradništvo • 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih) • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• I/6 Integrirano vinogradništvo	• 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/4 Integrirano sadjarstvo • 214-I/5 Integrirano vinogradništvo • 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih) • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• I/7 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih)	• 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/4 Integrirano sadjarstvo • 214-I/5 Integrirano vinogradništvo • 214-I/6 Integrirano vrtnarstvo (na prostem in v zavarovanih prostorih) • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• I/8 Ekološko kmetovanje	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje
II. skupina - ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine	
• II/1 Planinska paša brez pastirja	• 214-II/1 Planinska paša brez pastirja • 214-II/1 Planinska paša s pastirjem
• II/1 Planinska paša s pastirjem	• 214-II/1 Planinska paša brez pastirja • 214-II/1 Planinska paša s pastirjem
• II/2 Košnja strmih travnikov z nagibom 35-50%	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-II/2 Košnja strmih travnikov z nagibom 35-50% • 214-II/2 Košnja strmih travnikov z nagibom nad 50% • 214-II/4 Travniški sadovnjaki • 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali • 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja

Programsko obdobje 2004-2006	Programsko obdobje 2007-2013
	• 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• II/2 Košnja strmih travnikov z nagibom nad 50%	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-II/2 Košnja strmih travnikov z nagibom nad 50% • 214-II/4 Travniški sadovnjaki • 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali • 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja • 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• II/3 Košnja grbinastih travnikov	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-II/3 Košnja grbinastih travnikov • 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali • 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja • 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• II/4 Travniški sadovnjaki	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-II/4 Travniški sadovnjaki • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• II/5 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali	• 214-II/6 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali
• II/6 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	• 214-II/7 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin
• II/7 Sonaravna reja domačih živali	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje

Programsko obdobje 2004-2006	Programsko obdobje 2007-2013
	• 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali • 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• II/8 Ohranjanje ekstenzivnega travinja	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-II/2 Košnja strmih travnikov • 214-II/3 Košnja grbinastih travnikov • 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali • 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja • 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
III. skupina - varovanje zavarovanih območij	
• III/1 Ohranjanje obdelane in poseljene krajine na zavarovanih območjih*	Nadomestitev ni možna
• III/2 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• III/3 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov	• 214-II/9 Ohranjanje ekstenzivnega travinja • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000

Programsko obdobje 2004-2006	Programsko obdobje 2007-2013
• III/4 Pokritost tal na vodovarstvenem območju	• 214-I/3 Integrirano poljedelstvo • 214-I/7 Ekološko kmetovanje • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
• III/5 Zatravljanje in zelena praha*	• 214-I/7 Ekološko kmetovanje - travinje • 214-II/8 Sonaravna reja domačih živali • 214-III/1 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri • 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov • 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov metuljev • 214-III/4 Ohranjanje steljnikov • 214-III/5 Ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 • 214-III/6 Pokritost tal na vodovarstvenem območju
* : Ukrep se v programskem obdobju 2007-2013 ne bo več izvajal.	

Upravičenci, ki so se v kmetijsko okoljske ukrepe vključili v programskem obdobju 2004-2006, skladno z Uredbo 1257/1999, bodo do izteka petletne obveznosti z obstoječimi obveznostmi lahko nadaljevali tudi v programskem obdobju 2007 - 2013, če zaradi uvedbe zahtev navzkrižne skladnosti, dodatnih minimalnih zahtev za uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ter zahtev glede gnojenja s fosforjem, obstoječih obveznosti ne bodo želeli spremeniti v nove obveznosti v skladu z 11. členom Uredbe 1320/2006.

Postopek spremembe obstoječih obveznosti v nove obveznosti se določi z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 2. osi.

Cilji in indikatorji

CILJI		**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Povečati delež površin vključenih v ekološko pridelavo.	*Delež površin, vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU	4%	7,5%
	Povečati obseg sonaravnega kmetovanja na območjih Natura 2000.	*Površina znotraj območij Natura 2000 na katerih se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi	57.200 ha	62.000 ha
	Povečati obseg kmetijskih zemljišč na katerih se izvaja sonaraven način kmetovanja.	Območje uspešnega upravljanja z zemljišči, ki prispeva k/h:		
		- biotski raznovrstnosti in kmetovanju / gozdarstvu višje naravne vrednosti	355.700 ha	376.600 ha
		- kakovosti vode	131.300 ha	132.200 ha
		- blaženju podnebnih sprememb	-	65.000 ha
		- kakovosti tal	82.800 ha	96.000 ha
		- preprečevanju marginalizacije in zaraščanja zemljišč	300.000 ha	304.000 ha

Operativni	Povečati število kmetijskih gospodarstev, vključenih v kmetijsko okoljska plačila.	Število kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo	22.400	23.000
	Povečati obseg površin, vključenih v kmetijsko okoljska plačila.	Skupna površina, ki prejema podporo v okviru KOP	361.000 ha	363.000 ha
	Povečati fizično območje pod kmetijsko okoljskimi plačili.	Fizična površina, ki prejema podporo KOP	199.500 ha	200.000 ha
	Povečati skupno število sklenjenih obveznosti za kmetijsko okoljske podukrepe.	Število prevzetih obveznosti v okviru KOP	48.200	50.000
	Povečati obseg sklenjenih obveznosti za kmetijsko okoljske podukrepe povezane z genskimi viri.	*Število prevzetih obveznosti v okviru KOP, povezanih z genskimi viri	3.100	3.300
	Povečati število kmetijskih gospodarstev vključenih v podukrep ekološko kmetovanje	*Število kmetijskih gospodarstev vključenih v podukrep ekološko kmetovanje	1.650	2.500

* Dodatni nacionalni kazalnik rezultata oz. učinka.

5.3.3 Os 3 - Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva

Razlogi za ukrepanje

Podeželska območja zaostajajo v razvoju za urbanimi središči, kar jih izpostavlja večji nevarnosti depopulacije na eni strani in marginalizaciji na drugi strani, z negativnimi gospodarskimi, okoljskimi in socialnimi posledicami. Osnovni dejavniki, ki ovirajo hitrejši razvoj teh območij so:

- omejene možnosti zaposlovanja in hkrati slabo izkoriščen delovni potencial na podeželju, pomanjkanje podjetniških veščin in upravljavskih znanj kot dejavnik, ki ovira hitrejši razvoj podjetništva,
- slabša razvitost infrastrukture v vaških naseljih in premalo izkoriščene naravne in kulturne danosti, kot dejavnik, ki zmanjšuje privlačnost vaškega okolja kot bivanjskega prostora in potenciala za razvoj drugih dejavnosti na podeželju, zlasti turizma.

Cilji

Cilj ukrepov in aktivnosti te osi je s podporami naložbam spodbuditi zaposlovanje in ustvarjanje novih delovnih mest v nekmetijskih in s kmetijstvom povezanih dejavnostih na podeželju ter s podporami urejanju podeželskih naselij in njihove kulturne dediščine pospešiti razvoj podeželja, ki vodi v dvig dohodkov in življenjske ravni v podeželskih skupnostih.

Ukrepi in aktivnosti

Šifra	Ukrep	Uredba 1698/2005
31	**Ukrepi za diverzifikacijo podeželskega gospodarstva**	
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	člen 52 (a) (i), člen 53
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	člen 52 (a) (ii), člen 54
32	**Ukrepi za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju**	
321	Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	člen 52 (b) (i), člen 56
322	Obnova in razvoj vasi	člen 52 (b) (i) (ii), člen 56
323	Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	člen 52 (b) (iii), člen 57

Poleg specifičnih pogojev za posamezen ukrep, za ukrepe 3. osi smiselno veljajo naslednja splošna določila:

- ukrepi se izvajajo v celotnem programskem obdobju izven naselij s statusom mesta. Naselja s statusom mesta so določena s Sklepom Državnega zbora RS, katera naselja v RS imajo status mesta v skladu s predpisi, veljavnimi v času podelitve (UL RS št., 22/00, v nadaljevanju Sklep DZ) in s Sklepom o podelitvi statusa mesta naseljem RS (UL RS št., 121/05, v nadaljevanju: sklep Vlade) (Priloga 1, slika 7),
- ukrepi se izvajajo v skladu z opredeljenimi kriteriji kot eno ali večletne obveznosti,
- upravičenec mora izpolnjevati vse pogoje v skladu z veljavno zakonodajo in razpisnimi pogoji,
- upravičenec sredstev ne sme uporabljati v nasprotju z namenom dodeljenih sredstev,
- upravičenec, ki kandidira za pridobitev sredstev samo za del naložbe, mora iz priložene projektne dokumentacije izkazati popis del in stroškov za celotno naložbo, pri fazni gradnji pa mora biti predloženo dokazilo o že izvedenih aktivnostih in vrednosti že izvedenih del,
- kadar gre pri ukrepih za posege v prostor za katere se zahteva ustrezno upravno dovoljenje, je skladno s predpisi potrebno izdelati tudi ustrezne ocene vplivov na okolje,
- do sofinanciranja so upravičeni stroški, ki so nastali po datumu izdaje odločbe o pravici do sredstev. Prav tako se priznajo tudi predhodno nastali splošni stroški, povezani s pripravo in izvedbo naložbe) oz. aktivnosti, od 01.01.2007 dalje,
- pri naložbah se kot opravičljivi stroški ne štejejo plačila carin in dajatev, stroški tekočega poslovanja, bančni stroški in stroški garancij, nakup rabljenih strojev in opreme,
- naložba mora biti zaključena pred vložitvijo zadnjega zahtevka za izplačilo sredstev,

- kadar gre za naložbe v gradnjo prostorov in nakup pripadajoče opreme, ki se nahajajo ali se bodo nahajali v objektih, zgrajenih tudi za druge namene, se od vseh skupnih stroškov izgradnje oz. adaptacije celotnega objekta (skupni prostori, streha, fasada, ipd) kot opravičljivi stroški priznajo le stroški v sorazmernem deležu glede na neto tlorisno površino objekta, ki jo ti prostori zasedajo,
- splošni stroški, ki so povezani s pripravo in izvedbo naložb lahko predstavljajo največ do 20 odstotkov skupne priznane vrednosti naložbe.

Razmejitev

Ukrepi in aktivnosti 3. osi so s specifičnimi pogoji opredeljeni na način, ki zagotavlja, da nameni, ki so predmet shem podpor v okviru te osi, niso podprti tudi v okviru drugih osi PRP. Do ukrepov drugih Operativnih programov s podobnimi cilji in ukrepi so razmejeni s teritorialno opredelitvijo ter opredelitvijo namenov in/ali najvišje skupne vrednosti naložbe. Najvišja skupna vrednost naložbe ne velja za mikro podjetja, razen za mikro podjetja katerih naložba je v obnovljive vire. Najvišje skupne vrednosti naložbe so indikativno opredeljene pri posameznem ukrepu, pri čemer se vrednost lahko v soglasju med obema organoma upravljanja (SVLR in MKGP) tokom izvajanja spreminja. Pred odobritvijo izplačila za posamezen projekt bo MKGP preverilo podatke o že prejeti dovoljeni višini javnih sredstev za posamezen projekt in morebitno prejeta javna sredstva za isti projekt iz drugih OP.

Ciljna skupina

Ukrepi in aktivnosti te osi so namenjeni mikro gospodarskim subjektom na kmetijah in širšem podeželskem prostoru, lokalnim skupnostim in podeželskemu prebivalstvu, ob upoštevanju pogojev in omejitev v okviru posameznih aktivnosti.

Finančne določbe

Ukrepi 3. osi se financirajo iz javnih sredstev, pri čemer se do 75% sredstev sofinancira iz EKSRP, 25% pa iz proračuna RS. V primeru infrastrukture širokopasovnega interneta na podeželskih območjih se do 90% sredstev sofinancira iz EKSRP, 10% pa iz proračuna RS.

Delež javnih sredstev za posamezen ukrep bo določen z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 1., 3. in 4. osi PRP ter javnimi razpisi. Obveznosti za dodelitev sredstev upravičencem se lahko prevzamejo do višine razpisanih sredstev za posamezen ukrep. Omejitveni kriteriji kot varovalni mehanizem, da razpoložljiva sredstva ne bodo presežena, bodo opredeljeni z izvedbenimi predpisi.

Splošni cilji in indikatorji

CILJI	IZHODIŠČNI INDIKATORJI	VREDNOSTI	
		Izhodiščna	**Ciljna (2013)**
Spodbuditi samozaposlovanje in diverzifikacijo dejavnosti na podeželju	Delež nosilcev kmetijskega gospodarstva z nekmetijskimi viri dohodka	74,4% (2005)	76%
	Zaposlenost v sekundarnem in terciarnem sektorju (v '000 zaposlenih)	845	869
	Samozaposlene osebe (v '000 samozaposlenih oseb)	109 (2006)	120
	BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju	26.542 mio € (2006)	31.000 mio €
	Skupno število ležišč v vseh oblikah turističnih nastanitev	80.737 (2006)	82.000
	BDV v storitvenem sektorju kot delež celotne BDV	63,3% (2006)	64,8%
	*Kmetije z dopolnilno dejavnostjo	2.148	3.000
Dvigniti življenjsko raven v podeželskih skupnostih in zmanjšati nevarnost marginalizacije in odseljevanja	Splošna letna stopnja neto migracij (na '000 prebivalcev)	3,1	3,3
	*Delež gospodinjstev, ki ima dostop do interneta	54%	72%
	Delež ljudi, naročenih na DSL internet glede na celotno prebivalstvo	9,7%	30%
	Odstotek odraslih (25-64 let), ki se udeležujejo izobraževanj in usposabljanj	15,2% (2005)	18%

*Dodatni nacionalni temeljni kazalnik, povezan s cilji.

5.3.3.1 Ukrepi za diverzifikacijo podeželskega gospodarstva

5.3.3.1.1 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 52 (a) (i), člen 53

Šifra ukrepa: 311

Razlogi za ukrepanje:
Kmetije in viri na njih ponujajo možnosti za nove oblike pridobivanja dohodka in zaposlovanja. Z diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na kmetijah izboljšujemo izkoriščenost predvsem človeških virov in omogočamo izboljšanje ekonomskega položaja kmetijskih gospodarstev in posredno celotnega podeželja.

V Sloveniji je sestava kmetij glede na fizične (ha KZU, GVŽ) in ekonomske kazalnike (SGM-ESU) zelo neugodna. V primerjavi z ostalimi evropskimi državami je Slovenija v EU med državami z najnižjo povprečno velikostjo kmetij. Hkrati pa je vložek dela na slovenskih kmetijah, merjen s koeficientom PDM, na ravni povprečja EU. Iz tega lahko sklepamo, da slovenske kmetije v primerjavi z evropskim povprečjem uporabljajo preveč delovne sile. Zaradi majhnosti kmetij prihaja do neizkoriščenosti njihovega delovnega potenciala. Velikost kmetij in delovna sila na kmetiji povzročata njihovo nekonkurenčnost. Hkrati lahko v prihodnje pričakujemo zaostrene razmere na trgu dela in pomen samozaposlovanja bo naraščal. Razvoj novih, nekmetijskih dejavnosti na kmetiji odpira številne možnosti za samozaposlovanje in s tem za optimizacijo delovne sile ter novih dohodkovnih virov kmetijskega gospodinjstva.

Kmetije imajo veliko prednosti, ki jih je možno izkoristiti za razvoj novih dejavnosti. Turizem predstavlja pomembno poslovno priložnost tako za kmetije, kot tudi za Slovenijo v celoti. Glede na stopnjo razvitosti slovenskega turizma in obstoječ razvojni potencial lahko turizem v naslednjih letih postane ena izmed vodilnih panog slovenskega gospodarstva in hkrati vodilna dodatna aktivnost na kmetijah. S turizmom na kmetiji se trenutno ukvarja 458 kmetij.[54]. Vendar še vedno obstajajo možnosti in pogoji za nadaljnji razvoj, zlasti v specializacijo turistične ponudbe na kmetijah. Domača in umetnostna obrt je pomemben sestavni del tradicionalnega znanja na kmetijah in podeželju. Predstavlja del celovite turistične ponudbe in promocije Slovenije ter enega ključnih pogojev za ohranitev slovenske kulturne dediščine na eni in komercialno uporabnost na drugi strani. Domača in umetnostna obrt je tudi pomemben dejavnik socialne politike v smislu samozaposlovanja na kmetijah.

Nove priložnosti za delovna mesta in dohodek ponuja tudi predelava proizvodov izven Priloge I k Pogodbi, kot tudi pridobivanje energije iz obnovljivih virov, trženje turističnih izdelkov ter trženje pridelkov in izdelkov okoliških kmetij.

Cilj ukrepa
Cilj je s podporo omogočiti začetek ali posodobitev opravljanja nekmetijske dejavnosti in s tem ustvariti nova delovna mesta kot tudi dodaten vir dohodka na kmetijah ter prispevati k izboljšanju socialnih in ekonomskih razmer na kmetiji.

Opis ukrepa

[54] MKGP, Register dopolnilnih dejavnosti

Z ukrepom želimo ustvariti pogoje in možnosti za ustvarjanje novih delovnih mest ter realizacijo poslovnih idej članov kmečkega gospodinjstva. Namenjen je predvsem naložbam, ki so potrebne za začetek opravljanja nekmetijske dejavnosti ali za posodobitev in modernizacijo že obstoječe nekmetijske dejavnosti.

Vrste namenov:
- proizvodne dejavnosti, povezane s tradicionalnimi znanji na kmetiji,
- proizvodne dejavnosti, povezane s predelavo proizvodov izven Priloge I k Pogodbi in drugih nekmetijskih proizvodov na kmetiji,
- pridobivanje energije za prodajo na kmetiji iz obnovljivih virov,
- prodajne dejavnosti, povezane s proizvodnimi dejavnostmi na kmetiji (specializirane trgovine za prodajo pridelkov in izdelkov iz lastne proizvodnje in okoliških kmetij oz. specializirane trgovine pridelkov in izdelkov okoliških kmetij oz. specializirane trgovine za prodajo živil),
- storitvene dejavnosti na kmetijah (turizem, varstvo otrok, varstvo starostnikov, oskrba oseb s posebnimi potrebami, ipd.).

Upravičenci morajo izpolnjevati vse pogoje za opravljanje določene dejavnosti, skladno z veljavno zakonodajo in predložiti poslovni načrt, ki mora vsebovati ekonomske parametre naložbe. V primeru socialno-varstvenih storitev na podeželju je potrebno predložiti poseben program. V kolikor upravičenec ob predložitvi vloge ne izpolnjuje predpisanih zahtev z vidika ustreznih poklicnih znanj in usposobljenosti, mora te zahteve izpolniti pred zaključkom naložbe. Upravičenec lahko na osnovi predloženega poslovnega načrta oziroma programa pridobi tudi podporo za usposabljanje, če je le-to relevantno za opravljanje dejavnosti, ki je predmet podpore in je vlogi priložen načrt izobraževanja ali usposabljanja. Samo usposabljanje brez naložbe ni opravičljiv strošek. Usposabljanje mora biti dokazljivo s potrdilom o zaključenem usposabljanju in ne sme biti del rednega izobraževalnega sistema. Za podporo naložbam v obnovljive vire energije za prodajo lahko kandidirajo projekti, katerih predračunska vrednost ne presega 1.000.000 EUR (brez DDV) v primeru proizvodnje električne energije oziroma predračunska vrednost ne sme presegati 400.000 EUR (brez DDV) v primeru proizvodnje samo toplote.

Kot opravičljivi stroški se priznajo vsi stroški v zvezi z gradnjo objekta, nakup novih strojev in opreme, nakup IKT opreme in stroški pridobitve ustreznih znanj ter splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo projektov. Upravičenci morajo za odobritev vloge, v skladu z merili, preseči minimalno število točk,ki bo opredeljen v javnem razpisu.

V okviru tega ukrepa bodo dodeljene podpore tudi za naložbe namenjene prednostni nalogi iz točke (b) prvega odstavka 16.a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, za naslednje vrste aktivnosti:
- naložbe namenjene proizvodnji bioplina z uporabo organskih odpadkov;
- naložbe namenjene predelavi biomase za obnovljive vire energije;
- naložbe namenjene infrastrukturi za obnovljivo energijo iz biomase in drugih obnovljivih virov energije.

Ciljna skupina (upravičenci):
Ciljna skupina so člani kmetijskega gospodinjstva, ki so:

- fizične osebe, ki imajo stalno prebivališče na naslovu sedeža kmetijskega gospodarstva in so nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetiji ali samostojni podjetniki posamezniki,
- pravne osebe, ki v času oddaje vloge opravljajo kmetijsko dejavnost in so kmetijska gospodarstva po Zakonu o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08).

Kmetijska gospodarstva morajo izpolnjevati kriterije za mikro podjetja, definirana po Uredbi Komisije (ES) št. 800/2008. Kmetijsko gospodarstvo mora imeti poleg kmetijske dejavnosti registrirano tudi dejavnost, ki bo bo predmet podpore.

Razmejitev
PRP 2007 - 2013
Ukrep Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti se z ukrepi 1. in 2. osi razmejuje glede podpore različnim dejavnostim. V 1. in 2. osi se podpirajo kmetijska, živilska in gozdarska dejavnost, medtem, ko se pri ukrepu Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti podpira nekmetijsko dejavnost.
V primeru aktivnosti predelave lesa se v sklopu ukrepa 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom podpira predelava lesa v določene izdelke, ki se opravljajo po Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) SURS 16.100, medtem, ko se ostala predelava lesa podpira znotraj tega ukrepa. Jasna razdelitev po teh izdelkih je opredeljena v seznamu izdelkov, ki so predmet podpore pri ukrepu 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom.
Pri ukrepu 311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti se podpirajo naložbe v ureditev prodajnih prostorov za prodajo ali mešanega blaga ali proizvodov, ki niso proizvodi iz Priloge 1 k Pogodbi oz. katerih surovina niso kmetijski proizvodi. Ureditev prodajnih prostorov za prodajo izključno proizvodov iz Priloge 1 k Pogodbi oz. katerih surovina so kmetijski proizvodi je upravičena v okviru ukrepa 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom. V kolikor gre za naložbo v pridobivanje energije iz obnovljivih virov se v sklopu 1. osi podpirajo naložbe, ki porabljajo energijo za opravljanje kmetijske, živilske ali gozdarske dejavnosti, oziroma za pridobivanje surovine za obnovljive vire (lesna biomasa, biodizel, bioetanol itd), v tem ukrepu pa se pridobljena energija prodaja na trgu. Z ukrepom 3. osi Podpore ustanavljanju in razvoju mikro podjetij se razmejuje glede na lokacijo naložbe. Ukrep Diverzifikacija nekmetijske dejavnosti se izvaja samo na kmetiji. Kot naložba na kmetiji se šteje tista naložba, ki se izvaja na površini ali objektih, ki pripadajo kmečkemu gospodinjstvu in so upravičenci družinski člani tega gospodinjstva. Kmetije so vpisane v register kmetijskih gospodarstev in imajo tudi KMG – MID.

Ostali Operativni programi
Ta ukrep se z ostalimi operativnimi programi razmejuje na naslednji način:
- podpirajo se samo mikro podjetja s sedežem in delovanjem v naselju, ki nima statusa mesta,
- v primeru naložb v obnovljive vire je lahko najvišja predračunska vrednost naložbe 1.000.000 EUR,
- podpira se usposabljanje v sklopu naložbe, ki je potrebno za uspešno opravljanje dejavnosti,
- ne podpirajo se naložbe s področja ribištva in ribiških storitev.

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Najvišja stopnja pomoči znaša do 60% priznane vrednosti naložbe.

Najnižji dodeljeni znesek pomoči je 3.500 EUR na upravičenca. Upravičenec lahko pridobi največ 200.000 EUR v obdobju treh zadnjih proračunskih let.

V kolikor so naložbe namenjene izvajanju prednostne naloge iz točke (b) prvega odstavka 16a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, se stopnja pomoči lahko poveča za 10 odstotnih točk glede na stopnjo pomoči, določeno v Prilogi I Uredbe 1698/2005..

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Pričakovana (2013)
Posebni	Pospešiti ustvarjanje novih delovnih mest in iskanje novih virov dohodkov na podeželju	Bruto število ustvarjenih delovnih mest	0	300
		Dvig nekmetijske BDV pri podprtih dejavnostih ('000 EUR)		1.500
		*Dvig nekmetijske BDV/zaposlenega pri podprtih dejavnostih ('000 EUR)	0	2.0
		*Dodatno število turistov (indeks)	100	120
Operativni	Spodbuditi diverzifikacijo dejavnosti na podeželju in podpreti njihov razvoj	Število upravičencev	0	330
		*Število podprtih projektov za turistične namene	0	170
		Celotni obseg naložb	0	51,7 mio €

* Dodatni nacionalni kazalniki učinka.

5.3.3.1.2 Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 52 (a) (ii), člen 54

Šifra ukrepa: 312

Razlogi za ukrepanje:
Slovensko podeželje je z vidika trga dela v preteklem desetletju doživelo hitro in obsežno transformacijo. Kot posledica prestrukturiranja kmetijstva in propada velikih industrijskih obratov, ki so zaposlovali pretežno podeželsko prebivalstvo, je prišlo do strukturne brezposelnosti podeželskega prebivalstva. Še vedno ostajajo nekatera strukturna protislovja, ki pogojujejo potrebo po večji fleksibilnosti delovne sile in uvajanju fleksibilnih oblik zaposlovanja ter podjetniških dejavnosti. Pričakujemo lahko, da bo zaostrena globalna konkurenca in relativno visoka cena domače delovne sile v prihodnjih letih ustvarila nove pritiske na trg dela. Podjetništvo ima zato ključno vlogo v nacionalnem gospodarskem razvoju kot generator novih dejavnosti in s tem novih zaposlitev.

Razvoj mikro podjetništva je še posebej pomemben za območja izven mest in v manjših naseljih, kjer so zaposlitvene možnosti omejene. Pogoj za uspešno diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na podeželju in razvoj podjetništva je ustrezna usposobljenost za opravljanje izbranih dejavnosti, kakor tudi učenje podjetniških veščin in pridobivanje upravljavskih znanj. Nova podjetja in večje zaposlitvene možnosti, predvsem za člane kmečkih gospodinjstev, ženske in mlade, omogočajo ustvarjanje nove dodane vrednosti na podeželju, prinašajo nov zagon in tako prispevajo k ohranjanju poseljenosti podeželja.

Cilj ukrepa
Cilj je s podporo ustanavljanju in razvoju mikro podjetij, ki omogoča začetek ali posodobitev opravljanja dejavnosti, pospešiti ustvarjanje novih delovnih mest, dvigniti podjetniške veščine in upravljavska znanja ter izboljšati stanje na področju podjetništva tudi na podeželju, kjer so pogoji za gospodarski razvoj omejeni ter s tem prispevati k izboljšanju socialnih in ekonomskih razmer na podeželju kot celoti.

Opis ukrepa
V okviru tega ukrepa bodo podprte naložbe v že delujoča, kot tudi v novo ustanovljena mikro podjetja s sedežem in delovanjem na podeželju, ki zagotavljajo nova oziroma ohranjajo že obstoječa delovna mesta in povečujejo dohodek podeželskega prebivalstva.

Podprta bo predvsem diverzifikacija dejavnosti podeželskega prebivalstva kot so proizvodne dejavnosti, ki izkoriščajo prednosti podeželskega prostora, pridobivanje energije iz obnovljivih virov za prodajo, prodajne dejavnosti, socialno-varstvene storitve (varstvo otrok, oskrba starostnikov in oseb s posebnimi potrebami, ipd.) ter druge dejavnosti mikro podjetij v skladu z določili uredbe in razpisnimi pogoji. Za podporo naložbam v obnovljive vire energije za prodajo lahko kandidirajo projekti, katerih predračunska vrednost ne presega 1.000.000 EUR (brez DDV) v primeru proizvodnje električne energije oziroma predračunska vrednost ne sme presegati 400.000 EUR (brez DDV) v primeru proizvodnje samo toplote.

Upravičenci morajo izpolnjevati vse pogoje za opravljanje določene dejavnosti, skladno z veljavno zakonodajo in predložiti poslovni načrt, ki mora vsebovati ekonomske parametre naložbe. V primeru socialno-varstvenih storitev na podeželju je potrebno predložiti poseben program. V kolikor upravičenec ob predložitvi vloge ne izpolnjuje predpisanih zahtev z vidika

ustreznih poklicnih znanj in usposobljenosti, mora te zahteve izpolniti pred zaključkom naložbe. Upravičenec lahko na osnovi predloženega poslovnega načrta oziroma programa pridobi tudi podporo za usposabljanje, če je le-to relevantno za opravljanje dejavnosti, ki je predmet podpore in je vlogi priložen načrt izobraževanja ali usposabljanja. Samo usposabljanje brez naložbe ni opravičljiv strošek. Usposabljanje mora biti dokazljivo s potrdilom o zaključenem usposabljanju in ne sme biti del rednega izobraževalnega sistema.

Kot opravičljivi stroški se priznajo vsi stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo objekta, nakup novih strojev in opreme, nakup IKT opreme in stroški pridobitve ustreznih znanj ter splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo projektov. Upravičenci morajo za odobritev vloge, v skladu z merili, preseči minimalno število točk.

V okviru tega ukrepa bodo dodeljene podpore tudi za naložbe namenjene prednostni nalogi iz točke (b) prvega odstavka 16.a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, za naslednje vrste aktivnosti:

- naložbe namenjene predelavi biomase za obnovljive vire energije;
- naložbe namenjene infrastrukturi za obnovljivo energijo iz biomase in drugih obnovljivih virov energije.

Ciljna skupina (upravičenci):
Ciljna skupina so pravne in fizične osebe, ki so ob oddaji vloge registrirane[55] kot samostojni podjetnik posameznik, zavod, gospodarska družba ali zadruga in ne presegajo kriterijev za mikro podjetja, definiranih po priporočilu Evropske Komisije 2003/361/EC (manj kot 10 zaposlenih in manj kot 2.000.000 EUR letnega prometa in/ali letne bilančne vsote) ter imajo sedež in opravljajo dejavnost izven naselij s statusom mesta po sklepu Državnega zbora RS ali sklepu Vlade RS.

Razmejitev
PRP 2007 - 2013
Ukrep Podpora spodbujanju in razvoju mikro podjetij se z ukrepi 1. in 2. osi razmejuje glede podpore različnim dejavnostim. V 1. in 2. osi se podpirajo kmetijska, živilska in gozdarska dejavnost, medtem, ko se pri ukrepu Podpora spodbujanju in razvoju mikro podjetij podpira nekmetijsko dejavnost. V primeru aktivnosti predelave lesa se v sklopu ukrepa 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom podpira predelava lesa v določene izdelke, ki se opravljajo po Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) SURS 16.100, medtem, ko se ostala predelava lesa podpira znotraj tega ukrepa. Jasna razdelitev po teh izdelkih je opredeljena v seznamu izdelkov, ki so predmet podpore pri ukrepu 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom.
Pri ukrepu 312 Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij se podpirajo naložbe v ureditev prodajnih prostorov za prodajo ali mešanega blaga ali proizvodov, ki niso proizvodi iz Priloge 1 k Pogodbi oz. katerih surovina niso kmetijski proizvodi. Ureditev prodajnih prostorov za prodajo izključno proizvodov iz Priloge 1 k Pogodbi oz. katerih surovina so kmetijski proizvodi je upravičena v okviru ukrepa 123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom.
V kolikor gre za naložbo v pridobivanje energije iz obnovljivih virov se v sklopu 1. osi podpirajo naložbe, ki porabljajo energijo za opravljanje kmetijske, živilske ali gozdarske dejavnosti, oziroma za pridobivanje surovine za obnovljive vire (lesna biomasa, biodizel, bioetanol itd), v tem ukrepu pa se pridobljena energija prodaja na trgu. Z ukrepom 3. osi Diverzifikacija nekmetijske dejavnosti se razmejuje glede na lokacijo naložbe. Ukrep Podpora spodbujanju in razvoju mikro podjetij se ne izvaja na kmetiji.

[55] Registrirana dejavnost pomeni, da je podjetje vpisano pri pristojnem upravnem organu (s.p. v registru s.p. na DURS in pravne osebe na pristojnem okrožnem sodišču) in imajo pridobljeno davčno in matično številko.

Ostali Operativni programi
Ta ukrep se z ostalimi operativnimi programi razmejuje na naslednji način:
- podpirajo se samo mikro podjetja s sedežem in delovanjem v naselju, ki nima statusa mesta,
- v primeru naložb v obnovljive vire je lahko najvišja predračunska vrednost naložbe 1.000.000 EUR,
- podpira se usposabljanje v sklopu naložbe, ki je potrebno za uspešno opravljanje dejavnosti,
- ne podpirajo se naložbe s področja ribištva in ribiških storitev.

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Najvišja stopnja pomoči znaša do 60% priznane vrednosti naložbe.

Najnižji dodeljeni znesek pomoči je 3.500 EUR na upravičenca. Upravičenec lahko pridobi največ 200.000 EUR v obdobju treh zadnjih proračunskih let.

V kolikor so naložbe namenjene izvajanju prednostne naloge iz točke (b) prvega odstavka 16a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, se stopnja pomoči lahko poveča za 10 odstotnih točk, glede na stopnjo pomoči, določeno v Prilogi I Uredbe 1698/2005.

Cilji in indikatorji

CILJI		**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Pospešiti ustvarjanje novih delovnih mest in iskanje novih virov dohodkov na podeželju	Bruto število ustvarjenih delovnih mest	0	820
		*Dvig BDV/zaposlenega v podprtih podjetjih (000 EUR)	0	2.0
		Dvig nekmetijske BDV pri podprtih dejavnostih ('000 EUR)	0	8.000
		*Dodatno število turistov (indeks)	100	120
Operativni	Spodbuditi diverzifikacijo dejavnosti na podeželju in podpreti njihov razvoj	Število podprtih/ustanovljenih mikro podjetij	0	600
		*Število podprtih projektov za turistične namene	0	150
		*Celotni obseg naložb	0	90,5 mio €

* Dodatni nacionalni kazalniki učinka

.

5.3.3.2 Ukrepi za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju

5.3.3.2.1 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo

Pravna podlaga: Uredba (ES) št. 1698/2005; člen 52 (b) (i), člen 56.

Šifra ukrepa: 321

Razlogi za ukrepanje:
Z razvojem sodobne tehnologije se povečuje razlika med urbanim in ruralnim prostorom. To je zlasti opazno pri širokopasovnem omrežju elektronskih komunikacij. V večjih naseljih ima vsako gospodinjstvo možnost dostopa do tega omrežja, medtem, ko v manjših naseljih in vaseh pa ni te možnosti. Zaradi tega so mnogi prebivalci in gospodarstva prikrajšana za hitrejši pretok informacij in urejanje določenih zadev. V Sloveniji je bilo leta 2006 približno 54 odstotkov gospodinjstev z dostopom do interneta. Na podlagi sprejete Strategije razvoja širokopasovnega omrežja v Sloveniji, se izvajajo določene aktivnosti, vendar je še vedno kar nekaj območij, ki niso pokrite s širokopasovnim omrežjem. Dostop do širokopasovnega omrežja je pomemben za vse generacije, tako za šoloobvezno mladino, kot tudi za starejšo generacijo nad 65 let.

Kljub zelo razpršenim naseljem je potrebno zagotoviti dostop do širokopasovnega omrežja vsem gospodarstvom in prebivalcem podeželja v čim krajšem možnem času in s tem omogočiti ustrezne bivalne pogoje kot tudi pogoje za razvoj gospodarskih in kmetijskih dejavnosti.

Cilj ukrepa:
Cilj ukrepa je s podporo naložbam v širokopasovno omrežje elektronskih komunikacij omogočiti enake možnosti dostopa do informacij in storitev, ki jih ponuja to omrežje, podeželskim prebivalcem in gospodarstvom. To je zlasti pomembno na območjih, kjer so t.i. bele lise. Bele lise predstavljajo območja, kjer širokopasovno omrežje ni omogočeno, oziroma kot območja, kjer novi interesenti nimajo možnosti pridobitve širokopasovnega priključka, četudi na tem območju že obstajajo posamezni širokopasovni priključki.

Opis ukrepa:
Podpora se namenjajo naložbam v gradnjo širokopasovnega omrežja elektronskih komunikacij v lokalnih skupnostih na območju belih lis.

Upravičenci morajo vlogi priložiti izdelan projekt in izpolnjevati vse druge pogoje, določene v razpisu. Kot opravičljivi stroški se priznajo vsi stroški v zvezi z izgradnjo širokopasovnega omrežja, nakup nove opreme ter splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo naložbe. Upravičenci morajo v skladu s kriteriji za izbor preseči minimalno število točk, da se jim odobri vloga.

V okviru ukrepa se bodo podpirale naslednje aktivnosti:
- polaganje pasivne širokopasovne infrastrukture, tudi v povezavi z drugimi infrastrukturami,
- nadgradnja obstoječe širokopasovne infrastrukture,
- vzpostavitev širokopasovne infrastrukture in omogočanje dostopa do nje, vključno z zalednimi napravami in zemeljsko opremo.

Skladno z zahtevami Uredbe 1974/2006 bo od leta 2010 v letna poročila o napredku programa razvoja podeželja vključena tudi analiza dejavnosti, povezanih s prednostno nalogo iz člena 16a (g) Uredbe 1698/2005.

Ciljna skupina (upravičenci):
Ukrep je namenjen lokalnemu prebivalstvu v naseljih, ki nimajo statusa mesta po sklepu Državnega zbora Republike Slovenije ali sklepu Vlade Republike Slovenije. Kot upravičenec nastopa lokalna skupnost ali več lokalnih skupnosti skupaj.

Razmejitev:
PRP 2007 - 2013
Ukrep 321 Osnovne storitve za gospodarstva in podeželsko prebivalstvo se z ukrepi 1. in 2. osi razlikuje tako po namenih kot tudi po upravičencih in ne prihaja do potencialnega prekrivanja.

Ostali Operativni programi

Ta ukrep se z ostalimi operativnimi programi razmejuje na način, da je podpora namenjena ureditvi širokopasovnega omrežja v naseljih brez statusa mesta. V okviru PRP 2007 - 2013 se bo podprlo regije z največjim indeksom razvojne ogroženosti, z največjim deležem kmetijskih zemljišč in največjim deležem kmetijskih gospodarstev. Bele lise, ki so že bile predmet financiranje, ne morejo biti več - so izključene. Vsaka vloga se bo dodatno pregledala pri posredniškem telesu za izvajanje ukrepa v okviru OP RR. Razmejitev bo opredeljena tudi glede na tip naložbe. V kolikor je bil posamezni projekt že sofinanciran v okviru OP RR, do sredstev v okviru PRP 2007 - 2013 ni upravičen. Podrobnejša razdelitev bo izvedena na ravni javnih razpisov.

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Najvišja stopnja pomoči znaša do 100% priznane vrednosti naložbe.

Najvišji znesek, ki ga lahko pridobi posamezno gospodinjstvo v celotnem programskem obdobju znaša 3.000 EUR.

Cilji in indikatorji:

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Pričakovana (2013)
Posebni	Izboljšati življenjske razmere v podeželskih skupnostih	Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	0	375.000
		Povečanje gostote interneta na podeželju – število prebivalcev, ki ima dostop do (širokopasovnega) internetnega priključka na podeželju	58% (1.167.148 preb.)	72% (1.440.000 preb.)
Operativni	Urediti skupne površine in objekte za različne namene	Število podprtih projektov	0	4
		Celotni obseg naložb	0	4,6 mio €

5.3.3.2.2 Obnova in razvoj vasi

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 52 (b) (i) (ii), člen 56

Šifra ukrepa: 322

Razlogi za ukrepanje:
Razlike med urbanim in ruralnim načinom življenja se vse bolj zmanjšujejo, čeprav ključne posebnosti enega in drugega ostajajo jasno razpoznavne. Podeželje ima v primerjavi z mestnimi območji specifične razvojne potrebe, probleme in priložnosti, ki zahtevajo tudi drugačen razvojni pristop. Zelo pomembna je razvitost in dostopnost infrastrukture za prebivalce in podjetja na podeželju. Podeželje je pri razvoju infrastrukture v primerjavi z mestom zapostavljeno in zato bolj izpostavljeno nevarnosti praznjenja. Zmanjševanje poseljenosti podeželja lahko privede do družbeno nezaželenega praznjenja območij in izgube vrednosti kulturne krajine.

Podeželska naselja sicer razpolagajo s stavbnim fondom, ki pa je slabo izkoriščen in pogosto tudi brez namembnosti. Te objekte je mogoče izkoristiti za različne aktivnosti in prostočasno dejavnost lokalnega prebivalstva.

Cilj ukrepa:
Cilj ukrepa je s podporo naložbam v obnovo in razvoj vasi izboljšati življenjske pogoje v podeželskih skupnostih in tako prispevati k privlačnosti vaškega okolja kot bivanjskega prostora in potenciala za razvoj drugih dejavnosti, še posebej turizma.

Opis ukrepa:
V sklopu tega ukrepa je združenih več aktivnosti, vendar prevladujejo tiste, ki so namenjene obnovi in razvoju vasi. Za aktivnosti, ki spadajo pod osnovne storitve je namenjenih 20 odstotkov javnih sredstev tega ukrepa. Aktivnosti, ki bi lahko sodile v druge ukrepe (npr. ureditev prireditvene ploščadi) bo z izvedbo skozi ta ukrep pripomogla k oživljanju vasi in spodbuditvi ureditve tudi ostalega dela vasi. Aktivnosti so zelo povezane in bodo hkrati z izgradnjo in obnovo objektov za izboljšanje kvalitete življenja na podeželja spodbudile tudi razvoj in dostop do različnih storitev in dobrin, ki bodo skupaj s prostorsko dostopnostjo dejansko omogočile preskok podeželja na višjo kakovostno bivanjsko raven.
Podprte bodo naložbe, katerih predračunska vrednost ne presega 500.000 EUR (brez DDV) in katerih namen je:

- urejanje površin, ki služijo skupnim namenom in potrebam v podeželskih naseljih,
- urejanje vaških jeder,
- urejanje infrastrukture in povezav znotraj naselij,
- obnavljanje in izgradnja večnamenskih zgradb skupnega pomena za medgeneracijsko druženje, kulturno–umetniško, športno in drugo prostočasno dejavnost lokalnega prebivalstva,
- preselitev kmetij iz vaških središč z namenom njihovega celostnega urejanja.

Upravičenci morajo vlogi priložiti izdelan program in izpolnjevati vse druge pogoje, določene v razpisu. Kot opravičljivi stroški se priznajo vsi stroški v zvezi z izgradnjo ali obnovo objekta, nakup nove opreme ter splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo projektov.

Za sofinanciranje preselitve kmetij iz vaških središč z namenom njihovega celostnega urejanja, je potrebno izkazati javni interes za preselitev kmetije in predložiti dokaze, da gre za preselitev kmetijske dejavnosti iz vaškega središča na drugo lokacijo. Kot upravičljivi stroški se štejejo stroški odkupa zemljišča in nepremičnine v vaškem jedru ter splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo projekta. Odkupna cena za zemljišče in nepremičnino v vaskem jedru temelji na uradni cenitvi.

Do podpore so upravičeni projekti, ki na podlagi meril, določenih v javnem razpisu, dosežejo postavljen prag za odobritev vloge.

Ciljna skupina (upravičenci):
Ukrep je namenjen lokalnemu prebivalstvu v naseljih, ki nimajo statusa mesta v skladu s Sklepom DZ in Sklepom Vlade. Kot upravičenec nastopajo lokalne skupnosti.

Razmejitev
PRP 2007 - 2013
Ukrep Obnova in razvoj vasi se z ukrepi 1. in 2. osi razlikuje tako po namenih kot tudi po upravičencih in ne prihaja do potencialnega prekrivanja.

Ostali Operativni programi
Ta ukrep se z ostalimi operativnimi programi razmejuje na naslednji način:
- da so projekti lokalnega pomena,
- da je podpora naložbam v naseljih brez statusa mesta,
- da je najvišja predračunska vrednost naložbe lahko do 500.000 EUR (brez DDV),
- vsi načrti Nature 2000 so izključeni iz PRP 2007 - 2013, ker se sofinancirajo iz ostalih operativnih programov

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Najvišja stopnja pomoči znaša do 85% priznane vrednosti naložbe.

Najnižji dodeljeni znesek pomoči je 10.000 EUR na projekt. Upravičenec lahko pridobi največ 750.000 EUR v celotnem programskem obdobju.

Cilji in indikatorji

CILJI		**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Posebni	Izboljšati življenjske razmere v podeželskih skupnostih	Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	0	300.000
Operativni	Urediti skupne površine in objekte za različne namene	Število vasi, kjer so bili izvedeni projekti	0	300
		Celotni obseg naložb	0	50 mio €

Cilji in indikatorji v navezavi z osnovnimi storitvami

CILJI	**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
		Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**

Posebni	Izboljšati življenjske razmere v podeželskih skupnostih	Število prebivalcev s koristmi od izboljšanih storitev	0	75.000
Operativni	Urediti skupne površine in objekte za različne namene	*Število podprtih vasi v navezavi z osnovnimi storitvami	0	50
		*Celotni obseg naložb v navezavi z osnovnimi storitvami	0	8 mio €

* Dodatni nacionalni kazalniki učinka.

5.3.3.2.3 Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 52 (b) (iii), člen 57

Šifra ukrepa: 323

Razlogi za ukrepanje:
Kulturna krajina in dediščina na podeželju sta pomembni gospodarski priložnosti, zato je potrebno te potenciale prepoznati in povečati pomen dediščine kot razvojnega dejavnika. Dediščina podeželja vključuje tako naravno kot kulturno dediščino. Območja naravnih vrednot in ohranjanje kulturne dediščine podeželja je potrebno vrednotiti kot del identitete naroda, pa tudi kot priložnost za spodbujanje turizma in z njim povezanih dejavnosti. Ohranjanje kulturne identitete podeželja je posebej pomembno za državo, kot je Slovenija, z relativno visoko stopnjo njene ohranjenosti na sorazmerno majhnem ozemlju.

Cilj ukrepa:
Cilj ukrepa je s podporo projektom prispevati k ohranitvi dediščine na podeželju ter omogočiti povezovanje kulturne dediščine, naravnih vrednot ter kulturne krajine z razvojem turizma in preživljanjem prostega časa, izboljšati kakovost življenja na podeželju in posredno vplivati tudi na večjo gospodarsko vitalnost podeželja.

Opis ukrepa:
V okviru tega ukrepa bodo podprti projekti, katerih predračunska vrednost ne presega 300.000 EUR (brez DDV) ter imajo poseben pomen za ohranjanje dediščine. Podpore bodo namenjene predvsem za:
- nepremično kulturno dediščino na podeželju,
- muzeje na prostem,
- eko muzeje,
- prostore za postavitev stalnih razstav etnološke dediščine,
- ureditev in izgradnjo tematskih poti,
- drugo.

Upravičenci morajo vlogi priložiti izdelan program in izpolnjevati vse druge pogoje, določene v razpisu. Kot opravičljivi stroški se priznajo vsi stroški v zvezi z izgradnjo, obnovo ali prenosom objekta, nakup nove opreme, prispevek v naravi v skladu z drugo točko 54. člena Uredbe 1974/2006 (v obliki gradbenega materiala ali delo/storitve mojstrov, ki edini obvladajo tradicionalne postopke obnove dediščine, nimajo pa registrirane dejavnosti) ter splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo projektov. Upravičenci morajo v skladu s kriteriji za izbor doseči minimalno število točk, da se jim odobri vloga.

Ciljna skupina (upravičenci):
Upravičenci so fizične in pravne osebe ter lokalne skupnosti.

Razmejitev
PRP 2007 - 2013
Ukrep Ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja se z ukrepi 1. in 2. osi razlikuje tako po namenih kot tudi po upravičencih in ne prihaja do potencialnega prekrivanja. V primeru ukrepa 125 Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in preureditvijo kmetijstva se podpirajo poti ter dostopi do zemljišč na komasacijskem območju, tematske poti pa niso predmet podpore v ukrepu 125, ampak v tem ukrepu.
Ostali Operativni programi

Ta ukrep se z ostalimi operativnimi programi razmejuje na naslednji način:
- da je podpora naložbam v naseljih brez statusa mesta,
- da je najvišja predračunska vrednost naložbe je lahko 300.000 EUR (brez DDV).

Finančne določbe:
Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih sredstev. Najvišja stopnja pomoči znaša do 85% priznane vrednosti naložbe.

Najnižji dodeljeni znesek pomoči je 3.000 EUR na projekt. Upravičenec lahko pridobi največ 200.000 EUR v obdobju treh zadnjih proračunskih let..

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Pričakovana (2013)
Posebni	Izboljšati kakovost življenja v podeželskih skupnostih	Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	0	20.000
Operativni	Povečati privlačnost podeželskih skupnosti	Število podprtih projektov v zvezi z dediščino na podeželju	0	150
		Celotni obseg naložb	0	11 mio €

5.3.4 Os 4: Izvajanje pristopa LEADER

Razlogi za ukrepanje

Zaostajanje podeželskih območij v razvoju in spremenjena vloga podeželskega prostora kaže potrebo po izvajanju lokalnih razvojnih strategij, ki nastajajo po načelih LEADER in se kažejo v:

- natančno opredeljenih podeželskih območjih, za katera so strategije izdelane,
- izvajanju strategij preko lokalnih akcijskih skupin (javno-zasebna partnerstva),
- pristopu "od spodaj navzgor" pri izdelavi in izvedbi strategije,
- večsektorski pripravi in izvedbi strategije, s čimer se dosega celovitost razvojne strategije,
- inovativnosti strategije (inovativnost pristopov, metod, proizvodov, projektov, trga,...),
- izvajanju projektov sodelovanja ter
- povezovanju lokalnih partnerstev v mrežo.

Lokalno prebivalstvo mora samo odločati o razvoju svojega okolja in razvojne ideje tudi uresničevati. Le tako je mogoče doseči učinkovit razvoj in izvajanje ukrepov ostalih treh osi na lokalni ravni.

Cilji

Namen pristopa LEADER in njegovih ukrepov je spodbujanje odločanja o razvoju posameznih podeželskih območij po pristopu od spodaj navzgor. Ukrepi bodo prispevali k doseganju splošnega cilja 4. osi, to je krepitev lokalnih razvojnih pobud, ob tem pa tudi k doseganju ciljev 1, 2. in zlasti ciljev 3. osi.

Ukrepi in aktivnosti

Šifra	Ukrep	Uredba 1698/2005
41	**Izvajanje lokalnih razvojnih strategij**	
411, 412, 413	Izvajanje lokalnih razvojnih strategij	Člen 63 (a), člen 64
421	**Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja**	
421	Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	Člen 63 (b), člen 65
431	**Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja**	
431	Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja	Člen 63 (c)

Ukrepi in aktivnosti te osi so namenjeni ustanavljanju in delovanju lokalnih akcijskih skupin ter izvedbi projektov po načelih LEADER.

Poleg specifičnih pogojev za posamezen ukrep, za ukrepe 4. osi smiselno veljajo naslednja splošna določila:

- ukrepi se izvajajo na območju RS v celotnem programskem obdobju,
- ukrepi se izvajajo v skladu z opredeljenimi kriteriji kot eno ali večletne obveznosti,
- upravičenec mora izpolnjevati vse pogoje v skladu z veljavno zakonodajo in razpisnimi pogoji,
- do sofinanciranja so upravičeni stroški, nastali od datuma potrditve lokalne razvojne strategije. Prav tako se priznajo tudi predhodno nastali splošni stroški, povezani z ustanovitvijo lokalne akcijske skupine, nastali od 1. 1. 2007.
- upravičenec sredstev ne sme uporabljati v nasprotju z namenom dodeljenih sredstev,
- upravičenec, ki kandidira za pridobitev sredstev samo za del naložbe, mora iz priložene investicijsko tehnične dokumentacije izkazati popis del in stroškov za celotno naložbo, pri

fazni gradnji pa mora biti predloženo dokazilo o že izvedenih aktivnostih in vrednosti že izvedenih del;
- kot opravičljivi stroški se ne štejejo plačila carin in dajatev, bančni stroški in stroški garancij, nakup rabljenih strojev in opreme,
- projekt mora biti zaključen pred zadnjim izplačilom sredstev,
- kadar gre za naložbe v novogradnje oz. adaptacije prostorov in nakup pripadajoče opreme, ki se nahajajo ali se bodo nahajali v objektih, zgrajenih tudi za druge namene, se od vseh skupnih stroškov izgradnje oz. adaptacije celotnega objekta (skupni prostori, streha, fasada, ipd.), kot opravičljivi stroški priznajo le stroški v sorazmernem deležu glede na neto tlorisno površino objekta, ki jo ti prostori zasedajo.
- upravičenec, ki je za isti namen, kot ga navaja v vlogi za pridobitev sredstev že prejel sredstva državnega proračuna RS ali sredstva EU, ki so se štela za javni izdatek, sofinanciran s strani EU, do sredstev ni upravičen. Prispevek občin, ki so partnerji v lokalnih akcijskih skupinah, se v primeru vodenja lokalne akcijske skupine z vidika EU ne šteje kot javni izdatek Prav tako se ne šteje za javni izdatek z vidika EU prispevek občin, v kolikor je občina nosilka ali partnerka v izvedbenem projektu lokalne razvojne strategije, ampak se šteje kot lastni prispevek upravičenca.

Ciljna skupina

Ciljna skupina so lokalne akcijske skupine na podeželskih območjih, ki vključujejo naselja z manj kot 10.000 prebivalci.

Finančne določbe

Ukrepi 4. osi se financirajo iz javnih sredstev, pri čemer se do 80% sredstev sofinancira iz EKSRP, vsaj 20% pa iz proračuna RS.

Delež javnih sredstev za posamezen ukrep bo določen z uredbo, ki ureja plačila za ukrepe 1., 3. in 4. osi, ter javnimi razpisi. Obveznosti za dodelitev sredstev upravičencem se lahko prevzamejo do višine razpisanih sredstev za posamezen ukrep. Omejitveni kriteriji kot varovalni mehanizem, da razpoložljiva sredstva ne bodo presežena, bodo opredeljeni z izvedbenimi predpisi.

Cilji in indikatorji

CILJI	IZHODIŠČNI INDIKATORJI	VREDNOSTI	
		Izhodiščna	Pričakovana (2013)
Vključiti lokalna partnerstva v razvoj podeželja	Delež prebivalstva v območjih LAS	0	70%
	*Število prebivalcev v območjih LAS	0	1,4 mio
	*Število delujočih LAS	0	20

* Dodatni nacionalni temeljni kazalniki, povezani s cilji.

5.3.4.1 Izvajanje lokalnih razvojnih strategij

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005, člen 63 (a), člen 64
Šifra ukrepa: 41 (411, 412, 413)

Razlogi za ukrepanje
Slovenija ima dolgoletne izkušnje s pristopom »od spodaj navzgor« in s pripravo inovativnih razvojnih programov za zaokrožena podeželska območja, ki pa jih niso izvajala učinkovita lokalna razvojna partnerstva, kar se je odrazilo predvsem v težavah pri uresničevanju razvojnih projektov.

Cilji ukrepa
Cilj ukrepa je izvajati projekte po načelih LEADER, ki temeljijo na lokalnih razvojnih potencialih in odražajo potrebe lokalnega prebivalstva ter prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja in ustvarjanju novih delovnih mest na podeželju.

Opis ukrepa
Podpora iz tega ukrepa je namenjena inovativnim projektom, ki so v skladu z lokalno razvojno strategijo ter se izvajajo na območjih, kjer obstaja delujoča lokalna akcijska skupina (LAS).

Do podpore iz tega ukrepa so upravičene vse LAS, ki imajo na javnem razpisu potrjene lokalne razvojne strategije in jim bo s tem dodeljen status delujoče LAS. Prvi javni razpis bo objavljen po sprejetju PRP 2007 - 2013. LAS, ki na prvem javnem razpisu ne bodo izbrane, bodo lahko kandidirale na drugem javnem razpisu, ki bo predvidoma do leta 2009.

Pri lokalnih razvojnih strategijah se ocenjuje njihova inovativnost, uresničljivost izvedbe, trajnostna naravnanost in usklajenost z ostalimi razvojnimi programi. Ocenjuje se tudi prispevek strategije k nastanku novih delovnih mest in vključenost marginalnih skupin podeželskih prebivalcev (ženske, mladi) v pripravo in izvedbo strategije. Potrjene bodo tiste lokalne razvojne strategije, ki bodo na razpisu dosegle zadostno število točk.

Samo LAS, ki ima potrjeno lokalno razvojno strategijo, sklene z MKGP pogodbo, v kateri so določena medsebojna razmerja in indikativna sredstva za vse namene ukrepov 4. osi. Za izvajanje projektov bo na voljo 77,5% sredstev, ki so v PRP 2007 - 2013 namenjena za 4. os. Razdeljena bodo na osnovi števila prebivalstva LAS, površine LAS in kakovosti lokalne razvojne strategije. Predvidoma bo do konca programskega obdobja z lokalnimi razvojnimi strategijami pokrit celoten podeželski prostor RS z izjemo naselij z več kot 10.000 prebivalci. Na okoli 80% ozemlja bo delovalo okvirno 20 LAS.

LAS oz. njen organ odločanja na podlagi lastnih meril in opredeljenih kriterijev opravi izbor projektov, ki ga predloži v potrditev MKGP. MKGP preveri skladnost izbranih projektov z lokalno razvojno strategijo in višino dodeljene porabe finančnih sredstev za posamezno LAS Projekti morajo prispevati k vsaj enemu izmed prioritetnih ciljev PRP 2007 -2013, v njihovo izvedbo in financiranje pa morajo biti vključeni tudi zasebni partnerji.

V primeru, da LAS ni nosilec projekta, LAS za sofinanciranje projekta z nosilcem projekta sklene pogodbo. Po zaključku projekta ali njegovih posameznih faz, LAS predloži zahtevek za povračilo z vsemi potrebnimi dokazili, na MKGP. Po kontrolah upravičenosti zahtevka, AKTRP izvede vračilo sredstev na bančni račun LAS.

Kot opravičljivi stroški se priznajo stroški, nastali z izvedbo projektov, stroški pridobivanja dokumentacije in dovoljenj, stroški promocije projektov in ostali splošni stroški, ki so

neposredno povezani s pripravo in izvedbo projektov[56]. Če se projekti ujemajo z ukrepi ostalih treh osi PRP 2007 - 2013, se izvajajo pod pogoji in na način, kot je določeno za te ukrepe.

Ciljna skupina (upravičenci)

Upravičenci za ta ukrep so delujoče lokalne akcijske skupine, ki izvajajo lokalne razvojne strategije in imajo potrjen letni izvedbeni načrt.

Razmejitev

PRP 2007 – 2013

Pri projektih tega ukrepa gre za specifičen izbor na podlagi potrjene razvojne strategije LAS-a in letnega izvedbenega načrta ter se razlikuje od načina izbora projektov za ostale osi. Upravičenci v okviru tega ukrepa so LAS.

Ostali Operativni programi

Ta ukrep se z ostalimi operativnimi programi razmejuje na naslednji način:
- da so projekti lokalnega pomena,
- da je podpora namenjena naložbam v naseljih z manj kot 10.000 prebivalci,
- pri izboru projektov se upoštevajo načela LEADER.

Finančne določbe

Stopnja pomoči znaša do 100% vrednosti opravičljivih stroškov za posamezen projekt. Prispevek v naravi (in kind) lahko znaša največ 20% skupne vrednosti projekta. Najnižji dodeljeni znesek pomoči za posamezen projekt znaša 2.000 EUR, najvišji znesek pomoči pa 200.000 EUR.

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Pričakovana (2013)
Posebni	Pospešiti ustvarjanje novih delovnih mest in iskanje novih virov dohodkov na podeželju*	Bruto število ustvarjenih delovnih mest	0	20
Operativni	Spodbuditi LEADER pristop pri programiranju razvoja podeželja	Število podprtih upravičencev (partnerji)	0	1.310
	Z izvajanjem lokalnih razvojnih strategij na način LEADER prispevati k realizaciji ciljev PRP	Število LAS	0	20
		Celotna površina območij LAS	0	16.000 km^2
		Število prebivalcev na območjih LAS	0	1,4 mio
		Število projektov, financiranih s strani LAS	0	650

* V okviru izvajanja projektov lokalnih razvojnih strategij ne pričakujemo bistvenega direktnega povečanja števila novih delovnih mest, vendar bo pristop LEADER s posrednim vplivom prispeval k ustvarjanju novih delovnih mest v okviru ostalih ukrepov 1. in 3. osi.

[56] Podrobnejši stroški bodo opredeljeni v izvedbenih dokumentih.

5.3.4.2 Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005, člen 63 (b), člen 65
Šifra ukrepa: 421

Razlogi za ukrepanje
Za učinkovito oblikovanje in izvajanje lokalnih razvojnih strategij je pomembno, da se posamezna podeželska območja, ki izkazujejo podobne razvojne možnosti, potrebe in izzive, med seboj povežejo in izmenjajo izkušnje. Izvedba skupnih projektov oz. projektov sodelovanja pripomore k povezovanju območij LAS, doseganju skupnih razvojnih ciljev in skupnih razvojnih usmeritev posameznih LAS.

Cilji ukrepa
Cilj je spodbujanje povezovanja podeželskih območij, ki imajo podobne razvojne možnosti in potrebe, da skupaj izvajajo razvojne projekte, izmenjujejo znanje in izkušnje ter tako pripomorejo k bolj učinkovitemu izvajanju lokalnih razvojnih strategij.

Opis ukrepa
Podpora iz tega ukrepa bo namenjena spodbujanju sodelovanja, ki je ena izmed glavnih značilnosti pristopa LEADER in omogoča izmenjavo izkušenj, prenos dobrih praks in pretok informacij med lokalnimi akcijskimi skupinami. Medregijsko sodelovanje se izvaja med posameznimi območji LAS znotraj Slovenije, čezmejno sodelovanje pa se nanaša na sodelovanje z LAS območji drugih držav članic in na sodelovanje z območji tretjih držav.

LAS same izberejo projekte sodelovanja. Pripravljenost LAS za projekte sodelovanja mora biti jasno izražena v Lokalni razvojni strategiji. Predlagane projekte sodelovanja potrdi MKGP.

Vsaj en LAS, skupaj z drugim LAS ali podobno oblikovanimi skupinami, pripravi skupen projekt sodelovanja, ki mora biti skladen s cilji, zastavljenimi v razvojnih strategijah LAS. Projekti sodelovanja morajo biti pred izborom potrjeni s strani vseh sodelujočih LAS, ki projekt izvajajo. Projekt sodelovanja prijavi vodilna LAS, iz prijave pa mora biti razvidna razdelitev nalog in odgovornosti ter finančna udeležba posameznih partnerjev.

Izmenjava izkušenj, informacij in znanj, potrebnih za izvajanje projektov medregijskega in čezmejnega sodelovanja med posameznimi LAS, je osnova za izvajanje skupnih projektov. V ta namen se bodo uporabljale predvsem baze in orodja nacionalne mreže za podeželje in Evropske mreže za podeželje. Projekti sodelovanja se bodo izvajali ob upoštevanju vseh navodil in postopkov, predpisanih s strani EK.

Kot opravičljivi stroški se priznajo stroški, ki so nastali z izvedbo projektov sodelovanja, izmenjavo izkušenj in informiranjem med sodelujočimi LAS. Podpora se lahko odobri samo za izdatke, ki se nanašajo na območja znotraj Skupnosti. Vsaka sodelujoča LAS lahko uveljavlja podporo samo za svoje izdatke.

Ciljna skupina (upravičenci)
Upravičenci do podpore v okviru tega ukrepa so delujoče LAS, ki imajo potrjene lokalne razvojne strategije in izvajajo projekte sodelovanja.

Razmejitev
Aktivnosti tega ukrepa se ne prekrivajo z ukrepi ostalih osi PRP 2007 – 2013 oziroma ostalih OP.

Finančne določbe
Za projekte sodelovanja je namenjeno 2,5% sredstev, ki so v PRP 2007 - 2013 namenjena za 4. os. Indikativna delitev sredstev za projekte sodelovanja na posamezno LAS bo določena na osnovi števila prebivalcev, površine LAS (km^2) in kakovosti razvojne strategije.

Najvišja stopnja pomoči za izvedbo projektov sodelovanja je 85% vrednosti opravičljivih stroškov. Najnižji dodeljeni znesek pomoči za posamezni projekt sodelovanja znaša 2.000 EUR, najvišji pa 50.000 EUR.

Cilji in indikatorji

CILJI		**INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA**	**VREDNOSTI**	
			Izhodiščna	**Pričakovana (2013)**
Operativni	Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja	Število podprtih projektov sodelovanja	0	20
		Število sodelujočih LAS	0	10

5.3.4.3 Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja

Pravna podlaga: Uredba 1698/2005; člen 63 (c)
Šifra ukrepa: 431

Razlogi za ukrepanje
Ker v Sloveniji javno-zasebna partnerstva še niso izoblikovana v zadostni meri, da bi uspešno izvajala projekte po načelih LEADER in je na lokalni ravni prisotno pomanjkanje interesa ter predvsem znanja za razvoj, je potrebno spodbuditi lokalno prebivalstvo, da se v večji meri vključi v procese načrtovanja in odločanja o razvoju. V veliki meri primanjkuje lastnih pobud prebivalstva (samoiniciativnosti) in samostojnosti pri uvajanju novih dejavnosti na podeželju. Zato je potrebno v novem programskem obdobju spodbujati lokalno prebivalstvo za sodelovanje v lokalnih akcijskih skupinah (LAS) in podpirati njihovo delovanje. Za uspešno delovanje LAS in vključevanje podeželskega prebivalstva v proces nastajanja in uresničevanja razvojnih programov (lokalnih razvojnih strategij) je potrebno spodbujati tudi izobraževanje za pridobivanje ustreznih strokovnih znanj.

Cilji ukrepa
Cilj ukrepa je spodbuditi podeželske prebivalce, da pristopajo v lokalne akcijske skupine ter usposobitev za upravljanje lokalnih akcijskih skupin in uspešno izvajanje lokalne razvojne strategije po načelih LEADER.

Opis in obseg ukrepa
LAS mora izpolnjevati zahteve, določene v 62. členu Uredbe 1698/2005, posebej upoštevajoč 1b odstavek.

Podpora iz tega ukrepa bo namenjena upravljanju in delovanju LAS, dejavnostim animacije podeželskega prebivalstva, in pridobivanju strokovnih znanj za uspešno izvajanje lokalne razvojne strategije.

Podpora za upravljanje in delovanje je namenjena LAS, ki je odgovorna za izvedbo lokalne razvojne strategije. LAS izbere upravljavca, ki organizira delovanje LAS, animira lokalno prebivalstvo, zbira ideje za projekte, opravlja izobraževanja lokalnega prebivalstva, pripravlja poročila ter opravlja druge naloge, ki mu jih poveri LAS.

Aktivnosti animacije bodo namenjene podeželskim prebivalcem in njihovemu pristopu v LAS. Cilj aktivnosti animacije je promocija pristopa LEADER, lokalne akcijske skupine lokalne razvojne strategije na zadevnem območju posamezne LAS.

V okviru pridobivanja strokovnih znanj bo MKGP organiziralo usposabljanje upravljavcev LAS, ki ga bodo izvajali za to usposobljeni nosilci izobraževanja. Sofinancirana bo tudi priprava ustreznega promocijskega in študijskega gradiva.

Kot opravičljivi stroški se priznajo stroški, nastali z upravno in administrativno ustanovitvijo LAS, stroški nastali z njenim delovanjem in upravljanjem ter stroški izvedbe izobraževanj in animacije.

Ciljna skupina

Upravičenci do podpore za vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacijo območja so LAS, ki imajo potrjene lokalne razvojne strategije.

Razmejitev

Aktivnosti tega ukrepa se ne prekrivajo z ukrepi ostalih osi PRP 2007 – 2013 oziroma ostalih OP.

Finančne določbe

Najvišja stopnja pomoči za vodenje LAS, pridobitev strokovnih znanj in animacijo območja znaša do 100% vrednosti opravičljivih stroškov. Stroški vodenja LAS, pridobitve strokovnih znanj in animacije območja ne smejo presegati 20% vrednosti javnih izdatkov lokalne razvojne strategije (38. člen Uredbe 1974/2006). Znesek podpore za upravljanje in delovanje se za posamezno LAS določi na podlagi števila prebivalcev in površine LAS (km^2).

Cilji in indikatorji

CILJI		INDIKATORJI REZULTATA IN UČINKA	VREDNOSTI	
			Izhodiščna	Pričakovana (2013)
Posebni	Pospešiti ustvarjanje novih delovnih mest in iskanje novih virov dohodkov na podeželju*	Bruto število ustvarjenih delovnih mest	0	15
Operativni	Uveljaviti LEADER pristop v načrtovanju razvoja podeželja in povečati interes in sposobnost za izvajanje LEADER	Število podprtih aktivnosti	0	250

* V okviru vodenja lokalnih akcijskih skupin ne pričakujemo bistvenega direktnega povečanja števila novih delovnih mest, predvidevamo, da bo pristop LEADER s posrednim vplivom prispeval k ustvarjanju novih delovnih mest v okviru ostalih ukrepov 1. in 3. osi.

5.3.6 Seznam vrst aktivnosti iz člena 16a(3)(a) Uredbe 1698/2005 do zneskov iz člena 69(5a) navedene uredbe

Preglednica 54: Okviren seznam aktivnosti iz člena 16 (a)(3)(a) Uredbe 1698/2005 do zneskov iz člena 69(5a) navedene uredbe

Os/Ukrep	Vrsta dejavnosti	Možni učinki	"Obstoječi" ali "nov" tip operacij	Sklic na opis vrste aktivnosti v PRP 2007 - 2013	Kazalniki donosa - cilja	
1. OS					Število kmetijskih gospodarstev, ki so prejela investicijske podpore	**Skupna vrednost naložb (000 EUR)**
Ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	Naložbe namenjene izboljšanju učikovitosti uporabe dušikovega gnojila (npr. zmanjšana uporaba, oprema, precizno kmetijstvo) ter izboljšanju skladiščenja hlevskega gnoja;	Zmanjšanje emisij metana (CH4) in didušikovega oksida (N2O)	Obstoječi tip operacij	Poglavje 5.3.1.2.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev,	28	**440**
	Naložbe v preventivne mehanizme proti škodljivim učinkom podnebnih razmer (npr. postavitev mrež proti toči);	Zmanjšanje negativnih učinkov ekstremnih vremenskih razmer na proizvodni potencial kmetijstva	Obstoječi tip operacij	Poglavje 5.3.1.2.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev,	120	**13.000**
	Proizvodnja bioplina z uporabo organskih odpadkov	Nadomestitev fosilnih goriv, zmanjšanje metana	Obstoječi tip operacij	Poglavje 5.3.1.2.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev,	4	**2.880**
	Naložbe v tehnologije za varčevanje z vodo (npr. postavitev učinkovitih namakalnih sistemov) Shranjevanje vode (tudi na območjih, kjer je vode v ozobilju) Proizvodne tehnike za varčevanje z vodo (napr. prilagojene pridelovalne strukture)	Izboljšati zmogljivosti za bolj učinkovito rabo vode in izboljšati zmogljivosti za shranjevanje vode	Obstoječi tip operacij	Poglavje 5.3.1.2.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev,	10	**1.920**
	Naložbe, povezane z mlečno proizvodnjo.	Izboljšanje konkurenčnosti mlečnega sektorja	Obstoječi tip operacij	Poglavje 5.3.1.2.1 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev,	10	**960**
3. OS					Število podprtih ukrepov	**Skupna vrednost naložb (000 EUR)**
Ukep 321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	Vzpostavitev širokopasovne infrastrukture in omogočanje dostopa do nje, vključno z zalednimi napravami in zemeljsko opremo (napr. fiksna, prizemna brezžična ali satelitska tehnilogija ali kombinacija različnih tehnologij)	-	Nov tip operacij	Poglavje 5.3.3.2.1, Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo,	2	**2.300**
	Nadgradnja obstoječe širokopasovne infrastrukture	-	Nov tip operacij	Poglavje 5.3.3.2.1, Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo,	1	**1.153**
	Polaganje pasivne širokopasovne infrastrukture	**-**	**Nov tip operacij**	**Poglavje 5.3.3.2.1,**	**1**	**1.158**

	(napr, gradbena dela, kot so vodi, in drugi elementi omrežja, kot so temna optična vlakna), tudi v povezavi z drugimi infrastrukturami (energetika, transport, voda, kanalizacijsko omrežje)			**Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo,**		

6 FINANČNI NAČRT

6.1 Letni prispevek EKSRP

Preglednica 55: Letni prispevek EKSRP (v EUR)

Leto	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	SKUPAJ
Konvergenčne regije	149.549.387	139.868.094	129.728.049	129.354.946	124.076.091	118.858.866	113.031.296	904.466.729
Dodatna sredstva iz člena 69(5a) Uredbe (ES) št. 1698/2005 – konvergenčna regija	0	0	6.780.000	4.746.000	0	0	0	11.526.000
Skupaj EKSRP	**149.549.387**	**139.868.094**	**136.508.049**	**134.100.946**	**124.076.091**	**118.858.866**	**113.031.296**	**915.992.729**

Slovenija je ena regija na nivoju NUTS 2 in je v celoti upravičena do pomoči v okviru cilja konvergence.

6.2 Finančni načrt po oseh

Preglednica 56: Finančni načrt po oseh (v EUR - celotno obdobje)

	Javna sredstva		
	Skupaj	**Stopnja sofinanciranja EKSRP (%)**	**Prispevek EKSRP**
Os 1	404.558.088	75,00	303.418.574
Os 2	583.360.162	80,00	466.688.130
Os 3	128.039.136	75,00	96.029.352
Os 4	31.760.006	80,00	25.408.005
Tehnična pomoč	17.230.224	75,00	12.922.668
Skupaj	**1.164.947.616**	**77,64**	**904.466.729**

V preglednici 56 so prikazana sredstva za izvajanje aktivnosti iz naslova PRP 2007-2013, ki so bila Sloveniji dodeljena po Odločbi Komisije z dne 10. 9. 2007 o odobritvi programa razvoja podeželja Slovenije za programsko obdobje 2007-2013 (K(2007) 4136) ter dodatna sredstva, ki jih je

Slovenija pridobila iz naslova reforme Skupne kmetijske politike (tržni red za vino) na podlagi Odločbe Komisije z dne 17. decembra 2008 o spremembi Odločbe 2006/636/ES o določitvi letne razdelitve zneska podpore Skupnosti za razvoj podeželja po državah članicah za obdobje od 1. januarja 2007 do 31. decembra 2013. Dodatna sredstva povečajo razpoložljiva sredstva na drugi osi.

Preglednica 57: Finančni načrt po oseh za dodatno odobrena sredstva (v EUR - celotno obdobje)

	Javna sredstva (€)		
OS	**Skupaj**	**Stopnja sofinanciranja EKSRP (%)**	**Prispevek EKSRP**
1. os	8.537.778	90,00	7.684.000
2. os	0	0	0
3. os	4.268.889	90,00	3.842.000
4. os	0	0	0
Tehnična pomoč	0	0	0
Skupaj	**12.806.667**	**90,00**	**11.526.000**

Slovenija je za namen izvajanja Evropskega načrta za oživitev gospodarstva, ki ga je Svet EU oblikoval decembra 2008, pridobila dodatna sredstva iz EKSRP v višini 11.526.000 EUR. Dve tretjini teh sredstev bo namenjeno izvajanju aktivnosti (a), (b), (c) in (e) iz prvega odstavka 16 a člena Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005, eno tretjino sredstev pa bo namenila infrastrukturi širokopasovnega interneta na podeželskih območjih. Dodatna sredstva ne bodo vplivala na razdelitev sredstev med osmi. Za izvajanje teh aktivnosti Slovenija zagotoviti 10% sofinanciranje.

Preglednica 58: Okvirni proračun, ki velja za dejavnosti iz člena 16a Uredbe (ES) št. 1698/2005 med 1. januarjem 2009 in 31. decembrom 2013 (člen 16a(3b) do zneskov, ki jih določa člen 69(5a) Uredbe (ES) št. 1698/2005)

Os/ukrep	Prispevek EKSRP za obdobje 2009-2013
Os 1	
Ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	7.684.000
Skupaj os 1	**7.684.000**
Os 2	
Skupaj os 2	**0**
Os 3	
Ukrep 321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo	3.842.000
- Povezan s prednostnimi nalogami iz točk (a) do (f) člena 16a(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005	0
- Povezan s prednostnimi nalogami iz točke (g) člena 16a(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005	3.842.000
Skupaj os 3	**3.842.000**
- Povezan s prednostnimi nalogami iz točk (a) do (f) člena 16a(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005	***0***
- Povezan s prednostnimi nalogami iz točke (g) člena 16a(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005	***3.842.000***
Os 4	
Skupaj os 4	**0**
Skupaj program	**11.526.000**
- Povezan s prednostnimi nalogami iz točk (a) do (f) člena 16a(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005	***7.684.000***
- Povezan s prednostnimi nalogami iz točke (g) člena 16a(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005	***3.842.000***

Dodatna sredstva, ki jih bo Slovenija prejela iz naslova Evropskega načrta za oživitev gospodarstva, se bodo razdelila med že obstoječi ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev na 1. osi in nov ukrep 321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo na 3. osi.

7 OKVIRNA RAZČLENITEV PO UKREPU ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Preglednica 59: Okvirna razčlenitev razpoložljivih sredstev po ukrepih (v EUR, celotno obdobje)

Ukrep/os	**javni izdatki**	**zasebni izdatki**	**skupaj**
111	2.042.267	0	2.042.267
112	51.613.200	0	51.613.200
113	18.678.369	0	18.678.369
121	133.406.275	273.520.677	406.926.952
122	23.013.773	31.573.200	54.586.973
123	100.762.001	231.898.905	332.660.906
125	29.000.000	0	29.000.000
131	41.814.413	0	41.814.413
132	499.003	0	499.003
133	11.596.209	5.080.408	16.676.617
142	670.356	0	670.356
Skupaj os 1	**413.095.866**	**542.073.190**	**955.169.056**
211	239.696.659	0	239.696.659
212	67.961.741	0	67.961.741
214	275.701.762	0	275.701.762
Skupaj os 2	**583.360.162**	**0**	**583.360.162**
311	29.707.886	21.034.000	50.741.886
312	50.469.855	37.013.424	87.483.279
321	4.268.889	0	4.268.889
322	38.677.634	4.741.000	43.418.634
323	9.183.761	3.291.000	12.474.761
Skupaj os 3	**132.308.025**	**66.079.424**	**198.387.449**
41	25.114.005	25.114.005	50.228.010
411	2.000.000	2.000.000	4.000.000
412	1.050.000	1.050.000	2.100.000
413	22.064.005	22.064.005	44.128.010
421	294.000	123.480	417.480
431	6.352.001	6.752.001	13.104.002
Skupaj os 4	**31.760.006**	**31.989.486**	**63.749.492**
skupaj osi 1, 2, 3 in 4	**1.160.524.059**	**640.142.100**	**1.800.666.159**
Tehnična pomoč	16.553.615		16.553.615
Nacionalna mreža za podeželje	676.609	0	676.609
Tekoči stroški	133.694		133.694
Akcijski načrt	542.916		542.916
511 Tehnična pomoč	**17.230.224**	**0**	**17.230.224**
Skupaj	**1.177.754.283**	**640.142.100**	**1.817.896.383**

8 DODATNO NACIONALNO FINANCIRANJE OB RAZLIKOVANJU ZADEVNIH UKREPOV, KOT DOLOČA UREDBA 1698/2005

Slovenija za ukrepe PRP 2007 – 2013 ne predvideva dodelitve pomoči, ki bi presegale najvišje zneske, opredeljene v Uredbi 1698/2005.

9 ELEMENTI, POTREBNI ZA OCENO Z VIDIKA PRAVIL KONKURENČNOSTI IN SHEME POMOČI, ODOBRENE V SKLADU S ČLENI 87, 88 IN 89 POGODBE, KI SO UPORABLJENE ZA IZVEDBO PROGRAMA

A) Za ukrepe in aktivnosti PRP 2007 - 2013, ki spadajo v področje uporabe 36. člena Pogodbe ES, Slovenija ne predvideva dodatnega nacionalnega financiranja.

B) Za ukrepe in aktivnosti PRP 2007 - 2013, ki ne spadajo v področje uporabe 36. člena Pogodbe ES in predstavljajo javni finančni prispevek Slovenije kot dopolnilo podpore Skupnosti, bo Slovenija v korist aktivnosti ali ukrepov na podlagi točk (a) (i), (ii) in (b) (ii), (iii) 52. člena Uredbe 1698/2005, uporabila določila Uredbe 1998/2006[57]. Ukrep pod točko (b) (i) 52. člena Uredbe 1698/2005 se bo izvajal na podlagi sheme državne pomoči N 172/2009 – Slovenija Razvoj širokopasovnega omrežja v Sloveniji, ki jo je EK potrdila s pismom o odobritvi številka C(2009)8127, z dne 19. 10. 2009. V korist aktivnosti ali ukrepov na podlagi 28. člena Uredbe 1698/2005 bodo za namen sofinanciranja splošnih stroškov naložb uporabljena določila Uredbe 1998/2006. V primeru sofinanciranja gradnje in nakupa objektov, stroškov nakupa zemljišč in nakupa novih strojev in opreme pa se uporabljajo določbe Uredbe 1628/2006[58].

Preglednica 60: Sheme državnih pomoči, vključenih v izvajanje programa

Šifra ukrepa	**Naziv sheme pomoči**	**Navedba zakonitosti programa**	**Trajanje sheme pomoči**
123 Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom (predelava in trženje drugih proizvodov, katerih surovina so kmetijski proizvodi; prva stopnja predelave in trženje lesa) 28. člen	Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom Regionalna shema državnih pomoči	Vsaka pomoč, dodeljena po tem ukrepu, je skladna z Uredbo o pomoči de minimis (ES) št. 1998/2006. XR144/2007	do 31. 12. 2013
311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti 52. člen (a) (i)	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	Vsaka pomoč, dodeljena po tem ukrepu, je skladna z Uredbo o pomoči de minimis (ES) št. 1998/2006.	do 30. 06. 2014
312 Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij 52. člen (a) (ii)	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	Vsaka pomoč, dodeljena po tem ukrepu, je skladna z Uredbo o pomoči de minimis (ES) št. 1998/2006.	do 30. 06. 2014
321 Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo 52. člen (b) (i)	Razvoj širokopasovnega omrežja v Sloveniji	Vsaka pomoč, dodeljena po tem ukrepu, je skladna s shemo državne pomoči N 172/2009 – Slovenija Razvoj širokopasovnega omrežja v Sloveniji C(2009)8127, z dne 19. 10. 2009	do 31. 12. 2013
323 Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja	Vsaka pomoč, dodeljena po tem ukrepu, je skladna z Uredbo o pomoči de minimis (ES) št.	do 30. 06. 2014

[57] Uredba Komisije (ES) št. 1998/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči de minimis (UL L 379, 28.12.2006, str. 5–10)

[58] Uredba Komisije (ES) št. 1628/2006 z dne 24. oktobra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni regionalni pomoči za naložbe UL L 302, 1.11.2006, str. 29–40.

52. člen		1998/2006.	

Vsi primeri uporabe shem v točki B, za katere so po predpisih državne pomoči ali po pogojih in obvezah, določenih v ustrezni odobritvi državne pomoči, potrebne posamezne priglasitve, bodo posamezno priglašeni na podlagi člena 88(3) Pogodbe ES..

10 INFORMACIJE O DOPOLNJEVANJU Z UKREPI, FINANCIRANIMI S STRANI DRUGIH INSTRUMENTOV SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE, S KOHEZIJSKO POLITIKO IN Z INSTRUMENTOM PODPORE SKUPNOSTI ZA RIBIŠTVO

Načela dopolnjevanja, usklajenosti in skladnosti so navedena kot temeljna načela v 5. členu Uredbe 1698/2005.

PRP 2007 - 2013 zagotavlja skladnost in komplementarnost znotraj osi ter med osmi in z ukrepi Skupne kmetijske politike, kohezijske politike in instrumentom podpore Skupnosti za ribištvo. Notranjo skladnost utemeljujemo s sinergijskimi učinki, ki jih imajo predlagani cilji in aktivnosti po posameznih oseh v povezavi s cilji in ukrepi drugih osi.

10.1 Dopolnjevanje PRP 2007 - 2013 z dejavnostmi, politikami in prednostnimi nalogami Skupnosti

PRP 2007 – 2013 je izdelan v skladu s Strateškimi smernicami Skupnosti, s čimer je zagotovljeno, da so prednostne naloge države članice skladne s prednostnimi nalogami Skupnosti zlasti glede ciljev trajnostnega razvoja iz Göteborga in prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta.

Velika težnja PRP 2007 – 2013 je dvig konkurenčnosti gospodarstva in hitrejša gospodarska rast, ki je eden od temeljev razvoja Lizbonske strategije. S pomočjo ukrepov na 1. osi, ki so namenjeni večji učinkovitosti in višji dodani vrednosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu ter s pomočjo ohranjanja proizvodnih virov in dviga ravni usposobljenosti želimo to doseči. Prav tako je za doseganje ciljev Lizbonske strategije pomembno izvajanje 3. osi, ki je namenjena izboljšanju kakovosti življenja na podeželju in diverzifikaciji gospodarskih dejavnosti in bo tako doprinesla k porastu mikropodjetij in višjega števila zaposlenih. Ob vsem tem se bo sledilo trajnostnemu razvoju podeželja, ki je temelj sklepov sveta iz Göteborga.

Skladnost med ukrepi znotraj posamezne osi in med osmi
Za uspešnejši razvoj podeželja je pomembno, da so ukrepi znotraj posameznih osi usklajeni, pregledni ter da se dopolnjujejo. Pri načrtovanju ukrepov so bila upoštevana ta dejstva kot tudi potrebe in rešitve za doseganje ciljev posamezne osi. Tako kot za ukrepe znotraj posamezne osi velja to tudi za ukrepe med osmi. S tem se dosegajo učinkovitejši rezultati za doseganje ciljev programa.

Skladnost z ukrepi na 1. stebru Skupne kmetijske politike
Politika razvoja podeželja, ki jo uveljavlja PRP 2007 - 2013 v ciljih in instrumentih dopolnjuje in nadgrajuje ukrepe 1. stebra SKP. Med slednjimi so za Slovenijo najpomembnejša neposredna plačila, ki jih, glede na skladnost z vidika doseganja sinergijskih učinkov, ter ločnice v kriterijih in izvedbi tudi posebej izpostavljamo.

Slovenija z letom 2007 uvaja sistem enotnih plačil v skladu z reformami SKP iz let 2003 - 2005. Nov sistem neposrednih plačil bo tudi v Sloveniji pripomogel k preusmerjanju kmetijstva k večji tržni naravnanosti, k bolj konkurenčno in trajnostno naravnanemu kmetijstvu ter na ta način tudi k doseganju ciljev Lizbonske strategije glede konkurenčnosti, rasti in zaposlovanja. Hkrati posodobljena SKP na področju neposrednih plačil tudi v Sloveniji podpira evropski model kmetijstva, ki priznava kmetijstvu večnamensko vlogo. PRP 2007 -2013 temelji na istih načelih, obe politiki izhajata iz istega ciljnega sistema, ki ga poskušata uresničevati z različnimi instrumenti.

Predlagana shema neposrednih plačil v Sloveniji vključuje regionalno enotno plačilo na površino v kombinaciji z različnimi zgodovinskimi dodatki in nekatera proizvodno vezana plačila. Neodvisno od vključenosti v regionalno shemo enotnega plačila bodo kmetijska gospodarstva lahko zaprosila tudi za dodatno plačilo za posebne načine reje in izboljšanje kakovosti. Slednji je »večnamenski« ukrep. Prispeval naj bi k ohranjanju in povečanju okolju prijazne, ekstenzivne reje, ki zagotavlja ohranjanje kmetijstva ter obenem spodbuja proizvodnjo govejega mesa višje kakovosti.

PRP 2007 - 2013 s svoji ukrepi nadgrajuje ukrepe na prvem stebru SKP. Reforma politike neposrednih plačil prinaša odmik od proizvodne vezanosti, ter s tem omogoča večje prilagajanje trgu, obenem pa izpostavlja tudi skrb za okolje, kar zahteva nadaljnje intenzivno prestrukturiranje kmetijstva in podeželja. PRP 2007 - 2013 to preusmeritev izrecno podpira.

AKTRP bo pred odobritvijo in izplačilom sredstev iz naslova izvajanja ukrepov 1. osi PRP 2007 - 2013, izvedla administrativno kontrolo in skladno s pravili tudi ogled na kraju samem, da bi preprečila morebitno podvajanje sredstev za isti namen z ukrepi iz SKP. Upravičenci do pomoči iz naslova ukrepov 1. osi PRP 2007 - 2013, ki so za isti namen, kot ga navajajo v vlogi za pridobitev sredstev, že prejeli javna sredstva RS ali sredstva EU, do sredstev niso upravičeni. Upravičenci za podpore, ki izhajajo iz 2. osi PRP 2007 - 2013 podajajo samostojne zahtevke in plačilna agencija preverja izpolnjevanje kriterijev za dodelitev sredstev. Povezava je med plačili na enoto površine v sklopu prvega stebra SKP in ukrepi 2. osi, ki so izvedbeno povezani zaradi izvajanja kontrol navzkrižne skladnosti. Zaradi odločitve, da Slovenija ne izvaja sheme plačil za ukrep Natura 2000 na teh območjih ni možnosti podvajanja plačil s plačili 1. stebra niti s plačili 2. osi PRP 2007 - 2013.

Ukrepi in aktivnosti PRP 2007 - 2013 so v skladu s 5. (6) členom Uredbe 1698/2005 o podpori za razvoja podeželja opredeljeni na način, ki zagotavlja, da nameni, ki so predmet shem podpor, opredeljenih v Prilogi I Uredbe 1974/2006 in se nanašajo na sadje in zelenjavo, vino, oljčno olje, hmelj, govedo in teleta, drobnico, čebelarstvo, sladkor in neposredna plačila, niso podprti tudi v okviru PRP 2007-2013. Ukrepi so ločeni po namenu, kriteriji za pridobitev sredstev iz posameznega ukrepa pa so postavljeni tako, da se enakovrstne podpore izključujejo.

V nadaljevanju navajamo merila in pravila, ki potrjujejo, da se podpore 1. stebra kmetijske politike, ki so navedene v Prilogi I Uredbe 1974/2006 ne prekrivajo z ukrepi in aktivnostmi po posameznih oseh PRP 2007 - 2013. Še bolj podrobni opisi po posameznih ukrepih, pa so navedeni v poglavju 5.3.

Aktivnosti prve osi PRP 2007 - 2013 bodo z različnimi ukrepi prispevale k posodobitvi in izboljšanju konkurenčnosti celotne verige proizvodnje hrane. Tovrstne aktivnosti bodo podprle preusmeritev politike na prvem stebru SKP v večje delovanje tržnih zakonitosti in ublažile nekatere negativne ekonomske vplive, ki jih prinaša uvedba enotnega plačila na površino. Poleg tega dopolnjujejo tudi cilje in izvedbo nekaterih ukrepov strukturne narave (vino, čebelarstvo), ki se izvajajo v okviru skupnih tržnih ureditev in tako skupaj prispevajo h konkurenčnosti kmetijstva. Čeprav nekatere aktivnosti PRP 2007 - 2013 na področju 1. osi dopolnjujejo tudi cilje, ki se izvajajo v okviru skupnih tržnih ureditev, pa RS zagotavlja, da ne bo prišlo do nobenega prekrivanja sredstev med ukrepi 1. osi razvoja podeželja z ukrepi iz skupnih tržnih ureditev.

Sadje in zelenjava (členi 14(2) in 15 Uredbe 2200/96[59]).
Vsebina enoletnih operativnih programov priznanih organizacij proizvajalcev še ni znana, v tem času se pripravlja tudi reforma tega sektorja na nivoju EU. Nacionalni predpisi določajo, da v operativni program organizacij proizvajalcev ne morejo biti vključeni okoljski ukrepi oziroma prejemanje nadomestil (npr. na površino) zaradi dodatno vloženega dela članov proizvajalcev, ki je potrebno zaradi zahtevnejšega kmetovanja z namenom varovanja okolja, tudi če za to ni možno financiranje iz drugih javnih virov.

Priznane organizacije pridelovalcev ter skupine proizvajalcev z začasnim priznanjem oziroma njihovi člani niso upravičene do podpor za naložbe iz naslova ukrepov 1. osi za isti namen, razen v primeru izjem, ki so opredeljene v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev. Prekrivanje z naložbami v okviru 1. osi PRP 2007 - 2013 bomo preprečili z ustreznim nadzorom pred odobritvijo in izplačilom sredstev.

Promocija in pospeševanje oznak kakovosti ter posebni stroški za izboljšanje kakovosti, se ne nanašajo na proizvode iz shem kakovosti hrane, zato ni prekrivanja z ukrepi in aktivnostmi 1. osi PRP 2007 - 2013 na področju kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov.

Vino (naslov II, Naslov I, Poglavje IV, Oddelek IVb, Uredbe 1234/2007).
V skladu z uredbo o ureditvi trga z vinom (UL RS, št. 69/2008, 77/2008 in 27/2009) lahko pridelovalci grozdja pridobijo podporo za prestrukturiranje vinogradniških površin, ki vključuje le stroške za osnovno postavitev nasada. Z naložbami v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev in 123 Dodajanje vrednosti kmetijskih gospodarstev, ki zadevajo novogradnje ali obnove objektov in opreme za pridelavo, skladiščenje in pripravo vinskega grozdja in vina za trg, nakup kmetijske mehanizacije in opreme, nakup mrež proti toči ipd., ni prekrivanja, saj prestrukturiranje vinogradov pri teh naložbah ni upravičen izdatek. Po drugi strani pa se naložbe v okviru 1. osi PRP 2007-2013 ne prekrivajo z naložbami iz člena 103u Uredbe 1234/2007, saj Republika Slovenija v svoj podporni program ukrepov na podlagi tržne ureditve za vino ni uvrstila tudi ukrepa naložb.

Hmelj (člen 6 Uredbe 1952/2005[60], 68a člen Uredbe 1782/2003

RS 25 % proizvodno vezanega plačila ni namenila organizacijam proizvajalcev za izvajanje njihovih programov dela. Organizacije proizvajalcev hmelja v okviru I. stebra SKP niso financirane. V okviru ukrepov 1. osi PRP 2007 – 2013, ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev, se bodo izvajale podpore naložbam v objekte in opremo v pridelavo, skladiščenje in sušenje hmelja ter pripravo hmelja ta trg, prva postavitev ali prestrukturiranje hmeljišč, nakup kmetijske mehanizacije ipd, ter podpore za aktivnosti, ki se nanašajo na proizvode iz shem kakovosti hrane.

Oljčno olje in namizne oljke (člen 110i (4) Uredbe 1782/2003, 8. člen Uredbe 865/2004[61], 8. (1) člen Uredbe 865/2004. V okviru ukrepov 1. stebra bodo namenjene podpore spremljanju in

59 Uredba Sveta (ES) št. 2200/96 z dne 28. oktobra 1996 o skupni ureditvi trga za sadje in zelenjavo (UL L 297, 21.11.1996, str. 1-28) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 3 zvezek 20 str.55-82)

60 Uredba Sveta (ES) št. 1952/2005 z dne 23. novembra 2005 o skupni ureditvi trga za hmelj in razveljavitvi Uredb (EGS) št. 1696/71, (EGS) št. 1037/72, (EGS) št. 879/73/EGS in (EGS) št. 1981/82 (UL L 314, 30.11.2005, str. 1–7) in Popravek Uredbe Sveta (ES) št. 1952/2005 z dne 23. novembra 2005 o skupni ureditvi trga za hmelj in razveljavitvi uredb (EGS) št. 1696/71, (EGS) št. 1037/72, (EGS) št. 879/73/EGS in (EGS) št. 1981/82 (To besedilo preklicuje in nadomešča besedilo, objavljeno v Uradnem listu L 314 z dne 30. novembra 2005, str. 1) (UL L 317, 3.12.2005, str. 29–35)

upravnemu vodenju trga, izboljšanje kakovosti proizvodnje oljčnega olja in namiznih oljk, podpora ukrepom na področju sledljivosti, certificiranja in zaščite kakovosti oljčnega olja in namiznih oljk s strani državnih upravnih organov ter podpora ukrepom na področju informiranja članov OP. Navedene aktivnosti 1. stebra kmetijske politike se ne nanašajo na proizvode iz shem kakovosti hrane, zato ni prekrivanja z ukrepi in aktivnostmi 1. osi PRP 2007 - 2013, na področju kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov.V okviru naložbenih ukrepov 1. osi, bodo podpore namenjene tudi naložbam v nakup, novogradnjo ali obnovo objektov in pripadajoče opreme namenjenih pridelavi in trženju oljčnega olja, splošni stroški povezani z pripravo in izvedbo projektov, kjer ni nobenega prekrivanja z navedenimi aktivnostmi 1. stebra kmetijske politike.

Čebelarstvo (člen 2 Uredbe 797/2004[62])
Posebna pozornost bo namenjena znesku podpore za med, s čimer se bo zagotovilo, da ne bo prišlo do prekrivanja s pomočjo, ki se dodeli ukrepom za izboljšanje splošnih pogojev proizvodnje in trženja proizvodov čebelarstva na osnovi Uredbe 797/2004. Tehnična pomoč čebelarjem se izvaja v okviru Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2008-2010, ki je bil 19. 06. 2007 sprejet na Upravljalnem odboru EK za perutninsko meso in jajca (sofinanciranje razvoja in posodobitve čebelarstev z vlaganjem v osnovna sredstva - manjše investicije v potrebno opremo za posodobitve in izboljšanje tehnologije pridelave in trženja, je razmejeno z naložbami v okviru ukrepa 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev s točno opredeljenem seznamom opreme).
Na področju obnove čebeljega fonda (direktno testiranje čebeljih družin, spremljanje in ocenjevanje kvalitete vzrejenih matic) ter aplikativnih raziskav (razvoj izdelkov iz čebeljih pridelkov in uvajanje rezultatov v prakso proizvodov, vpliv okolja na čebelje pridelke), v okviru PRP 2007-2013 ni predvidenih podpor, zato ni podvajanja sredstev.

Sladkor (Uredba 320/2006[63])
Večinski lastnik Tovarne sladkorja Ormož je junija 2006 sprejel sklep, da po izteku tržnega leta 2006/2007 opustijo proizvodnjo sladkorja in uporabijo učinke sheme prestrukturiranja industrije sladkorja v EU. Na podlagi Programa za prestrukturiranje pridelovalcev sladkorne pese je Vlada RS sprejela Uredbo o ukrepih za prestrukturiranje pridelovalcev sladkorne pese v Sloveniji (Uradni list RS, št 62/08). Sredstva po tej uredbi so namenjena kot pomoč kmetijskim gospodarstvom, ki so utrpela škodo zaradi prenehanja delovanja Tovarne sladkorja. V skladu z 20. členom Uredbe 1698/2005 se sredstva namenijo za ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev iz 1. osi ter v skladu z 52. členom Uredbe 1698/2005 za ukrep 311 Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti ter 312 Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij iz 3. osi. Upravičenci, ki prejmejo podporo po Uredbi o ukrepih za prestrukturiranje pridelovalcev sladkorne pese v Sloveniji, za iste opravičljive stroške ne morejo prejeti podporo po PRP 2007 – 2013.

Aktivnosti druge osi PRP 2007 - 2013 s krepitvijo okoljske funkcije kmetijstva pomembno nadgrajujejo skrb za okolje, ki jo poudarja reforma na prvem stebru SKP. Ukrepi in podukrepi druge osi so določeni na način, da je jasno mogoče opredeliti dodatni učinek k politiki 1. stebra, ter da ne prihaja do preplačila storitev, ki jih zagotavlja kmetijstvo. V izogib podvajanju plačil pri kmetijsko okoljskih plačilih, so neposredna plačila upoštevana v določitvi plačila za

61 Uredba Sveta (ES) št. 865/2004 z dne 29. aprila 2004 o skupni ureditvi trga za oljčno olje in namizne oljke ter o spremembi Uredbe (EGS) št. 827/68 (UL L 161, 30.4.2004, str. 97–127)

[62] Uredba Sveta (ES) št. 797/2004 z dne 26. aprila 2004 o ukrepih, ki izboljšujejo splošne pogoje za proizvodnjo in trženje čebelarskih proizvodov (UL L 125, 28.4.2004, str. 1–3)

[63] Uredba Sveta (ES) št. 320/2006 z dne 20. februarja 2006 o ustanovitvi začasne sheme za prestrukturiranje industrije sladkorja v Skupnosti in spremembi Uredbe (ES) št. 1290/2005 o financiranju skupne kmetijske politike (UL L 58, 28.2.2006, str. 42–50)

posamezen kmetijsko okoljski podukrep, ki se nanaša na travinje (planinska paša, košnja strmih travnikov, košnja grbinastih travnikov, ohranjanje ekstenzivnega travinja, ohranjanje posebnih traviščinih habitatov, ohranjanje traviščnih habitatov metuljev, ohranjanje steljnikov, ohranjanje ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000, pokritost tal na VVO). Dodatna premija za vzrejo ovac na območju z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo (**Drobnica,** členi 114 (1) in 119 Uredbe 1782/2003), se ne podvaja z OMD plačili v okviru ukrepov 2. osi PRP 2007-2013. Plačila za »ekstenzifikacijsko premijo« (**Govedo in teleta**, člen 132 Uredbe 1782/2003) se za obdobje po 1.1.2007, ne bodo več dodeljevala, zato na tem področju ni prekrivanja z ukrepi 2. osi PRP 2007 - 2013.

Aktivnosti 3. osi PRP 2007 - 2013 pospešujejo diverzifikacijo dohodkovnih virov in iskanje novih zaposlitev na podeželju. Na ta način bo olajšano odločanje kmetijskim gospodarstvom, ki jim uvedba proizvodno nevezanih ukrepov spreminja ekonomski okvir delovanja.

10.2 Skladnost PRP 2007 - 2013 s kohezijsko politiko

Za izvajanje cilja konvergence v okviru kohezijske politike EU, določa Nacionalni strateški referenčni okvir 2007 – 2013 (NSRO), ki opredeljuje generalno strategijo za doseganje hitrejše konvergence, tri operativne programe:

- Operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov (Evropski sklad za regionalni razvoj),
- Operativni program razvoja človeških virov (Evropski socialni sklad),
- Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture (Kohezijski sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj).

Poleg navedenih operativnih programov, bodo k splošni usmeritvi NSRO - izboljšanje blaginje prebivalcev RS s poudarkom na spodbujanju gospodarske rasti, ustvarjanju delovnih mest in krepitvi človeškega kapitala ter zagotavljanju uravnoteženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami - ključno prispevali še Čezmejni operativni programi (5), Transnacionalni operativni programi (4), Program razvoja podeželja in Program razvoja ribištva.

NSRO predstavlja tudi osnovo za pripravo Državnega razvojnega programa 2007 - 2013 (DRP). V DRP naj bi bili namreč vključeni vsi tisti razvojno-investicijski programi in projekti v Sloveniji v obdobju 2007 – 2013, ki bodo financirani ali sofinancirani iz državnega proračuna in občinskih proračunov, vključno z razvojem podeželja.

Sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj bodo v skladu z **Operativnim programom za krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 - 2013** (OP RR) usmerjena v gospodarsko konvergenco države na podlagi kriterijev trajnostnega razvoja, pri čemer gre predvsem za izboljšanje pogojev rasti in zaposlovanja z vlaganjem v fizične in človeške vire, za inovacije v družbi znanja, zmožnost prilagajanja gospodarskim in socialnim spremembam, varovanje okolja ter učinkovitost upravljanja. Namen operativnega programa je podpirati tiste usmeritve, ki povečujejo konkurenčnost, gospodarsko in teritorialno kohezijo oziroma zmanjšujejo regionalne razlike, vse to pa v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Spodbudila naj bi se konkurenčnost gospodarstva, stopnja gospodarske rasti naj bi se zvišala, predvsem pa je namen spodbuditi hitrejši in učinkovitejši razvoj podjetništva ter malih in srednjih podjetij. V okviru operativnega programa so pomembne štiri razvojne prioritete: konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost, gospodarsko razvojna infrastruktura, povezovanje naravnih in kulturnih potencialov ter razvoj regij.

PRP 2007 - 2013 ima v okviru prednostnih nalog in aktivnosti posameznih osi določene povezave z:
razvojno prioriteto *Konkurenčnost podjetij in raziskovalna dejavnost:*

- podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij na podeželju (3. os) se dopolnjuje s prednostno usmeritvijo *spodbujanje podjetništva.*
- podpore novim proizvodnim praksam (npr. ekološko kmetijstvo), novim proizvodom, novim oblikam organiziranosti (1. os) sodijo med aktivnostim *s področja inovativnosti in tehnološkega razvoja* in dopolnjujejo cilje prednostne usmeritve *Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost.*

razvojno prioriteto *Gospodarsko razvojna infrastruktura:*

- ukrepi 3. osi (s podporami za nakup in uporabo IKT tehnologij ter zagotavljanje pokritosti podeželja s širokopasovno infrastrukturo); podpora naložbam v nakup in modernizacijo tehnološke in IKT opreme na kmetijskih gospodarstvih in podjetjih (1. os) dopolnjuje prednostno usmeritev *informacijska družba,*

razvojno prioriteto *Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov*:

- aktivnosti v okviru ukrepov za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju (3. os) se dopolnjujejo z ukrepanjem na področju investicijskih podpor v turistično gospodarstvo, v kulturne spomenike oziroma objekte kulturne dediščine, druge kulturne objekte ter v športne objekte.

PRP 2007 - 2013 ima v okviru prednostnih nalog in aktivnosti 4. osi določene povezave z:
razvojno prioriteto *Razvoj regij* :

- prednostna naloga Izvajanje lokalnih razvojnih strategij se povezuje z aktivnostmi v okviru podpor regionalnim razvojnim programom.

Z namenom doseganja sinergij in preprečevanja prekrivanja ukrepov PRP 2007 – 2013 in posameznih skladov bodo razmejitve sledeče:
1. os PRP 2007 – 2013 podpira dejavnosti kmetijstva, živilstva in gozdarstva, kar ni predmet podpore v okviru OP RR. Ukrepi 1. osi, usmerjeni v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov so investicijske narave (tudi nakup opreme, licenc in patentov), v okviru OP RR pa se podpira projekte raziskav in razvoja (katerih rezultat so tudi patenti), zato ni nevarnosti prekrivanja.

Ukrepi 3. osi PRP 2007 - 2013 se bodo izvajali na območjih izven mestnih naselij. Razmejitev pa bo temeljila tudi na opredelitvi namenov in/ali najvišje skupne vrednosti naložbe.

V primeru 4. osi PRP 2007 – 2013 je podpora namenjena ustanavljanju in delovanju LAS izključno po pogojih PRP 2007 - 2013. Pri izvajanju projektov v sklopu 4. osi se uporabljajo omejitve, ki veljajo za ostale osi.

Usklajenost s kohezijsko politiko bo dosežena z usmeritvijo spodbujanja podjetništva v okviru OP RR na podjetja večja od mikro-podjetij v naseljih s statusom mesta in na mikro podjetja s sedežem in delovanjem v naseljih s statusom mesta. Načeloma se bodo v okviru kohezijske politike financirali večji projekti, v okviru razvoja podeželja pa manjši, lokalno obarvani projekti. Na področju razvoja IKT se bo v okviru OP RR sofinancirala vzpostavitev večpasovnih omrežij (sistemskih mrež) IKT oz. se bo zagotovil dostop natančno določenim uporabnikom (organizacije s področja vzgoje, izobraževanja, raziskovanja oz. kulture), ki pa se ne bodo prekrivali z tistimi v okviru razvoja podeželja. Projekti oživljanja vaških jeder oz. izgradnje večnamenskih objektov so v okviru PRP 2007 - 2013 izrazito lokalno obarvani, medtem ko so projekti v okviru razvoja regij regionalno usmerjeni.

Natančne razmejitve aktivnosti, ki so podprte s strani PRP 2007 - 2013, ter aktivnosti, ki so podprte s strani ESRR, so navedene pri relevantnih ukrepih v poglavju 5.3.

Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013 (OP ESS), podprt s sredstvi ESS, posebno pozornost namenja področjem spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti, spodbujanja zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih, razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja, spodbujanja socialne vključenosti ter institucionalne in administrativne usposobljenosti.
PRP 2007 - 2013 podpira usposabljanje za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije na področju kmetijstva, živilstva in gozdarstva (1. os), usposabljanje v sklopu naložbe za uspešno delovanje dejavnosti (3. os), usposabljanje in informiranje lokalnega prebivalstva na področju razvoja podeželja (4. os).

V okviru PRP 2007 - 2013 so možne podpore za prodajo na kmetiji, v okviru OP ESS pa se prodaja na kmetiji ne podpira.

Ukrepi 1. osi PRP 2007 - 2013 za dvig ravni usposobljenosti in povečanje zaposljivosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu so namenjeni ciljni skupini zasebnikov, ki se ukvarjajo s pridelavo in predelavo kmetijskih in gozdarskih proizvodov iz Priloge I k Pogodbi ES ter lastniki zasebnih gozdov in za določeno skupino potrjenih nacionalnih poklicnih kvalifikacij in katalogov znanj. Usposabljanje za pridobitev kvalifikacij iz PRP 2007 - 2013 ne bo upravičeno do podpore iz OP ESS, razen v primeru usposabljanja brezposelnih oseb, ki pa niso upravičeni do podpor iz naslova razvoja podeželja.

Pri ukrepih 4. osi ne bo prihajalo do prekrivanja z OP ESS, razvojno prioriteto Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij, civilnega in socialnega dialoga, ki vključuje tudi ukrepe za spodbujanje razvoja NVO ter civilnega dialoga. V okviru PRP 2007 - 2013 bodo namreč financirana usmerjena izobraževanja in usposabljanja z namenom spodbujanja razvoja v lokalnem okolju in na lokalni ravni, torej programi, ki so usmerjeni predvsem h krepitvi organizacijsko-institucionalne usposobljenosti na lokalni ravni, tako da ni nevarnosti za podvajanje z OP ESS.

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007 - 2013 (OP ROPI) bo z razvojem in nadgradnjo prometne infrastrukture povečal zanesljivost prometnega sistema, ekonomsko učinkovitost ter povečal prometno varnost. V okviru razvojne prioritete varstva okolja so prednostna področja ravnanje s komunalnimi odpadki, odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod, oskrba s pitno vodo in zmanjševanje škodljivega delovanja voda ter trajnostna raba energije.

PRP 2007 - 2013 ima s pogosto izpostavljeno okoljsko komponento razvoja, ki bo skupaj z gospodarsko in socialno prispevala k trajnostnemu razvoju Slovenije, izrazitejše povezave s cilji prednostne naloge varstva okolja.

V okviru prednostnih nalog in aktivnosti po posameznih oseh bo PRP 2007 - 2013 prispeval k doseganju ciljev razvojne prioritete *varstva okolja*:

Aktivnosti v okviru 1. osi bodo v okviru prednostne naloge posodabljanje in prestrukturiranje kmetijstva s podporami:
- posodabljanju kmetijskih gospodarstev, živilskih in lesno predelovalnih obratov (ureditev gnojnih jam, čistilnih naprav, ureditev industrijskih čistilnih naprav na ravni upravičenca);
- prilagajanju kmetijstva standardom;

- izboljšanju in razvoju infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva (ureditvi javne hidromelioracijske infrastrukture in izgradnji ter ureditvi nove infrastrukture, ki je potrebna v povezavi s komasacijami in je predvidena v idejni zasnovi ureditve komasacijskega območja ter je neposredno povezana s kmetijstvom oz. ureditvi zasebnih namakalnih sistemov, zasebne vodovodne infrastrukture (hišni priključek) in cestne infrastrukture na kmetijskih gospodarstvih ter na zasebnih kmetijskih in gozdnih zemljiščih);

imele sinergijski učinek na cilje prednostne naloge OP - izboljšanje kakovosti okolja in ustrezni infrastrukturi.

Med aktivnostmi skladov ni pričakovati prekrivanja, saj se bodo aktivnosti PRP 2007 - 2013 izvajale na ravni posameznih kmetijskih gospodarstev in podjetij, ki se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo in predelavo. Podrobnejše razmejitve na nivoju ukrepanja bodo opredeljene v izvedbenih dokumentih.

Ukrepi 2. osi PRP 2007 - 2013 se izvajajo večinoma kot plačilo na enoto površine in se ne prekrivajo z aktivnostmi kohezijske politike. Prav tako pa do prekrivanja ne prihaja pri ukrepih 3. in 4. osi.

V okviru prednostnih nalog in aktivnosti po posameznih oseh bo PRP 2007 - 2013 prispeval k doseganju ciljev razvojne prioritete *trajnostna raba energije:*

Aktivnosti PRP 2007 - 2013 spodbujajo uporabo obnovljivih virov energije v okviru 1. osi (podpore namenjene zlasti učinkovitejšemu zagotavljanju surovin za obnovljive vire energije, njihovemu učinkovitejšemu izkoriščanju, predelavi, uporabi in povečanju energetske učinkovitosti). Neposredno prispeva tudi k zmanjšanja emisij CO_2 (podpora nakupa peči na lesno biomaso pri ogrevanju gospodarskih poslopij in predelovalnih obratov).

V okviru 3. osi so možne tudi podpore mikro podjetjem pri proizvodnji električne energije ter daljinskemu ogrevanju in s tem bomo prispevali k dvigu deleža obnovljivih virov energije, ki je eden od ciljev razvojne prioritete OP ROPI, vendar samo do 1.000.000 EUR (brez DDV) predračunske vrednosti naložbe v primeru naložb v proizvodnjo električne energije oziroma predračunska vrednost ne sme presegati 400.000 EUR (brez DDV) v primeru proizvodnje samo toplote. Razmejitev pri izvedbi OP ROPI in ukrepov 3. osi in osi LEADER bo glede na lokacijo naložbe in tip upravičenca.

Skromnejša pa je povezava PRP 2007 - 2013 s cilji prednostne naloge *prometna infrastruktura*, sofinancirane iz ESRR.

Aktivnosti PRP 2007 – 2013 so namenjene predvsem ureditvi dostopov do kmetijskih zemljišč, poljskih poti in gozdnih cest v sklopu 1. osi. Razmejitev temelji na upravičencih (kmetijska gospodarstva) na privatnih zemljiščih. ESRR podporo namenja kategoriji lokalnih cest, ki so javna infrastruktura.

V okviru aktivnosti prednostne naloge 3.osi - izboljšanje kakovosti življenja na podeželju (tematske poti) pa imajo izrazito kmetijski oziroma lokalni značaj, vendar predračunska vrednost naložbe ne sme presegati 360.000 EUR (mejna vrednost projektov med programoma).

V primeru 4. osi PRP 2007 - 2013 je podpora namenjena ustanavljanju in delovanju LAS izključno po pogojih PRP 2007 - 2013 in se nanašajo na manjše projekte, ki se ne morejo prekrivati z vsebinami OP ROPI. V okviru OP ROPI gre namreč za izgradnjo infrastrukture, ki je bodisi v pristojnosti državnih institucij (železnice, avtoceste, državne in regionalne ceste, kolesarske poti) oz. občin na področju okolja, pri čemer pa gre za investicije večjih dimenzij, ki

jih ni mogoče financirati v okviru LAS. V primeru izvajanja projektov, ki se nanašajo na področje trajnostne energije, bo veljala enaka razmejitev kot za 3. os, to je na osnovi velikosti projekta.

Natančne razmejitve aktivnosti, ki so podprte s strani PRP, ter aktivnosti, ki so podprte s strani Kohezijskega sklada in ESRR, so navedene pri relevantnih ukrepih v poglavju 5.3.

10.3 Razmejitev z razvojem ribištva

PRP 2007-2013, financiran iz EKSRP z aktivnostmi v okviru posameznih osi, ne posega na področja prednostnih nalog Evropskega sklada za ribištvo. OP za razvoj ribištva zasleduje naslednje ključne cilje in strategijo razvoja ribištva v Sloveniji:

- zagotavljanje trajnostnega in konkurenčnega ribištva,
- posodabljanje in širjenje ribogojstva,
- posodabljanje in širjenje predelave,
- promocija rib, ribiških proizvodov in ribiškega sektorja,
- zagotavljanje primernih pogojev za delo in varnost ribičev z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture, ureditev ribiških pristanišč, mest iztovarjanja,
- spodbujanje razvoja obalnih ribiških območij in doseganje dolgotrajne blaginje z diverzifikacijo aktivnosti in povezavo ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo.

Strateški cilji ribiške politike, opredeljeni v operativnem programu za razvoj ribištva dopolnjujejo cilje politike razvoja podeželja.

Razmejitev med ribištvom in razvojem podeželja na splošno temelji na ciljni usmerjenosti instrumentov ribiške politike na ciljno skupino upravičencev (ribiči, ribogojstvo oz. predelovalna industrija rib). Navedeni upravičenci in dejavnosti niso upravičeni do podpor ukrepov politike razvoja podeželja. V morebitnih primerih utemeljenih in komplementarnih aktivnosti se bodo razmejitve določile na nivoju priprave javnih razpisov v okviru Organa upravljanja.

Slovenija namerava v okviru Operativnega programa za razvoj ribištva, sofinanciranega iz ESR, v novi finančni perspektivi 2007 - 2013 izvajati 11 ukrepov na 4 prednostnih oseh in ukrep tehnične pomoči:

- 1. os – Trajnostna raba ribolovnih virov s ciljem zagotavljanja trajnostnega in konkurenčnega ribištva vključuje razrez plovil in njihovo prerazporeditev za dejavnosti, ki niso ribiške, naložbe v ribiška plovila in opremo. Ukrepi dopolnjujejo cilje ukrepov 1. osi PRP. Ukrepi in aktivnosti ter ciljna skupina upravičencev te osi do OP za razvoj ribištva niso upravičeni do podpor v okviru 1. osi PRP, zato posebna razmejitev ni potrebna.
- 2. os – Ribogojstvo, predelava in trženje s cilji posodabljanja in širjenja ribogojstva, posodabljanja in širjenja predelave, promocije rib, ribiških proizvodov in ribiškega sektorja. Aktivnosti in upravičenci, registrirani za dejavnost ribogojstva in/ali predelave in trženja rib, vključno s kmeti, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost ribogojstva, so upravičeni do podpor za naložbe v ribogojstvo, ki so gospodarske narave, zgolj v okviru ukrepov OP za razvoj ribištva ter niso upravičeni do podpor v okviru ukrepov 1. osi PRP. Podpore v povezavi z operacijami za izboljšanje in varovanje okolja (varovanje naravnih habitatov) pa so upravičene do podpor v okviru ukrepov PRP.

- 3. os – Kratkoročni ukrepi skupnega interesa s ciljem zagotavljanja primernih pogojev za delo in varnost ribičev z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture, ureditvijo ribiških pristanišč, mest iztovarjanja. Aktivnosti v okviru ukrepov te osi se ne prekrivajo z ukrepi PRP.
- 4. os – Razvoj ribiških območij s ciljem spodbujanja razvoja obalnih ribiških območij in doseganje dolgotrajne blaginje z diverzifikacijo aktivnosti in povezavo ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo. Za izvajanje ukrepov 4. osi bo predvidoma izbrana ena obalna akcijska skupina (OAS). V kolikor bi se območje in partnerji v okviru OAS prekrivali z območjem in partnerji LAS 4. osi PRP, ter bi bil za izvajanje lokalnih strategij tako za razvoj obalnega območja kot za razvoj podeželja izbran isti izvajalec, bodo aktivnosti in financiranje po pripadajočih lokalnih strategijah transparentno razmejeni.
- Spremljajoči ukrep *tehnična pomoč* OP za razvoj ribištva je namenjena administrativni podpori izvajanja ukrepov operativnega programa za razvoj ribištva in se ne prekriva z ukrepom tehnične pomoči PRP.

10.4 Skladnost PRP 2007 - 2013 z ostalimi politikami in instrumenti

Program LIFE III

Z letom 2007 bo tretjo fazo finančnega programa Evropske komisije LIFE t.i. LIFE III nadomestil LIFE+, ki je vsebinsko in tehnično razdeljen na tri sklope: narava in biotska raznovrstnost, implementacija okoljske politike in izboljšanje vodenja ter okoljsko informiranje in komuniciranje. Prvima dvema sklopoma je namenjenih 78 odstotkov sredstev, za katera se bodo potegovale države članice prek programov in javnih razpisov, tretji sklop pa je integracija manjših, razdrobljenih programov iz predhodnega programskega obdobja, s katerim bo Evropska komisija upravljala neposredno in samostojno. Sloveniji je po kriterijih LIFE+ namenjenih okrog 4,5 milijona evrov za leto 2007, proti koncu finančne perspektive 2007 - 2013 pa okrog 5,5 milijona evrov. Ta sredstva pa bo lahko pridobila s prijavo dobrih projektov, ki jih bo izbrala EK. O morebitnem prekrivanju vsebin PRP 2007 - 2013 in vsebin projektov, ki črpajo sredstva LIFE+ ni mogoče govoriti, saj bo uredba LIFE+ predvidoma objavljena do poletja, razpis za zbiranje projektnih predlogov pa naj bi Evropska EK objavila do konca leta 2007.

Skladnost z nacionalnimi shemami

Sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov

Ukrep naložbe na kmetijska gospodarstva v okviru 1. osi PRP namenja v okviru aktivnosti za posodobitev kmetijskih gospodarstev podpira tudi naložbe v ureditev mrež proti toči. Ukrep dopolnjuje nacionalno shemo sofinanciranja zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov, ki jo je Slovenija uvedla v letu 2006.

Ukrepi na področju gozdarstva

Aktivnosti v okviru 1. osi PRP bodo prispevale k povečanju ekonomskih učinkov gospodarjenja z gozdovi, izboljšanju konkurenčnosti gozdarskega sektorja, višji dodani vrednosti ter izboljšanju kakovosti gozdarskih proizvodov, prav tako pa k povečevanju rabe lesne biomase v energetske namene in s tem k blažitvi klimatskih sprememb (Kjotski protokol). Te aktivnosti izhajajo in uresničujejo nacionalno gozdarsko strategijo, opredeljeno v Programu razvoja gozdov (MKGP, 1996). Aktivnosti s področja gozdarstva, vključene v PRP 2007 - 2013 se ne prekrivajo z aktivnostmi v okviru nacionalne sheme na področju gozdarstva, ki je usmerjena v ohranjanje, izboljšanje, razvoj in vzdrževanje privatnih gozdov zaradi ekološke, varovalne in rekreacijske vloge. Shema vključuje: izvajanje del nege in preventivnega varstva gozdov, ki zagotavljajo ekološko stabilnost gozdov oziroma; varstvena dela v gozdovih (pred škodljivci, zavarovanimi

zvermi), vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih živali, ohranjanje in razvoj infrastrukture za preprečevanje nastanka in širjenja gozdnih požarov; obnovo gozdov, ki so jih poškodovale naravne ujme ali požari in združevanje lastnikov gozdov. Skozi shemo se bodo v obdobju 2007 do 2013 financirali in sofinancirali vsi ukrepi, ki zagotavljajo ohranitev in načrtovan razvoj gozdov. V pretežni meri se sofinanciranje izvaja v deležu s katerim ukrep prispeva h krepitvi splošnih koristi gozdov. Tako je navedeno tudi v priglasitvi državnih pomoči za obdobje 2007 do 2013.

Ukrepi na področju usposabljanja in informiranja

- PRP 2007 - 2013 vključuje aktivnosti na področju usposabljanja in informiranja:
- namenjene poklicnemu usposabljanju in informiranju upravičencev, ki se ukvarjajo s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, predelavo kmetijskih proizvodov in lesa (na prvi osi);
- povezane z usposabljanjem in informiranjem za podjetništvo na podeželju (na tretji osi);
- permanentnemu usposabljanju in spodbujanju samoiniciativnosti lokalnega prebivalstva (na četrti osi).

Navedeni ukrepi se ne prekrivajo z aktivnostmi usposabljanja in informiranja na področju kmetijstva in gozdarstva, ki jih v Sloveniji na podlagi letnih programov izvaja posebna javna služba v okviru Kmetijsko gozdarske zbornica in Javnega zavoda za gozdove.

Notranja konsistentnost operativnih programov kohezijske politike EU in usklajenost s Programom razvoja podeželja in Programom razvoja ribištva ter drugimi politikami se zagotavlja v okviru Državnega razvojnega programa 2007 – 2013 in drugih aktivnosti Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (2005) je bil ustanovljen Svet za strukturno politiko, ki je medresorsko usklajevalno telo vlade na ministrski ravni. Svet za strukturno politiko je odgovoren za usklajenost razvojnih dokumentov in razvojnih spodbud iz različnih virov. Za uresničevanje načela partnerstva pri pripravi razvojnih dokumentov in obravnavo vprašanj trajnostnega razvoja med deležniki je vlada ustanovila Svet za trajnostni razvoj (2003), ki je posvetovalno telo vlade. Za usklajenost in koordinacijo vsebinskih nalog na področju trajnostnega razvoja med deležniki pa skrbi tudi Sekretariat Sveta za trajnostni razvoj.

Usklajenost NSN in PRP 2007 - 2013 s kohezijsko politiko in Programom razvoja ribištva ter ostalimi politikami in instrumenti se bo izvajala tudi preko Nadzornega odbora za razvoj podeželja, ki bo s sestavo članov zagotavljal zastopanost resorjev, pristojnih za izvajanje kmetijske, kohezijske in ribiške politike.

Usklajenost in preprečevanje prekrivanja se bo zagotavljalo tudi z medsebojnim informiranjem med Organi upravljanja o posameznih razpisih.

Republika Slovenija pripravlja Operativni program Natura 2000, kjer bodo določena pravila izvajanja in priprava upravljavskih načrtov za območja Nature 2000. Program bo financiran v okviru proračuna Republike Slovenije.

11 DOLOČITEV PRISTOJNIH IN ODGOVORNIH ORGANOV

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP) je odgovorni organ za pripravo programa razvoja podeželja v skladu s 16. členom Uredbe 1698/2005 ter za spremljanje, nadzor in vrednotenje PRP 2007 - 2013. Osnutek PRP 2007 - 2013 je bil predmet usklajevanja z relevantnimi ministrstvi (okolje in prostor, finance; kultura; zdravje; delo, družino in socialne zadeve; gospodarstvo; šolstvo in šport), vladnimi službami (lokalna samouprava in regionalni razvoj), gospodarskimi in socialnimi partnerji ter nevladnimi organizacijami.

Priložena shema prikazuje organizacijsko strukturo MKGP, vključno z organi v sestavi, ki so vključeni v pripravo, spremljanje in izvajanje programa razvoja podeželja.

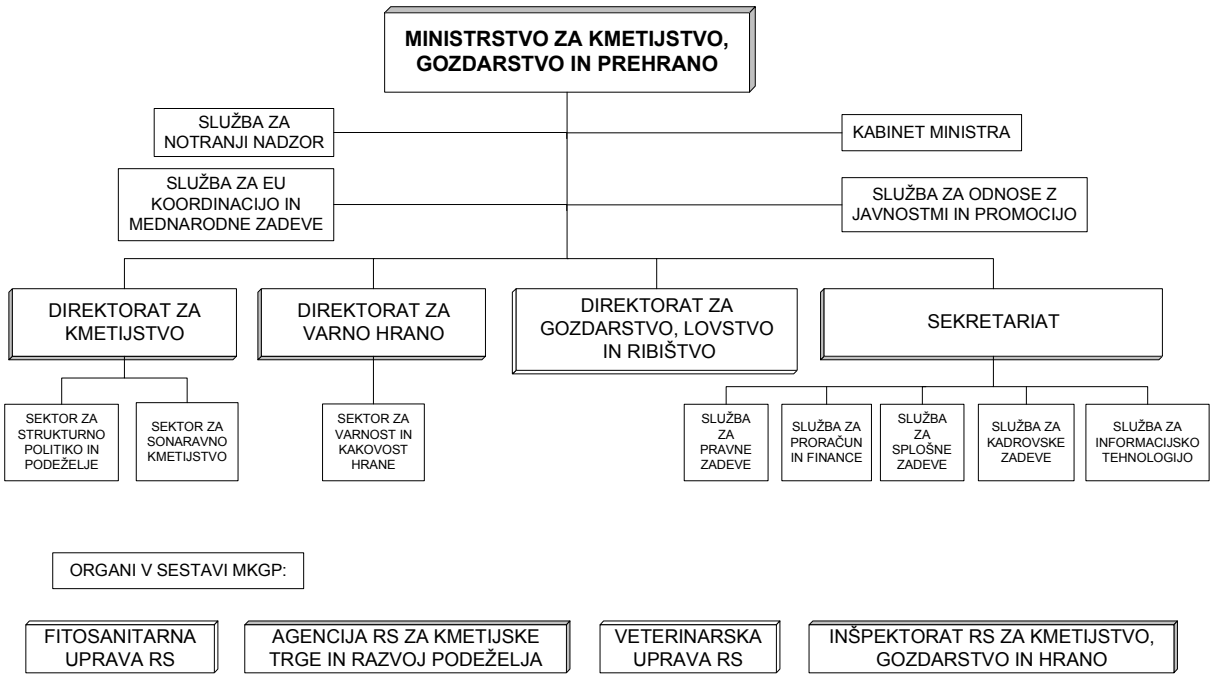

MKGP je odgovorno za izpolnjevanje in nadzorovanje izvajanja določil Uredbe 1290/2005. Prav tako MGKP vzpostavi ustrezen upravljavski in kontrolni sistem za usklajeno izvajanje PRP 2007-2013.

Z namenom zagotavljanja učinkovite zaščite finančnih interesov Skupnosti Slovenija izvaja vse administrativne ukrepe, ki so določeni v 9(1) členu Uredbe 1290/2005 in jih natančneje opredeljuje v nacionalni zakonodaji.

Slovenija bo v skladu z Uredbo 1848/2006 Komisiji redno poročala o ugotovljeni finančnih posledicah nepravilnosti in o morebitnem goljufivem ravnanju.

11.1 Organ upravljanja

Naloge organa upravljanja skladno s 75. členom Uredbe 1698/2005 bo izvajalo MKGP.

Naloge, ki jih izvaja organ upravljanja so zlasti:
- zagotavljanje, da so dejavnosti, izbrane za financiranje, v skladu z merili upravičenosti, določenimi v PRP 2007-2013;

- vzpostavitev in prilagoditev ustreznih sistemov za zbiranje in vzdrževanje statističnih in drugih podatkov za namene spremljanja in vrednotenja;
- obveščanje vseh upravičencev, ki sodelujejo pri izvajanju ukrepov Programa razvoja podeželja o:
    - obveznostih, ki so posledica dodelitve pomoči, in da uporabljajo ločen računovodski sistem ali pa ustrezne računovodske kode za vse transakcije, ki so povezane z dejavnostjo;
    - zahtevah glede posredovanj podatkov organu upravljanja ter evidenco učinkov in rezultatov;
- izvedba vseh potrebnih aktivnosti spremljanja za pravočasno izvedbo vrednotenja programa razvoja podeželja;
- predložitev rezultatov spremljanja in vrednotenj Nadzornemu odboru in Komisiji;
- oblikovanje Nadzornega odbora in izdelava gradiv za potrebne spremljanja izvajanja programa skladno s sprejetim poslovnikom Nadzornega odbora;
- obveščanje javnosti skladno s 76. členom Uredba 1689/2005;
- sestava letnega poročila o napredku in po predhodni potrditvi s strani Nadzornega odbora, pošiljanje Komisiji;
- zagotavljanje vseh potrebnih informacij plačilni agenciji pred odobritvijo plačil, vključno s postopki in kakršnih koli izvedenih kontrolah, ki se izvajajo za dejavnosti, izbrane za financiranje.

Organ upravljanja je odgovoren za učinkovito, smotrno in pravilno vodenje in izvajanje PRP 2007-2013 v skladu z določili 75. člena Uredbe Sveta 1698/2005 ter za druge organizacijske naloge v zvezi z izvajanjem PRP 2007-2013. Vodja Organa upravljanja bo generalni/a direktor/ica Direktorata za kmetijstvo.

Organ upravljanja je sestavljen iz vodje Organa upravljanja, Usmerjevalnega odbora, Operativne podpore in Vsebinske podpore. Pri svojem delu se OU poslužuje podpore ostalih služb v okviru MKGP. Pri pomembnejših odločitvah se vodja Organa upravljanja posvetuje z Usmerjevalnim odborom na sejah Organa upravljanja. Usmerjevalni odbor je sestavljen iz generalnih direktorjev Direktorata za varno hrano in Direktorata za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, predstavnikov sektorjev, odgovornih za posamezne ukrepe, in podpornih služb MKGP.

Operativna podpora predstavlja operativno pomoč vodji Organa upravljanja in Usmerjevalnem odboru pri upravljanju s PRP 2007 - 2013. Operativno podporo sestavljajo Sekretariat PRP 2007 - 2013, Skupina za kontrolo sistema, upravljanja in nadzora, Skupina za spremljanje in analize ter Mreža za podeželje.

Vsebinska podpora predstavlja vsebinsko podporo vodji Organa upravljanja in Usmerjevalnemu odboru pri izvajanju vsebine PRP 2007 – 2013. Vsebinsko podporo sestavljajo koordinatorji osi in nosilci ukrepov.

Za delo Organa upravljanja bodo izdelana pisna navodila.

Organ upravljanja bo s plačilno agencijo podpisal dogovor ali drug ustrezen akt, kjer bodo točno določene obveznosti obeh institucij, pretok informacij in delitev nalog za usklajeno izvajanje PRP 2007 - 2013.

Ukrep Tehnične pomoči in aktivnosti Mreže za podeželje se izvajajo v okviru Organa upravljanja, izplačila izvaja plačilna agencija.

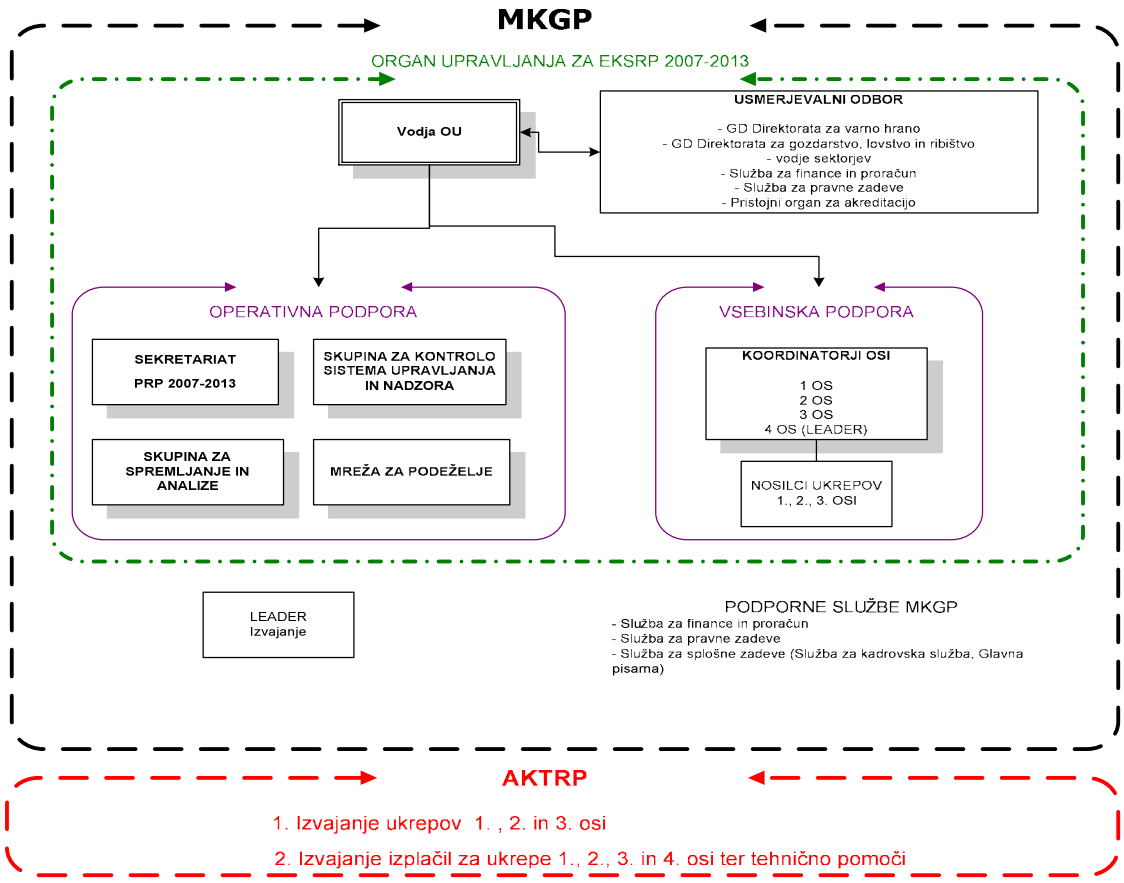

Shema organa upravljanja:

11.2 Plačilna agencija

AKTRP je edina akreditirana plačilna agencija za izvajanje vseh ukrepov skupne kmetijske politike v RS. AKTRP je bila ustanovljena leta 1999 za izvajanje programa SAPARD, ukrepov skupne kmetijske politike in nacionalnih ukrepov. Prva akreditacija je bila AKTRP podeljena v letu 2001 in sicer nacionalna akreditacija julija 2001 in s strani Evropske komisije novembra 2001.

MKGP, kot pristojni organ za izdajo in odvzem akreditacije plačilne agencije ter za spremljanje in nadzor delovanja plačilne agencije za izplačevanje sredstev Jamstvenega oddelka EKUJS, je oktobra 2004 AKTRP podelil polno akreditacijo za izvajanje ukrepov skupne kmetijske politike, financiranih iz jamstvenega sklada in s tem potrdil ustreznost organizacijske strukture ter izvedbenih postopkov.

Kriteriji za akreditacijo plačilne agencije so skladni tako z določili Uredbe 1663/95[64] kot z določili Uredbe 885/2006[65].

[64] Uredba Komisije (ES) št. 1663/95 z dne 7. julija 1995 o določitvi podrobnih pravil za uporabo Uredbe Sveta (EGS) št. 729/70 v zvezi s postopkom za potrditev obračuna Jamstvenega oddelka EKUJS (UL L 158, 8.7.1995, str. 6–12) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 3 zvezek 18 str. 31 – 37)

[65] Uredba Komisije (ES) št. 885/2006 z dne 21. junija 2006 o določitvi podrobnih pravil za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 1290/2005 glede akreditacije plačilnih agencij in drugih organov ter potrditve obračunov Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) (UL L 171, 23.6.2006, str. 90–110)

AKTRP je organizirana po kriterijih določenih v zgoraj navedenih uredbah in zagotavlja izvajanje osnovnih nalog:
- odobritev izplačil,
- izvajanje izplačil,
- računovodstvo izplačil.

Organizacijska shema AKTRP zagotavlja izvajanje vseh ukrepov PRP 2007 - 2013.

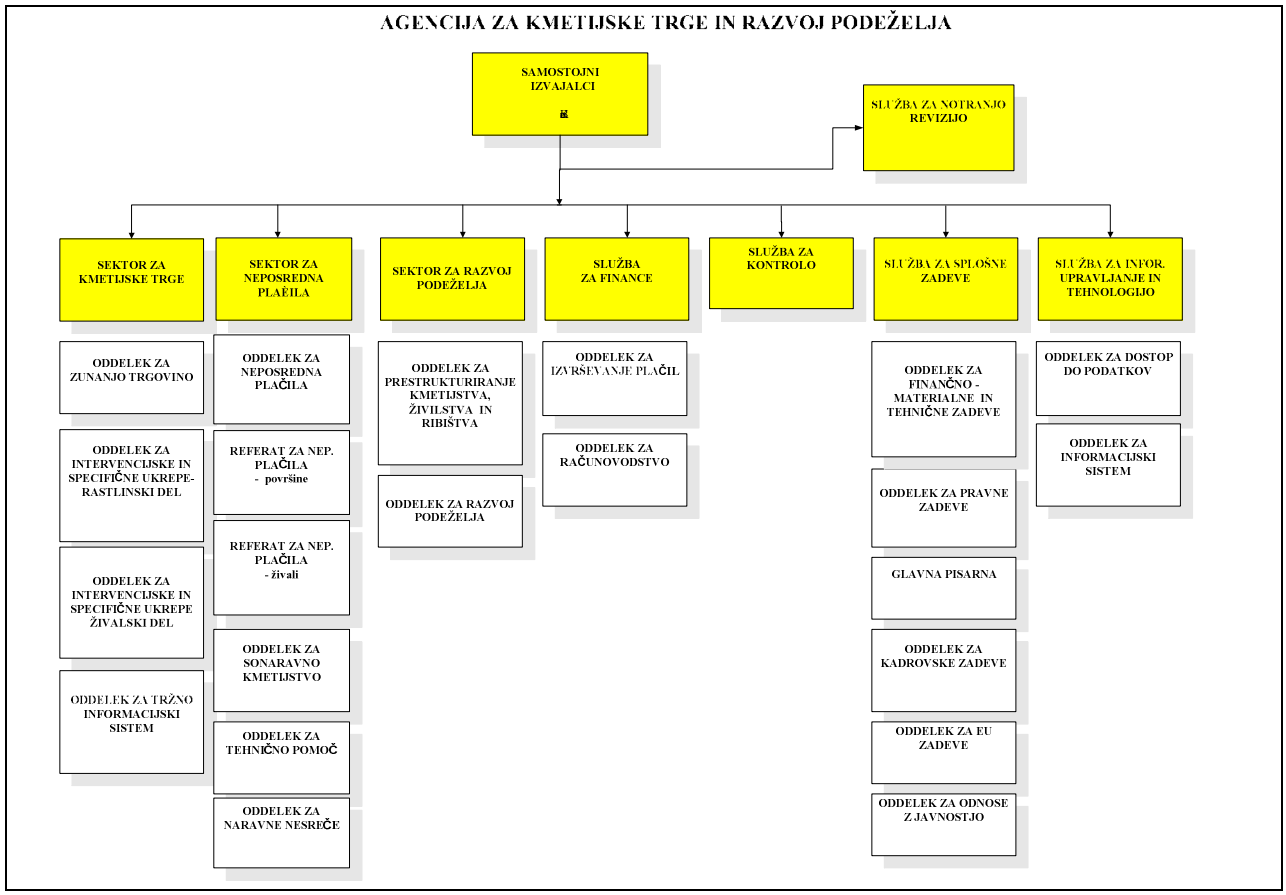

AKTRP ima uvedene ustrezne notranje kontrole in še posebej kontrole za odobritev sredstev skladno s pogoji upravičenosti, ki jih je potrdil Organ upravljanja.

Služba za kontrolo na AKTRP je odgovorna za izvajanje kontrol na kraju samem ter za pripravo analiz tveganj v sodelovanju z organizacijskimi enotami, ki izvajajo ukrepe PRP 2007 - 2013. Služba za kontrolo je odgovorna za spremljanje izvajanja delegiranega opravila kontrole na kraju samem. Organiziranost Službe za kontrolo zagotavlja izvajanje naknadnih kontrol.

AKTRP izvaja naloge usklajevalnega organa za zagotavljanje usklajene uporabe izvedbenih predpisov Skupnosti, razdeljevanje besedil in smernic Skupnosti ter za sporočanje informacij Komisiji Evropskih skupnosti. Za pošiljanje zahtevkov za povračila sredstev in zahtevanih poročil Komisiji Evropskih skupnosti ima AKTRP uveden kontrolni sistem.

AKTRP ima vzpostavljeno Službo za notranjo revizijo, ki preverja izvajanje notranjih kontrol administrativnih postopkov in postopkov odločanja na podlagi revizijske sledi.

Za odkrivanje, preprečevanje in poročanje o nepravilnostih ter suma goljufij je odgovorna AKTRP, ki ima vzpostavljen celovit sistem. Za ta namen je izdelano ustrezno navodilo in sistem poročanja, skladno z določili Uredbe 1848/2006. AKTRP poroča Evropskemu uradu za boj proti nepravilnostim in Uradu za nadzor proračuna pri MF. AKTRP ima v skladu s sprejetimi postopki uveden postopek za izterjavo neupravičeno izplačanih sredstev. Popolnoma programsko podprt sistem spremljanja bo na AKTRP uveden v letu 2008.

11.3 Certifikacijski organ

Certifikacijski organ za izvajanje ukrepov Programa razvoja podeželja je Urad za nadzor proračuna pri MF. Certificiranje računov za izplačevanje EU sredstev je opredeljeno z Zakonom o javnih financah (Ur. l. RS, št. 79/99, 124/00, 79/01, 30/02, 56/02, 110/02). Urad za nadzor proračuna ima v organizacijski strukturi poseben oddelek za Skupno kmetijsko politiko. Certifikacijski organ skladno s programom revizij certificira vse ukrepe skupne kmetijske politike in zagotavlja preglede varnosti IT sistemov na AKTRP skladno z določili Uredbe 885/2006.

Kontaktne točke

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Dunajska 22
SI 1000 Ljubljana
Telefon: + 386 1 478 9000
Telefaks: + 386 1 478 9021
Elektronska pošta: gp.mkgp@gov.si

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
Dunajska 160
SI 1000 Ljubljana
Telefon: + 386 1 580 7617
telefaks: + 386 1 478 9206
elektronska pošta: aktrp@gov.si

Urad za nadzor proračuna
Fajfarjeva 33,
SI 1000 Ljubljana
Telefon: + 386 1 369 6900
telefaks: + 386 1 369 6914
elektronska pošta: mf.unp@gov.si

11.4 Opis upravljavske strukture in finančnih tokov za izplačilo pomoči končnim upravičencem

Upravičenci do podpor iz programa razvoja podeželja iz 1., 2. in 3. osi vlagajo vloge in zahtevke na AKTRP. AKTRP ima za obdelavo vlog, odobravanje in izračun pomoči izdelana pisna navodila, kontrolne liste in vzpostavljene sisteme za poročanje v skladu z Uredbo 885/2006.

Ukrepi 2.osi

Za ukrepa izravnalna plačila na območjih z omejenimi dejavniki za kmetijstvo in kmetijsko okoljska plačila upravičenci vlagajo zahtevke za plačila na zbirni vlogi, ki se uporablja tudi za vlaganje zahtevkov na enoto površine v sklopu prvega stebra SKP.

Oddelek za okoljski program in območja z omejenimi dejavniki v Sektorju za neposredna plačila AKTRP (v nadaljevanju Oddelek za okoljski program in območja z omejenimi dejavniki) izvaja obdelavo zbirnih vlog v skladu z Uredbo 796/2004 in 885/2006.

Pred odobritvijo vsake vloge so izvedene podrobne administrativne kontrole tako, da se preveri popolnost vloge in izpolnjevanje pogojev upravičenosti do izplačila. Administrativne kontrole in kontrole večletnih obveznosti se beležijo s posebno namensko programsko podporo.

AKTRP je v letu 2004 uvedla popoln IAKS s programskimi administrativnimi kontrolami za obdelavo zbirnih vlog za izravnalna plačila na območjih z omejenimi dejavniki za kmetijstvo in kmetijsko okoljska plačila kot za kmetijske subvencije. Te kontrole zajemajo:

- Navzkrižno preverjanje prijavljenih poljin in živali
- Navzkrižno preverjanje z zbirkami podatkov za ugotavljaje upravičenosti do pomoči.

Programska podpora za izvajanje IAKS je vsako leto podrobno preverjena pred začetkom zajema podatkov iz zbirnih vlog in izvedbo izračuna pomoči. Izvedene kontrole v času testiranja so dokumentirane na posebnih kontrolnih listah.

Po opravljenih administrativnih kontrolah in kontrolah na kraju samem (Služba za kontrolo) se izvede izračun pomoči. V Službi za finance se po izvedenem knjiženju zneskov pomoči podatki prenesejo na skupni plačilni nalog v avtomatiziranem plačilnem sistemu preko Ministrstva za finance. Služba za finance preveri ali so skupinski plačilni nalogi skladni s seznamom odobrenih zahtevkov upravičencev. Plačilo se izvede neposredno na bančni račun upravičenca.

Dodatna dokumentacija k odobrenim zahtevkom zagotavlja revizijsko sled od prejema vloge do izplačila upravičencu in do odgovarjajoče vloge za povračilo sredstev izdelane v skladu z Uredbo 885/2006.

Ukrepi 1. in 3. osi

Sredstva se bodo dodeljevala na podlagi odprtih oz. zaprtih javnih razpisov.

Za ukrepe 1. in 3. osi upravičenci vlagajo vloge in zahtevke skladno z zahtevami javnega razpisa. Pred odobritvijo vsake vloge so izvedene podrobne administrativne kontrole tako, da se preveri pravočasnost, popolnost vloge in izpolnjevanje pogojev upravičenosti do izplačila. Vse izvedene kontrole so dokumentirane v podrobnih standardiziranih kontrolnih listah.

Po opravljenih administrativnih kontrolah in kontrolah na kraju samem (Služba za kontrolo) se izvede izračun pomoči. V Službi za finance se po izvedenem knjiženju zneskov pomoči podatki prenesejo na skupni plačilni nalog v avtomatiziranem plačilnem sistemu preko Ministrstva za

finance. Služba za finance preveri ali so plačilni seznami skladni s seznamom upravičencev, ki prejemajo plačilo. Plačilo se izvede neposredno na bančni račun upravičenca.

Dodatna dokumentacija k odobrenim zahtevkom zagotavlja revizijsko sled od prejema vloge do izplačila upravičencu in do odgovarjajoče vloge za povračilo sredstev izdelane v skladu z Uredbo 885/2006.

Ukrepi 4. osi - LEADER
Za izvajanje 4.osi je odgovorno MKGP, ki izvaja aktivnosti, potrebne za izbor Lokalnih akcijskih skupin na podlagi podrobnih pogojev objavljenih v najmanj dveh pozivih za obdobje 2007 - 2013.

Lokalne akcijske skupine predložijo Lokalne razvojne strategije na MKGP. MKGP pregleda ali Lokalne razvojne strategije izpolnjujejo cilje navedene v NSN in zahtevane pogoje iz poziva ter pripravi seznam izbranih Lokalnih akcijskih skupin, vključno z okvirnim finančnim načrtom za izvajanje vseh aktivnosti na LEADER območju.

MKGP je odgovorno za spremljanje dinamike izvajanja projektov v okviru vsakoletnega potrjenega finančnega okvira posamezne Lokalne akcijske skupine ter za poročanje na vseh nivojih.

Lokalne akcijske skupine so odgovorne za izvajanje vseh aktivnosti na območju (animacija, priprava in izbor ustreznih projektov za financiranje, nadzor nad izvajanjem in poročanje). Lokalne akcijske skupine so odgovorne za izvedbo administrativnih kontrol pred odobritvijo posameznega projekta, kontrol na kraju samem pred odobrenimi izplačili ter spremljanje izvajanja projektov in poročanje organu upravljanja. Na podlagi ustrezne dokumentacije, ki jo Lokalne akcijske skupine pošljejo LEADER pisarni, le - ta potrdi nastale izdatke po predhodno opravljenih kontrolah. Potrjene zahtevke za povračilo sredstev MKGP pošlje AKTRP, ki izvede končnim prejemnikom sredstev izplačilo po predhodno opisanem postopku.

11.5 Opis kontrolnega sistema

AKTRP izvaja administrativne kontrole in kontrole na kraju samem na ravni ukrepa v skladu z Uredbo 885/2006. Za izvajanje navedenih kontrol ima AKTRP izdelane priročnike na ravni ukrepa, katerih sestavni del so podrobne standardizirane kontrolne liste.

Glede napačno izplačanih zneskov AKTRP upošteva splošno pravilo, da morajo biti taki zneski izterjani. To pravilo se uporablja za vse ukrepe programa razvoja podeželja.

Sistem sankcij (zmanjšanja in izključitve) je določen z IAKS in se uporablja za vse nepravilnosti, ki se tičejo izplačil na podlagi poljin in/ali živali. Za ta namen je Služba za kontrolo na AKTRP že izdelala navodila v skladu z Uredbo 796/2004. Za vse ostale nepravilnosti (npr. drugi specifični pogoji za ukrepe programa razvoja podeželja) je AKTRP pripravila Seznam nepravilnosti in sankcij. Seznam nepravilnosti in sankcij je natančneje opredeljen v nacionalnem predpisu, ki bo določal zmanjšanja oziroma izključitev plačil.

Neodvisno od zahtev IAKS za povračilo napačno plačanih zneskov in sankcij, bodo upravičenci dolžni pri odkritih nepravilnostih povrniti tudi druge zneske pomoči, do katerih so upravičeni.

Po ugotovljeni nepravilnosti, Služba za kontrolo obvesti organizacijsko enoto odgovorno za posamezni ukrep. V takem primeru organizacijska enota sproži postopek v skladu z nacionalno zakonodajo za izterjavo zneskov.

Vlagatelji niso dolžni povrniti zneskov pomoči, če pogoji za dodelitev pomoči niso bili izpolnjeni zaradi:
- okoliščin višje sile,
- posebnih določil v sprejetih uredbah,
- pravic do uporabe pogoja prekinitve zaradi nepredvidenih okoliščin, na katere nosilec pravice do prejema sredstev ni mogel vplivati,
- sprememb, ki vplivajo na izvajanje sheme ukrepa in niso bile znane v času sklenitve kmetijsko okoljske zaveze, kot je podrobneje zapisano v poglavju 5.3.2,
- ostale podobne okoliščine.

Upravičenci do sredstev iz ukrepa zgodnje upokojevanje, ki ne obvestijo AKTRP o vstopu v Nacionalno pokojninsko shemo, so sankcionirani ali so izključeni iz sheme ukrepa. Pred podpisom pogodbe vsak upravičenec prejme seznam nepravilnosti in sankcij. Sankcije vključujejo povračilo že dodeljenih sredstev in prenehanje prejemanja izplačil.

Izvajanje fizičnih kontrol
Služba za kontrolo na AKTRP je odgovorna za izvajanje kontrol na kraju samem. Administrativna struktura AKTRP zagotavlja ločenost izvajanja nalog administrativnih kontrol in kontrole na kraju samem. Služba za kontrolo je odgovorna za pripravo analize tveganj v sodelovanju z organizacijskimi enotami AKTRP, odgovornimi za izvajanje posameznega ukrepa programa razvoja podeželja kot tudi za spremljanje izvajanja delegiranega opravila.

Analiza tveganja je izdelana v prvi fazi na podlagi stratificiranega naključnega vzorčenja na četrtini vlog. V drugi fazi se vzorčenje izvede na podlagi ključnih kriterijev tveganja kot so:
- višina pomoči,
- signifikantno povečanje površine,
- upravičenec vlaga vlogo za pomoč prvič,
- nepravilnosti ugotovljene v predhodnih letih (za že izvedene ukrepe),
- vlagatelj je blizu praga upravičenosti za dodelitev pomoči,
- poznavanje dejstev o upravičencu.

Kontrole vlog oz. zahtevkov na kraju samem v tekočem letu bodo izvedene z obiski na kmetijskih gospodarstvih in bodo vključevale najmanj 5 odstotkov upravičenih vlog za vsakega od ukrepov programa razvoja podeželja 2. osi vezane na površine in najmanj 5 odstotkov odobrenih vlog za ukrepe 1. in 3. osi. Za investicijske naložbe za katere se izplačila izvajajo v več fazah, se kontrola na kraju samem pri upravičencu izvede vsaj enkrat pred zaključkom investicije.

V okviru teh kontrol se na kmetijskih gospodarstvih preverjajo tudi drugi specifični pogoji za dodelitev pomoči na posameznem ukrepu.

Kontrola navzkrižne skladnosti bo vključevala najmanj 1 odstotek vseh upravičencev do pomoči iz naslova ukrepov 2. osi, za katere se ta vrsta kontrole zahteva z 20. členom Uredbe 1975/2006. Znižanja in izključitve se v primeru ugotovljenih kršitev obravnavajo skladno z 51. členom Uredbe 1698/2005 in 22. – 24. členom Uredbe 1975/2006.

Kontrole na kraju samem bodo zajele vse zaveze in obveznosti upravičenca iz PRP 2007 - 2013, ki jih je mogoče preverjati v času obiska na kmetijskem gospodarstvu. Kontrole na kraju samem bodo dokumentirane na podrobnih in standardiziranih poročilih o izvedeni kontroli.

AKTRP bo izvajala naknadne kontrole po izvedenih kontrolah na kraju samem v obsegu 1 odstotka.

Nadzorovanje dobre kmetijske prakse

Zahteve glede dobre kmetijske prakse v sklopu kmetijsko okoljskih obveznosti, ki se prenašajo iz prejšnjega programskega obdobja imajo podlago v več nacionalnih predpisih glede okolja in izvajanja kmetovanja. Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano izvaja nadzor o izpolnjevanju teh zahtev na podlagi kazalnikov. Inšpektorji izvajajo kontrolo na kraju samem. Kontrole na podlagi kazalnikov iz PRP 2004 - 2006 inšpektorji izvajajo ob vsakem pregledu na kmetijskem gospodarstvu. Skladno s postopki IAKS kontrol inšpektorji predložijo zapise o opravljenih pregledih AKTRP za izvajanje nadaljnjih postopkov.

12 OPIS SISTEMOV SPREMLJANJA IN VREDNOTENJA TER PREDVIDENA SESTAVA NADZORNEGA ODBORA

12.1 Opis sistemov spremljanja in vrednotenja

Kakovost izvajanja PRP 2007 - 2013 spremljata Organ upravljanja in Nadzorni odbor, s pomočjo finančnih kazalnikov ter kazalnikov učinka in rezultatov.

Spremljanje izvajanja programa omogoča pregled učinkovitosti programa pri doseganju zastavljenih ciljev, glede na porabljena finančna sredstva. Je trajen postopek, ki poteka med implementacijo programa, z namenom korekcije programa v primeru oddaljevanja od doseganja operativnih ciljev, izboljšanja kakovosti izvajanja programa in optimizacije delitve proračunskih sredstev.

Omejeno število skupnih kazalnikov, ki se uporabljajo pri vsakem programu, je določeno z okvirom skupnega spremljanja in vrednotenja, ki je pripravljen v sodelovanju med Komisijo in državami članicami ter sprejet v skladu s postopkom iz 90(2). člena Uredbe 1698/2005.
Pristop k spremljanju in vrednotenju izvajanja PRP 2007 - 2013 temelji na ureditvi iz prejšnjega programskega obdobja, vendar je bolj sistematičen in prilagojen novim potrebam Uredbe 1698/2005.

Spremljanje rezultatov in vplivov ter uresničevanja ciljev na posameznih področjih ukrepanja se izvaja dodatno preko kazalnikov, ki niso del skupnega okvira in ga izvajajo za to pristojne institucije.

Spremembe stanja okolja se bodo dodatno spremljale preko nabora kmetijsko okoljskih kazalnikov in okoljskih kazalnikov za spremljanje katerih je pristojna ARSO. Nekateri izmed omenjenih kazalnikov so kvantitativno vključeni v analizo stanja. Za spremljanje stanja ohranjenosti narave, zbiranje podatkov o rastlinskih in živalskih vrstah ter njihovih življenjskih prostorih in ekosistemih in spremljanje biotske raznovrstnosti je odgovoren Zavod RS za varstvo narave (Zakon o ohranjanju narave, UL RS št. 41/2004). Preko sistemov spremljanja in podatkov o stanju ohranjenosti narave bo možno natančneje vrednotiti vplive izvajanja ukrepov programa.

Kazalniki
Napredek, učinkovitost in uspešnost PRP 2007 - 2013 glede na njegove cilje, se meri s pomočjo kazalnikov, ki se nanašajo na izhodiščno stanje ter na finančno izvajanje, učinke, rezultate in vpliv programov.

Skupni in dodatni izhodiščni kazalniki, kazalniki učinka ter rezultata in vpliva so navedeni v poglavju 5 pri posamezni osi oziroma ustreznemu ukrepu in v Prilogi 2. Vsi kazalniki imajo ovrednoteno izhodiščno stanje in pričakovano vrednost ob zaključku izvajanja PRP 2007 - 2013. Kazalniki vpliva so ovrednoteni glede na pričakovan vpliv izvajanja PRP 2007 - 2013 na posamezna področja, ki jih povzemajo kazalniki. Vsi kazalniki bodo opisani in opredeljeni v dokumentu, ki bo natančneje določal spremljanje izvajanja ukrepov PRP 2007 - 2013.

PRP 2007 - 2013 določa omejeno število dodatnih kazalnikov, ki so značilni zanj. Podatki, ki se nanašajo na kazalnike, so lahko dodatno razčlenjeni na podlagi spola in starosti upravičencev.

Letno poročilo o napredku
Organ upravljanja izvaja aktivnosti zbiranja podatkov, potrebnih za izdelavo letnega poročila o napredku skladno z 82. členom Uredbe 1698/2005. Letno poročilo Organ upravljanja, po predhodni potrditvi s strani Nadzornega odbora prvič pošlje Komisiji do 30. junija 2008 in nato vsako leto do konca meseca junija.

Vsako letno poročilo o napredku vsebuje naslednje elemente:

(a) vsakršno spremembo splošnih pogojev, ki ima neposreden vpliv na pogoje izvajanja programa, ter vsako spremembo nacionalnih politik in politik Skupnosti, ki vpliva na usklajenost EKSRP in ostalih finančnih instrumentov;

(b) napredek pri programu v skladu z zadanimi cilji, določen na podlagi kazalnikov učinka in rezultata;

(c) podatke o finančnem izvajanju programa, ki za vsak ukrep izkazujejo izdatke, izplačane upravičencem; če se program nanaša na regije v okviru konvergenčnega cilja, se izdatki prikazujejo ločeno;

(d) povzetek dejavnosti sprotnih vrednotenj;

(e) ukrepe organa upravljanja in nadzornega odbora, namenjene zagotavljanju kakovosti in učinkovitosti izvajanja programa, še zlasti:

(i) ukrepe spremljanja in vrednotenja;

(ii) povzetek večjih težav, ki so nastale pri vodenju programa in vse ukrepe, ki so bili sprejeti, tudi tiste v zvezi s pripombami iz 83. člena Uredbe 1698/2005;

(iii) uporabo tehnične pomoči;

(iv) ukrepe za zagotavljanje obveščanja javnosti v skladu s 76. členom Uredbe 1698/2005;

(f) izjavo o usklajenosti s politikami Skupnosti na področju podpore, vključno z navedbo težav, ki so pri tem nastale in ukrepov za njihovo odpravljanje;

(g) če je to potrebno, ponovno uporabo vrnjene pomoči v skladu s 33. členom Uredbe 1290/2005.

Organ upravljanja pošlje Komisiji zadnje letno poročilo o napredku pri izvajanju programa do 30. junija 2016.

Letni pregled programov
Vsako leto ob predložitvi letnega poročila o napredku EK in Organ upravljanja pregledata glavne rezultate preteklega leta v skladu s postopki, ki so določeni v dogovoru z zadevno državo članico in Organom upravljanja. Po tem pregledu lahko EK poda pripombe državi članici in Organu opravljanja, ki o tem obvesti Nadzorni odbor. Država članica obvesti Komisijo o ukrepanju v zvezi s temi pripombami.

Strateško spremljanje
Organ upravljanja do 1. oktobra 2010 odda Komisiji zbirno poročilo, skladno s 13. (2) členom Uredbe 1698/2005. Poročilo prikazuje napredek pri izvajanju Nacionalnega strateškega načrta in doseganju ciljev ter prispevek k izpolnjevanju strateških smernic Skupnosti. Poročilo Organ upravljanja pripravi do 1. oktobra vsako drugo leto in sicer zadnje leta 2014.

Vrednotenje
Za PRP 2007 - 2013 se izvajajo predhodna, vmesna in naknadna vrednotenja v skladu s 85., 86. in 87. členom Uredbe 1698/2005.

Omenjena vrednotenja so namenjena izboljšanju kakovosti, učinkovitosti in uspešnosti izvajanja Programa razvoja podeželja. Z njimi se oceni vpliv programa z vidika strateških smernic Skupnosti in reševanja težav pri razvoju podeželja ob upoštevanju zahtev po trajnostnem razvoju, vpliva na okolje in izpolnjevanja zahtev ustrezne zakonodaje Skupnosti.

Vrednotenja izvajajo neodvisni strokovnjaki za vrednotenje. Rezultati se dajo na razpolago v skladu z Uredbo 1049/2001[66].

Država članica zagotovi človeške in finančne vire, potrebne za izvedbo vrednotenj, organizira pridobivanje in zbiranje zahtevanih podatkov ter uporablja različne informacije, ki jih sistem spremljanja zagotavlja.

Predhodno vrednotenje
Predhodno vrednotenje je del priprave vsakega programa razvoja podeželja in je namenjeno optimizaciji delitve proračunskih sredstev in izboljšanju kakovosti programa. Z njim se ugotavljajo in ocenjujejo srednjeročne in dolgoročne potrebe, cilji, ki jih je treba doseči, pričakovani rezultati, ovrednoteni cilji, še zlasti z vidika vpliva na izhodiščno stanje, dodana vrednost Skupnosti, v kolikšni meri se upoštevajo prednostne naloge Skupnosti, spoznanja, pridobljena na podlagi prejšnjih programiranj ter kakovost postopkov izvajanja, spremljanja, vrednotenja in finančnega poslovodenja.

Predhodno vrednotenje je bilo, skladno s 85. členom Uredbe 1698/2005, izvedeno v okviru odgovornosti Organa upravljanja. Predhodno vrednotenje so opravili neodvisni strokovnjaki Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani v sodelovanju z danskim podjetjem Orbicon.

Predhodno vrednotenje je del Programa razvoja podeželja in sicer povzetek v poglavju 3.3, v celoti pa je priloženo v Prilogi 16.

Vmesno in naknadno vrednotenje

Organ upravljana bo izvedel vse potrebne aktivnosti za izvedbo vmesnega in naknadnega vrednotenja PRP 2007 – 2013. Za vrednotenje programa se uporablja sprotno vrednotenje, ki omogoča pregled napredka programa glede na zastavljene cilje preko spremljanja in vrednotenja kazalnikov rezultata in kjer je primerno, kazalnikov vpliva (86. (2)(a) člen Uredbe 1698/2005). Povzetek dejavnosti sprotnega vrednotenja je vključen v letno poročilo o napredku.

Leta 2010 se sprotno vrednotenje opravi v obliki ločenega poročila o vmesnem vrednotenju. Pri tem vrednotenju se predlagajo ukrepi za izboljšanje kakovosti programa in njegovega izvajanja.

Leta 2015 se sprotno vrednotenje opravi v obliki ločenega poročila o naknadnem vrednotenju.
S pomočjo vmesnega in naknadnega vrednotenja se pregleda stopnja uporabe sredstev, uspešnost in učinkovitost programiranja EKSRP, njegov socialno-ekonomski vpliv in njegov vpliv na prednostne naloge Skupnosti. Vrednotenja se nanašajo na cilje programa in stremijo k pridobivanju spoznanj o politiki razvoja podeželja. V njih so prikazani dejavniki, ki prispevajo k uspešnemu ali neuspešnemu izvajanju programov, tudi glede njihove trajnosti, prikazane pa so tudi dobre prakse.

[66] Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije (UL L 145, 31.5.2001, str. 43–48) (posebna izdaja v slovenščini poglavje 01 zvezek 03 str. 331)

12.2 Predvidena sestava Nadzornega odbora

Na podlagi predloga MKGP bo Vlada RS v obdobju največ treh mesecev po odločbi o odobritvi programa imenovala člane Nadzornega odbora za PRP 2007 - 2013.

Nadzorni odbor za izvajanje nalog sestavi poslovnik znotraj institucionalnega, pravnega in finančnega državnega okvira ter ga sprejme sporazumno z Organom upravljanja, da zagotovi opravljanje svojih dolžnosti v skladu z Uredbo 1698/2005.

Nadzornemu odboru predseduje predstavnik MKGP.

Organ upravljanja določi sestavo Nadzornega odbora, vključno s partnerji iz 6(1). člena Uredbe 1698/2005. Člani Nadzornega odbora so predstavniki ministrstev in vladnih služb, javnih agencij, ekonomskih in socialnih partnerjev ter nevladnih organizacij. Še posebno pomembno je, da bodo v Nadzornem odboru zastopani vladni organi in organizacije, zadolžene za varovanje okolja.

Nadzorni odbor se mora prepričati o uspešnosti izvajanja PRP 2007 - 2013. V ta namen in skladno s 78. členom Uredbe 1698/2005 izvaja naslednje aktivnosti:

- v štirih mesecih po sprejetju odločitve o odobritvi programa svetuje v zvezi z merili za izbor aktivnosti, ki bodo financirane. Merila za izbor se revidirajo glede na programske potrebe;
- periodično ocenjuje napredek pri doseganju posebnih ciljev programa na podlagi dokumentov, ki jih predloži organ upravljanja;
- preverja rezultate izvajanja, še posebej doseganje ciljev, ki so bili zastavljeni v okviru vsake od osi in rezultate sprotnih vrednotenj;
- obravnava in sprejme letno poročilo o napredku in zadnje poročilo o napredku, preden sta poslani Komisiji;
- lahko predlaga organu upravljanja vsako prilagoditev ali revizijo programa, ki lahko pripomore k doseganju ciljev EKSRP iz 4. člena ali k boljšemu upravljanju, vključno s finančnim poslovodenjem;
- obravnava in sprejme kakršne koli bistvene predloge za spremembo v PRP 2007 - 2013.

13 DOLOČBE ZA ZAGOTAVLJANJE OBVEŠČANJA JAVNOSTI O PROGRAMU

Učinkovito obveščanje in informiranje javnosti je pomembno za povečanje splošne ozaveščenosti javnosti in preglednosti delovanja EKSRP ter povečanje zanimanja za koriščenje finančne pomoči, ki jo ponuja. Na ta način želimo posledično povečati absorpcijo omenjenih sredstev EU. Popolno in razumljivo informiranje o konkretnem vprašanju vodi k vzpostavitvi zaupanja med neposredno vpletenimi skupinami (javnostjo) in pristojnimi ustanovami. Obveščanje je nujen predpogoj za sodelovanje zainteresirane javnosti v javnopolitičnem procesu sprejemanja in izvajanja javnih politik, kar vodi k večji legitimnosti sprejetih odločitev.

Učinkovitost obveščanja oz. odzive javnosti bomo spremljali s kazalniki:
- število strokovnih gradiv, zgibank in brošur;
- število promocijskih aktivnosti;
- število seminarjev in delavnic;

Za učinkovito izvajanje komunikacijskega načrta bo Organ upravljanja zagotovil pomoč zunanjih strokovnjakov. Naročila se bo tudi izvedba študije oziroma mnenjske raziskave glede vpliva ukrepov komuniciranja na različne ciljne skupine.
V obdobju priprave programa je bilo organiziranih več delavnic in seminarjev za seznanjanje javnosti glede glavnih smernic EKSRP. Ob začetku izvajanja PRP 2007 - 2013 bomo pospešili dejavnosti obveščanja javnosti. Organizirane bodo delavnice in seminarji, natisnjene bodo različne publikacije (zloženke, knjižice), s katerimi bodo potencialnim prejemnikom podrobneje predstavljeni ukrepi programa. Z nastopi v medijih in tiskovnimi konferencami bomo poskusili zbuditi čim večjo zainteresiranost potencialnih prejemnikov in širše javnosti. Ob nadaljnji izvedbi PRP 2007 - 2013 bomo nadaljevali obveščanje z uporabo različnih komunikacijskih orodij za čim boljšo razpoznavnost programa in prispevka Skupnosti. Ob zaključku programa pa bomo izdali brošuro »Primeri dobrih praks PRP 2007 - 2013«, v kateri bodo predstavljeni najboljši projekti.

V programskem obdobju 2007 - 2013 je za komunikacijska orodja in spremljajoče podporne aktivnosti namenjenih vsaj 10 odstotkov sredstev tehnične pomoči. Upravičene stroške bo v višini 75% krila EU, 25% pa bo prispevala RS.

13.1 Predvideni ukrepi za obveščanje možnih upravičencev, strokovnih organizacij, gospodarskih, družbenih in okoljskih partnerjev, organov, udeleženih pri spodbujanju enakosti med moškimi in ženskami, ter nevladnih organizacij o možnostih, ki jih ponuja program, in predpisih za dostop do finančnih sredstev programa

Organ upravljanja potencialnim upravičencem zagotavlja jasno informacijo o upravnih postopkih, ki jih je treba upoštevati, sistemu za vodenje vlog, informacije o merilih, uporabljenih pri izbirnih postopkih in mehanizmih za vrednotenje, ter imena oseb ali kontaktnih točk na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, ki lahko pojasnijo delovanje celotnih programov pomoči in merila za pridobitev pomoči.

V to skupino smo vključili vse potencialne skupine končnih prejemnikov in končne prejemnike sredstev vseh ukrepov:
- kmetijska gospodarstva;
- živilsko predelovalna industrija (podjetja, s.p., zadruge itd.);
- lastniki gozdov, njihova združenja, zakupniki zasebnih gozdov;
- lokalne skupnosti;
- gospodarske družbe;
- zavodi;
- nevladne organizacije (društva, združenja itd.).

MKGP bo v okviru projekta poleg celotne koordinacije obveščanja in informiranja javnosti o PRP 2007 - 2013 pripravilo:
- logotip in celostno podobo;
- internetno stran, vključno s postavitvijo dela spletne strani, ki se nanaša na EKSRP;
- obveščanje javnosti ter promocije v ustreznih medijih (radio, televizija, časopisi);
- promocijski tiskani in avdio-vizualni material;
- vzpostavitev info točk;
- seminarje, delavnice in okrogle mize;
- sejme in razstave.

Spletna stran
Hitra rast dostopa do interneta potrjuje pomembnost spletne strani kot pripomočka za ključna sporočila organizacij in kot vira najnovejših informacij. Spletna stran bo glavni komunikacijski pripomoček komunikacijskega načrta.

Na spletu bo v celoti predstavljen PRP 2007 - 2013. Potencialni končni prejemniki sredstev bodo lahko tukaj našli vse potrebne informacije o posameznih ukrepih (namen, upravičene aktivnosti in stroški, končni prejemniki, finančna določila in posebni pogoji). Tukaj bodo objavljeni javni razpisi z razpisno dokumentacijo, pripravljeno za tiskanje, in vse INFO točke kjer bo mogoče dobiti dodatne informacije. Na spletni strani bodo, vsaj enkrat letno, objavljeni seznami končnih prejemnikov in višina (javnih) finančnih sredstev, dodeljenih po posameznih ukrepih. Predstavljeni bodo primeri dobrih praks v Sloveniji, pripravljavci poslovnih načrtov in projektov pa bodo tukaj našli vsa potrebna navodila za njihovo izdelavo.

Forum
Na internetni strani AKTRP je vsem zainteresiranim na voljo elektronski forum. Na njem lahko izmenjavajo mnenja, zastavljali vprašanja in dobili odgovore s področja ukrepov EKSRP in izdelave poslovnih načrtov ter priprave dokumentacije za javne razpise, oziroma pridobijo podatke o izvajanju ukrepov.

Info točke
INFO točke bodo informacijske pisarne, kjer bodo zainteresirani lahko dobili najrazličnejše informacije o koriščenju sredstev iz EKSRP.

Publikacije
V programskem obdobju predvidevamo izdajo več vrst publikacij. Uporabljali jih bomo na različnih predstavitvah PRP 2007 - 2013 (okrogle mize, seminarji, delavnice, tiskovne konference, sejmi). Poleg zloženke o EKSRP, bomo pripravili še knjižice o posameznih ukrepih.

Sporočila za javnost in pojasnila
Z njimi bomo javnosti prek medijev sproti posredovali vse novosti in odgovarjali na aktualna vprašanja v zvezi z aktivnostmi izvajanja PRP 2007 - 2013.

Tiskovne konference
Namenjene bodo širši predstavitvi novosti medijem ob večjih dogodkih. Organizirane bodo tako na MKGP, AKTRP in na lokacijah izbranih primerov dobre prakse. Na ta način bomo aktivno predstavili uspešne naložbe na podeželju, hkrati pa približali tovrstne naložbe ciljni javnosti.

Nastopanje v medijih
Predstavniki MKGP in AKTRP bodo aktivno sodelovali v radijskih in televizijskih oddajah ter drugih tiskanih medijih. Stremeli bomo za kontaktnimi oddajami, ki potekajo v živo in v katerih imajo poslušalci možnost zastavljati svoja vprašanja. Na ta način bomo kar najbolje sproti razreševali morebitne dileme in težave potencialnih končnih uporabnikov pri koriščenju sredstev EU.

Seminarji in delavnice
Z organizacijo seminarjev v začetni fazi obveščanja želimo strokovno javnost na splošno seznaniti z ukrepi PRP 2007 - 2013, razpisnimi pogoji, pripravo dokumentacije, postopkom pridobitve sredstev in sistemom obveščanja po vsej Sloveniji. Ti seminarji so v prvi vrsti namenjeni regionalnim razvojnim agencijam, občinam in ostalim strokovnim službam (Kmetijsko svetovalna služba, različni pripravljavci projektov in poslovnih načrtov), ki so v neposrednem stiku s potencialnimi končnimi prejemniki.

Predavanja
Na povabilo drugih institucij oz. organizacij bomo sodelovali na različnih dogodkih kot so okrogle mize, strokovni posveti ipd.

Promocijski material
Za večjo prepoznavnost EKSRP bomo pripravili tudi promocijski material, ki bo vseboval koristne informacije, bo praktično uporaben in vizualno privlačen. Uporabljali ga bomo na različnih dogodkih (tiskovne konference, seminarji, delavnice, izobraževanja).

Koledar aktivnosti

Aktivnosti	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Oblikovanje celostne grafične podobe	X								
Spletna stran	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Forum	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Info točke	X	X	X	X	X	X	X		
Publikacije	X	X	X	X	X	X	X		
Sporočila za javnost in pojasnila	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tiskovne konference	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nastopanje v medijih	X	X	X	X	X	X	X		
Seminarji in delavnice	X	X	X	X	X	X	X		
Predavanja	X	X	X	X	X	X	X		
Promocijski material	X	X	X	X	X	X	X		
Oglaševanje v sredstvih javnega obveščanja	X	X	X	X	X	X	X		
Klicni center	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Obveščanje in informiranje je načrtovano kot model sodelovanja med različnimi organizacijami, tako na regionalni in lokalni ravni, kot s socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami in stroko. V sistem obveščanja so poleg MKGP vključeni naslednji partnerji: AKTRP, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (s svojimi območnimi zavodi), Zavod za gozdove (s svojimi območnimi zavodi), Gospodarska zbornica Slovenije – Združenje za živilsko industrijo, Društvo za razvoj slovenskega podeželja, lokalne in regionalne oblasti, nevladne organizacije s področja promoviranja enakosti med moškimi in ženskami ter varovanja okolja, Center Evropa in predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji. Mreža za podeželje bo delovala v okviru MKGP in bo povezovala vladne, nevladne in zasebne organizacije in strukture, ki so vključene v razvoj podeželja.

13.2 Predvideni ukrepi za obveščanje upravičencev o prispevku Skupnosti

Zelo pomemben vidik obveščanja je informiranje upravičencev o prispevku Skupnosti. Organ upravljanja zagotovi, da so upravičenci ob dodelitvi sredstev obveščeni, da je ukrep financiran iz programa, ki je delno financiran s strani EKSRP in prednostne osi PRP 2007 – 2013.

13.3 Ukrepi za obveščanje splošne javnosti o vlogi, ki jo ima Skupnost v programih, in o njihovih rezultatih

Za splošno obveščanje javnosti o PRP 2007 – 2013 bomo uporabljali različna komunikacijska orodja (spletna stran, info točke, publikacije, sporočila za javnost, tiskovne konference, nastopanje v medijih, seminarji, promocijski material, ipd.) s poudarkom na nacionalnih medijih, kot so televizija, radio, časopisi in spletni mediji.

Na spletni strani bodo, vsaj enkrat letno, objavljeni seznami končnih prejemnikov in višina (javnih) finančnih sredstev dodeljenih po posameznih ukrepih.

Koledar aktivnosti

Aktivnosti	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Oblikovanje celostne grafične podobe	**X**								
Spletna stran	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Info točke	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**		
Publikacije	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**		
Sporočila za javnost in pojasnila	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Tiskovne konference	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**
Nastopanje v medijih	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**		
Promocijski material	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**		
Oglaševanje v sredstvih javnega obveščanja	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**	**X**		

14 DOLOČITEV PARTNERJEV ZA POSVETOVANJE IN REZULTATI POSVETOVANJA

14.1 Določitev partnerjev za posvetovanje

Osnovni element sodobne demokracije je sodelovanje pri odločanju. Kakovost, ustreznost in učinkovitost politik EU je odvisna od zagotavljanja široke participacije v procesu oblikovanja in izvajanja javnih politik. Načelo partnerstva pomeni uvedbo decentraliziranih postopkov odločanja, saj zahteva tesno sodelovanje med EU, državnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi, socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami in ostalo civilno družbo. Ključno pri izvajanju partnerstva je, da v fazi oblikovanja posameznih politik sodeluje čim več tistih, ki so zadolženi za njihovo izvajanje. Sodelovanje partnerjev v postopkih odločanja in izvajanja javnih politik pomembno prispeva k povečanju legitimnosti, tako institucij kot tudi sprejetih odločitev, čeprav se zaradi usklajevanj in dogovorov podaljšuje sam proces odločanja.

V Sloveniji je partnerstvo dokaj razširjeno in se uporablja pri pripravi vseh dolgoročnih razvojnih načrtov in programov, med katere sodi tudi PRP 2007 - 2013. Z upoštevanjem načel evropskega vladanja[67] in nacionalnih normativnih podlag, želimo v pripravo in izvedbo PRP 2007 - 2013 vključiti čim več zainteresiranih akterjev. V skladu s 6. členom Uredbe 1698/2005, država članica določi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni najbolj reprezentativne partnerje z gospodarskega, socialnega, okoljskega in drugih področij, ki so vključeni v pripravo, izvajanje, spremljanje in vrednotenje programov razvoja podeželja.

MKGP je v okviru priprav osnovnih razvojnih dokumentov na področju podeželja t.j. NSN in PRP 2007 - 2013, pripravilo številne predstavitve, posvete, delavnice in srečanja z mnogimi vladnimi (MOP, MG, MDDSZ, SVLR), pristojnimi regionalnimi (RRA), lokalnimi in drugimi javnimi institucijami (ZOS, SOS), gospodarskimi in socialnimi partnerji (KGZS, Sindikat kmetov Slovenije, GZS, OZS, Zadružna zveza Slovenije), nevladnimi organizacijami (Ekosocialni forum, Koalicija za trajnostni razvoj, Društvo za razvoj slovenskega podeželja) in organizacijami, odgovornimi za spodbujanje enakosti med moškimi in ženskami (Urad Vlade RS za enake možnosti, Zveza kmetic Slovenije), strokovno in ostalo zainteresirano javnostjo. Z javno razpravo in posebnimi usklajevalnimi sestanki o predlogu PRP 2007 – 2013 je sodelovanje z vsemi partnerji postalo še intenzivnejše. Skladno z zakonodajo je MKGP izvedlo vse potrebne aktivnosti v zvezi celovito presojo vplivov na okolje, katere del je bila tudi javna razgrnitev PRP 2007 - 2013, okoljske presoje PRP 2007 - 2013 in njene revizije, ki je trajala 30 dni. V okviru javne razgrnitve je bila organizirana tudi javna razprava. V okviru javne razgrnitve na predložene dokumente ni bilo pripomb.

Priprava PRP 2007 – 2013 je potekala v več fazah. Sprva so se oblikovale strokovne delovne skupine za pripravo strateških dokumentov razvoja podeželja 2007-2013, ki so pomagale pripraviti prve predloge posameznih delov besedila PRP 2007 – 2013. Glede na vsebinske sklope PRP 2007 - 2013 je MKGP dne, 18. 10. 2005 izdalo sklep o imenovanju šestih ožjih delovnih skupin v katerih sodelujejo uslužbenci MKGP ter predstavniki naslednjih institucij: MOP, MDDSZ, MZ, MG, Zavoda za gozdove, Gozdarskega inštituta Slovenije, Kmetijskega inštituta Slovenije, AKTRP, Zavoda RS za zaposlovanje, Javne agencije za podjetništvo in tuje investicije, Upravnih enot ter SVLR.

Delovne skupine so bile ustanovljene za izpolnjevanje naslednjih nalog:

[67] Evropsko vladanje, Bela knjiga; Evropska komisija, Brussels, 25. 7. 2001, COM (2001) 428 final

- priprava analize položaja z vidika prednosti in pomanjkljivosti, dosedanjih rezultatov na posameznih ukrepih ter izbrano strategijo za soočanje z njimi;
- priprava obrazložitev izbranih prednostnih nalog ob upoštevanju strateških smernic Skupnosti in nacionalnega strateškega načrta ter predvidenega učinka iz predhodnega vrednotenja;
- priprava informacij o prednostnih nalogah in ukrepih, ki so predlagani za vsako os, ter njihov opis, skupaj s preverljivimi posebnimi cilji in kazalniki, ki programu zagotavljajo izmerljiv napredek, učinkovitost in uspešnost;
- priprava finančnega načrta, ki je podrobno razdelan po prednostnih nalogah in ukrepih ter virih sofinanciranja za celotno obdobje izvajanja programa, vključno z ukrepom tehnična pomoč (preglednice);
- priprava informacij o razmejevanju z ukrepi iz drugih instrumentov SKP, kohezijske in ribiške politike;
- priprava izvedbenih ukrepov programa (implementacija), ki vključuje opredelitev vseh organov, vključenih v postopke programiranja, implementacije in certificiranja (Organ upravljanja, plačilni organ, certifikacijski organ, nadzorni organ); celoten sistem spremljanja in vrednotenja; opis nadzornih sistemov, vezanih na izvajanje programa; podroben sistem izvajanja pristopa LEADER; ukrepe, ki zagotavljajo obveščanje javnosti; opis postopkov izmenjave računalniških podatkov, vezanih na plačila, spremljanje in vrednotenje;
- določitev partnerjev in navedba rezultatov partnerskih posvetovanj (i. pristojni regionalni in lokalni organi ter drugi javni organi; ii. ekonomski in socialni partnerji; iii. vse ostale ustrezne organizacije, ki zastopajo civilno družbo, nevladne organizacije (še posebej okoljske) ter organizacije, katerih naloga je pospeševanje enakosti med moškimi in ženskami);
- priprava podlag za predhodno vrednotenje programa;
- druge naloge v povezavi s pripravo strateških dokumentov za razvoj podeželja.

MKGP je o vsakem dopolnjenem predlogu z obvestilom seznanil javnost in predlog objavil na svoji spletni strani. Hkrati je MKGP odprl tudi elektronski naslov, na katerega je javnost lahko pošiljala vprašanja in predloge glede vsebine PRP 2007 - 2013. Prispela so tudi pisna vprašanja in predlogi. Pred vsakim novim predlogom so bile spremembe usklajene tudi s socialnimi in drugimi relevantnimi partnerji.

V okviru delovanja strokovnih skupin so bile organizirane številne delavnice za pripravo PRP 2007 – 2013.

Prva delavnica za pripravo nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007 - 2013, (21. - 22. 7. 2005)
Od 21. do 22. julija. 2005 je na Igu potekala prva delavnica na kateri so sodelovali člani projektne skupine in predstavniki strokovne javnosti. Rezultat te delavnice so bile SWOT analize za ukrepe znotraj posameznih osi, katerih izvedba se predvideva v prihodnjem programskem obdobju. Na delavnici je sodelovalo 62 udeležencev.

Druga delavnica za pripravo nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007 - 2013, (27. 10. 2005)
Dne 27. 10. 2005 je na Igu potekala druga delavnica za pripravo NSN in PRP 2007 - 2013, ki jo je organiziralo MKGP. Na delavnici so sodelovali predstavniki MKGP, člani širše projektne skupine in strokovna javnost. Namen delavnice je bila predstavitev predlogov ciljev in prednostnih nalog ter izvedbenih ukrepov glede na izbrane prioritetne cilje za »1. os - »Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja«, 2. os – »Izboljšanje okolja in podeželja « in »3. os – »Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega

gospodarstva«. Delavnica je bila na razdeljena v plenarni del in delo po skupinah. Delavnice se je udeležilo več kot 100 udeležencev.

Seminar "LEADER pristop v okviru nove politike razvoja podeželja 2007 - 2013", Portorož, 30. 11. - 1. 12. 2005
MKGP je v sodelovanju s TAIEX službo Evropske komisije v Portorožu, dne 1. 12. 2005 organiziralo seminar "LEADER pristop v okviru nove politike razvoja podeželja 2007 - 2013" Program LEADER je novost v programskem razvojnem obdobju, zato Slovenija na tem področju še nima ustreznih izkušenj pa tudi tovrstne izvedbene strukture (lokalne akcijske skupine) ne obstajajo. Eden od dolgoročnih ciljev je uspešna izvedba program LEADER v Sloveniji, k čemur naj bi pripomogel tudi navedeni seminar. Seminarja se je udeležilo 210 predstavnikov različnih institucij in organizacij, zainteresiranih za izvajanje lokalnih razvojnih strategij in s tem ukrepov, namenjenih širšemu podeželskemu gospodarstvu in prebivalstvu. Na seminarju je kot predavatelji sodeloval predstavnik EK (DG AGRI), drugi tuji strokovnjak s tega področja ter predstavniki MKGP Predstavitvam je sledila, razprava v kateri so številni udeleženci aktivno sodelovali in zastavljali tudi povsem konkretna in praktična vprašanja. Razprava je osvetlila različne probleme in priložnosti, ki jih prinaša uvedba pristopa LEADER z letom 2007.

Delavnica: Priprava gradiv za PRP Strahinj 4.- 6. 7. 2006
V dneh od 4. do 6. julija 2006 je v Strahinju potekala delavnica med predstavniki ministrstev in pripravljavci predhodnega vrednotenja PRP 2007 - 2013. Delavnica je potekala v dveh delih. Prvi dan je bi plenarni del, na katerem so pripravljavci predhodnega vrednotenja predstavili vlogo vrednotenja v programiranju PRP 2007 - 2013 ter formalne zahteve EU v zvezi s spremljanjem in vrednotenjem PRP 2007 - 2013. Naslednja dva dneva pa je potekalo delo po skupinah, v katerih so predstavniki MKGP ter ostalih ministrstev in predstavniki socialnih partnerjev opravljali revizijo predlogov vsebine posameznih ukrepov. Delavnice se je udeležilo 42 udeležencev.

Javna razprava
MKGP si je prizadevalo v pripravo PRP 2007 – 2013 čimprej vključiti širšo javnost. 10. novembra 2006 je na svoji spletni strani http://www.mkgp.gov.si/ objavilo predlog PRP 2007 – 2013, ki je bil posebej poslan tudi članom projektne skupine za pripravo strateških dokumentov razvoja podeželja 2007 – 2013 in nekaterim ključnim partnerjem. Pripombe na predlog PRP 2007 – 2013 je bilo možno posredovati do 30. novembra 2006. Na elektronski naslov prp.mkgp(at)gov.si, ki je odprt posebej za namen zbiranja pripomb in predlogov na PRP 2007 – 2013, je prispelo preko 50 pripomb posameznikov in organizacij. Komunikacija z zainteresirano javnostjo je potekala dvosmerno, saj je MKGP pisno odgovorilo na vse pobude, predloge in vprašanja.
Predlog PRP 2007 – 2013 je bil na željo posameznikov in organizacij dosegljiv tudi v elektronski obliki na zgoščenki, v pisni obliki ali po elektronski pošti. Začetek javne obravnave je bil naznanjen tudi v medijih, kar je omogočilo seznanitev vseh zainteresiranih z možnostjo sodelovanja pri pripravi PRP 2007 – 2013.
Na spletnih straneh MKGP je odprt tudi forum, kjer vsi zainteresirani lahko zastavljajo vprašanja, na katera odgovarjajo uslužbenci MKGP.

Od 29. novembra do 06. decembra 2006 so potekali posebni usklajevalni sestanki o predlogu PRP 2007 – 2013. Po zaključeni javni obravnavi je MKGP na svoji spletni strani objavilo nov predlog PRP 2007 – 2013, dopolnjen v skladu s pripombami z javne razprave.

Preglednica 61: Seznam ključnih usklajevalnih sestankov

DATUM	ORGANIZACIJA
29. 11. 2006	- Koalicija za trajnostni razvoj - Ekosocialni forum Slovenije - Zadružna zveza Slovenije
30. 11. 2006	- Čebelarska zveza Slovenije - Društvo za razvoj slovenskega podeželja
01. 12. 2006	- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - Zveza kmetic Slovenije - Urad za enake možnosti - Zveza slovenske podeželske mladine - Skupnost občin Slovenije - Združenje občin Slovenije
04. 12. 2006	- Gospodarska zbornica Slovenije - Obrtna zbornica Slovenije - Zveza potrošnikov Slovenije - Sindikat kmetov Slovenije - Slovenska turistična organizacija - Ministrstvo za okolje in prostor
05. 12. 2006	- Ministrstvo za zdravje - Inštitut za varovanje zdravja - Ministrstvo za kulturo - Ministrstvo za finance - Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve - Ministrstvo za gospodarstvo - Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko - Služba Vlade RS za razvoj - Ministrstvo za šolstvo in šport
06. 12. 2006	- AKTRP
14. 12. 2006	- Ministrstvo za okolje in prostor
13. 02. 2007	- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
28. 03. 2007	- Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
29. 03. 2007	- Slovenski podjetniški sklad - Ministrstvo za gospodarstvo
25. 04. 2007	- Kmetijsko gozdarska zbornica
26. 04. 2007	- Sindikat kmetov Slovenije
18. 05. 2007	- Kmetijsko gozdarska zbornica
18. 06. 2007	- Ministrstvo za finance

Ves čas priprave PRP 2007 - 2013 se vrstijo številne predstavitve razvoja podeželja v RS v programskem obdobju 2007 – 2013, ki so namenjene različnim ciljnim skupinam.

Preglednica 62: Seznam predstavitev PRP 2007 - 2013

SODELUJOČI	DATUM	KRAJ	TEMA
Regionalne razvojne agencije, občine, Kmetijsko gozdarska zbornica	20. 04. 2005	Žalec	Posvet zadružnikov, predstavitev politike razvoja podeželja
Ministrstva, vladne službe	24. 06. 2005	Ljubljana	Urejanje podeželja v Sloveniji v okviru DRP 2007 – 2013.
Posoški razvojni center, občine	29. 09. 2005	Idrija	Predstavitev osi LEADER v novem programskem obdobju 2007 - 2013.
Izvajalci RPP, občine	28. 10. 2005	Ljubljana	Predstavitev prehoda na LEADER.
Kmetijska svetovalna služba	28. in 29. 11. 2005	Bled	20. tradicionalni posvet KSS Predstavitev NSN 2007 – 2013.
Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Kmetijski inštitut Slovenije, NVO s področja varovanja okolja, izvajalci RPP, občine	01. 12. 2005	Portorož	Taiex seminar, priprava NSN. Predstavljeno je bilo izvajanje pobude LEADER v Walesu, prenos dobrih praks, predstavitev samopobude.

Delovna skupina za pripravo DRP, ministrstva, socialni partnerji	Januar 2006	Brdo pri Kranju	Priprava DRP.
Podjetniki, zainteresirana javnost	19. 01. 2006	Maribor	Konferenca o podjetništvu. Pomen podjetništva za razvoj podeželja.
Predstavniki kmetijskih gospodarstev, zadružniki, člani Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije	07. 03. 2006	Portorož	Posvet zadružnikov, predstavitev politike razvoja podeželja.
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - Območna enota Kranj	10. 03. 2006	Kranj	Predstavitev politike razvoja podeželja.
Fakulteta za kmetijstvo Univerze v Mariboru	03. 04. 2006	Maribor	Predstavitev strategije razvoja podeželja študentom iz različnih držav EU v sklopu programa Socrates Erasmus.
Člani raznih društev	04. 04. 2006	Strahinj	Okrogla miza društva za razvoj podeželja.
Predstavniki občin, krajani in ostala zainteresirana javnost	06. 04. 2006	Brda	Predstavitev strategije razvoja podeželja 2007 - 2013.
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - Območna enota Krško	10. 04. 2006	Krško	Predstavitev strategije razvoja podeželja 2007 - 2013.
Predstavniki kmetijskih gospodarstev, sadjarji	20. 04. 2006	Krško	Predstavitev strategije razvoja podeželja 2007 - 2013.
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Območna enota Murska Sobota	17. 05. 2006	Murska Sobota	Razprava o NSN 2007 - 2013
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Območna enota Ptuj, zainteresirana javnost	22. 05. 2006	Ptuj	Okrogla miza z naslovom Izzivi podeželja v prihodnosti. Strategija razvoja podeželja je bila predstavljena na prireditvi »Dobrote slovenskih kmetij 2006«..
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – Območna enota Koper	05. 06. 2006	Sežana	Predstavitev strategije razvoja podeželja 2007 - 2013.
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije - območna enota Murska Sobota, Društvo za promocijo in zaščito prekmurskih dobrot	07. 06. 2006	Murska Sobota	Predstavitev strategije razvoja podeželja 2007 - 2013. Delovni sestanek s predstavniki KGZS, člani društva in delegacijo iz Grčije.
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije – območna enota Kranj	10. 06. 2006	Šenčur pri Kranju	Predstavitev NSN 2007 – 2013.
Izvajalci RPP	13. 06. 2006	Ig	Delavnica, predstavitev osi LEADER.
Državni zbor RS	15. 06. 2006	Ljubljana	Predstavitev NSN 2007 - 2013
Ministrstva, vladne službe, ex-ante evalvatorji	04. in 05. 07. 2006	Strahinj	Delavnica, priprava PRP 2007 – 2013.
Zainteresirana javnost, udeleženci 44. mednarodnega kmetijsko-živilskega sejma	28. 08. 2006	Gornja Radgona	Predavanje »Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja za obdobje 2007 – 2013«
Predstavniki ministrstev (kmetijstvo, okolje, zdravje), ekoloških kmetov, nevladnih organizacij, poslovnega sektorja, stroke in izobraževanja	04. 09. 2006	Ljubljana	Okrogla miza »Ekološko kmetijstvo v Sloveniji leta 2013«
MKGP, MOP, KGZS, Občina Solčava in Planinska zveza	11. 12. 2006	Solčava	V okviru Mednarodnega dneva gora predstavitev PRP 2007-2013 z

Slovenije			naslovom Ohranjanje biotske raznovrstnosti – priložnost za razvoj gorskih območij
Zadružna zveza Slovenije	16. 01. 2007	Ljubljana	PRP 2007 – 2013 in možnosti pridobitev sredstev za zadruge
Udeleženci 44. posveta o hmeljarstvu	16. 02. 2007	Žalec	Predstavitev PRP 2007 – 2013
Zadružna zveza Slovenije	06. 03. 2007	Portorož	Predstavitev PRP 2007 – 2013 in vloga zadrug v LAS
Župani šestih občin tega območja	20. 03. 2007	Brezovica	Pristop LEADER in vloga občin
Župani občin tega območja	28. 03. 2007	Rače	Pristop LEADER in vloga občin
Občine, Regionalne razvojne agencije, KGZS, predstavniki bodočih LAS	13. 04. 2007	Ljubljana	Predstavitev osi LEADER 2007 – 2013 – delavnica
Društvo kmečkih žena Mislinja, proizvajalci mošta, koroškega kruha in drugih proizvodov	20. 04. 2007	Mislinja	Možnosti za koroške kmetijske pridelke oz. živila
Zainteresirana javnost	21. 04. 2007	Brežice	Državni kviz »Mladi in kmetijstvo«
Zainteresirana javnost	09. 05. 2007	Polhov Gradec	Okrogla miza
Pridelovalci in predelovalci ekstra deviškega oljčnega olja – Društvo oljkarjev slovenske Istre	11. 05. 2007	Ljubljana	Predstavitev ukrepov PRP 2007-2013, vezanih na sheme kakovosti
Udeleženci 11 posveta podeželskih turističnih društev	11. 05. 2007	Žalec	Predstavitev PRP 2007 – 2013
Obiskovalci prireditve Dobrote slovenskih kmetij	21. 05. 2007	Ptuj	PRP 2007-2013 – priložnost za dvig kakovosti življenja na podeželju in kreiranje novih delovnih mest
Mlekarna KREPKO	23. 05. 2007	Ljubljana	Predstavitev ukrepov PRP 2007-2013, vezanih na sheme kakovosti
Občine, Regionalne razvojne agencije, KGZS, predstavniki bodočih LAS	19. 06. 2007	Ljubljana	LEADER – priložnost za razvoj slovenskega podeželja
KGZS, zainteresirana javnost	20. 06. 2007	Bohinj	Okrogla miza PRP 2007-2013 Priložnost bohinjskega kmetijstva
LAS Mislinjska in Dravska dolina	27. 06. 2007	Slovenj Gradec	Oblike organiziranosti LAS v Sloveniji in izkušnje iz držav EU
Predstavniki občin, zainteresirana javnost na območju Dobrovnika in okolice	06. 07. 2007	Dobrovnik	Oblike organiziranosti LAS v Sloveniji in izkušnje iz držav EU
Zainteresirana javnost	07. 07. 2007	Trebnje	Okrogla miza Ali novi PRP 2007-2013 spodbuja mlade k prevzemu kmetij

14.2 Potek in rezultati posvetovanj

Sodelovanje z vladnimi institucijami

Pri pripravi PRP 2007 - 2013 je MKGP sodelovalo s številnimi vladnimi institucijami, z namenom doseganja skupnih točk. Predlog PRP 2007 – 2013 je bil poleg tega, da je bil javno dostopen, posebej poslan tudi predstavnikom naslednjih institucij: SVLR, MF, Služba Vlade za razvoj in AKTRP. MKGP je na posebne usklajevalne sestanke povabilo naslednje institucije: MOP, MK, MZ, Inštitut za varovanje zdravja, MF, MŠŠ, MDDSZ, MG, SVLR, Služba Vlade za razvoj, Urad Vlade RS za enake možnosti in AKTRP. Pripombe in predlogi, ki so jih institucije predhodno poslale, so se v večji meri nanašale na komplementarnost z drugimi OP in ostalimi razvojnimi politikami, le nekatere pa tudi na vsebino (MK, MOP, Urad Vlade RS za enake možnosti). Vsi predlogi in komentarji so bili strokovno pretehtani v okviru delovnih skupin, relevantni pa so bili smiselno upoštevani.

Sodelovanje z regionalnimi in lokalnimi institucijami
Vertikalno partnerstvo med EU ter nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi strukturami postaja vse bolj pomembno, saj je kvaliteta izdelave in implementacije programov velikokrat odvisna prav od sodelovanja subnacionalnih partnerjev. V Sloveniji (še) ni ustanovljenih pokrajin, tako da vrzel na regionalni ravni zapolnjujejo RRA. Občine kot samoupravne lokalne skupnosti so relativno majhne, kar posledično pomeni slabši institucionalni, finančni in kadrovski položaj občin. Izvajanje evropske strukturne politike je sprožilo sodelovanje med lokalnimi oblastmi, predvsem zaradi pomanjkanja prej omenjenih virov. Lokalne skupnosti so pri izvajanju evropske strukturne politike nepogrešljive, saj najbolje poznajo probleme na svojem območju ter sredstva in načine za njihovo rešitev.

Predlog PRP 2007 – 2013 je bil poslan ZOS in SOS, ki sta se udeležili tudi posebnega usklajevalnega sestanka. Nekaj pripomb so posredovale tudi posamezne občine. Pripombe so se nanašale predvsem na ukrepe 4. osi oziroma določanje upravičenih naselij ter na določitev OMD in izvajanje ukrepov 2. osi. V razpravi so se kritične točke razjasnile in pripombe smiselno upoštevale.

Sodelovanje z ekonomskimi in socialnimi partnerji ter nevladnimi in strokovnimi organizacijami
MKGP je veliko pozornosti posvetilo sodelovanju z ekonomskimi in socialnimi partnerji. Tesno sodelovanje je potekalo s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije, ki se je udeležila tudi usklajevalnega sestanka in posredovala obširen seznam pripomb. Pripombe so se nanašale na analizo stanja, ukrepe, upravičence in opravičljive stroške. Na usklajevalnem sestanku so bile vse pripombe in predlogi natančno pregledane, tisti, ki so bili utemeljeni, pa so se smiselno upoštevale. Nekatere pripombe se bodo upoštevale pri pripravi dokumentov nižjega ranga.

Zelo pomembno je tudi sodelovanje s Sindikatom kmetov Slovenije, GZS, Zadružno zvezo Slovenije in OZS. Pripombe so se večinoma nanašale na vsebino ukrepov in upravičence, ker pa je podlaga za izvajanje PRP 2007 - 2013 Uredba 1698/2005, ki za posamezen ukrep določa vsebino in upravičence, je bila večina teh pripomb zgolj delno upoštevanih.

Ves čas priprave PRP 2007 - 2013 je potekalo tudi sodelovanje z različnimi nevladnimi organizacijami: Zveza potrošnikov Slovenije, Koalicija za trajnostni razvoj podeželja Ekosocialni forum, Društvo za razvoj slovenskega podeželja, Zveza slovenske podeželske mladine, Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije, Zveza kmetic Slovenije, Čebelarska zveza Slovenije in ostale. Nevladne organizacije so pohvalile prizadevanje MKGP za razvoj podeželja in vsebino PRP 2007 - 2013. Pripombe, ki so jih podale, pa so se nanašale večinoma na vsebino ukrepov in upravičence. Večina pripomb je bilo upoštevanih oziroma pojasnjenih, nekatere pripombe in predlogi pa bodo smiselno pri pripravi dokumentov nižjega ranga.

MKGP pri oblikovanju razvojnih dokumentov veliko sodeluje tudi s strokovnjaki na področju kmetijstva in razvoja podeželja. Za potrebe NSN in PRP 2007 - 2013 so bile opravljene številne študije in raziskave. Ključnega pomena je bilo sodelovanje z Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani, ki je v sodelovanju z danskim podjetjem Orbicom, opravila predhodno vrednotenje PRP 2007 - 2013 in posredovala pripombe tako na NSN kot tudi na njegov izvedbeni dokument. Zelo tesno sodelovanje je potekalo tudi z Fakulteto za kmetijstvo Univerze v Mariboru, ki je s svojimi strokovnjaki sodelovala predvsem v sklopu priprave 2. osi PRP 2007 – 2013.

Z javno razpravo o predlogu PRP 2007 - 2013 je bilo omogočeno sodelovanje vsem zainteresiranim ne glede na spol, etnično, versko ali katerokoli drugo pripadnost. Posebno

pozornost je MKGP namenilo tudi sodelovanju z vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju enakosti spolov. Na usklajevalni sestanek so bili povabljeni Zveza kmetic Slovenije, Zveza slovenske podeželske mladine in Urad Vlade RS za enake možnosti, ki se sestanka sicer niso udeležili, so pa posredovali pripombe. Odprto sodelovanje se načrtuje tudi pri izvajanju, spremljanju in vrednotenju PRP 2007 - 2013.

Sodelovanje z Evropsko komisijo
Prva predstavitev dokumenta »Navodila Komisije za pripravo nacionalnih strateških načrtov«, državam članicam je potekala dne 19. 11. 2005 v Bruslju. Nacionalne strateške načrte razvoja podeželja 2007 - 2013 je EK predstavila v Ljubljani 8. 12. 2005. Na tem srečanju je potekla razprava o odprtih vprašanjih in morebitnih problemih, saj so države članice s Komisijo neformalno usklajevale osnutke nacionalnih strateških načrtov razvoja podeželja 2007 - 2013 že pred formalno oddajo.

V času priprave NSN kakor tudi PRP 2007 - 2013 je prav tako potekalo tesno sodelovanje s Komisijo. Opravljenih je bilo več bilateralnih sestankov s predstavniki Komisije, odgovornimi za to področje. V Portorožu je bila dne, 12. 5. 2005 organizirana delavnica TAIEX, na kateri je bil predstavljen program LEADER, ki se v Sloveniji do sedaj še ni izvajal. Na delavnici so predstavniki Komisije posredovali svoje ugotovitve ter predlagali nekatere izboljšave ali popravke vsebin PRP 2007 - 2013. Delavnica je bila zelo dobro obiskana in je dala odgovore na mnoga odprta vprašanja. Sodelovanje s Komisijo bo tudi v prihodnje zelo intenzivno.

Tesno sodelovanje s Komisijo, pristojnimi državnimi organi, organi lokalnih skupnosti ter socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami in ostalimi zainteresiranimi vsekakor ni zaključeno in se bo nadaljevalo tako pri izvajanju kot tudi spremljanju ter vrednotenju PRP 2007 - 2013.

Preglednica 63: Seznam prejetih pripomb in predlogov na predlog PRP 2007 – 201, obravnavan v javni razpravi

INSTITUCIJA/ORGANIZACIJA	PRIPOMBE/PREDLOGI	ODGOVOR MKGP
Slovensko združenje rejcev konj pasme haflinger	Uvrstitev slovenskega haflinškega konja v seznam avtohtonih in tradicionalnih pasem.	Pripomba je upoštevana.
Lovsko društvo Kokra	Pravica do in iz lova ter dohodek iz te dejavnosti, lovišča s posebnim namenom.	Pripomba se ne upošteva. Zakon o divjadi in lovstvu (UL RS, št 16/04), ne navaja, da je kmet kot lastnik gozda upravičen do določenega denarnega nadomestila zaradi lova na njegovi posesti.
Zavod Mrest	Osnutki smernic za prihodnost malega kmetovalca	Pripomba se ne upošteva. V smernicah so izpostavljeni trije stebri uspešnega razvoja slovenskega kmetijstva, ki jih v posameznih ukrepih zajema tudi PRP 2007 - 2013. Projekti, ki so predlagani v študiji, so vsekakor inovativni vendar ne morejo pa predstavljati generalne usmeritve razvoja slovenskega podeželja, čemur je PRP 2007 - 2013 namenjen.
Društvo za ohranjanje cikastega goveda v Sloveniji	Opuščanje reje (predvsem majhnih in starejših kmetov) zaradi strogih zahtev – obvezna vključitev v SKOP, upoštevanje strokovnih meril genske banke. Predlog za samostojen ukrep in ne vezan na SKOP.	Pripomba se ne upošteva. Vključitev v ukrepe SKOP ni obvezna, kmetje se sami odločijo za vstop. Skladno z Uredbo 1698/2005 ukrep, ki se nanaša na ogrožene pasme, sodi med kmetijsko okoljske ukrepe.
KGZS - Zavod NM	Pridobivanje in prodaja energije iz obnovljivih virov na kmetiji, konkretno pri prodaji toplote – izpostavitev problemov	Pripomba se ne upošteva. Namen pridobivanja in prodaje energije iz obnovljivih virov ukrepa 311 se dopolnjuje z ukrepom 312 (Podpora za ustanavljanje in razvoj mikropodjetij), kot tudi z drugimi operativnimi programi (OP) RS (glej AURE). Glede na razmejitve med ukrepi in OP mora upravičenec kandidirati na ustrezen namen (ukrep).
Ministrstvo za kulturo	- Uvrstitev steljnikov v II. skupino - Med operativne cilje ukrepa 322 in opis ter obseg ukrepa dodati alineo: priprava ustreznih razvojnih in prostorskih dokumentov razvoja in obnove (prenove) vasi; med predvidenimi dejavnosti je potrebno eksplicitno navesti tudi kulturne poti - V okviru ukrepa 111 poklicno usposabljanje in informiranje konkretno navesti tudi strokovno izobraževanje za umetniške in tradicionalne obrti	Pripomba se ne upošteva. - 2. os: Steljniki so vključeni v skupino III. - Navedba vseh oblik tematskih poti v tej fazi ni relevantna. Pripomba se ne upošteva, besedilo se ustrezno popravi. - 1. os - strokovno izobraževanje za umetniške in tradicionalne obrti ne sodijo v ukrep št. 111
Zadružna zveza Slovenije	- Vključitev kratkega prispevka o zadružništvu v Sloveniji v uvodna poglavja - Večje vključevanje zadrug kot akterjev sooblikovanja razvoja podeželja	Pripombe se delno upoštevajo. - V uvodno poglavje bo vključen prispevek o zadružništvu - Preveri se možnost vključitve zadrug v ukrepe PRP 2007-2013
Koalicija za trajnostni razvoj podeželja	- Prevelik poudarek podpori integrirani pridelavi, ni strokovnih argumentov za umestitev integrirane pridelave v 2. os. - Premajhen poudarek ekološkemu kmetijstvu - višina plačil na ha mora biti postavljena tako, da vzpodbuja kmetijsko-okoljske ukrepe, - problem je z minimalno obtežitvijo (0,5 GVŽ/ha) na Krasu in v drugih sušnih regijah,	- obstajajo strokovni argumenti za uvrstitev integrirane pridelave v predlog PRP 2007-2013 ter za izračun višine plačil. Proizvodi integrirane pridelave se tržijo podobno kot ekološki proizvodi na tržnicah – imajo tudi svoj logotip, - ciljni delež kmetij v ekološkem kmetijstvu do leta 2013 v predlogu PRP je bil oblikovan na osnovi finančnih možnosti in usklajen z drugimi ukrepi, - možna rešitev glede minimalne obtežitve je, da se izvede plačilo za toliko površin, kolikor bi dovoljeval stalež živine na kmetijsko gospodarstvo glede na minimalno zahtevo obremenitve
Ministrstvo za gospodarstvo	Skladnost NSN in PRP z Razvojnim načrtom z usmeritvami slovenskega turizma in Programom ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007 – 2013.	Razmejitev ukrepov PRP 2007 - 2013 z ostalimi OP in informacije o dopolnjevanju z ostalimi ukrepi, financiranimi s strani drugih instrumentov je opredeljena v poglavju 10.

Zveza lastnikov gozdov Slovenije	- Podpore redčenjem in premenam niso zajete v PRP - Vse količine posekanega lesa se morajo posekati v zasebnih gozdovih - Nabava tudi malo rabljene gozdarske mehanizacije - Proti požarni ukrepi na Krasu	- Ukrep je naravnan razvojno. Skozi javno razpravo se je pokazalo, da sta izgradnjo gozdnih prometnic in naložbe v nakup mehanizacije in opreme za sečnjo ključna dejavnika za izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov. Ukrepi premen in redčenja gozdov se bodo še naprej izvajali na ravni nacionalnih ukrepov. V primeru izkazane izredne potrebe po izvajanju premen in redčenj se bo PRP 2007-2013 dopolnil. - Ukrep je načeloma namenjen naložbam v gozdovih zasebnih lastnikov gozdov. - Nakup rabljene mehanizacije je sporen z vidika velikega števila nesreč z gozdarsko mehanizacijo.
Čebelarska zveza Slovenije	- Premalo upoštevano ekološko čebelarstvo - Sporen pogoj lastništva 1 ha zemljišč, saj večina čebelarjev nima zemlje, - Premalo poudarjene investicije v čebelnjake in čebelje družine, ni omogočen nakup rabljenih vozil. - Potrebno urediti infrastrukturo, ki pelje do stojišč - Ogroženost kranjske čebele in ohranitev njenega genskega potenciala	- načelno strinjanje z izključitvijo pogoja 1 ha iz ukrepa 112 - pri ukrepu 121 so investicije v čebelarstvo že vključene v okviru navedenih naložb - Ureditev dostopa do čebeljih panjev v gozdu je lahko dodaten razlog za načrtovanje in izgradnjo gozdne prometnice, nikakor pa edini. V primeru ureditve poti do stojišč prevoznih čebeljih enot na lastnem kmetijskem gospodarstvu, se to lahko podpira v okviru ukrepa 121. Če gre za ureditev stojišč v lastnem gozdu, se to podpira v okviru ukrepa 122. Ureditev dostopov do stojišč s katerimi bi razpolagala Čebelarska zveza Slovenije je izven domena ukrepov 1.osi. - proučilo se bo možnost podpore ohranitvi genskega potenciala kranjske čebele
Slovenska kmečka zveza pri SLS	- Nestrinjanje z zmanjševanjem sredstev za plačila 2. osi v obdobju 2007-2013 (OMD in KOP plačila) - Nepravilnost pri določitvi območij s težjimi pridelovalnimi razmerami in neskladja med razvrstitvami v območja OMD in izplačili - V OMD in KOP plačila potrebno uvrstiti dodatne ukrepe za ohranitev slovenskega vinogradništva in trsničarstva	- višina sredstev za ukrepe je odvisna od skupnih razpoložljivih sredstev. - vse podrobnosti določitve OMD so bile večkrat javno predstavljene z vsemi potrebnimi izračuni in dejstvi. - iz OMD podpor ni izključena nobena kmetijska panoga.
Mestna občina Novo mesto	- PRP ne odpravlja problemov povezanih z OMD. Iz seznama OMD so izpadla območja katastrskih občin, ki se pretežno nahajajo v območju Gorjancev in delno v višje ležečih območjih Mestne občine Novo mesto - V ukrepu Izvajanje lokalnih razvojnih strategij so definirani upravičenci, kot prejemnika sredstev naj se definira pojem končnega uporabnika za konkretni projekt (npr. investitorja). Potrebno obrazložiti pojem »projekt večjega pomena za regijo ali drugo večje območje«, dikcija je zelo splošna	- vse podrobnosti določitve OMD so bile večkrat javno predstavljene z vsemi potrebnimi izračuni in dejstvi. - definicija končnega uporabnika pri ukrepu Izvajanje lokalnih razvojnih strategij je predmet dokumentov nižjega ranga Pojem »projekt večjega pomena za regijo ali drugo večje območje« - dikcija je popravljena.
Urad za enake možnosti	- V poglavju 5.3.1.4. »Dvig ravni usposobljenosti in povečanje zaposljivosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu« bi bilo potrebno posebno pozornost nameniti ukrepom za poklicno usposabljanje žensk - Pri ukrepu »Podpore za ustanavljanje in razvoj mikro podjetij« naj se posebno pozornost nameni spodbujanju ženskega podjetništva - pri ukrepu »Obnova in razvoj vasi« naj se vključi ocena vpliva na enakost spolov; - Pri ukrepu »Poklicno usposabljanje in informiranje« naj se večjo pozornost nameni spodbujanju razvoja ženskega podjetništva - Pri ukrepu »Pridobivanje strokovnih znanj in spodbujanje prebivalcev podeželja« je potrebno upoštevati razlike v stopnji strokovne izobrazbe med ženskam in moškimi, - Indikatorje je potrebno povsod, kjer je to relevantno, voditi tudi po spolu	- Postopek izvedbe ukrepa št.111 bo predvidoma potekal po principu »Prvi pride, prvi se obravnava«, zato ni posebnih mehanizmov s katerimi bi dajali prednost ženskam pri pridobivanju sredstev. - pripombe, ki se nanašajo na 3. os se bodo smiselno upoštevale pri dokumentih nižjega ranga - indikatorji se bodo, kjer je to relevantno, vodili tudi po spolu

Zavod za gozdove Slovenije	- Ukrep 122: pri opisu in obsegu ukrepa dodati »in pripravo gozdnih vlak«; ter nova alinea - redčenja letvenjakov in tanjših drogovnjakov - Ukrep 111: pod ciljne skupine naj se za besedama »kmetijskih proizvodov« vključi besedo gozdarstva - Ukrep 142: v opisu in obsegu ukrepa v 2. alinei naj se črta besedi »in gozdarskih« ter se oblikuje novo alineo: skupno izvajanje gozdnogospodarskih ukrepov ter trženje gozdnih proizvodov	- glej odgovor Zvezi lastnikov gozdov Slovenije - pripomba se upošteva, tekst se bo popravil - ukrep je namenjen izboljšanju skupnega trženja kmetijskih in gozdarskih proizvodov ne pa skupnemu izvajanju vseh gozdarskih ukrepov
Društvo za gospodarjenje na travinju Slovenije	- Podukrep 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov: sprememba tretjega odstavka pri opisu pogojev v : Raba ruše, zemljišča ni dovoljena pred cvetenjem trav in speljavo mladičev kosca do 15.7. na območjih iz poglavja 8.1.1 in do 1.8. na območjih iz poglavja 8.1.2 ter dopolnitev pogojev podukrepa z odstavkom: Bivanje (paša) domačih živali (živine) na zemljišču zajeto v obravnavani podukrep je dovoljeno do 30. aprila.	- Predlog se še proučuje skupaj z MOP.
KGZS – ZAVOD GORICA; Društvo vinogradnikov in vinarjev Slovenije	- OMD plačila tudi za vinogradniške površine in matičnjake na OMD območjih - predlog ukrepa: Obdelava strmih vinogradov - najvišje plačilo za integrirano vinogradništvo naj se izenači z izplačilom za integrirano sadjarstvo (821 evrov/ha) - ekološko kmetovanje – vinogradi : sprememba razmerja med najvišjimi možnimi plačili vinogradi – trajno travinje v korist vinogradov oz. dvig najvišjega možnega plačila - kmetijsko-okoljska plačila: znižanje plačil za trajne nasade, ki presegajo 100 ha za 30 % - dopolnitev seznama avtohtonih in tradicionalnih sort	- Predlogi se še proučujejo. - OMD: to predvideva že obravnavani predlog PRP - Seznam avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin je že dopolnjen, sorte pa se preverjajo glede izpolnjevanja zahtevanih pogojev za vključitev na seznam. -
Občina Sv. Andraž v Slovenskih goricah	- poenostavitev subvencioniranja obnov po vzorcu vinogradništva, dosedanji način neustrezen - omogočiti pridobivanje subvencij za obnove tudi manjšim sadjarskim kmetijam - obnove sadovnjakov: prevzame naj se že uveljavljen sistem sosednje Avstrije - s poenostavljenim načinom subvencioniranja obnov naj se omogoči hitrejša zamenjava sadnih vrst, postavitev zaščitnih mrež proti toči in namakalnih sistemov	- Podpore bodo deležne tako velike kakor tudi manjše sadjarske kmetije za velike in majhne naložbe. - Določena poenostavitev postopka bo omogočena le v primeru manjših naložb. Podrobnejši pogoji in določila bodo določeni z izvedbenimi predpisi.
Ekosocialni forum Slovenije	- v sheme kakovosti naj se doda sonaravna prireja	- sonaravna prireja ne more biti vključena v sheme kakovosti hrane
Biotehniška fakulteta	- Analiza stanja: skozi celotno poglavje 3 koristno narediti več primerjav med podeželskimi območji in preostalo Slovenijo - Vidneje je treba izpostaviti pomen SWOT analize pri opredelitvi ciljev programa - ni jasno, kakšna (če sploh kakšna) je povezava med posebnimi cilji in prednostnih nalogah PRP - manjkajoče vsebine: modelne kalkulacije za izračun kmetijsko okoljskih plačil in ocena vplivov na okolje - ukrep 123: sporna odločitev o vključitvi vseh pravnih in fizičnih oseb, registriranih za živilskopredelovalno dejavnost med končne prejemnike pomoči (upravičence) - ukrep 122: vključi naj se podpora redčenju in premeni v zasebnih gozdovih - ukrep 211: potrebno odpraviti anomalije v višini plačil, vezanih na lokacijo kmetijskega gospodarstva (KMG-MID). Pravičnejša rešitev bi bila vezava na enoto rabe (GERK). - ukrep 214: višina plačil je razmeroma visoka; nestrinjanje z dikcijo programa o linearnem manjšanju višine plačil v prvih dveh letih in nadaljnjem spreminjanju višine plačil v skladu z letno uredbo - ukrep 311: med razlogi za ukrepanje je omenjena trgovina na drobno, ki pa se ne pojavlja med upravičenimi aktivnostmi - ukrep 312: med razlogi za ukrepanje so omenjene socialne storitve, ki pa se ne pojavljajo med upravičenimi aktivnostmi - ukrep 331: bolj smiselno izvajati del aktivnosti, zajetih v sklopu A (obrtne in obrti podobne dejavnosti) v okviru nacionalnih poklicnih kvalifikacij - slovenskim rejcem bi morali omogočiti, da se poleg subvencij za sonaravno kmetovanje potegujejo za subvencije znotraj ukrepa dobro počutje živali - upoštevati je treba vse avtohtone in tradicionalne pasme domačih živali, ki izpolnjujejo	- Statistični podatki, ki bi omogočali primerjavo podatkov med podeželskimi območji in preostalo Slovenijo ne obstajajo. - Živilsko predelovalna dejavnost se ne izvaja samo v okviru živilsko predelovalne industrije - glede redčenj in premen glej odgovor Zvezi lastnikov gozdov Slovenije - 311 - pripomba upoštevana, trgovina na drobno ni več omenjena - 312 - pripomba upoštevana, socialne storitve niso več omenjene - 331 - Pripomba se bo smiselno upoštevala v dokumentih nižjega ranga 2. os: - modelne kalkulacije za določitev višine plačil je izdelala neodvisna institucija - višina plačil je določena glede na modelne kalkulacije in sredstva, ki se namenjajo kmetijsko okoljskim plačilom v okviru PRP OMD: - MKGP že vodi določene aktivnosti na tem področju in bodo operativne v prihodnjih letih.

	pogoje v iz Priloge 1 k Uredbi817/2004 - upoštevati je treba izračunane predloge višine podpor za rejo avtohtonih in tradicionalnih pasem	
Sindikat kmetov Slovenije	- pri višini sredstev potrebno jasno ločiti prevzete obveznosti iz prejšnjih programskih obdobij in koliko po ukrepih PRP 2007-2013. - ukrep 112: na letni ravni predviden znesek na prevzemnika znaša polovico manj, kolikor lahko znaša podpora - ukinitev ukrepa 113 (zgodnje upokojevanje) in prenos sredstev v ukrep 112 - ukrep 121: znižanje najvišje dodeljene pomoči iz 500.000 na 250.000 evrov ter delitev investicij - ukrepu 123: predlog o delitvi sredstev - ukrep 122: vključiti namen redčenje letvenjaka in drogovnjaka; najvišji znesek dodeljene pomoči naj se zniža na 250.000 evrov, najmanjši znesek s 1000 na 500 evrov preuči naj se preuči spravilo vsaj 300 kubičnih metrov lesa na leto - ukrepu 214: v razpredelnico naj se vnese nova kolona, v katero se vpiše koliko znaša podpora za posamezni ukrep v prvih dveh letih (60 odstotkov najvišje možne višine) - ukrep 311: najnižje dodeljene pomoči naj se znižajo iz predvidenih 5000 na 2000 evrov	- ukrep 112: višina sredstev v korelaciji s sredstvi za 1. os, še vedno so možne manjše korekcije obsega sredstev po ukrepih - ukrep 113 ostaja v PRP - ukrep 121: predlog glede znižanja najvišje dodeljene se preuči, investicije se bodo delile, o čemer se bo pripravil predlog - ukrep 123: predvidena je delitev sredstev na tri sklope - ukrep 122: redčenje letvenjaka in drogovnjaka je del rednega gospodarjenja z gozdovi; preučil se bo predlog, da se najvišji in najnižji znesek dodeljene pomoči zniža, in pogoj spravilo vsaj 300 kubičnih metrov lesa na leto - ukrep 214: predlog se še proučuje - ukrep 311: znižanje najnižjih dodeljenih pomoči iz predvidenih 5000 na 2000 evrov ni mogoče
Združenje občin Slovenije	- os 4: predlog popravka geografskega pokritja, saj na podlagi navedenega izhaja, da so naselja nad 10.000 prebivalci izvzeta - nujno je vključiti tudi naselja z več kot 10.000 prebivalci	- Naselja z več kot 10.000 prebivalci so lahko del LAS območja, niso pa upravičena do podpor za izvajanje ukrepov oz. projektov. Pripomba se ne upošteva.
Društvo za razvoj slovenskega podeželja	- izboljšati bi bilo treba položaj gozdarskega sektorja v okviru PRP - struktura ukrepov za spodbujanje hitrejše rasti ekološkega kmetovanja ni dovolj stimulativna in ne prispeva k uresničevanju ANEK - potrebno bi bilo spodbujati krajevno rabo krajevnih virov oz. spodbujati javni sektor, da se preusmeri na koriščenje lokalnih virov - potrebno bi bilo spodbujati nastajanje lokalnih oskrbni verig oz. usmeritev na lokalne trge - zagotoviti možnosti pridobivanja kreditov preko Sklada za razvoj slovenskega podeželja - delež sredstev, namenjen 3. in 4. osi je prenizek - zadruge niso navedene kot upravičenec pri posameznih ukrepih - ukrep 311: med vrste namenov naj se doda alinea druge inovativne dejavnosti na kmetiji - ukrep 312: seznam dejavnosti mora biti dovolj širok, da bo omogočal uresničitev različnih podjetniški projektov prebivalcev in mikro podjetij, ki bodo ustvarjala nova delovna mesta in krepila gospodarsko moč podeželja. - ukrep 322: kot ciljna skupina naj se navedejo občine, krajevne skupnosti, javni zavodi in nevladne organizacije; prispevek v naravi lahko predstavlja do 20% skupne vrednosti projekta - ukrep 323: kot ciljno skupino naj se navede pravne in fizične oseb, občine, krajevne skupnosti in nevladne organizacije; prispevek v naravi lahko predstavlja do 20% skupne vrednosti projekta. - ukrep 331: kdo se prijavlja na razpis Pri ukrepu tudi ni naveden znesek vseh sredstev za obdobje 2007-2013 - ukrepi 41 (411, 412, 413): ciljna skupina: pravne in fizične osebe, občine, krajevne skupnosti in nevladne organizacije; v izvedbo in financiranje projekta morajo biti vključeni tudi lokalni partnerji; v primeru, da je projekt večjega pomena za območje LAS in pomembno prispeva k razvoju celotnega območja, je stopnja pomoči lahko višja, vendar ne več kot 80% - ukrepi 421,431: točka »Opravičljivi stroški«: naj vključuje: plača zaposlenih (sofinancirana do 70%)	- Gozdarski sektor je povsem enakovredno zastopan v okviru ukrepov 1. osi - Kombinacije posojil in nepovratnih sredstev v okviru PRP 2007-2013 ne načrtujemo, ker ni dovoljeno podvajanje sredstev - V okviru ukrepa 142 bomo spodbujali povezovanje in skupen tržni nastop primarnih proizvajalcev s čimer bomo spodbudili tudi nastajanje lokalnih tržnih verig - PRP 2007 - 2013 ne izključuje krajevne rabe krajevnih virov oz. koriščenje lokalnih virov. Pripomba bo smiselno upoštevana v dokumentih nižjega ranga. - Razdelitev sredstev po posameznih oseh in ukrepih se bo lahko spreminjala v času izvajanja PRP 2007 - 2013 glede na absorpcijo in rezultate vrednotenja, če se bo za to pokazala potreba. Pripomba ni upoštevana. - Zadruge so vključene v vseh relevantnih ukrepih, vendar niso eksplicitno navedene. - 311 - zaradi razmejitve z ostalimi ukrepi, predvsem 312 ter ostalimi OP se pripomba ne upošteva - 312 - podrobnejši seznam dejavnosti je predmet dokumentov nižjega ranga. - 322, 323 - vsi predlagani upravičenci so upoštevani. Delež prispevka v naravi bo določen v dokumentih nižjega ranga. - 331 - Pri usposabljanju se bodo prijavljali posamezniki, pri informiranju pa ponudniki. Znesek skupnih sredstev za ta ukrep je naveden v poglavju 7. - Predlagana ciljna skupina so partnerji v LAS, ki je upravičenec. Drugi del pripombe je smiselno upoštevan. - Pripomba se bo smiselno upoštevala v dokumentih nižjega ranga.
Občina Oplotnica & Razvojna agencija Kozjansko	- omejitve pri ukrepih 321, 322 in 323: predlog, da se naložba lahko sofinancira iz enega ukrepa Razvojnega programa podeželja - pripomba na točko »Geografsko pokritje« pri ukrepih 321 in 322: dodatni kriteriji naj se	- V splošnih določbah PRP 2007 - 2013 je za vse ukrepe opredeljeno, da se za isti namen lahko pridobijo sredstva samo iz ene osi in iz enega sklada. Pripomba se ne upošteva.

	pojasnijo čim prej, saj občine že pripravljajo proračune za naslednje leto, v katere morajo biti vključeni vsi projekti, ki jih nameravajo (so)financirati - ukrep 322: kot ciljna skupina naj se navedejo občine, krajevne skupnosti, javni zavodi in nevladne organizacije - ukrep 323: kot ciljno skupino naj se navede ravne in fizične oseb, občine, krajevne skupnosti in nevladne organizacije - ukrepi 41 (411, 412, 413): ciljna skupina: pravne in fizične osebe, občine, krajevne skupnosti in nevladne organizacije; v izvedbo in financiranje projekta morajo biti vključeni tudi lokalni partnerji; v primeru, da je projekt večjega pomena za območje LAS in pomembno prispeva k razvoju celotnega območja, je stopnja pomoči lahko višja, vendar ne več kot 80% - ukrepi 421,431: točka »Opravičljivi stroški«: naj vključuje: plača zaposlenih (sofinancirana do 70%) - sredstva tehnične pomoči se v večji meri kot do sedaj namenijo usposabljanju zaposlenih na občinah za izvajanje politike razvoja podeželja	- Opredelitev dodatnih kriterijev je stvar dokumentov nižjega ranga, vendar bomo v najkrajšem možnem času objavili podatke brez postavljene meje. - 322, 323 - Vsi predlagani upravičenci so zajeti. Pripomba se ne upošteva. - Predlagana ciljna skupina so partnerji v LAS, ki je upravičenec. Drugi del pripombe je smiselno upoštevan. - Pripomba se bo smiselno upoštevala v dokumentih nižjega ranga. - Tehnična pomoč je namenjena izvajanju PRP 2007 - 2013, do sredstev je upravičen organ upravljanja.
GZS	- v prvo alineo na str. 179 naj se doda še in izgradnja skladišč za shranjevanje čvrstih živalskih iztrebkov	Predlog ni primeren, namesto izraza »ureditev gnojnih jam« se uporabi izraz »ureditev objektov za shranjevanje živalskih izločkov«
MOP	- kot izhodišča vrednost kazalnika obdelanosti HNV naj se uporabi številka 222.500 hektarov - pri podukrepu kmetijsko okoljskih ukrepov Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri naj se razlikuje višina plačila, in sicer za 20 odstotkov nižje plačilo za drobnico kot za rejo živine - pri pogojih za podukrep Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov predlog za zamenjavo 3. in 4. alinee z dikcijo: Paša ali košnja in spravilo po cvetenju trav in speljavi mladičev kosca (po 15.7. na območjih iz poglavja 8.1.1 oz. po 1.8. na območjih iz poglavja 8.1.2)	- omenjeno število HNV se bo vključilo v predlog PRP, popravila pa se bo tudi vrednost v Nacionalnem strateškem načrtu - izračun pri podukrepu Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri ima osnovo v dodatnem delu, ki ga je pri drobnici več, zato znižanje plačila ni možno - predlagana dikcija pri pogojih za podukrep Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov se bo upoštevala.
Vinska družba Slovenije	- predlog izenačitve plačil za kmetijsko okoljski podukrep integrirane pridelave med sadjarstvom in vinogradništvom - ukrep za OMD območja se ne nanaša na vinogradniške površine in matičnjake, ki ležijo na OMD območjih, zato podpora uvedbi plačil za omenjene površine - kmetijsko-okoljska plačila: znižanje plačil za trajne nasade, ki presegajo 100 ha za 30 % ter uvedba neposrednega plačila, ki zajame obdelavo vinogradov na strminah (plačilo pri nagibu od 30 do 50% naj znaša 300 evrov/ha, pri nagibu nad 50% pa 500 evrov/ha)	- Predlog o izenačitvi plačil je še odprto vprašanje. - iz OMD podpor ni izključena nobena kmetijska panoga. - Predlog za uvedbo ukrepa Obdelava strmih vinogradov v PRP se še proučuje in preverja podatke. - Glede na sredstva namenjena ukrepu kmetijsko okoljskih plačil v okviru PRP, se predlog ne upošteva in se plačila za površine nad 100 ha znižajo za 50%.
Društvo rejcev hladnokrvnih konj Furman Ilirska Bistrica	- pri ekološkem kmetovanju naj obtežba ostane pri 0,2 GVŽ/ha	Določitev obtežbe je še odprto vprašanje.
Društvo rejcev drobnice Krasa in Istre	- zmanjšanje minimalne obtežbe z 0,2 na 0,1 GVŽ/ha za ekološko proizvodnjo in z 0,5 na 0,25 GVŽ/ha za sonaravno rejo na absolutnih kraških pašnikih - pravočasno izplačilo subvencij	Določitev obtežbe je še odprto vprašanje.
Ministrstvo za zdravje	- ukrep 431 (b) se za peto alineo doda šesta alinea, ki se glasi: ozaveščanje kmetov o postopkih javnih naročil, ki bi spodbudili njihovo nastopanje v vlogi ponudnikov na lokalni ravni - v delu dokumenta pod točko 10.4, kjer se navaja skladnost PRP 2007 - 2013 z ostalimi politikami in instrumenti, naj se navede tudi vse relevantne politike, ki so bile v postopku priprave usklajene z omenjenim PRP, tudi Resolucijo o nacionalnem programu prehranske politike 2005 - 2010	Ukrep 431b se nanaša na informiranje o pobudi LEADER. Javna naročila so stvar področnega zakona, ki je v postopku sprejemanja in so stvar izvedbene ravni. Pripomba se ne upošteva.
Občina Metlika	- finančna sredstva za ukrep 322 se povečajo iz predvidenih 25.696.000 evrov na 35.000.000 evrov - finančna sredstva za ukrep 323 se povečajo iz predvidenih 7.709.322 evrov na 15.000.000 evrov - sredstva se zagotovijo z notranjo prerazporeditvijo finančnih sredstev na 3. osi	Sredstva po posameznih ukrepih se bodo lahko med izvajanjem PRP 2007 - 2013 po potrebi tudi prerazporejala. V kolikor se bo pokazalo, da je na posameznem ukrepu preveč oz. premalo sredstev, se bo ustrezno ukrepalo.
KGZS	1. Vloga kmetijskih in gozdarskih zadrug ni opredeljena 2. Izrecno opredeliti vlogo zadrug za razvoj kmetijstva in podeželja 3. med priložnosti naj se doda alinea: sprejem stimulativne davčne zakonodaje za razvoj	1. Na pobudo Zadružne zveze Slovenije smo v PRP 2007 – 2013 vključili tudi prispevek o zadrugah in zadružništvu v Sloveniji. 2. V PRP 2007 – 2013 so tudi zadruge upravičenci pri nekaterih ukrepih, lahko so

	dopolnilnih dejavnosti 4. Opredeliti definicijo »prvi lastniški prevzem celotne kmetije«. Za prvi lastniški prevzem naj se smatra vsak prvi prevzem celotnega kmetijskega gospodarstva na ta način, da prevzemnik pridobi izključno lastninsko pravico tudi v primeru, ko si prenosnik zadrži do 0,5 ha primerljivih kmetijskih površin ali,in za izvzete površine posameznega manjšega solastnika za katerega ni mogoče ugotoviti njegovega prebivališča. 5. V primeru vzreje čebel in pridelave medu ni potrebno imeti v lasti zemlje, saj ta dejavnost ni vezana na zemljo 6. Zakoniti zakup nadomestiti z zakupom, ki je evidentiran v zemljiški knjigi 7. Izpolnjevanje ciljev iz poslovnega načrta. Za izpolnitev ciljev iz poslovnega načrta se šteje realizacija predvidene donosnosti 8. Kako v primeru ostalih dejavnosti, ki niso vezane na zemljo - Smiselno enaki pogoji kot za čebelarje 9. Zgodnje upokojevanje – trajanje prejemanja rente do 10 let ne omogoča zgodnejšega prenosa kmetije 10. Zgodnje upokojevanje – 10 letno obdobje kmetovanja pred prenosom je irelevantno ker je določena spodnja starostna meja za vstop v ukrep 11. Zgodnje upokojevanje – definicija 5 alinee Pogojev, ki jih mora izpolnjevati prevzemnik si nasprotuje z definicijo 2 alinee 12. Zgodnje upokojevanje – višina rente – predlagana višina rente je nižja od prejšnjega programskega obdobja 13. Modernizacija KMG – preveč smelo zastavljeni cilji BDV/PDM 14. Modernizacija KMG – ekonomska vrednost v ESU – metodologija izračuna SG; se zaradi reforme neposrednih plačil spreminja 15. Modernizacija KMG – število podprtih kmetijskih gospodarstev v 7 letih – povečati število podprtih gospodarstev, ločeno pri velikih in malih naložbah 16. Modernizacija KMG – Prva postavitev oz. prestrukturiranje trajnih nasadov, vključno s postavitvijo hmeljskih žičnic 17. Modernizacija KMG - Zaradi narave del pri obnovi nasadov naj bo za trajne nasade poseben, bolj enostaven in prilagojen razpis, primeren tudi za manjše obnove. 18. Modernizacija KMG - Manjka alinea o čebelarstvu, čeprav je med sektorji omenjen tudi med. 19. Modernizacija KMG – Manjka alinea o nakupu živali in čebeljih matic 20. Modernizacija KMG – Splošna učinkovitost kmetijskega gospodarstva in poslovni načrt – pomoč bo glede na obseg naložb dodeljena velikim in malim naložbam, za male pa ni potreben poslovni načrt 21. Modernizacija KMG – bruto prihodek iz kmetijskih dejavnosti – potrebno razširiti še z »in gozdarskih« 22. Modernizacija KMG – Strošek nakupa kmetijskih zemljišč do višine 10 % njihove tržne vrednosti – tako nizek delež upravičenih stroškov (4-5%) nima smisla za kandidiranje na razpisu 23. Modernizacija KMG – Nakup živali in nakup enoletnih sadik ne more biti opravičljiv strošek 24. Modernizacija KMG – višjo podporo naj prejemajo tudi tisti mladi kmetje, ki imajo zahtevane pogoje, pa niso zaprosili za sredstva za mlade prevzemnike, ali pa jim niso bila odobrena. 25. Modernizacija KMG – višja podpora za mlade prevzemnike kmetij tudi za investicije na ekoloških kmetijah 26. Modernizacija KMG – najvišji znesek dodeljene pomoči 500.000 € je bistveno previsok. Z nižjim zneskom bi omogočili pridobiti investicijsko podporo večjemu številu kmetij. 27. Modernizacija KMG – ciljne skupine – predlagana ločena obravnava za fizične in pravne osebe. 28. Modernizacija KMG – sistem razpisa, ni jasno ali bo sistem razpisa odprt ali zaprt	tudi člani LAS, ne moremo pa njihove vloge poudarjati oz. izpostavljati in jih eksplicitno omenjati. 3. PRP nima cilja ne možnosti usmerjati davčno zakonodajo. 4. MKGP ne more posegati v lastniška razmerja. Pripomba se bo pregledala s pravnega vidika. 5. Pogoj 1 ha se bo črtal. 6. Pripomba se bo upoštevala. 7. Pripomba se bo upoštevala na izvedbeni ravni. 8. Pripomba se bo preučila. 9. Pripomba se bo preverila. Hkrati se bo pregledala uravnoteženost v razmerju do drugih ukrepov. 10. Pripomba se ne upošteva, ker je to pogoj iz točke 27.(2)(c) člena Uredbe 1698/2005. 11. Napaka se bo popravila - gre za neskladje. 12. Pripomba se bo preučila. Naredila se bo ponovna kalkulacija. 13. Številke se bodo popravile. 14. Pripomba se ne upošteva. To je bazični kazalnik, določen s strani EU. 15. Pripomba se ne upošteva. Vrednosti v tabeli so nastale na podlagi dosedanjega izvajanja ukrepa. Vsaka drugačna napoved je čista špekulacija. 16. Pripomba se bo upoštevala na izvedbeni ravni. V splošni dikciji so zajeti vsi upravičeni stroški, zato ne vidimo nobene potrebe po dodatni členitvi na tej ravni dokumenta. 17. Problem bo rešen na izvedbeni ravni v okviru enostavnih in zahtevnejših investicij. 18. Pripomba se ne upošteva. Navedene naložbe v čebelarstvu so že zajete v okviru dosedanjih opisov namenov. 19. Ni dovoljeno po Uredbi 1698/2005, pripomba se ne upošteva. 20. Pripomba se upošteva. 21. Pripomba se bo preučila – gozdarstvu so namenjeni posebni ukrepi. 22. Napaka se bo popravila, po novem se prava dikcija glasi: »Strošek nakupa kmetijskih zemljišč do višine 10% vrednosti celotne naložbe«. 23. Pripomba se ne upošteva. Nakup živali in nakup enoletnih sadik nista upravičen strošek po Uredbi 1698/2005. Omejitev pa ne velja za sadike trajnih nasadov. 24. Pripomba se bo delno upoštevala. Spremenila se bo dikcija. 25. Pripomba se bo upoštevala na izvedbeni ravni. Dodaten delež za podporo naložb ekoloških kmetij skoraj ne pride v poštev, lahko pa bi naložbam ekoloških kmetij povečali zgornji priznani strošek 26. Ločenih razpisov ne bo. Maksimalne vrednosti dodeljene pomoči bomo delno korigirali. 27. Ločenih razpisov ne bo. Investicije se bodo delile na enostavne in na zahtevnejše. 28. Razpis bo odprt, obravnava vlog bo potekala po vrstnem redu prispelih popolnih vlog. Odobrile se bodo vloge, ki bodo presegle nek minimalni prag. 29. Problem se rešuje. Zaradi evropskih zahtev glede spremljanja učinkov ukrepov bo potrebno vzpostaviti določeno spremljanje gospodarjenja na kmetijah. Ni pa nujno, da bo to FADN. 30. To je že vključeno v 4. alinei, čeprav EK ni naklonjena temu. 31. Izgradnja malih namakalnih sistemov in pripadajočih vodnih virov je že zajeta v okviru ukrepa št. 121.

	29. Modernizacija KMG – FADN – za 1. os potrebno zahtevati vodenje po FADN 30. Izboljšanje in razvoj infrastrukture – potrebno uvesti tudi obnovo obstoječih namakalnih sistemov 31. Izboljšanje in razvoj infrastrukture – manjkajo mali namakalni sistemi v zasebni lasti 32. Izboljšanje in razvoj infrastrukture – manjkajo naložbe v izgradnjo malih akumulacij 33. Izpolnjevanje standardov – področje zdravje rastlin – pravilnik o strokovnem usposabljanju in preverjanju znanja iz fitomedicine se je spremenil. 34. Izpolnjevanje standardov – ali Slovenija ne bo podpirala izvajanja novo uvedenih standardov 35. Izpolnjevanje standardov – pri EU standardih je potrebno vključiti novih standardov 36. Izpolnjevanje standardov – upravičeni stroški – niso navedeni stroški pridobivanja dokumentacije 37. Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom – potrebni ločeni razpisi za dopolnilne dejavnosti 38. Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom – potrebno natančneje določiti, kaj pomeni dokazilo o finančnem stanju vlagatelja - Dokazila o sposobnosti pokritja predlaganega lastnega deleža investicije 39. Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom –določbe o upravičencih so zavajajoče – potrebno dopolniti s fizičnimi osebami 40. Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom – potrebno omogočiti kandidiranje tudi manjšim pridelovalcem in predelovalcem kakovostnih proizvodov 41. Podpora skupin proizvajalcev pri dejavnosti informiranja… - potrebno upoštevati vlogo zadrug, ki jo imajo pri shemah kakovosti hrane 42. Podpora skupin proizvajalcev pri dejavnosti informiranja… - potrebno dopustiti promocijo blagovnih znamk, razen za blagovne znamke, ki istočasno promovirajo tudi znak iz sheme kakovosti oz. obratno. 43. Izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov – pogoji niso povsem realni 44. Dvig ravni usposobljenosti… - potrjen letni program dela – ni jasno za kateri cilj je to potrebno, informiranje ali usposabljanje 45. Dvig ravni usposobljenosti… - sofinancirajo naj se tudi stroški plačil usposabljanj, ki pozitivno vplivajo na konkurenčnost kmetij v ekonomskem in tehnološkem smislu, na socialne odnose živečih na podeželju, na varovanje okolja, uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije na kmetijah… 46. Dvig ravni usposobljenosti… - upravičeni stroški – doda se stroške za pripravo izobraževalnih programov, orodij in gradiv 47. Dvig ravni usposobljenosti… - presplošno napisane in nejasne ciljne skupine 48. Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev – kot upravičence je potrebno vključiti zadruge 49. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – potrebno bi bilo dopolniti ciljne skupine 50. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – med upravičenimi stroški niso navedeni stroški, povezani s pridobivanjem dokumentacije 51. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – potrebno je razširiti vrste namenov 52. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – potrebno je zvišati najvišjo stopnjo pomoči za mlade prevzemnike 53. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – potrebno je dopolniti ciljno skupino z društvi… 54. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – sofinanciranje naložb – naložba se lahko financira tudi iz drugih javnih sredstev vendar le do dovoljene maksimalne višine po uredbi 55. Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti – pri najvišji stopnji pomoči naj se črta beseda »do« 56. Podpora za ustanavljanje in razvoj podjetij – v okvir tega ukrepa naj se uvrstijo tudi ustanavljanje in razvoj mikro podjetij, ki se bodo ukvarjala s socialnimi storitvami 57. Podpora za ustanavljanje in razvoj podjetij –potrebna podpora raznovrstnim storitvenim dejavnostim na podeželju	32. Izgradnja malih namakalnih sistemov in pripadajočih vodnih virov je že zajeta v okviru ukrepa št. 121. 33. Pripomba se ne upošteva. Pogoji se ne smejo spreminjati. 34. V okviru tega ukrepa se bo le izplačalo obveznosti iz naslova izvajanja ukrepa v PRP 2004-2006. V kolikor se bo po letu 2009 pokazalo, da je potrebno podpreti tudi izvajanje kakšnih novo uvedenih standardov, bomo pristopili k dopolnitvi PRP 2007-2013 35. Na podpore za prilagoditev na novo uvedene standarde predvsem na prilagoditev na standarde iz naslova dobrobiti živali, bo možno kandidirati v okviru ukrepa št. 121 36. Se strinjamo, vendar pa nima smisla naštevati vseh vrst teh stroškov, zato bomo dikcijo poenostavili s sledečim izrazom: »Splošni stroški povezani z pripravo in izvedbo projektov« 37. Pripomba se ne upošteva, že sedaj je problem z absorpcijo razpisanih sredstev za naložbe v dopolnilne dejavnosti. 38. Bo urejeno z izvedbenimi predpisi. Treba pa je vedeti, da se ta pogoj ne nanaša na dokazovanje lastnega deleža. Iz dokazil o finančnem stanju vlagatelja bo potrebno razbrati, da upravičenec ni v finančnih težavah. 39. Pripomba se upošteva, besedilo bomo temu ustrezno uskladili. 40. Pripomba se bo preučila in smiselno upoštevala. Vendar pa je bojazen odveč. Razpis bo odprte narave. Če bodo manjši vlagatelji pripravili vloge skladno s pogoji javnega razpisa bodo ravno tako prejemniki sredstev 41. Upravičenci iz tega ukrepa so »fizične in pravne osebe, ki so registrirane kot skupina proizvajalcev in so vključene v eno od upravičenih shem kakovosti«. Če je skupina proizvajalcev registrirana kot zadruga, je potencialni upravičenec do sredstev iz tega ukrepa 42. Blagovnih znamk zaradi zahtev Uredbi 1698/2005 ne smemo podpirati skozi ta ukrep. Besedilo bomo korigirali na način kot sledi::»promocijo označb kmetijskih pridelkov oz. živil, ter pravnih ali fizičnih oseb, katerih ime se ne nanaša na ime zaščitenih proizvodov.« 43. Pripomba se ne upošteva. 27. člen Uredbe 1698/2005, ki se nanaša na ta ukrep, v drugem odstavku določa, da morajo naložbe temeljiti na načrtih za gospodarjenje z gozdovi. 44. Pripomba se upošteva. Gre za informiranje. 45. Se strinjamo, ni mišljeno samo usposabljanje v okviru sistema Nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Pripomba sodi delno tudi v ukrep 331. Pripomba se bo pregledala in po možnosti dodala. 46. Upravičenci do sredstev iz tega ukrepa so osebe, ki delujejo na področju pridelave in prve stopnje predelave kmetijskih proizvodov in njihova združenja fizičnih in pravnih oseb. Gre torej za povračilo stroškov izobraževanja oz. usposabljanja tistim, ki se ga bodo udeležili. Ukrep pa je namenjen izboljšanju usposobljenosti in informiranosti oseb, ki izvajajo dejavnosti primarne pridelave in predelave, ter pridobitvi certifikatov iz naslova NPK in drugih usposabljanj. 47. Pripomba se bo preučila. Treba pa je vedeti, da so fizične osebe upravičene do refundacije stroškov za različne oblike usposabljanja, njihova združenja pa bodo upravičena do sofinanciranja programov informiranja svojih članov. 48. V PRP 2007 – 2013 so zadruge kot upravičenci omenjene. 49. Upravičenci so posamezniki. Pripomba se ne upošteva. 50. Pripomba je že upoštevana oz. stroški so že zajeti.

	58. Podpora za ustanavljanje in razvoj podjetij – nejasna interpretacija sklopa C - novonastala podjetja niso mogla že pridobiti sredstva SAPARD – potrebno razširiti definicijo 59. Podpora za ustanavljanje in razvoj podjetij – definicija območja – naložba se lahko izvaja samo na podeželju – potrebno bi bilo omejiti na območje RS 60. Podpora za ustanavljanje in razvoj podjetij – sofinanciranje naložb – naložba se lahko financira tudi iz drugih javnih sredstev vendar le do dovoljene maksimalne višine po uredbi 61. Osnovne storitve za podeželsko prebivalstvo – ukrep naj se izvaja v okviru ukrepov 311 in 312 62. Osnovne storitve za podeželsko prebivalstvo – splošni pogoji za upravičenost in upravičeni stroški – ali so določeni pogoji npr. za oskrbo starejših občanov… 63. Osnovne storitve za podeželsko prebivalstvo – enakopravno upoštevanje zadrug 64. Obnova vasi – potrebno je našteti določene tematske poti (npr VTC…) 65. Poklicno usposabljanje in informiranje – spodbujanje k ohranjanju tradicionalnih vrednot kmetijstva - inovativnost je lahko tudi tradicija 66. LEADER – potrebno uvesti sodelovanje s KSS 67. LEADER – vključevanje KSS v delovanje Mreže za razvoj slovenskega podeželja. 68. 2. os – predlagano, da se vključi nov ukrep Obdelava vinogradov na strminah 30-50% in nad 50% 69. 2. os - Predlagamo, da se v PRP 2007 – 2013 natančno zapiše način sankcij ki bodo povezane z izpolnjevanjem zahtev navzkrižne skladnosti 70. 2. os - Zahteva »Posamezne kmetijsko okoljske podukrepe je potrebno izvajati na isti površini ves čas trajanja obveznosti« je v praksi strokovno izredno težko izvedljiva zato predlagamo, da se zahteva glasi: "Posamezne kmetijsko okoljske podukrepe je potrebno izvajati na enaki površini ves čas trajanja obveznosti znotraj KMG oz. na površini, ki je v skladu z dovoljenim zmanjšanjem in povečanjem površin." 71. 2. os - Obvezi, ki izhajata iz splošnega pogoja, da je potrebno upoštevati minimalne zahteve za uporabo gnojil in zagotavljanja trajne rodovitnosti zemljišč naj ne veljajo za vse podukrepe. 72. 2. os - Dikcija »Količina uporabljenega organskega dušika mora biti manjša od 170 kg na hektar letno …« ni ustrezna. 73. 2. os - Ne strinjamo se s skrajšanjem roka sporočanja sprememb na 10 delovnih dni. Predlagamo, da se podaljša rok, na 20 dni v katerem ima upravičenec možnost, da obvesti AKTRP od dneva, ko to lahko stori. 74. 2. os - Napačne kombinacije z S50 75. 2. os - Dodati možno kombinacije IPS in IVG na VVO 76. 2. os - Dodati možno kombinacije S35 in S50 z VVO 77. 2. os - predlagamo, da se upravičencem dopusti možnost izstopa iz ukrepa, tako kot je navedeno v 2. odstavku na 137 strani. 78. 2. os - Možnost menjave ukrepov REJ in ETA (ETA v REJ ali REJ v ETA) 79. 2. os - Zneski nekaterih kalkulacij za IP se nam zdijo nenormalno nizki, zato bi za obravnavo tega predloga potrebovali izračune na podlagi katerih se je MKGP odločilo za pripravo takšnega predloga. 80. 2. os - Sprememba razmerja med najvišjimi možnimi plačili vinogradi – trajno travinje v korist vinogradov ali pa dvig najvišjega možnega plačila za vinograde, ker je v naših naravnih pogojih (količina padavin) izjemno težko ekološko pridelati grozdje. 81. 2. os - Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort. V Prilogi še ni objavljen seznam 82. 2. os - Kmetijsko okoljska plačila - V PRP bi moralo biti plačilo definirano za celotno programsko obdobje. 83. 2. os - Predlagamo, da se v primeru, če obseg kmetijskih zemljišč zasajenih s trajnimi nasadi presega 100 ha, se znesek plačil za te podukrepe zniža za 30% in ne za 50 % kot je v predlogu. 84. 2. os -Potrebno je natančneje definirati "Ekonomsko sprejemljiva uporaba proizvodnih sredstev".	51. Pripomba se ne more upoštevati, zaradi razmejitve ukrepov znotraj 3. osi PRP in ostalimi OP. 52. Pripomba se ne more upoštevati 53. Upravičenci so določeni v 53. členu Uredbe 1698/2005. Pripomba se ne upošteva. 54. Pripomba se upošteva. 55. Pripomba se ne upošteva, ker lahko za posamezne opravičene stroške določimo različne odstotke pomoči. 56. Socialne storitve so prenesene v ukrep 321. 57. Storitve so vključene s sklop B. 58. Pripomba ni več relevantna, ker se sklop C črta iz PRP 2007-2013. 59. V splošnih določilih je že določeno, da se naložba izvaja na območju R Slovenije. 60. Pripomba se upošteva. 61. Pripomba se ne upošteva. 62. Pripomba se bo preučila in smiselno upoštevala v dokumentih nižjega ranga. 63. Zadruge imajo možnost vključevanja. 64. Pripomba se ne upošteva, ker ne bomo naštevali posameznih tematskih poti. 65. Pripomba se upošteva. 66. MKGP bo odgovorno za izvajanje usposabljanja. Izvajalci bodo izbrani po običajnih pravilih. KGZS ni izločena kot potencialni izvajalec, ne more pa imeti prednosti ali izključne pravice za izvajanje usposabljanja.Pripomba se ne upošteva. 67. Naloge nacionalne mreže za podeželje bo prevzelo MKGP. 68. Pripomba se bo preučila. 69. Pripomba se bo preučila. 70. Pripomba ne bo upoštevana. EK bo zavrnila vse ukrepe, kjer ni možna GIS kontrola na površino. 71. Pripomba se bo upoštevala. Določba bo natančno določena z uredbo. 72. Pripomba se upošteva. 73. Pripomba se ne upošteva, ker to zahteva izvedbena uredba. 74. Bo popravljeno. 75. Pripombe ni možno upoštevati, ker bi šlo za podvajanje plačil. 76. Pripombe ni možno upoštevati, ker bi šlo za podvajanje plačil. 77. Pripomba se bo pregledala. 78. Prehod ni mogoč iz REJ v ETA zaradi zahtevane obtežbe pri REJ. Obratni prehod pa je mogoč. 79. Izračune je pripravila Fakulteta za kmetijstvo, Maribor (dr. Črtomir Rozman). Organizirana bo predstavitev modelnih kalkulacij in sestanek z izvajalcem. 80. Pripomba se ne upošteva. Plačil za EK ni mogoče povečati. 81. Seznam avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin je že dopolnjen, sorte pa se preverjajo glede izpolnjevanja zahtevanih pogojev za vključitev na seznam. 82. Višina plačil je odvisna od števila upravičencev, ki se lahko vsako leto spreminja 83. Dejstvo je da so finančna sredstva omejena in zato je bilo potrebno sprejeti neko odločitev glede višine plačil. 84. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila. 85. Pripomba se ne upošteva. 86. Pripomba se bo preverila in če bo možno tudi upoštevala.

	85. 2. os - Pri integriranem sadjarstvu bi bilo potrebno podukrep prilagoditi tako, da bi bilo možno, kljub vključenosti površin v ukrep IPS, izvesti obnovo sadovnjaka. 86. 2. os - Ukrep ne vključuje manjših površin različnih sadnih vrst v posameznih intenzivnih sadovnjakih. V kolikor se vsebina ne spremeni, bodo ponovno izpadle majhne površine sadovnjakov ostalih sadnih vrst. Primer: če ima kmet 0,29 ha breskev, 0,29 ha sliv in 0,29 ha češenj, glede na sedanji tekst, plačila za podukrep 214-I/4 ne more uveljavljati. 87. 2. os - Ne znamo si razložiti kaj pomenijo veterinarsko-farmacevtski ukrepi? 88. 2. os - integrirana pridelava sadja ni enako manjša poraba FFS po številu škropljenj. Cilj IPS (na vrhu tabele) je nadzorovana uporaba gnojil in FFS. 89. 2. os - Redno izvajanje Nmin analiz pred gnojenjem z N v sadjarstvu ni prioriteta. Ocenjuje se vizualno stanje rastline. 90. 2. os - Predlagamo spremembo dikcije: "Uveljavljanje integrirane pridelave prispeva k zmanjšani uporabi kemičnih sredstev ter tako varuje okolje in zdravje ljudi, hkrati pa potrošniku nudi sadje z boljšimi notranjimi in zunanjimi lastnostmi." 91. 2. os - Pri integriranem vinogradništvu ni predvideno, da bi zaradi obnov vinogradov eno ali nekaj let lahko zamrznil vključenost v podukrepu, potem pa z ukrepom spet nadaljeval, ko bi upravičenec obnovil nasad. 92. 2. os - Nadzorovana uporaba substratov gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v vrtnarstvu. 93. 2. os - Najmanjša velikost površin kmetijskih zemljišč iste rabe naj se za potrebe zavarovanih površin zmanjša iz 0,1ha na 300 m2 94. 2. os - Dikcija "je bila vzpostavljena mreža ekoloških kmetov" ni primerna 95. 2. os - V predlogu se povišuje minimalna obtežba za ekološko rejo živali z 0,2 na 0,5 GVŽ/ha 96. 2. os - Zakaj je obtežba navedena izven tabele "Opis ukrepa" in ne v tabeli tako kot pri ostalih podukrepih? Predlagamo, da se črta 10. alinea. 97. 2. os - Trditev "je v Ljubljani in Mariboru aktivna ekološka tržnica…" ni popolna. 98. 2. os - Predlagamo, da se natančneje opredeli katera FFS se na teh površinah ne sme uporabljati. 99. 2. os - V predlogu se povišuje minimalna obtežba za živali na pašniku z 0,2 na 0,5 GVŽ/ha. 100. 2. os - Predlagamo dopolnitev te informacije, kako bo z upravičenci po preoblikovanju ukrepa, če se bo njihova upravičena površina za ta podukrep zmanjšala, opravljene pa so imeli vse meritve strmih travnikov po uradno objavljenem pravilniku. 101. 2. os - Ne strinjamo se, na novo dodanemu pogoju, da uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena. 102. 2. os - Upravičenost do plačil na podlagi pričakovanih učinkov na okolje glede na okoljske zahteve in prioritete. Pri obrazložitvi in utemeljitvi je stalno navedena primerjava z intenzivnimi nasadi. To ni korektno, saj imajo travniški sadovnjaki na drugi strani pomembno vlogo pri ohranjanju tradicionalne kulturne krajine, biotske pestrosti, ohranjanja genskega materiala in povezave s tradicijo na podeželju. 103. 2. os - Kljub temu, da je v prejšnjem PRP predlog uvrstitve Kranjske čebele kot avtohtone pasme ni bil sprejet, predlagamo MKGP, da ponovno prouči možnost vključitve Kranjske čebele na seznam avtohtonih pasem 104. 2. os - a seznamu med konji manjka pasma haflinger. 105. 2. os - Ukrep vsebuje pogoj: "najmanj 70% na lastnem KMG pridelane krme". Kaj pomeni dikcija »na lastnem KMG«? 106. 2. os - Obtežba za ta ukrep je 0,5-1,9 GVŽ/ha vseh 365 dni v letu. Kako bo v bodoče s KMG, ki dajo v poletnem času živino na pašo in se obtežba na KMG padla pod 0,5 GVŽ/ha. 107. 2. os - Kaj pomeni dikcija: "Upravičenci lahko uveljavijo plačilo samo za obdobje, ko so živali dejansko na paši"? 108. 2. os - Pri pogojih tretja in četrta alinea ne opredeljujeta jasno pogoja košnje ali paše. V tretji alinei ni jasno ali je morda tudi košnja dovoljena in je le pomotoma izpuščena? 109. 2. os - Pri pogojih se tretja in četrta alinea podvajata.	87. Napaka v besedilu. Popravljeno 88. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila. 89. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila. 90. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila. 91. Pripomba se ne upošteva 92. Potrebno je uskladiti tehnološka navodila. 93. Pripomba se bo preverila. 94. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila. 95. Vprašanje glede splošne obtežbe na Krasu, ki se bo nanašala na vse oblike pomoči, ki so vezane na površino, se še proučuje. 96. Pripomba se ne upošteva. 97. Besedilo se zapiše drugače 98. Navede kateri FFS se lahko uporabijo. Točka se bo napisala bolj jasno. 99. Pripomba se ne upošteva, saj v praksi ni težav. 100. V l. 2009 bo nov register. Gre samo za opozorilo. 101. Pripomba se bo še enkrat preverila z MOP. 102. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila 103. Plačila iz tega ukrepa se dodelijo za rejo avtohtonih pasem domačih živali in sicer konjev, goveda, ovc, koz prašičev in kokoši 104. Pasma je na seznam že dodana, se pa še preverja ali izpolnjuje vse pogoje za vključitev na seznam. 105. Pripomba se bo pregledala in ponovno definirala. 106. Doda se izjema »ko so živali na paši«. 107. Ponovno se bo pregledalo navedeno. 108. Pripomba se preverja pri predlagatelju besedila. 109. Bomo preverili in jasno napisali, da je potrebna najmanj dvakratna košnja-enkrat obvezno dodatno pa zaradi navzkrižne skladnosti. 110. Pripomba se bo preučila. 111. Pripomba se bo preučila. 112. Metodologija izračuna izplačil je izdelana in predstavljena v PRP 2007 – 2013.

	110. 2. os - Izpad posameznih K.O. iz seznama območij z omejenimi možnostmi glede na seznam teh območij v letu 2003. 111. 2. os - Prepoved kompostiranja na kompostnih kupih brez uporabe folije ni strokovno utemeljena. 112. 2. os - Višina izplačila za OMD mora biti opredeljena glede na lego GERKa in ne na sedež KMG.	
KGZS Gozdarji	- str. 23, tretji odstavek, sprememba se glasi: Pri tem izstopajo predvsem razdrobljenost gozdne posesti, nepovezanost lastnikov gozdov pri izvedbi del v gozdovih in pri prodaji lesa, slaba in neustrezna infrastruktura, nezadostna usposobljenost in opremljenost lastnikov gozdov za dela v gozdu ter neustrezna organiziranost in premajhna učinkovitost obstoječih svetovalnih služb. - str. 23, poglavje 3.1.3, sprememba se glasi: Kmetijska zemljišča in gozdovi v Sloveniji predstavljajo skoraj 92 odstotkov rabe zemljišč in imajo pomembno okoljsko, estetsko in prostorsko funkcijo. Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo, kar se kaže tudi v dosedanjih politikah na tem področju. Slovenija gospodari z gozdovi na trajnosten in sonaraven in mnogonamenski način in ima visok standard na tem področju, saj je njena politika pogosto zgled drugim. Na področju kmetijstva obširno izvajanje kmetijsko-okoljskih ukrepov pomaga pri vzdrževanju obdelanosti kmetijskih površin na območjih z omejenimi dejavniki za kmetovanje in pri ohranjanju večnamenske vloge kmetijstva. Ti ukrepi so doslej tudi najbolj pomemben del politike razvoja podeželja ter so dobro sprejeti pri upravičencih in javnosti. - str. 24, doda se površina ekološko pomembnih območij v gozdovih - str. 28, poglavje Stanje voda, doda se tekst: Gozdovi pomembno vplivajo na kakovost in količino vode in na njeno količinsko porazdelitev v prostoru. Ohranjeni gozdovi ter gozdna tla so naravni »filter« vode in blažijo procese acidifikacije in evtrofikacije tal in vode. Ohranjenost gozdov je pomembna ob ekstremnih vremenskih pojavih zaradi uravnavanja in zadrževanja vode, še zlasti na kraškem svetu. - str. 32, poglavje Toplogredni plini, doda se tekst: Gozdovi so prevladujoč in najbolj ohranjen naraven ekosistem, varujejo krajino in zagotavljajo ekološko ravnotežje v njej. Zaradi svoje dobre ohranjenosti gozdovi zaenkrat še uspešno blažijo negativne vplive civilizacije na okolje. Predstavljajo zelo pomemben ponor CO_2, oziroma ogljika. Po podatkih znaša letna akumulacija CO_2 v slovenskih gozdovih v obdobju 1990-2005 v povprečju 9,867 Mt CO_2 na leto, kar pomeni, da se v slovenskih gozdovih letno nakopiči za nekaj več kot 60% letnih emisij CO_2 v Sloveniji. - str. 39, Prednosti, človeški viri in kakovost življenja, v zadnji alinei se doda: vzpostavljena mreža podjetniškega informiranja, svetovanja v kmetijstvu, izobraževanja in usposabljanja na celotnem območju Slovenije in zavedanje o njegovem pomenu - str. 89, ukrep 125: opis problematike se razširi tudi na gozdarstvo, prav tako se ukrep nameni za izvajanje komasacij v gozdarstvu - str. 108 in 109, gozdarski ukrepi: - jasno se razmeji, koliko sredstev se nameni za ukrep A in koliko za ukrep B, prav tako se naredi razmejitev med lastniki gozdov – fizičnimi in pravnimi osebami, - doda se ukrep »redčenje in premene«, - znižajo se pogoji za pridobitev sredstev iz namena B: ➢ za nakup mehanizacije razen za strojno sečno se postavi pogoj spravilo 150 m3, ➢ za nakup nove opreme za delo v gozdu je pogoj gozdna posest, ki je velika vsaj 3 ha ali spravilo vsaj 150 m3,	Analiza položaja – pripomba upoštevana - Izvedba komasacij v gozdarstvu je izjemno zahteven ukrep, ki ga v Sloveniji predvsem zaradi konfiguracije gozdnih površin do sedaj še nismo izvajali. Izvedljiva je samo v primerih, kadar gre za velike gozdne površine v ravninskem delu, takšnih pa pri nas ni.Tudi pravna podlaga za izvedbo ukrepa je problematična, kljub temu, da Zakon o kmetijskih zemljiščih opredeljuje kot predmet komasacij tudi gozdove, vendar pa področni zakon o gozdovih komasacij posebej ne ureja. Torej glede na to, da se bodo v okviru ukrepa 125 izvajale komasacije po Zakonu o kmetijskih zemljiščih, bi bilo tako načeloma možno izvajati komasacijo tudi na gozdnih površinah. - Ukrep 122: - Predlog glede nižjih proizvodnih obsegov pri nakupu mehanizacije in opreme za delo v gozdu se bo upošteval. - Razmejitev sredstev se bo določila z izvedbenimi predpisi. - Omejitev sredstev glede na pravni status upravičenca nima pravne podlage zato predloga ne moremo upoštevati. Ukrep 111- pripomba se upošteva. 2. os - Vključitev ukrepa za vinogradništvo je še odprto vprašanje, prav tako tudi spremembe višine plačil. Str. 131 – pripomba se ne upošteva

	- postavi se omejitev sofinanciranja do 25% vrednosti investicije za lastnike gozdov – pravne osebe, - zniža se najmanjši znesek dovoljene pomoči na 500 €, najvišji znesek dodeljene pomoči pa na 200.000 €. - finančne določbe, popravi se intervencijska stopnja iz napačnih 6 na 60% - str. 114, ciljna skupina, doda se: Ciljna skupina (končni prejemniki) so osebe, ki delujejo na področju pridelave in prve stopnje predelave kmetijskih proizvodov, pridobivanja in primarne predelave gozdnih proizvodov in njihova združenja fizičnih in pravnih oseb na območju R S in izpolnjujejo predpisane pogoje za dodelitev sredstev. - str. 131, III skupina, spremeni se prva alinea, ki se glasi: reja domačih živali v osrednjem in robnem območju pojavljanja velikih zveri - str. 196, seminarji in delavnice, spremeni se: Ti seminarji so v prvi vrsti namenjeni strokovnjakom Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, regionalnim razvojnimi agencijami, občinam in ostalim strokovnim službam (različni pripravljavci projektov in poslovnih načrtov), ki so v neposrednem stiku s potencialnimi končnimi uporabniki.	

15 ENAKOST MED MOŠKIMI IN ŽENSKAMI TER NEDISKRIMINACIJA

V RS so enake možnosti zagotovljene z naslednjimi dokumenti:
- Ustava RS (UL RS, št. 33I/1991-I) v 14. členu navaja, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično in drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino;
- Zakon o enakih možnosti žensk in moških (UL RS, št. 59/2002) določa skupne smernice oz. temelje za ustvarjanje enakih možnosti in spodbujanje enakosti spolov na različnih področjih življenja, ki so pomembni z vidika enakosti spolov (npr. na političnem, ekonomskem, socialnem področju, področju vzgoje in izobraževanja ipd.). Zakon zavezuje Vlado in posamezna ministrstva, da pri pripravi predpisov in drugih ukrepov, ki posegajo na področje enakih možnosti spolov, upoštevajo vidik enakosti spolov;
- Nacionalni program za integracijo načela enakosti spolov (UL RS, št. 90/2005) je bil pripravljen v okviru sodelovanja med MKGP in organizacijo FAO. To je strateški dokument, ki opredeljuje ključne usmeritve, cilje, ukrepe in aktivnosti ter nosilce politik, ki so potrebni za zagotavljanje enakih možnosti obeh spolov ter različnih starostnih in socialnih skupin v kmetijstvu in na podeželju ter za izvajanje predvidenih aktivnosti;
- Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja (UL RS, št. 50/2004) določa, da tudi na osnovi drugih osebnih okoliščin poleg spola (starost, rasa, etična in nacionalna pripadnost, spolna usmerjenost ipd) ni dovoljena oz. je prepovedana vsakršna diskriminacija in je potrebno zagotavljati enako obravnavanje.

15.1 Spodbujanje enakosti med moškimi in ženskami

Varstvo pravice posameznika z vidika človekovih pravic in svoboščin in pravice enakosti pred zakonom je zagotovljeno posamezniku neposredno ali preko instituta Varuha človekovih pravic kot neodvisnega in samostojnega organa in Urada za enake možnosti.

Pri pripravi PRP 2007 – 2013, ki sistematično spodbuja enake možnosti in dostopnost do vseh ukrepov ne glede na spol, etnično, versko ali katerokoli drugo pripadnost, so upoštevana določila nacionalne zakonodaje. Enake možnosti so in bodo upoštevane v vseh fazah aktivnosti. Posebej so spodbujane aktivnosti na področju dostopa žensk do izobraževanja, usposabljanja, zaposlovanja in drugih aktivnosti na področju razvoja človeških virov. Prav tako bodo aktivnosti namenjene boljšemu vključevanju določenih skupin, ki jim grozi socialna izključenost.

V fazi priprave PRP 2007 – 2013 je MKGP sodelovalo z organizacijami, odgovornimi za spodbujanje enakosti med moškimi iz ženskami. Predstavniki Urada Vlade RS za enake možnosti so v javni razpravi posredovali pripombe in bili povabljeni na posebni usklajevalni sestanek. Njihove pripombe so se nanašale predvsem na spremljanje indikatorjev po spolu ter na pozitivno diskriminacijo žensk. Na usklajevalni sestanek sta bili povabljeni še dve pomembni organizaciji in sicer Zveza kmetic Slovenije in Zveza podeželske mladine Slovenije.

Načeli integracije enakosti spolov in spodbujanje enakih možnosti sta vključeni v izbirna merila. V posameznih oseh in pri posameznih ukrepih je predvidena »pozitivna diskriminacija« žensk (npr. 1.os: investicije na kmetiji in pomoč mladim prevzemnikom kmetij, v 3.osi: podjetništvo na podeželju), kjer upravičenke lahko pridobijo večje število točk. V 4.osi so v nacionalno Mrežo za podeželje vključene nacionalne organizacije mladih in žensk.Vsa poročila morajo navajati tudi strukturo vključevanja in izvedbe ločeno po spolu, kjer je to možno.
V okviru 3. osi so znotraj ukrepa »Podora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij«, ki je usmerjen v diverzifikacijo dejavnosti podeželskega prebivalstva, podprte tudi socialno-varstvene

storitve na podeželju, med katere sodijo tudi varstvo otrok, oskrba starostnikov in oseb s posebnimi potrebami.

15.2 Nediskriminacija

Razlikovanje na podlagi spola, rase ali etnične pripadnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti se ureja z Zakonom o uresničevanju načela enakega obravnavanja (UL RS, št. 50/2004). S tem zakonom so določeni skupni temelji in izhodišča za zagotavljanje enakega obravnavanja vsakogar pri uveljavljanju njegovih pravic in obveznosti ter pri uresničevanju njegovih temeljnih svoboščin na katerem koli področju družbenega življenja, zlasti pa še na področju zaposlovanja, delovnih razmerij, vključevanja v sindikate in interesna združenja, vzgoje in izobraževanja, socialne varnosti, dostopa do dobrin in storitev ter oskrbe z njimi, in sicer ne glede na njegove osebne okoliščine kot so narodnost, rasa ali etnično poreklo, spol, zdravstveno stanje, invalidnost, jezik, versko ali drugo prepričanje, starost, spolna usmerjenost, izobrazba, gmotno stanje, družbeni položaj ali druge osebne okoliščine. Pri pripravi PRP 2007 – 2013, ki sistematično spodbuja enake možnosti in dostopnost do vseh ukrepov ne glede na spol, etnično, versko ali katerokoli drugo pripadnost in prepoveduje vsakršno diskriminacijo, so upoštevana določila nacionalne zakonodaje.

16 TEHNIČNA POMOČ

16.1 Opis priprav, vodenja, spremljanja in ocenjevanja informacij in kontrolnih aktivnosti ter programov pomoči financiranih preko Tehnične pomoči

1. Namen tehnične pomoči je zagotoviti učinkovito izvajanje programa / razvojne prioritete / prednostne usmeritve / projekta. Z aktivnostmi, ki se bodo izvajale v okviru tehnične pomoči, se bo povečala prepoznavnost programa in njegovih sestavnih delov, kakovost njihove izvedbe, njihovo spremljanje in nadzor nad izvajanjem ter zagotovila njihovo večjo usklajenost med partnerji. V okviru tehnične pomoči se bo spodbujala priprava projektnih predlogov, izvajale različne študije in vrednotenja ter aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti za podporo projektnim aktivnostim ter zagotavljala ustrezna kadrovska podpora za izvedbo aktivnosti.
Projekti tehnične pomoči bodo vključevali zlasti naslednje aktivnosti:
- aktivnosti za pripravo in izbiro projektov;
- študije za izvedbo razvojnih prioritet / prednostnih usmeritev / projektov;
- vrednotenja / poročila / strokovne ocene;
- ukrepe, namenjene partnerjem, upravičencem, splošni in strokovni javnosti, vključno z aktivnostmi informiranja in obveščanja javnosti, ukrepe usklajevanja in spodbujanja sodelovanja med partnerji;
- aktivnosti za vzpostavitev, nadgradnjo in povezovanje informacijskih sistemov za vodenje, spremljanje, vrednotenje, poročanje in nadzor izvajanja projektov/prednostnih usmeritev/razvojnih prioritet;
- podporne aktivnosti pri izvajanju PRP 2007 - 2013 in aktivnosti za dvig administrativne usposobljenosti njegovih upravičencev (dodatne zaposlitve, usposabljanja, izmenjava izkušenj, delovanje nadzornega odbora, idr.).

2. V okviru tehnične pomoči se lahko financirajo tudi aktivnosti za pripravo podlag za izvajanje programskega obdobja 2014-2020, vendar le do sprejema programa razvoja podeželja za obdobje 2014-2020 in pod pogojem, da je vzpostavljena povezava med temi aktivnostmi in aktivnostmi PRP 2007-2013.

16.2 Nacionalna mreža za podeželje

Podroben seznam organizacij in upravnih organov, ki sodelujejo pri razvoju podeželja in postopki ter časovni razpored za vzpostavitev mreže za podeželje

Organizacije:

- izobraževalne in strokovne institucije s področja kmetijstva, gozdarstva in prehrane, urejanja prostora in varovanja okolja, naravne in kulturne dediščine ter sorodnih dejavnosti
- združenja, zbornice in zveze kmetov, kmečkih žensk in mladih, lastnikov gozdov, gospodarska interesna združenja, združenja občin in sorodne organizacije na lokalni in državni ravni
- druge institucije, ki se ukvarjajo z razvojem podeželja
- lokalne akcijske skupine
- državne institucije, ki delujejo na področju razvoja podeželja
- Evropska mreža za razvoj podeželja in nacionalne mreže drugih držav članic
- zainteresirana javnost

Časovni razpored:

Nacionalna mreža za podeželje se bo vzpostavila najkasneje do konca leta 2008 in se bo postopoma, v skladu s potrebami in zahtevami partnerjev širila in nadgrajevala

Podroben seznam organizacij in upravnih organov ter postopki in časovni razpored za vzpostavitev nacionalne mreže so natančno opisani v Prilogi 15 - Akcijski načrt mreže za podeželje.

Cilji in aktivnosti

Uredba 1698/2005 v 68. členu predvideva vzpostavitev, delovanje in financiranje nacionalne mreže za podeželje, ki povezuje vse organizacijske strukture razvoja podeželja. Vzpostavitev in delovanje mreže bo pripomoglo k uspešnemu obveščanju o ciljih in ukrepih politike razvoja podeželja in ostalih razvojnih politik tako države, kot tudi EU. Dobra obveščenost bo pospešila učinkovito izvajanje ukrepov, povezovanje akterjev razvoja, izmenjavo izkušenj in sodelovanje. Mreža bo delovala dvosmerno, kar bo zagotavljalo povratne informacije o pristopu in izvajanju zastavljene politike razvoja podeželja in omogočalo učinkovitejše vrednotenje in analiziranje.

Cilji vzpostavitve in delovanja nacionalne mreže za podeželje so:
1. Zagotavljanje informacij o razvoju podeželja na državnem in meddržavnem nivoju.
2. Obveščanje o aktivnostih na področju razvojne politike podeželja.
3. Spodbujanje medobmočnega in meddržavnega sodelovanja, povezovanja in izmenjave dobrih praks.
4. Zagotavljanje povratnih informacij o uspešnosti izvajanja državnih razvojnih politik na posameznih območjih in na državnem nivoju.
5. Povečanje preglednosti ukrepov in realizacije zastavljene politike razvoja podeželja.

Za doseganje opredeljenih ciljev, se bodo v okviru nacionalne mreže za podeželje izvajale naslednje aktivnosti:

a) Informiranje podeželskega prebivalstva in ostalih organizacijskih struktur na podeželju o ukrepih razvojnih politik za podeželje (periodika, promocijski material, spletna stran, seminarji, srečanja, forum, kontaktna točka,…).
b) Spodbujanje sodelovanja akterjev razvoja podeželja na medobmočnem in meddržavnem nivoju (vzpostavljena in dostopna baza organizacijskih struktur na podeželju, srečanja in seminarji, ogledi dobrih praks,…).
c) Zbiranje in posredovanje podatkov o razvoju podeželskih območij in izvajanju ukrepov razvojnih politik.

Organizacija in struktura

Nacionalna mreža za podeželje bo povezovala vladne, nevladne in zasebne organizacije in strukture, ki so vključene v razvoj podeželja.

Nacionalna mreža za podeželje bo delovala v okviru MKGP. Izvajanje posameznih nalog mreže bo lahko dodeljeno pogodbeno na podlagi javnih razpisov različnim usposobljenim organizacijam in posameznikom. Nadzor nad delovanjem in izvajanjem nalog mreže bo vršilo MKGP. Nacionalna mreža za podeželje je tudi podporni ukrep nalogam tehnične pomoči predvsem v delu, ki se nanaša na obveščanje javnosti in zbiranje podatkov za vrednotenja.

Financiranje

Finančna sredstva za delovanje mreže so zagotovljena iz ukrepa Tehnične pomoči. Do podpore bodo upravičene organizacije, ki bodo na podlagi javnega razpisa skrbele za izvajanje aktivnosti mreže. Financiranje bo 100 odstotno. Znesek za vodenje strukture nacionalne mreže za podeželje se v programskem obdobju ne bo neupravičeno zvišal.